

שבוע פרשת חוקת

(21 - 27 June 15)

ד' - י' תמוז תשנ"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאֶהְבֶּתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. והיו הדברים האלה, אשר אנכי מצוהך היום, על לְבַבְךָ. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצֻוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אִתְּכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וּנְתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֹּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגֶיךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וּנְתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתוּ וְשִׁבְעוּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעֵצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדַרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּפֶן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת פֶּל מְצֻוֹתַי, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מְצֻוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מְקַבֵּל עָלַי מְצֻוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ. אֲדָךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו: **מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמַתִּי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהִעַרְבְּ נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרַתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִפֵּי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ, וְצִאֲצָאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלוֹמְדֵי תוֹרַתְךָ לְשִׁמְהָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיַּחַנְךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוֵּנוּ עַל מְצֻוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - המשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נתון צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה'") בציוץ שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בַּצֵּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בַּיּוֹם הַהוּא יָצָא יְהוָה מִיְּהוּדָה לְקַדְּשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּשְׁלוֹתָיו:
 ג הַיּוֹם רָאָה וַיִּגַּם הַיְרֵדָן יִסֹּב לְאַחֲזֹר: ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבְנֵי־צֹאן: ה מִהֲלֶךְ
 הַיּוֹם כִּי תִגָּס הַיְרֵדָן תִּסֹּב לְאַחֲזֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבְנֵי־צֹאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
 חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ח הַהֶפְכִי הַצּוּר אַגְּמִים חֲלָמִישׁ לְמַעֲיְנוֹ־מַיִם:

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לֹא לָנוּ | יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אֲמַתְךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
 אִי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
 יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵיהֶם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם
 וְלֹא יִרְחִיזוּ: ז יְדֵיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא־יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם: ח כְּמוֹתֵם יִהְיוּ
 עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּנָּם הוּא: י בַּיּוֹם אֲהַרֵן בָּטַחוּ
 בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּנָּם הוּא: יא יִרְאֵי יְהוָה בָּטַחוּ בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּנָּם הוּא: יב יְהוָה זָכַרְנוּ יְבָרֶךְ
 יְבָרֶךְ אֶת־בַּיִת יִשְׂרָאֵל יְבָרֶךְ אֶת־בַּיִת אֲהַרֵן: יג יְבָרֶךְ יִרְאֵי יְהוָה הַקַּטְנִים עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף
 יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם
 שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמְתִּים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יִרְדֵי הוֹמָה:
 יח וְאַנְחֵנוּ | נְבָרֶךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, ג' תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר עקיבא יוסף שי' הכהן

שלום וברכה!

... ובמ"ש בענין הליכת כהנים על קברי צדיקים, הרי ידוע מכתב מוהרי"ל מיאנאוויטש, אחיו של רבנו הזקן בענין הגדר סביבות הציון בהאדיטש אשר נדפס בהתמים, אשר מזה מובנת גם ההוראה בהנ"ל.

ומ"ש בענין מערה פרטית ומהשמועה עד"ז שהיא בקבלה, מובן שזה צריך בירור על אתר ומאנשים נאמנים, ובכ"א פשוט שחילוק יש בין הענין שמטמא לנשיא ולצדיק בזמן הקבורה לבין הליכה על הציון לאחר זמן, וכבר דשו בה רבים.

בודאי לוקח חלק פעיל בעניני צעירי אגו"ח באה"ק ת"ו, ולפלא שאינו כותב עד"ז בפרטיות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ..... ב
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטו ..... ג
- (ג) מאמר ד"ה וידבר ה' אל משה גו' שבת פרשת חוקת-בלק, י"ב תמוז, היתשכ"ט. .... ה
- (ד) משיחת שבת פרשת חוקת, יו"ד תמוז, ה'תנש"א ..... כה
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת חוקת (בלה"ק) כרך ח ..... לו
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל ..... מג
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת חוקת. .... מה
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת חוקת. .... מו
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת חוקת. .... פג
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת חוקת. .... פד
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת חוקת. .... צה
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם ..... צז
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת חוקת ..... ק
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת חוקת. .... קמו
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת חוקת. .... קנו
- (טז) נביאים וכתובים ישעיה פרק ח, משלי פרק יד ..... קס
- (יז) משניות – מסכת נגעים ביאור קהתי. .... קסב
- (יח) עין יעקב מסכת יומא ..... קסט
- (יט) מסכת נדרים עם ביאורים מדף כח עד דף לד ..... קע
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים אדמו"ר הזקן ..... רא
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן ..... רא
- (כב) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן ..... רד
- (כג) שערי אורה אדמו"ר האמצעי ..... רו
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" ..... רו
- (כה) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש ..... רז
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהרש"ב ..... רח
- (כז) ספר המאמרים תש"י אדמו"ר מוהר"צ ..... רט
- (כח) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק אדמו"ר מוהר"צ ..... רי
- (כט) אגרות קודש אדמו"ר מוהר"צ ..... ריב
- (ל) ביאורים לפרקי אבות פרק ה ..... ריג
- (לא) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת חוקת. .... ריד
- (לב) לוח זמנים לשבוע פרשת חוקת. .... רכב
- (לג) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש ..... רכג

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

בתחילת פרשת השבוע, פרשת חוקת, נאמר:

1 וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה גו' זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה גו' וַיִּקְחוּ אֵלָיךְ
2 פָּרָה אֲדָמָה גו'¹, וּפִירֵשׁ רִשׁ"י וַיִּקְחוּ אֵלָיךְ, אֵל מֹשֶׁה רַבִּינוּ
3 לְעוֹלָם הִיא הַפָּרָה הָאֲדוּמָה, גַּם זֶה שִׁיעֶשׂוּ בְדוֹרוֹת הַבָּאִים נִקְרְאוֹת עַל
4 שְׂמֶךְ, פָּרָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה
5 בַּמִּדְבָּר. וְצִרְיָף לְהִבִּין, הָרִי
6 רַק פָּרָה הָרֵאשׁוֹנָה עָשָׂה
7 מֹשֶׁה, וְלָמָּה נִקְרְאוֹת כָּל
8 הַפְּרוֹת הָאֲדוּמוֹת שֶׁנֶּעֱשׂוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה
9 (שְׂמוֹנֵת הַפְּרוֹת שֶׁעָשׂוּ אַחֲרֵי-

בס"ד. שבת פרשת חוקת-בלק, ו"ב תמוז, ה'תשכ"ט*

1 וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה גו' זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה גו'
2 וַיִּקְחוּ אֵלָיךְ פָּרָה אֲדָמָה גו'¹, וּפִירֵשׁ
3 רִשׁ"י וַיִּקְחוּ אֵלָיךְ, לְעוֹלָם הִיא נִקְרְאוֹת עַל שְׂמֶךְ,
4 פָּרָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר. וְצִרְיָף לְהִבִּין, הָרִי רַק
5 פָּרָה הָרֵאשׁוֹנָה עָשָׂה מֹשֶׁה, וְלָמָּה נִקְרְאוֹת כָּל
6 הַפְּרוֹת (שְׂמוֹנֵת הַפְּרוֹת שֶׁעָשׂוּ אַחֲרֵי-כֵן, וְגַם
7 פָּרָה הָעֲשִׂירִית שֶׁיַּעֲשֶׂה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ²) עַל שְׂמוֹ
8 שֶׁל מֹשֶׁה. וְלִהְיוֹסִיף, דְּעַל-פִּי הַיְדוּעֵ³ שֶׁשְׂמוֹ שֶׁל
9 כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִקְרָאוּ לוֹ - מוֹרָה עַל עֲנִינּוֹ וְתוֹכְנוֹ,
10 מוֹכֵן דָּזָה שֶׁכָּל הַפְּרוֹת נִקְרְאוֹת עַל שְׂמוֹ שֶׁל
11 מֹשֶׁה, הוּא לְפִי שְׁנָה (הַשְּׂכִיחוֹת לְמֹשֶׁה) הוּא
12 עֲנִינָם וְתוֹכְנָם. וְעַל-פִּי-זֶה צִרְיָף לְהִבִּין עוֹד יוֹתֵר
13 זֶה שֶׁהַפְּרוֹת נִקְרְאוֹת עַל שֵׁם מֹשֶׁה, הָרִי עֲשִׂית
14 הַפְּרוֹת הֵיטָה עַל-יְדֵי הַפְּהָנִים⁴ וְגַם פָּרָה
15 הָרֵאשׁוֹנָה נֶעֱשְׂתָה עַל-יְדֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן⁵, וּפְרוֹשׁ
16 "פָּרָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה" הוּא לְכַאוֹרָה רַק שֶׁנֶּעֱשְׂתָה
17 עַל-פִּי הוֹרְאָתוֹ וְצִוּוּיָו⁶], וּמֵהִי שֶׁיִּכְוָתֵן לְמֹשֶׁה,
18 וְעַד שֶׁנִּקְרְאוֹת עַל שְׂמוֹ.

39 (ב) וְהֶעֱנִין הוּא, דְּאִיתָא בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה⁷, דְּהִטְעַם עַל זֶה שֶׁבְּפָרָה אֲדוּמָה
40 שֶׁל אֲדַמּוּר הוֹקֵן עַל פְּרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה (בְּחֻמְשֵׁים וּיקרא במדבר דברים ופסוקי
41 שִׁיר הַשִּׁירִים) דְּהִטְעַם עַל זֶה שֶׁבְּפָרָה אֲדוּמָה נֶאֱמַר "זֹאת
42 חֻקַּת הַתּוֹרָה" וְלֹא "זֹאת חוֹקַת הַפָּרָה" הוּא, לְפִי שֶׁמִּצְוֹת פָּרָה
43 אֲדוּמָה הִיא הַתּוֹכֵן וְהֶעֱנִין שֶׁל
44 כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה וְלִכֵּן נֶאֱמַר בַּה זֹאת
45 חוֹקַת הַתּוֹרָה אִף שֶׁלְכַאוֹרָה הִיא
46 מִצְוָה אַחַת פְּרָשִׁית. וְלָכֵן, כְּמוֹ
47 שֶׁהַתּוֹרָה כּוֹלֵה נִקְרְאוֹת עַל שְׂמוֹ
48 שֶׁל מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁸ זָכְרוּ
49 תּוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי⁹, כֵּן גַּם
50 פָּרָה אֲדוּמָה, שֶׁהִיא כְּלָלוֹת
51 הַתּוֹרָה, נִקְרְאוֹת עַל שְׂמוֹ שֶׁל
52 מֹשֶׁה¹⁰.

53 וְלְכַאוֹרָה יֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּמָה
54 שֶׁכְּתוּב בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה,
55 שֶׁמִּצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה הִיא
56 כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה, כּוֹנֵן לְעֵיל
57 הַפְּנִיָה הִיא בְּעִיקָר לְמִצְוֹת
58 הַתּוֹרָה הֵינּוּ שֶׁמִּצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה
59 הִיא עֲנִין כְּלָלִי הַכּוֹלֵל בְּתוֹכָהּ אֵת
60 הַתּוֹכֵן וְהֶעֱנִין שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹת
61 [כְּמוֹכֵן מֵהַבְּאוּר בְּלִקוּטֵי
62 תּוֹרָה, שָׁם¹¹, דְּזָה שֶׁמִּצְוֹת
63 פָּרָה אֲדוּמָה הוּא כְּלָלוֹת
64 הַתּוֹרָה הוּא, כִּי יִסּוּד כָּל
65 הַמִּצְוֹת הוּא רְצוּא וְשׁוּב,
66 וּפָרָה אֲדוּמָה הוּא עֲנִין רְצוּא

19 (ב) וְהֶעֱנִין הוּא, דְּאִיתָא בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה⁷, דְּהִטְעַם עַל זֶה שֶׁבְּפָרָה אֲדוּמָה
20 נֶאֱמַר "זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה" הוּא, לְפִי שֶׁמִּצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה הִיא
21 כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה. וְלָכֵן, כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרְאוֹת עַל שְׂמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁸
22 זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי⁹, כֵּן גַּם פָּרָה אֲדוּמָה, שֶׁהִיא כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה, נִקְרְאוֹת
23 עַל שְׂמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה¹⁰. וְלְכַאוֹרָה יֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּמָה שֶׁכְּתוּב בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה
24 שֶׁמִּצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה הִיא כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה, הַפְּנִיָה הִיא בְּעִיקָר לְמִצְוֹת הַתּוֹרָה
25 [כְּמוֹכֵן מֵהַבְּאוּר בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה, שָׁם¹¹, דְּזָה שֶׁמִּצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה הוּא כְּלָלוֹת

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז - תנש"א* 1.) פרשתנו (חוקת) יט, א-ב. 2) רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג. 3) שעהיוה"א פ"א. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סימן א (נדפס באג"ק ח"א ס"ע רפח ואילך). 4) רמב"ם הל' פרה אדומה פ"א הי"א. 5) פרשתנו יט, ג. 6) ע"ד פרה העשירית שיעשה מלך המשיח, שהפירוש (בפשטות) הוא לא שמיש עצמו יעשה (כי עשיית הפרה צריכה להיות ע"י כהן), אלא שתיעשה ע"פ הציווי שלו. 7) ריש פרשתנו (נו, א). 8) מלאכי ג, כב. 9) שבת פט, א. 10) ראה עד"ז כלי יקר כאן. 11) נו, ב ואילך.

(* ולהעיר, שמאמר זה שייך במיוחד לשנה זו (תנש"א ובה י"ל המאמר) - שנת הצדיק להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א - כי בו מבואר המזמור תפלה למשה, מזמור צדיק שבתהלים.

ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ט

ביאור בדרך אפשר

1 **וְשׁוֹב'** על חיות הקודש (מלאכים) של המרכבה העליונה נאמר שהן רצות
 2 "רצוא ושוב". וגם בעבודת ה' של כל יהודי צריך להיות שילוב בין ה"רצוא",
 3 התשוקה והשאיפה לדבוק בה' בתכלית הרביקות עד כדי כלות הנפש, ובין
 4 ה'שוב' של חיי הנשמה בגוף כדי שיוכל לעסוק בתורה ומצוות כנשמה בגוף
 5 בעולם הזה ולא לבוא לידי כלות הנפש
 6 בפועל, ועל כך מבואר ב'לקוטי תורה'
 7 פרשת חוקת שבמעשה הפרה האדומה
 8 יש שילוב של רצוא ושוב (ולדוגמא
 9 שיש בה גם מים המסמלים את ה'שוב'
 10 וגם אש המסמלת את ה'רצוא') ולכן
 11 נאמר בה "זאת חוקת התורה", כי עניין
 12 ה'רצוא ושוב' צריך להיות בכל ענייני
 13 התורה והמצוות]. **וְעַל-פִּי־זֶה**
 14 **כָּל־לַחֲוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה שְׂיִכּוֹת**
 15 **לְמֹשֶׁה** (ולא רק התורה שייכת
 16 למשה).
 17 **וַיֵּשׁ לְבָאֵר זֶה עַל-פִּי מַה**
 18 **שִׁפְתוֹב בַּתְּנִיָּא** ¹² **דְּהִטְעַם**
 19 הפנימי על זֶה שְׁעוֹה מֹשֶׁה
 20 רַבְּנֵי לְדוֹר שְׁנַכְנְסוּ לְאֶרְצָא
 21 לְקָרוֹת קְרִיאַת-שְׁמַע פְּעַמִּים
 22 בְּכָל יוֹם כְּדִי לְקַבֵּל עַל עַצְמָם
 23 מְלָכוֹת שְׁמַיִם בְּמִסְרֵת-נַפְשָׁא
 24 ולהיות נאמנים לקדוש ברוך הוא גם
 25 אם לשם כך יצטרכו למסור את נפשם
 26 (אף שִׁהֲבִטִיחַ לָהֶם פְּחָדְכֶם
 27 וּמוֹרָאכֶם יִתֵּן ה' וְגו'¹³ וכיוון
 28 שכל האומות יפחדו מפניהם, לשם מה
 29 היו זקוקים למסירות נפש, והרי לא
 30 ייתכן שמישהו יאלץ אותם לעשות
 31 משהו נגד מלכות שמים ולכן עליהם
 32 להיות מוכנים למסירות נפש) **הוּא**
 33 **מִפְּנֵי שְׂקִיּוֹם הַתּוֹרָה-וּמִצְוֹת**
 34 **תְּלוּי בְּזִכְרֵת עֲנִיָּן הַמִּסְרֵת-**
 35 **נַפְשָׁא** תמיד וזה התוכן של קריאת-
 36 שמע ולכן צריך לקרוא קריאת שמע
 37 פעמיים בכל יום וכפי שממשך בתניא שם שעניין המסירות נפש צריך להיות
 38 "קבוע בלבו תמיד ממש, יומם ולילה, לא ימיש מויכונו כי בזה יוכל לעמוד
 39 נגד יצרו לנצח תמיד בכל עת ובכל שעה..".

ביאור בדרך אפשר

40 **וַיֵּשׁ לּוֹמַר, דְּזֶה שְׁמֹשֶׁה דְּקָא צְוָה זֶה** את הצורך לזכור תמיד את
 41 עניין המסירות נפש לְדוֹר שְׁנַכְנְסוּ לְאֶרְצָא הוּא, **כִּי מִסְרֵת-נַפְשָׁא**
 42 **הוּא עֲנִיָּן הַבֵּיטוּל** של המציאות האישית, **וְכִיּוֹן שְׁהָאֲדָם** מצד עצמו
 43 **הוּא מְצִיאוֹת עִם תְּחוּשַׁת יִישׁוּת עַצְמִית (הִיפֹךְ עֲנִיָּן הַבֵּיטוּל),** ואם
 44 כן עניין המסירות נפש היא היפך טבעו
 45 **לְכֹן בְּכַדִּי שְׁעֲנִין הַמִּסְרֵת-**
 46 **נַפְשָׁא יְהִי אֶצְלוֹ בְּגִילוּי**
 47 **[וּבְאֹפְן שְׁיִהְיֶה קְבוּעַ בְּלָבוֹ**
 48 **תְּמִיד מִמַּשׁ יוֹמָם וְלַיְלָה, לֹא**
 49 **יִמִּישׁ מִזְכְּרוֹנוֹ** ¹⁴ **כִּלְשׁוֹן סֵפֶר**
 50 **הַתְּנִיָּא], צְרִיךְ לְזֶה נְתִינַת כַּח**
 51 **מִיּוֹחֲדָת. וְהִנְתִּינַת כַּח' הוּו**
 52 **לְמַסּוֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ לַמַּעַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ**
 53 **הוּא לְמִרוֹת שֶׁהֲדָבָר הוּא בְּנִיגוּד לְטַבַּע**
 54 **הָאָדָם הוּא עַל-יְדֵי מֹשֶׁה, כִּי**
 55 **מֹשֶׁה הוּא עֲנִיָּן הַבֵּיטוּל, כִּפִּי**
 56 **שָׁמַר עַל עַצְמוֹ וְנִחְנֵנוּ מִשֶׁה וְאֵהָרָן**
 57 **מָה** ¹⁵ **כִּלּוּם. וְלִכֵּן עַל-יְדֵי**
 58 **שְׁמֹשֶׁה** שעניינו ביטול המציאות
 59 **צְוָה** ¹⁶ **לְדוֹר שְׁנַכְנְסוּ לְאֶרְצָא**
 60 **לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם (פְּעַמִּים) בְּכָל**
 61 **יוֹם) מְלָכוֹת שְׁמַיִם בְּמִסְרֵת-**
 62 **נַפְשָׁא, עַל-יְדֵי־זֶה נִתֵּן לָהֶם**
 63 **לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל בְּדוֹר שְׁנַכְנְסוּ לְאֶרְצָא (וכן**
 64 **לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל בְּרוּרוֹת הַבָּאִים עַל-יְדֵי**
 65 **נִשְׂיָא הַדּוֹר בְּכָל דּוֹר, כִּפִּי שְׂיֹבָא אֶלְהוֹן)**
 66 **הַכַּח לְזִכּוֹר תְּמִיד עֲנִיָּן**
 67 **הַמִּסְרֵת-נַפְשָׁא שְׁלָהֶם.**
 68 **וְזֶהוּ** גם פירוש מאמר חכמינו ז"ל
 69 **לְגַבֵּי פְּרָה אֲדוּמָה "לְעוֹלָם הִיא**
 70 **נִקְרָאת עַל שְׁמֹךְ", עַל שֵׁם מֹשֶׁה,**
 71 **כִּי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ**
 72 **[דְּפָרָה אֲדוּמָה הִיא כָּל־לַחֲוֹת**
 73 **הַתּוֹרָה-וּמִצְוֹת כְּנֹכַח לְעִיל, וְלִכֵּן**
 74 **נִאֲמַר בַּה "זֹאת חוקת התורה"] תְּלוּי**
 75 **בְּזִכְרֵת עֲנִיָּן הַמִּסְרֵת-נַפְשָׁא,**
 76 **כְּמוֹבָא לְעִיל מִסְפֵּר הַתְּנִיָּא וְהַכַּח לְזִכּוֹר תְּמִיד עֲנִיָּן הַמִּסְרֵת-נַפְשָׁא**
 77 **הוּא עַל-יְדֵי מֹשֶׁה, וְעַל-יְדֵי הָאֲתַפְּשׁוּתָא דְּמֹשֶׁה שִׁבְכָל**
 78 **דּוֹר** ¹⁷, **כְּמוֹבָא בּוֹהַר שִׁבְכָל דּוֹר וְדוֹר יֵשׁ רֵאשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהַנֶּשְׁמָה שֶׁלָּהֶם**

(12 ספכ"ה. 13) עקב יא, כה. 14) לשון אדה"ז בתניא שם. 15) בשלח טז, ח. 16) ע"פ מ"ש בפנים יומתק לשון אדה"ז בתניא שם "למה ציוה משה רבינו ע"ה במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ כו" - ולכאורה הול"ל "למה נצטוה הדור שנכנסו לארץ כו", ומה נוגע בזה שהציווי הי' ע"י משה רבינו ושהציווי נאמר במשנה תורה? וע"פ מ"ש בפנים יש לומר שבזה מרמז שהכח על זכירת המס"נ הוא ממש. ובכדי להדגיש זה עוד יותר מוסיף "במשנה תורה" - שמשנה תורה אמר משה לא רק בתור שליח אלא מפי עצמו (מגילה לא, ב וראה פירוש" שם), היינו שזה נתעצם בהשגתו (ראה לקו"ת שה"ש כ, ג).

וידבר ה' אל משה גו' זאת חוקת התורה גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היא התפשטות מנשמתו של משה רבינו עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר
 2 הרבי הרי"צ, חותנו של הרבי נשיא דורנו בעל השמחה והגאולה
 3 שיצא ממאסרו ברוסיה הסובייטית בימים י"ב"ג תמוז (בשנת תרפ"ז)
 4 שברורנו הוא הנותן את הכוח לכך.
 5 ויש לומר, דעל-ידי ש'עבודתו
 6 של נשיא דורנו הרבי הרי"צ
 7 עצמו בכל מ'שך של'ושים שנות
 8 נשיאותו¹⁸ בין השנים תר"פ-תש"י
 9 ה'תה במסירת-נפש בגילוי,
 10 ל'כן ה'נתינת כח' שהוא משפיע
 11 על כל אנשי הדור על זכירת
 12 המסירת-נפש מאתפשטותא
 13 דמ'שה ש'בדורנו - הוא בגילוי
 14 עוד יותר.
 15 ולהוסיף, דמהבאורים אהד
 16 ההסברים ב'זה שמצות פ'רה
 17 אדומה היא פ'לות פ'ל
 18 התורה ולא רק מצווה אחת פרטית
 19 [ש'ל'כן נ'אמר ב'ה זאת ח'קת
 20 התורה] הוא¹⁹, פ' היסוד
 21 והבסיס ד'קל המ'צות גם המצוות
 22 הללו שיש להם טעם וסיבה המובנים
 23 בשכל אנושי הוא ש'הם חוקה
 24 חוק שלמעלה מהשכל וההיגיון. הינו
 25 ש'המצות הם ר'צון ה'עליון
 26 ר'צונו של הקדוש ברוך הוא
 27 שלמעלה מהשכל, ול'כן גם
 28 קיומם צ'ריף להיות לא רק
 29 במידה שהשכל וההיגיון מחייבים אלא
 30 ב'דרך קבלת עול, מתוך ביטול
 31 המציאות האישית ולמעלה ממה
 32 שמתחייב על-פי טעם ודעת כפי
 33 שמקיימים גזירה ופקודה, ובלשון
 34 חכמינו ז"ל חוקה²⁰ ח'קתי
 35 ג'זרה ג'זרתי ואין לך רשות להרהר אחריה" אלא חובה לקיימה.

ועל-פ'י-זה לפי ההסבר האמור שפרה אדומה היא מצווה כללית כי היא מצווה של 'חוקה' ועניין זה הוא הבסיס לכל המצוות יוב'ן עוד יותר²¹ זה ש'פ'רה אדומה נקראת על שמו של מ'שה, כמובא לעיל פ'י בכדי ש'קייים פ'ל המ'צות (הגם ש'יש עליהם טעם²²) י'היה ב'אופן ד'זאת ח'קת התורה" מתוך קבלת עול כפי שמקיימים מצוות שהן "חוק" למעלה מטעם ודעת הוא על-ידי ש'התורה (ומצו'תיה), גם ל'אחרי ש'נתלב'שה ב'ח'קמה וש'כל, נקראת על שמו של מ'שה, ש'ענינו הוא פ'יטול, כמובא לעיל, כלשון הפסוק האומר על כל התורה (והמצוות) תורת מ'שה עבדי, ועל-ידי- זה שגם כפי שהתורה נתלבשה בשכל עדין היא 'תורת משה' שענינו ביטול ישנה ה'נתינת כח' ל'כל א'חד מ'יש'ראל (על-ידי ב'חנינת מ'שה ש'בו²³ כמבואר בספר התניא ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבינו עליו-השלוש, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלוהות לכללות נשמות ישראל, של'כן נקראים בשם "רועים". ומשה רבינו עליו-השלוש הוא כללות כולם, ונקרא רעיא מהימנא... ועוד זאת יתר על כן, בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משה רבינו עליו-השלוש ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה, ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש" ש'קייים המ'צות שלו של כל אחד ואחד מ'יש'ראל י'היה ב'ביטול ד'קבלת- עול, פ'קייים מ'צות פ'רה אדומה, שבהיותה "חוק" שלמעלה מהדעת קיומה הוא מתוך ביטול

17) תקו"ז תס"ט (קיב א. קיד, א.) 18) ב' ניסן תר"פ - יו"ד שבט ה'שי"ת. וראה לקו"ש ח"ח ע' 303 ואילך. 19) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1056. ובכ"מ. 20) תנחומא פרשתנו ג. שם ח. במדב"ר ריש פרשתנו. ועוד. 21) היתרון בהביאור דלקמן הוא, כי מזה שפרה אדומה (שהוא כללות התורה) נקראת על שמו של משה, משמע, שהמצוות עצמם שייכים למשה, ולפי הביאור דלעיל שהשייכות למשה הוא מצד ענין המס"נ, אין זה נוגע להמצוות עצמם, כי זה שקיים התומו"צ תלוי בזכירת ענין המס"נ הוא "כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו" (תניא ספכ"ה), משא"כ זה שקיים המצוות צ"ל (בבב"ע) מפני הציווי הו"ע שנוגע לקיום המצוות עצמם. ויתירה מזה יש לומר להביאור דלקמן, שהשייכות דמצוות למשה היא לא רק בנוגע לקיום המצוות אלא גם בנוגע המצוות עצמם. דזה שגם לאחרי שהמצוות (ר'צונו ית') נמשכו בתורה (חכמה) נרגש שהם ר'צון שלמעלה מהחכמה הוא, כי החכמה (תורה) שבה נמשך הר'צון דמצוות היא תורת משה עבדי. 22) גם המצוות דחוקים. שהרי אינם היפך השכל לגמרי כפרה אדומה (ראה סה"מ תרכ"ט ע' רלו [בהוצאת תשנ"ב ע' רנח] ובכ"מ), ובערך החוקה דפרה אדומה - גם המצוות דחוקים הם מובנים קצת. 23) תניא רפמ"ב.

ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ט

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 המציאות האישית וקבלת עול מלכות שמים, כמובן מכך שעל פרה אדומה
- 2 נאמר זאת חקת התורה.
- 3 (ג) והנה איתא במדרש²⁴ על הפסוק ויקחו אליך אל
- 4 משה רבינו פרה אדמה, אמר לו הקב"ה למשה, לך אני
- 5 מגלה טעם פרה, את הטעם
- 6 הכמוס והנסתר של מצוות פרה אדומה
- 7 אָבֵל לְאַחַר - חוקה ביחס לכל
- 8 שאר בני ישראל זו מצווה של 'חוק'
- 9 ר'גזיר' למעלה מטעם ודעת. וצריך
- 10 להבין, דבין שמשו רבינו
- 11 עצמו השיג הטעם דכל
- 12 המצות, גם הטעם המצות
- 13 פרה אדומה ולביו גם פרה
- 14 אדומה היא מצווה שיש לה טעם
- 15 המובן בשכל, איך נמשך על-ידו
- 16 ה'נתינת כח' לכל אחד ואחד
- 17 מישראל לקיום המצות באופן
- 18 ד"חוקה חקתי גזרה גזרתי"
- 19 והרי אצל משה עצמו פרה אדומה היא
- 20 לא חוק וגזירה?
- 21 ולכאורה היה אפשר לבאר
- 22 וליישב את השאלה הזו על-פי מה
- 23 שכתוב במקום אחר²⁵,
- 24 בשיחות ובמאמרים של הרבי, שפכל
- 25 מצוה ישנם שני הענינים
- 26 ד'חוקים גזירות שלמעלה מטעם
- 27 ודעת ומשפטים המובנים
- 28 ומתקבלים בשכל. כי כל המצות
- 29 (גם המצות ד'עדות המצוות
- 30 שניתנו לעדות ואות כמו השבת
- 31 והמועדים ומשפטים המצוות
- 32 המובנות גם בשכל אנושי כמו כיבוד
- 33 אב ואם ואיסור גניבה או גזילה שיש
- 34 עליהם טעם המובן בשכל) הם
- 35 רצונו של ה' יתברך, ורצון
- 36 הוא למעלה מטעם, כמו
- 37 שבכוחות הנפש של האדם הרצון הוא
- 38 נעלה יותר מהשכל, כך גם הרצון
- 39 העליון הוא למעלה מהחכמה העליונה,
- 40 והרצון הוא למעלה גם
- 41 מהטעמים שבחכמתו יתברך,
- 42 ולאחרי שהרצון העליון
- 43 דמצות (של כל המצוות שכולן הם רצון ה', גם המצות ד'חוקים, גם מצד הטעם דמצות פרה,

(24 במדב"ר פרשתנו פי"ט, ו. תנחומא פרשתנו ת. 25) ראה תו"מ סה"מ תמוז ס"ע יד ואילך (וראה גם שם כסלו ס"ע קסד ואילך). שם ניסן ע' קמג ואילך. 26) ראה לקו"ת נצבים מט, ב. ובכ"מ.

וידבר ה' אל משה גו' זאת חוקת התורה גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כאמור שה' אמר לו "לך אני מגלה טעם פרה", קיים גם מצוה זו של
 2 פרה אדומה מצד הטעם [מה-שאין-כן בכל אחד מישראל, מלבד
 3 משה עצמו, קיום מצות פרה אדומה מצד הטעם הוא²⁷ לא
 4 בהבנה והשגה של הטעם באופן המובן בשכלו שהרי לכל בני ישראל אין
 5 הטעם מובן ומושג אלא על-ידי זה
 6 שמתבונן שגם מצוה זו מצות
 7 פרה אדומה יש לה טעם על פי
 8 שכל, הטעם שנתגלה למשה רבינו].
 9 ועל-פי-זה יוכן בפשטות
 10 שגם אצל משה עצמו שכן ידע
 11 והבין טעם למצוות פרה אדומה לא
 12 היה חסר חסו-שלום קיום
 13 המצות באופן ד"חוקה
 14 חקקתי גזרה גזרתי", כי ענין זה
 15 זה שפקינים המצות מתוך ביטול,
 16 כפי שמקיימים חוק וגזירה הוא
 17 מצד הרצון דמצות ואין זו
 18 סתירה לכך שבנוסף לזה ישנו גם קיום
 19 המצוות מצד הטעם. אבל באור
 20 זה שמשה רבנו השפיע לבני ישראל
 21 גם ענין החוקה שבפרה אדומה כי גם
 22 אצלו יש את קיום המצוה כחוק
 23 וגזירה (מצד הרצון) צריך לבאור
 24 נוסף ועדיין אינו מספק מענה מלא
 25 לשאלה, כי היתרון דמצות פרה
 26 אדומה לגבי כל המצות הוא,
 27 שבכל המצות הטעם שבהם
 28 מעלים על הרצון, ולכאורה לא
 29 נראה שהיא גזירה שצריך לקיימה
 30 מתוך ביטול ובמצות פרה
 31 אדומה שאין עליה טעם
 32 (בשכל האדם) הרצון העליון
 33 שלמעלה משכל והשגה הוא
 34 בגילוי. [ויפרוש "זאת חקת
 35 התורה" הוא, שכל מצות
 36 התורה שכולן הן מהרצון העליון
 37 הם חוקה כמו פרה אדומה
 38 כפי שנתבאר לעיל]. ומזה שנתבאר
 39 ויקחו אליך, דהפרה נקראת

הטעם. ועל-ידי שמושה ידע הטעם דמצות פרה,
 קיים גם מצוה זו מצד הטעם [מה-שאין-כן בכל
 אחד, קיום מצות פרה אדומה מצד הטעם
 הוא²⁷ זה שמתבונן שגם מצוה זו יש לה טעם].
 ועל-פי-זה יוכן בפשטות שגם אצל משה לא
 היה חסר חסו-שלום קיום המצות באופן
 ד"חוקה חקקתי גזרה גזרתי", כי ענין זה
 שפקינים המצות הוא מצד הרצון דמצות. אבל
 באור זה צריך לבאור נוסף, כי היתרון דמצות
 פרה אדומה לגבי כל המצות הוא, שבכל
 המצות הטעם שבהם מעלים על הרצון, ובמצות
 פרה אדומה שאין עליה טעם (בשכל האדם)
 הרצון הוא בגילוי. [ויפרוש "זאת חקת התורה"
 הוא, שכל מצות התורה הם חוקה כמו פרה
 אדומה]. ומזה שנתבאר ויקחו אליך, דהפרה
 נקראת על שמו של משה, משמע, דענין
 המיוחד שבמצות פרה אדומה, שהחוקה שבה
 (רצון למעלה מטעם) הוא בגילוי, הוא גם לגבי
 משה, ולכאורה, פנין שמושה ידע טעם פרה,
 מהו החילוק לגבי משה בין מצות פרה אדומה
 לכל המצות.
 (ד) ויוכן זה בהקדים מה שכתוב²⁸ תפלה
 למשה. ואיתא בזהר²⁹ ש'תפלה
 למשה' היא תפלת עשיר³⁰. ולהעיר ממה שאמר
 כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל הגאולה בשיחתו
 הירועה³¹, שהמזמור 'תפלה
 להגאולה די"ט פסלו היום שבו (בשנת
 תקנ"ט) אדמו"ר הוקן יצא ממאסרו
 [פדיע שאדמו"ר ה'הקן היה
 אומר תמיד וכן בעת מאסרו בכל
 יום שיעור תהלים כמו
 שנהלק לימי החודש³², וכיון
 שהמזמור 'תפלה למשה'
 התחלת פרק צ' בתהלים הוא
 התחלת שיעור תהלים
 החדשי דיום הי"ט לחודש,
 הרי אמר ביום גאולתו (י"ט
 יום שיעור תהלים כמו שנהלק לימי החודש³², וכיון
 שהמזמור 'תפלה למשה' הוא התחלת שיעור תהלים החדשי דיום הי"ט

(27 ראה עד"ז תו"מ סה"מ ניסן שם. 28) תהלים צדי"ק, א.* (29) ראה זח"א קסח, ב. 30) ראה גם נדרים לח, א שמושה הי' עשיר. 31) דליל כ' כסלו תרצ"ד (לקו"ד כרך א צו, א ואילך). 32) לקו"ד שם. וכן נהגו הנשיאים שלאחריו, ממלאי מקומו - מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס ב"קובץ מכתבים" שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק (ע' 200). אג"ק שלו ח"ג ע' תעג ואילך.

(* ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חיינו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר).

ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ט

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (כְּסֵלוֹ) מְזֻמֹּר זֶה], דְּמִזְהָ מְדַבְּרֵי הַרְבֵּי הַרִּי"צ עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁל "תְּפִילָּה

2 לַמִּשָּׁה" לִי"ט כִּסְלוֹ מוֹבָן, שְׁמִזְמוֹר זֶה שֶׁיָּדָּ גַם לְהַגְאוּלָּה דִּי"ב

3 וְי"ג תְּמוּזָה, הַגְאוּלָּה דְּנִשְׂיָא דִּדְרָנָה הַרְבֵּי הַרִּי"צ שְׁהוּא מְמַלְא-

4 מְקוּמוֹ שֶׁל אֲדַמְוִיר הֶזְקָן בְּעַל הַגְאוּלָּה דִּי"ט כְּסֵלוֹ. [וּבַכְּפָרֵט

5 בְּשִׁנָּה ז'ו',³³ שְׁבִי"ב תְּמוּזָה, יוֹם

6 הַהוֹלָדָת דְּבַעַל הַגְאוּלָּה, הוּא

7 הַתְּחִלָּת שְׁנַת הַצִּדִּיק הַשְּׁנָה

8 הַתְּשִׁיעִים דְּבַעַל הַגְאוּלָּה, שְׁנוּלָד

9 ב"ב תְּמוּזָה בְּשַׁנַּת תְּר"מ וְבוֹ

10 מִתְּחִילִים לֹמַר מְזֻמֹּר

11 צִדִּיק שְׁבַתְהֵלִים לְפִי הַמְנַהֵג

12 לֹמַר בְּכָל יוֹם אֵת הַפְּרָק הַמִּתְאִים

13 לַמְסַפֵּר הַשְּׁנַיִם (לְמַשֵּׁל, מִי שֶׁמְלַא לּוֹ

14 י"ג שְׁנַיִם וְנִכְנַס לִשְׁנַתוֹ הָאֲרַבְעֵ-עֶשְׂרֵה

15 אֹמֵר פְּרָק י"ד) - הוּא הַמְזֻמֹּר

16 'תְּפִלָּה לְמִשָּׁה'.

17 וְהִגָּה עֲנִינֵו וְתוֹכְנֵו דְּמְזֻמֹּר

18 זֶה הוּא 'תְּפִלָּה לְמִשָּׁה'

19 [דְּהַעֲנִינֵים הַבָּאִים בְּהַמְשָׁךְ

20 הַמְזֻמֹּר (לְאַחֲרֵי הַתְּכּוּת

21 הַמִּילִים 'תְּפִלָּה לְמִשָּׁה אִישׁ

22 הַאֲלָקִים) הֵם הַעֲנִינֵים

23 שְׁמִשָּׁה אֲמָרָם בְּתְפִלְתּוֹ

24 (עֲנִינֵים פְּרֻטִיִּים), אֲכַל עֲנִינֵו

25 וְהַתּוֹכֵן הַכְּלָלִי דְּהַמְזֻמֹּר כּוּלוֹ

26 [שְׁהוּא גַם שְׁמוֹ דְּהַמְזֻמֹּר

27 וְהִי יָדוּעַ שְׁמוֹ שֶׁל כָּל דָּבָר מְלֻמָּד

28 עַל תּוֹכְנֵו] הוּא 'תְּפִלָּה

29 לְמִשָּׁה', דִּתְּפִלָּה לְמִשָּׁה'

30 הִיא תְּפִלַּת עֲשִׂיר (פְּנ"ל) שִׁישׁ

31 לֵה יִתְרוֹן וּמַעֲלָה עַל "תְּפִלָּה לְעַנִּי".

32 וּמִזְהָ מוֹבָן, שְׁהַשְּׁכּוּת

33 דְּהַמְזֻמֹּר "תְּפִלָּה לְמִשָּׁה"

34 לְהַגְאוּלָּה דִּי"ט כְּסֵלוֹ וְדִי"ב

35 תְּמוּזָה הִיא בְּעִיקָר מְצַד עֲנִינֵו

36 דְּכָלְלוֹת הַמְזֻמֹּר - תְּפִלָּה

37 לְמִשָּׁה, תְּפִלַּת עֲשִׂיר,

38 פְּדִלְקָמָן סְעִיף יג (וְלֹא כִלְכֵן

39 בְּגַלּל פְּרַט מְסוּיִים בְּמוֹמֹר זֶה).

40 (ה) וְיִוְבָן זֶה בְּהַקְדָּמִים הַדִּיוּק

דְּאֲדַמְוִיר (מַהוֹרֶש"ב) נִשְׁמַתוּ-עֲדָן בְּמַאֲמָרוֹ

דְּבוּרֵ-הַמְתַּחִּיל תְּפִלָּה לְמִשָּׁה³⁴, הָרִי עֲנִין הַתְּפִלָּה

הוּא שְׁמַתְפַּלֵּל לְהַקְב"ה שְׁיִמְלֵא אֵת מַחְסוּרוֹ³⁵,

וְכִינֵן שְׁהַעֲשִׂיר אֵינוֹ חֶסֶר שׁוּם דְּבָר, מֵהוּ עֲנִין

תְּפִלַּת עֲשִׂיר. וְיֵשׁ לֹמַר, שְׁדִיוִק זֶה הוּא (בְּעִיקָר)

בְּנוֹגֵעַ לְתְּפִלַּת מִשָּׁה. דְּבַעֲשִׂיר בְּכָלְל, יֵשׁ לֹמַר

שְׁהַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ הִיא שְׁהַקְב"ה יִמְלֵא אֵת מַחְסוּרוֹ

הַרוֹחֲגִי. מַה-שְּׂאִין-פֶּן בְּמִשָּׁה שְׁגַם בְּהִיוֹתוֹ

לְמַטָּה הָאִיר בּוֹ בְּגִילוּי הַמְקוֹר שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שְׁהוּא בְּאֲצִילוֹת, וְעַד שְׂאִין מְחִיצָה

וְהַפְּסֵק בִּינֵיהֶם, מִשָּׁה מִשָּׁה לֹא פְּסִיק טַעְמָא³⁶, הָרִי מוֹבָן, דְּזֶה שְׁמִשָּׁה הָיָה

(33) תשכ"ט, שנת אמירת מאמר זה. (34) דשנת תר"ס - נדפס בשה"מ תר"ס ע' מט ואילך. וראה בארוכה ד"ה זה דיי"ג תמוז שנה זו (תשכ"ט) - תר"מ סה"מ תמוז ס"ע רסט ואילך. (35) ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. (36) זח"ג (באדר"ר) קלה, א. וראה תר"א משפטים עה, ג. המשך תרס"ו ע' רטז. ובכ"מ. נדפס ב"קובץ מכתבים" שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק (ע' 214). אג"ק שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ו הקצרים ע' שמא. סה"מ י"א ניסן ע' 1 ואילך) - התחילו ב"א ניסן שנה זו (תנשא"א - שנת הרפסת המאמר) אמירת מזמור צדי"ק שבתהלים. המו"ל.

ביאור בדרך אפשר

1 אין טעם מפסיק בין שני שמותיו כי מיום לידתו היה מושלם שמיד שנולד
 2 נאמר בו "ותרא אותו כי טוב הוא" **הרי מוכן, דזה שמשה היה**
 3 **עשיר בגשמיות הוא לפי שהיה עשיר ברוחניות, שהרי**
 4 **הגשמיות נובעת ומשתלשלת ממקורה ברוחניות, הינו שגם ברוחניות**
 5 **לא היה חסר שום דבר, גם**
 6 **לא חסרון שבדוגמת 'סוס**
 7 **לרכוב עליו, ועבד לרוץ**
 8 **לפניו', כדברי חכמינו ז"ל לגבי**
 9 **מצוות צדקה שעליה נאמר בתורה שיש**
 10 **לתת לעני "די מחסורו" שאם העני היה**
 11 **רגיל שיהיה לו סוס לרכב עליו ועבד**
 12 **שירוצו לפניו ויפנה לו את הדרך, צריך**
 13 **לתת לו צדקה בשיעור שיפסיק לו לכו,**
 14 **והרי זה חסרון שלכאורה לא כל-כך**
 15 **נחוץ וחינוי, ומאחר שמשה רבינו היה**
 16 **עשיר, מוכן שלא זו בלבד שלא היו**
 17 **חסרים לו ענינים עיקריים וחיוניים**
 18 **אלא שגם חסרון מעין זה לא היה אצלו**
 19 **ולכן מדייק בהמאמר מהו**
 20 **ענין תפלת עשיר ועל מה מתפלל**
 21 **ומבקש מי שלא חסר לו מאומה?**
 22 **וממשיך הרבי הרש"ב**
 23 **בהמאמר³⁷, דענין העשיר**
 24 **הוא לא רק שאינו חסר שום**
 25 **דבר, אפילו דברים שלכאורה אינם**
 26 **חיוניים ונחוצים, כאמור לעיל, אלא**
 27 **יתירה מזו שהוא מושפע ברבוי**
 28 **השפע. וכמאמר רבותינו**
 29 **ז"ל³⁸ על הפסוק³⁹ די**
 30 **מחסורו אשר יחסר לו, די**
 31 **מחסורו ואי אתה מצוה**
 32 **לעשרו כלומר שמצוות צדקה**
 33 **מחייבת לתת לעני את "די מחסורו"**
 34 **אבל אין חובה לתת לו צדקה במידה**
 35 **כזו שיהיה עשיר. וכן שפ"ד**
 36 **מחסורו אשר יחסר לו נכלל**
 37 **גם החסרון ד'סוס לרכוב**
 38 **עליו ועבד לרוץ לפניו, אם**
 39 **העני היה רגיל לכו בעבר, ואף-על-**
 40 **פי-כן אמרו ואי אתה מצוה**
 41 **לעשרו, הרי מוכן, שגם**
 42 **כשייש לו כל צרכיו (כולל גם**
 43 **'סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו'), ולא חסר לו כלום אינו**

ביאור בדרך אפשר

44 **(עדין) עשיר, כי ענין העשיר הוא (דלא רק שיש לו כל**
 45 **צרכיו, אלא) שהוא מושפע ברבוי השפע הרבה מעבר למה**
 46 **שהוא זקוק לו. ועל-פי מה שנתבאר לעיל דזה שמשה היה**
 47 **עשיר בגשמיות הוא לפי שהיה עשיר ברוחניות, מוכן,**
 48 **דנוסף לזה שבמשה לא היה**
 49 **שום חסרון חס-ושלום (גם**
 50 **לא חסרון של דבר לא כל-כך נחוץ**
 51 **שבדוגמת סוס לרכוב עליו**
 52 **וכו'), כי האירו בו בגילוי כל**
 53 **הגילויים של האורות האלוקיים**
 54 **השייכים לעולמות, הנכללים**
 55 **האורות האלוקיים שיש להם שייכות**
 56 **לעולמות ומאירים גם למטה באים**
 57 **לגילוי באופן כללי בשני הענינים**
 58 **ד'ממלא כל עלמין' אור**
 59 **שמותאם לפי ענינם וערכם של**
 60 **העולמות ומתלבש בהם בפנימיות**
 61 **ו'ממלא' אותם (כשם שאור הנשמה**
 62 **מתלבש בגוף ו'ממלא' אותו) בכל**
 63 **עולם לפי ענינו ו'סובב כל**
 64 **עלמין', אור בלתי מוגבל שמאיר**
 65 **בדרך 'סובב' ומקיף מלמעלה ומאיר**
 66 **בכל העולמות בשווה שהגילוי**
 67 **דענינים אלוקיים אלה למטה**
 68 **הוא מילוי החסרון שהעולם**
 69 **זקוק לו [ד'אור הממלא', פיון**
 70 **שהוא מקור לעולמות, בהיותו**
 71 **אור מוגבל ומצומצם המותאם**
 72 **לעולמות לכן כשאור זה אינו**
 73 **בגילוי בעולם, העולם הוא**
 74 **חסר ממש כי חסרה לו השפעה**
 75 **ממקור חיותו. ו'אור הסובב',**
 76 **שהוא למעלה ממקור**
 77 **לעולמות ואינו מהווה מקור ישיר**
 78 **לעולמות ורק שיקף לעולמות,**
 79 **ומטעם זה נקרא "סובב כל עלמין" אף**
 80 **שהוא למעלה מהעולמות לכן**
 81 **כשאינו מתגלה בעולם אור**
 82 **זה, החסרון דעולם הוא לא**
 83 **חסרון כמו עני שחסר לו דבר חיוני**
 84 **לקיומו אלא חסרון דוגמת**
 85 **החסרון ד'סוס לרכוב עליו**
 86 **ועבד לרוץ לפניו. וכמאמר**

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיְכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, שְׁבַמְשָׁךְ שֵׁשֶׁת יָמֵי הַבְּרִיאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
2 הוּא כִּלְהַ, סִיּוּם וְהַשְּׁלִים, אֵת מְלֹאכֶת הַבְּרִיאָה לְגַמְרֵי מַה הָיָה הָעוֹלָם
3 חָסֵר - מְנוּחָה, בָּא שְׁבַת - בָּא מְנוּחָה, וְהַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל
4 הַדְּבָרִים הִיא מְנוּחָה הִיא בְּחִינַת 'סוֹבֵב' שְׁלֹמְעֵלָה מִהָאֹר
5 ה'ממלא' הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּעוֹלָם,
6 וְאִף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֵׁלָא הָיָה
7 גִּילּוּי זֶה בְּעוֹלָם, הָיָה הָעוֹלָם
8 חָסֵר, אֲלָא שְׁחִסְרוֹן זֶה הָעֵדֶר
9 הַגִּילּוּי שֶׁל אֹר ה'סובב' הוּא לֹא
10 שֶׁהָיָה חָסֵר אֵיזָה פְּרִט בְּעוֹלָם
11 עֲצָמוּ, כִּי כָּל הַפְּרִטִים
12 דִּהְעוֹלָם נִתְהוּוּ עַל-יְדֵי
13 מְלֹאכֶת הַבְּרִיאָה (אֹר ה'ממלא'
14 הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּעוֹלָם) שֶׁנִּשְׁלָמָה
15 לְפָנֵי שְׁבַת, וְזֶה שֶׁהָעוֹלָם הָיָה
16 חָסֵר מְנוּחָה - הוּא דוּגְמַת
17 הַחִסְרוֹן ד'סוֹס לְרִכּוּב עֲלָיו'
18 (שְׂאִין זֶה דְּבַר הַכְּרַחֵי לְצוּרָה
19 קִיּוּם חֵייוֹתוֹ), וְכִשְׁבָּא
20 וְנִמְשָׁךְ וְנִתְגַּלָּה 'אֹר הַסוֹבֵב'
21 שְׁלֹמְעֵלָה מִהָעוֹלָם, נִתְמַלָּא גַם
22 חִסְרוֹן זֶה וְהוֹעֵלֵם הַפֶּךְ לְחֵייוֹת
23 מוֹשֵׁלֵם לְלֹא כֹל חִסְרוֹן. וְעֵנִן
24 הַעֲשִׂירוֹת הַרוּחָנִית הַגְּדוּלָה
25 דְּמִשָּׂה הוּא, דְּנוֹסָף עַל זֶה
26 שֶׁהָאִירוּ בּוֹ בְּגִילּוּי הַגִּילּוּיִים
27 ד'ממלא' ו'סובב']. הָאִיר
28 אֲצִלּוֹ בְּגִילּוּי גַם הַגִּילּוּי
29 דְּאֹר-אֵין-סוֹף שְׁלֹמְעֵלָה
30 מְשִׁיכּוֹת לְעוֹלָמוֹת הַנְּעֵלָה מֵאֹר
31 ה'סובב' שְׁאִינוּ מְתַלְבֵּשׁ בְּעוֹלָמוֹת אֲבֵל
32 יֵשׁ לוֹ שִׁיכּוֹת לְעוֹלָמוֹת. וְכַמְבָּאָר
33 בְּהַמְאָמְרָא⁴², הַנּוֹכַח שֶׁל הַרְבֵּי
34 הַרְש"ב דְּזֶה שְׁמִשָּׂה נִקְרָא
35 עֲשִׂיר הוּא לְפִי שְׁמִשָּׂה הוּא
36 בְּחִינַת 'דְּעַת עֲלִיוֹן' כַּמְבּוֹאֵר
37 בְּתוֹרַת הַחִסְדוֹת עַל הַפְּסוּק "אֵל דְּעוֹת
38 ה'" שִׁישׁ שְׁתֵּי 'דְּעוֹת' (גִּישׁוֹת, תְּפִיסוֹת)
39 "דְּעַת עֲלִיוֹן", - כְּפִי שֶׁהַדְּבָרִים הֵם מִצַּד
40 הָאֵלּוּקוֹת הָעֲלִיּוֹנָה, וְהִיא תְּפִיסָה
41 שֶׁהָאֵלּוּקוֹת הִיא הַמְצִיאוֹת הָאֱמִיתִית,

40 פירש"י עה"פ בראשית ב, ב. פירש"י ד"ה ויכל - מגילה ט, א (וראה ב"ר פ"י, ט). תוד"ה חצבה - סנהדרין לח, א.
41 (בראשית שם. 42) סה"מ תר"ס ע' נח. וראה שם ע' נג. 43) ראה בארוכה ד"ה תפלה למשה שבהערה 34. 44) שם ע'
נח.

וידבר ה' אל משה גו' זאת חוקת התורה גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ברוחניות אֵלָא בְּשָׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּדַאיִתָּא כְּפִי שְׂמוּבָא
 2 בְּמִדְרָשׁ⁴⁵ עַל הַפְּסוּק הַזֶּה 'תְּפִלָּה לְמִשָּׁה', מְשַׁל לְמַה הַדְּבָר
 3 דּוּמָה, לְשִׁלְשָׁה שְׂבָאוּ לִיטוּל כּו' מֵאֵת הַמֶּלֶךְ כּו' בָּא
 4 הַשְּׁלִישִׁי, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ. אָמַר לוֹ, אֵינִי
 5 מְבַקֵּשׁ עַל עֲצָמֵי דְבָר, אֵלָא
 6 מְדִינָה פְּלוּנִית הִיא חֲרָבָה 1 אֵלָא בְּשָׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּדַאיִתָּא בְּמִדְרָשׁ⁴⁵
 7 וְהִיא שְׁלֵף, גְּזוּר שְׁתַּבְּנָה כּו', 2 עַל הַפְּסוּק 'תְּפִלָּה לְמִשָּׁה', מְשַׁל לְמַה הַדְּבָר
 8 כֶּךָ מִשָּׁה לֹא בִקֵּשׁ לְעַצְמוֹ 3 דּוּמָה, לְשִׁלְשָׁה שְׂבָאוּ לִיטוּל כּו' מֵאֵת הַמֶּלֶךְ כּו'
 9 אֵלָא בְּשָׁבִיל יִשְׂרָאֵל (וַזֶּה לְשׁוֹן 4 בָּא הַשְּׁלִישִׁי, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ.
 10 הַמְדַרֵּשׁ בִּילְקוּט שְׂמַעוּנִי: לְמַה הִדְבַר 5 אָמַר לוֹ, אֵינִי מְבַקֵּשׁ עַל עֲצָמֵי דְבָר, אֵלָא מְדִינָה
 11 דּוּמָה לְשִׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם שְׂבָאוּ לִיטוּל 6 פְּלוּנִית הִיא חֲרָבָה וְהִיא שְׁלֵף, גְּזוּר שְׁתַּבְּנָה כּו',
 12 דְּרוּרִיא שֶׁל מֶלֶךְ, בֵּא הִרְאִישׁוּן וּכְבֻדּוֹ. 7 כֶּךָ מִשָּׁה לֹא בִקֵּשׁ לְעַצְמוֹ אֵלָא בְּשָׁבִיל יִשְׂרָאֵל.
 13 אִמַר לוֹ: מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ. אִמַר לוֹ 8 וְלִכְאוּרָה, בְּאוּר זֶה צְרִיף לְבְּאוּר נּוֹסֶף. דְּלִפִּי
 14 בְּשָׁבִיל הַמֶּרֶד שְׂמַרְתִּי אֲנִי מְבַקֵּשׁ 9 הַנִּל, הַתְּפִלָּה שֶׁהַעֲשִׂיר מִתְּפַלֵּל (בְּשָׁבִיל
 15 שֶׁתֵּת לִי דְרוּרִיא, נִתַן לוֹ. בֵּא הַשְּׁנִי 10 אֲחֵרִים) אֵינָה שִׁכְתָּ לְהַעֲשִׂירוֹת שְׁלוֹ [דְּזֶה שֶׁהוּא
 16 וְנִתַן לוֹ. בֵּא הַשְּׁלִישִׁי, אִמַר לוֹ: מָה 11 מִתְּפַלֵּל בְּשָׁבִיל אֲחֵרִים, הוּא מְפַגֵּי שֶׁהוּא רוֹצֵה
 17 אַתָּה מְבַקֵּשׁ, אִמַר לוֹ אֵינִי מְבַקֵּשׁ עַל 12 בְּטוֹבָתָם], וּפְרוּשׁ תְּפִלַּת עֲשִׂיר (בְּפִשְׁטוֹת) הוּא
 18 עֲצָמֵי כְּלוּם אֵלָא מְדִינָה פְּלוּנִית חֲרָבָה 13 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶.
 19 וְהִיא שֶׁלֹךְ גְּזוּר שְׁתַּבְּנָה. אִמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ 14 וַיּוֹכֵן זֶה עַל-פִּי הַמְּבַאֵר בְּהַמְּאָמְרָא⁴⁴ דְּכְנֶסֶת
 20 זֶה עֵטְרָה גְּדוּלָה הִיא לֶךְ. כֶּךָ דוּר בֵּא 15 יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת, וּבִקְשָׁת מִשָּׁה
 21 לְהַתְּפַלֵּל, אִמַר לוֹ: מָה מְבַקֵּשׁ, אִמַר לוֹ: 16 עֲבוּר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (בְּשָׁבִיל יִשְׂרָאֵל
 22 תִּשְׁמַע תְּפִלְתִּי שְׂמַעָה ה' צְדִק. בֵּא 17 כְּפִשְׁוֹטָם, וְגַם) בְּשָׁבִיל סְפִירַת הַמַּלְכוּת. וְלִכְנֶן⁴⁷
 23 חֲבֻקוּק, אִמַר לוֹ: מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ. אִמַר 18 אוֹמֵר בְּמִדְרָשׁ שְׂבָאוּ לִיטוּל כּו' מֵאֵת הַמֶּלֶךְ כּו' בָּא
 24 לוֹ: כֹּל מָה שְׂאֵמְרִיתִי בְּפִנְיָ בִשְׂגָנָה 19 הִיא עַל-דֶּרֶךְ הַבְּקִשָּׁה מְדִינָה פְּלוּנִית כּו',
 25 אֵמְרִיתִי, שְׂרָאָה חֲנִינָה וְחִבְרִיו מוֹשִׁלְכִים 20 דְּמְדִינָה הִיא מַלְכוּת, וְהִיא חֲרָבָה הוּא הַחֲסָרוֹן
 26 לְכַבְּשֵׁן הָאֵשׁ וְנַמְלִטִין, וְרָאָה ר' חֲנִינָא 21 שְׂנַעֲשֵׂה בְּמַלְכוּת (עֲנִין מִיעוּט הִירָח), וְהַבְּקִשָּׁה
 27 בֶן תְּרִדִין וְחִבְרִיו יִתְנִין בְּאוּר וְנִשְׂרִפִין. 22 גְּזוּר שְׁתַּבְּנָה הִיא שְׂוִימָשֶׁף גִּילּוּי עֲצָמוֹת אוּר-
 28 בֵּא מִשָּׁה, אִמַר לוֹ מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ, 23 אֵין-סוּף בְּמַלְכוּת שְׁעַל-יְדֵי-זֶה תַּבְּנָה בְּבְחִינַת
 29 אִמַר לוֹ: סִלַח נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה. אִמַר 24 בְּנִין עֲדֵי עַד. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן דְּמַלְכוּת
 30 לוֹ: זֶה עֵטְרָה גְּדוּלָה הִיא לֶךְ שְׂאֵנִי 25 עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שְׂשִׁיף לְמַלְכוּת, שְׂאָז
 31 מַעֲבִיר רְצוּנֵי מִפְּנִיךָ". 26 הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם
 32 וְלִכְאוּרָה, בְּאוּר זֶה שְׂמַשָּׁה 27 שְׂנַסְתָּלַק וְנַחְסַר מִמְּנָה הָאוּר, אַזִּי אֶפְשָׁר שֶׁהָאוּר
 33 הַתְּפַלֵּל לְמִרוֹת שְׁהִיה עֲשִׂיר וְלֹא חֶסֶר 28 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה
 34 לוֹ דְּבַר בְּגִשְׁמִיּוֹת אוֹ בְּרוּחָנוּת כִּי 29 מִמְּנָה, וְעִנִין זֶה שֶׁל בְּחִינַת 'מְקַבֵּל' הוּא
 35 תְּפִלְתוֹ לֹא הִייתָה בְּשָׁבִיל עֲצָמוֹ אֵלָא 30 עֲנִינוֹ שֶׁל הִירָח שְׂאִין לוֹ אוּר מִשְׁלוֹ
 36 בְּשָׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל צְרִיף לְבְּאוּר 31 וְהוּא מְקַבֵּל אֵת אוּרוֹ מִהַ'מִּשְׁפִּיעַ',
 37 נּוֹסֶף וְעִדִין אֵינוֹ מַעֲנָה מֵלֹא עַל 32 הַשְּׂמֵשׁ. וּמִיעוּט הִירָח, שְׁבַחְתִּילת
 38 הַשְּׂאֵלָה. דְּלִפִּי הַנִּל, הַתְּפִלָּה 33 הַבְּרִיאָה הִיא מְאוּר גְּדוּל כְּמוֹ הַשְּׂמֵשׁ
 39 שֶׁהַעֲשִׂיר מִתְּפַלֵּל (בְּשָׁבִיל אֲחֵרִים) אֵינָה שִׁכְתָּ לְהַעֲשִׂירוֹת 34 וְאֲחֵרֶכְךָ נִתְמַעַט מִסְמַל אֵת הַחִסְרוֹן
 40 שְׁלוֹ [דְּזֶה שֶׁהוּא מִתְּפַלֵּל בְּשָׁבִיל אֲחֵרִים, הוּא מְפַגֵּי שֶׁהוּא 35 שְׂבַסְפִירַת הַמַּלְכוּת), וְהַבְּקִשָּׁה
 41 רוֹצֵה בְּטוֹבָתָם לְעַמֵּם], וּפְרוּשׁ תְּפִלַּת עֲשִׂיר (בְּפִשְׁטוֹת) הוּא 36 מִהַמֶּלֶךְ גְּזוּר שְׁתַּבְּנָה הִיא
 42 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 37 עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שְׂשִׁיף לְמַלְכוּת, שְׂאָז
 38 הַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 39 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 39 שֶׁהַעֲשִׂיר מִתְּפַלֵּל (בְּשָׁבִיל אֲחֵרִים) אֵינָה שִׁכְתָּ לְהַעֲשִׂירוֹת 40 דְּמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף
 40 שְׁלוֹ [דְּזֶה שֶׁהוּא מִתְּפַלֵּל בְּשָׁבִיל אֲחֵרִים, הוּא מְפַגֵּי שֶׁהוּא 41 לְמַלְכוּת, שְׂאָז הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם
 41 רוֹצֵה בְּטוֹבָתָם לְעַמֵּם], וּפְרוּשׁ תְּפִלַּת עֲשִׂיר (בְּפִשְׁטוֹת) הוּא 42 שְׂנַסְתָּלַק וְנַחְסַר מִמְּנָה הָאוּר, אַזִּי אֶמְנַם הַחִסְרוֹן נִשְׁלַם וְנַעֲשָׂה
 42 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 43 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה
 43 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 44 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 44 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 45 דְּמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף
 45 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 46 לְמַלְכוּת, שְׂאָז הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם
 46 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 47 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 47 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 48 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה
 48 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 49 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 49 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 50 דְּמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף
 50 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 51 לְמַלְכוּת, שְׂאָז הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם
 51 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 52 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 52 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 53 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה
 53 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 54 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 54 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 55 לְמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף
 55 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 56 לְמַלְכוּת, שְׂאָז הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם
 56 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 57 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 57 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 58 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה
 58 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 59 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 59 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 60 לְמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף
 60 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 61 לְמַלְכוּת, שְׂאָז הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם
 61 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 62 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 62 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 63 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה
 63 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 64 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 64 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 65 לְמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף
 65 שֶׁהַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיא מְפַגֵּי שֶׁהוּא עֲשִׂיר⁴⁶ וְהִיא שִׁיכְתָּ לְעִשְׂרוֹת 66 עֲצָמֵי (לִית לֵה מְגִרָמָא כְּלוּם) וְהִיא
 66 מְקַבֵּלֵת אוּר וּשְׂפַע מִהַסְפִירוֹת שֶׁלְמַעֲלָה 67 מִמְּנָה, וְעִנִין זֶה שֶׁל בְּחִינַת 'מְקַבֵּל' הוּא
 67 מְקַבֵּלֵת אוּר וּשְׂפַע מִהַסְפִירוֹת שֶׁלְמַעֲלָה 68 עֲנִינוֹ שֶׁל הִירָח שְׂאִין לוֹ אוּר מִשְׁלוֹ
 68 מִמְּנָה, וְעִנִין זֶה שֶׁל בְּחִינַת 'מְקַבֵּל' הוּא 69 וְהוּא מְקַבֵּל אֵת אוּרוֹ מִהַ'מִּשְׁפִּיעַ',
 69 וְהוּא מְקַבֵּל אֵת אוּרוֹ מִהַ'מִּשְׁפִּיעַ', 70 הַשְּׂמֵשׁ. וּמִיעוּט הִירָח, שְׁבַחְתִּילת
 70 הַשְּׂמֵשׁ. וּמִיעוּט הִירָח, שְׁבַחְתִּילת 71 הַבְּרִיאָה הִיא מְאוּר גְּדוּל כְּמוֹ הַשְּׂמֵשׁ
 71 הַבְּרִיאָה הִיא מְאוּר גְּדוּל כְּמוֹ הַשְּׂמֵשׁ 72 וְאֲחֵרֶכְךָ נִתְמַעַט מִסְמַל אֵת הַחִסְרוֹן
 72 וְאֲחֵרֶכְךָ נִתְמַעַט מִסְמַל אֵת הַחִסְרוֹן 73 שְׂבַסְפִירַת הַמַּלְכוּת), וְהַבְּקִשָּׁה
 73 שְׂבַסְפִירַת הַמַּלְכוּת), וְהַבְּקִשָּׁה 74 מִהַמֶּלֶךְ גְּזוּר שְׁתַּבְּנָה הִיא
 74 מִהַמֶּלֶךְ גְּזוּר שְׁתַּבְּנָה הִיא 75 סְפִירַת הַמַּלְכוּת לֹא תַהִיה 'חֲרִיבָה'
 75 סְפִירַת הַמַּלְכוּת לֹא תַהִיה 'חֲרִיבָה' 76 וְחִסְרָה' אֵלָא שְׂוִימָשֶׁף גִּילּוּי
 76 וְחִסְרָה' אֵלָא שְׂוִימָשֶׁף גִּילּוּי 77 עֲצָמוֹת אוּר-אֵין-סוּף הַתְּגַלּוֹת
 77 עֲצָמוֹת אוּר-אֵין-סוּף הַתְּגַלּוֹת 78 מִהַעֲצָמוֹת שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי הַאִינְסוּפִי
 78 מִהַעֲצָמוֹת שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי הַאִינְסוּפִי 79 בְּמַלְכוּת שְׁעַל-יְדֵי-זֶה לֹא תַהִיה
 79 בְּמַלְכוּת שְׁעַל-יְדֵי-זֶה לֹא תַהִיה 80 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה
 80 הַמַּלְכוּת 'חֲרָבָה' וְחִסְרָה' אֵלָא תַּבְּנָה 81 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן
 81 בְּבְחִינַת בְּנִין עֲדֵי עַד בְּנִין שְׂבֻנֵי לְנֻצָּח. דְּכְשָׁנְתָמְלָא הַחֲסָרוֹן 82 דְּמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף
 82 דְּמַלְכוּת עַל-יְדֵי שְׂנַמְשָׁף בֵּה גִילּוּי שֶׁל הָאוּר הַאֲלוּקִי שְׂשִׁיף 83 לְמַלְכוּת, שְׂאָז הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם
 83 לְמַלְכוּת, שְׂאָז הִיא מִתְּעַלִּית לְהַדְרָגָא כְּמוֹ שֶׁהִיתָה קוּדָם 84 שְׂנַסְתָּלַק וְנַחְסַר מִמְּנָה הָאוּר, אַזִּי אֶמְנַם הַחִסְרוֹן נִשְׁלַם וְנַעֲשָׂה
 84 שְׂנַסְתָּלַק וְנַחְסַר מִמְּנָה הָאוּר, אַזִּי אֶמְנַם הַחִסְרוֹן נִשְׁלַם וְנַעֲשָׂה

(45) שוחר טוב ויל"ש עה"פ. מדרש תהלים באבער שם. (46) בדוגמת תפלת עני, שהתפלה שלו היא מפני שהוא עני. (47) סה"מ תר"ס שם ע' סב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 'בנין' של המלכות אבל מכל-מקום אֶפְשָׁר ייתכן שְׁהָאֹר שְׁנַמְשָׁף בַּהּ
2 יִסְתַּלַּק עוֹד פַּעַם. וּבְכַדִּי שֶׁהַבְּנֵן שְׁלָה יִהְיֶה בְּבַחֲיַנַּת בְּנֵן
3 עַדִּי עַד בְּנֵן נִצְחִי (שְׁאִין שִׁיף לֹא יִתְכַן שֶׁתִּתְרַב חֲסִי-וְשָׁלוֹם)
4 הוּא עַל-יְדֵי שְׁנַמְשָׁף בַּהּ גִּילוּי עֲצֻמוֹת אֹר-אִין-סוֹף
5 שְׁלַמְעָלָה מְהָאֹר הַשִּׁיף
6 לְעוֹלָמוֹת (מְלָכוֹת), דְּבָאֹר
7 זֶה אִין שִׁיף צְמִצּוֹם וְסִילוּק
8 והעולמות לא יכולים להעלים ולהסתיר
9 עליו, ולא ייתכן שלאחר שנמשך יחזור
10 ויסתלק.
11 וְזֶהוּ שֶׁתְּפַלַּת מְשָׁה נִקְרָאת
12 תְּפַלַּת עֲשִׂיר, דְּפְרוּשׁ תְּפַלַּת
13 עֲשִׂיר הוּא לֹא רַק שְׁמִדוּבְרָ בַעֲשִׂיר
14 שְׁמִתְפַּלֵּל אֲלֵא גַם שֶׁתְּפַלַּה שְׁלוֹ
15 הִיא מְפַנֵּי שְׁהוּא עֲשִׂיר
16 (בַּנְּ"ל), כִּי זֶה שְׁמִשָּׁה
17 הַתְּפַלֵּל שְׁיוּמְשָׁף בְּמַלְכוּת
18 גִּילוּי עֲצֻמוֹת אֹר-אִין-סוֹף
19 (שְׁעַל-יְדֵי-זֶה דְּוָקָא תְּבַנָּה
20 סְפִירַת הַמַּלְכוּת בְּבַחֲיַנַּת בְּנֵן עַדִּי
21 עַד) הוּא מְפַנֵּי שְׁהִיָּה בַמַּעֲלָה
22 ומדריגה רוחנית של עֲשִׂיר, בְּחִינַת
23 'דַּעַת עֲלִיוֹן' שְׁמַקְבֵּל
24 מְעַתִּיק, עֲצֻמוֹת אֹר-אִין-
25 סוֹף שְׁלַמְעָלָה מְגַדֵּר עוֹלָמוֹת
26 וכיון שהוא עצמו קיבל ממדרגה זו וזו
27 היתה מעלתו ומדרגתו, יש בכוחו
28 לפעול המשכת וגילוי אור זה ולכן
29 התפלל שאור נעלה זה יומשך למטה.
30 ז) וְצָרִיף לְהַבִּין, דְּלָפִי הַנְּ"ל
31 [שֶׁתְּפַלַּתוֹ שְׁל מְשָׁה שְׁיוּמְשָׁף
32 עֲצֻמוֹת אֹר-אִין-סוֹף בְּמַלְכוּת
33 הוּא מְפַנֵּי שְׁמִשָּׁה הוּא 'דַּעַת
34 עֲלִיוֹן', בְּחִינַת וּמְדִינַת שְׁבַה מֵאִיר
35 אֹר שֶׁל עֲצֻמוֹתוֹ וְלָכֵן בִּיקְלָתוֹ
36 לְהַמְשִׁיף אֹר זֶה בְּמַלְכוּת],
37 הַמְשַׁכַּת הַגִּילוּי הַנַּעֲלָה שֶׁל
38 עֲצֻמוֹת אֹר-אִין-סוֹף בְּמַלְכוּת עַל-
39 יְדֵי מְשָׁה הוּא (לְכָאוּרָה)
40 בְּדֶרֶךְ מְלַמְעָלָה לְמִטָּה⁴⁸
41 שֶׁהָאֹר הַנַּעֲלָה יוֹרֵד וּנְמַשֵּׁךְ מִמְּקוֹרוֹ
42 הָעֲלִיֹן לְסְפִירַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא
43 הַסְפִירָה הַנְּמוּכָה בְּיוֹתָר מְעַשֵּׂר הַסְפִירוֹת וְזוֹ הַמְשַׁכָּה מְלַמְעָלָה שְׁיוֹרֵד לְמִטָּה.

וּמַהוּ עֲנֵן תְּפַלָּה לְמִשָּׁה (תְּפַלַּת עֲשִׂיר), וּמֵאֲחֵר שְׁמִדוּבְרָ בְּגִילוּי
אלוקות בדרך המשכה מלמעלה למטה, מדוע הדבר נקרא בשם 'תפילה'
דְּתְפַלָּה הִיא הַתְּקִרְבוֹת לְאֵלוֹקוֹת מְלַמְעָלָה הֵיינו שֶׁהַתְּחִלָּה
היא מצד האדם, מלמטה, הנמשך להתקרב לאלוקות, למעלה, ולא המשכה
מלמעלה למטה?
וְיֵשׁ לוֹמֵר הַבְּאֹר בְּזֶה, מְדוּעַ
לא די בהמשכת עצמות אור אין-סוף
במלכות מלמעלה למטה אלא הדבר
מחייב גם תפילה שענינה מלמטה
למעלה דְּכִשְׁהַמְשַׁכָּה שֶׁל אֹר-
אִין סוֹף בְּמַלְכוּת הִיא בְּדֶרֶךְ
מְלַמְעָלָה לְמִטָּה, אֲזִי גַם
כְּשֶׁהִגִּילוּי הוּא הַבְּחִינָה וּמְדוּרָה
הַכִּי נַעֲלִית עֲצֻמוֹת אֹר-אִין-סוֹף
שְׁלַמְעָלָה מְעַנֵּן הַעֲצֻמוֹם
ושום דבר לא מעלים ומסתיר עליה,
דְּבִקְלָלוֹת הוּא הַמְדוּרָה שֶׁל
בְּחִינַת עֲצֻם הָאֹר שְׁלֹא נִגַּע
בוֹ הַעֲצֻמוֹם, וְגַם בְּעֻמּוֹם הַרְאִישׁוֹן
שֶׁהִיא בְּאֹר הַאִין-סוֹף (לְצוּרֵךְ הַתְּהוּת
עוֹלָמוֹת מוּגְבָלִים), הִיא רַק עֲצֻמוֹם שֶׁל
הַחֵלֶק הַמֵּאִיר וּמְתַגַּלָּה וּמְתַפְשֵׁט מַחוּץ
לְעֻצָּם אֲבָל כִּיעֲצֻם הָאֹר לֹא הִיא
עֲצֻמוֹם מַלְכוּתִיָּה וְכַאֲשֶׁר יֵשׁ הַמְשַׁכָּה
מִיעֲצֻם הָאֹר לֹא יִתְכַן שֶׁאֲחֵרִי
הַהַמְשַׁכָּה, הָאֹר יִחְזוֹר וְיִתְעַלֵּם, מְקַל-
מְקוֹם אִם הַהַמְשַׁכָּה הִיא מְלַמְעָלָה
לְמִטָּה בְּלִבְד עֲדִיין לֹא דִי בְּכֵן כִּינֵן
זֶהוּ שְׁאִין שִׁיף שְׁיִסְתַּלַּק
הָאֹר שֶׁל עֲצֻמוֹת אֹר-אִין-סוֹף
מִהַמְלָכוֹת הוּא מְפַנֵּי שְׁהָאֹר
מִצַּד עֲצֻמוֹ מִצַּד הַעֲנִיין שְׁלוֹ הוּא
לְמַעְלָה מְעַנֵּן הַעֲצֻמוֹם, הָרִי
בְּנוֹגַע לְמַלְכוּת, אִין זֶה
אֲמַתִּית הַעֲנֵן דְּבִנְיָן עַדִּי עַד,
וְאִין זֶה נִחְשָׁב 'בְּנֵן' נִצְחִי אֲמִיתִי שֶׁל
סְפִירַת הַמַּלְכוּת מְכִינֵן שְׁמַצֵּד
הַמְלָכוֹת עֲצֻמוֹ אֶפְשָׁר
שְׁיִסְתַּלַּק מִמֶּנָּה הָאֹר וְזֶה
שֶׁלְמַעֲשָׂה לֹא יִתְכַן שִׁסְתַּלַּק אִינוֹ
מִצִּידָה אֲלֵא מִצַּד הָאֹר עֲצֻמוֹ.
וְאֲמַתִּית הַעֲנֵן דְּבִנְיָן עַדִּי עַד
בְּמַלְכוּת הוּא (לֹא רַק מִצַּד

וידבר ה' אל משה גו' זאת חוקת התורה גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְמַעַלָּה, אֲלֵא גַם) מִצַּד הַמַּלְכוּת⁴⁹ הַתַּחְתּוֹנָה וּלְכֵן יֵשׁ צוּרָךְ
 2 שְׂמַלְבַּד הַהַמְשָׁכָה בְּדֶרֶךְ מַלְמַטָּה לְמַטָּה, הִדְבַּר יָבֹא גַם עַל יַדֵי תְּפִילָּה,
 3 מַלְמַטָּה לְמַעַלָּה, כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר. וְזֶהוּ תְּפִלָּה לְמִשָּׁה, דְּתַפְּלָה
 4 הִיא עֲבוּדַת הַנְּבָרָאִים הַמִּמְשִׁיכָה וּמִגַּלְהָ אֱלוּקוֹת עַל-יַדֵי עֲבוּדָה מַלְמַטָּה
 5 לְמַעַלָּה, וְלָכֵן הַהִמְשָׁכָה שְׁעַל-
 6 יַדֵי תְּפִלָּה הִיא בְּאוֹפֵן שְׁשִׁיכַת
 7 לְהִמְשָׁכָה עֲצָמוֹ, לְהַנְּבָרָאִים
 8 וְכֵן לְסִפִּירַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא
 9 הַסִּפִּירָה הַכִּי תַּחְתּוֹנָה וּלְכֵן הִיא שְׂרָשׁ
 10 וּמְקוּר יִשִׁיר לְהַתְּהוּוֹת הַנְּבָרָאִים.
 11 אֲלֵא שֶׁהַהִמְשָׁכָה שְׁעַל-יַדֵי
 12 תְּפִלָּה בְּכָלֵל, עַל-דֶּרֶךְ הַרְגִּיל, כִּי
 13 שֶׁתְּפִלָּה הִיא עֲבוּדַת
 14 הַנְּבָרָאִים, לָכֵן הַהִמְשָׁכָה
 15 שְׁעַל-יַדֵי-זֶה הִיא הַמְשָׁכָה
 16 שְׁשִׁיכַת לְעוֹלָמוֹת⁵⁰, וּבְדֶרֶךְ כָּלֵל
 17 אֵין בְּכוּחָהּ שֶׁל תְּפִילָּה לְגַלוֹת וּלְהַמְשִׁיךְ
 18 אֹרֶךְ אֱלוּקֵי שְׁלֵא שִׁיךְ לְעוֹלָמוֹת
 19 וּבַהִמְשָׁכָה שְׁעַל-יַדֵי תְּפִלָּה
 20 לְמִשָּׁה, שְׁתִּי הַמַּעֲלֹת גַם יַחַד.
 21 הַמַּעֲלָה הָאֶחָת שֶׁהִיא הַמְשָׁכַת
 22 עֲצָמוֹת אֹרֶז-אֵין-סוֹף
 23 שְׁלִמְעָלָה מְשִׁיכֹת לְעוֹלָמוֹת,
 24 הַמְשָׁכָה שֶׁבְּדֶרֶךְ כָּלֵל לֹא יִכּוּלָה לְהִיֵּת
 25 עַל יַדֵי תְּפִילָּה מַלְמַטָּה לְמַעַלָּה כִּי
 26 עֲבוּדַת הָאָדָם אֵינָה מִגַּעַת לְמַדְרִיגָה
 27 נְעִילַת זוֹ וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן בְּמִקְרָה
 28 זֶה הַהִמְשָׁכָה הַנְּעִילַת הוּא הִיא
 29 נְמִשְׁכַּת בְּמַלְכוּת, כִּי הִיא בָּאָה גַם
 30 בְּדֶרֶךְ מַלְמַטָּה לְמַטָּה וְלֹא רַק עַל יַדֵי
 31 תְּפִילָּה מַלְמַטָּה לְמַעַלָּה וְיֵשׁ בָּהּ גַם אֵת
 32 הַמַּעֲלָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁהִיא וּבְאוֹפֵן
 33 שֶׁהִיא שִׁיכַת לְמַלְכוּת עֲצָמָה
 34 בְּגַלֵּל שֶׁהִיא נִמְשַׁכַת גַם עַל יַדֵי תְּפִילָּה
 35 שֶׁהִיא מַלְמַטָּה לְמַעַלָּה.
 36 (ח) וּבְעוֹמֵק יוֹתֵר יֵשׁ לּוֹמֵר,
 37 שֶׁהִתְרוֹן בְּהִמְשָׁכָה שְׁעַל-יַדֵי
 38 תְּפִלָּת מִשָּׁה לְגַבֵּי הַהִמְשָׁכָה
 39 בְּדֶרֶךְ מַלְמַטָּה לְמַטָּה, הִיא

הוא (לא רק מצד למעלה, אלא גם) מצד
 המלכות⁴⁹. וזהו תפילה למשה, התפילה היא
 עבודת הנבראים, ולכן ההמשכה שעל-ידי
 תפילה היא באופן ששיכת לה'מטה' עצמו,
 להנבראים וכן לספירת המלכות שרש הנבראים.
 אלא שההמשכה שעל-ידי תפילה בכלל, כיון
 שתפילה היא עבודת הנבראים, לכן ההמשכה
 שעל-ידי-זה היא המשכה ששיכת לעולמות⁵⁰,
 ובהמשכה שעל-ידי תפילה למשה, שתי
 המעלות. המשכת עצמות אור-אין-סוף
 משכיכות לעולמות, ואף-על-פי-כן
 ההמשכה היא נמשכת במלכות, ובאופן שהיא
 שיכת למלכות עצמה.
 (ח) ובעומק יותר יש לומר, שהיתרון
 בהמשכה שעל-ידי תפילת משה
 לגבי ההמשכה בדרך מלמעלה למטה, הוא לא
 רק באופן ההמשכה (שההמשכה שעל-ידי
 תפילת משה שיכת יותר לה'מטה', אלא
 גם בהמשכה עצמה. והענין הוא, דהטעם על זה
 שפיל מה שנברא בששת ימי בראשית צריך
 תקוין⁵¹ הוא, כי פונת הבריאה היא בשביל
 עבודת האדם, ולכן נברא העולם באופן שתקונו יהיה
 על-ידי עבודת האדם, שעל-
 ידי-זה נעשה האדם שותף
 להקב"ה במעשה בראשית⁵². וזהו
 גם הטעם על זה שהתהוות העולמות מהמלכות
 היתה על-ידי הצמצום שנסחר האור מבחינת
 המלכות ונקמו שכתוב⁵³ את עשית את השמים גו', את
 חסר ה', דזה שהמלכות
 נעשית מקור להיות את
 העולמות (עשית את השמים
 גו') הוא על-ידי שנסחרו
 ממנה ה' פרצופים, את חסר
 ה'⁵⁴. מבואר בקבלה וחסידות שעשר

(49) ועפ"ו יומתק שההקדמה להבקשה "גזור שתיבנה" היא "והיא שלך", "היינו שבשרשה היא בבחינת פנימיות ועצמות א"ס" (סה"מ תר"ס שם) - ד"ל, דכיון ש"היא שלך" לכן ההמשכה במלכות (גזור שתיבנה) תהי' מצד ענינה דהמלכות. (50) דהגם שע"י התפלה נמשך רצון חדש (שלמעלה מהשתלשלות) - הרי גם הרצון חדש הוא בנוגע ענין השייך לעולם, למלאות בקשת המתפלל. (51) ב"ר פ"א, ו. (52) ראה שבת קיט, ריש ע"ב. (53) נחמ"י ט, ו. (54) המאמר ד"ה תפלה למשה תר"ס בא בהמשך להמאמר ד"ה הקול קול יעקב תר"ס ושם (ע' נה ואילך) מבואר ענין את חסר ה'. וראה גם תר"מ סה"מ תמוז ע' קד, ובהנסמן שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הספירות שבעולם האצילות נחלקות לשלוש מדרגות: מוחין (הספירות
2 חכמה-בינה-דעת), מידות (הספירות חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד-יסוד)
3 וספירת המלכות, ובפרטיות יותר הפרצופים נחלקים לחמש: "אריך אנפין"
4 (כתר), "אבא" (חכמה), "אימא" (בינה), "זעיר אנפין" (המידות) ו"נוקבא"
5 (מלכות), ולצורך בריאת והתהוות
6 העולמות נהיה צמצום וחסרון בה' 1
7 הפרצופים כפי שהם בספירת המלכות
8 ויש לומר דהחסרון והצמצום
9 באור האלוקי שְהִיָּה בַמְּלָכוֹת
10 שְמִמְנַה נְבְרָא הַעוֹלָם, הוא
11 הַשְׂרֵשׁ וְהִסְפִּיחַ לְהַחְסְרוֹן
12 דְהַעוֹלָם, ולכן העולם נברא באופן
13 שהוא זקוק לתיקון דְכָל מַה
14 שְׁנִבְרָא בְשֵׁשֶׁת יָמֵי בְרֵאשִׁית
15 צָרִיף תְּקוּן]. הוא בְּכַדִּי
16 שְמִילוּי הַחְסְרוֹן דְהַמְּלָכוֹת
17 יְהִיָּה עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם.
18 וְלְהוֹסִיף, דְהֵגַם שְהַצְמָצוּם
19 שפעל את החיסרון שבגללו העולם
20 צריך תיקון הִיָּה רַק בְּהָאֹר
21 הַשִּׁיף לְעוֹלָמוֹת, בְּאֹר הַגְּבוּל
22 (שְׂרֵשׁ ה'ממלא' אור ה'ממלא כל
23 עלמין' שמתלבש בעולמות) וְגַם
24 בְּאֹר הַבְּלִי-גְבוּל (שְׂרֵשׁ
25 ה'סובב' אור ה'סובב כל עלמין'
26 שמאיר בעולמות בדרך 'מקיף'
27 מלמעלה), [אֵלָא שיש הבדל בין
28 הצמצום באור ה'ממלא' לצמצום באור
29 ה'סובב' שפעולת הצמצום
30 בְּאֹר הַגְּבוּל השורש של אור
31 ה'ממלא' הוא⁵⁵ בְּהָאֹר עֲצָמוֹ,
32 שְנַעֲשֶׂה בּוֹ יְרִידָה וְהַגְּבֻלָּה,
33 ולאחר הצמצום אור ה'ממלא' הוא אור
34 מוגבל ועד שְנַעֲשֶׂה מְקוֹר
35 לְהוֹת אֵת הַעוֹלָמוֹת והנבראים
36 המוגבלים, וּפְעוּלַת הַצְמָצוּם
37 בְּאֹר הַבְּלִי-גְבוּל לא פעלה שינוי
38 בעניינו ומותו של האור אלא הצמצום
39 הוא רַק⁵⁵ שְׂלָא יֵאִיר האור
40 הבל-גבול בְּמָקוֹם הַחֲלָל⁵⁶ כמבואר בקבלה וחסידות שקודם הבריאה

היה אור אין סוף ממלא את כל החלל ולא הייתה נתינת מקום 'מקום' במובן
הרוחני – אפשרות לבריאת העולמות ולאחר הצמצום שבו הקדוש ברוך הוא
סילק את אורו הגדול הצידה, כביכול, נעשה חלל, היינו נתינת מקום ואפשרות
לעולמות. דְּזָהוּ שְׂפַעֲיִגוּל הַגְּדוּל (אור הַבְּלִי-גְבוּל, האור שהוא
שורש ל'סובב כל עלמין' ומכונה
'עִיגוּל' להורות שאין קצוות או התחלה
וסוף כי הוא אין-סוף) נִגְעַ בּוֹ
הַצְמָצוּם והשפיע עליו, דְּעִנְיָן
נְגִיעַת הַצְמָצוּם הוא שְׂהָאֹר
יְהִיָּה רַק שֵׁם (פְּעִיגוּל) וְלֹא
יִתְגַּלֶּה לַחוּץ⁵⁷ [אֵבֶל בְּעֵצָם
הָאֹר שהוא למעלה מכל שייכות
לעולמות לֹא הִיָּה הַצְמָצוּם
פְּלָל, כמבואר לעיל הִינּוּ
שְהַצְמָצוּם גַּם לֹא נִגְעַ בּוֹ ולא
פעל בו שום שינוי [שְׁלַכְן, מִצַּד
אור זֶה אֶפְשָׁר לְהִיֹּת הַגִּילוּי
גַּם פְּעוֹלָמוֹת והעולמות לא יכולים
להעלים ולהסתיר עליו], מְפַל-
מְקוֹם פִּיּוֹן שְהַפְּנֵנָה המטרה
והתכלית בְּכָל הַגִּילוּיִים (גַּם
בְּגִילוּי דְעֵצָם הָאֹר שְׁלַמְעֵלָה
מְגַדֵּר עוֹלָמוֹת, לְמַעַלָּה גַּם
מְ(הַשְׂרֵשׁ ד') סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין)
הוא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, כי בני
ישראל הם תכלית כל הבריאה לְכַן
גַּם הַמְּשַׁכַּת אֹר זֶה הִיא עַל-
יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם וגם כשהאור
נמשך מלמעלה למטה יש עניין
ב'תפילה' שפועלת את ההמשכה.
ט) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֹר מַה
שְׁכַתוֹב בְּהַמְּאָמֵר⁵⁸
דְּבַגִּילוּיִים שְׁלַמְעֵלָה יֵשׁ ג'
מְדַרְגוֹת בְּכָל-לוֹת. מְמַלְא-פְּל-
עֲלָמִין, סוֹבֵב-פְּל-עֲלָמִין
וְעֵצָמוֹת אֹר-אֵין-סוֹף
שְׁלַמְעֵלָה מ'ממלא' ו'סובב'
כפי שנתבאר לעיל באריכות. וּבְג'
מְדַרְגוֹת אֵלָה הֵם ג' הָאֵהָבוֹת
שְׂפַפְסוּק⁵⁹ וְאֵהָבָה, המדריגה הראשונה בְּכָל לְבָבָה, השניה בְּכָל

55) ואולי יש לומר שב"את עשית את השמים" דוגמת שני ענינים אלה: חסר ה', שנחסרו מהמלכות ה' פרצופים - הוא שנסתלקו מהמלכות (אבל לא נעשה שינוים בהם עצמם); ועי"ז ירדה המלכות ונעשית מקור להוות העולמות, "עשית את השמים גו'". 56) ראה בארוכה המשך תערובת ח"ב ע' תתקנז ואילך. ובכ"מ. 57) ראה סה"מ תרמ"ג ע' פ. המשך תרס"ו ע' קצרה. ובכ"מ. 58) סה"מ תר"ס שם ע' נד ואילך. 59) ואתחנן ו, ה.

וידבר ה' אל משה גו' זאת חוקת התורה גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נִפְשָׁךְ והשלישית וּבְכָל מֵאֲדָךְ. הָאֵהָבָה ד'בְּכָל לְבָבְךָ' היא
 2 אהבת ה' בְּבַחֲיִינַת מְמַלְא־כָּל-עֲלָמִין, דְּכִיּוֹן שְׁהַחֲיִית דְּבַחֲיִינַת
 3 מְמַלְא־כָּל-עֲלָמִין הוא מְלוּבָשׁ בְּנִבְרָאִים בְּפִנְיֵימִיּוּתָם, בהתאם
 4 למהותו של כל נברא וכל עולם בפרט, לְכֵן עַל-יַדֵּי הַהִתְבּוֹנְנוֹת בענייניו
 5 של אור זה נִרְגָּשׁ חֲיִית זֶה גַם
 6 בְּנִפְשׁ הַבְּהֵמִית, וְהָאֵהָבָה לה'
 7 שבעקבות התבוננות זו היא בְּכָל
 8 לְבָבְךָ - בְּשֵׁנֵי יִצְרִיף⁶⁰ היצר
 9 הטוב (הנפש האלוקית) והיצר הרע
 10 (הנפש הבהמית), כדרשת חכמינו ז"ל
 11 על פסוק זה שנאמר בו "בכל לבבך"
 12 ולא "בכל לבך" להורות שהכוונה
 13 לאהבת ה' "בשני יצריך". הָאֵהָבָה
 14 ד'בְּכָל נִפְשָׁךְ' שהיא אהבה נעלית
 15 יותר ושייכת רק לנפש האלוקית היא
 16 בְּבַחֲיִינַת סוֹכְב־כָּל-עֲלָמִין,
 17 דְּכִיּוֹן שְׁאֹר הַסּוֹכְב־ הוּא
 18 לְמַעַלָּה מֵהִתְלַבְּשׁוֹת
 19 בְּעוֹלָמוֹת, לְכֵן עַל-יַדֵּי
 20 שְׁנִרְגָּשׁ בו באדם המתכוון במעלתו
 21 של אור הסוכב הַהִתְלַבְּאָה דְאֹר־
 22 אֵין-סוּף (סוֹכְב־), אֵהָבָתוֹ אֵת
 23 הַיְוִי' היא בְּאֹפֶן דְּמִסִּירַת־
 24 נִפְשׁ [כפי שדרשו חכמינו ז"ל על
 25 הכתוב בְּכָל נִפְשָׁךְ, שהכוונה
 26 לאהבת ה' אֲפִילוֹ נוֹטֵל אֵת
 27 נִפְשָׁךְ⁶⁰], ומי שמתעורר באהבת ה'
 28 במדרגה זו מגיע למצב שְׁרׁוּצָה
 29 לְצֵאת מִמְצִיאֹתוֹ היינו לא להיות
 30 מוגבל בתוך הגדרים המגבילים את
 31 מציאותו ולבטל את מציאותו לגמרי
 32 וְלִיכָלֵל בְּאֹר־אֵין-סוּף.
 33 וְהָבָה זו של "בכל נפשך" עד
 34 מסירות נפש היא רק בְּנִפְשׁ
 35 הָאֱלֹקִית. כִּי הַשְּׁגָה [בְּאֹפֶן
 36 דְּהִפְרָה וְהִרְגָּשָׁה, שבאה מתוך
 37 התבוננות בצורה פנימית ועמוקה
 38 שְׁאֵז דִּיקָא מְבִיאָה הַשְּׁגָה
 39 לְאֵהָבָה ואלו השגה ללא הכרה
 40 והרגשה לא מעוררת רגש בלב ונשאת
 41 דבר מופשט ממציות האדם]
 42 בְּהִתְלַבְּאָה דְאֹר־אֵין-סוּף עד
 43 כמה הוא נעלה ומרום מהבריאה וְכוּלָּה לְחִיּוֹת רק בְּנִפְשׁ הָאֱלֹקִית,

44 שְׁשֵׁרְשָׁה הוא בְּשֵׁם הַיְוִי'⁶¹, השם שקשור באור הבלי-גבול 'סוֹכְב־
 45 ו'מקיף' שלמעלה מגדרי העולמות. וְהָאֵהָבָה ד'בְּכָל מֵאֲדָךְ' שהיא
 46 אהבה למעלה מכל מדידה והגבלה, עוד יותר מאשר "בכל נפשך", היא
 47 בְּעֲצֻמַּת-אֹר־אֵין-סוּף שְׁלִמְעָלָה גַם מ'סוֹכְב־. כִּי אֲמַתִּית
 48 הַבְּלִי-גְבוּל הוא בְּעֲצֻמַּת
 49 אֹר־אֵין-סוּף שרק הוא אין-סוף
 50 ובלי גבול באמת למעלה מכל מדידה
 51 והגבלה (מֵה-שְׁאֵין-כֵּן 'אֹר
 52 הַסּוֹכְב־, יֵשׁ בוֹ אֵיזָה צִיּוּר
 53 וְהַגְּבֻלָּה כמבואר בחסידות שלכן
 54 נקרא אור זה 'סוכב כל עלמין' כי עם
 55 היותו בלי גבול יש לו איזה ערך, יחס
 56 ושייכות לעולמות), וְלִכֵּן הָאֵהָבָה
 57 שְׁעַל-יַדֵּי גִילׁוֹי עֲצֻמַּת אֹר־
 58 אֵין-סוּף היא בְּכָל מֵאֲדָךְ,
 59 בְּלִי גְבוּל.
 60 וְלֵאחֲרֵי שְׁמִבְאָר הרבי הרש"ב
 61 במאמרו הַשְּׂיִכּוֹת דְּג' הָאֵהָבּוֹת
 62 לְג' מְדֻרְגּוֹת הַנ"ל, מְסִים,
 63 דְּמִזָּה מתוך ההבנה לאיזו דרגה
 64 באלקות קשורה כל אחת משלוש
 65 האהבות מוֹכֵן עֵינֵינָם שֶׁל ג'
 66 הַמְדֻרְגּוֹת האמורות באלקות,
 67 ד'מְמַלְא' הוא אור אלוקי
 68 מֵתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָמוֹת, וְסוֹכְב־
 69 הוא לְמַעַלָּה מֵהִתְלַבְּשׁוֹת אֲבָל
 70 שֵׁיף לְעוֹלָמוֹת ולכן כאמור אינו
 71 בלי גבול אמיתי, וְעֲצֻמַּת אֹר־
 72 אֵין-סוּף אֵינוֹ בְּגֵדֵר עוֹלָמוֹת
 73 כלל והוא בלי גבול באמת, ללא כל
 74 הגבלה והגדרה.
 75 וְצִרִיף לְהִבִּין מה משמעות הדברים
 76 שעניינם ותוכנם של שלושת המדרגות
 77 מובנים מתוך ההסבר על שייכותם
 78 לשלוש האהבות, דְּלְכָאוּרָה,
 79 הַבְּאֹר בְּשִׁיכּוֹת דְּג' הָאֵהָבּוֹת
 80 לְג' הַמְדֻרְגּוֹת דְּלְמַעַלָּה, הוא
 81 לְאֵחֲרֵי הַכְּנַת הָעֵינֵינָם דְּג'
 82 הַמְדֻרְגּוֹת, כלומר, לכאורה סדר
 83 הדברים הוא שתחילה יודעים ומבינים
 84 את העניין והתוכן של שלושת הדרגות
 85 ואחרי־כך ניתן להבין את שייכותם
 86 לשלושת האהבות וּמֵהִמְשֵׁךְ הָעֵינֵינָם בְּהַמְאָמֵר מִשְׁמַע דְּעֵינֵן זֶה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 [שג' מדרגות אלה הם ג' האהבות] מוסיף באור בג'
 2 המדרגות ולפי זה תחילה מבינים את הקשר בין שלוש האהבות לשלושת
 3 הדרגות ורק אחר-כך באים לתוספת הבנה בשלושת הדרגות, ולכאורה סדר
 4 זה תמוה.

5 וַיֵּשׁ לֹאמֹר מִהַבְּאוּרִים בְּזֶה,
 6 אחד ההסברים לכן שדווקא ההסבר
 7 על ההתאמה בין שלוש הדרגות
 8 באהבת ה' ושלושת הדרגות באלוקות
 9 מוסיף בהבנת החוכן והעניין של דרגות
 10 אלו הוא דְּהִטְעַם עַל זֶה שְׁיִשְׁנָם
 11 לְמַעַלָּה ג' מדרגות כלליות
 12 שִׁבְהֵם נִקְלָלִים כָּל הַגִּילּוּיִים
 13 של האלוקות שבכל הדרגות מלמעלה
 14 מעלה עד לאור המתלבש בעולמות
 15 ממש - הוא, כִּי כָּל הַגִּילּוּיִים
 16 דְּלִמְעַלָּה בכל הדרגות השונות הם
 17 בְּשִׁבְלֵי עֲבוּדַת הָאֱדָם, כִּי כִּן
 18 נשלמת כוונת הבריאה, כמבואר לעיל
 19 וְכִיּוֹן שִׁבְאַהֲבַת ה' [שהיא
 20 עיקר העבודה של האדם את ה',
 21 כמאמר הוזהר דלית פולחנא
 22 כפולחנא דרחימותא⁶² אין
 23 עבודה (חשובה ונעלית יותר) כעבודת
 24 האהבה] יִשְׁנָם ג' האהבות,
 25 כָּכֵל לְכַבֵּד כָּכֵל נִפְשָׁךְ וּבְכָל
 26 מַאֲדָךְ, לְכֵן פְּלוּת כָּל
 27 הַגִּילּוּיִים דְּלִמְעַלָּה נִחְלָקִים
 28 לְג' מדרגות (ממלא')
 29 וְסוֹבְב' וְאוֹר-אֵין-סוֹף
 30 שְׁלִמְעַלָּה מ'סוֹבְב' שִׁבְאַהֲבַת
 31 לְג' אַהֲבוֹת הַנְּ"ל. וְכִיּוֹן
 32 שִׁבְכַנְתָּ עֲנָן עַל בּוּרְיוֹ הוּא
 33 עַל-יְדֵי שְׁמִבְאָרִים אוֹתוֹ
 34 מִיסוּדוֹ וְשָׂרְשׁוֹ, מַעֲיָקְרוּ, וְלֹא
 35 מִהַתּוֹצְאוֹת וְהַסְתַּעֲפוּיּוֹת שֶׁלוֹ לְכֵן
 36 הַתְּחַלַּת הַבְּאוּר (בְּהַמְאָמֵר)
 37 שֶׁל ג' הַמְּדַרְגּוֹת דְּלִמְעַלָּה
 38 הכוללות את כל הגילויים מלמעלה
 39 כמאמר לעיל הוא אֵיךְ שִׁבְהֵם הֵם
 40 ג' הַאֲהָבוֹת, כִּי זֶהוּ הַשָּׂרֵשׁ
 41 וְהַסִּיבָה לְזֶה שֶׁנִּמְשָׁכוֹ ג'
 42 הַמְּדַרְגּוֹת וְרַק אַחֲרֵי בִּיאור זֶה נִיתַן

להגיע להבנה טובה יותר ועמוקה יותר בשלושת הדרגות עצמן.
 יו"ד) וַיֵּשׁ לֹאמֹר, דְּהִטְעַם בְּפִנְיַמְיוֹת הָעֲנַנִּים עַל זֶה
 שֶׁהַמְשַׁכֵּת וְגִילּוּי ג' הָעֲנַנִּים דְּמִמְלֵא' וְסוֹבְב' וְעֲצָמוֹת
 אוֹר-אֵין-סוֹף הוּא עַל-יְדֵי ג' הַאֲהָבוֹת דְּכָכֵל לְכַבֵּד וּבְכָל
 נִפְשָׁךְ וּבְכָל מַאֲדָךְ וְשִׁלּוּשֵׁת
 האהבות הללו הן, כמאמר, "השורש
 והסיבה" לגילויים הללו - הוא, כִּי
 הַכְּוִנָּה הַמְּטָרָה וְהַתְּכַלִּית כָּכֵל
 הַגִּילּוּיִים של האור האלוקי בכל
 המדרגות היא כְּכֵדִי שְׁעַל-יְדָם
 תְּהִיָּה אַחֲרֵי-כֵךְ בְּרִיאַת
 הָעוֹלָם, וְלְכֵן כְּמוֹ שִׁבְרִיאַת
 הָעוֹלָם הִיְתָה מְלַכְתְּחִילָה בְּאוֹפֵן
 שֶׁכָּל הָעֲנַנִּים שְׁבוּ⁶³ יִתְחַקְּנוּ
 וְיִבּוּאוּ לִידֵי שְׁלִימוֹת עַל-יְדֵי
 עֲבוּדַת הָאֱדָם, כְּכֵדִי שְׁעַל-
 יְדֵי-זֶה יְהִיָּה הָאֱדָם שׁוֹתֵף
 לְהַקְבִּ"ה בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית,
 עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ
 לְהַגִּילּוּיִים דְּלִמְעַלָּה,
 שֶׁהַתְּהוּוֹתָם (הַמְשַׁכְתָּם)
 הִיְתָה בְּאוֹפֵן שֶׁהַגִּילּוּי
 שְׁלָהֶם⁶⁴ מִהַקְדוּשׁ-בוֹרֵךְ הוּא
 בעצמו, להתגלות ולברוא עולמות
 יְהִיָּה עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאֱדָם,
 כְּכֵדִי שֶׁהַשׁוֹתֵפוֹת שֶׁל הָאֱדָם
 לְהַקְבִּ"ה בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית
 תְּהִיָּה לֹא רַק בְּעוֹלָם עֲצָמוֹ עַל
 יְדֵי שֶׁהָאֱדָם מִתְקַן וּמְשֻׁלָּם אֵת
 הַבְּרִיאָה אֲלָא גַם בְּגִילּוּיִים
 דְּלִמְעַלָּה שְׁעַל-יְדָם הִיְתָה
 בְּרִיאַת הָעוֹלָם יְהִיָּה לְאִדָּם חֵלֶק,
 וְהַמְשַׁכָּה וְהַגִּילּוּי שֶׁלָּהֶם יְהִיּוּ מִכּוּחַ
 עֲבוּדָתוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁעֵיקַר עֲבוּדַת
 הָאֱדָם הוּא אַהֲבַת ה' דְּלִית
 פּוֹלְחָנָא כְּפּוֹלְחָנָא דְּרַחֲמֵימוֹתָא
 הִיְתָה בְּאוֹפֵן שֶׁהַגִּילּוּי שְׁלָהֶם⁶⁴ יְהִיָּה עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאֱדָם, כְּכֵדִי שֶׁהַשׁוֹתֵפוֹת
 שֶׁל הָאֱדָם לְהַקְבִּ"ה בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית תְּהִיָּה לֹא רַק בְּעוֹלָם עֲצָמוֹ אֲלָא גַם
 בְּגִילּוּיִים דְּלִמְעַלָּה שְׁעַל-יְדָם הִיְתָה בְּרִיאַת הָעוֹלָם. וְכִיּוֹן שֶׁעֵיקַר עֲבוּדַת הָאֱדָם
 הוּא אַהֲבַת ה' דְּלִית פּוֹלְחָנָא כְּפּוֹלְחָנָא דְּרַחֲמֵימוֹתָא (כְּנִ"ל), לְכֵן הַגִּילּוּי דְּג'

(62) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. וראה לקו"ת שלח מב, ג. 63) וכלשון המדרש שבהערה 51 כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריך תיקון. 64) שהוא ה"תיקון" שלהם.

ביאור בדרך אפשר

- 1 אין עבודה כעבודת האהבה (פנ"ל), לכן הגילוי וההמשכה מלמעלה
 2 למטה דג' המדרגות הנ"ל (שבהם נכללים כל הענינים
 3 דלמעלה), הוא על-ידי ג' האהבות דבכל לבבך ובכל
 4 נפשך ובכל מאדך.
 5 ועל-ידי שהענינים דלמעלה
 6 נמשכים ומתגלים על-ידי
 7 עבודת האדם, נעשה בהם
 8 בעניני האלקות עצמם, כביכול, עליה
 9 למעלה יותר מן המעלה שהם
 10 מצד-עצמם⁶⁵ והאדם פועל עליו
 11 והוספה באלוקות, כביכול.
 12 וזהו תפלה למשה, דהמשכת
 13 הגילוי דעצמות אור-אין-סוף
 14 שלמעלה מ'סובב', שהמשיך
 15 משה במלכות, היתה על-ידי
 16 תפלה דוקא, שענינה הוא עבודת
 17 האדם מלמטה למעלה, הגם דכיון
 18 שמשה הוא דעת עליון
 19 שמקבל מ'עתיק' (עצמות
 20 אור-אין-סוף שלמעלה
 21 מ'סובב') היה ביכולתו
 22 להמשיך במלכות אור זה
 23 בדרך מלמעלה למטה, ומצד
 24 כוחו ומעלתו של משה היה אפשר
 25 לפעול את ההמשכה הזו גם ללא
 26 תפילה, ובכל זאת ההמשכה היתה
 27 דווקא על ידי "תפלה למשה" כי
 28 על-ידי שהמשכת האור היא
 29 על-ידי תפלה, עבודת האדם
 30 (בדרך מלמטה למעלה),
 31 נשלמת הפונה שבשביבה
 32 נאצל האור מלכתחילה, ועל-
 33 ידיה כ אשר הכונה אכן נשלמת
 34 נעשה בו עליה ומתנוסף
 35 בפלי-גבול שלו והוא נהיה עוד
 36 יותר בלי גבול, כביכול. ומשמעות
 37 הדברים היא שהפלי-גבול שבו
 38 הוא לא רק כמו שהוא האור
 39 הבלי-גבול מצד-עצמו, בתור אור
 40 שהוא עצם האור שאין שיך בו
- ביאור בדרך אפשר
 צמצום וסילוק, אלא (גם) כמו שהוא מצד העצמות,
 האור, מקורו של האור והרי בעצמותו ענין הבלי-גבול הוא באופן יותר
 נעלה מאשר באור המתגלה ומתפשט ממנו. ולכן, בנן המלכות
 שנעשה על-ידי האור כמו שנמשך על-ידי תפלת משה -
 הוא בנן עדי עד ועל-ידו
 המלכות נבנית באופן נצחי, בגלל
 המעלה המיוחדת שיש בעבודת האדם
 מלמטה למעלה לגבי ההמשכה
 מלמעלה למטה כמבואר לעיל
 באריות.
 (יא) וצריך באור, באמור לעיל
 שכאשר המשכת האור היא על ידי
 עבודת האדם (תפילה) נעשה עליו
 באור עצמו דהעילוי שנעשה
 בגילויים דלמעלה על-ידי
 עבודת האדם הוא (בעיקר)⁶⁶
 פשההמשכה והגילוי שלהם
 היא על-ידי עבודת האדם,
 וכן שבנינו אין זה כך כיון דזה
 שעל-ידי תפלת משה היתה
 ההמשכה והגילוי הוא רק
 בנוגע כנסת ישראל (כנסת
 ישראל בפשוטו, בני ישראל
 וגם ספירת המלכות השורש של
 כנסת ישראל), אבל בנוגע
 למשה עצמו אין שיך לכאורה
 לומר שההמשכה והגילוי
 היתה על-ידי תפלתו, אלא
 הגילוי האיר אצלו גם ללא התפילה
 שהרי משה הוא עשיר שלא
 חסר לו מאומה, דענן העשיר
 הוא שמאירים אצלו בגילוי
 כל הגילויים בכל הדרגות,
 ואפילו הגילוי דעצמות אור-
- 1 המדרגות הנ"ל (שבהם נכללים כל הענינים
 2 דלמעלה), הוא על-ידי ג' האהבות דבכל לבבך
 3 ובכל נפשך ובכל מאדך. ועל-ידי שהענינים
 4 דלמעלה נמשכים ומתגלים על-ידי עבודת
 5 האדם, נעשה בהם עליה למעלה יותר מן
 6 שהם מצד-עצמם⁶⁵.
 7 וזהו תפלה למשה, דהמשכת הגילוי דעצמות
 8 אור-אין-סוף שלמעלה מ'סובב',
 9 שהמשיך משה במלכות, היתה על-ידי תפלה
 10 דוקא, הגם דכיון שמשה הוא דעת עליון
 11 שמקבל מ'עתיק' (עצמות אור-אין-סוף
 12 שלמעלה מ'סובב') היה ביכולתו להמשיך
 13 במלכות אור זה בדרך מלמעלה למטה, כי
 14 על-ידי שהמשכת האור היא על-ידי תפלה,
 15 עבודת האדם (בדרך מלמטה למעלה), נשלמת
 16 הפונה שבשביבה נאצל האור, ועל-ידי זה
 17 נעשה בו עליה ומתנוסף בפלי-גבול שלו.
 18 שהפלי-גבול שבו הוא לא רק כמו שהוא
 19 מצד-עצמו, עצם האור שאין שיך בו צמצום
 20 וסילוק, אלא (גם) כמו שהוא מצד העצמות.
 21 ולכן, בנן המלכות שנעשה על-ידי האור כמו
 22 שנמשך על-ידי תפלת משה - הוא בנן עדי עד.
 23 (יא) וצריך באור, דהעילוי שנעשה בגילויים
 24 דלמעלה על-ידי עבודת האדם
 25 הוא (בעיקר)⁶⁶ פשההמשכה והגילוי שלהם היא
 26 על-ידי עבודת האדם, וכן דזה שעל-ידי תפלת משה
 27 והגילוי הוא רק בנוגע כנסת ישראל (כנסת
 28 המלכות), אבל בנוגע למשה אין שיך לכאורה
 29 לומר שההמשכה והגילוי היתה על-ידי תפלתו,
 30 אלא בגילוי כל הגילויים, ואפילו הגילוי דעצמות אור-

(65) ראה ע"ז לקו"ד כרך ב שג, א"ב, שע"י מחשבת האדם בהענינים דלמעלה, נעשה בהם עלי' בדוגמת העלי' שנעשית בדברים גשמיים ע"י שמביאים תועלת לעבודת ה' (ומכש"כ כשמקיימים בהם מצוה). ויש לומר, דהעלי' בהענינים דלמעלה ע"י שנמשכים ע"י עבודת האדם היא באופן נעלה יותר, מכיון שעבודת האדם היא בנוגע להמשכת הענינים עצמם (ולא רק שהאדם משתמש בהם לעבודת ה'). (66) ראה הערה הקודמת.

ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ט

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אין-סוף שלמַעֲלָה מְשִׁיכֹת לְעוֹלָמוֹת, וְעַל-פִּי-זָה הָעֲלִיָּה
2 וְהַהוֹסְפָה שְׁנַעֲשִׂית בְּהָאוֹר עַל-יְדֵי תְּפִלַּת מִשָּׁה הַיָּא
3 לְכַאוֹרָה רַק לְגַבֵּי אַחֲרִים שֶׁלְּגַבֵּיהֶם הַהַמְשָׁכוֹת וְהַגִּלְוִיִּים הֵם עַל יְדֵי
4 הַתְּפִילָה וְלֹא לְגַבֵּי מִשָּׁה עֲצָמוֹ.
5 וַיֵּשׁ לֹאמֹר הַבְּאוֹר בְּזָה, שִׁמְכֹל-
6 מְקוֹם לֵאמֹתוֹ שֶׁל דָּבָר גַּם לְגַבֵּי מִשָּׁה
7 הַהַמְשָׁכָה הַיָּא בְּאֹפֶן כּוֹזָה שֶׁכֵּן פּוֹעֵל
8 עִלְיוֹ בְּאוֹר הַנִּמְשָׁךְ דְּכִינּוֹן שְׁמִשָּׁה
9 הוּא רוֹעֵן שָׁל יִשְׂרָאֵל,
10 וְהַשִּׁיכּוֹת שֶׁל מִשָּׁה לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל הַיָּא
11 עֲמוּקָה וּפְנִימִית בִּיטוֹר לְכֵן כְּשִׁחְסֹר
12 אֵיזָה עֲנִיָּן בְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל,
13 הוּא כְּמוֹ שִׁחְסֹר הָעֲנִיָּן גַּם
14 אֲצִלּוֹ, דְּנוֹסָף לְזָה שְׁהַצְעֵר
15 שָׁלוֹ עַל זֶה שִׁחְסֹר לְיִשְׂרָאֵל
16 הָיָה צֵעֵר גְּדוֹל בִּיטוֹר כְּאִילוֹ
17 שְׁהוּא עֲצָמוֹ הָיָה הַחֲסֹר, וְכִינּוֹן
18 שִׁישׁ לוֹ צֵעֵר גְּדוֹל הָרִי גַם הוּא, לְמֵרוֹת
19 הַיּוֹתוֹ עֲשִׂיר, נִמְצָא בְּמַצָּב שִׁישׁ בּוֹ
20 חִסְרוֹן מֵסוּיִים הֵנָּה גַּם הַחֲסְרוֹן
21 דְּיִשְׂרָאֵל הָיָה הַחֲסְרוֹן שָׁלוֹ⁶⁷
22 וְכִאִילוֹ כֹּל הָעֲנִיָּן חָסֵר גַּם לוֹ עֲצָמוֹ. כִּי
23 מִשָּׁה וְיִשְׂרָאֵל הֵם 'חֲדָ', אַחַד
24 מִמֶּשׁ וּבְלִשׁוֹן רִש"י⁶⁸ שְׁמִשָּׁה
25 הוּא יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל הֵם
26 מִשָּׁה הֵינּוּ מְצִיאוֹת אַחַת וְאֵי אִפְשֹׁר
27 לְחַלֵּק וְלִהְפָּרִיד בֵּינֵיהֶם. וְלָכֵן, הֵגַם
28 שְׁמִשָּׁה מִצַּד עֲצָמוֹ הָיָה עֲשִׂיר
29 וְהָאִירוֹ בּוֹ כָּל הַגִּלְוִיִּים, גַּם
30 לְלֹא תְּפִילָה וּבִקְשָׁה מְצִיּוֹ, מְכַל-
31 מְקוֹם כִּינּוֹן שְׁיִשְׂרָאֵל הָיָה
32 חֲסֵרִים הַגִּלְוִי, וְרַק עַל-יְדֵי
33 עֲבוּדָה (תְּפִלָּתוֹ שָׁל מִשָּׁה)
34 נִתְחַדֵּשׁ הַגִּלְוִי לְגַבֵּם - גַּם
35 לְגַבֵּי מִשָּׁה נִתְחַדֵּשׁ הַגִּלְוִי
36 עַל-יְדֵי תְּפִלָּתוֹ וְאִינוֹ דוֹמָה הַגִּלְוִי
37 שֶׁהָאִיר לוֹ קוֹדֵם הַעֲבוּדָה ד"תְּפִילָה
38 לְמִשָּׁה לְגִילְוִי שֶׁהָאִיר בּוֹ אַחֲרֵי-כֵן.⁶⁸
- 39 וְלַהוֹסִיף, דְּזָה שְׁמִשָּׁה הוּא רוֹעֵן שָׁל יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ עֲנִיָּנוּ
40 הָעֵיִקְרִי. וְכָל הַמְּעַלּוֹת שָׁלוֹ, כּוֹלָל זֶה שְׁהֵיָה עֲשִׂיר גַּם
41 בְּרוּחַנִיּוֹת, וְהָאִירָה בּוֹ בְּחִינַת 'דַּעַת עֲלִיוֹן' שְׁמִקְבֵּל מ'עֵתִיק'
42 כְּמִבְּאוֹר לְעִיל בְּאִרְיִכוֹת - הֵם טְפִלִּים, בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוֹת, לְגַבֵּי זֶה
43 שְׁהֵיָה רוֹעֵן שָׁל יִשְׂרָאֵל⁶⁹ וְלָכֵן
44 מִעֲמֵד וּמַצָּב שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, צָאן
45 מֵרַעֲיוֹת, נוֹגַע לוֹ מֵאֵד וּמִפְּעִיעַ גַּם
46 הָאֹפֶן שֶׁבּוֹ הוּא עֲצָמוֹ מִקְבֵּל אַת
47 הַגִּלְוִיִּים וְהַמְשָׁכוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת. וְעַל-
48 פִּי-זָה יוֹכֵן יוֹתֵר שְׁגַם לְגַבֵּי
49 מִשָּׁה שִׁמְצַד מִעֲמֵדוֹ וּמִצָּבּוֹ אֲכֵן לֹא
50 הֵיָה זְקוּק לְתְּפִילָה, מְכַל־מְקוֹם גַּם
51 לְגַבֵּי נִתְחַדֵּשׁ הַגִּלְוִי עַל-יְדֵי
52 תְּפִלָּה, הֵגַם שְׁמִצַּד הָעֲשִׂירוֹת
53 שָׁלוֹ (בְּחִינַת 'דַּעַת עֲלִיוֹן')
54 הָאִירוֹ אֲצִלּוֹ גַּם לְפָנֵי-זֶה לְפָנֵי
55 הַעֲבוּדָה שֶׁל "תְּפִילָה לְמִשָּׁה" כָּל
56 הַגִּלְוִיִּים, כִּי זֶה שְׁהָאִירוֹ
57 אֲצִלּוֹ כָּל הַגִּלְוִיִּים גַּם לְפָנֵי-
58 זֶה מִצַּד הָעֲשִׂירוֹת שָׁלוֹ, הוּא
59 בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוֹת שְׁבּוֹ. אֲבָל
60 בְּנוֹגַע לְהַפְּנִימִיּוֹת שָׁלוֹ, זֶה
61 שְׁהוּא רוֹעֵן שָׁל יִשְׂרָאֵל,
62 נִתְחַדֵּשׁ הַגִּלְוִי עַל-יְדֵי
63 תְּפִילָה].
64 וְלָכֵן לֵאמֹתוֹ שֶׁל דָּבָר הָעֲלִיוֹ
65 שְׁנַעֲשִׂה בְּגִלְוִיִּים דְּלִמְעַלָּה
66 עַל-יְדֵי שְׁנַמְשָׁכוֹ עַל-יְדֵי
67 עֲבוּדָה (תְּפִילָה), הוּא גַּם
68 בְּנוֹגַע מִשָּׁה וְלֹא רַק לְגַבֵּי בְּנֵי
69 יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּלְכַתְּחִילָה הֵיָה זְקוּקִים
70 לְעֲבוּדָה מִלְּמִטָּה לְמַעַלָּה כְּדֵי לְפַעּוֹל
71 אַת הַהַמְשָׁכוֹת הַלָּלוּ.
- 25 אֲצִלּוֹ כָּל הַגִּלְוִיִּים גַּם לְפָנֵי-זֶה מִצַּד הָעֲשִׂירוֹת שָׁלוֹ, הוּא בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוֹת
26 שְׁבּוֹ. אֲבָל בְּנוֹגַע לְהַפְּנִימִיּוֹת שָׁלוֹ, זֶה שְׁהוּא רוֹעֵן שָׁל יִשְׂרָאֵל, נִתְחַדֵּשׁ הַגִּלְוִי
27 עַל-יְדֵי תְּפִילָה]. וְלָכֵן הָעֲלִיוֹ שְׁנַעֲשִׂה בְּגִלְוִיִּים דְּלִמְעַלָּה עַל-יְדֵי שְׁנַמְשָׁכוֹ
28 עַל-יְדֵי עֲבוּדָה (תְּפִילָה), הוּא גַּם בְּנוֹגַע מִשָּׁה.

(67) וזה שתפילת משה נקראת תפילת עשיר - אף שהחסרון דכנס"י (שעל זה התפלל) הוא (כמו) החסרון שלו - ראה ד"ה תפילה למשה תשכ"ט הנ"ל סעיף ט (תו"מ סה"מ תמוז ע' רפ ואילך). (68) פרשתנו (חוקת) כא, כא. (69) ולכן אמר "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת - מכל התורה כולה" (תשא לב, לב. פירש"י שם) - כי אפילו תורה, אף שמשה נתן נפשו על התורה (מכילתא לבשלח טז, א. שמו"ר פ"ל, ד. וש"נ), אינה הפנימיות דמשה, כישראל. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 175 ואילך.

וידבר ה' אל משה גו' זאת חוקת התורה גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (יב) וכמו כן הוא באתפשטותא ההארה וההתפשטות דמשה
2 שבכל דור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר הרבי הרי"צ פעל
3 הגאולה של י"ב תמוז, שענינו העיקרי והפנימי הוא זה שהוא
4 רוען של ישראל, והענינים דישראל הם ענינו דהנשיא
5 ונוגעים לו מאד.

6 ועל-פי-זה יש לבאר העילוי
7 שנתחדש בגאולה של אדמו"ר
8 הזקן דיי"ט פסלו ובגאולה של
9 אדמו"ר הרי"צ דיי"ב תמוז על-
10 ידי המאסר, שהוא פיתרון
11 האור מן החושף, שאור המאיר
12 מתוך החושך ולאחר שקדם לו חושך
13 יש לו מעלה ויתרון על אור רגיל
14 דלכאורה, פיון שבנוגע
15 להנשיאים עצמם לא שיק
16 לומר שבהיותם במאסר היה
17 לגבם איזה ענין של חושף
18 והעלם והסתר על מעמדם ומצבם
19 הרוחני כי הם נמצאים בכזו מעלה
20 ומדרגה ששום דבר לא מגביל
21 לגביהם, [וכמוכן גם מהשיחה
22 הידועה דבעל הגאולה⁷⁰ הרבי
23 הרי"צ בנוגע להמאסר של
24 אדמו"ר הזקן שהמאסר היה
25 בהסמכתו, דמזה מוכן,
26 שלגבם ההעלמות וההסתרים
27 דהמאסר הם רק בחיצוניות
28 אבל בפנימיותם הרי גם בעת המאסר
29 עצמו הם למעלה מההגבלות, והראיה
30 שאם לא היו מסכימים לזה, לא היה
31 המאסר מתקיים], איך נעשה על-
32 ידי-זה יתרון האור והרי לכאורה
33 לגביהם לא היה כלל חושך?
34 ויש לומר מהבאורים אחד
35 ההסברים פזה, דכיון שעיקר
36 ענינם של הנשיאים הוא זה
37 שהם רועי ישראל ונשיאי
38 ישראל, לכן ההעלם וההסתר
39 דהמאסר שהיה בנוגע
40 ישראל שלגביהם אכן היה העלם
41 והסתר (שהרי אינם במעלתם
42 ומדרגתם של הנשיאים) הוא
43 העלם והסתר ו"חושך" גם

1 (יב) וכמו כן הוא באתפשטותא דמשה שבכל
2 דור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר פעל
3 הגאולה, שענינו העיקרי והפנימי הוא זה שהוא
4 רוען של ישראל, והענינים דישראל הם ענינו
5 דהנשיא. ועל-פי-זה יש לבאר העילוי שנתחדש
6 בגאולה דיי"ט פסלו ובגאולה דיי"ב תמוז על-ידי
7 המאסר, שהוא פיתרון האור מן החושף,
8 דלכאורה, פיון שבנוגע להנשיאים לא שיק
9 לומר שבהיותם במאסר היה לגבם איזה ענין
10 של חושף, [וכמוכן גם מהשיחה הידועה דבעל
11 הגאולה⁷⁰ בנוגע להמאסר של אדמו"ר הזקן
12 שהמאסר היה בהסמכתו, דמזה מוכן, שלגבם
13 ההעלמות וההסתרים דהמאסר הם רק
14 בחיצוניות], איך נעשה על-ידי-זה יתרון האור.
15 ויש לומר מהבאורים פזה, דכיון שעיקר ענינם
16 של הנשיאים הוא זה שהם רועי ישראל ונשיאי
17 ישראל, לכן ההעלם וההסתר דהמאסר שהיה
18 בנוגע ישראל הוא העלם והסתר גם לגבי
19 הנשיאים. ולכן, בגאולה מהמאסר, כשהחושף
20 נהפך לאור, נעשה יתרון האור.
21 (יג) והנה נתבאר לעיל (סעיף ד) שהשיכות
22 דהגאולה דיי"ט פסלו ודי"ב תמוז
23 להמזמור 'תפלה למשה' הוא (הן להענינים
24 הפרטיים שנאמרו במזמור, ומפל-שפן) לענינו
25 ותוכנו דכללות המזמור - תפלה למשה, תפלת
26 עשיר. ועל-פי המובא לעיל מהמאמר דענין
27 העשירות הוא גילוי עצמות אור-אין-סוף
28 שלמעלה מ'סובב' [והשיכות דתפלת עשיר
29 (מדינה פלונית כו' גזור שתבנה) לעשירות היא פי בכדי שבנין המלכות
30 (המדינה) יהיה בבחינת בנין עדי עד, הוא על-ידי שנמשך בה גילוי עצמות
31 אור-אין-סוף], יש לומר, דיתרון האור שנעשה בגאולה דיי"ט פסלו ודי"ב
32 תמוז הוא המשכת גילוי עצמות אור-אין-סוף שלמעלה מ'ממלא' ו'סובב'.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נעלה משלושת העניינים הכוללים את כללות ההמשכות והגילויים של אור
2 אלוך.
3 וַיֵּשׁ לֹמֶר, דָּהוּוּ שֶׁהַגְּאוּלָּה (דִּי"ט כְּסֵלוֹ וּדְי"ב תַּמּוּז)
4 הָיְתָה נֶס גְּלוּי שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטְּבַע, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה הַנֶּס
5 מְלוּבֵשׁ בְּטַבַּע הַיּוּנו שִׁלּוּב שֶׁל נֶס
6 וְטַבַּע בַּיַּחַד. וְהַגֵּם שֶׁהֵגֵס נִתְלַבֵּשׁ
7 בְּטַבַּע, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְכָל הַאִירֻועִים
8 שֶׁל הַגְּאוּלָּה מִמַּאֲסִים אֵלֶּה הַסֵּבֵר
9 וְלִבּוֹשׁ טַבְעֵי הָיָה זֶה בְּאוֹפֵן
10 שֶׁהַטְּבַע לֹא הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר
11 עַל הַנֶּס שֶׁלְמַעְלָה מִן הַטְּבַע, וְעַד
12 שָׂרְאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֲפִילוֹ
13 אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁזָּהוּ נֶס גְּלוּי, כִּי
14 שָׂרֵשׁ הַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם
15 אֱלֹהִים - מִמְּלֵא הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר
16 בְּאוֹר הָאֱלוֹקִי הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלְמִין
17 שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּנִדְרֵי הַנְּבִרָאִים וְטַבַּע
18 הָעוֹלָם, וְשָׂרֵשׁ הַנֶּסִּים שֶׁלְמַעְלָה
19 מֵהַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם הַיְיָ - סוֹבֵב
20 הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר בְּאוֹר הַסּוֹבֵב כָּל עֲלְמִין
21 שֶׁלְמַעְלָה מִגְּדֵרֵי הַבְּרִיאָה. וְכִיּוֹן
22 שֶׁבְּגְאוּלָּה שֶׁל י"ט כְּסֵלוֹ וּי"ב תַּמּוּז
23 הָיָה הַגְּלוּי דְעֵצְמוֹת אוֹר-
24 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
25 וּמִמְּלֵא, אוֹר נִעְלָה מִשְׁנֵיהֶם
26 הַכּוֹלֵל וְהַמְּחַבֵּר אֶת שְׁגִיחָם,
27 לְכֵן הָיְתָה הַגְּאוּלָּה בְּאוֹפֵן
28 שֶׁהֵגֵס וְהַטְּבַע נִתְחַבְּרוּ יַחַד,
29 יַחַד שִׁלּוּב וַאֲחֻד הַשְּׁמוֹת הַיְיָ
30 וְאֱלֹהִים שִׁאִירוֹ יַחַד וְלִכֵּן הַגְּאוּלָּה
31 הִיחָה מִצַּד אַחַד בְּנֶס עַל-טַבְעֵי וּמִצַּד
32 שְׁנֵי מְלוּבֵשֶׁת בְּטַבַּע בְּאוֹפֵן
33 שֶׁהַתְּלַבְּשׁוֹת לֹא מִסְתִּירָה עַל כֵּן
34 שְׁבַעֲסָם מְדוּבֵר בְּנֶס.
35 וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁהַגְּלוּי דְאוֹר-
36 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
37 וּמִמְּלֵא, בְּחִיבּוֹר דְגֵס
38 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִסּוֹבְבֵי) וְטַבַּע
39 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִמְּלֵא), הוּא רַק
40 שְׁנִגְזָשׁ בְּהֵם בְּנֶס ("מִמְּלֵא")
41 וְכַטְבַּע ("סוֹבֵב") עֲנִין שֶׁלְמַעְלָה
42 מִשְׁנֵיהֶם, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הֵם
43 מִתְחַבְּרִים. אֲבָל זֶה שֶׁהַטְּבַע

ביאור בדרך אפשר
44 עֵצְמוֹ הָיָה אֲזַי בַּעַת הַגְּאוּלָּה שֶׁל י"ט כְּסֵלוֹ וּבַעַת הַגְּאוּלָּה שֶׁל י"ב תַּמּוּז
45 בְּאוֹפֵן שֶׁלֹּא הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר עַל הַנֶּס, וְעַד שֶׁגַם הַמְּנַגְּדִים
46 [שֶׁנִּשְׁאַרוּ אֲזַי בַּעַת הַגְּאוּלוֹת הָאִמּוּרוֹת בְּתַקְפָּם וְהַמְשִׁיכוֹ לְהַתְנַדֵּר]
47 וּמִכָּל-מְקוֹם הוֹכְרָחוּ לְסַיֵּעַ [וְעַל-יְדֵי הַתּוֹקֵף שֶׁלָּהֶם]
48 בְּשִׁחְרוּר וּבְגְאוּלָּה, הוּא עַל-
49 יְדֵי גִילוּי עוֹד יוֹתֵר נִעְלָה מִגִּילוּי הָאוֹר
50 שֶׁלְמַעְלָה מִמְּמַלֵּא וּמִסּוֹבְבֵי גַם יַחַד
51 הוּא שֶׁבְּמַלְכוּת עֵצְמָה (שָׂרֵשׁ)
52 הַנְּבִרָאִים) נִתְגַּלָּה וְהָאִיר בְּגִילוֹ
53 לֵלֵא שֶׁהַטְּבַע הֶעֱלִים שָׂרֵשָׁה
54 הָאֲמִתִּי בְּאֵין-סוֹף.
55 וְעַל-פִּי-זֶה יוֹבֵן עוֹד יוֹתֵר
56 הַקָּשֶׁר וְהַשִּׁיכּוֹת דְהַגְּאוּלָּה
57 לְהַמְזַמּוֹר 'תְּפִלָּה לְמִשָּׁה',
58 שְׁתּוֹכְנוּ הוּא תְּפִלַּת עֲשִׂיר, דְעֲנִין
59 תְּפִלַּת עֲשִׂיר הוּא שִׁאִירוֹ מִבְּקַשׁ
60 דְבַר לְעֵצְמוֹ אֵלֶּה מִבְּקַשׁ מִהַמְּלֵךְ
61 לְטוֹבוֹת הַמְּלֵךְ כְּלִשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ שֶׁהוּבָא
62 וְנִתְבָּאָר לְעֵיל מְדִינָה פְּלוֹנִית כּוֹי
63 גְּזוֹר שֶׁתְּבַנְּהָ, וְהַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית
64 שֶׁל הַדְּבָרִים הֵיא בְּקַשָּׁה מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
65 הוּא (הַמְּלֵךְ) עַל הַמְּשִׁכָּת גִּילוּי
66 עֵצְמוֹת אוֹר-אֵין-סוֹף בְּמַלְכוּת
67 שֶׁעַל יְדֵי זֶה סְפִירוֹת הַמְּלַכּוֹת (מְדִינָה
68 שֶׁל הַמְּלֵךְ) תְּהִיָּה 'בְּנוּיָה' בְּבִנְיַן נְצַחִי,
69 כְּמִבּוֹאָר לְעֵיל בְּאִרְיִכּוֹת.
70 וְהַחוֹסִיף, שֶׁעַל-יְדֵי הַחִיבּוֹר
71 דְגֵס וְטַבַּע שֶׁהָיָה בְּגְאוּלָּה, שֶׁל
72 י"ט כְּסֵלוֹ וּי"ב תַּמּוּז נִתְּן הַכַּח לְכָל
73 הַהוֹלְכִים בְּאַרְחוּתָיו שֶׁל בְּעַל
74 הַגְּאוּלָּה, שֶׁגַם בְּעוֹבְדָה הַרוּחָנִית
75 שֶׁלֵּהֶם יִהְיֶה חִיבּוֹר מֵעֵין זֶה, הֵינּוּ
76 שֶׁהָאֲמוּנָה שֶׁלְמַעְלָה מֵהַשֶּׁכֶּל
77 (נֶס) תּוֹמְשָׁף וְתֵאִיר בְּגִילוּי גַם
78 בְּשֶׁכֶּל (טַבַּע), וְשֶׁהַשֶּׁכֶּל לֹא
79 יַעֲלִים וְיִסְתִּיר עַל הָאֲמוּנָה.
80 וְעַל-דֵּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ
81 לְהַעֲנִין דִּפּוּצוֹ מְעִינּוּתִיף
82 חוּצָה הַהַפְּצָה (הַתְּפַשְׁטוֹת וּפְרָסוּם)

ביאור בדרך אפשר
1 וַיֵּשׁ לֹמֶר, דָּהוּוּ שֶׁהַגְּאוּלָּה (דִּי"ט כְּסֵלוֹ וּדְי"ב תַּמּוּז)
2 הָיְתָה נֶס גְּלוּי שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטְּבַע,
3 וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה הַנֶּס שֶׁהֵגֵס נִתְלַבֵּשׁ
4 בְּטַבַּע, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְכָל הַאִירֻועִים
5 שֶׁל הַגְּאוּלָּה מִמַּאֲסִים אֵלֶּה הַסֵּבֵר
6 וְלִבּוֹשׁ טַבְעֵי הָיָה זֶה בְּאוֹפֵן
7 שֶׁהַטְּבַע לֹא הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר
8 עַל הַנֶּס שֶׁלְמַעְלָה מִן הַטְּבַע, וְעַד
9 שָׂרְאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֲפִילוֹ
10 אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁזָּהוּ נֶס גְּלוּי, כִּי
11 שָׂרֵשׁ הַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם
12 אֱלֹהִים - מִמְּלֵא הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר
13 בְּאוֹר הָאֱלוֹקִי הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלְמִין
14 שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּנִדְרֵי הַנְּבִרָאִים וְטַבַּע
15 הָעוֹלָם, וְשָׂרֵשׁ הַנֶּסִּים שֶׁלְמַעְלָה
16 מֵהַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם הַיְיָ - סוֹבֵב
17 הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר בְּאוֹר הַסּוֹבֵב כָּל עֲלְמִין
18 שֶׁלְמַעְלָה מִגְּדֵרֵי הַבְּרִיאָה. וְכִיּוֹן
19 שֶׁבְּגְאוּלָּה שֶׁל י"ט כְּסֵלוֹ וּי"ב תַּמּוּז
20 הָיָה הַגְּלוּי דְעֵצְמוֹת אוֹר-
21 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
22 וּמִמְּלֵא, אוֹר נִעְלָה מִשְׁנֵיהֶם
23 הַכּוֹלֵל וְהַמְּחַבֵּר אֶת שְׁגִיחָם,
24 לְכֵן הָיְתָה הַגְּאוּלָּה בְּאוֹפֵן
25 שֶׁהֵגֵס וְהַטְּבַע נִתְחַבְּרוּ יַחַד,
26 יַחַד שִׁלּוּב וַאֲחֻד הַשְּׁמוֹת הַיְיָ
27 וְאֱלֹהִים שִׁאִירוֹ יַחַד וְלִכֵּן הַגְּאוּלָּה
28 הִיחָה מִצַּד אַחַד בְּנֶס עַל-טַבְעֵי וּמִצַּד
29 שְׁנֵי מְלוּבֵשֶׁת בְּטַבַּע בְּאוֹפֵן
30 שֶׁהַתְּלַבְּשׁוֹת לֹא מִסְתִּירָה עַל כֵּן
31 שְׁבַעֲסָם מְדוּבֵר בְּנֶס.
32 וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁהַגְּלוּי דְאוֹר-
33 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
34 וּמִמְּלֵא, בְּחִיבּוֹר דְגֵס
35 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִסּוֹבְבֵי) וְטַבַּע
36 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִמְּלֵא), הוּא רַק
37 שְׁנִגְזָשׁ בְּהֵם בְּנֶס ("מִמְּלֵא")
38 וְכַטְבַּע ("סוֹבֵב") עֲנִין שֶׁלְמַעְלָה
39 מִשְׁנֵיהֶם, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הֵם
40 מִתְחַבְּרִים. אֲבָל זֶה שֶׁהַטְּבַע

ביאור בדרך אפשר
1 וַיֵּשׁ לֹמֶר, דָּהוּוּ שֶׁהַגְּאוּלָּה (דִּי"ט כְּסֵלוֹ וּדְי"ב תַּמּוּז)
2 הָיְתָה נֶס גְּלוּי שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטְּבַע,
3 וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה הַנֶּס שֶׁהֵגֵס נִתְלַבֵּשׁ
4 בְּטַבַּע, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְכָל הַאִירֻועִים
5 שֶׁל הַגְּאוּלָּה מִמַּאֲסִים אֵלֶּה הַסֵּבֵר
6 וְלִבּוֹשׁ טַבְעֵי הָיָה זֶה בְּאוֹפֵן
7 שֶׁהַטְּבַע לֹא הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר
8 עַל הַנֶּס שֶׁלְמַעְלָה מִן הַטְּבַע, וְעַד
9 שָׂרְאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֲפִילוֹ
10 אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁזָּהוּ נֶס גְּלוּי, כִּי
11 שָׂרֵשׁ הַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם
12 אֱלֹהִים - מִמְּלֵא הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר
13 בְּאוֹר הָאֱלוֹקִי הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלְמִין
14 שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּנִדְרֵי הַנְּבִרָאִים וְטַבַּע
15 הָעוֹלָם, וְשָׂרֵשׁ הַנֶּסִּים שֶׁלְמַעְלָה
16 מֵהַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם הַיְיָ - סוֹבֵב
17 הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר בְּאוֹר הַסּוֹבֵב כָּל עֲלְמִין
18 שֶׁלְמַעְלָה מִגְּדֵרֵי הַבְּרִיאָה. וְכִיּוֹן
19 שֶׁבְּגְאוּלָּה שֶׁל י"ט כְּסֵלוֹ וּי"ב תַּמּוּז
20 הָיָה הַגְּלוּי דְעֵצְמוֹת אוֹר-
21 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
22 וּמִמְּלֵא, אוֹר נִעְלָה מִשְׁנֵיהֶם
23 הַכּוֹלֵל וְהַמְּחַבֵּר אֶת שְׁגִיחָם,
24 לְכֵן הָיְתָה הַגְּאוּלָּה בְּאוֹפֵן
25 שֶׁהֵגֵס וְהַטְּבַע נִתְחַבְּרוּ יַחַד,
26 יַחַד שִׁלּוּב וַאֲחֻד הַשְּׁמוֹת הַיְיָ
27 וְאֱלֹהִים שִׁאִירוֹ יַחַד וְלִכֵּן הַגְּאוּלָּה
28 הִיחָה מִצַּד אַחַד בְּנֶס עַל-טַבְעֵי וּמִצַּד
29 שְׁנֵי מְלוּבֵשֶׁת בְּטַבַּע בְּאוֹפֵן
30 שֶׁהַתְּלַבְּשׁוֹת לֹא מִסְתִּירָה עַל כֵּן
31 שְׁבַעֲסָם מְדוּבֵר בְּנֶס.
32 וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁהַגְּלוּי דְאוֹר-
33 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
34 וּמִמְּלֵא, בְּחִיבּוֹר דְגֵס
35 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִסּוֹבְבֵי) וְטַבַּע
36 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִמְּלֵא), הוּא רַק
37 שְׁנִגְזָשׁ בְּהֵם בְּנֶס ("מִמְּלֵא")
38 וְכַטְבַּע ("סוֹבֵב") עֲנִין שֶׁלְמַעְלָה
39 מִשְׁנֵיהֶם, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הֵם
40 מִתְחַבְּרִים. אֲבָל זֶה שֶׁהַטְּבַע

ביאור בדרך אפשר
1 וַיֵּשׁ לֹמֶר, דָּהוּוּ שֶׁהַגְּאוּלָּה (דִּי"ט כְּסֵלוֹ וּדְי"ב תַּמּוּז)
2 הָיְתָה נֶס גְּלוּי שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטְּבַע,
3 וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה הַנֶּס שֶׁהֵגֵס נִתְלַבֵּשׁ
4 בְּטַבַּע, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְכָל הַאִירֻועִים
5 שֶׁל הַגְּאוּלָּה מִמַּאֲסִים אֵלֶּה הַסֵּבֵר
6 וְלִבּוֹשׁ טַבְעֵי הָיָה זֶה בְּאוֹפֵן
7 שֶׁהַטְּבַע לֹא הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר
8 עַל הַנֶּס שֶׁלְמַעְלָה מִן הַטְּבַע, וְעַד
9 שָׂרְאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֲפִילוֹ
10 אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁזָּהוּ נֶס גְּלוּי, כִּי
11 שָׂרֵשׁ הַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם
12 אֱלֹהִים - מִמְּלֵא הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר
13 בְּאוֹר הָאֱלוֹקִי הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלְמִין
14 שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּנִדְרֵי הַנְּבִרָאִים וְטַבַּע
15 הָעוֹלָם, וְשָׂרֵשׁ הַנֶּסִּים שֶׁלְמַעְלָה
16 מֵהַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם הַיְיָ - סוֹבֵב
17 הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר בְּאוֹר הַסּוֹבֵב כָּל עֲלְמִין
18 שֶׁלְמַעְלָה מִגְּדֵרֵי הַבְּרִיאָה. וְכִיּוֹן
19 שֶׁבְּגְאוּלָּה שֶׁל י"ט כְּסֵלוֹ וּי"ב תַּמּוּז
20 הָיָה הַגְּלוּי דְעֵצְמוֹת אוֹר-
21 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
22 וּמִמְּלֵא, אוֹר נִעְלָה מִשְׁנֵיהֶם
23 הַכּוֹלֵל וְהַמְּחַבֵּר אֶת שְׁגִיחָם,
24 לְכֵן הָיְתָה הַגְּאוּלָּה בְּאוֹפֵן
25 שֶׁהֵגֵס וְהַטְּבַע נִתְחַבְּרוּ יַחַד,
26 יַחַד שִׁלּוּב וַאֲחֻד הַשְּׁמוֹת הַיְיָ
27 וְאֱלֹהִים שִׁאִירוֹ יַחַד וְלִכֵּן הַגְּאוּלָּה
28 הִיחָה מִצַּד אַחַד בְּנֶס עַל-טַבְעֵי וּמִצַּד
29 שְׁנֵי מְלוּבֵשֶׁת בְּטַבַּע בְּאוֹפֵן
30 שֶׁהַתְּלַבְּשׁוֹת לֹא מִסְתִּירָה עַל כֵּן
31 שְׁבַעֲסָם מְדוּבֵר בְּנֶס.
32 וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁהַגְּלוּי דְאוֹר-
33 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
34 וּמִמְּלֵא, בְּחִיבּוֹר דְגֵס
35 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִסּוֹבְבֵי) וְטַבַּע
36 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִמְּלֵא), הוּא רַק
37 שְׁנִגְזָשׁ בְּהֵם בְּנֶס ("מִמְּלֵא")
38 וְכַטְבַּע ("סוֹבֵב") עֲנִין שֶׁלְמַעְלָה
39 מִשְׁנֵיהֶם, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הֵם
40 מִתְחַבְּרִים. אֲבָל זֶה שֶׁהַטְּבַע

ביאור בדרך אפשר
1 וַיֵּשׁ לֹמֶר, דָּהוּוּ שֶׁהַגְּאוּלָּה (דִּי"ט כְּסֵלוֹ וּדְי"ב תַּמּוּז)
2 הָיְתָה נֶס גְּלוּי שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטְּבַע,
3 וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה הַנֶּס שֶׁהֵגֵס נִתְלַבֵּשׁ
4 בְּטַבַּע, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְכָל הַאִירֻועִים
5 שֶׁל הַגְּאוּלָּה מִמַּאֲסִים אֵלֶּה הַסֵּבֵר
6 וְלִבּוֹשׁ טַבְעֵי הָיָה זֶה בְּאוֹפֵן
7 שֶׁהַטְּבַע לֹא הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר
8 עַל הַנֶּס שֶׁלְמַעְלָה מִן הַטְּבַע, וְעַד
9 שָׂרְאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֲפִילוֹ
10 אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁזָּהוּ נֶס גְּלוּי, כִּי
11 שָׂרֵשׁ הַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם
12 אֱלֹהִים - מִמְּלֵא הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר
13 בְּאוֹר הָאֱלוֹקִי הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלְמִין
14 שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּנִדְרֵי הַנְּבִרָאִים וְטַבַּע
15 הָעוֹלָם, וְשָׂרֵשׁ הַנֶּסִּים שֶׁלְמַעְלָה
16 מֵהַטְּבַע הוּא מִשֵּׁם הַיְיָ - סוֹבֵב
17 הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר בְּאוֹר הַסּוֹבֵב כָּל עֲלְמִין
18 שֶׁלְמַעְלָה מִגְּדֵרֵי הַבְּרִיאָה. וְכִיּוֹן
19 שֶׁבְּגְאוּלָּה שֶׁל י"ט כְּסֵלוֹ וּי"ב תַּמּוּז
20 הָיָה הַגְּלוּי דְעֵצְמוֹת אוֹר-
21 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
22 וּמִמְּלֵא, אוֹר נִעְלָה מִשְׁנֵיהֶם
23 הַכּוֹלֵל וְהַמְּחַבֵּר אֶת שְׁגִיחָם,
24 לְכֵן הָיְתָה הַגְּאוּלָּה בְּאוֹפֵן
25 שֶׁהֵגֵס וְהַטְּבַע נִתְחַבְּרוּ יַחַד,
26 יַחַד שִׁלּוּב וַאֲחֻד הַשְּׁמוֹת הַיְיָ
27 וְאֱלֹהִים שִׁאִירוֹ יַחַד וְלִכֵּן הַגְּאוּלָּה
28 הִיחָה מִצַּד אַחַד בְּנֶס עַל-טַבְעֵי וּמִצַּד
29 שְׁנֵי מְלוּבֵשֶׁת בְּטַבַּע בְּאוֹפֵן
30 שֶׁהַתְּלַבְּשׁוֹת לֹא מִסְתִּירָה עַל כֵּן
31 שְׁבַעֲסָם מְדוּבֵר בְּנֶס.
32 וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁהַגְּלוּי דְאוֹר-
33 אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעְלָה מִסּוֹבְבֵי
34 וּמִמְּלֵא, בְּחִיבּוֹר דְגֵס
35 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִסּוֹבְבֵי) וְטַבַּע
36 (שֶׁשָּׂרֵשׁוּ מִמְּלֵא), הוּא רַק
37 שְׁנִגְזָשׁ בְּהֵם בְּנֶס ("מִמְּלֵא")
38 וְכַטְבַּע ("סוֹבֵב") עֲנִין שֶׁלְמַעְלָה
39 מִשְׁנֵיהֶם, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הֵם
40 מִתְחַבְּרִים. אֲבָל זֶה שֶׁהַטְּבַע

וידבר ה' אל משה גו' זאת חוקת התורה גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

45 אֲלִיף פָּרָה אֲדָמָה גו', דָּזָה שֶׁהַפָּרָה נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ שֶׁל
 46 מִלְשָׁה - הֶגֶם שֶׁהֶעֱנָן הַמִּיּוֹחֵד שֶׁבְּמִצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה הוּא
 47 שֶׁהַחֻקָּה שָׂבָה (רְצוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מִחֻכְמָה) הוּא בְּגִילוּי,
 48 כַּמְבֹאֵר לְעֵיל שֶׁבְּכָל הַמִּצְוֹת, הֵן הַחֻקִּים וְהֵן הַמִּצְוֹת הַמוֹבְנֹת בִּשְׂכָל, יֵשׁ
 49 גַּם עֲנִיין שֶׁל "חֻכְמָה" וְגַם עֲנִיין שֶׁל
 50 "רְצוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מִהַשְׂכָּל וְכִיּוֹן
 51 שֶׁמִּלְשָׁה יָדַע טַעַם פָּרָה, הָרִי
 52 לְגַבִּיּוּת אֵין חִילּוּק בֵּין מִצְוֹת
 53 פָּרָה אֲדוּמָה לְכָל הַמִּצְוֹת וְאִם
 54 כֵּן מְדוּעַ הַמִּצְוָה נִקְרָאת עַל שְׂמוֹ - כִּי
 55 עַל-יָדֵי שִׁמְצוֹת פָּרָה אֲדוּמָה
 56 הִיא חֻקָּה לְגַבִּי יִשְׂרָאֵל, הִיא
 57 חֻקָּה גַם לְגַבִּי מִלְשָׁה כִּי הוּא
 58 מִצְטַטֵּר כְּשֶׁבִנִי יִשְׂרָאֵל מִצְטַטֵּר, וְעִנִּינּוּ
 59 כְּרוּעָה נֶאֱמַר שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא
 60 עֲנִינּוּ הַעִיִּקְרִי (כַּמְבֹאֵר לְעֵיל
 61 בְּאִרְכּוּת).
 62 וְזֶהוּ דְבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 63 וַיִּקְחוּ אֲלֵיָּהּ גו', וְשֵׁנִי חֲלָקִי
 64 הַפְּסוּק קְשׁוּרִים זֶה בֹּזֵה דְעַל-יָדֵי
 65 'דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' - בְּגַל
 66 הַשִּׁיבוֹת שֶׁל מֹשֶׁה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל עַל-
 67 'דִּי-יָזָה הוּא וַיִּקְחוּ אֲלֵיָּהּ',
 68 הֶעֱנָן ד'זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה'
 69 בְּנוֹגַע לְמִלְשָׁה שֶׁגַּם אֲצִלוּ פָּרָה
 70 אֲדוּמָה הִיא 'חֻקָּה' (הֶגֶם שֶׁטַעֲמָה יָדוּעַ
 71 לוֹ). אֵלֶּא שֶׁעֲנָנָן זֶה
 72 (שִׁמְשִׁי-יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ לְמִלְשָׁה)
 73 הוּא בְּנוֹגַע לְמִצְוָה עֲצֻמָּה,
 74 הֵינּוּ הַעֲנִיין וְהַתּוֹכֵן שֶׁל הַמִּצְוָה, דָּזָה
 75 שֶׁהִיא חֻקָּה (בְּלִי טַעַם) הוּא
 76 בְּעִיקָר בִּישְׂרָאֵל וְהֵם הַמְּמַשִּׁיכִים
 77 אֶת הַעֲנִיין לְמִשָּׁה. אֲבָל בְּנוֹגַע
 78 לְקִיּוּם הַמִּצְוָה, אֹפֵן קִיּוּמָה
 79 בְּפִעֻלָּה, הִרִי בְּכַדִּי שִׁישְׂרָאֵל
 80 יוֹכְלוּ לְקַיֵּם הַמִּצְוָה דְּפָרָה
 81 אֲדוּמָה וְעַל-דִּרְדָּרָה זֶה כָּל
 82 הַמִּצְוֹת, בְּבִיטוּל דְּקַבְּלַת
 83 עוֹל' מַלְכוּת שָׁמַיִם (בְּאֹפֶן
 84 ד'חֻקָּה חֻקְתִּי גְּזֵרָה גְּזֵרְתִּי"
 85 כִּפִּי שֶׁמִּקְיָמִים 'חֻק' שֶׁאֵין לוֹ הַסְּבַר
 86 וְטַעַם), הַנְּתִיבַת פְּתִי' עַל זֶה
 87 הוּא מִמִּלְשָׁה, שֶׁעֲנָנּוּ הוּא
 88 בִּיטוּל, וְנִקְחָנוּ מָה.

1 של מעיינות תורת החסידות כמענה מלך המשיח לבעל-שם-טוב על שאלתו
 2 "אימתי קא אתי מר" (מתי יבוא אדוני) "לכשיפוצו מעינותיך (המעיינות של
 3 הבעל-שם-טוב מייסד החסידות) חוצה" [שהותחל בגאולה דיי"ט
 4 פסליו⁷¹, שאז סרו הקטרוגים על גילוי ופרסום תורת החסידות הבעל-שם-
 5 טוב כפי שנתבאר בחסידות חב"ד
 6 ונתוסף עוד יותר בגאולה
 7 דיי"ב תמוז שאז נוצרו אפשרויות
 8 חדשות להפצת המעיינות חוצה]
 9 שעל-ידי החיבור דגס וטבע
 10 שהיה בגאולה, כמבואר לעיל,
 11 נתן הפתח להפיץ המעיינות
 12 דפנימיות התורה (שלמעלה
 13 מהעולם, נס) חוצה, ובאופן
 14 שגם כשהם נמצאים חוצה
 15 ולכאורה התרחקו הרבה ממקורם, בכל
 16 זאת נראה בגלוי שהם
 17 המעיינות דפנימיות התורה.
 18 וזה שגם כשהם מעיינות החסידות
 19 נמצאים חוצה, הם באופן
 20 שרואים בגלוי שהם מעיינות,
 21 הוא לא רק מפני שהמעיינות
 22 הם בגילוי אלא גם מפני
 23 שהחוצה עצמו שמצד עצמו הוא
 24 רחוק מהמעיינות מתהפך, וה'חוצה"
 25 נעשה באופן שאינו מעלים
 26 ומסתיר על המעיינות, ויתרה
 27 מזו, שהוא פלי ראוי למעיינות
 28 שמתלכשים ומאירים בפנימיותו.
 29 וזה השניו הזה במצב העולם
 30 נעשה הקנה קרובה לקיום
 31 היעוד הנבואי על גילוי האלוקות
 32 שיהיה בעולם לעתיד לבוא ונגלה
 33 כבוד הוי' וראו כל בשר
 34 יחדו כי פי הוי' דבר⁷²,
 35 שהבשר היינו העולם הגשמי בכלל
 36 יראה אלקות (לא רק מצד
 37 הגילוי דכבוד הוי', אלא גם)
 38 מצד הבשר עצמו על-דרך
 39 האמור לעיל שהפצת המעיינות חוצה
 40 באופן היותר נעלה היא כאשר החוצה
 41 עצמו הופך להיות כלי ראוי להפצת
 42 המעיינות.
 43 (יד) וזהו וידבר ה' אל משה
 44 גו' דבר אל בני ישראל ויקחו

ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ט

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֵּשׁ לומר, דַּעֲל־יָדֵי שְׁמֹשֶׁה יָדַע טַעַם פְּרָה, וְהַבֵּיטוּל
 2 דַּקְבַּלְתָּ עוֹלָה נִמְשָׁךְ וּפְעַל וְהֵאִיר גַּם בַּהֲשָׁגָה שְׁלוֹ, נִתָּן הַכַּח
 3 לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהֶאֱמוּנָה וְהַקְבַּלְתָּ עוֹלָה, שֶׁמֶצַד עֲנִיִּים
 4 וּמְהוּמָה הֵם לִמְעַלָּה מֵהַשְׂכֵּל יוֹנָח (זָאל זִיךְ אֶפְלִיִּיגֵן יִהְיֶה 'מוֹנַח'
 5 וּיְתַקַּבֵּל) גַּם בְּשֶׁכַּל שְׁלוֹ שֶׁגַם
 6 הַשְׂכֵּל יִהְיֶה חֲדוּר בְּבִיטוּל וּבִקְבַלְתָּ
 7 עוֹלָה.
 8 וַיֵּשׁ לומר, דְּזָהוּ שְׁאֲמָרוּ
 9 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל "חֻקָּה 20
 10 חֻקְתֵי גְזֵרָה גְזֵרְתִי וְאִין לָךְ
 11 רְשׁוֹת לְהִרְהַר אֶחָרֵיהֶ" 73, וּלְפִי
 12 הָאֲמוּר מִשְׁמַעוֹת הַתּוֹסֵפֶת "וְאִין לָךְ
 13 רְשׁוֹת..." הִיא שֶׁהַקְבַּלְתָּ עוֹלָה
 14 שְׁלוֹ שֶׁל הַיְהוּדִים הַמִּקְיִים אֶת הַמְצוּוֹת
 15 מִתּוֹךְ בִּיטוּל לְרִצּוֹן הָאֱלוֹקִי הִיא
 16 בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא רַק שֶׁהוּא מְקִיָּים
 17 בְּפִעוּל צִוּוּי הַקְּבָ"ה (גַּם)
 18 (כְּשֶׁאִינוּ מְבִינִין), הֵינּוּ שֶׁהַבֵּיטוּל
 19 הוּא בְּנוֹעַ לְקִיּוּם בְּפִעוּל שֶׁחֲדָר
 20 הַהֲבִנָּה לֹא מוֹנַע מִקִּיּוּם כִּי הוּא מְבַטֵּל
 21 עֲצֻמוֹ לְרִצּוֹן הַעֲלִיּוֹן אֲלֵא שְׁאִינוּ
 22 מְהַרְהֵר כָּלָל, וְהַקִּיּוּם הוּא לֹא
 23 שׁוּם סְפִיקוֹת וְהַרְהוּרִים, כִּי גַם
 24 בְּשֶׁכַּל שֶׁמֶצַד מְהוּמָה מִבְּקֵשׁ לְהַבִּין
 25 מוֹנָח הַעֲנִין דַּקְבַּלְתָּ עוֹלָה
 26 וְהַבֵּיטוּל הוּא גַם מֶצַד הַשְׂכֵּל.
 27 וַיֵּשׁ לְקִשְׁר זֶה עִם מְאָמֵר
 28 הַמְדַרְשִׁי 74 שֶׁפְּרָה אֲדוּמָה
 29 רּוֹמְזֶת עַל אַרְבַּעַת הַגְּלוּיּוֹת שֶׁל
 30 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בֵּין הָאוֹמוֹת, פְּרָה - זֶה
 31 מְצִרִים, אֲדוּמָה - זֶה כְּבָל,

תְּמִימָה - זֶה מְדִי, אֲשֶׁר אִין בְּהַ מוּם - זֶה יוֹן, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה
 שֶׁהַשְׂכֵּל הוּא בְּאֹפֶן שְׁמוּנָח אֲצֵלוֹ בְּשֶׁכַּל עֲצֻמוֹ הַעֲנִין דַּקְבַּלְתָּ
 עוֹלָה, שֶׁלְמַעַלָּה מִהַשְׂכֵּל, הוּא הַכְּנָה קְרוּבָה לְגֵאוּלָּה
 הַעֲתִידָה, שֶׁהַגִּילּוּי אֲלֻקוֹת בְּעוֹלָם יְהִיָּה גַם מֶצַד הַעוֹלָם
 כִּאֲמוּר לְעִיל בְּפִירוּשׁ הַפְּנִימִי שֶׁל
 הַפְּסוּק "וּנְגַלָּה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל
 בְּשֶׁר..." שֶׁגַם הַבְּשֶׁר מֶצַד עֲצֻמוֹ יִהְיֶה
 כְּלִי לְגִילּוּי אֲלֻקוֹת.
 וְזוּהִי הַשְּׂיִכּוֹת דַּזְּאֵת חֻקַּת
 הַתּוֹרָה לְשִׁרִיפַת הַפְּרָה,
 דַּעֲל־יָדֵי שֶׁהַקְבַּלְתָּ עוֹלָה הוּא
 בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא זֶה בְּלַבַּד שֶׁמִּקְיִים בְּפִעוּל
 אֲלֵא שְׁאִינוּ מְהַרְהֵר, כִּי גַם
 בְּשֶׁכַּל מוֹנָח הַעֲנִין דַּקְבַּלְתָּ
 עוֹלָה, נַעֲשֶׂה שְׁרִיפַת (הַפְּרָה
 שְׁרוּמְזוֹת עַל) הַגְּלוּת, כְּפִתְגָם
 הַיְדוּעַ דְּבַעַל הַגְּאוּלָּה 75, הַרְבִּי
 הַרִי"צ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא "שְׁרוּף אֶת
 כְּתָלֵי הַגְּלוּת" וְהוֹלְכִים כּוֹלְנוּ
 יַחַד עִם נְשִׂאֵינוּ בַּעַל
 הַגְּאוּלָּה בְּרֵאשֵׁנוּ לְגֵאוּלָּה
 הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה בְּבִיאַת
 מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, בְּקְרוּב מְמֵשׁ.

(73 פירש"י ריש פרשתנו, מיומא סז, ב. 74) יל"ש פרשתנו רמז תשנט. 75) אג"ק שלו ח"ו ע' שעב. "היום יום" בתחלתו.

המשך ביאור למסכת נדרים ליום ראשון עמ' א

משנה

1 המשנה מפרטת לשונות נוספים של נדר:
 2 הרואה רוח סערה מנשבת, וכל האילנות עלולים להיעקר, ואמר
 3 'הרי נגיעות האלו קרפן אם אינן נקצצות', וכוונתו שיביא מדמיהן
 4 קרבן, או שראה דליקה שנפלה בעירו, וחשש שתישרף טליתו,
 5 ואמר 'שליית זו קרפן אם אינה נשרפת', יש להן -לנטיעות ולטלית
 6 פדיון, דהיינו שהן קדושות ואפשר לפדותן. אבל אם אמר 'הרי
 7 נגיעות האלו קרפן עד שיקצצו', ומשמע מלשונו שיהיו קדושות
 8 לעולם, עד שיקצצו, וכן אם אמר 'שליית זו קרפן עד שתשרף'

1 משנתנו היא המשך לדינים שנזכרו לעיל. יש שביארו שהיא
 2 המשך לדין נדרים שגגות שנתבאר לעיל (כה). יש שביארו שאגב ששנינו
 3 לעיל (כו) דין נדרים אונסין, שנה התנא כאן את דינה של המשנה
 4 שגם היא דומה קצת לאונס. יש שביארו שמשנה זו אינה ממש
 5 מדיני פרק זה, אלא משום שנתעסק בנדרים שאין פיו ולבו שוים
 6 בהם, בא התנא לדון גם בהקדש שאין פיו ולבו שוה בו.
 7

בס"ד. משיחת שבת פרשת חוקת, יו"ד תמוז ה'תשנ"א

תרגום מאידית

23 אלו מודגש במיוחד החילוק בין ימי השבוע וימי
24 החודש, כדלקמן סעיף ג] – שהוא כולל בתוכו
25 לימוד בעבודת האדם – הן מכל אחד משני
26 מספרים אלו (שבעה ועשרה) בפני-עצמו (שהרי
27 שני חשבונות אלו אינם תלויים אחד בשני), והן
28 מחיבור שניהם יחד. היות שהם באים יחדיו ביום
29 אחד (והרי זהו בהשגחה פרטיות ובדיוק), הרי זה
30 מורה על כך שיש ביניהם שייכות⁷, עד שהם
31 נעשים דבר אחד (יום אחד המורכב משני מנינים:
32 שביעי ועשירי).

33 וכיון שיום זה הוא שבת פרשת חוקת, ויום
34 בחודש תמוז – הרי זה מורה שיש לזה שייכות עם
35 הפרשה ועם החודש; וגם שייכות עם הימים
36 המתברכים משבת זו⁸: (א) "ב-י"ג תמוז, חג
37 הגאולה דכ"ק מו"ח אדמו"ר (בשנת תרפ"ז⁹), ו(ב)
38 שבעה-עשר בתמוז (בשבת הבאה¹⁰).

39 וגם ועיקר: שייכות עם הגאולה האמיתית
40 והשלימה – הענין הכי עיקרי שהזמן גרמא,
41 כמדובר כמה פעמים, ובפרט לאחרונה¹¹.

42 ב. החילוק הכללי בין ימי השבוע וימי החודש
43 הוא: שבעת ימי השבוע אינם תלויים במעשה
44 האדם, אלא הם נקבעים מלמעלה, מצד סדר מעשה
45 בראשית כפי שקבע אותו הקב"ה, שעל-ידי-זה
46 ש"ויהי ערב ויהי בוקר" (על-ידי מהלך השמש)
47 עובר מאליו יום, ועוד ששה ימים (היקפים),
48 ומאליו בא יום השביעי, וקדושת שבת – כדברי
49 חכמינו ז"ל¹² (בנוגע לקדושת שבת) ש"שבת
50 מקדשא וקיימא (מששת ימי בראשית)". מה-שאין-

1 א. יום זה – ככל ימי השנה בלוח היהודי-תורני
2 – מורכב משני מנינים: היום בשבוע, והיום
3 בחודש¹. היום הוא היום השביעי בשבוע, יום
4 השביעי (יום שבת-קודש), והיום העשירי בחודש
5 (תמוז).

6 שני מנינים אלו – "ימי השבוע" ו"ימי החודש"
7 – מחוברים על-פי שני חשבונות שונים, הקובעים
8 את הלוח התורני: מהלך השמש – שבו תלויים ימי
9 השבוע ("ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד"² וכיוצא
10 בזה, וכך הרי זה חוזר על עצמו בכל שבוע³: היום
11 יום ראשון בשבת⁴ וכו'), ומהלך הלבנה – שבו
12 תלויים ימי החודש.

13 כבכל ענין בתורה וביהדות (במכל-שכן מכל
14 מאורעות העולם⁵), אין שני מנינים אלו מקריים
15 חס-שולום, אלא הם נקבעו כך בכוונה ובדיוק
16 על-ידי הקב"ה. הם משקפים שני סדרים באופן
17 שבו הקב"ה בורא ומנהיג את העולם; ומזה יכול
18 וצריך כל יהודי (שהנהגתו היום-יומית נקבעת
19 על-פי שני חשבונות אלו) ללמוד לימוד והוראה
20 בעבודת ה'.

21 וכמורכב מובן גם בנוגע ליום זה – יום השביעי
22 בשבוע ויום העשירי בחודש [ובפרט שבמספרים

(1) וממנו נשתלשל שכן הוא בלוח אוה"ע (שמונין לחמה – סוכה כט, א. מכילתא בא יב, ב. ב"ר פ"ו, ג. זח"א רלו, סע"ב), שמחלקים שנת החמה ליי"ב חלקים-חדשים, אבל חלוקה זו היא "רק הסכם לבד ולא שהוא כן בתולדה" (ד"ה החודש תרנ"ד – ע' קלז) ע"י מהלך החמה עצמו (כי "אין לשמש חודש כלל" – ראב"ע בא שם), ולא כמו חלוקת החדשים ע"י מהלך הלבנה (כפי שהוא בבנ"י), שבכל כ"ט יום וחצי (וב' ידות שעה וע"ג חלקים) נעשה סיבוב חדש דהלבנה (ר"ה כה, א. רמב"ם הל' קדו"ח פ"ו ה"ג. ועוד).

(2) בראשית א, ו.

(3) ראה לקר"ת שה"ש כה, סע"א. סה"מ תרע"ח ע' רסט. תש"ד ע' 192. תש"ה ע' 167. וראה גם אוה"ת שבועות ע' פו. אוה"ת ברכה ע' א'תתצא. א'תתצט. ובכ"מ.

(4) כמ"ש בשיר של יום.

(5) ראה כתר שם טוב (הוצאת "קה"ת") הוספות סקי"ט ואילך. ושי"ג.

(6) במכ"ש מתורת הבעש"ט, שכל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע הוא הוראת הנהגה בעבודת ה' (שם סקכ"ז ואילך. ושי"ג).

(7) וכמובן מהא דזבחים (צא, רע"א) שקדושת (מוספי) ראש-חודש "אהני למוספי שבת". וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 481.

(8) ראה זח"ב סג, ב. פח, א.

(9) אותיות תפז"ר. – ולהעיר שבמזמור תהלים המתאים למספר שנותיו של בעל הגאולה שמתחילים לומר ב"ב תמוז (יום הולדתו) השתא (מזמור קי"ב) – נאמר (בפסוק ט) "פור נתן לאבינוים".

(10) ראה שיחת ש"פ צו שנה זו הערה 6.

(11) שיחת כ"ח ניסן, ושיחות והתוועדויות שלאח"ז.

(12) ביצה יז, א (ובפירש"י). וראה תו"א יתרו סט, סע"ג.

23 אלקים לעשות²⁵ – לתקן, עד שפועלים חידוש
 24 ושלימות בכל הבריאה (אפילו לגבי שלימות
 25 הבריאה מצד-עצמה),
 26 "שמים חדשים וארץ חדשה"²⁶ – שיהיו
 27 בגאולה האמיתית והשלימה, כשיהיה "אלה
 28 תולדות פרץ גו' (וישי הוליד את דוד)"²⁷, תולדות
 29 מלא²⁸ (למעלה מ"תולדות מלא" בכריאת השמים
 30 והארץ).

31 ובשורש הענינים, מקור חילוק זה הוא משתי
 32 הדרגות באלקות: אלקות שבדרך לבריאה,
 33 ומתלבשת בכריאה (שבוע); ואלקות שלמעלה
 34 מהבריאה (חודש).
 35 ג. ויש לומר שזה משתקף במיוחד בחילוק בין
 36 יום השביעי (בשבוע) ויום העשירי (בחודש) – שני
 37 המנינים דיום זה:

38 שביעי מורה על שלימות ההיקף דהבריאה –
 39 שבעת ימי בראשית, שבעת ימי ההיקף²⁹. ובשרשם
 40 – שבע המדות שבהן נברא העולם, שבעת הימים
 41 (יום ראשון – חסד, יום שני – גבורה, עד יום
 42 השביעי – מלכות)³⁰. הדרגא באלקות שבורא
 43 ומתלבש בעולם.

44 עשרה קשור (גם) עם הדרגא באלקות שלמעלה
 45 מהעולם – עשר הספירות, הכוללות את שלשה
 46 המוחין שהם למעלה (מקור ה)עולם³¹;
 47 והגילוי דבחינת עשרה (אלקות שלמעלה
 48 מהעולם) נפעל על-ידי עבודת האדם, שמוסיף
 49 ומחדש (על הבריאה שנבראת בשבע מדות) את
 50 ההמשכה דג' מוחין, באופן שנעשה שלימות
 51 הגילוי דעשרה – נוסף על הגילוי דבחינת שבע
 52 (מדות) בכריאה, גם הגילוי דג' מוחין.

1 כן (ימי ה)חודש תלויים בקביעות בית-דין¹³,
 2 "ישראל דקדשינהו לזמנים. ישראל דקדשינהו
 3 לראשי חדשים"¹⁴ (ולכן אומרים "מקדש ישראל
 4 והזמנים", ש"צריך להקדים קדושת ישראל
 5 לקדושתן, שעל-ידי קדושת ישראל נתקדשו הם.
 6 ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים
 7 וקוראין מועדים בבית-דין"¹⁵).

8 וכפי שהוא גם בפשטות הענינים: שבעת ימי
 9 בראשית (יום השבת) היו מיד בתחילת הבריאה
 10 (כמסופר בהתחלת התורה). מה-שאינ-כן קידוש
 11 החודש ("החודש הזה לכם גו"¹⁶) הוא מצוה
 12 שנאמרה לבני ישראל ("מצוה ראשונה שנצטוו
 13 ישראל"¹⁷) לראשונה ביציאת מצרים. ומבואר
 14 בכמה מקומות¹⁸, שזוהי התחלת העבודה דבני
 15 ישראל בתורה ומצוות שלמעלה מהבריאה.

16 וברוחניות הענינים: ימי השבוע קאי על סדר
 17 הבריאה כפי שנבראה במילואה על-ידי הקב"ה,
 18 "עולם על מילואו נברא"¹⁹, כמו שכתוב²⁰ "אלה
 19 תולדות השמים והארץ בהבראם", תולדות מלא
 20 כתיב²¹. ימי החודש קאי על ההוספה וחידוש
 21 (חודש מלשון חידוש)²² שנפעל בכריאה על-ידי
 22 עבודת האדם²³, כמאמר חכמינו ז"ל²⁴ "אשר ברא

13 ועד שאחז"ל (שמו"ר פט"ו, ב. דבר" פ"ב, יד) שהקב"ה אומר לב"ד של מעלה "אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה כו". ועד כדי כך, ש"אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין כו" (ר"ה שם).

14 ברכות מט, א.
 15 פירש"י ביצה שם ד"ה אטו.
 16 בא שם.
 17 פירש"י ר"פ בראשית.
 18 ראה אוה"ת בא ע' רסב. סה"מ אע"ר ע' רסב. עטר"ת ע' קצו. תרפ"ד ע' פב. מלוקט ח"ב ע' רפג ואילך. ח"ג ע' פב ואילך.
 19 ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג.
 20 בראשית ב, ד.
 21 ב"ר עה"פ (פי"ב, ו).

22 ראה ראב"ע שם. ס' השרשים לר' יונה אבן גינאח ולהרד"ק ערך חדש.
 23 דאע"פ שמהלך הלכנה ומולד הלכנה (בראש חודש) הוא חלק מהבריאה, הרי קביעת וקדושת ראש-חודש במנין הזמן תלוי בב"ד, ועד ש"אתם אפילו שוגגין, אתם אפי' מזידין" כנ"ל.
 ומה שאמחז"ל (שמו"ר פט"ו, יא) "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חודשים (ושנים) – (א) ה"ז דוקא ע"י בחירת הקב"ה בעולמו (ולא ע"י בריאת העולם מצ"ע). כי ענין החודש (מלשון חידוש) הוא למעלה מהבריאה. (ב) אמיתית הענין דחדשי השנה נעשה דוקא ע"י מצות קידוש החודש (שע"י ב"ד), "החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה"

(וראה שמו"ר שם: "מכאן ואילך, הרי מסורה בידכם ברשותכם. אם אמרתם הן, הן. אם אמרתם לאו, לאו. מ"מ יהא החודש הזה לכם") – ראה ד"ה החודש תשל"ט (סה"מ מלוקט ח"ג שם).
 24 ראה ב"ר פי"א, ו ובפירש"י. וראה אוה"ת בראשית (כרך ג) ע' תקיד ואילך.
 25 בראשית שם, ג.
 26 ישע"י סה, יז. סו, כב. וראה לקו"ת שה"ש בסופו (נא, ג). ספר הליקוטים דא"ח – צ"צ ערך לע"ל ע' תריב ואילך. ועוד.
 27 רות ד, יח. כב.
 28 ב"ר שם. שמו"ר פ"ל, ג.
 29 ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט.
 30 ראה סה"מ תרע"ח, תש"ד ותש"ה שבהערה 3.
 31 ראה סה"מ תש"ח ע' 273. ובכ"מ.

24 דהמשכת אלקות מלמעלה (תורה-שבכתב) שלימות
25 הבריאה היא באופן דשבעה. וזה נותן כח לעבודה
26 דבירור שבע המדות, גילוי אלקות בערך ובגדרי
27 העולם.

28 תורה שבעל-פה נתגלתה רובה על-ידי העבודה
29 ויגיעה בכח עצמם (בדרך עיון ופולפול) של חכמי
30 ישראל במשך הדורות ("שלומודים מפי דעתם
31 באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהם . . . (או)
32 שעשאוים סייג לתורה"⁴¹), שעל-ידי-זה נתחדשו
33 ריבוי דינים ופרטים בתרי"ג המצוות⁴². ולכן
34 ההדגשה שם ש"בעשרה מאמרות נברא העולם",
35 מצד עבודת ה'מטה' בתורה (תורה שבעל-פה)
36 ובעולם – רואים בכריאה בחינת עשר.

37 וזה נותן כח לעבודה בכח עצמו – "לעשות
38 לתקן" – לפעול הוספה וחידוש בכריאה, הגילוי
39 דבחינת עשר בתכלית השלימות על-ידי העבודה
40 בעולם, עד לשלימות ד"אלה תולדות פרץ" (חידוש
41 בכריאה⁴³).

42 ה. בשני ענינים אלו – דשביעי (שבוע) ועשירי
43 (חודש) – יש בזה מה שאין בזה:

44 המעלה דשביעי היא – שזוהי שלימות הכריאה
45 כפי שהקב"ה ברא אותה מלכתחילה, טוב ושלמות
46 מלכתחילה. וגם – שזוהי השלימות דגילוי אלקות
47 (בכריאה עצמה, כפי שהיא מתלבשת באופן פנימי
48 בגדר הכריאה (כפי שנבראה מלכתחילה).

49 המעלה דעשירי היא – שפועלת (על-ידי עבודת
50 האדם) גילוי אלקות שלמעלה ממדידה והגבלה
51 דהכריאה. ובלשון הכתוב⁴⁴ – "העשירי יהיה
52 קודש", הדרגה דקודש מלה בגרמיה, שנעלה
53 לגמרי (קודש, מופרש ומובדל) מענינים אחרים
54 ("גרמיה"), ועל-אחת-כמה-וכמה דגדר העולם.

55 - גם שבת (יום השביעי) היא בדרגת (שבת)

1 ובעבודת האדם: על הכתוב³² "אל תצר את
2 מואב" – מבואר בחסידות³³, שבזמן הזה ניתנו
3 לבני ישראל שבע הארצות, כיון שעיקר העבודה
4 בזמן הזה הוא לברר ולזכך את שבע המדות
5 (והעבודה בשלושת המוחין, הוא בכדי לפעול על
6 המדות), אבל בגאולה האמיתית והשלימה ינתנו
7 כל עשר הארצות (גם קיני קניזי וקדמוני³⁴), כיון
8 שאז תהיה עבודת ה' בתכלית השלימות, ותהיה
9 העבודה דג' מוחין (גם) לעצמו (עד השלימות
10 ד"אלה תולדות פרץ" שלמעלה מ"אלה תולדות
11 השמים והארץ בהבראם"³⁵).

12 ד. הפעולה דשני הענינים דשבעה ועשרה,
13 קשורה בזה שבכריאה עצמה נמצאות שתי דרגות
14 אלו:

15 בתורה-שבכתב נאמר שהעולם נברא בשבעה
16 ימים, "ויכלל³⁶ אלקים ביום השביעי מלאכתו"³⁷;
17 בתורה שבעל-פה – "תורה בפירושה ניתנה"³⁸ –
18 נאמר [בפרק שלומדים בשבת זו³⁹] ש"בעשרה
19 מאמרות נברא העולם", ויש לומר, שזה מתאים
20 לזה שהחילוק שבין תורה-שבכתב ותורה שבעל-
21 פה הוא על-דרך החילוק בין שבעה ועשרה:

22 תורה-שבכתב ניתנה מלמעלה מהקב"ה⁴⁰, ולא
23 שייך שאדם יוסיף בה חסוּשֵׁלוֹם. מצד דרגא זו

(32) דברים ב, ט.

(33) ד"ה אל תצר את מואב לאדמו"ר האמצעי – מאמרי
אדהאמ"צ דברים ח"א בתחלתו.
(34) לך-לך טו, יט ובפירש"י.

(35) ונמעין זה ה' לפני זה – כמסופר בפרשתנו* ע"ד כיבוש
והתיישבות בני"ב בארץ סיחון ועוג, שבה נכלל חלק מארץ עמון
ומואב (ראה גיטין לח, א. וש"נ), שהם מהשלוש ארצות קיני
קניזי וקדמוני, ש"עתידיים להיות ירושה לעתיד" (פירש"י שם).
ו"ל שהפתיחה וההכנה לשלימות כיבוש וירושת הארץ לע"ל
(עשרה) נעשתה ע"י ההתיישבות בארץ סיחון ועוג – שבפרשתנו
(וראה בארוכה שיחת ש"פ חוקת תש"נ). וראה לקמן ס"ט, שמעין
ר-טועמי' דגילוי זה (דג' מוחין) נעשה ע"י הפצת המעיינות חוצה.

(36) בראשית ב, ב.

(37) ד"מה ה' העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה,
כלתה ונגמרה המלאכה" (פירש"י עה"פ. וראה גם ב"ר פ"י, ט.
פירש"י מגילה ט, א ד"ה ויכלל תוד"ה חצבה – סנהדרין לח, א).
(38) הקדמת הרמב"ם לספרו היד בתחילתה.

(39) אבות פ"ה מ"א.

(40) ראה בארוכה פתיחת הרמב"ן עה"ת. וראה גם פיה"מ
להרמב"ם סנהדרין פ' חלק ביסוד הח'.

(* בשיעור חומש דיום השבת (שביעי עד סיום הפרשה), עשירי
בתמוז.

(41) רמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ב. וראה ס' השיחות תשמ"ט
ח"ב ע' 725.

(42) ראה בארוכה המשך תרס"ו ע' עח ואילך. ע' צ ואילך. ע'
שפג ואילך.

(43) שזמה מובן שהוא חידוש וגילוי נעלה יותר מבחי' העשרה
מאמרות שבהן נברא העולם ע"י הקב"ה [וגם גילוי ענין זה הוא
בתורה], שהרי ע"י עבודת האדם (בתיקון העולם שנברא בעשרה
מאמרות) יהי' לע"ל חידוש בכריאה (שנבראה בעשרה מאמרות),
"שמים חדשים וארץ חדשה".

(44) בחוקתי כז, לב. וראה זח"ב רעא, א.

23 הששי) "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב
24 מאד", וטוב (הנעלם מצד-עצמו) שנתגלה על-ידי
25 עבודת האדם ("לעשות – לתקן"), זאת-אומרת
26 שי"ז בגימטריא "טוב", כולל הן טוב שבעולם (ז'),
27 והן טוב בלי-גבול שלמעלה מהעולם (י').

28 ו. על-פי-זה מובנת השייכות עם שבעה-עשר
29 בתמוז (שבשבת הבאה, ובמילא הרי זה תענית
30 נדחה), שמתברך משבת זו, עשירי בחודש:

31 שבעה-עשר (בתמוז) הוא בגימטריא טוב, כיון
32 ששלימות הטוב היא כאשר ישנו גם גילוי הטוב
33 הפנימי – טוב בלי גבול – שמוסתר ומתגלה
34 על-ידי עבודת האדם.

35 כידוע שיום תענית הוא בפנימיותו – "יום רצון
36 לה'"⁵³. ועל-ידי-זה מתגלה הטוב הפנימי בענין
37 הבלתי-רצוי שבגללו צמים (התגלות פנימיות
38 האהבה דהקב"ה לבני ישראל, כמשל המלך הרוחץ
39 בעצמו בנו יחידו מרוב אהבתו)⁵⁴ – כפי שיתגלה
40 בגאולה האמיתית והשלימה כאשר "כל הצומות
41 האלו . . . עתידים להיות ימים טובים וימי ששון
42 ושמחה, שנאמר⁵⁵ כה אמר ה' צבאות צום הרביעי
43 יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים
44 טובים"⁵⁶.

45 ויש לומר, שהטוב הפנימי (בטו"ב תמוז) בא
46 בגלוי כאשר שבעה-עשר בתמוז חל ביום השבת –
47 יום השביעי (כבקיעות שנה זו), שאז לא צמים,
48 כיון שבשבת "אין עצב בה"⁵⁷, ואדרבה – מצוה
49 "לענגו בעונג אכילה ושתייה"⁵⁸, ענינו של שבת
50 הוא עונג, ואם-כן הרי זה דוחה את התענית, ואסור
51 לצום אז.

52 זאת-אומרת, שבשבעה-עשר בתמוז שחל להיות
53 בשבת ישנן שתי המעלות יחדיו: שלימות הטוב
54 למעלה – שביעי (שבת), והשלימות דגילוי הטוב
55 הנעלם שבא על-ידי עבודת ה'מטה' – עשירי.

1 קודש, "קודש מלה בגרמיה"⁴⁵ – אבל זהו כפי
2 שהקדושה נמשכת מלמעלה (מיקדשא וקיימא),
3 מה-שאינ-כן "העשירי יהיה קודש" נפעל על-ידי
4 עבודת⁴⁶ התחתון⁴⁷, שמגיעה (ב"קודש מלה
5 בגרמיה" בעצמה) למעלה מההמשכה מלמעלה⁴⁸.

6 ועל-פי-זה מובן העילוי דיום זה [ובכלל – דכל
7 יום, מצד זה שמאחד את היום בשבוע עם היום
8 בחודש, כנ"ל, אבל זהו בגלוי ובהדגשה יתירה
9 ביום זה] – יום השביעי בשבוע ויום העשירי
10 בחודש: החיבור (באותו היום) דשתי המעלות
11 הנ"ל, גבול ובל-גבול, גילוי אלקות בעולם וגילוי
12 אלקות שלמעלה מהעולם, וחיבור שניהם יחד –
13 שאלקות שלמעלה מהעולם נמשכת במציאות
14 העולם עצמה⁴⁹.

15 ויש לומר שענין זה מרומז גם בכך שהחיבור
16 דשביעי (ז') ועשירי (י') הוא שבעה-עשר (י"ז),
17 בגימטריא טוב – (וטוב סתם בלי תואר והגבלה –)
18 כולל בתוכו טוב למעלה וטוב למטה [בלשון
19 חכמינו ז"ל⁵⁰: טוב לשמים וטוב לבריות], טוב
20 שהוא גלוי מלכתחילה (מצד הבריאה) – כמו
21 שכתוב בנוגע למעשה בראשית, "וירא אלקים כי
22 טוב"⁵¹, עד (כמו שכתוב⁵² בסיום הבריאה ביום

(45) זח"ג צד, ב. וראה סידור (עם דא"ח) ר, סע"ג ואילך. ועוד.

(46) כפי שהוא גם בפשטות הענין ד"העשירי יהי' קודש" שנאמר במעשר בהמה, שקדושת הבהמה העשירית נעשית ע"י פעולה: יציאת הבהמה מן הדיר (ויציאה מן הכלל ע"י מנין האדם). ראה לקו"ש ח"ז ע' 362 ואילך.

(47) ולהעיר ש"מלה בגרמיה" הוא בלשון תרגום (ולא בלשון הקודש), המורה על העבודה והפעולה בעולם (ראה תו"א משפטים עז, ד. עח, ג).

(48) כמבואר בכ"מ העילוי דאתעדל"ע הבאה ע"י אתעדל"ת, לגבי האתעדל"ע הבאה מצ"ע (לקו"ת שה"ש כג, ד ואילך. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' צג-ד).

(49) ואף שעשרה מצ"ע כולל גם השבע (מדות) בהוספת שלשה (מוחין), הרי זהו כפי שהשבעה הם 21 ק (מהמעלה שב) עשרה, היינו (א) שמציאות העולם (שבעה) נתעלית לדרגת עשרה שלמעלה מהעולם (ולא שהגילוי אלקות מתלבש בעולם עצמו, כפי שהוא במדדיגונו), (וב) דרגת עשרה היא בערך ושייכת לדרגת העולם (ולא למעלה ממנו לגמרי). משא"כ כשיום זה הוא יום שביעי בפ"ע (בימי השבוע) ויום עשירי בפ"ע (בימי החודש), ה"ז מורה על חיבור ב' המעלות: השלימות דגילוי אלקות במציאות העולם עצמה (שביעי בפ"ע), והשלימות דגילוי אלקות שלמעלה לגמרי מהעולם (עשירי בפ"ע), וחיבור שניהם יחד.

(50) קידושין מ, א.

(51) בראשית א, ד. יו"ד. יב. יח. כא. כה.

(52) שם לא.

(53) ישע"י נח, ה. וראה אגה"ת ספ"ב.

(54) תניא אגה"ק סכ"ב (קלד, סע"ב). וראה בארוכה אוה"ת

מסעי (כרך ד) ס"ע א'שפד ואילך – לענין ד' הצומות.

(55) זכרי' ח, יט.

(56) רמב"ם סוף הל' תעניות.

(57) משלי יו"ד, כב. ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא

בתוד"ה מאן דאמר – מו"ק כג, ב. – ואמרו חז"ל "וביום

שמחתכם, אלו השבתות" (ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד).

(58) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב.

24 מה-שאיין-כן מצד דברי קבלה (בערך ל"דברי
25 תורה"), שפוסקים את ההלכות על-פי הערכת מצב
26 העולם בפועל למטה (על-דרך תורה שבעל-פה לגבי
27 תורה-שכתב כנ"ל) – הרי, כיון שמצד העולם
28 למטה (שבו ניתנה בחירה בטוב או בהפכו), יכולה
29 להיות ירידה על-ידי החטא רחמנא-ליצלן, לכן
30 באות התעניות לתקן זאת על-ידי עבודת התשובה,
31 ההוספה והחידוש שנפעלים בבריאה על-ידי
32 עבודת האדם (יותר מכפי שישנו בבריאה מצד-
33 עצמה).

34 מן התורה, נמצא בגילוי (בעיקר) הטוב הגלוי
35 שבבריאה; מה-שאיין-כן על-ידי "דברי קבלה"
36 (ועל-דרך-זה תורה שבעל-פה בכלל) מתגלה גם
37 הטוב הנעלם שישנו למטה, כולל – הטוב הפנימי
38 בצום דשבעה-עשר (טו"ב) בתמוז, כפי שיתגלה
39 לעתיד-לבוא כאשר יהפכו ימים אלו לששון
40 ולשמחה.

41 ז. ועל-פי-זה מובן הכח של יום השבת לדחות
42 תענית: כיון ששבת היא מן התורה, הרי היא קשורה
43 עם גילוי הטוב מלמעלה (שביעי), "וקראת לשבת
44 עונג"⁶⁵, לכן אין מקום לתענית⁶⁶ אז [מלבד יום
45 הכיפורים שהוא מן התורה].

46 אבל ביחד עם זה, ישנה בשבת שבעה-עשר
47 בתמוז גם המעלה דגילוי הטוב הפנימי דהתענית
48 (בחינת עשר), כיון שבמקום לצום - מצוה לענגו
49 בעונג אכילה ושתייה, והוא יום שמחה, מעין
50 וכהכנה לדחיית התענית בשלימות לעתיד-לבוא,

1 והכח לזה בא מכפי ששני הענינים (שבת וצום
2 שבעה-עשר בתמוז) נמצאים בתורה (על-דרך
3 האמור לעיל (סעיף ד) שהכח לעבודה דשביעי
4 ועשירי בא מכך שבתורה ישנם שני הענינים,
5 שבעת ימי בראשית בתורה-שכתב, בעשרה
6 מאמרות נברא העולם בתורה שבעל-פה):

7 הטעם הפשוט לאיסור תענית בשבת הוא, כיון
8 ששבת (ומצות עונג שבת) היא מן התורה⁵⁹, הרי
9 היא דוחה את התעניות שהן מדברי קבלה⁶⁰.

10 ויש לומר הביאור בזה בפנימיות הענינים,
11 ובהקדים הטעם לכך שכל התעניות – מלבד יום
12 הכיפורים – הן מדברי קבלה, ולא מן התורה:

13 הטעם לזה יש לומר על-פי החילוק המדובר
14 לעיל בין תורה-שכתב ותורה שבעל-פה: מן
15 התורה – תורת חסד⁶¹ – אין ענין דתענית (מלבד
16 יום הכיפורים⁶²). זאת-אומרת: מן התורה – כפי
17 שהעולם הוא מצד למעלה (מצד בריאתו על-ידי
18 הקב"ה) – הרי הוא במילואו ובשלימותו, ואין שם
19 (כל-כך⁶³) ענין בלתי רצוי (חטא) שיצטרפו עליו
20 תענית (שבאה "מפני הצרות שאירעו בהן, כדי
21 לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה" על
22 "מעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו
23 עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות"⁶⁴).

59 "ואף להאומרים שהוא (מצות עונג שבת) מדברי קבלה . מ"מ להתענות לגמרי ד"ה אסור מן התורה" (שו"ע אדה"ז אר"ח סרפ"ח ס"ז).

60 רמב"ם הל' תעניות פ"ה ה"ד.
61 משלי לא, כו.

62 וגם בנוגע ליוהכ"פ מבואר ש"מאהבת הקב"ה לישראל שלא ציווים להתענות אלא יום א' בשנה ולטובתם לכפר עוונותיהם, וציווים שיאכלו וישתו תחילה שלא יזיק להם העינוי". ויתירה מזה: נאמר (אמור כג, לב) "וענייתם את נפשתיכם בתשעה לחודש", "שהוציא הכתוב את האכילה בלשון עינוי, ולא אמר בפירוש שיאכלו וישתו, לומר לך שהאוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו ה' מתענה בו (בתשיעי ועשירי) מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענות בו כו' שהאוכל ושותה בתשיעי שכרו הרבה מאד כאילו ה' מתענה בט' וי' כו'" (שו"ע אדה"ז אר"ח ר"ס תרד). וראה הערה הבאה.

63 אלא שמכיון שכל הענינים – גם ענין התשובה (על החטא) – נמשכים מן התורה, וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא (ראה זח"ג רכא, א. וראה תענית ט, א). – לכן, יש תענית דיוהכ"פ מן התורה, "לכפר על בני ישראל מכל חטאתם" (אחרי טז, לד)*.

64 רמב"ם הל' תעניות רפ"ה.

65 ישעי' נח, יג.

66 ומה שהתירו חכמים להתענות תענית חלום בשבת – הרי זה (החלום) לא מצד סדר הבריאה מצ"ע (שהוא טוב), אלא "הוראה מן השמים"* (ולכן "אם רהרר ביום וחלם בלילה לא יתענה עליו כלל בשבת בכל ענין, שאין בזה הוראה מן השמים כלל" – שו"ע אדה"ז אר"ח סרפ"ח סוס"ז). כלומר: תענית חלום שייך דוקא בזמן הזה קודם המצב ד"ראת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי' יג, ב), שאז התירו לו חכמים להתענות תענית חלום "בשביל שיקרע לו גזר דינו" (שו"ע אדה"ז שם ס"ב).

ולהעיר מהטעם השני שמביא (בשו"ע אדה"ז) שם (להיתר תענית חלום בשבת) "לפי שאין כאן ביטול עונג שבת לגמרי, כיון שנפשו עגומה עליו בשביל חלומו אם לא יתענה, ואם יתענה בטוח הוא שיקרע גזר דינו, א"כ הרי התענית הזה תענוג הוא לו", ו"לא יתענה עליהם בשבת אא"כ התענית עונג לו כו' שיש לו עונג מהתענית יותר ממה שיהי לו כשיאכל וישתה" (שם ס"ז).

(* ואף ש"אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו" (ברכות נה, טע"ב. וראה זח"א קפג, א) – ה"ז רק ע"פ רוב, ותורה על הרוב תדבר (ראה מו"נ ז"ג פל"ד).

(* וראה שיחת צום גדלי' שנה זו, שימי הצומות שמדרבנן נמשכים מצום יוהכ"פ (שמה"ת), כיון שכל המצוות דרבנן "יוצאות ומשכות ממצוות התורה" (דוגמתן) – תניא אגה"ק סכ"ט (קנ, טע"א).

34 ה. ולהוסיף השייכות עם פרשת השבוע דשבת
35 זו – פרשת חוקת:

36 הטעם לכך שנאמר "זאת חוקת התורה" על
37 מצות פרה אדומה (אף-על-פי שהיא לכאורה רק
38 מצוה אחת בתורה) – מבואר בחסידות⁷⁶, כיון
39 שמצות פרה אדומה כלולה משני הענינים ד'רצוא
40 ושוב': שריפת הפרה (רצוא), "ונתן מים חיים אל
41 כלי"י⁷⁷ (שוב), שבשני ענינים אלו ד'רצוא ושוב'
42 מתחלקת כללות התורה⁷⁸: א', התשוקה ו'רצוא'
43 באהבה כרשפי אש דבני ישראל להתעלות ולהכלל
44 באלקות; וב', ההמשכה ו'שוב' להמשיך אלקות
45 למטה, ולעשות דירה לו יתברך בתחתונים⁷⁹.

46 ויש לומר, ש'רצוא ושוב' הם על-דרך החילוק
47 בין שבעה (ימי השבוע) ועשרה (ימי החודש):
48 'רצוא' מורה על עבודת התשוקה ועליה למעלה מן
49 העולם, עד באופן דכלות הנפש למעלה מהגבלת
50 הגוף – על-דרך הענין דעשרה, שמגיע לכלי-גבול
51 (שלמעלה מהעולם). 'שוב' הוא העבודה מלמעלה
52 למטה – להמשיך אורות בכלים למטה, העבודה
53 כנשמה בגוף דוקא, שלזה צריכים להמשיך על-פי
54 הכלים וגדרים דהגוף והבריאה – על-דרך הענין
55 דשבעה (גדר הבריאה). ושלימות העבודה היא
56 בחיבור שניהם יחד: ביחד עם ה'רצוא' וכלות
57 הנפש, צריכה להיות העבודה כנשמה בגוף.
58 וב'רצוא' צריכה להיות מורגשת הכוונה שצריכים

1 כאשר יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה [כפתגם
2 הידוע⁶⁷ בנוגע לשבעה-עשר בתמוז שחל בשבת:
3 הלואי שיהיה נדחה בשלימות ויהפך לששון
4 ולשמחה].

5 ובזה מתוסף עוד יותר על-ידי שבת עשירי
6 בתמוז: כאשר שבעה-עשר בתמוז חל בשבת, הרי
7 השבת שלפני-זה – שממנו מתברך שבת שבעה-
8 עשר בתמוז – הוא תמיד יום עשירי בחודש
9 (תמוז). ויש לומר בדרך הרמז: מענין השביעי
10 (שבת) והעשירי (בחודש) – החיבור דהטוב הגלוי
11 והטוב הנעלם (שמתגלה על-ידי עבודת ה'מטה') –
12 נמשכת הברכה (מלשון המשכה⁶⁸) ונתינת-כח
13 לשבת הבאה לפעול את החיבור דב' המעלות
14 בשבת שבעה-עשר בתמוז: גילוי הטוב דשבת
15 (הבא מלמעלה), וגילוי הטוב הפנימי בשבעה-עשר
16 – (בגימטריא) טו"ב – בתמוז.

17 ויש לקשר זה גם עם מה ש"בשבעה-עשר
18 בתמוז נשתברו הלוחות"⁶⁹: בענין דשבירת הלוחות
19 ישנו טוב פנימי (שעל-ידו נוסף הריבוי בתורה
20 בלוחות השניות יותר מכפי שהיה מצד לוחות
21 הראשונות, כדאיתא במדרש⁷⁰). ולכן אמר הקב"ה
22 למשה⁷¹ "יישר כחך ששברת": העילוי מתגלה
23 דוקא על-ידי "כחך" של האדם (עבודת ה'מטה') –
24 על-דרך המעלה דעבודת התשובה (אלא שבזה
25 מקבלים אחר-כך גם את הסיוע מהקב"ה, שאומר
26 "יישר כחך").

27 ובשבת שלפני-זה – שהיא בתוך הארבעים
28 ימים הראשונים שהיה משה בהר סיני, קודם
29 שבירת הלוחות – מודגשת בגלוי המעלה דלוחות
30 ראשונות – עבודת הצדיקים, מצד זה ש"עשה
31 האלקים את האדם ישר"⁷², אלא שבזה ישנה גם
32 המעלה דעשירי שבאה על-ידי עבודת ה'מטה'⁷³
33 (על-דרך לאתבא⁷⁴ צדיקייא בתיובתא)⁷⁵.

(67 ספר השיחות ה'ש"ת ע' 157. נת' בארוכה בלקו"ש חל"ג ע' 156 ואילך. שיחת ש"פ בלק, י"ז תמוז (נדחה) תשמ"ח (ס' השיחות ח"ב ע' 526 ואילך).

(68 ראה תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ.

(69 משנה תענית כו, א-ב.

(70 שמו"ר רפמ"ו.

(71 שבת פז, א. וש"נ. הובא בפירש"י ע"ה ט"פ ברכה.

(72 קהלת ז, כט.

(73 ראה בארוכה שיחת ש"פ שלח תש"נ.

(74 מאמר הזהר, הובא בלקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש ג, סע"ב. מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' תקלד. – וראה זח"ג קנג, ב.

(75 וזהו גם החילוק בין הענין ד"שבעה-עשר" בשבת זו,

ו"שבעה-עשר בתמוז" (בשבת הבאה): אף שגם שבעה-עשר בתמוז כולל המספר שבעה (נוסף על מספר עשרה), הרי בשבעה-עשר בתמוז, הטוב (שבעה-עשר), גם דבחי' שבע, הוא רק במספר ימי החודש, המורה על החידוש הבא ע"י עבודת ה'מטה', כי שבעה-עשר בתמוז הוא בגלוי יום תענית. וצריכים להפכו ע"י עבודת התשובה (אלא שכשחל ביום השבת, יום השביעי, יש בזה גם הכח דטוב גלוי (שביעי) של יום השבת). ואילו בשבת עשירי בתמוז – הרי שביעי ועשירי הם בב' מנינים שונים (שביעי בימי השבוע, ועשירי בימי החודש), כי זהו לפני הירידה דשבעה-עשר בתמוז. ויש שם בגלוי רק המעלה דשביעי והמעלה דעשירי (הבאה ע"י עבודת האדם), וחיבורם יחד – ע"ד לאתבא צדיקייא בתיובתא. ועצ"ע.

(76 לקו"ת ריש פרשתנו (נו, ב). ובכ"מ.

(77 פרשתנו יט, יז.

(78 ולהעיר ש'רצוא ושוב' בגימטריא תורה (לקו"ת בחוקתי מט, ג), תרי"א (פי' הראב"ד לספר יצירה פ"א מ"ב), אותיות יראת – כנגד תרי"א מצוות התורה ששמעו ישראל מפי משה (מלבד אנכי ולא יהי' ש"מפי הגבורה שמענום" – מכות כד, רע"א). ויש לומר, שבזה מרומזו שהענין ד'רצוא ושוב' (כללות התורה) בא ע"י עבודת ה'מטה' (תרי"א מצוות ששמעו מפי משה).

(79 ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

32 דאורייתא⁸⁸: נגלה דתורה המגלה בעיקר את
33 ההלכות כפי שצריכים להתנהג במעשה בפועל,
34 קשור בעיקר עם החלק הגלוי – הגוף – של יהודי
35 ושל העולם, וזה מקשר את היהודי (ואת העולם)
36 עם בחינת גליא דקודשא-בריך-הוא (אלקות
37 שבערך לעולם). פנימיות התורה מדברת בעיקר
38 אודות הפנימיות ונשמה דהאדם ודהעולם, ועל-
39 ידי-זה מתקשרים עם בחינת סתים דקודשא-בריך-
40 הוא⁸⁹ (אלקות שלמעלה לגמרי מהעולם).

41 ומזה מובן, שהכח לגלות את הטוב הגלוי
42 בעולם (שבעה), הוא בעיקר על-ידי גליא דתורה,
43 והכח לגלות את הטוב הפנימי (עשרה), עד הטוב
44 הנעלם (בחסדים הנסתרים⁹⁰) בתענית וכיוצא בזה
45 – הוא על-ידי פנימיות התורה. וכפי שרואים
46 בפועל, שעל-ידי הבנת פנימיות ונשמת הדבר, יכול
47 לראות שם גם את הטוב הנעלם, אף-על-פי שבגלוי
48 אין רואים זאת, או שרואים להיפך (היפך הטוב).

49 ועל-פי-זה יש לומר, הגם שתורה שבעל-פה
50 בכללות נתגלתה על-ידי עבודת האדם למטה, הרי
51 זה בהדגשה יתירה בגילוי דפנימיות התורה – כיון
52 שבכדי לגלות את בחינת סתים דאורייתא (ועל-ידי-
53 זה הסתים דקודשא-בריך-הוא), שלא ניתנה בגלוי
54 למטה – צריכים להגיע דוקא ליגיעה דעבודת
55 האדם על-דרך המעלה דלוחות שניות לגבי לוחות
56 ראשונות, ובכלל – דתורה שבעל-פה לגבי תורה
57 שבכתב].

58 וזהו אחד הטעמים לכך שהגילוי דפנימיות
59 התורה (ג' מוחין קיני קיני וקדמוני) שמתווספים
60 לעתיד-לבוא) בא דוקא על-ידי העבודה ב"אריכות
61 הגלות הזו" (שלא בערך ארוך מגלות מצרים
62 שהביא לגילוי דתורה הנגלית במתן-תורה)⁹¹,
63 ומעין זה ("טועמיה חיים זכו"⁹²) בדורות האחרונים
64 (דוקא) דגלות, החל מ"מצוה לגלות זאת החכמה"
65 בזמן האריז"ל⁹³, ואחר-כך באופן ד"יפוצו
66 מעיינותיך חוצה" על-ידי הבעל-שם-טוב⁹⁴, ואחר-

1 להמשיך זאת למטה; וב'שוב' גופא צריך להיות
2 מורגש ש"על כרחך אתה חי"⁸⁰ כיון שבהיותו
3 נשמה בגוף נמצא הוא ב'רצוא' תמידי למעלה.

4 [ובפרטיות יותר יש לומר, שבהענין דחודש
5 (לבנה) ישנם בהדגשה שני הענינים ד'רצוא ושוב'
6 – "ונפקדת כי יפקד מושבך"⁸¹: מיעוט הלבנה
7 ("יפקד מושבך") מורה על ביטולה, שבא מצד
8 ה'רצוא' שלה לקבל (אור השמש, אור המשפיע),
9 ואידי דטריד למיבלע לא פליט⁸²; וזה מביא
10 אחר-כך למולד הלבנה מחדש ("ונפקדת") –
11 בבחינת 'שוב', גילוי אור הלבנה מחדש, "להאיר
12 על הארץ"⁸³].

13 ט. על-פי הנ"ל מובנת גם השייכות עם חג
14 הגאולה, י"ב-י"ג תמוז שמתברך ובא בתוך ג'
15 הימים הראשונים דשבת זו⁸⁴, עשירי בתמוז⁸⁵:

16 הכח לפעול את הגילוי דשבעה ועשרה בעולם,
17 בא מזה שעושים זאת קודם בתורה, כיון
18 ש"קודשא-בריך-הוא אסתכל באורייתא וברא
19 עלמא, בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים
20 עלמא"⁸⁶:

21 דובר לעיל (סעיף ד), שבתורה ישנן שתי
22 דרגות: תורה-שבכתב ותורה שבעל-פה [וכולל
23 דברי קבלה⁸⁷]. תורה-שבכתב ניתנה מלמעלה, ולכן
24 מדובר שם בגלוי והיא נותנת כח בעיקר לגלות את
25 הטוב הגלוי ושלימות הבריאה מצד למעלה
26 (שביעי). ותורה שבעל-פה נתחדשה בעיקר על-ידי
27 עבודת האדם, ולכן מדובר שם והיא נותנת כח
28 בעיקר לגלות את הטוב הנעלם ושלימות הבריאה
29 שנפעל על-ידי עבודת ה'מטה'.

30 בפרטיות יותר, זהו החילוק בין נגלה דתורה
31 ופנימיות התורה, גופא דאורייתא ונשמתא

(80) אבות ספ"ד.

(81) שמואל-ב כ, יח.

(82) ראה חולין ח, ב.

(83) בראשית א, יז.

(84) "בתר שבתא" (פסחים ק, סע"א).

(85) להעיר ששבת שעברה היתה ג' תמוז, התחלת הגאולה.
ושבת זו, עשירי בתמוז, באה לאחר שבערו ז' ימי השבוע מאז
– העבודה בכיור ז' המדות. וביחד עם זה העבודה בג' מוחין
(דג' תמוז) – נעשה הגילוי דבחי' עשר (בתמוז), שמיני' מתברך
י"ב-י"ג תמוז.

(86) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

(87) ראה לעיל ס"ו.

(88) זח"ג קנב, א.

(89) ראה זוהר שם עג, א.

(90) ראה תניא פכ"ו. ובכ"מ.

(91) תו"א ר"פ שמות (מט, א).

(92) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.

(93) תניא אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

(94) ראה באגה"ק הידועה דהבעש"ט (כתר שם טוב בתחלתו.

ובכ"מ).

35 והגילוי דפנימיות התורה נמשך באופן דפעולה
 36 נמשכת (מזמן הגאולה) – על-ידי התלמידים
 37 ותלמידי תלמידיו דבעל הגאולה, כ"ק מו"ח
 38 אדמו"ר נשיא דורנו, ו"הנשיא הוא הכל" 100 – הוא
 39 נותן כח לכל בני ישראל ("הכל") דדור זה, ובפרט
 40 על-ידי תלמידיו שזכו לראותו בעיני בשר, פנים אל
 41 פנים, (נוסף לזה שאצל כולם הרי "מזלייהו
 42 חזי" 101), וראיית פני הצדיק ונשיא הדור פועלת
 43 פְּרוֹאִים, עד שניכר ומשתקף בהם מה שהם ראו,
 44 כולל ולכל-לראש – בעבודתם ד"פּוּצוּ מעיינותיך
 45 חוצה",

46 ובאופן שהולך ומתפשט משנה לשנה, ובפרט
 47 בשנים הכי אחרונות – כפי שרואים בפועל,
 48 שבשנים האחרונות זכינו והדפיסו ומדפיסים הלאה
 49 ריבוי גדול דמאמרי חסידות שהיו עד-עתה בכתב-
 50 יד ובגלוי רק ליחידי סגולה, עד גם ענינים שהיו
 51 עד-עתה גנוזים מכולם, ודוקא עכשיו מדפיסים
 52 אותם והם מתפרסמים לכל

53 – [ואשרי חלקם וגדול זכותם של כל אלו ושל
 54 יוצאי חלציהם שיחיו, שהתעסקו וממשיכים
 55 להתעסק בהדפסת הספרים, על-ידי סיוע בממונם,
 56 או טירחא בגופם וכיוצא בזה].

57 והגילוי דפנימיות התורה וסודות התורה – נותן
 58 כח לגלות בעולם גם את הענינים שלמעלה מגדרי
 59 העולם (בחינת עשר), כידוע 102 שעל-ידי גילוי
 60 תורת חסידות חב"ד בכלל, המסבירה חסידות
 61 בשכל האדם עד בשכל דנפש הבהמית, ובפרט כפי
 62 שנוסף בזה בדורות האחרונים, מקבלים כח מיוחד
 63 לעשות מעניני העולם כלים לאלקות, עד שהעולם
 64 יִעֲשֶׂה דירה לו יתברך בתחתונים – שבמציאות
 65 העולם (שבעה) יהיה הגילוי דאלקות שלמעלה
 66 מהעולם (עשרה), עד עצמותו יתברך.

67 ובזה נוסף עוד יותר בקביעות שנה זו, כשחג
 68 הגאולה מתברך משבת עשירי בתמוז, ושבת פרשת
 69 חוקת – שמרמז על חיבור שני הענינים דשביעי
 70 ועשירי ('רצוא ושוב'), (אלקות שב) עולם ואלקות
 71 שלמעלה מהעולם.

72 עד שזה נעשה הכנה מיד לגאולה האמיתית

1 כך – בהתלבשות בחכמה-בינה-ודעת (באופן
 2 דיתפרנסון⁹⁵) על-ידי תורת חסידות חב"ד דאדמו"ר
 3 הזקן ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, ובכל דור
 4 ודור – מתווסף עוד יותר ויותר בגילוי דפנימיות
 5 התורה, ו(יתירה מזה –) סודות התורה (כדלקמן),
 6 דלכאורה, אפשר לשאול: כיון שמדור לדור
 7 מתווסף בירידת הדורות, "אם ראשונים בני
 8 מלאכים, אנו בני אנשים. ואם ראשונים בני אנשים,
 9 אנו וכו'" 96, ועל-אחת-כמה-וכמה בדורות
 10 האחרונים דעקבתא דמשיחא⁹⁷ – כיצד יתכן
 11 שדוקא אז נתגלתה, ובהרחבה, פנימיות התורה,
 12 יותר מבדורות הראשונים!?

13 והביאור בזה⁹⁸: דוקא על-ידי העבודה למטה,
 14 מגלים את הענינים הסתומים (יותר מכפי שישנם
 15 בגילוי מצד-עצמם). על-דרך האמור לעיל, שדווקא
 16 על-ידי עבודת האדם נעשה הגילוי דג' מוחין (עשר
 17 ארצות), הענינים שלא נמצאים בגלוי בכריאה
 18 מצד-עצמה (אפילו בהיותה כריאה של הקב"ה),
 19 עד העילוי ד"אלה תולדות פרץ"²⁷, שלמעלה
 20 מ"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם"²⁰.

21 ועל-דרך-זה מובן, שדווקא על-ידי העבודה
 22 בחושך הגלות, ובפרט בדורות האחרונים –
 23 מתגלים המעיינות דפנימיות התורה. ולכן מתווסף
 24 בזה בכל דור ודור דוקא על-ידי הירידה שבכל דור.
 25 י. בזה מובנת השייכות דשבת זו, עשירי בתמוז,
 26 עם חג הגאולה:

27 ידוע שעל-ידי המאסר וגאולה די"ב-י"ג תמוז
 28 נתווסף בהפצת המעיינות חוצה, עד שזה (המאסר
 29 והגאולה) הביא ליציאת בעל הגאולה ממדינה
 30 ההיא, ולאחרי השתלשלות – בואו ב"חצי כדור
 31 התחתון", וזה הוסיף בגילוי דפנימיות התורה,
 32 באופן דהפצה אפילו לגבי ההפצה בדורות שלפני-
 33 זה, עד שזה מגיע בכל קצוי תבל, עד בחוצה שאין
 34 חוצה ממנו⁹⁹.

95 ל' התקו"ז ת"ו בסופו. וראה הקדמת המק"מ לספרו. כסא
 מלך לתקו"ז שם. ועוד.

96 שבת קיב, ב. וראה גם ירושלמי דמאי פ"א ה"ג. שקלים
 רפ"ה. ב"ר פ"ס, ח (וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14).

97 ראה משנה סוטה מט, ב.

98 ראה עד"ז קונטרס ענינה של תורת החסידות שוה"ג
 להערה 55.

99 ראה בכ"ז "קובץ כ"ח סיון – יובל שנים" ע' 37 ואילך.

100 פירשי' פרשתנו כא, כא.

101 ראה מגילה ג, א. סנהדרין צד, רע"א.

102 ראה סה"מ תרפ"ה ע' פח.

38 יום ובין לילה", "פוקח עורים", "מתיר אסורים",
 39 וכו'¹⁰⁵. אחר-כך אומרים את ברכת התורה
 40 (ובהמשך לזה אומרים חלקים מתורה-שבכתב
 41 ותורה שבעל-פה) – שתורה קדמה (במעלה)
 42 לעולם¹⁰⁶.

43 וכך ישנם גם אצל יהודי בכללות שני אופני
 44 עבודה, החל מעצמו (עולם קטן, זה האדם) –
 45 העבודה דבירור הגוף וחלקו בעולם, שקשור עם
 46 ההגבלות דטבע העולם (שביעי). והעבודה דגילוי
 47 הנשמה, ועבודה בלימוד התורה וקיום המצוות,
 48 שלמעלה מהגבלת העולם (עשירי).

49 כמוכן גם בפשטות: אפילו ילד קטן מבין שיש
 50 לו שני חלקים – גוף ונשמה. גופו מקבל חיות
 51 בדרך הטבע על-ידי אכילה ושתיה, ומתנהג בכלל
 52 על-פי הסדר הטבעי דהעולם. ונשמתו מוסתרת
 53 מצד-עצמה (אין הוא רואה אותה בעיניו), אבל
 54 הוא מרגיש ומבין שיש בו כח על-גופני (רוחני)
 55 שמחיה אותו. הילד מבין גם, שגופו – בהיותו דבר
 56 גשמי, אותו הוא רואה בגלוי בעיניו – מוגבל
 57 במידה מסויימת, ודורש מידה מסויימת של מאכל
 58 ומשקה בכדי שיחיה. מה-שאינ-כן נשמתו – שהיא
 59 רוחנית (חלק אלוהי ממעל ממש) – אין לה
 60 הגבלות גשמיות. ולכן הרי הוא מבין, שהעבודה
 61 שעושה עם גופו, שהגוף יעבוד את הקב"ה –
 62 קשור עם הגבלות הגוף והעולם. והעבודה שעושה
 63 עם נשמתו, היא ללא הגבלות אלו.

64 וכך גם בנשמה עצמה – ישנן דרגות, ובכללות
 65 – שתי דרגות: פנימיות הנשמה וחיצוניות הנשמה.
 66 כפי שגם ילד מבין, שבדברים שנוגעים לו בנפש
 67 – ישנם דברים שנוגעים בפנימיות נפשו (ורודף
 68 אחריהם בחזקה רבה), ודברים שנוגעים רק
 69 בחיצוניות נפשו (אין הוא רודף אחריהם, ועד
 70 שיכול לפעמים לשכוח אודותם). וכך גם בעבודתו
 71 בשני חלקי הנשמה – חיצוניות הנשמה קשורה עם
 72 מדידה והגבלה, ביחס להעבודה דפנימיות הנשמה,
 73 שהיא למעלה ממדידה והגבלה.

74 על-דרך-זה הוא גם בעבודתו של יהודי בתורה
 75 ומצוות עצמם – ישנו החילוק בין גופא דאורייתא

1 והשלימה [כידוע⁹⁴ שעל-ידי הפצת המעיינות חוצה
 2 מביאים את "אתי מר" דא מלכא משיחא], כשיהיה
 3 שלימות החיבור דשביעי ועשירי: הן המעלה
 4 ושלימות העולם כפי שהוא מצד הבריאה (בשבעת
 5 ימי בראשית), והן החידוש ושלימות הבריאה
 6 שנפעל על-ידי עבודת האדם – "אלה תולדות
 7 פרץ"²⁷, וחיבור שתי המעלות יחד.

8 יא. מכל דבר צריכים ללמוד לימוד והוראה
 9 פרטית בעבודת ה' (כתורת הבעל-שם-טוב
 10 הידועה¹⁰³), ועל-אחת-כמה-וכמה מקביעות על-פי
 11 תורה – החיבור דיום בשבוע ויום בחודש, ובפרט
 12 ביום זה – יום השביעי בשבוע ויום העשירי
 13 בחודש.

14 אחד הלימודים בזה:

15 בכל יום צריכה להיות אצל יהודי עבודה כפולה
 16 – (א) העבודה ד"ימי השבוע", שיפעל במציאות
 17 העולם, ושם יגלה אלקות. (ב) העבודה ד"ימי
 18 החודש", שיפעל חידוש בבריאה, יותר מכפי שיש
 19 בה מצד-עצמה.

20 את שתי עבודות אלו רואים בסדר עבודתו של
 21 יהודי בכל יום, ומיד בתחילת היום: ב"מודה אני
 22 לפניך" (שיהודי אומר מיד כשניעור משנתו¹⁰⁴)
 23 הוא מודה על שני ענינים: (א) "שהחזרת בי
 24 נשמת" – שהקב"ה החזיר לו נשמתו (שהיתה לו
 25 אתמול, שלשום וכו'). זאת אומרת, שזה קשור עם
 26 הסדר ה"טבעי" כפי שהקב"ה מתנהג עם כל יהודי
 27 (ועל-דרך-זה עם כל אדם) בכל בוקר. ובהתאם לזה
 28 היא עבודתו של היהודי – שעושה עבודתו על דרך
 29 הרגיל, בסדר הטבע. (ב) "רבה אמונתך" מרמז על
 30 גילוי אלקות שהוא "רבה", למעלה ממדידה
 31 והגבלה (דהסדר הטבעי והרגיל). וזה צריך לעורר
 32 ביהודי – מדה כנגד מדה – עבודה באופן ד"רבה",
 33 למעלה מרגילות שלו.

34 בכללות יותר, משתקפים שני ענינים אלו
 35 בהמשך ברכות השחר: תחילה אומרים ברכות
 36 הקשורות עם האופן שבו הקב"ה מנהיג את העולם
 37 (בלבושי הטבע) – "הנותן לשכוי בינה להבחין בין

(106) ראה פסחים נד, א. מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"י, ב.
 תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א. וראה סה"מ תש"ח ס"ע
 272.

(103) נסמן בהערה 6.
 (104) סידור אדה"ז במקומו.
 (105) ראה ברכות ס, ב.

37 כולל ובמיוחד במצות הצדקה – הגם שבצדקה
 38 לא נוגע כוונת הנותן, אבל הרי ידוע שהמצוה היא
 39 בשלימות יתירה כאשר עושים אותה בסבר פנים
 40 יפות וכו'. להוסיף הן בנתינת הצדקה בפועל
 41 (בכמות), ביחד עם הוספה ב"נשמה" דמצוה זו –
 42 הכוונה, ובסבר פנים יפות.
 43 ועל-דרך-זה גם בצדקה כדיבור – על-ידי נתינת
 44 עצה טובה לזולת, לדבר טוב על הזולת, וצדקה
 45 במחשבה – על-ידי מחשבה טובה על הזולת.
 46 ובכל זה – נוסף על פעולת עצמו בזה, להשפיע
 47 בזה גם על אחרים, עד "ואהבת לרעך כמוך", שגם
 48 הם יעשו כך בכל הפרטים הנ"ל.
 49 יג. ובקשר עם חג הגאולה עצמו – לעשות גם
 50 את כל ההכנות המתאימות לסדר התוועדויות
 51 בקשר עם חג הגאולה בכל מקום ומקום ביום
 52 המתאים לפי תנאי המקום – ביום י"ב תמוז, או
 53 י"ג תמוז, או בשני הימים, או גם – בימים
 54 שלאחר-יזה, ובפרט ביום השבת.
 55 והתוועדויות שבהן כמה וכמה מישראל
 56 מתאספים יחדיו, ואיש את רעהו יעזור ולאחיו
 57 יאמר חזק¹⁰⁹ – בקבלת החלטות טובות והוספה
 58 בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה, ובפרט –
 59 בהפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות חוצה.
 60 ויהי-רצון, שתיכף ומיד ממש, עוד קודם חג
 61 הגאולה, ועל-אחת-כמה-וכמה לפני היום דשבעה-
 62 עשר בתמוז – תבוא כבר הגאולה, באופן שלפני
 63 ההתחלה ד"בין המצרים" יהיה "יהפכו ימים אלו
 64 לששון ולשמחה ולמועדים טובים", בגאולה
 65 האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו – תהיה
 66 בפשטות ביאת המשיח והתפשטות המשיח, "מלך
 67 מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו
 68 כו', ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם
 69 מלחמת ה'" ויעשה ויצליח ויבנה מקדש במקומו
 70 ויקבץ נדחי ישראל – כפסק-דין הרמב"ם¹¹⁰,

71 וכל זה נעשה באופן – (רמב"ם ראשי-תיבות)
 72 "רבות מופתי בארץ מצרים", שעוד בהיותנו
 73 במצרים וגבולים דגלות, מתגלים "רבות מופתי".
 74 ונעשה "רבות מופתי", שבאופן שכאשר

1 (נגלה דתורה), שיש לו מדידה והגבלה, ובין
 2 נשמתא דאורייתא (פנימיות התורה), שהיא למעלה
 3 ממדידה והגבלה¹⁰⁷. וכך גם בפנימיות התורה גופא
 4 – ישנה נשמתא דאורייתא (רזין), ונשמתא
 5 דנשמתא דאורייתא (רזין דרזין).
 6 ועל-דרך-זה במצוות, ישנו גוף המצוה –
 7 מעשה המצוה, ונשמת המצוה – כוונת המצוה
 8 (ועל-דרך-זה קיום המצוה באופן דלפנים משורת
 9 הדין).
 10 ובכל ענינים אלו ישנו הלימוד הנ"ל – שבכל
 11 יום ויום צריכים להיות שני עניני עבודה, וחיבור
 12 שניהם יחד – הן העבודה עם הגוף והן עם
 13 הנשמה, הן בלימוד נגלה דתורה והן בלימוד
 14 פנימיות התורה, הן קיום מעשה המצוות והן כוונת
 15 המצוות, ובאופן שעושים את שניהם יחדיו.
 16 יב. ובנוגע לפועל – ובפרט בעמדנו בסמיכות
 17 לחג הגאולה די"ב-י"ג תמוז, שבו נוספה הוספה
 18 וחידוש בהרבצת התורה והיהדות, והפצת
 19 המעיינות חוצה – יש להציע:
 20 נוסף על השיעורים הקבועים בלימוד התורה
 21 שיש לכל אחד בכל יום – יוסיפו בכל יום (כל חד
 22 לפום שיעורא דיליה) לימוד מיוחד ללמוד ענין
 23 בנגלה דתורה, וענין בפנימיות התורה¹⁰⁸ – על-כל-
 24 פנים ענין אחד לעיונא בכל אחד מהם, ובמיוחד –
 25 ענין שכולל את החיבור דנגלה וחסידות ביחד,
 26 זאת-אומרת הן הפירוש הפשוט בזה על-פי נגלה,
 27 ביחד עם הביאור בזה בפנימיות הענינים. וכפי
 28 שמצינו במיוחד בדברי תורת רבותינו נשיאינו
 29 שנדפסים בפרט לאחרונה.
 30 וכן גם להוסיף בקיום המצוות בהידור,
 31 ובהדגשה – על-ידי הוספה בכוונת המצוה, לתת
 32 הדגשה במיוחד שביחד עם קיום המצוה בפועל,
 33 תהיה בזה גם [אפילו בנוגע למצוות בהן אין
 34 הכוונה לעיכובא] כוונת המצוה בשלימות (כל חד
 35 לפום שיעורא דיליה), וגם – בקיום המצוות באופן
 36 דלפנים משורת הדין.

107 (107) המשך תערובת ח"א ספ"ח. סה"מ ה'ש"ת ע' 67. וראה
 סה"מ מלוקט ח"ג ע' רטז.

108 (108) להעיר מהנהגת האריז"ל (שער המצוות וטעמי המצוות
 פ' ואתחנן. פע"ח שער הנהגת הלימוד פ"א), ש"ה' מעיין ו'
 דרכים ע"ד הפשוט (בהלכה) נגד ו' ימי החול, וא' על דרך הסוד
 כנגד יום השבת".

109 (109) ישע"י מא, 1.

110 (110) הלי' מלכים ספ"א.

- 1 שואלים יהודי: מה היה ה'מופת' האחרון שראה?
 2 הוא משיב: מה פתאום האחרון?! ישנם ויהיו עוד
 3 "רבות מופתי", ו"רבות" בלשון התורה פירושו
 4 יותר ויותר, עד בלי הגבלה.
 5 עד תיכף הגאולה האמיתית והשלימה, כמו
 6 שכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"
 7 נפלאות גם בערך לנפלאות במצרים – הן באיכות
- 8 הנפלאות והן בכמות הנפלאות.
 9 והקיצו ורננו שוכני עפר, ובעל הגאולה בתוכם
 10 ובראשם, ביחד עם כל בני ישראל – נשמות
 11 בריאות בגופים בריאים – ובנערינו ובזקנינו
 12 ובבנינו ובבנותינו, עפים עם ענני שמיא בארץ
 13 הקודש, בירושלים עיר הקודש, להר הקודש, ולבית
 14 המקדש השלישי, מקדש אדניי כוננו ידיך.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשי"ט
 ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... ויה"ר שכל ענין ריב האחים ילך הלוך ופחות, ויבוא ויגיע הזמן שהאחים יתאימו לתוכן ותואר שם זה - אחוה ורעות. ובודאי למותר להוסיף ג"כ פירוש תקותי באופן מילוי והתגשמות אחוה זו, שהרי שלום אמתי מבוסס על שלום הנשמה והגוף ושלום הנפש האלקית והבהמית [ושלום שני היצרים], או בלשון רבינו הזקן שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. ומובן מעצמו שאי אפשר שנפש האלקית תשלים עם שלטון נפש הבהמית, בה בשעה שמאידך גיסא גם נפש הבהמית ואפילו יצר הרע יש בהם ניצוץ קדושה אלא שיש להגביר ולהלהיב את הניצוץ ועד שיעשה נר אבוקה ושלחבת אש ואור, להגביר הצורה על החומר והרוח על הגשם והאלקי שבאדם על הבהמי שבו. מכאן שהשלום האמתי והקיים ואחוה ורעות אמיתית - מיוסדים ומבוססים על תורתנו הנצחית תורת חיים ומצותי, וכפסק דין המורה הגדול הרמב"ם: כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (סוף הלכות חנוכה).

... בעמדי עדין תחת רושם ההתועדות דיום הגאולה, ארשה לעצמי לסיים בפתגם שהשמיע כ"ק מו"ח אדמו"ר בבואו לארצות הברית בנוגע לגאולתו והוא, אשר הצלתו אז, ובאופן נסיי, היא לא הצלה פרטית כי אם הצלת כל עניני התורה שנלחם עליהם, שהרי זו היתה סיבת המאסר; והמסקנא בארצות הברית צריכה להיות - חינוך תורני בלי פשרות, עכ"ל. ויש לבאר השייכות, שכיון שהעבודה היתה במסירות נפש, היפך החשבון עפ"י דרך הטבע, שזהו דורש ענין המס"נ, עבודת עצם הנפש שאיננו מתחלק ובשוה עומד ובתוקף בכל חלקי הנשמה והגוף, שמצד זה נשללת עצם מציאות פשרה, האפשרית רק במקום שיש שם עיקר וטפל ומוותרים על הטפל מפני העיקר, אבל כשמגיעים להעצם שבכל פרט, הרי משתוה הטפל דטפל עם העיקר דעיקר; או, בהנוגע למעלת בני ישראל, הנה כלשון רבינו הזקן כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בהוי' אחד; בדוגמא זו בהנוגע לתורה ומצותי, כשישנה גזרה על עצם מציאות המצוה - גם על ערקתא דמסאנא מוסרים נפשם; ובדוגמא זו גם בהנוגע לארץ ישראל מצד העצם שלה, זה שהיא ארץ אשר עיני הוי' אלקיך בה - אין חילוק, בזמן, בין מראשית השנה ועד אחרית שנה, ועל דרך זה במקום, מאבן שתי בקה"ק ועד לעפר בקצה הגבול, וכמו שנאמר כי רצו עבדיך את אבניי ואת עפרה יחוננו, כסיפור חכמינו ז"ל במס' כתובות, בסופה.

בכבוד ובברכה,

לקוטי שיחות פרשת חוקת כרך ח

מתורגם ללשון הקודש

א.

"זאת חוקת התורה"

1 בתחילת הפרשה מצטט רש"י מן הפסוק את
2 המלים "זאת חוקת התורה", ומפרש על כך: "לפי
3 שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה
4 המצוה הזאת (לכס¹) ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה
5 חוקה, גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה."

6 וצריך להבין:

7 (א) מדברי רש"י "לפיכך כתב בה חוקה" מובן,
8 שרש"י אינו מתכוון לבאר את משמעות המילה
9 "חוקת", שהרי רש"י כבר ביאר מילה זו לפני כן
10 במקומות רבים². ואין לומר, שכיון שהפירוש למילה
11 מופיע בחזונושם קודמים יש צורך לכתוב אותו שוב,
12 שהרי בחומש במדבר עצמו כבר מופיעה לפני כן³
13 המילה "חוקה" ורש"י אינו מפרשה שם. מזה מובן,
14 שרש"י מסתמך על כך שהתלמיד לא שכח את
15 משמעות המילה "חוקה" מחומש אחד לאחר⁴,

16 אלא כוונת רש"י היא לבאר את ייתור המילה
17 "חוקת": הרי אפשר היה לכתוב רק "זאת התורה"⁵,
18 ומדוע "כתב בה חוקה"?

19 ולפי זה, לא מובן: כיון שמשמעות המילה "חוקה"
20 כבר ידועה לתלמיד, צריך היה רש"י לציין כאן בקצרה
21 "לפי שאין בה טעם, לפיכך כתב בה חוקה..." כדי
22 ליישב את הקושי של תוספת המילה "חוקת". לשם מה
23 הוא מאריך בדבריו "שהשטן ואומות העולם וכו'" –
24 דברים שכבר נאמרו, לכאורה, לפני כן בפירושו,
25 ומספר פעמים?

26 (ב) שאלה זו אף מתחזקת, כיון שבפירושו רש"י

27 בפסוק כאן יש הבדלי ניסוח לעומת פירושו בפרשות
28 הקודמות: (א) בפרשות הקודמות אומר רש"י "יצר
29 הרע", ואילו בפסוק כאן – "שטן"; (ב) שם הוא
30 משתמש בביטוי "משיבין"⁶ או "מקנטר"⁷, ואילו
31 בפסוק כאן – "מונין". (ג) במקום הביטוי "אי אתם
32 רשאים להפטר"⁸ המופיע לפני כן, אומר רש"י כאן
33 "אין לך רשות להרהר אחריה"?

34 (ג) מתשובת רש"י "לפיכך כתב בה חוקה", מוכח
35 כדלעיל, שהקושי הוא רק לגבי ייתור המילה "חוקת"
36 בפסוק כאן, ואילו לגבי המלים "זאת התורה" אין
37 קושי, כי ביטוי זה מופיע במקומות רבים⁹. מדוע אפוא
38 מצטט רש"י מן הפסוק את המלים "זאת חוקת
39 התורה"?

ב.

שני סוגי חוקים

ההסבר לכך הוא:

40 מלשון הפסוק "זאת חוקת התורה" נראה, שרק
41 הפרה האדומה היא החוקה, היחידה, של התורה¹⁰.
42 ולכאורה, יש חוקים נוספים, כדברי רש"י לפני כן²,
43 שגם "אכילת חזיר ולבישת שעטנז" (והוא אף מוסיף¹¹
44 "וכיוצא בהם") הם חוקים? הכרחי אפוא לומר,
45 ש"חקה" כפי שמשמעותה כאן – יש רק אחת, פרה
46 אדומה. כלומר, יש שני סוגי חוקים: (א) אלו שבאופן
47 כללי מובנים על-פי השכל, אך יש בהם שאלות
48 וקשיים מסויימים שאינם מיושבים על-פי השכל. (ב)
49 אלו שאינם הגיוניים כלל. לכן נאמר כאן "זאת חוקת
50 התורה", כי הפרה האדומה היא אכן החוקה היחידה
51 בתורה כולה¹², בסוג זה שאינו מתקבל כלל על-פי
52 השכל¹³.

(מג), כי פירוש "זאת חקת הפסח" בדרך הפשט (מש"א"כ במדרש – ראה
שמו"ר פ"ט, ב) היא, ש"זאת" – הדינים שנאמרו לאח"כ "כל בן נכר
גוי", הם "חוקת הפסח", מש"א"כ הדינים שלפנ"ו. שלכן חלקן בבי
אמירות. (ובהלכה י"ל, שנפק"מ למאן דדריש טענוי דקרא).

הפירוש ב"זאת חקת התורה" דפ' מטות (לא, כא) – ראה לקו"ש
ח"ח ע' 183-4 ובהערה 9 שם.
11 בפ' בשלח שם.

12 ולכן מפרש רש"י (בשלח שם, כה) ש"חק" הוא פרה אדומה
(ראה שיחת ש"פ ואתחנן תשכ"ח בארוכה).

13 שלכן אמר שלמה "על כל אלה עמדתי ופרשה של פרה אדומה..
אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני" (במדב"ר פ"ט, ג. תנחומא פרשתנו
ו. וראה רש"י קהלת ז, כג-כה).

1) גירסא זו נעתקה בד"ה הוי' לי בעוורי תרפ"ז (נעתק לקמן סעיף
ח).

2) ראה תולדות כו, ה. בשלח טו, כו. אחרי יח, ד. וראה גם קדושים
יט, יט.

3) בהעלותך ט – ג, יב. יד. שלח טו, טו.

4) ומה שהוזק לפרש בבשלח שם – מובן ע"פ מ"ש לקמן הערה
16; בפ' אחרי – נתבאר בשיחת ש"פ אחרי תשכ"ז.

5) וכמו בפרשתנו יט, יד. ובכ"מ (ראה הערה 9).

6) תולדות שם. אחרי שם.

7) בשלח שם. – הטעם לזה, ראה לקמן הערה 32.

8) אחרי שם.

9) צו ז, לו. מצורע יד, נד. וגם בפרשתנו יט, יד.

10) ולכן לא הוזק רש"י לפרש מ"ש "זאת חקת הפסח" (בא יב,

26 המובן על פי שכל²⁴, שעל ידי שליחת השעיר "אל
27 ארץ גזירה" נשלחים גם "כל עוונותם" בכך ש"ונשא
28 השעיר עליו"²⁵. וכן, הפרה האדומה שייכת "לה"²⁶,
29 להיפך מן השעיר המשתלח, ולכן (א) מצותה בסגן²⁷,
30 (ב) "וזה אל נכח פני אהל מועד"²⁸, (ג) "קראה
31 הכתוב חטאת, לומר שהיא נקדשים"²⁹.

32 לפיכך יוצא, שפרה אדומה אינה מובנת כלל
33 בהגיון. ולכן אין היא נכללת ב"חקותי" בלשון רבים,
34 שבהם הכוונה לחוקים שיש בהם משהו המובן בשכל.

ג.

טענת היצר הרע - על חוקים שיש בהם קצת טעם

35 לפי זה מובן, מדוע מתבטא רש"י בקשר לחוקה
36 שבפסוק שלנו במלים "שטן", "מונין" ו"אין לך רשות
37 להרהר אחריה" – ולא "יצר הרע", "משיבים" ו"אי
38 אתם רשאים להפטר", כפי שהוא מתבטא בחוקים
39 מהסוג האחר:

40 מובן בפשטות, גם ל"בן חמש (למקרא)", ששכל
41 האדם אינו כלל כשכלו של הקדוש-ברוך-הוא. לכן,
42 כאשר מדובר במצוה שאינה מובנת כלל בהגיון
43 האנושי, אין היצר הרע יכול לענון, שמזה שהמצוה
44 אינה מובנת בשכל האדם, מוכח, שהיא אינה ח"ו מאת
45 הקדוש-ברוך-הוא. שהרי איפכא מסתברא: מדוע יש
46 לחשוב, שהאדם מסוגל להבין את הציוויים של
47 הקדוש-ברוך-הוא?

1 לכן, כאשר רש"י מציין בחומש ויקרא¹⁴ דוגמאות
2 של חוקים, הוא מזכיר "אכילת חזיר ולבישת שעטנז
3 וטהרת מי חטאת", ואינו מזכיר פרה אדומה¹⁵, כי
4 החוק של פרה אדומה הוא מסוג שונה לחלוטין¹⁶:

5 "טהרת מי חטאת", שלאחר עשיית הפרה, מובנת
6 בכללותה בשכל האדם: כשם שלגבי טהרה על ידי
7 טבילה במקוה אין אנו מוצאים שרש"י מגדיר אותה
8 במקום כלשהו כ"חקה", כי לפי הפשט¹⁷, יש מקום
9 הגיוני להסביר, שבכוחם של מים, מי מקוה, לטהר גם
10 לכלוך רוחני, טומאה, וכך אפשרי הסבר שכלי גם לגבי
11 הטהרה באמצעות "מי חטאת". הפלא והשוני בטהרת
12 מי חטאת הוא רק בפרט¹⁸, שהם מטהרים על ידי התזת
13 כמה טיפות ממי החטאת¹⁹, ואילו בטבילה במקוה יש
14 לטבול את כל הגוף במים.

15 וכיון שטהרת מי חטאת בכללותה מתקבלת בהגיון,
16 אין היא שונה מהחוקים האחרים, ונכללת ב"חקותי"
17 בלשון רבים, כשבמושג זה הכוונה היא לחוקים מסוג
18 שאינו מופרך לגמרי מהבנה שכלית.

19 אבל "פרה אדומה", עשיית הפרה, הוא ענין שאינו
20 הגיוני כלל: אין היא נחשבת לקרבן, כי (א) אין
21 מקריבים ממנה דבר על המזבח²⁰, (ב) עשיית הפרה
22 בכל²¹ פרטיה צריכה להיות דוקא "חוץ לשלש
23 מחנות"²² – להיפך מהקרבנות, שמקומם דוקא
24 "בפנים". כמו כן אין היא דומה ל"שעיר המשתלח"²³
25 – בנוסף לכך שתחילת הכנת השעיר היא בפנים, דבר

הוא "מ"א העתקתי מיסודו של ר"מ הדרשן" – מכיון שרש"י מעתיקו
בפי' עה"ת מוכח ששייך גם לדרך הפשט, היינו לשכל הפשוט).
19 להעיר מבמדב"ר שם, ח ותנחומא שם ח: מדין עליו ב' וג' טיפין
ואתם אומרים לו טהרת.

20 ראה פרשתנו יט, ה.

21 משא"כ שעיר המשתלח. וראה לקמן.

22 רש"י שם, ג. וראה גם חינוך שם: התימה הגדול בה מהיותה
נעשית מחוץ למחנה שלא כדרך שאר הקרבנות. וראה הערות שלאח"ז.

23 ברמב"ן כאן (ובארוכה יותר – בפי' אחרי טו, ט) שענינה דומה
לענין שעיר המשתלח. אבל בפשטות ה"ה שייכת להוי', כדלקמן בפנים.
וכ"ה גם ע"פ דא"ח (ראה אגה"ק סכ"ח. ובביאור יותר – דרמ"צ קיא,
ב).

24 שלכן לא נמנה שעיר המשתלח בכלל החוקים בפרש"י עה"ת
(אף שי"ל, שזה נכלל ב"כיוצא בהם" שבפרש"י בשלח שם). ואפילו
ביומא שם שהיא חוקה – ה"ה בכלל החוקים שמשויב עליהן (וראה לעיל
הערה 15).

25 אחרי טז, כב.

26 שם, ח.

27 רש"י פרשתנו יט, ג.

28 שם, ד.

29 רש"י שם, ט.

14 אחרי שם. משא"כ בבשלח (שם, כו) וכבערה 16.
בפי' תולדות שם אינו מונה פרה אדומה ולא טהרת מי חטאת. והטעם
– מובן בפשטות, כי אי"ז שייך ל"וישמור גו" דאברהם.

15 וכן גם ביומא (טז, ב) לא חשיב פרה אדומה (וראה חדא"ג
מהרש"א שם). וראה לקמן הערה 33.

16 ומה שבפי' בשלח שם מפרש "פרה אדומה" – אף שנאמר "כל
זוקו" (לשון רבים) וקאי על סוג החוקים שבכללותם הם בגדר השכל
(שלכן מונה שם רש"י "לבישת כלאים ואכילת חזיר") – כי מכיון
שבפסוק שלפניו נאמר "חק" וקאי אפרה אדומה (ראה לעיל הערה 12),
מסתבר ש"כל חוקיו" שבפסוק הבא אחריו, כולל (לא רק כל החוקים
שבסוג הא' – שגם ע"ז שייך "כל" (במכ"ש מבעלותך ט, ג. יב) – כ"א)
גם פרה אדומה.

ומה שרש"י אינו מונה שם גם טהרת מי חטאת (כבפי' אחרים), י"ל
שב"פרה אדומה" שכותב שם, כולל גם טהרת מי חטאת.

17 משא"כ בדרך ההלכה (רמב"ם סוף הל' מקואות).

18 אבל מה שמטמאה את הטהורים ומטהרת את הטמאים (ראה
במדב"ר שם, ה). תנחומא שם ז) – מובן גם בשכל. כי [נוסף למ"ש
החינוך (מצוה שצו) דוגמא לזה "כמה תרופות בעשבי הארמה ובאילנות..
מלאים סגולות בהפכים יקרו החמים ויחממו הקרים כו" ועד"ז כתב גם
הבמ"ח לרש"י עה"פ (וגם ה"בן חמש (למקרא) יודע מזה)] מפורש
בפרש"י (פרשתנו – ספי"ט) "וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין בו כך
פרה מטמאה.. וכשם שטהרו באפרו.. כך ולקחו לטמא" (ואף שפי' זה

30 "אין לך רשות להרהר אחריה". עליך לקיים את החוקה
 31 בהתלהבות ובשמחה, בדיוק כפי שאתה מקיים את
 32 המצוות המובנות בשכלך.
 33 והטעם לכך הוא, "גזירה היא מלפני": כיון
 34 שהקדוש-ברוך-הוא בעצמו קובע לגבי מצוה זו, שהיא
 35 חוקה (גזירה), אין צריכה להפריע לך כלל הטענה "מה
 36 המצוה ומה טעם", כי אדרבה: תכלית השלימות בקיום
 37 מצוה זו הוא³⁶ עשייתה רק מפני שהקדוש-ברוך-הוא
 38 גור כך.

39 לפי האמור לעיל מובן מדוע מצטט רש"י את המלים
 40 "זאת חקת התורה", למרות שהוא מבאר רק את המילה
 41 "חקת", כי המלים "זאת... התורה", שמהן מוכח
 42 שחוקה זו שונה מכל שאר החוקים, כדלעיל בסעיף ב'
 43 – מחייבות את ההסבר "לפי שהשטן... מונין... אין לך
 44 רשות להרהר אחריה".

ד.

שני סוגי חקיקה

45 מהענינים של "יינה של תורה" בפירוש רש"י זה:
 46 מוסבר בתורת החסידות³⁷, שחוקים הם מלשון
 47 חקיקה. ומוסבר³⁸, שיש שני אופנים בחקיקה: (א)
 48 אותיות חקוקות בכלל, כבאבן טובה, למשל. בסוג זה
 49 האותיות, אמנם הן מהחומר עצמו, ולא כאותיות
 50 הכתיבה שהן מציאות נוספת לחומר שעליו כותבים,
 51 ואותיות אלו מכסות לגמרי את החומר שמתחתן, אך
 52 בכל זאת, כיון שיש לאותיות אלו "מקום אחיזה"
 53 באבן, הן קשורות לאותיות הכתיבה³⁹, כי גם הן
 54 מעלימות ומכהות קצת את זוהרה של האבן הטובה⁴⁰.
 55 (ב) אותיות החקוקות מעבר לעבר, כאותיות
 56 שבלוחות⁴¹, שחקיקתן חודרת מצד אחד של החומר

1 על מצוות אלו אשר יש להן מקום בשכל האדם, אך
 2 עם זאת יש בהן קשיים, יכולים היצר הרע ואומות
 3 העולם לטעון – "משיבין" – ו"להוכיח" שהן אינן מפי
 4 הקדוש-ברוך-הוא ח"ו³⁰, כי כיצד ייתכן שהקדוש-
 5 ברוך-הוא קבע ציוויים באופן "מוזר" כזה, שהשכל
 6 האנושי מסוגל להבינם³¹, אבל יחד עם זאת מתעוררות
 7 אצלו שאלות עליהם. ולכן, הם טוענים, אין היהודי צריך
 8 לקיימם – "להפטר".

9 לעומת זאת, מצות פרה אדומה, שאינה מובנת כלל
 10 בשכל, אינה יכולה להישלל כך על ידי היצר הרע
 11 ואומות העולם. כאן הם יכולים רק להקניט את
 12 ישראל³² – "מונין את ישראל" – בטענתם: "מה
 13 המצוה הזאת ומה טעם יש בה" – אכן, אתם חייבים
 14 לקיים את המצוה, כי כך ציוה הקדוש-ברוך-הוא. אך
 15 אתם עושים בכך דבר שאינו הגיוני כלל, ואין לו כל
 16 "טעם".

17 בזה יובן גם מדוע אומר רש"י "שטן", ולא "יצר
 18 הרע"³³, כי ביטוי זה מתאים לענין של "מונין...":
 19 כוונת ה"שטן" היא להפריע ולהצר בעת עשיית דבר,
 20 אך לא לבטלו, כפי שאנו מוצאים בפסוק³⁴ "ויתצב
 21 מלאך ה' בדרך לשטן לו", ששם המשמעות היא,
 22 שהמלאך היצר לבלעם והקשה עליו בדרכו, אך לא
 23 מנע ממנו לחלוטין להמשיך בדרכו³⁵.

24 לכן משנה רש"י גם בסיום דבריו, ואינו אומר
 25 "להפטר ממנה", אלא "אין לך רשות להרהר אחריה",
 26 כי בענינו אין מלכתחילה מחשבה "להפטר ממנה".
 27 אלא כיון ש"השטן ואומות העולם מונין את ישראל"
 28 וטוענים שאין במצוה זו שום משמעות וטעם, ייתכן
 29 ש"תהרהר" משום כך אודות המצוה, ולכן מזהירים

(30) ראה רש"י יומא שם: משיב עליהן.. שהתורה אינה אמת.

(31) ובפרט ש"ל, שזה מה שמצות אלו יש להם מקום בשכל, היינו

לפי שכן צ"ל אופן קיומם (בדוגמת משפטים – ראה לקמן הערה 51).

(32) ראה רש"י ישעי' מט, כו: "מוניך.. המקנתרים אותך בגדופיהם".

וראה גם רש"י לעיל (בהר כה, יז) "ולא תונו.. שלא יקניטו".*

(ואולי י"ל, ש"מקנטר כולל ב' הענינים: "משיב" ו"מונה". ולכן בפ'

בשלח שם כותב מקנטר – ראה לעיל הערה 16).

(33) הכוונה ב"שהשטן" ביומא שם הוא – כמפורש בפרש"י שם –

יצר הרע, שגם זה נכלל ב"שטן". אבל ממה שרש"י בפירושו עה"ת חשנה

כאן פירושו ב"חק" מבכל מקום, משמע שע"ד הפשט הוא ככפנים (ולכן

הוצרכו חז"ל להשמיענו (כ"ב טו, א) הוא שטן הוא יצה"ר).

ועד"ז הוא גם בנוגע למה שמסיים ביומא שם "ואין לך רשות להרהר

בהן").

(34) בלק כב, כב. וכ"ה שם, לב. וראה גם מלכים א' יא, יד (ועוד)

"לשטן" – אף שלא נלקחה ממנו מלכותו (ראה שם, יא-ב).

(35) ואף ש"הי' רוצה לנתנו מלחטוא" (רש"י שם, כב), הרי זה רק –

רצון, אבל בפועל אמר לו "לך עם האנשים" (שם, לה).

(36) להעיר מפרש"י וירא (כב, יב) שגם שם "לשטן ולאומות". עיי"ש.

(37) לקו"ת ריש פרשתנו. וראה גם שם ר"פ בחוקות.

(38) ד"ה אין עומדין תרס"ז (בהמשך תרס"ו). בסוכות תשי"ז. ובכ"מ.

(39) ועד שאפשר למלאותן בדיו, היינו שנותנים מקום לאותיות

הכתיבה המעלימים לגמרי (מאמרים שבהערה הקודמת).

(40) שם. וראה גם לקו"ת פרשתנו נט, ג. שה"ש ה, א.

(41) כמרז"ל (שבת קד, א) מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין.

(* וצנע"ק ברש"י ישעי' שם. מ"ש "מוניך לשון אל תונו" (ולא "ולא תונו") – והרי "אל תונו" (בהר שם, יד) זו אונאת ממון. ואולי י"ל דגם בזה (הרי נוסף על החסרון כיס) יש ענין הקנטור. ולכן הן בממון הן בדברים נאמר אותו ה"ל "תונו".

37 המכחות במקצת את בהירותה של האבן הטובה –
 38 במקום החקיקה אין מאירה כל-כך האבן הטובה. אך
 39 "זאת חקת התורה", שמעל השכל לגמרי, דומה
 40 לאותיות החקוקות מעבר לעבר, שכיון שאין להן מקום
 41 אחיזה, אין הן מסתירות כלל.

ו.

חקיקה מעבר לעבר חודרת בשלימות

42 מעלת החקיקה מעבר לעבר על חקיקה רגילה אינה
 43 רק לגבי האותיות החקוקות כשלעצמן, שבחקיקה
 44 מעבר לעבר אין להן מקום אחיזה, כדלעיל, אלא גם
 45 לגבי החומר שעליו חוקקים: בחקיקה רגילה,
 46 כבאותיות החקוקות באבן טובה, למשל, חודרות
 47 האותיות רק לחלק החיצוני של האבן, ואילו בחקיקה
 48 מעבר לעבר חודרת החקיקה בכל החומר לעומק.

49 וכיון שבתורה הכל מדוייק, יש לומר, שהקשר של
 50 "זאת חקת התורה" לחקיקה מעבר לעבר אינה רק
 51 בעצם הענין של קבלת עול שבקיום החוקה של פרה
 52 אדומה, כיון שאין בה הגיון כלל, אלא גם מצד בני
 53 ישראל שבהם חקוקה קבלת העול, שהחקיקה של
 54 "זאת חקת התורה" חודרת בכל מציאותם בשלימות.

ז.

מצות פרה אדומה - כללות התורה

55 ההסבר האפשרי לכך הוא: ב'לקוטי תורה'⁴⁴ אומר
 56 אדמו"ר הזקן על הפסוק "זאת חוקת התורה", שמצות
 57 פרה אדומה היא כללות התורה. הוא מבאר שם,
 58 שהחיבור בין "רצוא" ל"שוב" – שהוא מהותי בכל
 59 המצוות – בא לידי ביטוי במצות פרה אדומה בגלוי.
 60 ולכאורה: לפי פירוש רש"י, שבמלים "זאת חוקת
 61 התורה" מתכוונת התורה להדגיש שפרה אדומה היא
 62 החוקה היחידה בתורה כולה, ולפיכך היא גם שונה מכל
 63 מצוות התורה, ואפילו מן החוקים – כיצד מתאים
 64 לומר, שהפירוש "זאת חוקת התורה" מבטא דוקא את
 65 הקשר שלה לכל המצוות?

66 אמנם, "שבעים פנים לתורה"⁴⁵, ו"אלו ואלו דברי
 67 אלקים חיים"⁴⁶, אך ידועים דברי אדמו"ר הזקן
 68 עצמו⁴⁷, ש"פירוש רש"י על החומש הוא יינה של
 69 תורה", ומובן, ש"יינה של תורה" זה מתבטא בפשטות
 70 של פירוש רש"י. לכן סביר לומר, שלא זו בלבד ששני

1 אל צדו האחר. לאותיות אלו אין כלל אחיזה בחומר,
 2 והן שונות ונעלות לחלוטין מאותיות הכתיבה.

3 כל הענינים בתורה מדוייקים ביותר. וכיון שבמילה
 4 "חקה" יש גם משמעות זו של חקיקה, הכרחי לומר,
 5 שגם בחוקים יש שני אופנים אלו של חקיקה. ומתעוררת
 6 השאלה: מהם שני האופנים שאנו מוצאים בחוקים? לפי
 7 פירוש רש"י זה, מובן הדבר: החוקים מהסוג שיש לו
 8 מקום כלשהו בשכל דומים לאותיות החקוקות באבן
 9 טובה, הנותנות מקום כלשהו לתוספת מציאות. ו"זאת
 10 חקת התורה" שאינה מובנת בשכל כלל דומה לאותיות
 11 החקוקות מעבר לעבר, המופשטות לחלוטין מכל נתינת
 12 מקום למציאות.

ה.

החוקים אינם מסתירים את עצם הנשמה

13 הדברים יובנו יותר על ידי ביאור הקשר שבין
 14 החוקים כפשוטם לבין חקיקה⁴²:

15 יהודי חפץ בטבע לקיים את רצון ה'⁴³, וטבעו זה
 16 נובע מעצם הנשמה שלמעלה מהשכל. הדבר בא לידי
 17 ביטוי בעיקר בקיום חוקים, שהרי בקיום המצוות מסוג
 18 של עדות ושל משפטים יש טעם הגיוני, ואין מתגלה
 19 במלוא "טהרתו" הרצון שמצד עצם הנשמה, כי ההגיון
 20 שנוסף כאן – במיוחד שהשכל הוא כוח פנימי המתאחד
 21 עם הנפש המשכלת – מסתיר, לפחות במקצת, על
 22 הרצון העצמי. ואילו בקיום חוקים, שאין בהם עירוב
 23 של שכל וטעם, מתגלית עצם הנשמה.

24 זהו הקשר שבין חוקים לחקיקה, כי מעלת החוקים
 25 על העדות והמשפטים דומה ליתרון החקיקה על
 26 הכתיבה: אותיות הכתיבה, בהיותן תוספת לקלף,
 27 מכסות את החומר שעליו כותבים. ואילו אותיות
 28 החקיקה אינן דבר הנוסף לאבן הטובה, ולכן אין הן
 29 מסתירות אותה.

30 לפי זה מובן, ששני סוגי החוקים שהוזכרו לעיל
 31 דומים לשני האופנים שבחקיקה:

32 כיון שהשכל מסתיר על עצם הנשמה, מובן,
 33 שבקיום החוקים שיש בהם, באופן כללי, אחיזה
 34 מסויימת בהבנה שכלית, הרי שכל זה מסתיר לפחות
 35 במקצת על הרצון העצמי, ואין מתגלית כאן כל-כך
 36 עצם הנשמה – בדומה לאותיות החקוקות באבן טובה,

נד, א. ועוד.

46 עירובין יג, ב. גיטין ו, ב.

47 (47) היום יום ע' כד.

42 ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1056.

43 ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

44 ריש פרשתנו. וראה גם אוה"ח כאן.

45 במדבר פ"ג, טו (בתורה). זח"א מז, ב. וראה גם שם כו, רע"א.

33 המשמעות, שמצות פרה אדומה היא "כללות התורה",
34 מוכח, שאת כל המצוות, כלומר, את הפרטים, יש לקיים
35 מתוך קבלת עול, הנעלית לגמרי מן השכל, בדיוק כפי
36 שמקיימים את הכלל – החוקה של פרה אדומה, כי
37 הפרטים נובעים מן הכלל ודומים לו.

ט.

גם ההבנה שבמצוות השכליות היא "גזירה"

38 לכאורה אפשר לשאול: שלושה סוגים אלו – עדות,
39 משפטים וחוקים – הם סוגים שונים לפי התורה. התורה
40 עצמה קובעת, שיש מצוות שאין בהן טעם ומגדירה
41 אותן כ"חוקים", ויש מצוות שיש להן טעם ונקראות
42 בתורה "עדות" ו"משפטים". כלומר, התורה רוצה שאת
43 המצוות של "עדות" יקיימו כדברים המעידים על
44 ענינים מסויימים⁵⁰, ואת המצוות שהן "משפטים"
45 יקיימו מתוך הבנה שכלית⁵¹ – וכיצד ייתכן לומר שאת
46 כל המצוות צריך לקיים מתוך קבלת עול כמו חוקים?
47 ההסבר לכך הוא, שגם עצם קיום המצוות
48 השכליות מתוך הבנה, צריך להיעשות בדרך של קבלת
49 עול. כלומר, רק מפני שהקדוש-ברוך-הוא גזר, שקיום
50 מצוות אלו יהיה מתוך הבנה⁵².

51 וכשם שכך הוא לגבי אופן הקיום של המצוות, כך
52 גם לגבי המצוות עצמן: גם הרצון העליון שבמצוות
53 מסוג של "עדות" ו"משפטים" הוא רצון עצמי הנעלה
54 מחכמה, אך גם זוהי "גזירה היא מלפני" שהרצון של
55 מצוות אלו יתלבש בטעם ובשכל.

56 זהו הטעם הפנימי לנאמר "זאת חקת התורה",
57 למרות שפרה אדומה היא כללות המצוות – רצון
58 העליון, ואילו התורה היא חכמה, כדי להדגיש שלא רק
59 מצד ה"מצוה" שבעדות ובמשפטים הם גזירה, אלא גם
60 התורה שבהם, היותם מובנים בחכמה ובשכל, נובעת
61 מ"חקת" – "גזירה היא מלפני".

י.

חקיקה - בכל כוחות האדם

62 אך עדיין צריך להבין: כיצד ייתכן שההבנה תהיה
63 מתוך קבלת עול, הרי אלו הם שני הפכים? על כך באה

1 פירושים אלו אינם סותרים זה את זה, אלא, אדרבה,
2 הם מוסברים ומושלמים זה על ידי זה: הענין שבו שונה
3 פרה אדומה מכל שאר המצוות, לפי הפירוש של "זאת
4 חקת התורה" בפשוטו של מקרא – בענין זה עצמו היא
5 הכלל של כל המצוות שבתורה, בהתאם לפירוש של
6 פנימיות התורה, כפי שיוסבר להלן בסעיף ט'.

ח.

יש לקיים את כל המצוות מתוך קבלת עול

7 במאמר שאמר כ"ק מו"ח הרבי (הרי"צ), בעל
8 השמחה והגאולה, ביום י"ב תמוז של שנת הגאולה⁴⁸,
9 מוסבר הענין של "עדות", "משפטים" ו"חוקים".

10 בבארו שחוקים אינם על פי השכל, אלא גזירת
11 הכתוב, הוא מביא לכך הוכחה: "וכדאיתא ברש"י (על
12 פסוק זאת חוקת התורה) לפי שהשטן ואומות העולם
13 מונין את ישראל... גזירה היא מלפני אין לך רשות
14 להרהר אחריה, ומיד לאחר מכן הוא ממשיך ומציין,
15 שגם את המצוות השכליות יש לקיים דוקא מתוך
16 קבלת עול, כחוקים.

17 ולכאורה: גם לפני כן, לפני פרשת חוקת, כבר אומר
18 רש"י מספר פעמים שחוקים הם גזירת הכתוב. מדוע
19 מביא הרבי הרי"צ דוקא את פירוש רש"י מפרשת
20 חוקת, ואף מציין שפירוש רש"י זה הוא "על פסוק זאת
21 חקת התורה"?

22 מהו הטעם הפנימי לכך, בנוסף להסבר, שיש לומר,
23 שברצונו לצטט מפרשת השבוע הסמוך לענין הגאולה.
24 והוא מציין במפורש את המלים "זאת חקת התורה",
25 אשר "מתרגמי" דא גזירת אורייתא", רמז לגזירה על
26 התורה, כמובא בספרים⁴⁹.

27 ההסבר לכך הוא: על ידי ציטוט פירוש רש"י זה,
28 מתכוון הרבי הרי"צ להוכיח לא רק את המוסבר שם
29 שהחוקים הם גזירת הכתוב, אלא גם את הנאמר
30 בהמשך, שגם את המצוות השכליות יש לקיים מתוך
31 קבלת עול כחוקים:

32 כיון שהמלים "זאת חקת התורה" כוללות גם את

שהן רע גם מצד השכל צריך לומר ע"ז "אי אפשר". וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 17-18. חט"ז ע' 248.

זכוח יובן מה שאמרו (עירובין ק, סע"ב) "אלמלי לא ניתנה תורה (ח"ו) היינו למודים צניעות מחתול וגזל מנמלה כו" – דלכאורה, למאי נפ"מ.

(52) שלכן גם במשפטים אמרו "לפניהם ולא לפני עו"כ ואפי"ן דנין אותו כדני ישראל" (רש"י ר"פ משפטים).

(48) ד"ה הוי' לי בעוורי (נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א קונט' יד) – פ"ג.

(49) תניא הובא במג"א או"ח סו"ס תקף.

(50) וכמפורש בכתוב (תשא לא, יג) אך את שבתותי תשמורו כי אות היא גו'; (אמור כג, מג) לזמן ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי גו'. ובכ"מ. – ולהעיר מב"ח ושו"ע אדה"ז ריש הל' סוכה. ועד"ז בציצית, תפלין כו'.

(51) להעיר מח"פ להרמב"ם פ"ו (הובא בדרמ"צ פד, ב), שהרעות

יא.

י"ב תמוז - עבודה של מסירות נפש
ב"התיישבות"

26 ויש לומר, שזהו גם הקשר שבין פרשת חוקת לבין
27 י"ב תמוז, חג הגאולה, שלפיקך⁵⁷ היא נקראת פעמים
28 רבות בשבת⁵⁸ שלפני י"ב תמוז,
29 ולפחות בסמוך לג' תמוז, שאז "חופשה ניתנה לו",
30 התחילה הגאולה,

31 עד שאפילו במאמר שנאמר ב"י"ב תמוז הראשון"
32 – מובא פירושו של רש"י על הפסוק "זאת חקת
33 התורה":

34 הרבי הרי"צ, בעל השמחה והגאולה, היה חדור כל
35 ימיו בעבודה של מסירות נפש בפועל, ויחד עם זאת
36 קיימו כל הענינים ב"התיישבות" מוחלטת, על פי
37 השכל. אפילו "העבודה הגדולה אשר עבדתי בהרבצת
38 תורה וחיזוק הדת"⁵⁹, שבגללה התרחש המאסר שלפני
39 י"ב תמוז – למרות שלעבודה זו לא היה מקום על פי
40 השכל, ואפילו לא לפי שכל דקדושה, והיא באה בגלוי
41 מצד עבודה של מסירות נפש בפועל, הנעלית לגמרי
42 ממגבלות השכל, בכל זאת היתה זו עבודה מסודרת
43 בשלימות, למרות שכאשר האדם שרוי במסירות נפש,
44 הרי בטבעו אין מקום ל"חשובים" וכדומה, וכך נערכו
45 תכניות וחשובים, שהרבצת התורה וחיזוק הדת יהיו
46 בהיקף גדול ככל האפשר.

47 וכיון, שכדברי רש"י בפרשתנו⁶⁰, "משה הוא

1 התשובה "זאת חקת התורה" – זוהי "חקיקה מעבר
2 לעבר" החודרת לכל מהותו של היהודי בשלימות:

3 כאשר דבר חקוק באדם בדומה לאותיות החקוקות
4 באבן טובה, כלומר, הוא אכן חקוק בו (שלא כבאותיות
5 הכתיבה הכתובות על הקלף), אך הוא אינו חדור
6 לעומק כל כך, ואינו מגיע עד לעצם ממש – אז, כשם
7 שהדבר הנחקק אינו חודר לעומק פנימיותו, כך אין
8 הוא חודר כל-כך לכוחותיו החיצוניים.

9 אך קבלת עול, כיון שהיא חקוקה אצל היהודי
10 מעבר לעבר, בכל עצמותו, היא חודרת גם לכוחות
11 החיצוניים ביותר, כי כל כוחותיו של האדם שייכים
12 לעצמותו⁵³. וזוהי המשמעות של "חקיקה מעבר
13 לעבר: מהפנימיות העמוקה ביותר עד לחיצוניות
14 הרחוקה ביותר"⁵⁴.

15 ולכן משפיעה קבלת העול גם על כוח השכל⁵⁵,
16 שבהבנת המצוות מסוג של עדות ומשפטים לא תורגש
17 רק מציאות השכל כשלעצמה, אלא שקיומן הוא מצד
18 "גזירה היא מלפני" – כי עצם הנפש כולל ומשפיע על
19 כל הכוחות.

20 הסבר זה מתאים לכך שחוקת פרה אדומה, השונה
21 מכל שאר החוקים, כוללת בתוכה את שני ההפכים של
22 "חוץ לשלש מחנות" ושל "נכח פני אהל מועד",
23 כדלעיל בסעיף ב': היהודי מצד עצמותו, בדרגת
24 החקיקה מעבר לעבר – אפילו בהימצאו "חוץ לשלש
25 מחנות", הוא "מתכוון ורואה פתחו של היכל"⁵⁶.

חקוק בעצם נפשו.

ועפ"ז מובן מה שדוקא במשפטים נאמר "לפניהם", שפירושו –
"לפנימיותם" (תו"א עו, ריש ע"ד. וראה לקו"ש ח"ג ע' 900).

56 ויש לקשר זה עם המבואר בלקו"ת (נעתק לעיל סעיף ד') שמ"ש
בפרה אדומה "זאת חקת התורה" הוא מצד הרצו"ש שבה: רצוא לצאת
מגדר הכלים והשכל – קב"ע שלמעלה מטו"ד, "נכח פני אהל מועד";
וביתר עם זה – שוב, ההמשכה בשכל [שלא יחרור, ועד שמוזה נמשך
בשאר המצות שגם השכל עצמו יסכים (ראה לעיל הערה 54)], ועד
שפועל הברור גם "חוץ לשלש מחנות" ומטהר טומאת מת שלמטה מטה
מנונה (ראה אגה"ק ודרמ"צ שבהערה 23).

57 ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (נעתק בלקו"ש ח"ה ע' 129
הערה 1).

58 דמיני' מתברכין כולהו יומין (זח"ב סג, ב. פה, א).
59 לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחגיגת יב תמוז הראשונה –
בשנת תרפ"ח (נדפס בסה"מ תש"ח ע' 263).

60 כא, כא. – וראה בארוכה לקו"ש חל"ג ע' 135 ואילך.

53 ראה ער"ז קונט' העבודה פ"ה (ע' 33), שדוקא בחי' היחידה –
עם היותה מופשטת לגמרי ואין לה שום אחיזה כלל בכחות הפנימיים,
נמצאת היא בכל הכחות ופועלת גם על החומריות דנה"ב (משא"כ בחי'
חי'). עיי"ש באריכות.

54 ער"ז במצות פרה אדומה עצמה (שלכן מצוה זו גופא נקראת
בשם חקה סתם – בחי' חקיקה מעבר לעבר), שאינו מספיק שיקים אותה
רק בכח המעשה שלו מצד קב"ע, כ"א "אין לך רשות להרהר אחרי" –
שהאמונה והקב"ע שלמעלה מהשכל פועלים גם על השכל שבו שלא
יחרור (ראה לקו"ש ח"ג ע' 898), ועד שמקיים אותה בחיות ובשמחה,
כנ"ל ס"ג.

ועפ"ז י"ל, שמה שפרה אדומה היא "כללות התורה" הוא לא רק
מצד ה"חקה" שבה (כנ"ל סעיף ח'), אלא גם בזה שהקב"ע פועל על
השכל (אלא שהמצוה דפרה אדומה מצ"ע, מכיון שאינה מלובשת בטעם,
פועלת הקב"ע שבה על השכל הוא באופן נל"ז (בבחי' שלילה) שלא
יחרור, ומוזה נמשך אח"כ בפרטי המצות, שהקב"ע פועל על השכל שישג
כפי הרצון).

55 ואדרבה: דוקא בזה שהקב"ע פועל גם על השכל, מתבטא שהוא

- 1 ישראל וישראל הם משה, לומר לך⁶¹ שנשיא הדור הוא
 2 ככל הדור כי הנשיא הוא הכלל – מובן, שכוח זה נותן
 3 הרבי לכל ישראל, אף למי שרק "בשם ישראל יכונה"⁶²,
 4 וכאשר הולכים בדרך שהוא סלל עבורנו, מובטח,

(משיחות ש"פ חוקת תשכ"ה)

וע"פ הנ"ל מובן, דבזה לא תמיד ישנה האמירה לך (שכן הוא בפועל)
 – אף שישראל דדור דעה דמשה – הם משה, משא"כ בנשיא הדור.
 62 לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו הנ"ל. וראה לקו"ש ח"ח ע'
 329 ואילך.
 63 לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר – ג' תמוז תרפ"ז (נדפס בסה"מ
 קונטרסים ח"א קונט' יד בתחלתו).

61 לכאורה "לומר לך.. הכל" – אינו נוגע להבנת פשוטו של מקרא?
 אלא שמתרץ ומבאר למה שינה הכתוב – שזהו "לומר לך" – כולל גם
 "בן חמש" – כי כן הוא גם בפשטות הדברים (ובעולם העשי' הגשמי –
 לעומת פשט שבתורה) – שנשיא הדור כו'.
 ועפ"ז מובנת התמי' – דלכאורה הו"ל לרש"י לסיים בדוגמא
 ל"וישראל הם משה" –

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ט
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפתקא שלהם, בצירוף נדבת לבם הטי' חלק מנבזבן ומתנן דיהבן לחתן
 וכלה.

(עיין זהר חלק א' קמט, א).

ויהי רצון אשר נדבתם האמורה בתחלת בנין ביתם בישראל בנין עדי עד, תפעול ההרחבה
 וההגדלה בברכות השי"ת והצלחתו בבנינם האמור, בית נאמן.

(עיין ד"ה מזמור שיר חנוכת הבית, לרבנו הזקן, לקו"ת ברכה צ"ח ד', ובספר התניא ספ"ד).

ומתוך הרחבת הדעת יבשרו טוב בעניניהם הכללים ובעניניהם הפרטים בטוב הנראה והנגלה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

המשך ביאור למסכת נדרים ליום שלישי עמ' א

- 1 שנהגה ולא המוכר, אם כן אפילו שנה בשנה גם יוכל למכור, כיון
 2 שאינו נהנה מהקונה.
 3 מתרצת הגמרא, מתניתין פובינא דרמי על אפיה – משנתנו מדברת
 4 בחפץ שאין עליו קופצים כלל, וחפץ כזה כשהוא נמכר בשוויו,
 5 המוכר נהנה כיון שלא בקל ימצא קונה אחר, ולא הקונה. ולכן
 6 אמרה המשנה שימכור בפחות משוויו, שבכך אין המוכר נהנה אף
 7 שאין עליו קופצים, אבל בשוויו אסור למכור.
 8 מקשה הגמרא על כך, אם כן שמשנתנו מדברת בזבינא דרמי על
 9 אפיה, אימא רישא – אמור את הרישא של המשנה, המודר הנאה
 10 מישראל לזקנה רק ביותר מהמחיר כדי שלא יהנה מהמוכר, ואם
 11 מדובר בחפץ שאין עליו קופצים, הרי אף אם יקנהו בשוויו אין הוא
 12 נהנה. ועוד קשה, אימא סיפא – אמור גם את הסיפא של המשנה,
 13 שישראל נהנין לי – הנודר שישראל לא יהנו ממנו, ואילו הוא יכול
 14 ליהנות מהם, [לזקנה רק בפתחות מהמחיר], ומוכר רק ביותר
 15 מהמחיר, ואי פובינא דרמי על אפיה – ואם המשנה מדברת בחפץ
- 16 שאין עליו קופצים, מדוע מותר לו למכור רק ביותר מהמחיר,
 17 אפילו שנה בשנה יוכל הוא למכור, כיון שישראל שהם הקונים
 18 אינם נהנים ממנו בזבינא דרמי על אפיה.
 19 מתרצת הגמרא, סיפא פובינא חריפא – הסיפא של המשנה
 20 מדברת בחפץ שיש עליו הרבה קופצים, ובחפץ כזה אם מוכרו
 21 בשוויו אין המוכר נהנה כלל, אלא הלוקח הוא שנהנה, ולכן מותר
 22 לו למכור רק ביותר משוויו, שאז אין הלוקח נהנה אף שזה זבינא
 23 חריפא, אבל למכור בשוויו אסור.
 24 מקשה על כך הגמרא, אי קבי שהסיפא מדברת בזבינא חריפא,
 25 אם כן למה כתבה המשנה לזקנה מישראל רק בפתחות מהמחיר כדי
 26 שישראל לא יהנו ממנו, אפילו שנה בשנה יוכל הוא לקנות, שהרי
 27 בזבינא חריפא רק הקונה נהנה, ואם כן אף אם קונה מהם בשוויו,
 28 הוא אינו מהנה אותם כלל.
 29 הגמרא חוזרת בה, ומעמידה את המשנה באופן אחר, אלא

ילקוט לוי יצחק על התורה

מג

בראשית כד, פה - ותאמר אל העבד מי האיש הלזה
ההולך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני
ותקח הצעיף ותתכס
אחרי אמו

בראשית כד, פה - ותאמר אל העבד מי האיש הלזה
ההולך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני
ותקח הצעיף ותתכס

קעח

רמז במסורה "ויבאה" ב, בקשר להשידוך דאדם הראשון
ויצחק, דזיווגם באו והלכו להם - הכלה באה אל החתן

יצחק שהוא בחי' גבורות הי' זיווגו הולך⁸ אצלו כמ"ש
בלקוטי תורה⁹ להאריז"ל פרשת תלדות, והיינו מה שכתוב
בתורה ב' פעמים ויבאה חסר¹⁰, דחסר¹¹ ויבאה אל האדם,
ויבאה יצחק האהלה כו' כמ"ש במסורה.
כי רבקה אצל יצחק הוא בחי' ויבאה¹² אל האדם.
תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שפ

קעט

ביאור מסרה בי פעמים "ויבאה" חסר אות י' -תכשמי
דשרה ניתנה לרבקה, כ"ד תכשיטין בגימטריא "ויבאה"
במסרה יש ב' פעמים ויבאה חסר¹³, א' ויבאה אל האדם
בפרשת בראשית¹⁴, ב' ויבאה יצחק האהלה כו'.
דאחי' ואמה דרבקה סברו שתשב הנערה אתנו ימים
או עשור, שצריכה הבתולה קודם הנישואין לפרנס את

קעז

רמז מ"ש "ותתכס", דרבקה התכסתה מתוקף הגבורות
דיצחק וכו'

תוקף הגבורות¹ דיצחק הוא בזמן המנחה², שיצחק
תיקן תפלת מנחה³, והם גבורות תקיפין מאד.
ולכן כשראתה רבקה בפעם הראשון את יצחק כשיצא
להתפלל תפלת המנחה בשדה, כמ"ש ויצא יצחק לשוח
בשדה לפנות ערב, נבהלה מאד ונפלה מעל הגמל ולקחה
הצעיף ותתכס, להתכסות מפני תוקף גבורותיו, שהוא ג'
פעמים אלקים⁵ במלוי יודי"ן, ובההי"ן, ובאלפי"ן, מספר
ותתכ"ס.

והיינו שע"י הצעיף (שהוא מספר⁶, הוי' אהי', הוי'
אלקי"ם, הוי' אד', מספר נ"ר הידוע, ועיין בפרי עץ חיים⁷
בכוונת חנוכה) התכסתה מתוקף גבורותיו.
תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד כג

1) יצחק בחי' גבורה: ראה פרדס שער (כג) הכינויים פרק ד. מאמרי
אדמו"ר הזקן פרשיות התורה חלק ב' עמוד תקפ, ובהנסמן במראי
מקומות שם. תורת חיים בראשית עמוד קמו, ג. ד.
2) זהר חלק א דף רכט, א (מובא לעיל סימן קעו). חלק ג - אדרא רבא
דף קכט, א (מובא לעיל סימן קע הערה 3).
3) ברכות כו. מובא לעיל סימן קסט.
4) בראשית כד, סג.

5) כידוע אלקים הו"ע גבורות, ותיבת "ותתכס" בגי' תיבת "אלקים"
במילואו, ובמילוי שם "אלקים" יש ג' אופנים: מלוי ביודי"ן, בה"ה,
באל"ף. והוא:

אלקי"ם במילוי יו"ד: אלף (בגי' 111) + למ"ד (74) + ה"י (15) +
יו"ד (20) + מ"ם (80) = 300.

אלקי"ם במילוי ה"ה: אל"ף (111) + למ"ד (74) + ה"ה (10) + יו"ד
(20) + מ"ם (80) = 295.

אלקי"ם במילוי אל"ף: אל"ף (111) + למ"ד (74) + ה"א (6) + יו"ד
(20) + מ"ם (80) = 291.

וביחד, $300 + 295 + 291 = 886$, שהוא בגי' ותתכ"ס בדיוק. (ראה
גם לקמן סימן ר"י).

6) פירוש: הוי' (26) + אהי' (21) + הוי' (26) + אלקים (86) + הוי'
(26) + אדני" (65) = בגי' 250, כמספר נ"ר. וכן צעי"ף בגי' 250.

7) וז"ל: ודע, כי יש בה ג' יחודים, א' נגד נה"י, כי עד שם מגיע
קומתה לבד, ובזה היחוד הוא הוי"ה אדני. ולפעמים הוא נגד החזה,
ואז הוא הוי"ה אלהים. ולפעמים הוא שוה עד הכתר שלו, ואז הוא
הוי"ה אהי"ה, וג' יחודים אלו, גי' נר עכ"ל.

(וראה תורה אור פרשת מקץ לו, ד דיחוד "הוי' אהי"ה" הוא ע"י
מסירת נפש, יחוד "הוי' אלקים" הוא ע"י התורה, יחוד "הוי' אדני"
הוא בחי' המצוות עיי"ש. ועיין גם המשך תער"ב חלק ג' עמוד א'רמט.
לקוטי לוי יצחק הערות לזהר בראשית עמוד יד. לעיל סימן כט).

8) ראה אור התורה פרשת בראשית עמוד 864 וז"ל: יצחק זווגו בא
אצלו, ידוע שיש ב' אופנים ביחוד עליון, הא' שהחתן עולה למעלה
והוא ע"י התפלה מי יעלה בהר ה' ונק' שילוב אד', בה' ה' שהעליון
יורד למטה והוא ע"י התורה שנמשך מלמעלה למטה, וזהו שיצחק קו
השמאל בחי' עבודה זווגו בא אצלו בחי' ממטה למעלה. ע"ש.

9) וז"ל: ארז"ל (בראשית רבה פרשה סג, ג) יש מי שהולך אצל זווגו
וכו' היינו רחל, והולכת לבן זוגה כגון רבקה אצל יצחק שהיא בחי'
לאה בבחי' דאתמר ויביאה אל האדם וכו', ולא אצל יעקב נק' זווגו
בא אצלו כי הרי הוא לא בא בשבילה וגם לא רצה אותה. ראה לעיל
סימן מ, ע"ש.

וראה גם לקמן סימן רמב שיעקב - בחי' תפארת, שהוא מיזוג ושילוב
מאברהם ויצחק - חסד וגבורה, על כן מצד אברהם - חסד, הלך אצל
זיווגו "רחל", ומצד יצחק - גבורה, זווגו הלך אצלו "לאה", ע"ש.

10) בראשית ב, כב.

11) דחסר אות יו"ד אחר האות ב', דהי' צ"ל ויביאה, (ולדוגמא
בראשית כט, יג כתוב "ויביאהו אל ביתו"). ראה גם לקמן סימן קעט
בביאור המסורה.

12) בראשית כד, סז.

13) דחסר אות יו"ד אחר האות ב' דהי' צריך לומר "ויביאה".
(ולדוגמא מ"ש בראשית כט, דכתיב "ויביאהו אל ביתו"). ראה לעיל

סימן קעח.

14) ב, כב.

ילקוט לוי יצחק על התורה

לה, והוא מה שמלת ויבאה גימטריא כ"ד, והיינו הכ"ד תכשיטי כלה וכו'.

וא"כ כמו שהויבאה דפרשת בראשית קדרשו במדרש רבה¹⁹ שהקב"ה קשטה [חוח] בכ"ד קישוטין כמנין ויבאה ע"ש.

עד"ז הוא כאן ויבאה רומז על הכ"ד קישוטין ותכשיטין, שנתן לרבקה ע"י שהביאה האהלה שרה²⁰ אמו וכו'.

וא"כ²¹ אין צריך שתשב רבקה עם אחי' ואמה ימים או עשור, כי הרי יצחק יעשה כל זה.

מלקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ע' מז

עצמה¹⁵ להכין קשוטי', ותכשיטי' הם הכ"ד¹⁶ תכשיטין דהכלה.

ואליעזר לא התרצה ע"ז בשום אופן וכו', ואי משום שצריך להכין התכשיטין, הנה שלחוני ואלכה לאדני¹⁷, ליצחק, והוא יכין לה התכשיטין דהכלה כי יצחק יביאי' האהלה שרה אמו וכמ"ש ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה, משמע¹⁸ מזה שקודם שלקחה לאשה עשה ויבאה האהלה שרה אמו, והיינו ויבאה האהלה שרה אמו רומז על התכשיטין שנתן

(15) כתובות נו. משנה, נותנין לבתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה (ופרש"י: נותנין לבתולה, זמן לכניסתה לחופה, מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזוהרה על עסקי חופה להכין תכשיטי').

ובגמ' מנה"מ אמר רב חסדא דאמר קרא (בראשית כד, נה) ויאמר אחי' ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור וכו'. (ראה לעיל סימן קסד).

[וראה בפנים בתורת לוי יצחק הביאור עפ"י קבלה].

(16) ראה הערה 7.

(17) ראה לעיל סימן קסא, דמ"ש בפסוק נ"ד "שלחני לאדני" הכוונה לאדני ל"אברהם", ומ"ש בפסוק נ"ו "שלחוני ואלכה לאדני" הכוונה לאדני ל"יצחק".

(18) מבאר ומתירן בזה כמה שאלות המובא במאמרי חסידות. ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד ריט וז"ל: ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח אותה ותהי לו לאשה ויאחבה. הנה מה שיש לדקדק בפסוק זה רבי', הנה הא' במה שאמר שהביאה האהלה שרה אמו למה הקדים דבר זה שקודם הלקיחה הביאה לאהל שרה אמו ושם קבע מקומה ליחוד דוקא ולא במקום אחר, ולכאורה ה' צריך לשנות מקומה שלא במקום אהל שרה שיזכור על מיתת אמו ולא יוכל לשמוח עמה כפי דרך העולם.

ועוד מה זה שמובן מקשר הדברים הללו שאחר שהביאה באהל שרה אמו שם קידשה בכסף דוקא שהרי אמר ויקח אותה ואין קיחה אלא בכסף כידוע וכמ"ש ותהי לו לאשה דמשמע שבקיחה זו בכסף דוקא נקנית לו להיות לו לאשה וכמ"ש ותהי לו לאשה בנישואין כמו ע"י חופה וקידושין עכשיו.

וזה אינו מובן לכאורה, דמשמע מחיבור הדברים שאם לא ה' מביאה באהל שרה אמו תחלה לא ה' מועיל הקידושין בכסף ולא ה' יכול לקדשה כלל, וזה פלא דאדרבה ה' לו לקדשה תחלה בכסף והיתה לו לאשה בלקיחה זו ואח"כ ה' מכניסה לאהל שרה אמו ליחוד גמור כדרך העולם שמאוס אדם בכסף קידושין וחופה ואח"כ מייחדים מקום ליחוד חתן וכלה, ובכאן ה' להיפוך שקבע מקום ליחוד ואח"כ קידשה שם דמשמע שלא ה' יכול לקדשה תחלה רק אחר שהביאה באהל שרה אמו תחלה ע"ש.

ועפ"י המבואר בפנים מתורצת בפשטות, שמ"ש "ויבאה יצחק האהלה שרה עמו" תיבת "ויבאה" אינו בשביל ענין של חופה ומקום יחוד, אלא הוא רמז שיצחק נתן לרבקה הכ"ד תכשיטין (בג' "ויבאה") שהי' באהל שרה, ונתינת התכשיטין הוא קודם הקידושין והחופה, ואח"כ כתיב "ויקח אותה" וזהו כסף קידושין, ואח"כ "ותהי לו לאשה" יחוד.

(19) בראשית רבה פרשה יח, א וז"ל: רבי איבו ואמרי לה בשם רבי בניי' והוא תני לה בשם ר"ש בן יוחאי קישטה ככלה ואחר כך הביאה לו אמר רבי חמא בר חנינא את סבור שמתחת חרוב אחד או שקמה א' הביאה לו אלא משקשטה בכ"ד מיני תכשיטין אחר כך הביאה לו וכו'. [ופי' מתנות כהונה: ויבאה גימטריא כ"ד, הכי איתא בספר הזוהר בשם ר"ש, בספר ישעי' נזכרים כ"ד מיני תכשיטים העכסנים והשביסים וגו' כסי' ג',*], ונראה דהא דכתיב התם בושם לא קחשיב דאינו תכשיט אלא מתבשמת בריח טוב ואין לו עיקר.

ופי' מהרז"ו: והתכשיטין הם כ"ד במספר כמ"ש שיר פסוק נופת תטופנה דף כז, א. מה כלה זו נתקשטה בכ"ד תכשיטין ואם חסר אחד מהן אינו כלום, כך ת"ח צריך להיות בקי בכ"ד ספרים. והכ"ד תכשיטין הם אותן המנויים בישעי' ג', ואעפ"י שבכללן יש המחצלות והמעטפות הסדינין והחריטין מיני בגדים והכתוב אומר ויהיו שניהם ערומים, י"ל שהתכשיטין לא היו רק בשעת החופה ואח"כ לא היו צריכים שהלכו ערומים ע"כ].

(ועיין גם שמות רבה פ' מא, ה).

(* סימן ג' פסוקים יח-כד. [וראה בלקוטי לוי יצחק ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומחז"ל עמוד לה].

(20) פי' רש"י: שכל התכשיטין של שרה (שמתה כבר), ינתן לרבקה. ראה הערה 9. (עיין גם לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שלח).

(21) בדרך אפשר יש לומר דמתירן בזה עוד ב' שאלות, דכל הדין דנותנין לבתולה י"ב חודש לפרנס עצמה בתכשיטים (כתובות נו:): הוא ממ"ש ברבקה "תשב הנערה אתנו ימים או עשור", ובפועל הלכה ונשאה רבקה מיד, וא"כ א' הרי מעשה לסתור, דרבקה לא עכבה אצל אחי' ואמה להכין תכשיטי' ימים או עשור", ואיך ילפינן מכאן הדין דנותנין לבתולה י"ב חודש, הרי זה ה' החווא אמנינא של לבן ואמה, אבל בפועל הלכה רבקה מיד, ב' מאין היו לה תכשיטין כיון שבפועל הלכה מיד.

אלא דכל התכשיטין של שרה (שמתה בשעת העקדה, ג' שנים לפני זה) ניתנה לרבקה, דבכלל צריך הבתולה י"ב חודש להכין תכשיטי' ואליעזר בעצם הסכים דכלה צריך כ"ד תכשיטין והדין דין אמת. אבל ברבקה ה' יוצא מן הכלל, דרבקה לא היתה צריך להכין תכשיטי', דכל תכשיטי' ה' כבר מוכן ומוזמן משה, ולכן רבקה יכולה לילך מיד. נמצא דהתיבות "ויבאה יצחק האהלה שרה אמו" מתרצת השאלות. (ועיין לקוטי שיחות חלק טו, פ' חיי שרה שיחה ג, עמוד 163). ומספר התכשיטים הוא בגי' "ויבאה". (כ"ד קישוטים כני"ל בישעי').

[וראה לקוטי שיחות חלק יו"ד עמוד 69 – סוף סעיף ז].

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת חוקת

מה

שאהרן לא יוותר, ח"ו, על העבודה דעשיית הפרה, שכן, למרות ענוותנותו כו', ירצה שעבודת הפרה תהי' בתכלית השלימות על ידי עבודתו באופן ד"לא שינה"¹⁰ (באופן נעלה יותר מהעדר השינוי בעבודת שאר הכהנים).

וזוכים לקיום היעוד"¹¹ (בהפטרה דפרשת פרה) "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם גו' אטהר אתכם", ובלשון המשנה¹² "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם כו'", כאמור, על ידי הפרה העשירית שיעשה מלך המשיח.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ז חלק ב עמוד 671 (הנחה בלתי מוגה)

ג. הנוגע במת וגו' הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר וגו' (במדבר יט, יא-יב). יש בזה הפסוק רמז גדול, כי אף בזמן שאין אפר פרה יוכל אדם לטהר את עצמו כשדבק בהתמדת התורה ולומד ומלמד על מנת לשמור ולעשות ולקיים, וכבר אמרו רז"ל (בראשית רבה ח, ב) יומו של הקב"ה אלף שנים, וכוונתם כי הימים אשר היו בתחילת היצירה שברא הש"י שבעת ימי בראשית רומזים לששת אלפים שנה¹³ וחד חרוב¹⁴ הרומז לעולם שכולו שבת (ראה סנהדרין צז, א) הרי שכל יום מהימים האלה רמז לאלף שנה כמו שהאריך בזה הרמב"ן בפרשת בראשית (ב, ג) עיין שם.

והנה התורה ניתנה באלף השלישי שהוא יום השלישי והמתחטא ביום השלישי כלומר שמתחטא ומטהר את עצמו מהתורה הניתנה ביום השלישי אזי ביום השביעי יטהר כי אז תגמור טהרתו בעולם הבא שהוא יום השבת יום שכולו שבת ואם חס ושלום לא יתחטא ביום השלישי אזי ביום השביעי לא יטהר כי מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (עבודה זרה ג, א).

של"ה עה"ת

ד. ויאמר ה' אל משה עשה לך. יש ללמוד תחיית המתים מקל-וחומר מנחש הנחשת, ומה נחש הנחשת שהטילו מיתה עשה בו הקב"ה חיים שנאמר והביט אל הנחש וחי, תחיית המתים שכולו חיים על-אחת-כמה וכמה.

זוהר – ילקוט ראובני

יט, ב – זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול

א. ויקחו אליך פרה אדמה. אדמה לעתיד כשיקיצו ישיני אדמה יטהרם באפר פרת משה, שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, וזהו אדמה תמימה, **תמימה** אותיות המתים, כשיחיו המתים. **אשר אין בה מום** ישראל שנאמר (שיר השירים ד, ז) כלך יפה רעייתי ומום אין בך. **אין בה** אותיות הנביא.

[אשר אין בה מום, בה בגימטריא שבעה, ואותיות בה שתיים, הרי תשע, רמז תשע פרות נעשו, והעשירית בימות המלך המשיח שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.]

רמזי רבינו יואל ז"ל (מבעלי התוס')

ב. בנוגע הטהרה דפרה אדומה, על ידי הפרה העשירית שיעשה מלך המשיח², יש לומר, שמכיון שמשה ואהרן עמהם³, הרי, כל פרטי העבודה דפרה אדומה יהיו על ידי אהרן הכהן⁴ – כי:

הטעם לכך שעשיית הפרה היתה על ידי אלעזר בן אהרן⁵, מצוותה בסגן⁶, הוא, מפני שיש סיבה המעכבת את עשיית הפרה על ידי אהרן, שאין קטיגור נעשה סניגור כו'⁷.

אמנם, לעתיד לבוא, שאז יושלם לגמרי התיקון על חטא העגל, כמו"ש⁸ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", לא שייך טעם זה, ובמילא, בודאי יעשה אהרן את הפרה, שהרי, כהן גדול, "כל עת שירצה להקריב מקריב כל מה שירצה"⁹, ופשיטא – כפי שמבין גם בן חמש למקרא –

(1) יט, ב – זאת חוקת התורה...: עיין ילקוט גאולה ומשיח על התורה פרשת חוקת סימן שיז, ביאור המשך הפרשיות דספר במדבר. (ועיין פרשת משפטים סימן קצה דכתב רבינו בחיי וז"ל דרשו חז"ל לעתיד לבוא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה צותה התורה בשר בחלב ופרה אדומה וכו').

(2) רמב"ם הלכות פרה אדומה סוף פרק ג. נתבאר בארוכה בלקוטי שיחות חלק כח עמוד 131 ואילך. ושם נסמן. (עיין ילקוט גאולה ומשיח על התורה פרשת חוקת סימן לו).

(3) ראה יומא ה, ב. תוס' ד"ה אחד – פסחים קיד, סוף עמוד ב.

(4) עיין ילקוט גאולה ומשיח על התורה פרשת חוקת סימן לו הערה 2. סימן קז הערה 60, דפרטי העבודה נעשה על ידי הכהן, אבל הציווי וההוראה באה לעתיד על ידי מלך המשיח, עיין שם.

(5) חוקת יט, ג.

(6) פירוש רש"י על הפסוק.

(7) פירוש רש"י שם (השני).

(8) זכרי' יג, ב.

(9) רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ה הלכה יב.

(10) ספרי ופירוש רש"י בהעלותך ח, ג. וראה אור התורה בהעלותך עמוד שכו. ועוד.

(11) יחזקאל לו, כה.

(12) יומא בסופה.

(13) **שבעת ימי בראשית רומזים לששת אלפים שנה:** עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן רלז. פרשת בהר סימן ו, ובהנסמן שם.

(14) **רומזים לששת אלפים שנה וחד חרוב וכו':** עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בחוקותי סימן פז. פרשת בהר סימן ו, ובהנסמן שם.

♦ יום ראשון ד' תמוז ♦

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

יט (א) וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:

ב דא גזרת אורייתא די פקיד יי למימר מלל עם בני ישראל ויסבון לה תורתא סמקתא שלמתא די לית בה מומא די לא סליק עלה נירא:

(ב) זאת חקת התורה אשר־צוה יהוה לאמר דבר אל־בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה אשר אין־בה מום אשר לא־עלה עליה על:

גז"י > זאת חקת התורה • לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל, לומר: מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה? לפיכך כתב בה "חקה", גזרה היא מלפני, אין לה רשות להרהר אחריה. ויקחו אליהם • (במדבר רבה) לעולם היא נקראת על שמך: פרה שעשה משה במדבר. אדמה תמימה • שתהא תמימה באדמימות, שאם היו בה שתי שערות שחורות - פסולה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין לקו"ש כרך יח עמ' 229 - מתוך 'לקראת שבת')

זאת חקת התורה . . ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה (יט, ב"ג)

אודות פרה אדמה, איתא במדרש (במדב"ר פ"ט, ג) שאפילו שלמה המלך 'החכם מכל אדם' אמר: "על כל אלה עמדתי,

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בהם כלל. אכל ראה בסוף הענין כאן שרש"י עצמו מבאר כמה ענינים בפרה אדומה על־פי רבי משה הדרשן. ויקחו אליהם - לעולם היא נקראת על שמך - שהיה לו לומר "ויקחו להם", שהרי בהמשך אומר "ונתתם אותה אל אלתעזר הכהן", ואם בן משה לא התעסק בה כלל, ומהו אומר "ויקחו אליהם"? (רא"ם גוריא).

פרה שעשה משה במדבר - ונקראת על שמו, מפני שסוד פרה אדומה לא נתגלה אלא למשה (ג"א).

אדמה תמימה - שתהא תמימה באדמימות - שאין לומר "תמימה" בלא מום, שהרי אומר מיד "אשר אין בה מום" (ספרי). וראה רש"י לקמן בסוף הענין שמפרש על דרך הדרוש שהפונה לתמימה ממומין.

שאם היו בה שתי שערות - אכל לא שיערה אחת, שכן הלכה למשה מסיני שרק שתי שערות פוסלות בה (רא"ם).

שחורות פסולה. - או לבנות פרה פ"ב מ"ה. רש"י ע"ז כה, א. וראה שפאן קצר רש"י בדבריו. וראה רש"י נדה נב, ב: "דקמא לן שתי שערות שחורות פוסלות בה". ובספר הזכרון כתב שנקט "שחורות" לומר שאף שהן קרובות לאדמות, בכל זאת פוסלות בה. תורה ג

ויפרה אדומה וכיוצא בהם". וכן ברש"י ויקרא יח, ד: "זאת חקתי תשמרו - דברים שהם גזירת המלך, שיצר הרע משיב עליהם, למה לנו לשמרו, ואומות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת".

אין לה רשות להרהר אחריה - זו תשובה לטענת הגוים "מה טעם יש בה" (נח"י). ומשום כך פתח הכתוב מיד ב"זאת חקת התורה", להודיע כבר בתחלה שמצוה זו חקה היא ואין להרהר אחריה (אור התורה להצ"ח). והנה מלשון "להרהר אחריה" (ולא "להרהר בה"). משמע שהפונה שמהרהר אחר המצוה שמא אין בה תועלת ואינה אמת ח"ו, אכל להרהר בה לחפש בה איזה טעם נסתר לכאורה מותר. אכל מלשון רש"י משלי כה, ב: "וכבוד מלכים חקר דבר - כשאתה דורש בכבוד מלכים או בכבוד חכמים שעשו סגים לתורה ובגזרות שגרו בהם, יש לה לחקור ולדרוש ולשאול טעם לדבר, אכל כשתדרוש במעשה מרכבה ובמעשה בראשית, ובחקים הכתובים בתורה, כגון חקים ודברים שהשטן מקטרג עליהם ומשיב עליהם .. אין לה לחקור, רק להסתיר ולומר גזרת מלך הוא". משמע שאין לחקור

(ב) זאת חקת התורה - לפי שהשטן - יצר הרע (רש"י יומא סו, ב).

ואמות העולם מונין - מצערים.

את ישראל לומר: מה המצוה הזאת

- זו טענת השטן (נח"י). מה טיבה של מצוה זו, שיש בה דברים מנגדים, מצד אחד הפרה מטרת טמאים, ומאידך מטמאת את הטהורים המתעסקים בה (דברי דוד). וראה גם רש"י נדה ט, א: "אמרתי אחקמה - בטעם זה, למה מזה ומיין עליו טהור ונגוע טמא, והיא רחוקה ממני".

ומה טעם יש בה - זו טענת אומות העולם (נח"י). מה הגיון יש במצוה זו? כלומר, איך היא מטרת את הטמאים (משכיל לחד).

לפיכך כתב בה "חקה" - ומשמעה שאינה אלא גזירת מלך (רש"י יומא סו, ב), שאין טעם לדבר (רש"י ויקרא יט, יט).

גזרה היא מלפני - זו תשובה לטענת היצר הרע: "מה המצוה הזאת" (נח"י). וראה רש"י בראשית כו, ה: "חקתי - דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם .. שאין טעם בדבר, אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו".

וכן ברש"י שמות טו, כו: "כל חקוי - דברים שאינן אלא גזירת מלך בלא שום טעם, ויצר הרע מקנטר עליהם .. כגון לבישת כלאים ואכילת חזיר

ופרשה של פרה אדמה חקרתני ושאלתני ופשפשתי אמרתני אחקמה והיא רחוקה ממני". ואף-על-פי-כן, גבי משה רבנו עליו-השלוש מצינו במדרש (במדב"ר שם ועוד): "אמר לו הקב"ה למשה, לך אני מגלה טעם פרה". וצריך באור, באם גלה הקב"ה טעם פרה למשה, מדוע לא השיגה שלמה המלך. וכן, לאחר שגלה ה' טעמה למשה, מדוע לא גלהו לכלל ישראל?

והבאור בזה: כל מצות התורה, גם אלו המובנים לנו בסברא, יסודם ומהותם הוא "חקה", שלמעלה מהשגה שכלית. שלכן נקראה הפרה, שהיא המצוה בה נפר בגלוי יתר הפלאותה למעלה משכל - "חקת התורה". אף לאחר שנתלבשו בטעמים שכליים, יכולה להיות איזו מחשבה שבאם יכריח השכל שאין מקום חס-ושלום לאיזה מצוה, לא ימסרו נפשם עליה. אפשר על פן לא נתגלה טעם פרה אדמה לכלל ישראל, בכדי שתהיה לכל הפחות מצוה אחת שלא נתלבשה בטעמים שכליים, ועל-ידי-זה, יהיה פח המסירות-נפש בכלל ישראל בגלוי גם בשאר דברים. רק משה רבנו עליו-השלוש, להיותו בטל להקב"ה בתכלית הבטול, יכל להשיג גם מה שלמעלה מהשגה לגמרי, דכיון שפציאותו לא נפרדת כלל מהשם-יתברך, הרי אצלו המסירות-נפש להשם-יתברך דבר טבעי הוא, וזו הפנה שהשיג טעם פרה, היינו שהונח במציאותו בהנחה פשוטה הבטול לאלוקות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד עמ' 1061)

פרה שעשה משה במדבר (רש"י יט, ב) מלת "במדבר" מיותרת לכאורה, שהרי הכל יודעים שמשה היה כל ימיו במדבר, ובדאי שגם את הפרה עשה שם. ויש לומר, דהנה אדם עלול לומר: איך בכחי לטהר גם יהודי שנמצא בדגה פחותה ביותר? על זה אומרים לו: הוי יודע, שהפרה נעשית במדבר, מקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, ומאפר פרה זו מתקדשים הכהנים בעשית **כל** פרה ופרה.

~ נקודות משיחות קודש ~ מהתוועדות שבת קודש פרשת חוקת ה'תש"י

בפרשת השבוע מדובר אודות פרה אדומה, שעל-ידיה נעשית הטהרה מטומאה הכי חמורה, טומאת מות, ש"נתפרכמו פניו של משה" כיון ש"לא היה יודע במה תהא טהרתו", עד שאמר לו הקב"ה "זאת חקת התורה גו' ויקחו אליך פרה אדומה וגו'".

וענינו בעבודה הרוחנית - שטומאת מות (העדר החיות) מורה על מעמד ומצב שנתעלמה הדיבקות בה' מקור החיים, כמו שכתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולם היום", והטהרה ממעמד ומצב זה (לפעל גלוי החיות על-ידי דיבקותו בה') הוא ענין של "חקה", "זאת חקת התורה", ונעשית בכחו של משה דוקא, כמו שכתוב "ויקחו אליך פרה אדמה", "לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה במדבר", הינו, שבכחו של משה לקחת פרה אדמה - פרה גשמית כפשוטה, ונוסף לכך, גם (פרה) אדמה, שמורה על הגבורות, תקף החמימות ("קאך") בגשמיות וחקריות - ולא רק להעלות ה"פרה אדמה" עצמה, אלא עוד זאת, שבכחו של משה לעשות מה"פרה אדמה" אפר שעל-ידו תהיה הטהרה מטומאה הכי חמורה.

והנה, אפר הפרה שעשה משה נחלק לג' חלקים: חלק א', לטל ממנו בני העירות וכל הצריכים להטהר. חלק ב', כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנה. וחלק ג', נתון למשמרת. כלומר, שהטהרה של טמא מת היא לא רק מאפר הפרה שעשה משה, אלא גם מאפר פרות אחרות (תשע פרות) שנעשו לאחר זמנו של משה. אבל, לעשית הפרות האחרות הצרכו לאפר הפרה שעשה משה, שממנה מקדשין כהנים גדולים לעשית פרות אחרות, ועד שגם לעשית פרה העשירית על-ידי המלך המשיח, יצרכו לקדש מאפר הפרה שעשה משה, שקיים לעולם.

וענינו בעבודה - שפעולתו של משה (כולל גם אתפשוטותא דמשה שבכל דרא ודרא) לגלות החיות של הדיבקות בה' אצל כל אדם ואחד מישראל (גם זה שנמצא במעמד ומצב של טמא מת), הולכת ונמשכת גם בכל הדורות שלאחר-ידיה, על-ידי-זה שהעוסקים בכך (כהנים גדולים שעושים פרות אחרות) חזורים בכחו של משה (שמקדשין באפר הפרה שעשה משה).

... כשפוגשים יהודי שנמצא במעמד ומצב של טמאת מות, שלא רואים בו חיות הקדשה - חיים לטהרו, להחיותו בחיות של קדשה, ודבר זה הוא בכחו וביכולתו (ובמילא גם חובתו) של כל אדם ואחד, כיון שמשה רבנו (משה שבדורנו) נתן ונותן לו מאפר הפרה שלו ("משה רבנו האט דיר געגעבן און גיט דיר, פון דעם אפר פון זיין פרה"), ובמילא, פעולתו היא בכחו של משה - "לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה".

ויש להוסיף באור בדיק לשון רש"י "פרה שעשה משה במדבר" - שלכאורה, מאי קא-משמע-לן. הרי הכל יודעים שמשה היה במדבר, ובדאי שגם את הפרה עשה שם - שבזה מלמדנו שגם אצל יהודי שנמצא במקום ודרגא של מדבר, "נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים", יכולים לפעל ענין הטהרה, ועד פדי כף, שהפרה שעשה משה, שממנה מקדשין

הכהנים לעשית כל הפרות שלאחר־יזה, היתה במדבר דוקא, שבו מדגש הצרף בענין הטהרה, מה־שאינו בירושלים, שאין מלינים בה את המות, ועל־דרך־זה בארץ ישראל בכללותה (ובפרט על־פי מאמר רז"ל עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל), אלא בחוץ לארץ דוקא, שהיא בבחינת "מדבר" ביחס לארץ ישראל וירושלים. זאת ועוד:

נוסף לכך שעל־ידי אפר הפרה שעשה משה נעשית הטהרה שלו, צריכים לפעל עליו שהוא בעצמו יוכל לשרוף פרה ולעשות ממנה אפר לטהר אחרים, שיהיה בעצמו משפיע על אחרים להחיותם בעניני קדשה, "טופח על־מנת להטפיח". וגם ענין זה נעשה בכחו של משה דוקא - שחלק מאפר הפרה שעשה משה, כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנה, שמקדשין את עושה הפרה באפר הפרה הראשונה שעשה משה. ודוגמתו בעבודה, שגם המשך פעולתו לטהר אחרים (לאחרי שנעשה טהור בעצמו) הוא בכחו של משה.

אמנם, כיון שמצד גדל הטרדה בפעלה על האלת ("יענעם באלעבון"), לטהרו, ועד לעשותו טופח על־מנת להטפיח, יתכן שישפח על עצמו - יש צרף להזהיר גם בנוגע לעבודת עצמו ("אלין לעבון"), וכפתגם "כ"ק מו"ח אדמו"ר "וועגן זיך אלין דארף מען אויף ניט פארגעסן" [=גם על עצמו לא צריך לשכח].

וגם ענין זה מרמז באפר הפרה שעשה משה - שחלק ממנו היה נתון "למשמרת", ללמדך, שנוסף על הפעלה עם האלת בחלק האפר שבו מטהרים את הטמאים, וממנו מקדשין לפרות אחרות, ישנו גם חלק שנתון למשמרת, שבזה מרומזת העבודה עם עצמו.

וההוראה מזה - שצריכים להתעסק בהשפעה על האלת, ניט נאר וואס מען לעבט אליין, נאר מען באלעבט אויף אנדערע, וכדברי "כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך שיחה הנ"ל שכל אחד ואחד יכול להשפיע על שנים שלשה מזנינים מבני ישראל!

(ג) ונתתם אותה אל־אלעזר הכהן והוציא אתה אל־מחויץ למחנה ושחט אתה לפניו:

ג. ונתתנוז יתה לאלעזר פהנא זפק יתה למברא למשריתא ויפוס יתה קדמוהי:

רש"י אֶלְעָזָר • (ספרי) מְצוּתָה בְּסֵגוֹן. אֶל־מַחְוִיץ לְמַחֲנֶה • (יזמא טח ספרי) חוץ לשלש מחנות. ושחט אתה לפניו • (יזמא מב) זר שוחט, ואלעזר רואה.

(ד) ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והיה אל־נכח פני אהל־מועד מדמה שבע פעמים:

ד. ויטב אלעזר פהנא מדמה באצבעה ויהי לקבל אפי משפן זמנא מדמה שבע זמנין:

רש"י אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד • עומד במזרחו של ירושלים, ומתפנין ורואה פתחו של היכל בשעת הנזאת הדם • (יזמא כח) •

אשל אברהם - הרב אלאשוייל

הכהן למערב (רש"י יזמא טז, א). ומתפנין ורואה פתחו של היכל - שהוא כבית מדרשו (רש"י שם). בשעת הנזאת הדם - ובמשפן שבמדבר, עומד במזרח מחוץ למחנה ישראל, ומתפנין ורואה פתחו של משפן בשעת הנזאת הדם. וכתב ב"משפיל לדוד" הטעם שרש"י הזכיר את ירושלים, משום שבה היה קושי יותר גדול לראות את ההיכל, שהרי משום כך עשו את הכותל המזרחי של הר הבית נמוך יותר, כמובא במסכת מדות ב, ה. תורה ה

"כהנים גדולים". אל מחויץ למחנה - חוץ לשלש מחנות - כלומר, חוץ למחנה ישראל. ולדורות, חוץ לחומת ירושלים, בהר הזיתים, וכדלקמן ברש"י פסוק ד. ושחט אתה לפניו - זר - שאינו כהן. שוחט, ואלעזר רואה - מדכתיב "לפניו", מפלל דהשחיטה לאו אאלעזר קאי, אלא "ושחט אותה" אחר לפני אלעזר (רש"י יזמא מב, א). תורה ד (ד) אל נכח פני אהל מועד - עומד במזרחו של ירושלים - בהר המושחה (מדות ב, ה. רש"י יזמא ב, א), הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים ממזרח, ופני

(ג) אלעזר - מצותה בסגן - בפשוטו הלימוד הוא מזה שהוצרכו לתת לאלעזר דוקא. אך ב"משפיל לדוד" כתב שהלימוד הוא מזה שנאמר "וניתתם אותה אל אלעזר", דהינו שגם אהרן צריך לתת לאלעזר דוקא, אין זה אלא משום שמצותה בסגן. והנה ב"ספרי" שם מובא שרק הפרה שעשו במדבר היתה מצותה בסגן, אבל שאר פרות ניתן לעשות גם בשאר כהנים, אך מסתימת לשון רש"י משמע שעל־פי פשוטו של מקרא "מצותה בסגן" תמיד. אבל ראה לשון רש"י לקמן פסוק ט:

ה וַיֹּקֶד יְת תּוֹרְמָא לְעִינוּיָהּ יְת מִשְׁפַּה יְת
בְּשָׂרָה וְיַת דְּמָה עַל אַכְלָה יוֹקֵד :

ו וַיִּסַּב פְּהֵנָא אַעָא דְאַרְזָא וְאַזּוּכָא וַיִּצְבַּע
זְהוּרִי וַיְרַמֵּי לְגוּ יְקִידַת תּוֹרְמָא :

ז וַיִּצְבַּע לְבוּשׁוּהֵי פְהֵנָא וַיִּסְחִי בְּשָׂרָה בְּמֵיָא
וּבְתַר כֵּן יַעוּל לְמִשְׁרִיתָא וַיְהִי מְסָאָב פְּהֵנָא
עַד רַמְשָׂא :

ח אַל-הַמְחַנָּה • לְמַחְנָה שְׂכִינָה, שְׂאִין טַמְא מְשַׁלַּח חוּץ לְשִׁתֵּי מַחְנוֹת, אֱלָא זָב וּבַעַל קָרִי וּמִצְרַע. וְטַמְא
הַכֹּהֵן עַד-הָעֶרֶב • סְרַסְהוּ וְדַרְשָׁהוּ: "וְטַמְא עַד-הָעֶרֶב וְאַחַר יָבֵא אֶל-הַמְחַנָּה".

ח וַיִּדְמֹקֵד יְתָהּ יִצְבַּע לְבוּשׁוּהֵי בְּמֵיָא וַיִּסְחִי
בְּשָׂרָה בְּמֵיָא וַיְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא :

ט וַיִּכְנֹשׁ גְּבַר דְּכִי יְת קְטַמָּא דְּתוֹרְמָא וַיִּצְנַע
לְמִפְרָא לְמִשְׁרִיתָא בְּאַתַּר דְּכִי יְתָהּ
לְכַנְשָׂתָא דְּכִי יִשְׂרָאֵל לְמִטְרָא לְמִי אַדִּיּוּתָא
חֲטָאתָא הִיא :

י אִישׁ טָהוֹר אֶת אִפְרַיִם הַפֶּה וְהַנִּיחַ מְחוּץ
לְמַחְנָה בְּמִקּוֹם טָהוֹר וְהִיתָה לְעֵדוּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נִדְּהָ חֲטָאתָא הִוא :

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

ה) וְשָׂרְף אֶת-הַפֶּה לְעֵינָיו אֶת-עֵרָה וְאֶת-בְּשָׂרָה
וְאֶת-דְּמָה עַל-פְּרִשָׁה יִשְׂרָף :

ו) וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרֹז וְאַזּוֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ
אֶל-תּוֹךְ שַׂרְפַּת הַפֶּה :

ז) וּכְבַס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרַחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֵא
אֶל-הַמְחַנָּה וְטַמְא הַכֹּהֵן עַד-הָעֶרֶב :

ח) וְהִשְׂרַף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרַחַץ בְּשָׂרוֹ
בַּמַּיִם וְטַמְא עַד-הָעֶרֶב :

ט) וְאִסְרָף אִישׁ טָהוֹר אֶת אִפְרַיִם הַפֶּה וְהַנִּיחַ מְחוּץ
לְמַחְנָה בְּמִקּוֹם טָהוֹר וְהִיתָה לְעֵדוּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נִדְּהָ חֲטָאתָא הִוא :

י) וְהַנִּיחַ מְחוּץ לְמַחְנָה • (פדה פ"ב) לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים מִתְחַלְקֵת: אֶחָד נֶתֶן בְּהַר הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל
הַמִּשְׁמֵרוֹת, וְאֶחָד נֶתֶן בַּחֵיל; זֶה שֶׁל מִשְׁמֵרוֹת הִיָּה חוּץ לְעֹזְרָה, לְטַל מִמֶּנּוּ בְּנֵי הַעֲזֵרוֹת וְכָל הַצְּרִיכִין
לְהִטְהַר. וְזֶה שֶׁבְּהַר הַמִּשְׁחָה - כְּהֵנִים גְּדוּלִים לְפָרוֹת אַחֲרוֹת מְקַדְּשֵׁין הַיְמָנָה. וְזֶה שֶׁבַּחֵיל - נֶתֶן לְמִשְׁמֶרֶת

לְפָרוֹת אַחֲרוֹת וּמְקַדְּשֵׁין מִמֶּנּוּ, כְּדַתְנֹן
בְּרִישׁ פֶּרֶק שְׁלִישֵׁי דְפָרָה: "שִׁבְעַת יָמִים
קוֹדֵם לְשִׁרְיַת הַפֶּה, מִפְּרִישֵׁין הַכֹּהֵן
הַשׁוֹרֵף אֶת הַפֶּה מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכָּה שֶׁעַל
פְּנֵי הַבֵּירָה צְפוּנָה מוֹרְקָה", וּמִזִּין עָלָיו
כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, בְּכָל יוֹם וְיוֹם, מֵאַפְּרָ
הַפֶּה שֶׁבְּהַר הַמִּשְׁחָה (רא"ס). אֲבָל רָאָה
יֹמְאָ ד, א שְׁהִיּוּ מִזִּין עָלָיו "מִכָּל
חֲטָאוֹת שְׁהִיּוּ שָׁם", וְכַתֵּב רִש"י שֵׁם
שְׁהִיּוּ מִזִּין עָלָיו מִמָּה שֶׁנִּתְּנָה לְמִשְׁמֶרֶת
בַּחֵיל. וְכַתֵּב בְּ"תוֹרַת מִנְחָם" שֶׁגַּם
לְדַעַת רִש"י בַּפְּנִיּוֹת יֵשׁ לוֹמַר שֶׁאֵם לֹא
הִיָּה אִפְרָ בְּהַר הַמִּשְׁחָה, כְּפִי שֶׁאֲכֹן לֹא
הִיָּה בְּזִמְן עֲלִית הַגּוֹלָה בְּבֵית שְׁנֵי
(שְׁהִירֵי רַק אִזּוּ עֵשׂוּ פָּרָה אֲדַמָּה שְׁנִיָּה),
לְקָחוּ מִן הָאִפְרָ שֶׁבַּחֵיל, לְקַדֵּשׁ אֶת
הַכֹּהֵן שֶׁשָּׂרַף אֶת הַפֶּה.
וְזֶה שֶׁבַּחֵיל נֶתֶן לְמִשְׁמֶרֶת, מְגוֹרַת
הַכְּתוּב - שְׁהִירֵי לֹא הִיָּה בּו תוֹעֲלַת
(הרב"ב). וְרָאָה רִש"י לְקַמְּן בְּסוּף הַעֲנָן
שֶׁמְבִיא טַעַם בְּשָׁם רַבִּי מִשָּׁה הַדְּרָשׁוֹן.

וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמֵרוֹת -
וְעָלָיו נֶאֱמַר "בְּמִקּוֹם טָהוֹר", וְכַלְשׁוֹן
רִש"י לְקַמְּן "חוּץ לְעֹזְרָה" (לבוש).
הַמִּשְׁמֵרוֹת הֵם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע
מִשְׁמֵרוֹת שֶׁל כְּהֵנִים שֶׁעֲבָדוּ בַּמְקַדֵּשׁ
[רָאָה תַעֲנִית כו, א] [תוסי י"ט].
וְאֶחָד נֶתֶן בַּחֵיל - וְעָלָיו נֶאֱמַר
"וְהִיתָה לְעֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת"
(רש"י לקמן). ה"חֵיל" הוּא מְקוֹם פְּנִי
בְּשִׁיעוּר עֵשׂר אַמּוֹת בֵּין ה"סוּרְג"
לְעֹרַת נְשִׁים (רָאָה רִש"י יוֹמָא טו, א).
זֶה שֶׁל מִשְׁמֵרוֹת - תְּחִילָה נֶקַט רִש"י
לְפִי סֵדֵר הַכְּתוּב, וְכַעַת נֶקַט הַסֵּדֵר לְפִי
הַתְּדִירוֹת שְׁהִיּוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם.
הִיָּה חוּץ לְעֹזְרָה, לְטַל מִמֶּנּוּ בְּנֵי
הַעֲזֵרוֹת כָּל - כֵּן הוּא בְּדַפּוּס רִאשׁוֹן.
וּבְשֶׂאֵר דַּפּוּסִים: וְכָל.
הַצְּרִיכִין לְהַטְהַר. וְזֶה שֶׁבְּהַר
הַמִּשְׁחָה, כְּהֵנִים גְּדוּלִים לְפָרוֹת
אַחֲרוֹת מְקַדְּשֵׁין הַיְמָנָה - כְּלוֹמַר,
שֶׁהַכְּהֵנִים הַגְּדוּלִים נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ

ז) אֶל הַמְחַנָּה - לְמַחְנָה שְׂכִינָה,
שְׂאִין טַמְא מְשַׁלַּח חוּץ לְשִׁתֵּי מַחְנוֹת
- אֱלָא מִמְחַנָּה שְׂכִינָה, וְלָכֵן "וְאַחַר
יָבֵא אֶל הַמְחַנָּה" פִּירוּשׁוֹ לְמַחְנָה
שְׂכִינָה שֶׁמִּמֶּנּוּ שוֹלַח (רא"ס).
אֱלָא זָב וּבַעַל קָרִי וּמִצְרַע - כְּדִלְעִיל
בְּרִש"י ה, ב. וְהַמְצוּרַע שוֹלַח מְחוּץ
לְשִׁלַּשׁ מַחְנוֹת.
וְטַמְא הַכֹּהֵן עַד הָעֶרֶב - סְרַסְהוּ
וְדַרְשָׁהוּ: "וְטַמְא .. עַד הָעֶרֶב",
"וְאַחַר יָבֵא אֶל הַמְחַנָּה" - שְׁהִירֵי אִף
אִם טָבַל מִבְּעוֹד יוֹם, אִינוּ יְכוּלִּים לְהַכְּנִס
לְמַחְנָה שְׂכִינָה, עַד שֶׁיִּצְרִיב שְׁמִשׁוּ
(רא"ס). תוּרַח ח
ט) וְהַנִּיחַ מְחוּץ לְמַחְנָה - לְשִׁלְשָׁה
חֻלְקִים מִתְחַלְקֵת: אֶחָד נֶתֶן בְּהַר
הַמִּשְׁחָה - וְעָלָיו נֶאֱמַר "וְהַנִּיחַ מְחוּץ
לְמַחְנָה" (לבוש גו"א). אִף ה"בְּאֵר בְּשָׂרָה"
כְּתַב שֶׁעַל כָּלֵם נֶאֱמַר "מְחוּץ לְמַחְנָה",
אֱלָא שֶׁכָּאֵן פִּירוּשׁוֹ מְחוּץ לְשִׁלַּשׁ
מַחְנוֹת, וּבְשֶׂאֵר מְחוּץ לְמַחְנָה שְׂכִינָה.

מגזרת הפתוב, שְנַאֲמַר: "וְהִיְתָה לְעֵדוּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת". לְמִי נְדָה • לְמִי הַזֵּיה, כְּמוֹ (איכה א): "וַיִּדְוֶה־אֶבֶן בֵּי", (זכריה ב): "לִידוּת אֶת־קִרְנוֹת הַגּוֹיִם" לְשׁוֹן זְרִיקָה. חֲטָאת הוּא • לְשׁוֹן חֲטוּי כְּפִשׁוּטוֹ; וּלְפִי הַלְכוּתִיהָ קִרְאָהּ הַפְתּוּב "חֲטָאת", לוֹמַר שֶׁהִיא כְּקִדְשִׁים לְהֶאֱסֹר בְּהִנָּאָה.

וַיִּצְבַּע דְּכַנִּישׁ יָת קִטְמָא דְתוֹרְתָא יָת לְבוּשׁוֹהִי וַיְהִי מִסָּאב עַד רַמְשָׁא וַתְּהִי לְבִנְיָ יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוֹרֵיא דִּיתְגִּירוּן בִּינִיכוּן לְקִנָּם עֲלָם:

יא דִּיקְרַב בְּמַתָּא לְכָל נִפְשָׁא דְאֲנָשָׁא וַיְהִי מִסָּאב שְׂבַעָא יוֹמִין:

יב הוּא יְדִי עֲלוֹהִי בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׂבַעָאָה יְדִכִּי וְאִם לֹא יְדִי עֲלוֹהִי בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׂבַעָאָה לֹא יְדִכִּי:

יג כָּל דִּיקְרַב בְּמַתָּא כְּנִפְשָׁא דְאֲנָשָׁא דִּי יְמוֹת וְלֹא יְדִי עֲלוֹהִי יָת מִשְׁכְּנָא דִּינִי סָאב וַיִּשְׁתַּצִּי אֲנָשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל אָרִי מִי אֲדִיתָא לֹא אֲזִדְרִיקוּ עֲלוֹהִי מִסָּאב יְהִי עוֹד סְאוּבְתָהּ בַּה:

(י) וְכַפֵּם הָאִסְרָף אֶת־אִפְרַיִם הַפְּרָה אֶת־בְּנֵי־דָוִד וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב וְהִיְתָה לְבִנְיָ יִשְׂרָאֵל וּלְגַר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לְחַקַּת עוֹלָם:

(יא) הַנּוֹגֵעַ בְּמַתָּא לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמְא שְׂבַעַת יָמִים:

(יב) הוּא יִתְחַטָּא־בּוֹ בְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם־לֹא יִתְחַטָּא בְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר:

כ"י - הוּא יִתְחַטָּא־בּוֹ • בְּאִפְרַיִם הַפְּרָה (ס"א הַזֵּה).

(ג) כָּל־הַנּוֹגֵעַ בְּמַתָּא בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יְמוֹת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכְּנֵי יְהוָה טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נְדָה לֹא־זָרַק עָלָיו טָמֵא יְהִי עוֹד טָמְאָתוֹ בּוֹ:

כ"י - בְּמַתָּא בְּנֶפֶשׁ • וְאִיזָה מַתָּ? שֶׁל נֶפֶשׁ הָאָדָם, לְהוֹצִיא נֶפֶשׁ בְּהִמָּה, שְׂאִין טָמְאָתָהּ צְרִיכָה הַזָּאָה (וְלֹא טָמְאָת שְׂבַעָה). דְּבַר אַחַר: בְּנֶפֶשׁ, זֶה רְבִיעִית דָּם (חולין עב). אֶת־מִשְׁכְּנֵי ה' טָמֵא • אִם נִכְנָס לְעֲזָרָה אֶפְלוּ בְּטַבִּילָה, בְּלֹא הַזָּאת שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי. עוֹד טָמְאָתוֹ בּוֹ • אֶף־עַל־פִּי שְׂטָבַל.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לְהוֹצִיא נֶפֶשׁ בְּהִמָּה - פִּירוּשׁ, לְמַעַט הַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלַת בְּהִמָּה. שְׂאִין טָמְאָתָהּ צְרִיכָה הוּאָה (וְלֹא טָמְאָת שְׂבַעָה). - בְּהִרְבָּה כְּתִבִּי־יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוֹנִים לֹא גוֹרְסִים תִּיבוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֲרִי לֹא בָּא הַכְּתוּב לְמַעַט טוֹמְאָת שְׂבַעָה (שְׂכַן הַדְּבַר מִפּוֹרֶשׁ בּוֹיִקְרָא יֵא, כַּד שְׂטָמָא רַק עַד הָעֶרֶב), אֲלֵא הַזָּאָה בְּלִבָּה. וְהֵרָאִם גּוֹרֶס "אֲלֵא טָמְאָת שְׂבַעָה", וְכַתֵּב הַבְּאָר בְּשִׁדָּה, שְׂכַנְתוֹ שְׂאִין טָמְאָת בְּהִמָּה צְרִיכָה הוּאָה, בִּינֵן שְׂרַק טָמְאָת שְׂבַעָה צְרִיכָה הוּאָה, וְהֲרִי בְּהִמָּה אִינְהָ בְּטָמְאָת שְׂבַעָה. אֲךָ לְפִי זֶה, לֹא צְרִיכִים לְמִיעוּט שֶׁל "בְּמַתָּא בְּנֶפֶשׁ". דְּבַר אַחַר: "בְּנֶפֶשׁ", זֶה רְבִיעִית דָּם - חֲנִי הָאָדָם תְּלוּיִן בּוֹ, שְׂבַכְךָ הוּא מִתְקַיֵּם (רש"י חולין עב, א), וְהַנּוֹגֵעַ

(יב) הוּא יִתְחַטָּא בּוֹ - בְּאִפְרַיִם הַפְּרָה - מִבְּאָר בְּזֵה מַהוּ שְׂבַאֲמַר "בּוֹ" בְּלְשׁוֹן זְכָר, וְהֲרִי כָּל הַפְּרָשָׁה מִדְּבַר בְּלְשׁוֹן זְכָרָה, מִפְּנֵי שֶׁפְּרָה הִיא לְשׁוֹן זְכָרָה, לְכֵן פִּירֵשׁ שֶׁהַכּוֹנֵה "בְּאִפְרַיִם הַפְּרָה", שֶׁהוּא לְשׁוֹן זְכָר, כִּי הַחֲטוּי נֶעֱשֶׂה עַל־יְדֵי אִפְרַיִם הַפְּרָה וְלֹא עַל־יְדֵי הַפְּרָה עֲצָמָה. וְלִהְעִיר שְׂבַהֲרָבָה כְּתִבִּי־יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוֹנִים הִגִּירָסָא: "בְּאִפְרַיִם הַזֵּה". תוֹרָה יג (ג) בְּמַתָּא בְּנֶפֶשׁ - וְאִיזָה "מַתָּ"? שֶׁל "נֶפֶשׁ הָאָדָם" - כְּלוֹמַר, "בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם" הוּא פִירוּשׁ שֶׁל "בְּמַתָּ", שֶׁלֹּא בְּכָל מַת אֲלֵא "בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם", וְלֹא שֶׁהֵם שְׁנֵי דְבָרִים (גו"א), וְהַבִּי"ת שֶׁל "בְּנֶפֶשׁ" הִיא בְּמִקּוּם לְמִדָּה, וְכֵאֵילוּ כְּתוּב "לְנֶפֶשׁ" [שְׂפִירוּשׁוֹ: שֶׁל נֶפֶשׁ] (רא"ם).

שְׂנַאֲמַר "וְהִיְתָה לְעֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת" - וְרָאָה רִש"י יוֹמָא ד, א: "מִכָּל פְּרָה וּפְרָה הָיוּ נוֹתְנִין קָצֵת לְמִשְׁמֶרֶת מִן הָאִפְרַיִם בְּחִיל, וְאֲנִי שְׂמַעְתִּי אִפְרַיִם פְּרָה שֶׁל מִשָּׁה לֹא כְּלָה". לְמִי נְדָה - לְמִי הַזֵּיה, כְּמוֹ "וַיְדוּ אֶבֶן בֵּי" - אִיכָּה ג, נג. "לִידוּת אֶת קִרְנוֹת הַגּוֹיִם" - זְכָרִיהָ ב, יד. וְכַרְש"י שֵׁם: "לִידוּת - לְהַשְׁלִיךְ". לְשׁוֹן זְרִיקָה - וְהַנּוֹרֵן שֶׁל "נְדָה" נוֹסַפֵּת (באר בשדה). חֲטָאת הוּא - לְשׁוֹן חֲטוּי - לְשׁוֹן טְהוֹרָה (וְלֹא מִלְשׁוֹן קִרְבַּן חֲטָאת). וְרָאָה גַם לְקַמְּן פְּסוּק יט. כְּפִשׁוּטוֹ. וּלְפִי הַלְכוּתִיו: קִרְאָהּ הַכְּתוּב "חֲטָאת", לוֹמַר, שֶׁהִיא כְּקִדְשִׁים לְהֶאֱסֹר בְּהִנָּאָה. - כְּקִרְבַּן חֲטָאת. תוֹרָה י

יִדְא אֹדְיִתָּא אָנְשׁ אַרְי זְמוּת בְּמִשְׁכָּנָא קָל
דְּעָלָל לְמִשְׁכָּנָא וְכָל דִּי בְּמִשְׁכָּנָא יְהִי מְסָאב
שְׂבָעָא יוֹמִין :

(יד) זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם פִּי־יְמוֹת בְּאֵהָל כָּל־הַבָּא
אֶל־הָאֵהָל וְכַל־אֲשֶׁר בָּאֵהָל יִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים:
כִּי־כָל־הַבָּא אֶל־הָאֵהָל • בְּעוֹד שְׁהֵמַת בְּתוֹכוֹ.

טו וְכָל מִן דְּחֶסֶף פְּתִיחַ דְּלִית מְגוּפַת שְׂיַיע
מְקַף עֲלוּהִי מְסָאב הוּא :

(טו) וְכָל בְּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צְמִיד פְּתִיל עָלְיוֹ טָמֵא
הוּא :

כִּי־וְכָל פְּלִי פְתוּחַ • (חולין כה א) בְּכָלִי חֶרֶס הַפְּתוּב מְדַבֵּר, שְׂאִין מְקַבֵּל טְמָאָה מְגַבּוּ אֶלָּא מִתּוֹכוֹ, לְפִיכָף
אִם אֵין מְגוּפַת צְמִידָתוֹ פְּתוּלָה עָלְיוֹ יִפְהַ בְּחִבּוּר - טָמֵא הוּא. הָא אִם יֵשׁ צְמִיד פְּתִיל עָלְיוֹ - טְהוֹר.
פְּתִיל • לְשׁוֹן מְחַבֵּר, בְּלִשׁוֹן עֵבְרִי. וְכֵן (בראשית ל): "נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתְּלִיתִי", נִתְחַבְּרִיתִי עִם אַחֹתִי.

אשל אברהם - הרב אלעזר

שְׁהֵמַת בְּתוֹכוֹ - שְׂבָן מִשְׁמַע מִהַפְּתוּב
אֲחֵרִיו: "וְכָל אֲשֶׁר בָּאֵהָל", שְׁהֵי
בָּאֵהָל בְּשַׁעַה שֵׁשׁ שָׁם מֵת, וְאִם בֵּן גַּם
"כָּל הַבָּא לְאֵהָל" הוּא בְּשַׁעַה שְׁהֵמַת
שָׁם. וְהוֹצֵרָה לְכַתוּב "כָּל הַבָּא אֶל
הָאֵהָל", מִפְּנֵי שֵׁשׁ כָּל אֲשֶׁר בָּאֵהָל
מִשְׁמַע דְּוָקָא כָּל מִי שֶׁנִּמְצָא בָּאֵהָל
בְּשַׁעַת יְצִיאַת הַנֶּפֶשׁ, כְּלִשׁוֹן הַפְּתוּב
"אֲדָם כִּי יָמוּת בָּאֵהָל", וְלָכֵן הוֹסִיף
הַפְּתוּב "כָּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל" אֶפְיֻלוֹ
אֲחֵרֵי־כָף, וְאִם הִיָּה בּוֹתֵב רַק "כָּל הַבָּא
אֶל הָאֵהָל" הִיָּיתִי אוֹמֵר אֶפְיֻלוֹ
שְׁהוֹצִיאֻהוּ מֵמִשְׁמַע מִשְׁמַע, לָכֵן כָּתוּב גַּם "כָּל
אֲשֶׁר בָּאֵהָל", שְׁהוּוּ דְוָקָא בְּשַׁעַה
שְׁהֵמַת שָׁם (גרא). וְרָאָה גַּם רַש"י חוֹלִין
קַבֵּה, ב: "עֵיקָר אֵהָל הָאֵמֹר בְּתוֹרָה זֶה
הוּא כָּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל, שְׁהֵבִית
מֵאֵהִיל עָלְיוֹ וְעַל מֵת כְּאָחִד". תורה טו

(טו) וְכָל בְּלִי פְתוּחַ - בְּכָלִי חֶרֶס
הַפְּתוּב מְדַבֵּר - מִזֶּה שְׂאוֹמֵר כָּאֵין
"כָּלִי פְתוּחַ", מִשְׁמַע שְׁמוֹדוּבֵר בְּכָלִי
"שְׁהוֹמְאָה נִבְנַסְתָּ לוֹ דְרָךְ פְּתוּחִי",
וְהוּוּ בְּלִי חֶרֶס (רש"י שבת פז, א). כְּאֵמֹר
בְּמִקּוֹם אַחַר (ויקרא יא, א): "וְכָל בְּלִי חֶרֶשׁ
אֲשֶׁר יִפֹּל מִמֶּה אֶל תּוֹבוֹ כֹּל אֲשֶׁר
בְּתוֹכוֹ יִטְמָא" (ע"פ רש"י חולין כה, א). וְרָאָה
הַעֲרָה הַבְּאָה.
שְׂאִין מְקַבֵּל טְמָאָה מְגַבּוּ אֶלָּא
מִתּוֹכוֹ - אֵת פְּנֵית רַש"י בְּדַבְרֵיו אֵלוֹ
נִיתָן לְפָרֵשׁ בְּשֵׁנֵי אֲפָנִים: א) מִכִּיּוֹן
שְׂאֵנוּ יוֹדְעִים שְׂכָלִי חֶרֶס אֵינוֹ מְקַבֵּל
טוּמָאָה אֶלָּא מִתּוֹכוֹ, כְּאֵמֹר בְּוִיקְרָא
שָׁם "אֶל תּוֹכוֹ", וּבְרַש"י שָׁם: "אֵין כָּלִי
חֶרֶס מִיִּטְמָא אֶלָּא מֵאִוִּירוֹ", הִרִי

בְּרַבִּיעִית דָּם הַיוֹצֵאת מִן הַמֵּת, הִרִי
הוּא טָמֵא טְמַאת שְׂבָעָה, וְצָרִיף הִיָּיה
שְׂלִישִׁי וּשְׂבִיעִי, כְּאֵילוֹ נִוּגַע בְּמֵת
בְּעֶצְמוֹ. וְלִפִּי זֶה "הַנוֹגַע" מוֹסֵב הוּן עַל
"בְּמֵת" וְהוּן עַל "בְּנֶפֶשׁ" (רא"ם), וּפִירוּשׁוֹ:
הַנוֹגַע בְּמֵת אוֹ בְּנֶפֶשׁ.
אֵת מִשְׁכָּן ה' טָמֵא - אִם נִבְנַס -
הוֹסִיף "אִם נִבְנַס", מִפְּנֵי שְׁלוּלָא זֶה יֵשׁ
בְּמִשְׁמַע שְׂאֵף אִם לֹא נִבְנַס לְמִשְׁכָּן,
כִּיּוֹן שְׂלֵא נִתְחַטָּא - אֵת מִשְׁכָּן ה'
טָמֵא" (רא"ם).
לְעוֹרָה - כְּתַב "לְעוֹרָה" בְּמִקּוֹם
"מִשְׁכָּן", מִפְּנֵי שְׁהַנְכַּס לְמִקְדָּשׁ עֲצֻמוֹ
(לְהִיכָל), אִם הוּא זָר, אוֹ אֶפְיֻלוֹ כְּהוֹן
שְׂלֵא בְּשַׁעַת הַעֲבוּדָה, הִרִי הוּא בְּכָרַת,
גַּם אִם הִתְחַטָּא וְטָבֵל (רא"ם). וּמַחוּץ
לְעוֹרָה, הִרִי זֶה מְחַבֵּר לְזוּיָהּ, וּמוֹתֵר
לְטָמֵא מֵת לְהַכְּנֵס שָׁם.
אֶפְיֻלוֹ בְּמִטְבִּילָה - כִּי אִם לֹא טָבֵל,
אֶפְיֻלוֹ נִתְחַטָּא, חִיב כְּרַת. וְגַם מִלְּשׁוֹן
"עוֹד טְמָאתוֹ בּוֹ", מִשְׁמַע שְׂטָבֵל,
כְּדִלְקָמֵן בְּרַש"י (רא"ם).
כָּלֵא הַזֹּאת שְׂלִישִׁי וּשְׂבִיעִי - הוֹסִיף
עַל "וְלֹא יִתְחַטָּא" מֵלֵת "שְׂלִישִׁי
וּשְׂבִיעִי", מִפְּנֵי שְׁסֵתָם "וְלֹא יִתְחַטָּא"
מוֹרָה שְׂלֵא הִיָּה כָּלֵל, אֲבָל אִם הִיָּה
בְּשְׂלִישִׁי אוֹ בְּשְׂבִיעִי, וְאֲחֵרֵי־כָף נִבְנַס
בְּעוֹרָה הִיָּה בְּמִשְׁמַע שְׂאֵינוֹ חִיב כְּרַת,
לָכֵן הוֹסִיף רַש"י "שְׂלִישִׁי וּשְׂבִיעִי",
לוֹמֵר שְׂאִם לֹא הִתְחַטָּא בְּשֵׁנֵיהֶם -
חִיב כְּרַת (רא"ם ע"פ הַבַּנַּת הַיְבָאָר בַּשְּׁבִיעִי).
עוֹד טְמָאתוֹ בּוֹ - אֶף־עַל־פִּי שְׂטָבֵל
- כִּי מִלְּשׁוֹן "עוֹד טְמָאתוֹ בּוֹ" מִשְׁמַע
שַׁעֲשֵׂה טְהַרָה רַק שְׂלֵא נִתְחַטָּא, וְלָכֵן
עֲדִין טְמָאתוֹ בּוֹ (רא"ם). תורה יד

(טז) וְכָל אֲשֶׁר-יִגַע עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל-הָרֵב אוֹ בְּמַת אוֹ-בְנֵעֲצָם אָדָם אוֹ בַקָּבֵר יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים:

טז וְכָל דֵּי יִקְרַב עַל אִפֵּי חֲקֵלָא בְּקִטְל חֲרָבָא אוֹ בְּמַתָּא אוֹ בְּגִרְמָא דְאִנְשָׂא אוֹ בַקָּבְרָא יְהִי מְסַאָב שְׁבַעָא יוֹמִין:

כ"ט"י <עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה • (חולין עב) רבֹותֵינוּ דְרָשוּ: לְרַבּוֹת גּוֹלָל וְדוֹפֵק. וּפְשׁוּטוֹ: "עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה", שָׂאִין שָׁם אֶהָל - מְטַמָּא הַמַּת שָׁם בְּגִייעָה.

(יז) וְלִקְחוּ לְטָמְא מֵעֵפֶר שְׂרַפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיּוֹם חַיִּים אֶל-כֹּלֵי:

יז וְיִסְבִּין לְדַמְסָאָב מֵעֵפֶר יְקֻדַת חַטָּאתָא וְיִתְנִין עֲלוּהִי מִי מְבוּעַ לָמָן:

◆ יום שני ה' תמוז ◆

(יח) וְלָקַח אֶזוֹב וְטָבַל בְּמַיִם אִישׁ טָהוֹר וְהֵזָה עַל-הָאֶהָל וְעַל-כָּל-הַפְּלִיִם וְעַל-הַנֶּפְשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל-הַנֶּגַע בַּעֲצָם אוֹ בַחֲלָל אוֹ בְּמַת אוֹ בַקָּבֵר:

יח וְיִסַּב אֶזוֹבָא וְיִטְבּוֹל בְּמַיָּא גְבַר דְּכִי וְיַדֵּי עַל מַשְׁכָּנָא וְעַל כָּל מְנַיָּא וְעַל נַפְשָׁתָא דֵּי הָיוּ תַמָּן וְעַל דֵּיִקְרַב בְּגִרְמָא אוֹ בְּקִטְלָא אוֹ בְּמַתָּא אוֹ בַקָּבְרָא:

(יט) וְהֵזָה הַטָּהוֹר עַל-הַטָּמְא בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחַטָּאוֹ בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכַבֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בְּמַיִם וְטָהַר בְּעֵרֶב:

יט וְיַדֵּי דְכִיָּא עַל מְסַאָבָא בַיּוֹמָא הַלִּיתָאָה וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעֵאָה וְיִדְכַנֶּה בַיּוֹמָא שְׁבִיעֵאָה וְיִצַּבַע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְמַיָּא וְיִדְפִי בְרַמְשָׂא:

כ"ט"י <וְחַטָּאוֹ בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי • (ספרי) הוּא גָמַר טָהַרְתּוּ.

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת-מִקְדָּשׁ יְהוָה טָמְא מִי נִדָּה לֹא-זָרַק עָלָיו טָמְא הוּא:

כ וְגְבַר דֵּי יִסְתַּאֲב וְלֹא יִדֵּי עֲלוּהִי וְיִשְׁתַּצִּי אִנְשָׂא הַהוּא מִגּוֹ קְהֵלָא אַרְי יְת מִקְדָּשָׂא דֵּי סָאָב מִי אֲדִיוֹתָא לֹא אֲזַדְרִיקוּ עֲלוּהִי מְסַאָב הוּא:

כ"ט"י <וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְגו' • אִם נֶאֱמַר מִקְדָּשׁ, לְמָה נֶאֱמַר מִשְׁפָּן כו' ? כְּדֹאִיתָא ב'שְׁבוּעוֹת' (דף טז).

אשל אברהם - הרב אלטשולר

המת, דקרא באהל המת מישתעי, אלמא לא נטמא מגבו". ולפי פירוש זה הרי שהדייק הוא עיקר הענין שהכתוב בא להשמיענו, ולא האמור במפורש בכתוב, מה שאין כן לפי האופן הראשון, הרי עיקר החידוש הוא המפורש בכתוב, והדייק הוא רק תוספת.

פתיל - לשון מחבר בלשון [ערבי], - כן הגירסא בדפוס ראשון. וכן הוא ברא"ם. וכן מסתבר, כי תיבת "נפתולי" מונח דונש (תשובות דונש ער מטועני הרב ע' 69) בין קע"ה התיבות שהן "דברי העברית אשר פתורנם כמשמעם בערבית" (מעייני אגם ע' קמד), אבל בדפוסים שלפנינו "עברי", וכן "נפתולי אלהים נפתלתי" -

בראשית ל, ח. נתחברתי עם אחותי - וכן מפרש רש"י בבראשית שם בשם מנחם בן סרוק, אבל הוא עצמו מפרש "נפתלתי" מלשון "עקש ופתלתל", עין שם. ונראה שגם לדעת רש"י שם שורש המלה "נפתלתי" הוא מגזרת פתיל (ראה רש"י דברים לב, ה), שהוא חוט, לשון חיבור, אך כיון שהיא מן התיבות הכפולות, לכן מפרשה מלשון עקשות (מעייני אגם שם). תורה טז

(טז) על פני השדה - רבותינו דרשו - חולין עב, א. לרבות גולל - כיסוי ארון של מת (רש"י שם). ודופק - דף שנותנים בצדו (רש"י שם). שהם מטמאים במגע ובאהל כמת

עצמו (ראה גמרא שם). ופשוטו: "על פני השדה", שאין שם אהל, מטמא המת שם בנגיעה - והקדים להביא את דרש רבותינו, כיון שלפי פשוטו קשה: הרי כבר הוכררה תורה לפני כן "כל הנוגע במת", ולא הבחינה בין אהל לשדה (משכיל לדח). תורה יז

(יט) וחטאו ביום השביעי - הוא גמר טהרתו - מבאר בזה: מהו שכותב "וחטאו ביום השביעי", אחרי שכבר כתב "וזהה .. ביום השלישי וביום השביעי" (לבוש), אלא כוננת הכתוב שביום השביעי נשלמת טהרתו, ולכן "וכבס בגדיו וגו'" (גו"א). תורה כ

(כ) ואיש אשר יטמא וגו' - אם

(כא) וְהִיתָה לָּהֶם לַחֲקַת עוֹלָם וּמִזֶּה מִי־הַנְּהִיגָה יִכְבְּסוּ בְגָדָיו וְהַנְּגִיעַ בְּמִי הַנְּהִיגָה יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

כא ותהי להון לקנם עלם ודינדי מי אדיותא יצבע לבושוהי ודיקרב במי אדיותא יהי מסאב עד רמשא:

כ"א וּמִזֶּה מִי־הַנְּהִיגָה • (נדה ט, יומא יד) רבונתינו אמרו שהמהנה טהור, וזה בא ללמד שהנושא מי חטאת - טמא טמאה חמורה לטמא בגדים שעליו, מה שאין כן בנוגע. וזה שהוציאו בלשון "מזה", לומר לך שאין מטמאין עד שיהא בהן שעור הנזה. והנגע וגו' יטמא • ואין טעון כבוס בגדים.

(כב) וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּעֲבוּ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנּוֹעֶת הַטָּמֵא עַד־הָעֶרֶב: פ

כב וכל די יקרב בה מסאבא יהי מסאב ואנש דיקרב בה יהי מסאב עד רמשא:

כ"ב וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּעֲבוּ • "הטמא" הזה שנטמא במת "יטמא". והנפש הנוגעת • בו בטמא מת. תטמא עד־הערב • מכאן למדנו, שהמת אבי אבות הטמאה, והנוגע בו אב הטמאה ומטמא אדם. זהו פרושה לפי משמעה והלכותיה. ומדרש אנדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן, וזהו: (ב) ויקחו אליך • משלכם, כשם שהם פרוקו נזמי הנהב לעגל משלכם, כך יביאו זו לכפרה משלכם. פרה אדמה • משל לכן שפחה שטנף פלטין של מלך. אמרו: תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

ומטמא אדם - דהא לא מצית למימר דהאי "והנפש הנוגעת" בנוגע במת עצמו קאמר, דאם כן טומאת שבעה איבא, אלמא: טמא מת אב הטומאה משוי ליה קרא לטמא אדם רש"י עיינן שם. וראה גם רש"י בבא קמא ב, ב: "מי שנגע במת הוי אב הטומאה, דמת עצמו אבי אבות הטומאה הוא, והנוגע בו הוי אב הטומאה, ומטמא אדם וכלים, דהא פתיב כל אשר יגע בו הטמא יטמא וגו', והאי קרא בטמא מת פתיב, ומשמע דמטמא אדם, דהא פתיב והנפש הנוגעת וגו'."

זהו פרושה לפי משמעה והלכותיה. - של הפרשה. ומדרש אנדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן, וזהו: (ג) ויקחו אליך - משלכם - לכן נאמר "ויקחו אליך", ולא "קח לך".

כשם שהם פרוקו נזמי הנהב לעגל משלכם - ראה שמות לב, ב"ג וברש"י שם.

כך יביאו זו לכפרה משלכם. פרה אדמה - משל לכן שפחה - הביא משל מ"בן שפחה" מפני שהערב רב הם שעשו את העגל (נח"ל).

שטנף פלטין של מלך, אמרו: תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל - ראה סוטה יז, א: בשכר שאמר אברהם אבינו "ואנכי

לומר לך, שאין מטמאין עד שיהא בהן שעור הנזה. והנגע וגו' יטמא - ואין טעון כבוס בגדים. - כדי שיעור טבילת ראשי גבעולין במים שיוכל להתינו מהם (נגמרא ורש"י שם). תורה כב

(כב) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּעֲבוּ • "הטמא" הזה שנטמא במת - ולא בטמא שנוכר בפסוק הקודם, שהרי נאמר "הטמא" בה"א הידיעה, הינו "הטמא הזה" שכל הפרשה מדרגת בו, וזהו טמא מת (ע"פ גר"א).

"יטמא" - ראה גם רש"י עבודה זרה לו, ב: "אותו שנגע במת קרי טמא, וקאמר כל מי שיגע בו אותו טמא - יטמא". וטומאתו, אם זה כלים טומאת שבעה, ואם זה אדם טומאת ערב כבהמשך הפסוק.

והנפש הנוגעת "בו" - הוסיף תיבת "בו", מפני ש"בו" האמור קודם לכן מוסב גם על "והנפש הנוגעת", שכן הוא בא להורות במי נגע, אלא שלעיל "בו" הפונה לדבר הנטמא, ואילו "בו" כאן הפונה לדבר המטמא.

בטמא מת - "הטמא עד הערב" - ראה גם רש"י עירובין קד, ב: "והנפש הנוגעת בו, בטמא זה שנטמא במת - תטמא עד הערב".

כאן למדנו שהמת אבי אבות הטמאה, והנוגע בו אב הטמאה,

נאמר "מקדש" - כאן בפסוק: "את מקדש ה' טמא".

למה נאמר "משכון" - לעיל בפסוק יג: "את משכון ה' טמא".

ובו' - ואם נאמר משכון, למה נאמר מקדש? אלו נאמר משכון ולא נאמר מקדש, הייתי אומר: על משכון יהא חיב, שהרי משוח בשמן המשחה, ועל מקדש לא יהא חיב. ואם נאמר מקדש ולא נאמר משכון, הייתי אומר: על מקדש יהא חיב, שהרי קדושתו קדושת עולם, ועל משכון לא יהא חיב, לכה נאמר משכון, לכה נאמר מקדש.

כדאיתא בשבועות - טז, ב. תורה כא (כא) ומזה מי הנדה - רבונתינו אמרו - יומא יד, א. נדה ט, א.

שהמהנה טהור - דרריש הכי: "וזהו הטהור" (לעיל פסוק ט), אף לאחר שהזהר קראו טהור (רש"י יומא שם).

וזה - האמור כאן "ומזה מי הנדה".

בא ללמד שהנושא מי חטאת טמא טמאה חמורה - וזהו דוקא בשנושא שלא לצורך הנזה, אבל אם נושא לצורך הנזה טהור (רא"ש).

לטמא בגדים שעליו - וזהו פירוש "בגדיו", בגדים שעליו.

מה שאין כן בנוגע - שאינו טעון כבוס בגדים, כדלקמן ברש"י.

וזה שהוציאו בלשון "מזה" - ולא "ונושא".

אֲדָמָה • על שם (ישעיה א): "אם יאֲדִימו כְּתוֹלַע", שֶׁהַחֲטָא קְרוּי אָדָם. תְּמִימָה • על שם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ תְּמִימִים וְנִעְשׂוּ בוֹ בְּעֲלֵי מוֹמִין – תָּבֵא זֶה וּתְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וַיַּחֲזִרוּ לְתַמּוּתָם. לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל • כָּשֶׁם שֶׁפָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם עַל שְׁמִים: (ג) אֶל-אֲלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן • כָּשֶׁם שֶׁנִּקְהָלוּ עַל אֶהֱרֹן, שֶׁהוּא כֹהֵן, לַעֲשׂוֹת הָעֵגֶל. וּלְפִי שֶׁאֶהֱרֹן עָשָׂה אֵת הָעֵגֶל לֹא נִעֲשִׂית עֲבֹדָה זֹאת עַל-יְדוֹ, שָׂאִין קְטִיגוֹר נִעֲשָׂה סְנִיגוֹר: (ד) וְשָׂרַף אֶת-הַפָּרָה • כָּשֶׁם שֶׁשָׂרַף הָעֵגֶל: (ו) עֵץ אֲרָז וְאֲזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלְעֹת • שֶׁלִּשָׁה מִיָּנִין הִלְלוּ כִּנְגַד שְׁלֹשֶׁת אֲלֹפֵי אִישׁ שֶׁנִּפְלוּ בְּעֵגֶל. וְאֲרָז הוּא הַגְּבֵה מִכָּל הָאֵילָנוֹת וְאֲזוֹב נִמּוֹךְ מִכָּלָם, סִימָן, שֶׁהַגְּבֵה שֶׁנִּתְגַּאֵה וְחֲטָא, יִשְׁפִּיל אֵת עֲצָמוֹ כְּאֲזוֹב וְתוֹלְעֹת, וַיִּתְכַּפֵּר לוֹ: (ט) לְמִשְׁמַרְתָּ • כִּמוֹ שֶׁשֹּׁפֵעַ הָעֵגֶל שְׂמוֹר לְדוֹרוֹת לְפָרְעָנוֹת, שָׂאִין לָךְ פְּקֻדָּה שָׂאִין בָּהּ מִפְּקֻדַת הָעֵגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לז): "וּבְיָוִם פְּקֻדֵי וּפְקֻדָּתֵי וְגו'". וְכָשֶׁם שֶׁהָעֵגֶל מְטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִין בוֹ, כִּף פָּרָה מְטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִין בָּהּ. וְכָשֶׁם שֶׁנִּשְׁטְהָרוּ בְּאֶפְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "וַיִּזְרַע עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וְגו'", כִּף "וּלְקַחוּ לְטַמֵּא מֵעֵפֶר שֶׁרַפַת הַחֲטָאִת וְגו'".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

דִּהְיִינוּ שֶׁהַחֲטָא בָּא בְּגִלְל שֶׁהָיָה בְּמַצֵּב שֶׁל גְּבֻהוֹת וְעִשְׂרוֹת. גַּם יֵשׁ לוֹמַר שֶׁהַפְּנֵה לְגֻבְהוֹת רוּחָנִית, שֶׁבְּגִלְל הַרְגָּשָׁתָם זֶה, חֲשָׁבוּ שִׁיכּוּלִים לַעֲשׂוֹת כֹּל שֶׁבְּרָצוֹנָם.

יִשְׁפִּיל אֵת עֲצָמוֹ כְּאֲזוֹב וְתוֹלְעֹת - רָאָה גַם רִש"י וַיִּקְרָא יד, ד: "יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ מִגְּאֻתוֹ כְּתוֹלְעֹת וְכְאֲזוֹב". וְמָה שֶׁהַקְּדִים שָׁם תוֹלְעֹת לְאֲזוֹב, כִּי כֵן הוּא לְשׁוֹן הַכְּתוּב שֶׁם.

וַיִּתְכַּפֵּר לוֹ, (ט) **לְמִשְׁמַרְתָּ** - כִּמוֹ שֶׁשֹּׁפֵעַ הָעֵגֶל שְׂמוֹר לְדוֹרוֹת לְפָרְעָנוֹת - כִּף זֶה נִתֵּן לְמִשְׁמַרְתָּ לְמַעַט מִפּוֹרְעָנוֹת הָעֵגֶל.

שָׂאִין לָךְ פְּקֻדָּה שָׂאִין בָּהּ מִפְּקֻדַת הָעֵגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר - שְׁמוֹת לב, לד.

"וּבְיָוִם פְּקֻדֵי וּפְקֻדָּתֵי וְגו'" - תְּמִיד תְּמִיד כִּשְׁאִפְקוֹד עֲלֵיהֶם עֲוֹנוֹתֵיהֶם, "וּפְקֻדָּתֵי עֲלֵיהֶם" מַעַט מִן הָעוֹן הַזֶּה עִם שְׂאֵר הָעוֹנוֹת, וְאִין פּוֹרְעָנוֹת בָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל שָׂאִין בָּהּ קִצַּת מִפְּרָעוֹן עוֹן הָעֵגֶל (רש"י שם).

וְכָשֶׁם שֶׁהָעֵגֶל מְטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִין בוֹ - שֶׁעֲבֹדָה-זֶרָה מְטַמֵּא בְּמִשְׁאֵ - רָאָה שְׁבַת פב, א.

כִּף פָּרָה מְטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִין בָּהּ - רָאָה מִסְכַּת פָּרָה פָּרָק ד מִשְׁנָה ד: "כָּל הָעוֹסְקִין בְּפָרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף מְטַמֵּאִים בְּגִדִים".

וְכָשֶׁם שֶׁנִּשְׁטְהָרוּ בְּאֶפְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר - שְׁמוֹת לב, כ.

"וַיִּזְרַע עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְגו'" - וְרָאָה רִש"י שָׁם שֶׁ"נִּתְכַּפְּוּ לְכַדְּקוֹן כְּסוּטוֹת".

כִּף "וּלְקַחוּ לְטַמֵּא מֵעֵפֶר שֶׁרַפַת הַחֲטָאִת וְגו'" - פְּסוּק יז. תוֹרָה א

לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל - כָּשֶׁם שֶׁפָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם עַל שְׁמִים. (א) **אֶל אֲלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן** - כָּשֶׁם שֶׁנִּקְהָלוּ עַל אֶהֱרֹן, שֶׁהוּא כֹהֵן, לַעֲשׂוֹת הָעֵגֶל - לְכֹן דִּוְקָא הַכֹּהֵן צְרִיף לַעֲשׂוֹתָהּ.

וּלְפִי שֶׁאֶהֱרֹן עָשָׂה אֵת הָעֵגֶל, לֹא נִעֲשִׂית עֲבֹדָה זֹאת עַל-יְדוֹ, שָׂאִין קְטִיגוֹר נִעֲשָׂה סְנִיגוֹר - רָאָה גַם רִש"י וַיִּקְרָא טז, ד. וְמָה שֶׁפָּרָה בָּאָה לְכַפֵּר עַל הָעֵגֶל, אִין בְּזָה הָעֵנִין שֶׁל "אִין קְטִיגוֹר נִעֲשָׂה סְנִיגוֹר", כִּינֵן שֶׁזֶהוּ דְבַר שֶׁבָּא לְכַפֵּר עַל הַחֲטָא עֲצָמוֹ, וּבִזָּה אֲדַרְבָּא בְּמָה שֶׁחֲטָא יֵשׁ לוֹ לְתַקּוֹן הַכְּפָרָה, וְלְכֹן בְּפָרָשַׁת שְׁמִינִי (ט) הִבִּיא אֶהֱרֹן עֵגֶל לְכַפֵּר עַל חֲטָא הָעֵגֶל שֶׁעָשָׂה בְּעֲצָמוֹ, וְאִילוּ כָּאֵן שֶׁלֹּא הָיְתָה הַפָּרָה מִיּוֹחֲדַת לְאֶהֱרֹן עַל הַחֲטָא, לֹא נִעֲשִׂתָה הַפָּרָה עַל-יְדוֹ (מֵרָא).

וְשָׂרַף אֵת הַפָּרָה - כָּשֶׁם שֶׁשָׂרַף הָעֵגֶל - רָאָה שְׁמוֹת לב, כ.

עֵץ אֲרָז וְאֲזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלְעֹת - שְׁלֹשָׁה מִיָּנִין הִלְלוּ כִּנְגַד שְׁלֹשֶׁת אֲלֹפֵי אִישׁ שֶׁנִּפְלוּ בְּעֵגֶל - רָאָה שְׁמוֹת לב, כח: "בְּשֹׁלֶשֶׁת אֲלֹפֵי אִישׁ".

וְאֲרָז הוּא הַגְּבֵה מִכָּל הָאֵילָנוֹת, וְאֲזוֹב נִמּוֹךְ מִכָּלָם, סִימָן שֶׁהַגְּבֵה שֶׁנִּתְגַּבֵּה וְחֲטָא - וְאֵף בְּחֲטָא עֲבֹדָה-זֶרָה הָיָה עֵנִין שֶׁל גְּאֻוָּה, שֶׁכֵּן עֲשִׂית הָעֵגֶל הָיְתָה "בְּשִׁבִיל רוּב זָהָב שֶׁהָיָה לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּחֻעַ ב, ט) וַיִּכְסֹף הַרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לְבַעַל" (רש"י דברים א, א), וְהוּא עַל דֶּרֶךְ (דברים לב, ט) "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָוִן וַיִּבְעֹט", שֶׁנִּתְגַּבֵּה מֵרׁוֹב כָּל טוֹב (מִשְׁכִּיל לדח). וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁזֶהוּ גַם דִּיוֹק לְשׁוֹן רִש"י: "שֶׁהַגְּבֵה שֶׁנִּתְגַּבֵּה וְחֲטָא",

עֵפֶר וְאֶפְרוֹ", וְכֹן בְּנִי לְאֶפֶר פָּרָה, וּבְרִש"י שָׁם: שֶׁאֶפֶר פָּרָה בָּא "לְטַהֵרן וְלִזְכּוֹת אֵת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂה הָעֵגֶל".

כְּלוּמַר בְּמִצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה עֲצָמָה יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל. אֵף ה"גוֹר אֲרִי"ה כְּתֹב שֶׁהַכְּפָרָה הִיא בְּכֵף שֶׁחֲטָא הָעֵגֶל גֵּרַם מִיָּתָה לְעוֹלָם, וְהַפָּרָה מְטַהֵרֵת מִשְׁוִמָּאִת מֵת.

אֲדָמָה - עַל שֶׁם "אִם יִאֲדִימו כְּתוֹלַע"

- וְשִׁעִיָּה א, יח. וּבְרִש"י שָׁם: "כְּתוֹלַע - צָבַע שֶׁצּוֹבְעִים בוֹ אָדוּם גְּרַעֲעִינִים הֵם, וַיֵּשׁ תוֹלְעִים בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד".

שֶׁהַחֲטָא - עֲבֹדָה-זֶרָה, שֶׁבָּהּ מְדוּבָר כָּאֵן.

קְרוּי אָדָם - רָאָה גַם רִש"י בְּרִכּוֹת נו, א: "הָעוֹנוֹת קְרוּיִן אֲדוּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר אִם יִאֲדִימו כְּתוֹלַע".

תְּמִימָה - עַל שֶׁם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ תְּמִימִים - מִחֲטָא.

וְנִעְשׂוּ בוֹ - בְּעֲבֹדָה-זֶרָה.

בְּעֲלֵי מוֹמִין - מִשְׁמַע שֶׁמִּפְרַש "תְּמִימָה" מִמוּמִין, וְאִילוּ עַל דֶּרֶךְ הַפִּשְׁט פִּירַשׁ לְעִיל: "תְּמִימָה בְּאֲדָמִימוֹת".

תָּבֵא זֶה וּתְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וַיַּחֲזִרוּ לְתַמּוּתָם - לְהַעִיר שֶׁלְּגַבֵּי "אֲדוּמָה" וְכֹן לְגַבֵּי "עוֹל" הֶרְמֹז בָּהֶם הוּא עַל הַחֲטָא, וְאִילוּ לְגַבֵּי "תְּמִימָה" הֶרְמֹז בָּהּ הוּא עַל תִּיקוֹן הַחֲטָא (מִשְׁכִּיל לדח). וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁכֵּדֵי שֶׁהַפָּרָה תְּכַפֵּר עַל חֲטָא הָעֵגֶל, צְרִיף לְהִיּוֹת רְמֹז בָּהּ הֵן הַחֲטָא וְהֵן הַכְּפָרָה, לְכֹן צְרִיכָה שֶׁתְּהִיָּה פָּרָה אֲדוּמָה שֶׁלֹּא עָלָה עָלֶיהָ עוֹל, הַמוּרָה עַל הַחֲטָא, וּמֵאִידֶךָ צְרִיכָה שֶׁתְּהִיָּה תְּמִימָה, הַמוּרָה עַל כְּפָרַת הַחֲטָא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות גג עמ' 128)

תבוא פרה ותכפר על העגל (רש"י יט, כב) בארו המפרשים, שלולא חטא העגל לא היתה מיתה בישראל, כי במתן תורה זכו ל"חרות ממלאך המות", והחטא גרם למיתה ולטמאת מת; ומוזבן אפוא, שפפרת החטא מבטלת בדרך ממילא טמאת מת. ויש לומר, שזהו שכתב הרמב"ם שהפרה העשירית יעשה מלך המשיח: רמוז רמוז לנו, ששלמות הטהרה תהיה בטול המות לגמרי, "בלע המות לנצח".

כ (א) ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם:

ה"י «כל העדה» עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר, ואלו פרשו לחיים. ותמת שם מרים • (מ"ק כ"ח) למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדמה? לומר לה: מה קרבתו מכפרין (ס"א כמו שפרה אדמה מכפרת), אף מיתת צדיקים מכפרת. ותמת שם מרים • (שם) אף היא בנשיקה מתה. ומפני מה לא נאמר בה: "על פי ה'"? שאינו דרך כבוד של מעלה. ובאהרן נאמר (במדבר לו): "על פי ה'", "באלה מסעי".

ב (ב) ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן:

ה"י «ולא היה מים לעדה» מפאן, שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

כן אצל אשה, ולכן במקום זה כתב כאן "ותמת שם", ללמד בגזרה שוה. ובאהרן נאמר "על פי ה'" "באלה מסעי" - לקמן לג, לח. בלומר, אף שכאן בפרשתנו (לקמן פסוק לא) לא נאמר בו "על פי ה'" - נאמר בן בפרשת מסעי, וברש"י שם: "מלמד שמת בנשיקה". וראה שם בביאור הטעם שלא לומדים 'גזרה שוה' מאהרן. תורה ב

(ב) ולא היה מים לעדה - מכאן - מזה שנאמר "ותמת שם מרים", וסמוך לו: "ולא היה מים לעדה" (רש"י שבת לה, א). כי אם הסבה שלא היה להם מים היא מפני שבאו לקדש, היה צריך לומר: "וישב העם בקדש.. ולא היה מים לעדה", ומזה שכותב באמצע "ותמת שם מרים", אלא ודאי בא להשמיענו מפני שמתה מרים "לא היה מים לעדה".

שכל ארבעים שנה היה להם הבאר - שעליו נאמר (שמות יז, ו) "והכית בצור ויצאו ממנו מים". והוא סלע עגול ועשוי ככברה (שבת לה, א רש"י שם).

בזכות מרים - ונקרא "בארה של מרים", מפני שהיה מתגלגל עם

"תבוא פרה ותכפר על [חטא] העגל". והמהרש"א כתב שהפונה למה שהפרה נקראת "חטאת" (לעיל יט, ט), והרי חטאת מכפרת. אבל ברוב כתבי היד והדפוסים, וכן בדפוסים הנפוצים, הגירסא: "מה הקרבתו מכפרין", והפונה שפרה אדמה יש בה דין מסוים של קרבן.

אף מיתת צדיקים מכפרת - על

עונותיהם של ישראל. **ותמת שם מרים - אף היא בנשיקה מתה** - באהרן ומשה אחיה, ולומדים בן (מ"ק כ"ח א) בגזרה שוה "שם" "שם" ממשוה, שכתוב בו (דברים לה, ה) "ויתת שם משה.. על פי ה'", שפירושו שמת בנשיקה, כמפורש ברש"י שם. וראה רש"י בכא בתרא יז, א בענין מיתת נשיקה: "שלא שלט בו מלאך המות, אלא מת בנשיקה על פי שכינה, ואין ראויה רמה לשלוט במי שנשוק משכינה, שהרי אין הרמה באה אלא מטפה מרה המטפטפת מסבינו של מלאך המות".

ומפני מה לא נאמר בה "על פי ה'" - כמו שנאמר במשה, ולא היינו צריכים לגזרה שוה. **שאינו דרך כבוד של מעלה** - לומר

(א) כל העדה - עדה השלמה - הלימוד הוא מזה שכתוב "כל העדה" לאחר שכבר אמר "בני ישראל" (רא"ם). ומפרש "כל" מלשון שלימות (באר בשדה). או שלומד בן ממה שאמר "העדה" בה"א הידיעה, "עדה השלמה" (נח"י ומרא דכ"א).

שכבר מתו מתי מדבר, ואלו פרשו לחיים - שאלו היו קצתן לחיים וקצתן למיתה, הרי היא עדה בלתי שלמה, אבל עכשיו שכלם פרשו לחיים, נשארה העדה שלמה (רא"ם). וראה רש"י לקמן פסוק כב ובביאור שם.

ותמת שם מרים - למה נסמכה מיתת מרים - שהיתה בתחילת שנת הארבעים לצאתם ממצרים.

לפרשת פרה אדמה - שנאמרה למשה ביום שהוקם המשכן, בראש חודש ניסן של השנה השנייה, כדלעיל ברש"י ה, ב ובביאור שם.

לומר לה: מה [פרה אדמה מכפרת - בן הגירסא בכמה כתבי יד ודפוסים, וכן היא גירסת ה"גור אריה", וכן היא הגירסא בגמרא מועד קטן כח, א. וכתבו ה'הוספות' שם שהפונה לדברי מדרש אנדה (שהובא לעיל ברש"י):

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת יום א' פרשת חוקת, בדר"ח תמוז, התשכ"ו)

יש פאלו שנופלים ברוחם בגלל שלמרות יגיעתם, הן בנוגע לעצמם והן בנוגע לזולתם, אינם רואים מיד את הפירות. וגם על זה ישנו לימוד מפרשת השבוע - שלמרות שבמשך ארבעים שנה לא ידעו בני ישראל בזכות מי היתה להם הבאר שממנה שתו בהיותם במדבר, הנה סוף-פלוסוף נודע להם הדבר, אם כי לאחרי משך זמן רב. ועל-אחת-כמה וכמה בנימינו, שהמאורעות מתרחשים במהירות גדולה הרבה יותר, ברור הדבר, שאם רק מתעסקים מתוך רגש, מסיירה ונתניה עד למסירת נפש (באופן חיובי) - מצליח הקב"ה ורואים פירות טובים במהירות גדולה יותר, או תיכף ומיד, ובכל אופן - תוך משך זמן קצר.

(ג) וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לְאָמֹר וְלוֹ גִּוְעֵנוּ
בְּגֹועֵ אַחִינוּ לִפְנֵי יְהוָה:

ה' וְלוֹ גִּוְעֵנוּ. ה' לואי שגוענו. ב' גועו אחינו. ב' במיתת אחינו בדבר. ל' למד שמיתת צמא מגנה ממנה. ב' גועו. שם דבר הוא, כמו "במיתת אחינו", ולא יתכן לפרשו "כשמתו אחינו", שאם כן היתה לו להנקה "בגוע" (בחולם הנא"ו).

(ד) וְלָמָּה הִבַּאתֶם אֶת־קֶהֱל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה
לְמֹות שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירָנוּ:

ה וְלָמָּה הִעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהִבִּיא אֹתָנוּ אֶל־
הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא מְקוֹם זֵרַע וְתַאֲנָה וְגַפְּנִין
וְרִמּוֹן וּמִים אֵין לְשִׁתוֹת:

(ו) וַיִּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקֶּהֱל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּרְא כְבוֹד־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: פ

♦ יום שלישי ו' תמוז ♦

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לְאָמֹר:
(ב) קַח אֶת־הַמַּטֵּה וְהַקֶּהֱל אֶת־הָעֵדָה אֹתָהּ וְאַהֲרֹן
אָחִיד וְדַבַּרְתֶּם אֶל־הַפֹּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִימֵי
וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִיַּם מִן־הַפֹּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה
וְאֶת־בְּעִירָם:

ה' וְאֶת־בְּעִירָם. (במדבר רבה) מ' מאן, ש' שחם הקדוש-ברוך-הוא על מ' מונם של ישראל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

תרגם אונקלוס. תרגם אונקלוס. [ש' גוענו]. ב' גועו אחינו - במיתת "אחינו" בדבר - במגפה. ב' נראה הכונה למתי מדבר שמתו בעון חטא המרגלים. ל' למד שמיתת צמא מגנה ממנה - במיתת הדבר. ב' גועו - שם דבר הוא - ולא מקור, ישראל במקום שהולכים] בזכותה של מרים (רשי' שבת שם. פסחים נה. א). והזכות שלה היא שהמתינה למשה כשהשליכו אותו למים, שנאמר (שמות ב. ד) "ותתצב אחרתו מרחוק" (רבתו בחי). תורה ג. (ג) וְלוֹ גִּוְעֵנוּ - ה' לואי - "לוי" לשון בקשה וה' לואי (ראה רשי' בראשית ג. טו). וכן

ב' דלקמן. וכן תרגם אונקלוס. כ' מו: במיתת "אחינו". ו' לא יתכן לפרשו: כשמתו אחינו, שאם כן, היתה לו להנקה: "בגוע" - שנהו לשון מקור, ופירושו: ב' מן שגועו אחינו (רא"ם). תורה ד. (ח) וְאֶת בְּעִירָם - מ' מאן ש' שחם הקדוש-ברוך-הוא על מ' מונם של

(ט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ:

(י) וַיִּקְהָלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקְּהָל אֶל־פְּנֵי הַסֵּלַע וַיֹּאמְרוּ לָהֶם שְׂמַעוּ־נָא הַמּוֹרִים הַמִּן־הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מַיִם:

ט וְנָסִיב מֹשֶׁה יָת חֲטָא מִן קָדָם יִי קָמָא דִּי פִקְדָּה :

י וְאַכְנִישׁוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יָת קְהָלָא לְקָדָם כִּיפָא וְאָמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ כְעַן סְרַבְנִיא הַמִּן כִּיפָא הַדִּין נִפְק לְכוּן מַיָּא :

טז < וַיִּקְהָלוּ וְגו' > (טז) זֶה אֶחָד מִן הַמְקוֹמוֹת שֶׁהַחֲזִיק מְעֵט אֶת הַמְרַבָּה. הַמִּן־הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצִיא • לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ מְכִירִין אוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהִלֵּךְ הַסֵּלַע וַיֵּשֶׁב לוֹ בֵּין הַסֵּלְעִים כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק הַבְּאֵר, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם: מַה לָּכֶם? מַאיִזָּה סֵלַע תּוֹצִיאוּ לָנוּ מַיִם? לְכֹף אָמַר לָהֶם: "הַמּוֹרִים", סְרַבְנִים, לְשׁוֹן יוֹנִי: שׁוֹטִים – מוֹרִים אֶת מוֹרִיָּהֶם, הַמִּן הַסֵּלַע הַזֶּה, שֶׁלֹּא נִצְטוּיְנוּ עֲלָיו, נוֹצִיא לָכֶם מַיִם? >

(יא) וַיֹּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַסֵּלַע בַּמַּטֵּהוּ פַעַמִּים וַיִּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתֵּשֶׁת הָעֵדָה וּבְעֵירָם:

טז < פַּעַמִּים • לְפִי שֶׁבְּרַאשׁוֹנָה לֹא הוֹצִיא אֶלָּא טַפִּין, לְפִי שֶׁלֹּא צִוָּה הַמְּקוֹם לְהַכּוֹתוֹ אֶלָּא "וַדְּבַרְתֶּם

אשל אברהם - הרב אלאשולי

סלע שיהיה, ולשלת הקבוצות הללו ענה משה במלה אחת המשתמעת לשלש משמעויות שונות (משכיל לדח). ועוד יש לומר, שרש"י הביא שלשה פירושים אלו גם כדי להעצים את חטאו של משה, שהרי בגלל התבטאות זו נקנס עליו למות במדבר, ובהכרח צריך לומר שהיתה זו התבטאות חריפה שכוללת בתוכה עניינים רבים.

"המן הסלע הזה" שלא נצטוינו עליו "נוציא לכם מים" - ועל כרחינו למצוא את הסלע שצטוינו עליו להוציא ממנו מים (רא"ם). תורה יא

(יא) פַעַמִּים - לְפִי שֶׁבְּרַאשׁוֹנָה לֹא הוֹצִיא אֶלָּא טַפִּין - מִדִּיק בֵּן מִזָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּף בַּמַּטֵּהוּ פַעַמִּים וַיִּצְאוּ מַיִם רַבִּים", מִשְׁמַע שֶׁבַּפְּעַם הִרְאִישׁוֹנָה וַיִּצְאוּ מַיִם מוֹעֲטִים (דברי דח). או מִשׁוּם שֶׁאִם בַּפְּעַם הִרְאִישׁוֹנָה לֹא הוֹצִיא כְּלוּם לָמָּה הִכָּה שׁוֹבֵב הָיָה לוֹ לְהִבִּין שֶׁאִין זֶה הַסֵּלַע שֶׁצִּוָּה עֲלָיו ה' (רא"ם).

לְפִי שֶׁלֹּא צִוָּה הַמְּקוֹם לְהַכּוֹתוֹ, אֶלָּא "וַדְּבַרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע" - לְעֵיל פְּסוּק ח. וְהִמָּה דְּבָרוֹ אֶל סֵלַע אַחֵר - מִתּוֹף שֶׁלֹּא הִפִּירוּ. וְהוֹצִירָךְ רִש"י לְהוֹסִיף פָּרֵט זֶה, כְּדִי לְבָאֵר הַתְּמִיּהָ אִיךָ יִתְכַּבֵּן שֶׁמִּשָּׁה לֹא קִיָּם אֶת הוֹרְאָתָהּ לְדַבֵּר אֶל הַסֵּלַע, וְלָכֵן כָּתַב שֶׁאִכֵּן מִשָּׁה דְּבַר אֶל הַסֵּלַע, אֶלָּא שֶׁלֹּא דְּבַר לְסֵלַע

הסלעים כשנסתלק הבאר - והסלע הפסיק להוציא מים.

והיו ישראל אומרים להם: מה לכם - מה לכם לחפש (רא"ם).

מאיזה סלע תוציאו לנו מים - תוציאו לנו מים מאיזה סלע שיהיה, שהרי כל הסלעים שוים לפני הקדוש ברוך הוא (רא"ם).

לכך אמר להם: "המורים", סרבנים - ראה גם רש"י דברים כא, יח: "ומורה - מִסְרַב דְּבַרְי אָבִיו, לְשׁוֹן מְמָרִים". לְשׁוֹן יוֹנִי: שׁוֹטִים - רָאָה פְּתִיחַתָּא אִיכָּה רַבְתִּי אוֹת לֹא, שֶׁבְּלְשׁוֹן יוֹנִי "צוּחִין לְשׁוֹתָא - מוֹרָא".

מורים את מורייהם - לפירוש זה "המורים" הוא לשון "מורה", והגנאי שבדבר הוא שהם "מורים" את מורייהם, מלמדים את רבותיהם. נמצא שרש"י מביא כאן שלשה פירושים בתיבת "המורים". בטעם הדבר יש לומר, מפני ששלתם היו בהם: חלקם היו סרבנים, שאף שידעו שלא ניתן להוציא מים מסתם סלע, בכל זאת אמרו כן כדי להכעיס את משה ואהרן. חלקם היו שוטים, שחשבו שניתן להוציא מים מסלע שה' לא צוה. וחלקם היו מורים את מורייהם, בחשבם שהם יותר חכמים ממשה ואהרן, ולכן אמרו שביקלתם של משה ואהרן להוציא מים מאיזה

ישראל - מפרשי רש"י מקשים: לכאורה מהי ההוכחה מכאן, הרי את מה שבקשו את זה קבלו, ונתבארו בזה כמה ביאורים (ראה שפ"ח ועוד). ואולי יש לומר (עוד), שהלימוד הוא מזה שכתוב "ואת בעיירם", בפני עצמו, ולא "העדה ובעיירם" כדלקמן פסוק יא, לומר לה שיהיה צווי מיוחד להשקות "את בעיירם", מפני שחס עליהם, ולא רק מצד בקשת בני ישראל. ומה שכתב רש"י שזהו מצד "שחס הקדוש ברוך הוא על ממונם של ישראל ולא מצד צער בעלי חיים, כתב ב"דברי יוד", שזהו ממה שנאמר "ואת בעיירם" (של ישראל) ולא "ואת הבהמות" סתם. תורה ט

(י) וַיִּקְהָלוּ וְגו' - זֶה אֶחָד מִן הַמְקוֹמוֹת - וּרְאָה גַם וַיִּקְרָא ח, ג: "הִקְהַל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד", וּבְרִש"י שם. וְכֵן בִּיהוֹשֻׁעַ ג, ט "גִּשׁוּ הַנְּהָ", וּבְרִש"י שם: "צִמְצַם אֶת כָּלֶם בֵּין שְׁנֵי כְּדֵי אֲרוֹן".

שהחזיק מעט את המרבה - כי בדרך הטבע לא ניתן להקהיל את כל הקהל "אל פני הסלע" (שפ"ח).

המן הסלע הזה נוציא - לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ מְכִירִין אוֹתוֹ - מִשָּׁה וְאַהֲרֹן הָיוּ מְחַפְּשִׁים אֶת הַסֵּלַע, לְפִי שֶׁלֹּא יָדְעוּ הֵיכָן הוּא (רא"ם).

לפי שהלך הסלע וישב לו בין

אֶל-הַסֵּלַע, וְהָמָּה דִּבְרוּ אֶל סֵלַע אַחַר וְלֹא הוֹצִיא. אָמְרוּ: שָׁמָּה צָרִיף לְהַכּוֹתוֹ כְּבָרְאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז) "וְהַכִּיתָ בַּצּוּר" - וְנִדְמָן לָהֶם אוֹתוֹ סֵלַע וְהִכְהוּ.

יבואמר יי למשה ולא־הִרְוֵן יַעֲזֹב דִּי לֹא הַמְנַתִּינִי בְּמִימְרֵי לְקַדְּשׁוֹתֵי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכֹן לֹא תַעֲלוּן יַת קַהֲלָא הַדִּין לְאַרְעָא דִּי יִהְיִיתָ לְהוֹן:

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאַל-תִּהְיֶה יַעֲזֹב לֹא הַאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹן לֹא תָבִיאוּ אֶת-הַקֵּהָל הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם:

כִּי יַעֲזֹב לֹא-הַאֲמַנְתֶּם בִּי • גִּלְגָּל הַכְּתוּב שְׂאֵלוֹי חֲטָא זֶה בְּלִבְדִּי הָיוּ נִכְנְסִין לְאָרֶץ, כְּדִי שְׂלֵא יֵאמְרוּ עֲלֵיהֶם: כַּעֲזוֹן שְׂאֵר דּוֹר הַמִּדְבָּר שֶׁנֶּגְזַר עֲלֵיהֶם שְׂלֵא יִכְנָסוּ לְאָרֶץ, כִּי הָיָה עֲזוֹן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וְהִלֵּא (במדבר יא) "הֲצֵאן וּבִקְרָא יִשְׁחַט" קִשָּׁה מִזֶּה? אֲלֵא לְפִי שְׂבַפְסַתָּר - חֲסָף עֲלֵיו הַכְּתוּב, וְכֵאן שְׂבַמְעַמַּד כֹּל יִשְׂרָאֵל - לֹא חֲסָף עֲלֵיו הַכְּתוּב, מִפְּנֵי קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. לְהַקְדִּישֵׁנִי • שְׂאֵלוֹ דִּבְרַתֶּם אֶל הַסֵּלַע וְהוֹצִיא, הִיִּיתָ מְקַדֵּשׁ לְעֵינֵי הַעֲדָה

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

מלשון חס. **עֲלֵיו הַכְּתוּב** - וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ (רש"י לעיל שם). **וְכֵאן שְׂבַמְעַמַּד כֹּל יִשְׂרָאֵל** - בְּדִלְעִיל בְּרַש"י פְּסוּק י. אֲבָל בְּרַש"י לְעִיל שָׁם: "וְזוֹ שֶׁל מְרִיבָה הִיָּתָה בְּגִלְגָּל". **לֹא חֲסָף עֲלֵיו הַכְּתוּב, מִפְּנֵי קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. לְהַקְדִּישֵׁנִי** - שְׂאֵלוֹ דִּבְרַתֶּם **אֶל הַסֵּלַע** - מִכַּאֵן מִשְׁמַע שֶׁהַחֲטָא הָיָה שְׂלֵא דִּבְרוּ אֶל הַסֵּלַע, וְאֵילוֹ לְעִיל יֵא. כִּב כְּתַב בְּרַש"י שֶׁהַחֲטָא הָיָה שְׂאֵמֶר לָהֶם "שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים", וְכֹן מְפֹרֵשׁ בְּרַש"י דְּבָרִים לֵג. ח: "אִם מֹשֶׁה אָמַר שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים, אִהְרֹן וּמִרְיָם מַה עָשׂוּ". וְכֹן בְּרַש"י תְּהִלִּים צט, ח: "מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים". וְכֹן בְּרַש"י שָׁם קו, לג: "כִּי הִמְרוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת רוּחוֹ בְּשִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים, וַיִּבְטָא בְּשִׁפְתָיו שְׁבוּעָה, לְכֹן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקֵּהָל הַזֶּה וְגו'". וְכֹן בְּרַש"י יומא פו, ב: "וַיִּמְשָׁה מֵת בַּמִּדְבָּר עַל שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים". וְכֹן בְּרַש"י סְנֵהֲרִיו קא, ב: "שְׂבַעוֹן שְׂאֵמֶר שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים נֶעֱנַשׁ וְלֹא נִכְנַס לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל". וְאוֹלֵי יֵשׁ לֹמַר עַל-פִּי דְּבָרֵי בְּרַש"י לְקַמֵּן לֹא, כֹּא: "לְפִי שְׂבָא מֹשֶׁה לְכָלֵל כְּעַס בָּא לְכָלֵל טַעוֹת .. בְּשִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים, וַיִּפֶּן אֶת הַסֵּלַע, עַל-יְדֵי הַכְּעַס טַעְהָ". דְּהִינּוּ שְׂ"שִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים" גֵּרַם לְטַעוֹת שֶׁל "וַיִּפֶּן אֶת הַסֵּלַע", וְנִמְצָא שֶׁשׁוֹרֵשׁ הַחֲטָא הָיָה בְּמַה שְׂבַעַס וְאָמַר "שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים", וְהַחֲטָא בְּפוּעַל הָיָה שְׂטַעְהָ וְדִבְרֵי אֶל הַסֵּלַע. וְלְפִי זֶה לֹמַר, שְׂאֵם הַהֲכָאָה בְּסֵלַע הִיָּתָה רַק בְּגִלְגָּל

אֲשֶׁר לֹא קִדְּשַׁתֶּם, הָא אִם קִדְּשַׁתֶּם. אוֹתִי - עֲדִין לֹא הִגִּיעַ וּמִנְכֶם לְהַפְטִיר. וּמַה שְׂבַסְטוֹף פְּרִשְׁתָּ שְׁמוֹת כְּתַב בְּרַש"י שְׂאֵמֶר לוֹ הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא: "הִרְהַרְתָּ עַל מְדוּתֵי .. לְפִיכָף עָתָה תִּרְאֶה, הַעֲשׂוּי לְפָרְעָה תִּרְאֶה, וְלֹא הַעֲשׂוּי לְמַלְכֵי שְׂבַעָה אוֹמוֹת, כְּשֶׁאֲבִיאֵם לְאָרֶץ", נֶאֱמַרו עַל כִּי תִירוּצִים שׁוֹנִים בְּמִפְרָשֵׁי בְּרַש"י, רִאֵה רֵא"ם, גוּר אֲרִיָּה, דְּבָרֵי דוֹד, וְעוֹד. **כְּדִי שְׂלֵא יֵאמְרוּ עֲלֵיהֶם: כַּעֲזוֹן שְׂאֵר דּוֹר הַמִּדְבָּר שֶׁנֶּגְזַר עֲלֵיהֶם שְׂלֵא יִכְנָסוּ לְאָרֶץ, כִּי הָיָה עֲזוֹן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן** - רִאֵה גַם בְּרַש"י לְקַמֵּן שָׁם: "כֹּל מְקוֹם שְׂכַתְבָּה מִיִּתְתֶּם כְּתַב סְרַחוּנָם, לְפִי שֶׁנֶּגְזְרָה גְזָרָה עַל דּוֹר הַמִּדְבָּר לְמוֹת בַּמִּדְבָּר בַּעֲוֹן שְׂלֵא הֶאֱמִינוּ, לְכָף בְּקִשׁ מֹשֶׁה שִׁיכְתַּב סְרַחוּנוֹ, שְׂלֵא יֵאמְרוּ אִף הוּא מִן הַמְמַרִּים הָיָה. מִשֶּׁל לְשִׁתֵּי נָשִׁים שְׂלוּקוֹת בְּבֵית דִּין, אַחַת קִלְקְלָה וְאַחַת אֲכָלָה פְּגִי שְׂבִיעִית וְכו', אִף כֵּאֵן בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוֹפִיר מִיִּתְתֶּן הַזְּכִיר סְרַחוּנָם, לְהוֹדִיעַ שְׂלֵא הִיָּתָה בָּהֶם אֲלֵא זֶה בְּלִבְדִּי". **וְהִלֵּא "הֲצֵאן וּבִקְרָא יִשְׁחַט"** - לְעִיל יֵא, כִּב. **קִשָּׁה מִזֶּה** - שְׂאֵמֶר שְׂאִין בִּיכְלֵת ה' לְתַת בְּשֶׁר כְּדִי סְפוּקָם, וְאֵלוֹ כֵּאֵן רַק לֹא דְבָר אֶל הַסֵּלַע אֲלֵא הִכָּה (ספ"ט). בְּרַש"י לְעִיל שָׁם: "וְאֵיוֹז קִשָּׁה, זֶה אוֹ שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים". **אֲלֵא לְפִי שְׂבַפְסַתָּר** - בְּרַש"י לְעִיל שָׁם: "שְׂלֵא אָמַר בְּרַבִּים". **חֲסָף** - מִלְשׁוֹן הַפְּחָתָה וְחֲסָכוֹן, אוֹ

הַנְּכוּן. אֲבָל רִאֵה בְּרַש"י בַּמִּדְבָּר לֹא, כֹּא: "בָּא לְכָלֵל כְּעַס, בָּא לְכָלֵל טַעוֹת, בְּשִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים, וַיִּפֶּן אֶת הַסֵּלַע, עַל-יְדֵי הַכְּעַס טַעְהָ", דְּהִינּוּ שְׂוָה שֶׁהִכָּה וְלֹא דִבְרֵי הָיָה בְּגִלְגָּל שְׂבַעַס וּבְגִלְגָּל זֶה טַעְהָ, וְלֹא בְּגִלְגָּל שֶׁדְּבַר תְּחִילָה לְסֵלַע אַחַר. וְכַתַּב הַרְא"ם שְׂצָרִיף לֹמַר שְׂאֵלוֹ שְׂתִי מְדַרְשׁוֹת חֲלוּקוֹת, וּבְכָל מְקוֹם פִּירֵשׁ לְפִי עֲנִינוּ. וְרִאֵה לְקַמֵּן הַעֲרָה לֹא. **וְלֹא הוֹצִיא, אָמְרוּ: שָׁמָּה צָרִיף לְהַכּוֹתוֹ כְּבָרְאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר** - שְׁמוֹת יז, ו. **"וְהַכִּיתָ בַּצּוּר"**, וְנִדְמָן לָהֶם אוֹתוֹ **סֵלַע** - שֶׁהָיָה בְּאַרְזֵה שֶׁל מְרִים, וְהוּא הַצּוּר שֶׁהִכָּה בוֹ מֹשֶׁה בְּרִאשׁוֹנָה, כִּי אִם הָיָה זֶה סֵלַע אַחַר, לֹא הָיָה מוֹצִיא כְּלָל מִיָּם, כִּמוֹ שְׂלֵא הוֹצִיא כְּשֶׁדְּבָרוֹ אֵלָיו (רא"ם). **וְהִכְהוּ** - פְּעַמִּים, וּבְדִלְעִיל. וְאוֹלֵי יֵשׁ לֹמַר שְׂכַאֵן הִיָּתָה טַעוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, מֵאַחַר שֶׁנִּדְמָן לָהֶם אוֹתוֹ סֵלַע, כְּלֹמַר שֶׁהִכְהוּ שְׂוָה הַסֵּלַע שְׂעֲלֵיו צְוָה ה' (כִּי אִם לֹא כֵּן מַה תּוֹעִיל הַהֲכָאָה). הָיוּ צָרִיכִים לְדַבֵּר אֵלָיו וְלֹא לְהַכּוֹתוֹ, שֶׁהָרִי תְחִילָה דִּבְרוּ לְסֵלַע אַחַר וְלְכֹן לֹא יִצְאוּ מִיָּם. וַיֵּשׁ לֹמַר שְׂטַעוֹת זֶה נִבְעָה מִהַכְּעַס, שֶׁכִּינֵן שְׂבַעַס טַעְהָ, וְכַמְבוּאָר לְעִיל. תּוֹרָה יב. **(יב) יַעֲזֹב לֹא הַאֲמַנְתֶּם בִּי** - גִּלְגָּל **הַכְּתוּב שְׂאֵלוֹי חֲטָא זֶה בְּלִבְדִּי, הָיוּ נִכְנְסִין לְאָרֶץ** - שְׂאֵם לֹא כֵּן מַה עֲנִין לְפָרְסָם אֶת חֲטָאִם בְּרַבִּים. וְהוּוּ הַפִּירוּשׁ "יַעֲזֹב", בְּגִלְגָּל חֲטָא זֶה בְּלִבְדִּי (שפ"ט). וְרִאֵה גַם בְּרַש"י לְקַמֵּן כז, יג: "עַל

ואומרים: מה סלע זה, שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה, מקים דבורו של מקום, קל-וחמר אנו!. לכן לא תביאו בשבועה, כמו (שמואל א א): "לכן נשבעתי לבית עלי". נשבע בקפיצה, שלא ירבו בתפלה על כך.

(ג) **המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יהוה** יג אגון מי מציתא די נצו בני ישראל קדם יי ואתקדש בהון:
ויקדש בם: ם

היינו המה מי מריבה הם הנזכרים במקום אחר: את אלו ראו אצטגניני פרעה, שמושיען של ישראל לוקה במים, לכה גזרו (שמות א): "כל-הבן תילוד היארה תשליכהו". ויקדש בם • שמתו משה ואהרן על-ידם, (ובחים קט"ו ב) שפשהקדוש-ברוך-הוא עושה דין במקדשו, הוא יראוי ומתקדש על הבריות. וכן הוא אומר (תהלים סו): "נורא אלהים ממקדשיך", וכן הוא אומר (ויקרא ט): "בקרבי אקדש".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הכרתו, שהרי לא עמדו בתפלה לפניו יתברך עד שיצטרך לישבע כדי שלא יבטלו גזרתו בתפלתם, אלא מעצמו נשבע.

כדי שלא ירבו בתפלה על כך - כלומר, כדי שלא יועיל רבוי תפלה (נח"י), שאם לא היה נשבע הרי שעל-ידי תפלה מרובה היה ניתן לבטל הגזרה. אמנם על אף השבועה, משה הרבה להתפלל - ראה רש"י בדברים ג, כד: "פתח להיות עומד ומתפלל, אף-על-פי שנגזרה גזירה, אמר לו ממך למדתי וכו'". תורה יג

(ג) **המה מי מריבה - הם הנזכרים במקום אחר -** ולא מצאנו שנגזרו בכתוב במקום אחר, אלא הכונה ל"מי מריבה" שראו איצטגניני פרעה (באר בשח).

את אלו ראו אצטגניני פרעה שמושיען של ישראל לוקה במים - ולפי זה "המה מי מריבה" ו"אשר רבו בני ישראל" אינם דבר אחד, אלא הם שני דברים, ו"המה" מוסב על "מי מריבה", שאת אלו ראו איצטגניני פרעה שמושה לוקה במים אלו (נח"י). ו"אשר רבו בני ישראל" זהו טעם למה נקראו המים "מי מריבה" (באר בשח).

לכה גזרו: "כל הבן תילוד היארה תשליכהו" - שמות א, כב. וראה גם רש"י שם: "יום שנולד משה אמרו לו אצטגניניו: היום נולד מושיען.. וראוין אנו שסופו ללקות במים.. והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה". וראה רש"י בראשית יד, ז: "עין משפט הוא קדש - על שם העתיד, שעתידין

והוציא מים, מה שאין-כך כשהכה בסלע ויצאו מים, אין זה נראה שהסלע עצמו קים רצונו של מקום, אלא ההפאה היא שגרמה לכך.

קל-וחמר אנו - שאנו שומעים ומדברים וצריכים לפרנסה, בודאי שצריכים לקים דבורו של הקדוש-ברוך-הוא.

לכן לא תביאו - בשבועה - שאם לא בן מהו "לכן", הרי כבר אמר לעיל "יען" (משכיל לדח). וראה גם רש"י תהלים קו, לג: "ויבטא בשפתיי - שבועה, לכן לא תביאו".

כמו "ולכן נשבעתי לבית עלי" - שמואל א ג, יד. מביא הוכחה שפתיבת "לכן" משתמשים בה לענין שבועה, ואף כאן כיון שאמר "לכן" משמע שנשבע, אף שלא נזכרה שבועה בכתוב. וראה גם רש"י יחזקאל טו, ח: "ואין לכן אלא שבועה, כמו שזכר לכן נשבעתי לבית עלי". ואין לומר שמלת "לכן" היא שבועה, אלא כשהקדוש-ברוך-הוא רוצה להשבע מקדים ואומר "לכן" (רא"ש). וראה רש"י ושעיה י, כד (בחצאי גגולים): "לכן - לשון שבועה, לכן באמת". כלומר, תיבת לכן פירושה באמת.

נשבע בקפיצה - כלומר, הודרו ונשבע, שהגזרה והשבועה היו בבת אחת (באר בשח). ואולי מבאר בזה מה שלא נזכרה שבועה ממש אלא רק תיבת "לכן" הרומזת על שבועה, מפני שרצה להשמיענו שהודרו בשבועה. והרא"ש כתב ש"נשבע בקפיצה" פירושו שקפץ מעצמו ונשבע בלי שום

טעות ושגגה, לא היה נענש על כך, אבל כיון שהטעות נבעה מהכעס - נענש על כך כאלו עשה כן במזיד. **והוציא -** מים.

הייתי מקדש לעיני העדה, ואומרים: מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע - כלומר, שאין בו דעת להכיר גדולתו של הבורא, כחוש הנה שאין בו דעת (באר בשח). אבל אם בן היה צריך לכתוב מפורש שאין בן דעת, ועל דרך שכתב בסוף פרשת יתרו (גבי אבני הכבש): "ומה אבנים הללו שאין בן דעת כו'". אלא נראה שההדגשה כאן היא שאין יודעות כלל את **משמעות הדבור**, שהרי אינן מדברות ואינן שומעות, ובכל זאת מקומות **דבורו של מקום**. וראה לשון רש"י שמות כ, כג (גבי מזבח): "ומה אבנים שאין רואות ולא שומעות ולא מדברות", ויש לומר ששם כיון שמדובר בהנפת ברזל על המזבח הוצרך להוסיף שאין רואות, ואילו כאן לענין הדבור, אין צורך להדגיש שאין רואות.

ואינו צריך לפרנסה - מה שמדגיש פרנסה דוקא, אפשר משום שבני ישראל במדבר היו תלויים בפרנסתם (מים ומן) בחסדו של הקדוש-ברוך-הוא בדרך נס. וראה רש"י דברים ל, יט (גבי שמים וארץ): "ומה אלו.. אם זוכין אין מקבלין שכר, ואם חוטאין אין מקבלים פורענות כו'".

מקים דבורו של מקום - שאם היה מדבר אל הסלע והיה מוציא מים, היה נראה שהסלע עצמו נשמע לדבור

♦ יום רביעי ז' תמוז ♦

יד וישלח משה אנגדין מרקם לות מלכא דאדום כדנן אמר אחיף ישראל את ידעת ית כל עקתא די אשפחתנא:

(יד) וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיף ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו:

כ"י אַחִיף יִשְׂרָאֵל • מַה רָאָה לְהִזְכִּיר כָּאֵן אַתְּוּהָ? אֶלָּא אָמַר לוֹ: אַחִים אֲנַחְנוּ, בְּנֵי אֲבֵרָהֶם, שְׁנֵאמַר לוֹ (בְּרַאשִׁית טו): "כִּי־גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ", וְעַל שְׁגִינֵנו הִיָּה אוֹתוֹ הַחֹב לְפָרְעוֹ. אַתְּוּהָ יִדְעַתְּ אֶת כָּל־הַתְּלָאָה • לְפִיכֶךָ פִּירֵשׁ אַבְיָכֶם מֵעַל אַבְיָנוּ (שם לו): "וַיִּלְךָ אֶל־אַרְצָן מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחִיו" - מִפְּנֵי הַשְּׂטֵר־חֹב הַמְּטִיל עֲלֵיהֶם, וְהַטִּילוּ עַל יַעֲקֹב.

טו וינחתי אבהתנא למצרים ויתבנא במצרים יומין סגיאין ואבאישו לנא מצראי ולאבהתנא:

(טו) ויִרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרָיִמָה וַיָּנֹשׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹאֲבֹתֵינוּ:

כ"י אַ וַיִּרְעוּ לָנוּ • סְבַלְנוּ צָרוֹת רַבּוֹת. וְלֹאֲבֹתֵינוּ • מִכָּאֵן, שֶׁהָאֲבוֹת מְצַטְעָרִים בְּקָבֵר כִּשְׁפָרְעֻנוֹת כָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שטר חוב של גזירת כי גר יהיה זרעך המוטל על זרעו של יצחק, אמר: אלף לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר.

מפני השטר-חוב המטל עליהם - על יעקב ועשו.

והטילו על יעקב - סיום הטענה - ראה רש"י לקמן פסוק יז. תורה טו

(טו) וירעו לנו - סבלנו צרות רבות - פירוש, אף שכתוב כאן רק "וירעו לנו", שעשו להם רק רעה, אף בין שבמקום אחר הוא אומר (דברים כו, ו):

"וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה", הרי שגם כאן הכונה לצרות רבות (גרא). ובזה רצו לומר להם שסבלו הרבה יותר מגזירת הגרות של "כי גר יהיה זרעך", כלומר, אתם נצלתם ואנו סבלנו בשבילכם

(משכיל לדוד).

ולאבותינו - מכאן שהאבות מצטערים בקבר כשפרענות באה על ישראל - שאין לומר שהפונה

שאבותיהם הצטערו במצרים, כי אז היה צריך לומר לפי סדר הדורות: וירעו לאבותינו ולנו (גרא). או שהיה צריך לומר: וירעו מצרים לנו ולאבותינו, שאז היה משמעו שבאותו

אופן שהרעו לנו הרעו לאבותינו, אבל

(יד) אחיף ישראל - מה ראה להזכיר כאן אתה - ההדגשה היא על "כאן", שאין מקום להזכיר אתה כאן בסיפור התלאות והצרות שעברו עד עתה, אלא היו צריכים להזכיר את ענין האונה בסוף דבריהם בשעה שבקשו לעבור בארצם בפסוק יז, כדי שבוכות האונה יתנו להם לעבור (אהל עקב).

אלא אמר לו: אחים אנחנו, בני אברהם, שנאמר לו - בראשית טו, יג:

"כי גר יהיה זרעך", ועל שגינינו היה אותו החוב לפרעו - כי החוב היה מוטל על זרעו של יצחק (רשי שם לו, ז).

וזהו מה שאמרו "אחיף ישראל", ולא "בני ישראל", שכונתו היתה על ישראל סבא, אחיו של עשו (עי' משכיל לדוד).

אתה ידעת את כל התלאה - לפיכך פרש אביכם מעל אבינו - וזהו "אתה ידעת" לשון עבר, ולא אתה יודע, דהינו שעשו ידע מראש את כל התלאה שהוא עתיד לעבור, ולכן עזב את יעקב אחיו (משכיל לדוד).

שנאמר - פן הוא בכמה בתביידי ובדפוס רומי.

"וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו" - שם לו, ו. ובג' רש"י שם פסוק ז (בשם מדרש אגדה): "מפני יעקב אחיו, מפני

משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו העין, והם מי מריבה".

ויקדש כם - שמתו משה ואהרן עליהם - נראה שמפרש "כם" על "מי מריבה", שעל ידי מריבה לקו משה ואהרן, וכמו שכתב לעיל "לוקה במים" (רא"ם וספר החזקוני נח"י). אך אפשר שהפונה

גם על "בני ישראל" הנזכרים בפסוק, שעל ידם לקו משה ואהרן, כאמור בדברים (א' לו): "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם".

שכשהקדוש-ברוך-הוא עושה דין במקדשו - נראה שמפרש "כם" גם על משה ואהרן.

הוא יראוי ומתקדש על הפריות, וכן הוא אומר - תהלים סח, לו.

נזרא אליהם ממקדשיך" - אל תקרי "ממקדשיך" אלא "ממקדשיך", שכשהקדוש-ברוך-הוא עושה דין בצדיקים, מתירא ומתעלה ומתקלס

(רשי שם).

וכן הוא אומר - ויקרא י, ג.

"בקרובי אקדש" - ובג' רש"י שם: "בקרובי - בבחי'ר". אבל רש"י שם מפרש "אקדש" על המשכן, ורק את

"ועל פני כל העם אכבד" מפרשו על הקדוש-ברוך-הוא. ויש לומר, שבין ש'כאן נזכר לשון "ויקדש כם", העדיף להביא הפסוק "בקרובי אקדש". תורה יד

(טו) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהֵיהוָה וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וַהֲנֵה אֲנַחְנוּ בְּקֶדֶשׁ עִיר קִצֵּה גְבוּלָךְ:

טו וַיִּצְלִינָא קָדָם יי וְקָבִיל צְלוֹתְנָא וַיִּשְׁלַח מַלְאָכָא וַאֲפָקְנָא מִמִּצְרַיִם וְהָא אֲנַחְנָא בְּרַקָּם קְרִיתָא דְּבִסְטָר תְּחוּמָּךְ:

כ"ט"א וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ • בְּבִרְכָה שֶׁבִרְכָנוּ אֲבִינוּ (בראשית כז): "הקל קול יַעֲקֹב", שָׁאֲנוּ צוֹעֲקִים וְנַעֲנִים. מַלְאָךְ • זֶה מֹשֶׁה. מִכָּאן, שֶׁהַנְּבִיאִים קְרוּאִים "מַלְאָכִים", וְאוֹמֵר (ד"ה ב לו): "וַיְהִי מַלְעָבִים בְּמַלְאָכֵי הָאֱלֹהִים".

(יז) נִעְבְּרָה־נָּא בְּאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכַרְם וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר דְּרָךְ הַמַּלְאָךְ גִּלְךָ לֹא נִטְהַר יָמִין וּשְׂמֹאלוֹ עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלָּךְ:

יז נַעֲבֹר קָעֵן בְּאַרְעֶךָ לֹא נַעֲבֹר בְּחַקְל וּבְכַרְם וְלֹא נִשְׁתִּי מִי גֹב בְּאַרְח מַלְכָּא גִּזְל לֹא נִסְטִי לְנִמְיָנָא וְלִסְמָאֲלָא עַד דְּנַעֲבֹר תְּחוּמָּךְ:

כ"ט"ב נִעְבְּרָה־נָּא בְּאַרְצֶךָ • אֵין לָךְ לַעֲוֹר עַל הַיְרֻשָׁה שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כִּשְׁם שְׂלֹא פְרַעַתְתָּ הַחֹב, עֲשֵׂה לָנוּ עֲזָר מְעֻט לַעֲבֹר דְּרָךְ אַרְצֶךָ. וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר • (במדבר רבה) "מי בורות" הִיָּה צְרִיף לֹמֵר, אֲלֹא כִּף אָמַר מֹשֶׁה: אֶף־עַל־פִּי שֵׁישׁ בְּיַדְנוּ מִן לְאֹכַל וּבְאֵר לְשִׁתּוֹת, לֹא נִשְׁתָּה מִמֶּנּוּ, אֲלֹא נִקְנָה מִכֶּם אֲכָל וַיְמִים לְהִנְאֻתְכֶם. מִכָּאן לְאֲכֹסְנָאֵי, שְׂאֶף־עַל־פִּי שֵׁישׁ בְּיַדוֹ לְאֹכַל, יִקְנָה מִן הַחֲנֻנִי, כְּדִי לְהַנּוֹת אֶת אֲשֵׁפִיזוֹ. דְּרָךְ הַמַּלְאָךְ גִּלְךָ וְגו' • אָנוּ חוֹסְמִים אֶת בְּהֻמְתָּנוּ וְלֹא יִטּוּ לְכַאֵן וּלְכַאֵן לְאֹכַל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

של אָדוּם, שְׁהָרִי לֹא מִסְפִּיק לָהֶם בְּאֵר אַחַת שֶׁל אָדוּם עֹבֵר כֹּל הַעָם (משכיל לדח). אוּ הַפִּירוּשׁ: "מִי בְּאֵר" הָרִי הֵם מִי מַעֲיָן שֶׁהֵם נוֹבְעִים וְזוֹחֲלִים, וְהָרִי הֵם הַפְּקָר, וְלָמָּה לֹא יִשְׁתּוּ מִהֶם? מִה־שְׂאִי־כֵן "מִי בורות" הֵם מִים מְכוּנְסִים וְאֵינֶם הַפְּקָר (נח"ה). וְלִהְיֶירֶ שְׁהַגִּירָסָא בְּדַפּוּס רֵאשׁוֹן: מִי בְּאֵרוֹת. אֲלֹא כִּף אָמַר מֹשֶׁה: אֶף־עַל־פִּי שֵׁישׁ בְּיַדְנוּ מִן לְאֹכַל וּבְאֵר לְשִׁתּוֹת, לֹא נִשְׁתָּה מִמֶּנּוּ, אֲלֹא נִקְנָה מִכֶּם אֲכָל וַיְמִים לְהִנְאֻתְכֶם - וְאֶף שְׂלֹא נֶאֱמַר בַּפְּסוּק עֲנִין אֲכִילָה, הַדְּרָךְ נִלְמַד מִקַּל־וְחֹמֵר, שְׂאֵם מִים שְׂאֵין דְּרָכָם בְּמִכְרֵה רְצוּ לְקִנּוֹת אֶף־עַל־פִּי שֵׁישׁ לָהֶם בְּאֵר, כֹּל־שֶׁכֵּן שֶׁהָיוּ קוֹנִים מִהֶם לָהֶם אֶף־עַל־פִּי שֵׁישׁ לָהֶם מִן (משכיל לדח). מִכָּאן לְאֲכֹסְנָאֵי שְׂאֶף־עַל־פִּי שֵׁישׁ בְּיַדוֹ לְאֹכַל, יִקְנָה מִן הַחֲנֻנִי - מִבְּעַל הַבֵּית עֲצָמוֹ שְׁהוּא עֲצָמוֹ חֲנֻנִי. וְאָבֵן בְּדַפּוּס רֵאשׁוֹן הַגִּירָסָא: יִקְנָה מִבְּעַל הַבֵּית. כְּדִי לְהַנּוֹת אֶת אֲשֵׁפִיזוֹ - מֵאַרְח שְׁלֹו. וּבִסְפָר הַזְּכָרוֹן קִתְּבַת שֶׁהַכֹּנֵה כָּאֵן לְאֲכֹסְנָאֵי שְׁמֵיהֶלֶךְ בְּדָרְךָ וְהִגִּיעַ לְמָקוֹם מְסוּיָם, מִדַּת דְּרָךְ אֶרֶץ הִיא שְׁיִקְנָה מִהַחֲנֻנִי שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם, כְּדִי לְהַנּוֹת אֶת בְּעַל הַמָּקוֹם. דְּרָךְ הַמַּלְאָךְ גִּלְךָ וְגו' - אָנוּ חוֹסְמִים

בְּרַכָּה, שְׁעַל־יְדֵי הַקּוֹל הֵם נַעֲנִים. וְרָאָה גַּם רַשִׁי לְקַמֵּן לֹא, ח: "שְׂאִין נוֹצְחִים אֲלֹא בְּפִיָּהֶם, וְעַל־יְדֵי תַפְלָה וּבְקִשָּׁה". וּמֹשֶׁה אָמַר לָהֶם כֵּן כְּדִי לְרַאֵם וַיִּתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר, שְׂאֵם לֹא כֵן יַעֲקֹוּ אֵל ה' וְהוּא יִשְׁמַע קוֹלָם (באר בשדה). מַלְאָךְ - זֶה מֹשֶׁה - שְׁהָרִי לֹא הוֹצִיאֵם עַל־יְדֵי מַלְאָךְ אֲלֹא עַל־יְדֵי מֹשֶׁה. וְכִף פִּירוּשׁוֹ: וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ לְדַבֵּר אֵל פְּרַעַת וְלַעֲשׂוֹת הָאוֹתוֹת, וַיּוֹצִיאֲנוּ [ה'] עַל־יְדֵי־זֶה מִמִּצְרַיִם (רא"ם). מִכָּאן שֶׁתְּנַבִּיאִים קְרוּיִים מַלְאָכִים, וְאוֹמֵר - דְּכַרִּי הַיְמִים ב לו, טו. "וַיְהִי מַלְעָבִים בְּמַלְאָכֵי הָאֱלֹהִים" - מַלְעִיגִים בְּנַבִּיאִים שֶׁהֵם שְׁלוּחֵי הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא (רד"ק). תוֹרָה יז (יז) נִעְבְּרָה נָּא בְּאַרְצֶךָ - אֵין לָךְ לַעֲוֹר - לַעֲרַעַר (ספר הזכרון). עַל הַיְרֻשָּׁה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּשְׁם שְׂלֹא פְרַעַתְתָּ הַחֹב - זֶהוּ סִיּוֹם הַטַּעֲנָה שֶׁהַתְּחִילוֹ בָּהּ בַּפְּסוּק יד. עֲשֵׂה לָנוּ עֲזָר מְעֻט לַעֲבֹר דְּרָךְ אַרְצֶךָ - וְלִפְנֵי בְקִשָּׁה זוֹ הַקְּדִימוֹ לֹמֵר תְּחִילָה "אֵין לָךְ לַעֲוֹר עַל הַיְרֻשָּׁה כו", כְּדִי שְׂלֹא יֵאמַר אָדוּם: אֵם אֲנִי אֶעֱזוֹר לָכֶם לַעֲבֹר, לֹא אוּכַל אַחֲרֶיכֶם לַטַּעֲוֹן עַל הַיְרֻשָּׁה (דברי דח). וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר - "מִי בורות" הִיָּה צְרִיף לֹמֵר - אֵם הַכֹּנֵה לְמִי בְּאֵר

כֵּינֵן שֶׁהַפְּסִיק בְּאִמְצַע בְּתִיבַת מִצְרַיִם, מִשְׁמַעוֹ שֶׁהַמִּצְרַיִם הִרְעוּ לָנוּ, וְאִבּוֹתֵינוּ הִצְטַעְרוּ מִמֶּה שֶׁהִרְעוּ לָנוּ (ע"פ משכיל לדח). אוּ מִפְּנֵי שֶׁ"וְלֹאֲבֹתֵינוּ" שֶׁהוֹזְכְּרוּ כָּאֵן הֵם "אֲבֹתֵינוּ" הַנּוֹצְרִים בְּתַחֲלַת הַפְּסוּק "וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיִמָּה", שְׁמֵיהֶם הָיוּ יַעֲקֹב וּבְנָיו, וְהָרִי כֹל עוֹד שְׂאֵחַד הַשְּׂבָטִים הִיָּה חֵי לֹא הַתְּחִיל הַשְּׁעֵבֹד בְּמִצְרַיִם, אֵם כֵּן לֹא יִתְּבֵן לֹמֵר שֶׁהִרְעוּ מִמֶּשׁ ל"אֲבֹתֵינוּ" (לבוש). תוֹרָה טו (טו) וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ - בְּבִרְכָה שֶׁבִרְכָנוּ אֲבִינוּ - בַּפְּשׁוּטוֹת הַכֹּנֵה עַל יַצְחָק, שֶׁהוּא זֶה שְׂאֵמֵר כֵּן לְיַעֲקֹב. אֶף צְרִיף עֵינֵן מִה שֶׁנִּקַּט "אֲבִינוּ", שְׁהָרִי סֵתָם "אֲבִינוּ" כָּאֵן בְּדַבְרֵי רַשִׁי הַכֹּנֵה עַל יַעֲקֹב, וְאֵלוֹ יַצְחָק נִקְרָא "וְקַנְנוּ", רֵאָה רַשִׁי לְקַמֵּן פְּסוּק כ. וְנִרְאָה שֶׁבִיחַס לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל הָאֲבוֹת נִקְרָאִים בְּשֵׁם "אֲבִינוּ", מִה־שְׂאִי־כֵן אֲצַל עֲשׂו. "הַקַּל קוֹל יַעֲקֹב" - כִּי אֵם לֹא כֵן הִיָּה צְרִיף לֹמֵר "וַיִּשְׁמַע ה'", וּמָה מוֹסִיף "קוֹלָנוּ" (שפ"ח). וּבִזְהָ אָמְרוּ לָהֶם: כִּשְׁם שֶׁבִרְכָה זוֹ הַתְּקַנְמָה, כִּף תִּתְקַיֵּם גַּם הַהִבְטָחָה עַל יְרוּשַׁת הָאֶרֶץ, וּמִפְּמִילָא צְרִיכִים אַתֶּם לְתַת לָנוּ לַעֲבֹר (ע"פ נחלת יעקב). שְׂאֲנוּ צוֹעֲקִים וְנַעֲנִים - כְּלוֹמֵר, בְּאִמְיָרְתוֹ זוֹ שֶׁל יַצְחָק הִיָּתָה כָּה גַּם

(יה) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן־בְּחַרְבִּי אֵצֶא לְקִרְאֲתְךָ:

יח וַיֹּאמֶר לַיהוָה אֲדֹמָאָה לֹא תַעֲבֹר בְּתַחֲמוּמֵי דִילְמָא בְּדַקְטָלִין בְּתַרְבָּא אַפּוּק לְקַדְמוּתְךָ:

יט «פֶן־בְּחַרְבִּי אֵצֶא לְקִרְאֲתְךָ • אַתֶּם מִתְנַגְּאִים בְּקוֹל שְׁהוּרֵישְׁכֶם אֲבִיכֶם, וְאַמְרַתֶּם: "וַנִּצְעַק אֶל־ה' וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ", וְאַנִּי אֵצֶא עֲלֵיכֶם בְּמַה שְׁהוּרֵישְׁנִי אֲבִי (בראשית כז): "וְעַל תַּרְבֵּף תַּחֲיֶה».

(יט) וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמַסְלָה נַעֲלָה וְאִם־ מִימִיךָ נִשְׁתָּה אֲנִי וּמִקְנִי וְנִתְתִּי מִכֶּרֶם רַק אֵין־דָּבָר בְּרַגְלֵי אַעֲבָרָה:

כ «רַק אֵין־דָּבָר • אֵין שׁוּם דָּבָר מִזִּיקָךְ.

(כ) וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֲדֹם לְקִרְאָתוֹ בְּעַם כְּבֹד וּבִיד חֲזָקָה:

כא «וּבִיד חֲזָקָה • בְּהִבְטַחַת זְקַנְנוּ (סו): "וְהִידִים יְדֵי עֲשׂו».

(כא) וַיִּמָּאֵן אֲדֹם נִתַּן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבָר בְּגִבְלוֹ וַיִּמָּן יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ: פ

כא וְסָרִיב אֲדֹמָאָה שְׂבַק יְתֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְרַת בְּתַחֲמוּמָה וְסָטָא יִשְׂרָאֵל מִלְּוִתָּה:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(יט) רַק אֵין דָּבָר - "אֵין" שׁוּם "דָּבָר" מִזִּיקָךְ - אַפְשָׁר שֶׁמִּפְרָשׁ "רַק" מְלִשׁוֹן מִיעוּט, שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם מִיעוּט וְהִזְקָה. תורה כ

(כ) וּבִיד חֲזָקָה - בְּהִבְטַחַת [זְקַנְנוּ]: - כֹּן הַגִּירָסָא בְּהַרְבֵּה פְתִיבֵיד וּדְפוּסִים רַאשׁוּנִים, וְעוּד. וּבִשְׂאָר הַדְּפוּסִים: זְקַנְנוּ. וְלְכַל הַדְּעוֹת הַפְּנוּה לְיִצְחָק.

"וְהִידִים יְדֵי עֲשׂו" - בְּרַאשִׁית כו, כב. גְּבֵי הִידִים אָמַר "בְּהִבְטַחַת", וְאֵילוּ גְבֵי חֶרֶב אָמַר "שְׁהוּרֵישְׁנִי", מִפְּנֵי שֶׁעַל הִידִים לֹא שִׁיף לֹאמַר יְרוּשָׁה, מֵהַשְׂאִין־כֹּן הַחֶרֶב עוֹבְרַת בִּירוּשָׁה. וּמָה שְׁלֹא נֶאֱמַר שֶׁצָּאָו "בְּחַרְבִּי", יֵשׁ לֹאמַר מִפְּנֵי שֶׁהִבְטַחַת "הִידִים יְדֵי עֲשׂו" גְּדוּלָה יוֹתֵר מִירוּשַׁת "וְעַל תַּרְבֵּף תַּחֲיֶה", שֶׁהִרִי הַיְרוּשָׁה אֵינָה מְבַטְיָה נִצְחוֹן, מֵהַשְׂאִין־כֹּן הַבְּטָחָה. תורה כא

לֹאמַר שְׂבֻזָּה טַעַן אֲדֹם, שְׂאִין זֹו בְּרַכָּה מוֹל בְּרַכָּה, שְׂאָז יֵשׁ הַתְּנִיָּה שְׂרַק "כַּאֲשֶׁר תִּרִיד, וּפְרַקְתָּ עֲלֹ מַעַל צְנִיאָרְךָ" (בראשית כז, מ ובִּרְשִׁי סו), אֶלֶּא זֹו יְרוּשָׁה כְּנִגְדֵי יְרוּשָׁה, וּבִזָּה אֵין הַתְּנִיָּה. וְכַתֵּב הַ"בָּאָר בַּשְּׂדֵה" שֶׁלְּכֹן אָמַר "פֶּן", שְׂמָא הַיְרוּשָׁה שֶׁל הַחֶרֶב תִּנְצַח אֶת הַיְרוּשָׁה שֶׁל יַעֲקֹב.

"וְעַל תַּרְבֵּף תַּחֲיֶה" - בְּרַאשִׁית כו, מ. מִפְּרָשׁ כֹּן מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר "בְּחַרְבִּי" (וְלֹא בְּחַרְבִּי), הַמּוֹרָה עַל הַחֶרֶב הַיְדוּעָה שְׁהוּרֵישֶׁם אֲבִיהֶם (ספר הַחִכּוּה). וְרָאָה רַשִׁי עֲמוּס א, יא: "עַל רְדְפוּ בְּחַרְבִּי אַחֲזִיו - שֶׁנֶּאֱמַר פֶּן בְּחַרְבִּי אֵצֶא לְקִרְאֲתְךָ, וְגַם עוֹדְנוּ טוֹרֵף אִפּוֹ וְשׁוֹמֵר עֲבַרְתוֹ, וְלֹא חוֹר בּוֹ". וְרָאָה רַשִׁי לְקַמֵּן לֹא, ט: "אוּמְנוֹת הָאוּמוֹת שְׂבָאִים בְּחַרְבִּי, שֶׁנֶּאֱמַר וְעַל תַּרְבֵּף תַּחֲיֶה". וְנִרְאָה שֶׁלְּאַחַר שֶׁעֲשׂו הוֹרִישׁ כֹּן לְכַנְיֹו, נִהְפֵּף הַחֶרֶב לְאוּמְנוֹת שֶׁל כָּל הָאוּמוֹת. תורה יט

אֶת בְּהִמְתְּנוּ - שְׂאֵם לֹא כֹן אֵיךְ יְכוּלִים לְהִבְטִיחַ שְׁלֹא יִטּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל. וְלֹא יִטּוּ לְכָאן וּלְכָאן לְאַבֵּל - וְהוּוּ הַפִּירוּשׁ "לֹא נָטָה יָמִין וּשְׂמֹאל", שְׂאִין הַפְּנוּה לְהַלִּיכָה בְּרַגְלֵיכֶם, שְׁזָה כְּבֹר אָמְרוּ "לֹא נַעֲבֹר בְּשַׂדֵּה וּבְכַרְם", אֶלֶּא כֹּאן הַפְּנוּה עַל הַטִּית רֹאשׁ הַבְּהִמּוֹת לְאַבּוֹל מֵהַצְּדָדִים (נחלת יַעֲקֹב). תורה יח

(יח) פֶּן בְּחַרְבִּי אֵצֶא לְקִרְאֲתְךָ - אַתֶּם מִתְנַגְּאִים בְּקוֹל שְׁהוּרֵישְׁכֶם אֲבִיכֶם - יַעֲקֹב, שֶׁכֹּן אֶת הַבְּרַכָּה קִבֵּל יַעֲקֹב בְּלָבָד, וְאֵילוּ וְרָעוּ אַחֲרָיו קִבְּלוּ זֹאת בִּירוּשָׁה. כְּלוּמַר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טַעַנּוּ שֶׁהֶם קִבְּלוּ אֶת הַבְּרַכָּה מֵיַעֲקֹב, וְעַל כֵּךְ עָנּוּ אֲדֹם שְׂאִין זֹו בְּרַכָּה לְהֶם אֶלֶּא רַק יְרוּשָׁה.

וְאַמְרַתֶּם - לְעִיל פְּסוּק טז. "וַנִּצְעַק אֶל ה' וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ", וְאַנִּי "אֵצֶא" עֲלֵיכֶם בְּמַה שְׁהוּרֵישְׁנִי אֲבִי - עֲשׂו, שֶׁקִּבֵּל אֶת הַבְּרַכָּה מִיַּעֲקֹב, וְעֲשׂו הוֹרִישׁ אוֹתָהּ לְזָרְעוֹ אַחֲרָיו. וַיִּשׁ

**(כד) יֵאָסֹף אֶהְרֹן אֶל־עַמּוּי כִּי לֹא יבֹא אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־מְרִיתֶם אֶת־פִּי
לְמִי מְרִיבָה:**

כד יתפנש אהרן לעמה ארי לא ייעול
לארעא די יהבית לבני ישראל על די
סרבנותן על מימרי למי מצותא:

**(כה) קַח אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־אֱלֶעָזָר בְּנָו וְהֵעַל אֹתָם הַר
הַהָר:**

כה דבר ית אהרן וית אלעזר ברה ומסיק
יתהון להר טורא:

ט"ז קח את־אהרן • בדברי נחומים. אמר לו: אשריך שתראה כתרך נתון לבנך, מה שאין אני זכאי לךך.

**(כו) וְהִפְשִׁט אֶת־אֶהְרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְהִלְבִּשְׁתֶּם אֶת־
אֱלֶעָזָר בְּנָו וְאֶהְרֹן יֵאָסֹף וּמַת שָׁם:**

כו ואשלח ית אהרן ית לבושהי ותלבשנן
ית אלעזר ברה ואהרן יתפנש וימות תמן:

ט"ח אֶת־בְּגָדָיו • את בגדי כהנה גדולה הלבשהו, והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו. אמר לו: "הפנס למערה", ונכנס. ראה משה מצעת ונר דלוק. אמר לו: "עלה למטה" - ועלה, "פשט ידיך" - ופשט, "קמץ פיך" - וקמץ, "עצם עיניך" - ועצם, מיד חמד משה לאותה מיתה, וזהו שנאמר לו (דברים לב): "כפאשר־מת אהרן אחיך" - מיתה שנתאוית לה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

"על גבול ארץ אדום". ואם תאמר מה פשעם של ישראל בזה, והרי היו מוכרחים לעבור את ארץ אדום כדי להפגס לארץ? ויש לומר: פיון שלא נתנו להם אדום לעבור בארצם, היו צריכים להתרחק מגבולם, והם לא עשו כן, אלא היו הולכים ומתחברים עמם ונושאים ונותנים עמם [באמור בדברים ב, ט: "כאשר עשו לי בני עשו", וברש"י שם: "לענין מר אוכל ומינם"] (באר בשדה).

נפרצו מעשיהם, וחסרו הצדיק הזה - ודקא פאן, ולא יותר מאוקר, שהרי בלאורכהי נגזרה עליו מיתה לפני בניסותם לארץ. **וכן הנביא אומר ליהושפט** - דברי הימים ב, כ, לו. **בהתחברך** - בפסוק: "בהתחברך". וראה בהערה הבאה.

עם אחוהו פרץ ה' את מעשיך - "וישברו אניות". לפי שנתחבר עם אחוהו בזאת [ללכת עמו למלחמה]. לךך נשברו, וכן אמר לו הנביא בדברי הימים (שם): בהתחברך עם רשע פרץ ה' את מעשיך (רש"י מא בב, מט). תורה כד (כה) קח את אהרן - בדברי נחומים - פל לקיחה האמורה אצל בני אדם היא בדברים (ט"א), וכאן הנה צורך בדברי נחומים. וראה גם רש"י לעיל

טז, א. **אמר לו: אשריך שתראה כתרך נתון לבנך, מה שאין אני זכאי לךך** - בדלקמן פסוק כו. תורה כו (כו) **את בגדיו** - את בגדי כהנה גדולה - לומר כן מהאמור "והפשט את אהרן את בגדיו", שפירושו: תפשיט את אהרן, ואת מה תפשיט אותו? "את בגדיו", לא סתם בגדים, אלא בגדים המיוחדים לו, שהם בגדי כהונה גדולה (ט"א).

הלבשהו - אף שלא נאמר בכתוב "הלבשהו", בהכרח לומר שהיה ציווי כזה, שהרי כהן גדול אינו יכול להיות מחוץ למשכן בבגדי כהונה גדולה, אם לא היה ציווי מיוחד לךך (רא"ם וט"א). **והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו** - בדלעיל ברש"י פסוק כה. וביתר פירוט כתב רש"י בדברים לב, נ: "שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר, וכן שני, וכן שלישי, וראה בנו בכבודו". וראה גם רש"י שמואל א ב, לו: "מתחילה נתתי כהונה גדולה לאלעזר, שנאמר והפשט את אהרן את בגדיו וגו'". **אמר לו: הכנס למערה** - בתיאור זה מבאר רש"י שלא רק הפשטת בגדי כהונה גדולה היתה על־ידי משה, שלכאורה נראה הדבר פגנאי

שלוקחים ממנו הכהונה בכת, אלא כל הפרטים נעשו על־ידי משה דרך פבוד לאהרן, [עד כדי כך שמושה עצמו התאנה למיתה זו] (ט"א). **ונכנס, ראה משה מצעת ונר דלוק, אמר לו: עלה למטה, ועלה** - אולי לומר זה מהכתוב "ואהרן יאסף ומת", דהינו שמיתתו תהיה על־ידי שיאסף אל המטה, וכלשון הכתוב (בראשית מט, א): "ויאסף רגליו אל המטה". **פשט ידיך, ופשט** - ברש"י דברים שם הוסיף: "פשוט רגליך, ופשט" **קמץ פיך, וקמץ עצם עיניך, ועצם** - ברש"י דברים שם כתב בסדר הפוך: "עצום עיניך, ועצם. קמוץ פיך, וקמץ", והוסיף: "והלך לו". **מיד חמד משה לאותה מיתה, וזהו שנאמר לו** - דברים לב, נ. **"כאשר מת אהרן אחיך, מיתה שנתאוית לה** - ראה גם רש"י שם: "באותה מיתה שראית וחדדת אותה.. אמר משה: אשרי מי שמת במיתה זו". ומפסוק זה מוכיח שאכן אהרן מת כפי התיאור המפורט פאן, שאם לא פן מהו "כאשר מת אהרן אחיך" (ט"א). ומה שלא הביא רש"י מהפסוק דלקמן כו, יג: "כאשר נאסף אהרן אחיך", שגם שם פירש רש"י: "מכאן שנתאנה משה למיתתו של אהרן", יש לומר

(כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה פֶּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הָרֶהָר הָהָר לְעֵינַי פְּלִהֲעֵדָה:

רש"י: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה • (במדבר רבה) אף־על־פי שֶׁהִדְבַּר קָשָׁה לוֹ, לֹא עָכַב.

כז וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמֹא דִי פְקִיד יְיָ וְסִלְקוּ לְהַר טוּרָא לְעֵינַי כָּל כְּנֻשְׁתָּא:

כח וַאֲשַׁלַּח מֹשֶׁה יְת אֶהָרֶן יְת לְבוֹשׁוּהֵי וְאֶלְבִּישׁ יְתֵהוּן יְת אֶלְעֶזֶר בְּרַה וּמִית אֶהָרֶן תְּמָן בְּרִישׁ טוּרָא וַיִּנְחַת מֹשֶׁה וְאֶלְעֶזֶר מִן טוּרָא:

(כח) וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת־אֶהָרֶן אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׂ אֹתָם אֶת־אֶלְעֶזֶר בְּנוֹ וַיִּמַּת אֶהָרֶן שֵׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיַּרְדּ מֹשֶׁה וְאֶלְעֶזֶר מִן־הָהָר:

כט וַחֲזוּ כָּל כְּנֻשְׁתָּא אַרְי מִית אֶהָרֶן וּבְכוּ יְת אֶהָרֶן תְּלַתִּין יוֹמִין כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל:

(כט) וַיֵּרְאוּ כָּל־הָעֵדָה כִּי גֹעַ אֶהָרֶן וַיָּבֹאוּ אֶת־אֶהָרֶן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל:

רש"י: וַיֵּרְאוּ כָּל־הָעֵדָה וּגְוִי • (ספ) כְּשָׂרְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעֶזֶר יוֹרְדִים וְאֶהָרֶן לֹא יָרַד, אָמְרוּ: הֵיכָן הוּא אֶהָרֶן? אָמַר לָהֶם: מַת. אָמְרוּ: אֶפְשֶׁר, מִי שַׁעֲמַד כְּנָגַד הַמְּלָאךָ וְעֶצֶר אֶת הַמַּגְפָּה יִשְׁלַט בּוֹ מִלְּאָךְ הַמּוֹת? מִיָּד בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה רַחֲמִים וְהִרְאוּהוּ מִלְּאֲכִי הַשָּׁרֵת לָהֶם מוּטָל בַּמַּטָּה, רְאוּ – וְהֶאֱמִינוּ. כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל • הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים; לְפִי שֶׁהָיָה אֶהָרֶן רוֹדֵף שְׁלוֹם וּמִטִּיל אֶהָבָה בֵּין בְּעַלֵּי מְרִיבָה וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. כִּי גֹעַ • אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהַמִּתְרַגֵּם "דְּהָא מִית", טוֹעָה הוּא, אֶל־אִם־כֵּן מִתְרַגֵּם וַיֵּרְאוּ – "וְאֶתְחַזְּיאוּ", שְׁלֹא אָמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְכָרוּנְס־לְכַרְכָּה "כִּי" זֶה מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן "דְּהָא", אֶל־אֵל עַל מִדְרַשׁ שֶׁנִּסְתַּלְקוּ עַנְיֵי כְבוֹד, וְכִדְאָמַר רַבִּי אֶבְהוּ (ראש השנה א): אֵל תִּקְרִי "וַיֵּרְאוּ" אֶל־אֵל "וַיֵּרְאוּ", וְעַל לִשׁוֹן זֶה נּוֹפֵל לִשׁוֹן "דְּהָא", לְפִי שֶׁהוּא נְתִינַת טַעַם לְמַה שְׁלִמְעֵלָה הֵימְנוּ. לְמַה וַיֵּרְאוּ? לְפִי שֶׁהָיָה מַת אֶהָרֶן, אָבָל עַל תְּרַגּוּם "וַחֲזוּ כָּל כְּנֻשְׁתָּא" אֵין לִשׁוֹן "דְּהָא" נּוֹפֵל אֶל־אֵל לִשׁוֹן

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"וַיֵּרְאוּ" - "וְאֶתְחַזְּיאוּ" - וְהִתְרַאוּ, נִתְגַּלּוּ. וַרְאָה גַם רִשׁ"י תַעֲנִית ט, א. שו"ת רש"י סימן רנא. שְׁלֹא אָמְרוּ רְבוּתֵינוּ ז"ל - ראש השנה ג, א. "כִּי" זֶה מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן "דְּהָא", אֶל־אֵל עַל מִדְרַשׁ שֶׁנִּסְתַּלְקוּ עַנְיֵי כְבוֹד - כְּשִׁמּוֹת אֶהָרֶן. וְכִדְלִקְמוּן בְּרִשׁ"י כא, א. וּמִטַּעַם זֶה בִּיאַר רִשׁ"י הַתִּיבּוֹת "כִּי גֹעַ" לְאַחַר הַתִּיבּוֹת "כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל", כִּדִּי לְהַסְמִיכוֹ לְפִסּוּק שְׁלֹאֲחֶרְיוּ (שפ"ח). וְכִדְאָמַר רַבִּי אֶבְהוּ - ראש השנה שם. דְּאָמַר רַבִּי אֶבְהוּ: אֵל תִּקְרִי "וַיֵּרְאוּ" אֶל־אֵל "וַיֵּרְאוּ" - שֶׁהִתְגַּלּוּ. וְעַל לִשׁוֹן זֶה נּוֹפֵל לִשׁוֹן "דְּהָא" - רְאָה גַם רִשׁ"י ראש השנה שם. לְפִי שֶׁהוּא נְתִינַת טַעַם לְמַה שְׁלִמְעֵלָה הֵימְנוּ, לְמַה "וַיֵּרְאוּ"? לְפִי שֶׁהָיָה "מַת אֶהָרֶן" - וְנִסְתַּלְקוּ עַנְיֵי הַכְּבוֹד, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִתְגַּלּוּ לְעֵין כָּל וַרְאָה גַם רִשׁ"י תַעֲנִית שָׁם. גִּישׁוֹן צ, א. אָבָל עַל תְּרַגּוּם "וַחֲזוּ כָּל כְּנֻשְׁתָּא" - וַרְאוּ כָּל הָעֵדָה. אֵין לִשׁוֹן "דְּהָא" נּוֹפֵל, אֶל־אֵל לִשׁוֹן

וְהִרְאוּהוּ מִלְּאֲכִי הַשָּׁרֵת לָהֶם מְטָל בַּמַּטָּה, רְאוּ - וְהוּא "וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה", שֶׁאִם לֹא כֵן הָיָה צְרִיךְ לֹאמַר "וַיִּשְׁמְעוּ" (רא"ם). וְהֶאֱמִינוּ - כְּלוּמַר, מֵאַחַר שֶׁ"רְאוּ" שְׁהוּא מוּטָל בַּמַּטָּה, "הֶאֱמִינוּ" לְדַבְּרֵי מֹשֶׁה שֶׁהוּא מַת. כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל - הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים, לְפִי שֶׁהָיָה אֶהָרֶן רוֹדֵף שְׁלוֹם וּמִטִּיל אֶהָבָה בֵּין בְּעַלֵּי מְרִיבָה - בֵּין אִישׁ לְרַעְהוּ, וּבְזֶה רִשׁ"י רוֹצֵה לֹאמַר שֶׁגַם אֶצֶל הָאֲנָשִׁים הָיָה חִידוּשׁ, שֶׁכָּל הָאֲנָשִׁים כְּבוֹ, וְלָכֵן נֶאֱמַר "כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל", מִדֵּה־שְׁאִי־כֵן אֶצֶל מֹשֶׁה לֹא נֶאֱמַר "כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ - רְאָה גַם רִשׁ"י דְּבָרִים לַד, ה, שֶׁאֶצֶל מֹשֶׁה כְּתוּב: "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - הַזְּכָרִים, אָבָל בְּאֶהָרֶן, מִתּוֹךְ שֶׁהָיָה רוֹדֵף שְׁלוֹם וְנוֹתֵן שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרַעְהוּ וּבֵין אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ, נֶאֱמַר כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל, זְכָרִים וּנְקִיבוֹת". כִּי גֹעַ - אוֹמֵר אֲנִי: שֶׁהַמִּתְרַגֵּם "דְּהָא מִית" - שֶׁהָיָה מַת, מִפְּנֵי שִׁמּוֹת. טוֹעָה הוּא, אֶל־אִם־כֵּן מִתְרַגֵּם

מִשׁוּם שֶׁשָׁם אֵין זֶה הַפִּירוּשׁ הַיְחִידִי, אֶל־אֵל הִבִּיא שָׁם פִּירוּשׁ נּוֹסֵף, מִדֵּה שְׁאִי־כֵן עַל הַפִּסּוּק בְּדְבָרִים וְהוּא הַפִּירוּשׁ הַיְחִידִי בְּרִשׁ"י. תוֹרַה כו (כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה - אֶהֱעֲלֶי־פִי שֶׁהִדְבַּר קָשָׁה לוֹ - מִיתַת אַחִיו. לֹא עָכַב - כִּי אִם לֹא כֵן, מִה מוֹסִיף הַכְּתוּב בְּאָמְרוֹ "וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה", וְהָרִי הַכְּתוּב מִפְּרַט מִיַּד אַחֲר־כֵּן: "וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה וּגְוִי" (מִשְׁכֵּל לַחֹד). תוֹרַה כח (כט) וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה וּגְוִי - כְּשָׂרְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעֶזֶר יוֹרְדִים וְאֶהָרֶן לֹא יָרַד, אָמְרוּ: הֵיכָן הוּא אֶהָרֶן? אָמַר לָהֶם: מַת. אָמְרוּ: אֶפְשֶׁר מִי שַׁעֲמַד כְּנָגַד הַמְּלָאךָ וְעֶצֶר אֶת הַמַּגְפָּה - כִּדְלַעֲלֵל בְּרִשׁ"י יז, יג. יִשְׁלַט בּוֹ מִלְּאָךְ הַמּוֹת? מִיָּד בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה רַחֲמִים - מִה שֶׁהוֹצֵרָךְ לְ"רַחֲמִים" - רְאָה בַּמִּדְבָּר רְבָה יֵט, כ שֶׁאָמְרוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: "אִם אַתֶּם מְבִיאִין אוֹתוֹ מוּטָב, אִם לֹאוּ נִסְקַל אַתְּכֶם, בְּאוֹתָהּ שַׁעַה עֲמַד מֹשֶׁה בַּתְּפִלָּה וְאָמַר: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם הוֹצִיאֵנוּ מִן הַחֹשֶׁךְ".

“אֲשֶׁר”, שהוא מגזרת שמוש “אי”, שְׁמַצִּינוּ “אם” מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן “אֲשֶׁר”, כמו (איוב כא): “וְאִם־מְדוּעַ לֹא־תִקְצַר רוּחִי”. וְהִרְבָּה מְפַרְשִׁים מִזֶּה הַלִּשׁוֹן (שם יד): “אם חֲרוּצִים יָמִיו”.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 253)

ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו (רש"י כ, כט) התבות "בין בעלי מריבה" מיתרות לכאורה, שהרי החדוש הוא שגם הנשים בכו. ויש לומר, שגם לגבי האנשים היה חדוש: כלם בכו, ככתוב "כל בית ישראל". והינו: כל - מרבה כל הזכרים. בית ישראל - מרבה גם הנשים.

כא (א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּדְעָרֵד יֵשֵׁב הַנְּגֹב פִּי בְּאֵר יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ

שְׁבִי:

ה"י וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי • שָׁמַע שָׁמַת אֶהָרֶן וְנִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד כּו', כְּדֹאִיתָא בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה (ד' קא). וְעַמְלָק מְעוֹלָם רְצוּעַת מְרֻדוֹת לְיִשְׂרָאֵל, מִזְמָן בְּכָל עַת לְפָרְעֻנוֹת. יֵשֵׁב הַנְּגֹב • זֶה עַמְלָק, שְׁנֹאֲמַר (במדבר יג): "עַמְלָק יוֹשֵׁב בְּאַרְצֵי הַנְּגֹב", וְשָׁנָה אֶת לְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן כְּנַעַן, כְּדִי שִׁיְהִיו יִשְׂרָאֵל מִתְּפַלְלִים לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְתַת כְּנַעֲנִים בְּיָדָם, וְהֵם אֵינָם כְּנַעֲנִין, רְאוּ יִשְׂרָאֵל לְבוֹשִׁיהֶם כְּלְבוּשֵׁי עַמְלָקִים וּלְשׁוֹנָם לְשׁוֹן כְּנַעַן; אָמְרוּ: "נִתְפַלֵּל סִתָּם", שְׁנֹאֲמַר: "אִם־נָתַן תַּתֵּן אֶת־הָעַם הַזֶּה בְּיָדֵי". דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים • דֶּרֶךְ הַנְּגֹב שֶׁהִלְכוּ בָּהּ

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בְּעוֹלָם שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל (ע"פ הרב).
כְּדֹאִיתָא בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה - ג, א. תַּעֲנִית ט, א. הוּבָא גַם לְעֵיל בְּרִשִׁי כ, כט.
וְעַמְלָק מְעוֹלָם רְצוּעַת] מְרֻדוֹת - רְצוּעָה שְׂרוּדִים בָּהּ - רָאָה רִשִׁי חוֹלִין קָמָא ב ש"מְרֻדוֹת" הִיא מִלְשׁוֹן "רְדוּי". לְיִשְׂרָאֵל, מִזְמָן בְּכָל עַת לְפָרְעֻנוֹת - רָאָה שְׁמוֹת יו, ח: "וַיִּבֹא עַמְלָק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל". לְקַמֵּן יד, ה: "וַיִּרְדּוּ הָעַמְלָקִי .. וַיִּכּוּם וַיִּגּוּ". וְלָכֵן גַּם בָּאן מִיַּד שְׁנִתְּנָה אֶפְשָׁרוֹת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל. עַמְלָק הוּא הֵרֵאשׁוֹן שָׁבָא לְהִלָּחֵם בָּהֶם. וַיֵּשׁ לּוֹמַר שֶׁגַּם מִצַּד יִשְׂרָאֵל הָיָה זֶה עַת שֶׁל "פּוֹרְעֻנוֹת", וְכַלְשׁוֹן רִשִׁי לְעֵיל כ, כג: "נִפְרָצוּ מַעֲשֵׂיהֶם וַחֲסָרוּ הַצַּדִּיק הַזֶּה", וְכֵן גַּם מִזֶּה שֶׁהִלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַמְרַגְלִים, כְּדִלְקַמֵּן בְּדַבּוּר הַבָּא (הרב).
יֵשֵׁב הַנְּגֹב - זֶה עַמְלָק, שְׁנֹאֲמַר - לְעֵיל יג, כט.
עַמְלָק יוֹשֵׁב בְּאַרְצֵי הַנְּגֹב" - רָאָה גַם רִשִׁי שְׁמוֹאֵל ט, ו.

רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, לְפִיכָּךְ חוֹר וְכַתְּבָה". וּלְפִי זֶה, מִזֶּה שְׁכַתּוּב כָּאן "כִּי בָא יִשְׂרָאֵל", פִּירוּשׁוֹ: כְּאֲשֶׁר בָּא יִשְׂרָאֵל (מִשְׁכֵּל לַדָּוָה), אוּ פִירוּשׁוֹ: "כִּי בָא יִשְׂרָאֵל" בְּלֶבֶד בְּלֹא עֲנָנֵי כְבוֹד, אוּ פִירוּשׁוֹ: שְׁכִינִין שְׁנֹסְתַּלְקוּ הָעֲנָן נִתְּגַלּוּ יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן שָׁמַע שָׁבָא יִשְׂרָאֵל (ט"א).
זְכוּ' - וַיִּכְסְבוּר נִתְּנָה רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל". רִשִׁי כָּאן הַשְּׁמִיט תִּיבוֹת אֵלּוּ וְלֹא הֶעֱתִיקוּן בְּלִשׁוֹנוֹ אֶלָּא רַק רִמּוֹם ב"וכו", אֲבָל לְקַמֵּן לֵג, מ כְּתָבוּ בְּפִירוּשׁ, וַיֵּשׁ לּוֹמַר הֵטַעַם לְזוֹה, שְׁכָּאן הָרִי כּוֹתֵב בְּהַמְשָׁךְ שְׁמִדוּבָר בְּעַמְלָקִים, וְהֵטַעַם שְׁנִתְּחַמוּ הוּא מִשׁוּם ש"עַמְלָק מְעוֹלָם רְצוּעַת מְרֻדוֹת לְיִשְׂרָאֵל וְכו'", וְלֹא מִשׁוּם שֶׁשְׁכַּרְבוּ שְׁנִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וּמִזֶּה גַם שְׁאִין עַמְלָק מִחֲפַשׁ לְקַבֵּל רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁכֵּן גַּם בְּחַיֵּי אֶהָרֶן הוּא נִלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל, לָכֵן כָּתַב רַק שְׁשָׁמַע שְׁמַת אֶהָרֶן וְהִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי הַכְּבוֹד וּבְגִי יִשְׂרָאֵל הִתְגַּלּוּ, וּמִיַּד בָּא עַמְלָק וְנִלְחַם בָּהֶם, בְּתוֹר "רְצוּעַת מְרֻדוֹת". אֲבָל לְקַמֵּן שֶׁם אֵין רִשִׁי כּוֹתֵב שְׁמִדוּבָר בְּעַמְלָקִים, אֶלָּא מַעֲתִיק רַק "וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי", וְעַל זֶה כּוֹתֵב "וַיִּכְסְבוּר שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל", לּוֹמַר לָךְ שְׁאִפִּילוּ כְּנַעֲנִים מִמֶּשׁ הָיוּ בָּאִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁכֵּן מִיתַת אֶהָרֶן וְהִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי הַכְּבוֹד גְּרַמָּה תְּחוּשָׁה

"אֲשֶׁר" - אֲשֶׁר גּוֹעַ אֶהָרֶן.
שְׁהוּא מְגֻזַּרְת שְׁמוּשׁ "אי" - ש"כ"י מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אי", שְׁפִירוּשׁוֹ "אִם".
שְׁמַצִּינוּ "אם" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֲשֶׁר", כְּמוֹ "וְאִם מְדוּעַ לֹא תִקְצַר רוּחִי" - אִיּוֹב כּא, ד. וּפִירוּשׁוֹ: וְאֲשֶׁר [עַל כֵּן] מְדוּעַ לֹא תִקְצַר רוּחִי.
וְהִרְבָּה מְפַרְשִׁים מִזֶּה הַלִּשׁוֹן - רָאָה גַם רִשִׁי בְּרַב־שִׁית כּד, יט, לֵג. שֶׁם לֹא, נב. שֶׁם מִג, ז. שְׁמוֹת כג, לֵג.
אִם חֲרוּצִים יָמִיו" - שֶׁם יד, ה. וּפִירוּשׁוֹ: אֲשֶׁר חֲרוּצִים יָמִיו. וְרָאָה רִשִׁי שֶׁם: "אִם גְּמוּל זֶה הוּא מִשְׁתַּלֵּם, שְׁחָרוּצִים וְקָצוּבִים לְיוֹם קָבֻעַ וּמְיוּעַד לְמִיתָה". וּבְרִשִׁי שֶׁם יו, יג מְפַרְשׁוּ מִלְשׁוֹן "מֵאֲחֵר". תוּרַה א

(א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי - שָׁמַע שְׁמַת אֶהָרֶן וְנִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד - עֲנָנֵי רְקִיעַ וְעֲנָנֵי עֶשֶׁן, וְשָׁאָר עֲנָנִים אֵינָם שֶׁל כְּבוֹד (רִשִׁי תַעֲנִית ט, א). וְהֵם שְׁבָעָה עֲנָנִים שֶׁהָיוּ מְקִיפִים אוֹתָם מְכַל עֶבֶר - רָאָה רִשִׁי לְעֵיל י, לד. וְאֵף שְׁנִיתוֹן לְפָרֶשׁ כְּפִשׁוּטוֹ שְׁשָׁמַע "כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" - הַהוֹכְחָה הִיא מִזֶּה־אֲמֹר לְקַמֵּן לֵג, מ, שְׁבָה־הַמְשָׁךְ לְתִיאֹר מִיתַת אֶהָרֶן נֹאמַר: "וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עָרֵד וַיִּגּוּ", וְלֹא נֹאמַר שֶׁם: "כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים", וּמְפַרְשׁ רִשִׁי שֶׁם: "כָּאן לְמִדָּף שְׁמִיתַת אֶהָרֶן הִיא הַשְּׁמוּעָה, שְׁנֹסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי הַכְּבוֹד, וַיִּכְסְבוּר שְׁנִתְּנָה

וְשָׁנָה אֶת לְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן כְּנַעַן - וְלָכֵן נִקְרָא כָּאן "הַכְּנַעֲנִי".
כְּדִי שִׁיְהִיו יִשְׂרָאֵל מִתְּפַלְלִים לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְתַת כְּנַעֲנִים בְּיָדָם וְהֵם אֵינָם כְּנַעֲנִים, רְאוּ יִשְׂרָאֵל לְבוֹשִׁיהֶם כְּלְבוּשֵׁי עַמְלָקִים וּלְשׁוֹנָם לְשׁוֹן כְּנַעַן, אָמְרוּ: נִתְפַלֵּל סִתָּם, שְׁנֹאֲמַר - פְּסוּק ב.

המרגלים, שְׁנֵאָמַר (עס): "וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֶב". דָּבָר אַחֵר: "דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" דֶּרֶךְ הַתֵּיַר הַגְּדוֹל הַנוֹסֵעַ לַפְּנֵיהֶם, שְׁנֵאָמַר (סז): "דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה". וַיֵּשֶׁב מִמְּנוּ שְׁבִי • אֵינָה אֶלָּא שְׁפָחָה אַחַת (ילקוט בשם מדרש) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ 9 לקו"ש חל"ח עמ' 83 - מתוך 'לקראת שבת')

הדרך להלחם בעמלק

וישמע הפנעני . . כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל

דרך האתרים - דרך הנגב שהלכו בה המרגלים . . ד"א . . דרך התיר הגדול הנוסע לפניהם.. (כא, א. ובפרש"י)
 וַיֵּשֶׁב לְבָאָר הַעֲנִין בְּעִבּוּדַת הָאָדָם לְקוֹנוֹ: שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים בְּ"דֶרֶךְ הָאֲתָרִים" מוֹרִים עַל שְׁנֵי אוֹפְנִים שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל מִתִּיַצְבִּים לַמִּלְחָמָה נֶגֶד עַמְלָק (פחות ה'לעומת זה) הַמִּנְגֵּד לְקִדְשָׁה וּמִנְצְחִים אוֹתוֹ.
 "דֶּרֶךְ . . שֶׁהֲלָכוּ בָּהּ הַמְּרַגְלִים" - הַמּוֹרָה עַל עִבּוּדַת ה' שְׁעַל־פִּי טַעַם וְדַעַת. וְכִמּוֹ הַמְּרַגְלִים שִׁתְּרוּ אֶת הָאֶרֶץ, שִׁתְּפִקְדָם הִיָּה לְמִצּוֹא הַדֶּרֶךְ הַקָּלָה בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע (עִבּוּדָה שְׁעַל־פִּי שְׂכָל) לְכַבֵּשׁ אֶת הָאֶרֶץ, וְכִמּוֹ כֵּן בְּרוּחַנִיּוּת, כְּאֲשֶׁר הִיצֵר הָרַע מִסִּית אֶת הָאָדָם נֶגֶד הַתּוֹמָ"צ, לוֹחֵם הָאָדָם עִמּוֹ עַל־יְדֵי הַתּוֹבָנוּת בְּמַעֲלַת הַטּוֹב וְהַקִּדְשָׁה, וּפְחִיתוּת עֶרְךָ הָרַע. וְכִלְלוֹת מִלְחָמָתוֹ הִיא עַל־יְדֵי שְׂכָל, תַּכְסִּיסי מִלְחָמָה וְכו'.

"דרך התיר הגדול" - עִבּוּדַת הַמְּסִירַת־נַפְשׁ שְׁלַמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת, הוּא בְּטַל אֶל הַקֶּבֶ"ה וְסוּמְךָ עַל "הַתֵּיַר הַגְּדוֹל", אֲרוֹן בְּרִית ה', שְׁלִפְנֵיו מִתְּבַטְלִים הָאוֹיְבִים בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא, "וַיְהִי בְּנוֹסֵעַ הָאֲרוֹן וְגו' קוֹמָה ה' וַיַּפְּצוּ אוֹיְבֶיךָ וַיְנוֹסוּ מִשְׁנֵאִיךָ מִפְּנֵיךָ".
 ב' אוֹפְנִים אֵלוֹ הֵם בְּהִתְאָם לְמַצְבוֹ שֶׁל הַמִּנְגֵּד עַמְלָק:
 כְּאֲשֶׁר עַמְלָק מְפַחַד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָכֵן נִלְחַם עַל־יְדֵי תַּכְסִּיסיִם וְתַחְבּוּלוֹת - שֶׁשָּׁנָה אֶת לְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן כְּנַעַן, אִזּוֹ אֶפְשָׁר לְנַצְחוֹ גַם עַל־יְדֵי עִבּוּדָה שְׁעַל־פִּי טַעַם וְדַעַת.
 אוֹלָם כְּאֲשֶׁר עַמְלָק נִלְחַם בְּאִפְסוֹ שֶׁל חֲצֵפָה, לְמַעֲלָה מִטַּעַם וְדַעַת, גַּם כְּאֲשֶׁר הַדָּבָר נוֹגֵד אֶת הַשְּׂכָל - הַדֶּרֶךְ לְבַטְלוֹ הוּא רַק עַל־יְדֵי מְסִירַת נַפְשׁ וּבִטּוֹל שְׁלַמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת.

ב וְקִיָּם יִשְׂרָאֵל קָיָם קָדָם יי ואמר אם ממסר תמסר ית עמא הדין בידי ואגמר ית קרויהוין:
(ב) וַיֵּדַר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תַּתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיַדִּי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת־עֲרֵיהֶם:
ע"י ~ וְהַחֲרַמְתִּי • אֶקְדִּישׁ שְׁלָלָם לְגִבְעָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שֶׁשָּׁבוּ מִי שֶׁכָּבַר הִיָּה "שְׁבִי" בְּיַדִּי יִשְׂרָאֵל, וְסַתֵּם "שְׁבִי" הוּא דָּבָר הַכִּי פְּחוּת שֶׁבְּשְׁבִי, וְהִיא הַשְּׁפָחָה (גיא).
 וְכִ"מִשְׁכִּיל לְדוֹד" כְּתַב שְׁתִּיבַת "וַיֵּשֶׁב" וְלֹא "וַיֵּשְׁבָה" (עיי' שם הביאור), מוֹרָה עַל לְשׁוֹן נִקְבָּה, לֹאמַר שֶׁשְׁפָחָה הִיָּתְה.
אחַת - כִּי אִם הָיוּ רַבִּים, הִיָּה צְרִיף לֹאמַר "שְׁבִיָּה" (ילקוט ש"רמו תשסד). תורה ב
(ב) וְהַחֲרַמְתִּי - אֶקְדִּישׁ שְׁלָלָם לְגִבְעָה - מֵה שְׁמִפְרֵשׁ מִעֲנִין הַקִּדְשׁ, וְלֹא מִעֲנִין הַשְּׁחָתָה וְאִיבוֹד, הוּא מִפְּנֵי שְׁאָמַר: "וַיֵּדַר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה, וַהֲנַדֵּר לַיהוָה אֵינּוּ נֶאֱמַר כִּי־אִם עַל הַפְּקֻדִישׁ דָּבָר לְגִבְעָה, וְלֹא עַל הַנוֹדֵר לְקַחַת נִקְמָתוֹ אוֹ לְהַחְרִיב עֵינֵירוֹת (רא"ס). וְרֵאָה גַם רַש"י עִירוֹבִין סד, ב: "וְהַחֲרַמְתִּי לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ", וְשֵׁם הוֹסִיף שְׁעַל־יְדֵי כֶּף נִשְׁמַעָה תְּפִלָּתָם וְנִפְלוּ בְּיָדָם. וְרֵאָה רַש"י סְנֵהָרִין מג, ב: "וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עֲרֵיהֶם, אֶסְרוֹם עֲלֵיהֶם בְּהִנְאָה". תורה ג

שֶׁפִּירוּשׁוֹ "הַתָּרִים" בְּלִשׁוֹן רַבִּים, שְׁבִינִין שְׁמִדוּבָר בְּתֵיַר גְּדוֹל, נִכְתַּב עֲלָיו בְּלִשׁוֹן שֶׁל כְּבוֹד וְגִדְלוֹ (הר"ב).
הַנוֹסֵעַ לַפְּנֵיהֶם, שְׁנֵאָמַר - לְעֵיל י, לַג: "וְאֲרוֹן בְּרִית ה' נוֹסֵעַ לַפְּנֵיהֶם דֶּרֶךְ וְגו'".
"דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה" - וּלְפִירוּשׁ זֶה, "דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים אֵינּוּ "דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב", וַיִּשְׂרָאֵל בְּאֶמְתַּל לֹא הָיוּ קְרוֹבִים כָּל כֶּף לְ"וִישְׁבַּ הַנֶּגֶב", אֶלָּא הַכְּתוּב מְתָאֵר אִיךָ הִגִּיעַ עַמְלָק לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁעַמְלָק שָׁמַע מִרְחוֹק דֶּרֶךְ הַתֵּיַר הַגְּדוֹל הַנוֹסֵעַ לַפְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹדוֹת הִלִּיכְתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכֹא מִרְחוֹק לְהִלָּחֵם בָּהֶם, וְכֹאן מִדְּגִישׁ הַכְּתוּב אֶת חֲצֵפָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁל עַמְלָק, שָׂאָף שֶׁהַתֵּיַר הַגְּדוֹל תֵּר לָהֶם מְנוּחָה בְּהַר הַהָר, הוּא בָּא מִמְּקוֹמוֹ הַרְחוֹק לְהִלָּחֵם בָּהֶם שֵׁם (הר"ב).
וַיֵּשֶׁב מִמְּנוּ שְׁבִי - אֵינָה אֶלָּא שְׁפָחָה - כִּי מִלְשׁוֹן "שְׁבִי" מִשְׁמַע

"אם נתן תתן את העם הזה בידי"
דרך האתרים - דרך הנגב שהלכו בה המרגלים - וּפִירוּשׁ "הָאֲתָרִים", כִּמּוֹ "הַתָּרִים", הִיָּנוּ הַמְּרַגְלִים (רא"ס), וְהָאֶלֶף שֶׁל "הָאֲתָרִים" נוֹסַפֵּת הִיא (רש"י ישיעה נט, י. בְּפִירוּשׁ זֶה מְבָאָר רַש"י: א) מֵה שִׁתְּפַח בְּ"וִישְׁבַּ הַנֶּגֶב" וְסִיָּם בְּ"דֶרֶךְ הָאֲתָרִים", שְׂאָבֵן "דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" הִיא דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב, (ב) שְׁפִינִין שְׁנֹסַתְלָקוּ עֲנִי כְּבוֹד וְלֹא הִיָּה מִי שִׁנְחָה לָהֶם הַדֶּרֶךְ הוֹצֵרְכּוּ לְלַקֵּת בְּדֶרֶךְ הַמְּרַגְלִים, וְעַל־פִּי־זֶה אֵין סְתִירָה מִשְׁמוּעַת הַסְּתַלְקוֹת עֲנִי כְּבוֹד לְהַמְשִׁיךְ הַפְּסוּק "כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים", (ג) שְׁפִינִין שֶׁהֲלָכוּ דֶּרֶךְ הַמְּרַגְלִים, שְׁזָהוּ הַמְּקוֹם שֶׁמִּרְדּוֹ הַמְּרַגְלִים בָּהּ, חֲשַׁב עַמְלָק שְׁזָהוּ מְקוֹם מְתָאִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל (הר"ב).
שְׁנֵאָמַר - לְעֵיל יג, כב.
"וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֶב". דָּבָר אַחֵר: "דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים," דֶּרֶךְ הַתֵּיַר הַגְּדוֹל - הוּא אֲרוֹן בְּרִית ה'. וְלָכֵן נֶאֱמַר "הָאֲתָרִים"

(ג) וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַפְּנֵעֵי וַיַּחֲרֶם אֹתָהֶם וְאֶת־עֲרֵיהֶם וַיִּקְרָא שְׁמֵי־הַמָּקוֹם חֲרָמָה: פ

ש"י - וַיַּחֲרֶם אֹתָהֶם • בְּהַרְיָגָה • וְאֶת־עֲרֵיהֶם • חֲרָמֵי גְבוּהָ.

ג וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַפְּנֵעֵי וַיַּחֲרֶם אֹתָהֶם וְאֶת־עֲרֵיהֶם וַיִּקְרָא שְׁמֵי־הַמָּקוֹם חֲרָמָה: פ

ד וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהָרִי דְרָךְ יַם־סוּף לְסַבֵּב אֶת־אֲרָץ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נַפְשֵׁי־הָעָם בַּדְרָךְ: פ

(ד) וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהָרִי דְרָךְ יַם־סוּף לְסַבֵּב אֶת־אֲרָץ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נַפְשֵׁי־הָעָם בַּדְרָךְ: פ

ש"י - דְרָךְ יַם־סוּף • כִּיּוֹן שְׁמַת אֲהָרֵן וּבָאָה עֲלֵיהֶם מַלְחָמָה זו, חֲזָרוּ לְאַחֲרֵיהֶם דְרָךְ יַם סוּף, הוּא הַדְרָךְ שֶׁחֲזָרוּ לָהֶם כְּשֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת מְרַגְלִים, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים א'): "וַיִּסְעוּ הַמְּדַבְּרֵי דְרָךְ יַם־סוּף". וְכַאֲן חֲזָרוּ לְאַחֲרֵיהֶם (עֵינֵי פ' בַּנְחֹס) שָׁבַע מַסְעוֹת, שְׁנֵאמַר (שִׁם י'): "וַיִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְעוּ מִבְּאֵרֶת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה, שֵׁם מַת אֲהָרֵן". וְכִי בְּמוֹסְרָה מַת? וְהֲלֹא בְּהַר הַהָרִי מַת?! אֲלֹא שֵׁם חֲזָרוּ וְהִתְאַבְּלוּ עָלָיו וְהִסְפִּידוּהוּ כְּאֵלוֹ הוּא בְּפָנֵיהֶם. וְצֹא וּבְדַלֵּק בְּמַסְעוֹת, וְתִמְצָא שָׁבַע מַסְעוֹת מִן מוֹסְרָה עַד הַר הַהָרִי. לְסַבֵּב אֶת־אֲרָץ אֲדוֹם • שְׁלֹא נִתְּנָם לְעֵבֶר בְּאַרְצוֹ. וַתִּקְצַר נַפְשֵׁי־הָעָם בַּדְרָךְ • בְּטַרְחַת הַדְרָךְ שֶׁהִקְשָׁה לָהֶם. אָמְרוּ: עֲכָשׁוּ הֵינֵנוּ קְרוֹבִים

אשל אברהם - הרב אלאשילי

ומפרש הרא"ם, שאלו לא מת אהרן, לא נסתלקו ענני הכבוד, ואלו לא נסתלקו ענני הכבוד לא היה הפנעני מלך ערד נלקח עמהם, ואלו לא היה נלקח עמהם לא היו חוזרים לאחוריהם, ואילו לא היו חוזרים לאחוריהם לא היו בני לוי נלקחים בהם, ולא היו הורגים אלו באלו, נמצא שמיתתו של אהרן גרמה להם החזרה וההריגה.

צא ובלק במסעות, ותמצאם שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר - ואלו הם: א) ממוסרות לבני יעקן, ב) מבני יעקן לחר הגדגד, ג) מחר הגדגד לטבתה, ד) מטיבתה לעברונה, ה) מעברונה לעציון גבר, ו) מעציון גבר לקדש, ז) מקדש לחר ההר (למנו לג, לא ז).

לסבב את ארץ אדום - שלא נתנם לעבר בארצו. ותקצר נפש העם בדרך - כמרח הדרך - הינו שהאות בי"ת של "בדרך" פירושו: בעבור, וממילא "בדרך" פירושו: בעבור הדרך, כלומר בגלל טורח הדרך (עי' באר רחובות).

שקשה להם, אמרו: עכשו היינו קרובים להבנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו, כך חזרו אבותינו ונשתחו שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בעניי

אמיתי להעביר אתכם דרך רוחב ארץ אדום לצד צפון ליבנס לארץ, קלקלתם וגרמתם לכם עיבות, פנו לכם לאחוריהם ותלכו במדבר לצד ים סוף, שהמדבר שהיו הולכים בו לדרומו של הר שער היה מפסיק בין ים סוף להר שער, עתה המשכו לצד הים ותסבבו את הר שער כל דרומו מן המערב למזרח (רש"י שם ב, א). ולפי זה, מה שחזרו כאן לאחוריהם דרך ים סוף, הכונה שחזרו מן המזרח למערב. **וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות -** ברש"י לקמן שם וכן בדברים י, ו כתב "שמונה מסעות". וכתב ה"גור אריה" שם, שהפונה לשמונה מקומות שחזרו בהם, שגם חזרה בכלל מסע, ואילו כאן מונה שבעה מסעות ממש, שכן שמונה מקומות חזרה גורמים לשבעה מסעות. **שנאמר - שם י, ו.**

"ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן, וכי כמסרה מת, והלא בהר ההר מת? אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא בפניהם - ברש"י דברים י, ז: "ובמוסרה עשיתם אבל כבוד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת, ונדמה לכם כאלו מת שם".

(ג) וַיַּחֲרֶם אֹתָהֶם - בְּהַרְיָגָה - "ויחרם" מלשון הריגה, שכן מתפרש לשון חרם גבי בני אדם (רא"ם). ובפרט שאותם לא נדרו להקדיש אלא את עריהם (משכיל לדח).

ואת עריהם - חרמי גבוה - "ויחרם" מלשון הקדש [וכדלעיל ברש"י פסוק ב]. ונמצא שתיבה אחת מתפרשת לשני פירושים (רא"ם). תורה ד

(ד) **דרך ים סוף - כיון שמת אהרן ובאה עליהם מלחמה זו, חזרו לאחוריהם "דרך ים סוף" -** ראה גם רש"י לקמן כו, יג: "שקשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד, ובאו הכנענים להלחם בישראל, ונתנו לב לחזור למצרים, וחזרו לאחוריהם.. ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם, והרגו מהם שבע משפחות, ומבני לוי נפלו ארבע משפחות". ועל-דרך זה ברש"י דברים א, מ: "בשמת אהרן בהר ההר לטוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד, וראתם לכם מפלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים, וחזרתם לאחוריהם.. שם נלקחו בכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם".

הוא הדרך שחזרו להם כשנגזרה עליהם גזרת מרגלים, שנאמר - דברים א, מ. **"ויסעו המדברה דרך ים סוף" -**

להפגס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו, כף חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בענוי הדרך. ובלשון לע"ז אנקרוטלו". ולא יתכן לומר "ותקצר נפש העם בדרך" - בהיותם בדרך, ולא פירש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קיצור נפש במקרא, מפורש שם במה קצרה, כגון (זכריה יא): "ותקצר נפשי בהם", וכגון (שופטים י): "ותקצר נפשו בעמל ישראל", וכל דבר הקשה על אדם, נופל בו לשון "קצור נפש", כגון שהטרח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדרך ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער. ובדבר המטריח נופל לשון גדל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון (זכריה יא): "וגם נפשם בתלה בי" גדלה עלי, (איוב י): "ויגאה פשחל תצודני". כללו של פרוש: כל לשון קצור נפש בדרך - לשון שאין יכול לסבלו הוא, שאין הדעת סובלתו.

(ה) וידבר העם באלהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל:

כ"ז - באלהים ובמשה. השוו עבד לקונו (כ"ח). למה העליתנו. שניהם שוים. ונפשנו קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס. בלחם הקלקל. (כ"ז) לפי שהמן נבלע באיברים, קראוהו "קלוקל", אפרו: עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שפמכניס ואינו מוציא?.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

העם באלקים ובמשה" משמע שבפעם הדבור היה הטא. וההוכחה שהחטא היה בזה שהשוו עבד לקונו ולא במה שדברו סרה הן באלקים והן במשה, יש לומר שהוא מלשון הפסוק עצמו, שהיה צריך לכתוב "וידבר העם באלקים ובמשה עבדו", על-דרך "ויאמינו העם בה' ובמשה עבדו", ועל-דרך האמור בדרך הימים (ב לב טו): "ועוד דברו עבדיו על ה' האלקים ועל יחזקיהו עבדו", ומזה שנאמר "באלקים ובמשה", בהשמטת "עבדו", משמע שבוה עצמו חטאו, שאמרו שמשה ואלקים שוים הם, ולא שמשה הוא עבדו של ה'. ויש לומר שהחטא הוא הן כלפי אלקים והן כלפי משה, כלפי אלקים שהשוו בשר-ודם נברא לאלקים הבורא. וכלפי משה, שהרי משה עצמו לא החזיק מעצמו יותר מאשר "עבד ה'", וכאן באו והשוו אותו לאלקים, כנגד לכל מהותו של משה. ויש אומרים (אור החמה) שהחטא שלהם היה שהשוו את הקדוש-ברוך-הוא למשה, כלומר הורידו את דרגת הקדוש-ברוך-הוא לדרגתו של משה, אלא שרש"י הפך את הלשון מפני כבוד ה', וכתב "השוו עבד לקונו". ויש אומרים (אהל יעקב) שחטא השואת עבד לקונו (השוו עבד לקונו) היה רק במה

זכריה שם: "כל לשון קצר נפש הוא דבר צרה או דבר מיאוס שאין הדעת סובלתו, וקצר הלב והמעים מלהכיל". ובדבר המטריח נופל לשון גדל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון "וגם נפשם בתלה בי" - וזכריה שם. גדלה עלי - וכן פירש ברש"י שם: "זכרונו היה רב במעי, וממלא את רוחי, ומציק את בטני, ובחלה פירשו רבותינו לשון גדול". וברש"י נדה מז, א: "בחלה בי - גדלה עלי, אדם הקץ בדרך נראה לו גדול". "ויגאה פשחל תצודני". כללו של פרוש: כל לשון קצור נפש בדרך, לשון שאין יכול לסבלו הוא, שאין הדעת סובלתו. - איוב י, טו. וברש"י שם: "ויגדל בעיניך להיות לך למשא ולמפח נפש, את אשר פשחל תצודני, אשר תפרוש לי מצודה פאלו אני גבור בשחל".

רצה רש"י ויקרא י, יט: "אין לשון דבור אלא לשון עו, שנאמר וידבר העם וגו'". תורה

(ה) באלהים ובמשה - השוו עבד לקונו - שאין לומר שהחטא היה רק מה שאמרו: "למה העליתנו ממצרים למות במדבר.. ונפשנו קצה וגו'", שאם כן היה צריך לכתוב: "וילוונו העם על אלקים ועל משה", ומזה שאמר "וידבר

הדרך. ובלשון לעו: אינקרו"ט לור" - encrot lor, נמאס להם (אוצר לעזי רש"י). וב"מעניי אגם" כתב שתרגומו הנכון הוא: גדל עליהם הטורח מנשוא. וכפי שמפרש רש"י בהמשך. וב"אוצר לעזי רש"י" נדה שם כתב על לעזו זה: רש"י מסביר, שלפעל "בחל" שתי הוראות מקבילות, "לגדול" ו"להמאס", ורוצה להראות אותה הקבלה בצרפתית, בהצביעו על המלה encreisant, שמצד אחד משמעותה "מתגדל" (לשון creistre, בצרפתית של היום) ומצד שני משמעותה "להמאס". ולא יתכן לומר: "ותקצר נפש העם בדרך", בהיותם בדרך, ולא פרש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא, מפרש שם במה קצרה, כגון "ותקצר נפשי בהם" - וזכריה יא, ח. וכגון "ותקצר נפשו בעמל ישראל" - שופטים י, טו. וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש, באדם שהטרח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדרך, ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער - ראה גם רש"י שופטים שם: "כפיכול לא היה רחבת מקום לסבול ולפגס שם צרה שהיה לו בעמל ישראל". וכן ברש"י

(1) וַיִּשְׁלַח יְהוָה בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת־הָעָם וַיָּמָת עִם־רֹב מִיִּשְׂרָאֵל:

וַיְגַרֵי יְיָ בַעֲמָא ית חוּזַן קַלָן וּנְכִיתוּ ית עֲמָא ומִית עִם סְגִי מִיִּשְׂרָאֵל:

רש"י: «את הנחשים השרפים» (במ"ו) ששורפים את האדם בארס שניהם. וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה, יבא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד (טעם עפר) ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים.

(1) וַיִּבֹא הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאֵנוּ כִּי־דַבַּרְנוּ בַיהוָה וְכַךְ הִתְפַּלֵּל אֱלֹהֵינוּ וַיִּסַּר מֵעֲלֵינוּ אֶת־הַנְּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם:

וַיֵּאָתָא עֲמָא לְמֹשֶׁה וַאֲמָרוּ חֲטֵאֵנוּ אֲרִי אֲתַרְעַמְנָא קָדָם יְיָ וְעַמְדָּא נְצִינָא צְלִי קָדָם יְיָ וַיַּעֲדֵי מִנְּנָא ית חוּזַא וְצִלִי מֹשֶׁה עַל עֲמָא:

רש"י: «ויתפלל משה» מפאן למי שמבקשים ממנו מחילה, שלא יהא אכזרי למחלל.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

הרע שורף, שנאמר (שם קב, ד. ערכין טו, ב) "עם גחלי רתמים", אף כאן נענשו בשריפה (באר בשדה).
וינשכו את העם - יבא נחש שלקה על הוצאת דבה - שהוציא דבה על הקדוש-ברוך-הוא כביכול, שהטעם שאסר לאכול מעץ הדעת הוא משום (בראשית ג, ה) "כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו .. והייתם כאלקים וגו'". וראה גם רש"י שמות ד, ג.
ויפרע ממוציאי דבה - בני ישראל שהוציאו דבה על המן. ראה גם לשון רש"י דברים א, א: "שתפלו על המן".
יבא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד - כל מעדנים שבכולם נהפכים בפיו לעפר (תנחומא סי' ט).

ויפרע מכפויי טובה - שאינן מכירין להחזיק טובה (רש"י ע"ז ה, סע"א).
שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים - כדלעיל ברש"י יא, ח: "לא ירד בריחים ולא בקדירה ולא במדוכה, אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבושלין". תורה ז
 (1) **ויתפלל משה - מפאן למי שמבקשים ממנו מחילה, שלא יהא אכזרי למחול** - יש לומר שעיקר הלימוד הוא מזה שנאמר "בעד העם", שלכאורה מיותר הוא, שמפאן מוכח שלמשה לא נשארה שום טינא וקפידא כלפי העם, אלא מחל להם במחילה גמורה (הר"ב). תורה ח

אמרו: עתיד המן הזה שיתפח במעינו - מפרש "קלקל" מענין קלקול (רא"ס), דהנין שיתפחו המעים ברעי וצואה (גרא). וראה גם רש"י עבודה זרה ה, ריש עמוד ב: "ומפני שהיה נבלע בכל אבריהם ואינו יוצאין לחוץ קראוהו קלוקל, ורגנו על כך, והיא היתה להם טובה גדולה, שלא היו צריכין לטרוח ולצאת שלש פרסאות לפנות". ואף שכבר אכלו את המן ארבעים שנה ולא הוּיָק להם, יש לומר שהם סברו שנהו רק עתה בפדבר שהם חיים ומתקיימים בדרך גס, אבל כשיכנסו לארץ ויתקיימו בדרך הטבע, המן הזה שאכלו במשך ארבעים שנה יתפח במעיהם ויויזק להם.

כלום יש ליד אשה שמכנים ואינו מוציא - דיקו לומר "ליד אשה", ולא "בריה", שכן תוש שהוא בריה מכניס ואינו מוציא, וכן התינוק לפני שנוֹלָד מכניס ואינו מוציא (באר בשדה). תורה ו
 (1) **את הנחשים השרפים - ששורפים את הארס בארס שניהם** - ש"השרפים" הוא תואר לנחשים, ולא שהוא שם מין נחש, שאם כן היה צריך לומר "והשרפים" (רא"ס). ודיק לכתוב "בארס שניהם", משום שנאמר כאן **"וינשכו את העם"**, והעונש הוא מדה כנגד מדה, הם קלקלו בלשון הרע, שעליו נאמר (תהלים נז, ח): "שניהם חנית חדה", ופרע מהם על־ידי הנחשים השורפים בארס שבשניהם, ומה לשון־

שאמרו "למה העליטנו", וכפי שאומר רש"י: "שניהם שוים".
למה העליטנו - שניהם שוים - שכן בדרך כלל טענתם היתה "למה העליטנו" בלשון יחיד כלפי משה (ראה שמות י, ג. לעיל טו, יג. לעיל ב, ח), וכאן כתבו בלשון רבים "העליטנו", והפניה לאלקים ומשה יחד, שבכיכול שניהם העלו אותם באופן שנה (שאחרייתו של משה בהעלאתם ממצרים שנה לאחרייתו של ה' כביכול), ולא הבחינו בדבריהם שמשוה העלה אותם רק בשליחות ה'. וכפי שמשוה אמר להם לא פעם (שמות טו, ח): "ונחנו מדה לא עלינו תלנתיכם כי על ה'".

ונפשנו קצה - אף זה לשון קצור נפש ומאום. אינקרייש"ט - encreist, מואטת, בוחלת (אוצר לעז רש"י). וב"מעניי אגם" כתב שתרגומו הנכון הוא: גדלה, מתרבה. וכפירוש רש"י לעיל פסוק ד.
בלעו בלחם הקלקל - לפי שהמן נבלע באברים - אינו יוצא מן המעים (רש"י יומא ע"ב). ומשום כך נקרא "לחם אברים", שהיה נבלע בכל האברים, ולא היו צריכים לנקביהם (רש"י תהלים עח, כח).
קראוהו "קלקל" - מפרש "קלקל" מלשון "קל", כיון שהוא קל לעיכול לכן הוא נבלע באברים (מנחת יחודה). וראה גם רש"י עבודה זרה ה, ב: "קל הוא המן".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כח עמ' 142)

מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה, שלא יהא אכזרי מלמחול (רש"י כא, ז) **מכאן** - ולא ממה שצאמר לעיל "ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך". פי אברהם התפלל על בטול הענש, וממנו לומדים שיש למחל כדי להסיר ענש מעל הנמחל. אבל משה התפלל על טובת העם ותקונם, **"בעד העם"** (לא רק על הסרת הנחשים), וממנו לומדים שיש למחל **מחילה גמורה**, כן שלא נשאר בלב קפידה כלפי הנמחל ואף רוצים בטובתו.

(ח) **ויאמר יהוה אל משה עשה לך שרף ושנים אתו על נים והיה כל הנשוף וראה אתו וחי:**

ח"י **על-על-נס** • על כלונס, שקורין פירק"א בלע"ז, וכן (ישעיה ל): **"וכנס על-הגבעה"** (שם מט): **"ארים נסי"** (שם יא): **"שאור-נס"**; ולפי שהוא גבה לאות ולראיה, קוראו "נס". **כל-הנשוף** • (במדבר רבה) אפלו כלב או חמור נושכו, היה נזוק ומתנונה והולך. אלא נשיכת הנחש ממהרת להמית, לכן נאמר כאן: **"וראה אתו"**, ראיה בעלמא. ובנשיכת הנחש נאמר: **"והביט"** - **"והיה אם נשף הנחש את-איש והביט וגו'"**, שלא היה ממהר נשוף הנחש להתרפאות, אלא-אם-כן מביט בו בכונה. ואמרו רבותינו: וכי נחש ממית או מחיה? אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים (נ"א נזוקים).

(ט) **ויעש משה נחש נחשת וישמהו על-הנס והיה אם-נשוף הנחש את-איש והביט אל-נחש הנחשת וחי:**

ח"י **נחש נחשת** • (שם) לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה: הקדוש-ברוך-הוא קוראו נחש, ואני אעשנו של נחשת! לשון נופל על לשון.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

ח-ט) **על נם - על כלונס** - ראה גם רש"י ישעיה ה, כו. **שקורין פירק"א** - perche, מוט. **בלע"ז**, וכן **"[ו]כנס על הגבעה"** - ישעיה ל, יז. כלונס גבוה שנותנים בראש הגבעה, וכשרואה הצופה גוסות באין, נותן עליו סודר והרוח מוליכו, והוא סימן שיגוסו או יתקבצו (רש"י שם). **"ארים נסי"** - שם מט, כב. כמו **"וכנס על הגבעה"**, והוא סימן קיבוץ, ונותנין בראשה בגד (רש"י שם). **"שאור נם"** - שם יג, ב. **ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו "נס"** - מלשון אות וסימן, וכדלקמן ברש"י כו, י: **"ויהיו לנס - לאות ולקרון"**. וראה גם רש"י ישעיה ה, כו: **"נשיאת נס הוא כמו כלונס ארוך, ונותנין בראשו בגד, ועולין בראש הר גבוה ורואין אותו מרחוק, והוא סימן לקיבוץ בני אדם.. ועל שם שהוא לאות קרוי נס"**. ועל-דרך-זה ברש"י שם יא, יב. אבל ראה רש"י

שמות כ, יז: **"נסות - לשון הרמה וגדולה, כמו הרימו נס, ארים נסי, וכנס על הגבעה, שהוא זקוף"**. **כל הנשוף - אפלו כלב או חמור נושכו** - לומד כן מיתור תיבת "כל" (גרא). וקשה: כינן שהקדוש-ברוך-הוא שלח את הנחשים דוקא מצד שני הטעמים המובאים ברש"י לעיל, למה נשכו אותם כלבים וחמורים? ויש לומר, שאמנם אלו שהוציאו דבה על המן ננשכו על-ידי הנחשים דוקא, אך אלו שלא מידו בהם נענשו בעונש קל, בנשיכת כלבים או חמורים (באר בשדה). **היה נזוק ומתנונה** - מתפכח (רש"י סוטה א). **והולך - עד שמות אלא שנשיכת הנחש ממהרת להמית, לכן נאמר כאן "וראה אתו"**, ראיה בעלמא, ובנשיכת הנחש נאמר **"והביט"** - שפירושו הבטה ממקרת מתוך פונה. **והיה אם נשוף הנחש את איש**

שמות כ, יז: **"נסות - לשון הרמה וגדולה, כמו הרימו נס, ארים נסי, וכנס על הגבעה, שהוא זקוף"**. **כל הנשוף - אפלו כלב או חמור נושכו** - לומד כן מיתור תיבת "כל" (גרא). וקשה: כינן שהקדוש-ברוך-הוא שלח את הנחשים דוקא מצד שני הטעמים המובאים ברש"י לעיל, למה נשכו אותם כלבים וחמורים? ויש לומר, שאמנם אלו שהוציאו דבה על המן ננשכו על-ידי הנחשים דוקא, אך אלו שלא מידו בהם נענשו בעונש קל, בנשיכת כלבים או חמורים (באר בשדה). **היה נזוק ומתנונה** - מתפכח (רש"י סוטה א). **והולך - עד שמות אלא שנשיכת הנחש ממהרת להמית, לכן נאמר כאן "וראה אתו"**, ראיה בעלמא, ובנשיכת הנחש נאמר **"והביט"** - שפירושו הבטה ממקרת מתוך פונה. **והיה אם נשוף הנחש את איש**

לשמים (גרא).

◆ יום שישי ט' תמוז ◆

יִוֹנְטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרוּ בְּאֶבֶת:

(י) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֶבֶת:

יא וַיִּוֹנְטְלוּ מֵאֶבֶת וְשָׂרוּ בְּמִגִּזַּת עֶבְרָאִי
בְּמִדְבָּרָא דִּי עַל אִפִּי מוֹאָב מִמִּדְּנַח שְׁמִשָּׁא:

(יא) וַיִּסְעוּ מֵאֶבֶת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הַעֲבָרִים בְּמִדְבָּר אֲשֶׁר

עַל־פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:

רש"י «בעיי העבירים» • לא ידעתי למה נקרא שמם עיים. ועי לשון חרבה הוא, דבר הטאוט במטאטא, והעין"ן בו יסוד לכהה, והוא מלשון "יעים" (ישעיה כח): "ויעה כרד". העבירים • דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל ארץ כנען, שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי. על־פני מואב ממזרח השמש • במזרח של ארץ מואב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ 'תורת מנחם - התוודעויות' תשמ"ה ח"ד עמ' 2423 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הנהגה בהרבה?

וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הַעֲבָרִים

בְּעֵי הַעֲבָרִים – לא ידעתי למה נקרא שמם עיים, ועי לשון חרבה הוא (כא, יא. ובפרש"י)

יש להקשות: מה קשה ב"עיי העבירים" שרש"י צריך לפרש שמם, הרי מצינו הרבה מקומות שנופרטו שמותיהם בכתוב ולא מצינו שיפרש רש"י טעמי השמות?

אשל אברהם – הרב אלאשולי

מהתיבות שיש בהן אותיות נחות, שהאותיות הנחות אינן יסוד, כמו "עיי" ו"יעה", וכיוצא בזה (הבנת הנקרא). והוא – "עיי". מלשון "יעים" – מגרפות רש"י במדבר ה, (ד).

"ויעה כרד" – ישעיה כח, יז. וְבֵא כַרְדִּי וַיִּטְאֲטְאֵנוּ, וַיַּעַה לְשׁוֹן טִיאוֹט, כְּמוֹ "וְאֵת הַיְעִים", שגורפין בהם אפר הכירות (רש"י שם). וְרָאָה גַם רִשְׁ"י יוֹמָא ט, ב: "ויעין" – חורבא, בְּמִטְאֲטָא הַשְּׂמֵד, כְּמוֹ וַיַּעַה כַרְדִּי מִחֶסֶה כּוֹבֵב.

העבירים – דרך מעבר העוברים שם את הר נבו – שנקרא (יברים לב, מט) "הר העבירים" (ג"א).

אל ארץ כנען – הפונה אל ארץ האמורי, וכפי שכותב מיד. וְרָאָה רִשְׁ"י לְקַמֵּן כּו, יב.

שהוא – הר נבו.

מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי – וכשעוברים את הר נבו נכנסים לארץ האמורי.

על פני מואב ממזרח השמש – במזרח של ארץ מואב – אין פונת רש"י לומר ש"ממזרח" פירושו "במזרח", שהמ"ם היא במקום ב"ת, אלא מפרש רק את פונת הכתוב שחנו במזרח מואב (ה"א). וְרָאָה עַל־דֶּרֶךְ־זֶה רִשְׁ"י בְּרֵאשִׁית ב, ח. שם יב, ח. תורה יב

משותף, ולכן ראוי לעשות הנחה מנחשת (ג"א). תורה י
(יא) בְּעֵי הַעֲבָרִים – לא ידעתי למה נקרא שמם – בדפוס ראשון: שמו. "עיים" – וכן נקרא לקמן לג, מה: "ויסעו מעיים".

"עיי" לשון חרבה הוא – ואין לומר שהמקום היה חרב ומשום כך נקרא "עיים", משום ש"העבירים" פירושו מקום שעוברים בו, כדלקמן ברש"י, ואם כן לא מוכן חיבורם יחד (אהל יעקב).

או משום שאם המקום היה באמת חרב, בני ישראל לא היו חונים בו, שהרי רוב הניות בני ישראל היו במקומות מישבים, ואם כן חוזרת השאלה למה נקרא שמם "עיים", ועל כך אומר רש"י "לא ידעתי" (הרב). וְרָאָה גַם רִשְׁ"י יְחֻקָּאֵל כֵּא, לב: "עי השדה, לשון חורבה". אבל ראה רש"י לקמן לג, מד: "בעיי העבירים" – לשון חרות וגלים, כמו לעי השדה (מיכה א, ו), שמו את ירושלים לעיים" (תהלים עט, א). וברש"י מיכה שם ותהלים שם, וכן בירמיה כו, יח. פירש רק מלשון "גלים".

דבר הטאוט במטאטא – באמור בישעיה יד, כג: "וטאטטיה במטאטא השמד".

והעין"ן בו יסוד לכהה – שכן היא

ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים – היו מתרפאים, ואם לאו – היו נמוקים – ומה שצנה לעשות נחש ולתלותו שם, מפני שבאשר האדם רואה דבר שהזיק אותו תלוי מול עיניו, הוא מכוון יותר בתפלה. ועוד יש לומר, שאכן הקדוש־ברוך הוא שלח את הרפואה על־ידי ההבטה אל הנחש, והוא נס כמו שאר נסים, אלא שבנות רבותינו לומר, שההבטה אל הנחש לכד לא היתה מרפאה, אלא־אם־כן האמינו שהקדוש־ברוך הוא שנתן להם רפואה זו, וממילא היו משעבדים אליו את לבם, אבל בלא זה לא היו מתרפאים על־ידי ההבטה אל הנחש בלבד (ג"א).

נחש נחשת – לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה: הקדוש־ברוך־הוא קוראו "נחש" – ואף שדברי הקדוש־ברוך־הוא נאמר "עשה לך שרף", צריך לומר שהפירוש הוא: עשה לך נחש שרף, נחש השורף, ונאמר בכתוב "שרף" בלבד, כי מטרת הציווי היתה להציל את העם משריפת הנחשים, וכדלעיל ברש"י פסוקו (הרב).

ואני אעשנו של "נחשת", לשון נופל על לשון – כי השם מורה על עצם הדבר, ומפיון שנחשת ונחש הם משם אחד, הדבר מורה שיש ביניהם ענין

וַיֵּשׁ לַתַּרְץ בַּפִּשְׁטוֹת:

לרש"י היה קשה, הרי "עי לשון חרבה הוא" ומדוע קראו למקום התניה שבפשטות היה מקום ישוב בשם "עיים"? ולכן פותב "לא ידעתי למה נקרא שם עיים". וק"ל.

יב מתמך נטלו ושרו בנחלא דזרד:

(יב) מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחַל זָרָד:

יג מתמך נטלו ושרו מעברא דארנון די במדברא דנפק מתחום אמוראה ארי ארנון תחום מואב בין מואב ובין אמוראה:

(יג) מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אֲרֵנוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַיַּצָּא מִגְּבֹל הָאֱמֹרִי כִּי אֲרֵנוֹן גְּבֹל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי:

י"ד «מגבל האמורי» תחום סוף מצר שלהם, וכן (דברים ב): "גבול מואב", לשון קצה וסוף. מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה עד שבאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי, בצפונה של ארץ מואב. היצא מגבל האמורי. רצועה יוצאה מגבול האמורי, והיא של אמוריים, ונכנסת לגבול מואב עד ארנון, שהוא גבול מואב; ושם חנו ישראל ולא באו לגבול מואב, כי ארנון גבול מואב והם לא נתנו להם רשות לעבר בארצם. ואף-על-פי שלא פירשה משה, פירשה פתח, כמו שאמר פתח (שופטים יא): "וגם אל-מלך מואב שלח ולא אכה". ומשה רמזה (דברים ב): "כאשר עשו-לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער". מה אלו לא נתנום לעבר בתוך ארצם אלא הקיפוה סביב, אף מואב כן.

(יד) עַל-כֵּן יֹאמֶר בְּסֵפֶר מַלְחַמַת יְהוָה אֶת-זֵה בְּסוּפָה וְאֶת-הַנְּחָלִים אֲרֵנוֹן: יד על כן יתאמר בספרא קרבין דעבד יי על נמא דסוף וגבורין דעל נחלי ארנון:

י"ה «על-כן יאמר» על חניה זו ונסים שנעשו בה, יאמר בספר מלחמת ה'. כשנספרי נסים שנעשו לאבותינו, יספרו "את-זהב וגו'". את-זהב. כמו "את זהב", כמו שיאמר מן יעד - ועד, כן יאמר מן זהב - וזהב, ותי"ו יסוד הוא, כלומר: את אשר זהב להם והרבה נסים בימים-סוף. ואת-הנחלים ארנון. כשם שנספרי נסי ים-סוף, כך יש לספר בנסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים גדולים. ומה הם הנסים? .

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לא נתנום לעבר בתוך ארצם, אלא הקיפום סביב, אף מואב כן - ראה גם רש"י שופטים שם. אבל ראה רש"י דברים שם: "כאשר עשו לי בני עשו - לא לעגן לעבור את ארצם, אלא לעגן מכר אוכל ומים". ויש לומר שלכן דיק רש"י לכתוב "ומשה רמזה", כי זהו רק דרך רמז. תורה יד (יד-טו) על כן - "על חניה זו ונסים שנעשו בה, יאמר בספר מלחמת ה' - כשנספרי - מפרש "בספר" מלשון ספור דברים (רא"ם). נסים שנעשו לאבותינו, יספרו: את זהב וגו'". את זהב - כמו "את זהב" - שפירושו נתן (רא"ם). כמו שיאמר מן "יעד" - מלשון יעידה. "יעד" - כמו בית ועד. כן יאמר מן "זהב" - "זהב, ותי"ו

כתוב מפורש בתורה שמואב לא נתן להם לעבור בארצם. פירשה יפתח, כמו שאמר יפתח - שופטים יא, ז. "וגם אל מלך מואב - שהיתה ארצו בסוף ארץ אדום, במזרחה של אדום ובדרומה של ארץ ישראל (רש"י שם). שלח ולא אכה". ומשה רמזה - דברים ב, כט. וראה גם רש"י שופטים שם. ומה שרק רמזה ולא כתבה במפורש, יש לומר מפני ששליחות זו היתה טפלה לשליחות לאדום, והיא היתה חלק ממנה, וכפי שנאמר בפתח: "וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום.. וגם אל מלך מואב שלח" (דברי). "כאשר עשו לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער", מה אלו - "בני עשו".

(יג) מגבל האמורי - תחום סוף מצר שלהם, וכן "גבול מואב", לשון קצה וסוף - ראה גם רש"י בראשית י, יט: "כל גבול שבמקרא לשון סוף וקצה". ועל-דרך-זה בשמות כח, כב. מעבר ארנון - הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה, עד שבאו מעבר לשני ל"ארנון" - זהו פירוש "מעבר ארנון". וראה גם רש"י לקמן לד, ג. בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ מואב. היצא מגבל האמורי - רצועה יוצאה "מגבול האמורי", והיא של אמוריים, ונכנסת לגבול מואב עד ארנון, שהוא גבול מואב, ושם חנו ישראל, ולא באו לגבול מואב, "כי ארנון גבול מואב", והם לא נתנו להם רשות לעבר בארצם. ואף-על-פי שלא פירשה משה - שלא

וְאֵשֶׁר הִנְחִילִים אֲשֶׁר נָטָה לְשַׁבַּת עַר וְנִשְׁעַן לְגָבוֹל מוֹאָב:
טו וְשִׁפּוֹף נִחְלָא דְמִדְבְּרִין לְקַבֵּל לַחֲזֵית וּמִסְתַּמֵּיף לַתְּחִים מוֹאָב:

ט"ו וְאֵשֶׁר הִנְחִילִים • תְּרַגּוּם שֶׁל "שִׁפּוֹף" - אֵשֶׁר. שִׁפּוֹף הִנְחִילִים, שֶׁנִּשְׁפָּף שָׁם דָּם אֲמֹרִיִּים, שֶׁהָיוּ נִחְבָּאִים שָׁם, לְפִי שֶׁהָיוּ הֶהָרִים גְּבוּהִים וְהִנְחִיל עֲמֵק וְקֶצֶר וְהֶהָרִים סְמוּכִים זֶה לָזֶה: אָדָם עוֹמֵד עַל הַהָר מִזֶּה וּמִדְּבַר עִם חֵבְרוֹ בְּהָר מִזֶּה, וְהִדְרָף עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַנְּחִל. אֲמָרוּ אֲמֹרִיִּים: כְּשִׁיפְנָסוּ יִשְׂרָאֵל (לְאַרְץ) לְתוֹךְ הַנְּחִל לְעֵבֵר, נִצָּא מִן הַמְּעָרוֹת בְּהָרִים שְׁלֹמְעֵלָה מֵהֶם וְנִהְרְגָם בְּחֻצִים וְאֲבָנֵי בְּלִיסְטְרָאוֹת. וְהָיוּ אוֹתָן הַנְּקָעִים בְּהָר שֶׁל צַד מוֹאָב, וּבְהָר שֶׁל צַד אֲמֹרִיִּים הָיוּ כְּנֶגֶד אוֹתָן נְקָעִים כְּמִין קַרְנֹת וְשָׂדִים בּוֹלְטִין לַחוּץ. כִּיּוֹן שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לְעֵבֵר, נִזְדַּעְזַע הַהָר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשִׁפְחָה הַיּוֹצֵאת לְהַקְבִּיל פָּנָי גְּבֻרְתָּהּ, וְנִתְקַרַב לְצַד הַר שֶׁל מוֹאָב וְנִכְנָסוּ אוֹתָן הַשָּׂדִים לְתוֹךְ אוֹתָן נְקָעִים וְהִרְגוּם. וְזֵהוּ: "אֲשֶׁר נָטָה לְשַׁבַּת עַר", שֶׁהָהָר נָטָה מִמְּקוֹמוֹ וְנִתְקַרַב לְצַד גְּבוֹל מוֹאָב וְנִדְבַק בוֹ, וְזֵהוּ: "וְנִשְׁעַן לְגָבוֹל מוֹאָב". (בַּס"א אֵינִי.) (וְעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל הֶהָרִים וְלֹא יָדְעוּ הַנְּפִסִּים הָאֵלוּ אֵלָא עַל-יַדִּי הַבָּאָר שֶׁנִּכְנָס לְשָׁם).

וּמִשֶׁם בְּאֶרֶה הוּא הַבָּאָר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אִסַּף אֶת-הָעָם וְאֶתְנַה לָּהֶם מַיִם:
טז וּמִתְמַן אֲתִיּהִיבַת לְהוֹן בִּירָא הִיא בִּירָא דִּי אָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ יָת עֲמָא וְאִיּהֵב לְהוֹן מַיָּא:

ט"ז וּמִשֶׁם בְּאֶרֶה • מִשֶׁם בָּא הָאֵשֶׁר אֶל הַבָּאָר. כִּיצַד? אָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: מִי מוֹדִיעַ לְכִנֵּי הַנְּפִסִּים הַלְלוּ? הַמְּשַׁל אוֹמַר: "נִתְּתָ פֶת לְתִינּוֹק, הוֹדִיעַ לְאָמוֹ". לֹאֲתַר שֶׁעָבְרוּ - חֲזָרוּ הֶהָרִים לְמִקְוָמָם וְהַבָּאָר יָרְדָה לְתוֹךְ הַנְּחִל וְהַעֲלִתָּה מִשֶׁם דָּם הַהֲרוּגִים וְזָרוּעוֹת וְאִיבָרִים, וּמוֹלִיכְתָן סָבִיב הַמְּחַנָּה, וְיִשְׂרָאֵל רָאוּ וְאָמְרוּ שִׁירָה.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

(וְעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל הֶהָרִים, וְלֹא יָדְעוּ הַנְּפִסִּים הָאֵלוּ אֵלָא עַל-יַדִּי הַבָּאָר שֶׁנִּכְנָס לְשָׁם). - בְּהִרְבֵּה כְּתִיב-יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוּנִים לֹא גוֹרְסִים קָטַע זֶה. תּוֹרַה טו
(טז-יז) וּמִשֶׁם בְּאֶרֶה - "מִשֶׁם" בָּא הַ"אֵשֶׁר" אֶל הַבָּאָר. כִּיצַד? אָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: מִי מוֹדִיעַ לְכִנֵּי הַנְּפִסִּים הַלְלוּ? הַמְּשַׁל אוֹמַר - שַׁבַּת י. ב. בִּיצָה טו, א.
נִתְּתָ פֶת לְתִינּוֹק הוֹדִיעַ לְאָמוֹ - בְּרַשׁ"י בִּיצָה שָׁם: "צָרִיף לְעִשׂוֹת לוֹ אוֹת וּסִימָן, שָׂאֵם יֶאֱכֹלְנוּ קוֹדֵם שֶׁיָּבֵא לְאָמוֹ - תִּרְאֶה אֶת הָאוֹת, וְתִשְׁאַלְנוּ: מִי עָשָׂה לָךְ כֵּן, וְהוּא יֹאמַר: פְּלוֹנִי, וְגַם נִתֵּן לִי פֶת, וּמִתּוֹךְ כֵּן יָדְעוּ אֲבִיבוֹ וְאָמוֹ שֶׁהוּא אוֹהֶבְם, וְתִרְבֶּה אֶהְבֶּה וְרַעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל". וּבִגְמִשָּׁל נִרְאָה שֶׁגַם הַתִּינּוֹק וְגַם אָמוֹ הֵם עִם יִשְׂרָאֵל, כִּי בִשְׁעַת עֲשִׂית הַנֶּסֶת הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִדְר "תִּינּוֹק" שְׂאִינוּ יוֹדְעִים אֶת מִשְׁמַעוֹת הַמְּתַנַּה, וְכָאֲמוֹר (הַשֵּׁעַ יא, א) "כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וְנִאֶהְבְּהוּ", וְאֵלוּ לְאֶחָרֵי הַהוֹדְעָה כְּשֶׁהִבִּינוּ כָּל מַה שֶׁהִתְרַחַשׁ, הֵם כְּמוֹ הָאֵם שֶׁמְבִינָה אֶת מִשְׁמַעוֹת

וְהִדְרָף עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַנְּחִל, אֲמָרוּ אֲמֹרִיִּים: כְּשִׁיפְנָסוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹךְ הַנְּחִל לְעֵבֵר, נִצָּא מִן הַמְּעָרוֹת בְּהָרִים שְׁלֹמְעֵלָה מֵהֶם וְנִהְרְגָם בְּחֻצִים וְאֲבָנֵי בְּלִיסְטְרָאוֹת, וְהָיוּ אוֹתָן הַנְּקָעִים בְּהָר שֶׁל צַד מוֹאָב, וּבְהָר שֶׁל צַד אֲמֹרִיִּים הָיוּ כְּנֶגֶד אוֹתָן נְקָעִים כְּמִין קַרְנֹת וְשָׂדִים בּוֹלְטִין לַחוּץ, כִּיּוֹן שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לְעֵבֵר, נִזְדַּעְזַע הַהָר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשִׁפְחָה הַיּוֹצֵאת לְהַקְבִּיל פָּנָי גְּבֻרְתָּהּ - כֵּן יָצָא הַהָר לְקַבֵּל אֶת פָּנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבְזֶה מְבָאָר רַשׁ"י מוֹדִיעַ דוֹקָא הַהָר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּא לְכוּוֹן הַהָר שֶׁל מוֹאָב וְלֹא לְהִיפָּךְ (מִשְׁכִּיל לַחַד). וְנִתְקַרַב לְצַד הַר שֶׁל מוֹאָב, וְנִכְנָסוּ אוֹתָן הַשָּׂדִים לְתוֹךְ אוֹתָן נְקָעִים וְהִרְגוּם. וְזֵהוּ: אֲשֶׁר נָטָה לְשַׁבַּת עַר - שֶׁהָהָר נָטָה מִמְּקוֹמוֹ וְנִתְקַרַב לְצַד מוֹאָב - רָאָה גַם רַשׁ"י בְּרִכּוֹת שָׁם: "הַהָר שֶׁעָבְרָה הַעֲמֵק נָטָה וְנִתְפַשֵּׁט לְצַד חֵבְרוֹ הַהָר אֲשֶׁר לְצַד עֵבֵר מוֹאָב, וְשָׁם אֶרֶץ מוֹאָב עַר" וְנִדְבַק בוֹ, וְזֵהוּ: "וְנִשְׁעַן לְגָבוֹל מוֹאָב" - שֶׁנִּדְבַק בוֹ.

יִסוּד הוּא - וְלֹא שִׁימוּשִׁית. וְרָאָה רַשׁ"י שְׁמוֹת טו, יח.
כְּלוּמַר, אֶת אֲשֶׁר יֵהֵב לָהֶם וְהִרְבֵּה נְפִסִּים בָּיָם סוּף - וְזֵהוּ הַפִּירוּשׁ "מִלְחָמוֹת ד' בְּסוּפָה". נְפִסִּים שֶׁעָשָׂה לָהֶם ד' בָּיָם סוּף, כְּאֲמוֹר (שְׁמוֹת יח, יד) "ד' יִלְחַם לָכֶם".
וְאֵת הַנְּחִילִים אֲרַנּוּן - בְּשֵׁם שְׁמִסְפֵּרִים כְּנִסֵּי יַם סוּף, כֵּן יֵשׁ לְסַפֵּר כְּנִסֵּי נְחִלֵי אֲרַנּוּן - פִּירַשׁ וְאֶת הַנְּחִילִים, נְפִי הַנְּחִילִים, וּפִירַשׁ "אֲרַנּוּן", כְּמוֹ שֶׁל אֲרַנּוּן (רא"ם).
שָׂאָה כְּאֵן נַעֲשׂוּ נְפִסִּים גְּדוֹלִים. וּמַה הֵם הַנְּפִסִּים?
וְאֵשֶׁר הִנְחִילִים - תְּרַגּוּם שֶׁל "שִׁפּוֹף" - "אֲשֶׁר", שִׁפּוֹף "הַנְּחִילִים", שֶׁנִּשְׁפָּף שָׁם - בְּנִחַל אֲרַנּוּן.
דָּם שֶׁל אֲמֹרִיִּים - וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁ"נְחִילִים" לְשׁוֹן רַבִּים, מוֹרָה עַל נִחַל אֲרַנּוּן וְעַל דָּם אֲמֹרִיִּים שֶׁנִּשְׁפָּף שָׁם בְּנִחַל.
שֶׁהָיוּ נִחְבָּאִים שָׁם. לְפִי שֶׁהָיוּ הֶהָרִים גְּבוּהִים וְהִנְחִיל עֲמֵק וְקֶצֶר וְהֶהָרִים סְמוּכִים זֶה לָזֶה, אָדָם עוֹמֵד עַל הַהָר מִזֶּה וּמִדְּבַר עִם חֵבְרוֹ בְּהָר מִזֶּה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נדך נג עמ' 154)

נתת פת לתינוק, הודיע לאמו (רש"י כא, טז) תפקידה של האם לספק את כל צרכי התינוק, וכאשר משהו 'מחליפה' ונותן לתינוק פת, דבר הכרחי, עליו להודיע לה. ואף פאן: הקב"ה נתן לישראל 'פת', ישועה מסכנה גדולה, שלא באמצעות ה'אם', משה, הרועה נאמן שדואג לכל צרכי ישראל. והקב"ה הודיע לו על כך: כאשר ישראל ראו את הדם ואת הזרועות, שאלו את משה לפשר הדבר, כמובן, והוא הסביר להם את מה שקרה.

אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענולה: **יז ככן שבח ישראל ית תושבחתא הדא סקי בירא שבחו לה:**

כ"ט <עלי באר > מתוך הנחל, והעלי מה שאת מעלה. ומנין שהבאר הודיעה להם? שנאמר "ומשם בארה" (במ"ד). וכי משם היתה? והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמקם? אלא שירדה לפרסם את הנסים. וכן (שבת לה): "אז ישיר ישראל" – השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים, ומה ראה לכתב פאן? אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ג עמ' 153 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

ה' ילחם לכם

אז ישיר ישראל את השירה הזאת (כא, יז)

מצינו עוד פעם אחת שאמרו בני ישראל להקב"ה, בעת קריעת ים סוף. ויש לעין מדוע רק בשני נסים אלו, בפרשתנו ובקריעת ים סוף, אמרו בני ישראל שירה, ולא בשאר הנסים בהם עזר להם הקב"ה והצילם מאויביהם?

ויש לומר:

בשני נסים אלו מצינו הנהגה מיוחדת שלא היתה בשאר הנסים.

בשאר הנסים, כשבני ישראל היו במצב של סכנה מאמות העולם, היה נס הישועה וההצלה באפן שבני ישראל נלחמו באויביהם, ובאפן נסי גבור עליהם ונצחום.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

אלא שהיא תעלה אותם הזרועות והאברים והדמים, כדי שיראו ישראל הנסים שנעשו להם שם, ומפני שהיא מעלה אותן על ידי שהיא עולה, אמרו "עלי" במקום "העלי" (רא"ם).

ומנין שהבאר הודיעה להם? שנאמר "ומשם בארה", וכי "משם" היתה – הבאר.

והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמקם – שהרי היא בארה של מרים שנתנה להם בשנה הראשונה לצאתם ממצרים בהיותם ברפידים, כמסופר בשמות יו, ו.

אלא שירדה לפרסם את הנסים. וכן "אז ישיר ישראל את השירה הזאת"

נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים, [ומה ראה להכתב פאן? אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו – על הנסים שנעשו להם. תורה יח

בשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה, ומכיון שפך מן הראוי להמתין עד שיעברו ישראל ורק אז לחזור למקומו (גרא).

והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואברים ומוליכתן סביב המחנה, וישראל ראו ואמרו שירה – וזהו "אז ישיר ישראל", אז כשראו הנס אמרו שירה. וראה גם רש"י שמות טו, א: "אז ישיר ישראל – אז כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה .. וכן עשה: ויאמרו לאמר אשירה לה' .. וכן שירת הבאר שפתח בה: אז ישיר ישראל, פירש אחריו: עלי באר ענו לה" (הרב).

"עלי באר" מתוך הנחל – מפני שהעליה היא לעולם במקום נמוך למקום גבוה, והכתוב לא הזכיר פה עלייתה מתיכן היתה (רא"ם).

והעלי מה שאת מעלה – מפני שעיקר פונתם באמרום "עלי", אינו

וגדל המתנה. אף ב"תורת מנחם" מבאר, שהאם בנמשל היא הבאר שתפקידה היה לספק מים לעם ישראל, או שהפונה גם למשה, שתפקידו היה גם לכלכל את עם ישראל במדבר, ומטרת ההודעה לאם היא כדי שהאם תודיע ותסביר לתינוק את משמעות המתנה, כך גם פאן הבאר עצמה הודיעה לעם ישראל את הנס, וכן משה הוא שביאר להם את גדל הנס. ומדיק רש"י לכתוב "פת" כי כמו שהפת היא הכרחית למוזנו של התינוק, כך גם ההצלה היתה פאן הכרחית לעם ישראל, שכן נצלו ממות לחיים.

לאחר שעברו, חזרו ההרים למקומם – והטעם שלא חזרו ההרים מיד לאחר שהרגו את האמורים אלא המתינו עד שיעברו ישראל, וזהו על-פי מה שנתבאר לעיל ברש"י, שהיה של ארץ ישראל יצא להקביל פני ישראל

מה שאין-כן בקריעת ים סוף פתוב ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" (בשלה יד, יז) שבני ישראל לא היו צריכים לעשות כלום, ונצלו מאויביהם בלי כל מלחמה מצדם. וגם כאן בפרשתנו, היתה ההצלה פלשון הבחני "ישראל ואין... איה הקב"ה נלחם בשבילם... והן אין יודעים בזה כלום".
וגם באופן כזה מורה על חבה יתרה מהקב"ה לבני ישראל, שלא רק שמצילנו מיד אויבינו, אלא אף עושה זאת באופן שלא נצטרף ל"פעלה" מסוימת. וזה גרם שבני ישראל יאמרו שירה להקב"ה ויודו לו על חסדיו הנפלאים.

(יה) באר חפרויה שרים פרויה נדיבי העם במחקה במשענתם וממדבר מתנה:

יה בירא דחפרויה רבוביא פרויה רישי עמא ספריא בחטריהון וממדברא אתיהיבת להון:

ט"ז < באר חפרויה • זאת היא הבאר אשר חפרויה שרים - משה ואהרן • במשענתם • במטה • וממדבר • נתנה להם.

(יט) וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:

יט ומדאאתיהיבת להון נתתא עמהון לנחליא ומנחליא סלקא עמהון לרמתא:

(כ) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על-פני הישימן: פ

כ ומרמתא לחיליא די בחקלי מואב ריש רמתא ומסתקיא על אפי בית ישימן:

ט"ח < ומבמות הגיא אשר בשדה מואב • פי שם מת משה, ושם בטלה הבאר. דבר אחר: פרויה נדיבי העם - כל נשיא ונשיא, כשהיו חונים, נוטל מקלו ומושך אצל דגלו ומתנהו, ומי הבאר נמשכין דרוף אותו סימן ובאין לפני חנית כל שבט ושבט. במחקה • על-פי משה שנקרא: "מחוקק", שנקאמר (דברים ל): "כי-שם חלקת מחקק ספון". ולמה לא נזכר משה בשירה זו? לפי שלקה על-ידי הבאר. וכיון שלא נזכר

אשל אברהם - הרב אלשוילי

נמשכים אחריהם לכל חנית שבט ושבט".
"במחקה" - על-פי משה - כלומר, "פרויה נדיבי העם" על-פי משה.
שנקרא "מחקה", שנקאמר - דברים לג, כא.
"פי שם חלקת מחקה ספון" - פי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק, והוא משה, אותה חלקה ספונה וסמונה מכל בריה (רש"י טז).
ולמה לא נזכר משה בשירה זו - הטעם ששואל שאלה זו רק כאן, לאחר שהביא את הפירוש השני, יש לומר, משום שלפני כן ניתן היה לומר, שפיון שמשוה חטא בבאר לכן לא נזכר שמו בשירה על הבאר. אכל לפי פירוש זה, שמשוה נזכר כאן בשם "מחוקק", נשאלת השאלה אם בן למה לא נזכר שמו בשירה באופן מפורש (שפ"ח).
לפי שלקה על-ידי הבאר - שלא נכנס לארץ.
וכיון שלא נזכר שמו של משה, לא נזכר שמו של תקדוש-ברוך-הוא.

לד, ט) "ויקבר אותו בגי בארץ מואב".
ושם בטלה הבאר - מפני שכבר באר כל המקרא הזה על הבאר, שבמדבר נתנה להם, ומשנתנה להם ירדה עמקה לנחלים, ומהנחלים באה עמקה עד במות, ומבמות באה עמקה עד הגיא, ואלה המסעות עדין לא היו, אלא שאגב שנוכרה הבאר פה, סיפר הכתוב כל ענינה עד היכן באה עמקה, ונקראה מזה שלא באה עמקה יותר, לפיכך הוכרח לתת טעם בזה, ואמר: ששם מת משה ושם בטלה הבאר (רא"ט).
ואף שהבאר הסתלקה במיתת מרים, היא חזרה אחר-כך בזכות משה, ומשמת משה פסקה (שפ"ח).
דבר אחר: "פרויה נדיבי העם" - כל נשיא ונשיא כשהיו חונים נוטל מקלו ומושך אצל דגלו ומתנהו, ומי הבאר נמשכין דרוף אותו סימן ובאין לפני חנית כל שבט ושבט - ראה גם רש"י תהלים עח, טז: "ויורד בנהרות מים - שהיו נוזלין מן הבאר, והנשיאים היו עושין שרטוט במשענותם, והמים

(יח-כ) באר חפרויה - זאת היא ה"באר" אשר "חפרויה שרים", משה ואהרן - והכונה מה שהכו בסלע לאחר פטירת מרים כשהסתלקה הבאר, כמסופר לעיל בפרשה. ומה שכתוב אחר-כך "פרויה נדיבי העם", הכונה לפעם הראשונה שנתנה להם הבאר, מיד בשנה הראשונה [ששם נאמר "והפית בצור.. לעיני זקני ישראל"] (משכיל לדח).
במשענתם - במטה - שהכו במטה על הסלע. בדפוס ראשון נוסף: "שהיה חקוק בו שם המפורש".
וממדבר - מעת בואם למדבר (רא"ט).
נתנה להם - וזהו הפירוש "מתנה".
וממתנה נחליאל - בתרגומו - "ומדאאתיהיבת להון נתתא עמהון לנחליא, ומנחליא סלקא עמהון לרמתא" - ומשנתנה להם ירדה עמקה לנחלים, ומהנחלים עלתה עמקה אל הרמה. ומכל זה מוכח שהבאר הזאת היא הבאר של השנה הראשונה (רא"ט).
ומבמות הגיא אשר בשדה מואב - פי שם מת משה - כמו שכתוב (דברים

שמו של משה, לא נזכר שמו של הקדוש-ברוך-הוא. משל למלך שהיו מזמנין אותו לסעדה, אמר: אם אוהבי שם - אני שם, ואם לאו - איני הולך! . ראש הפסגה • פתגמומו: "ריש רמתא". פסגה • לשון גבה, וכן (תהלים מח): "פסגו ארמנותיה" - הגביהו ארמנותיה. ונשקפה • אותה הפסגה על-פני המקום ששמו ישימן, והוא לשון מדבר, שהוא שמים. דבר אחר: ונשקפה, הבאר על-פני הישימן, שנגנזה בימה של טבריה, והעומד על הישימן מביט ורואה פמין כברה פים והיא הבאר, כך דרש רבי תנחומא.

♦ שבת קודש י' תמוז ♦

(כא) וישלח ישראל מלאכים אל-סיחון מלך-האמרי
לאמר:
כא וישלח ישראל אנגדין לות סיחון מלכא
דאמורא למימר:

יש"י וישלח ישראל מלאכים • ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שנאמר (דברים ב): "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות", וכן (במדבר ט): "וישלח משה מלאכים מקדש אל-מלך אדום", ובפתח הוא אומר: (שופטים יא): "וישלח ישראל מלאכים אל-מלך אדום וגו'". הכתובים הללו צריכים זה לזה: זה נועל וזה פותח, שמשה הוא ישראל וישלח מלאכים הם משה, לומר לה ששני הדור הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות סדר י עמ' 133)

לומר לה, ששני הדור הוא ככל הדור (רש"י כא, כא) מלים אלה מיתרות לכאורה. ויש לומר, דהנה זה שמשה הוא ישראל וישראל הם משה, מתרץ רק שנתן לכתב "וישלח ישראל" על משלחת ששלח משה. אך עדין קשה - מדוע שנה הכתוב וכתב "וישלח ישראל". על זה מתרץ, ששני זה בא למדנו ("לומר לה") ששני הדור הוא ככל הדור.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

וישימון.
מביט ורואה פמין כברה - סלע עגול ועשוי ככברה (רש"י שבת לה א).
פים, והיא הבאר. כך דרש רבי תנחומא - סימן כא. כלומר זהו מדרש, ולכן הביאו בפירוש שני (ספר חוכרו). תורה כא
(כא) וישלח ישראל מלאכים - ובמקום אחר תולה השליחות במשה - מדייק הלשון "תולה השליחות", מוכן שהשאלה היא רק על שינוי לשון הכתובים, אבל אינו נוגע למה שאירע בפועל, שכן בכל המקרים בודאי נשלחו השלוחים על-ידי משה בשם כל ישראל, שהרי כל הדברים נעשו על-ידי משה, והשאלה היא רק במי תולה הכתוב את השליחות (הרב).
שנאמר - דברים ב, כו.
"ואשלח מלאכים ממדבר קדמות" - אל סיחון".
וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום" - לעיל כ, יד.

הישימון.
מביט ורואה פמין כברה - סלע עגול ועשוי ככברה (רש"י שבת לה א).
פים, והיא הבאר. כך דרש רבי תנחומא - סימן כא. כלומר זהו מדרש, ולכן הביאו בפירוש שני (ספר חוכרו). תורה כא
(כא) וישלח ישראל מלאכים - ובמקום אחר תולה השליחות במשה - מדייק הלשון "תולה השליחות", מוכן שהשאלה היא רק על שינוי לשון הכתובים, אבל אינו נוגע למה שאירע בפועל, שכן בכל המקרים בודאי נשלחו השלוחים על-ידי משה בשם כל ישראל, שהרי כל הדברים נעשו על-ידי משה, והשאלה היא רק במי תולה הכתוב את השליחות (הרב).
שנאמר - דברים ב, כו.
"ואשלח מלאכים ממדבר קדמות" - אל סיחון".
וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום" - לעיל כ, יד.

משל למלך שהיו מזמנין אותו לסעודה, אמר: אם אוהבי שם - אני שם, ואם לאו - איני הולך. ראש הפסגה - פתגמומו: "ריש רמתא". פסגה • לשון גבה. וכן "פסגו ארמנותיה" - תהלים מח, יד.
הגביהו ארמנותיה - ראה גם רש"י שם.
ונשקפה - אותה "הפסגה" - ולא הגי' שנזכר בתחלת הפסוק, שהרי הוא לשון זכר, והוסיף רש"י "אותה הפסגה", מפני שהפסגה נזכרה כאן רק על דרך הסימן בלבד (רא"ם). ולא אמר "ראש הפסגה", כי הוא לשון זכר.
"על פני המקום ששמו 'ישימן'", והוא לשון מדבר, שהוא שמים. דבר אחר: "ונשקפה" הבאר - שהבאר לשון נקבה היא (רא"ם).
"על פני הישימן", שנגנזה בימה של טבריא, והעומד על הישימן - ב"ויקרא רבה" כב, ד: על ראש הישימן. ב"קהלת רבה" ה, ה: על הר

(כב) אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ לֹא נִמְלֹךְ בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר בְּדֶרֶךְ הַמְּלֶכֶךְ גִּלְדָּה עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלְךָ:

כב אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ לֹא נִמְלֹךְ בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתָּה מִי גֹב בְּאֵרָה מְלֶכֶךְ גִּלְדָּה עַד דִּי נַעֲבֹר תַּחֲוֹמֶיךָ:

כ"ב אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ • אף-על-פי שלא נצטוו לפתח להם בשלום, בקשו מהם שלום.

(כג) וְלֹא־נִתַּן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיֵּאמֶר סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל הַמְדַבְּרָה וַיָּבֵא יֵהָצֵה וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:

כג וְלֹא נִתַּן סִיחֹן יֵת יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְר בְּתַחֲוֹמָהּ וּכְנִשׁ סִיחֹן יֵת כָּל עַמָּהּ וַיִּנְפַק לְקַדְמוֹת יִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא וְאָתָּה לְיֵהִץ וְאֵגִיחַ קִרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל:

כ"ג וְלֹא־נִתַּן סִיחֹן וְגו' • לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס, שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גְּיִסוֹת. כִּינן שְׁאִמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל: אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ, אָמַר לָהֶם: כָּל עַצְמִי אֵינִי יוֹשֵׁב כָּאֵן אֲלֹא לְשׁוֹמְרֵם מִפְּנֵיכֶם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי?!. וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל. אֵלֹו הִיָּתָה חֲשֻׁבוֹן מְלֶאָה יִתּוּשִׁין, אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לְכַבְּשָׁה, וְאִם הִיָּה סִיחֹן בְּכַפֵּר חֲלֹשׁ, אֵין כָּל אָדָם יְכוּל לְכַבְּשׁוֹ, וְכָל־שָׁבוֹן שְׁהִיָּה בְּחֻשְׁבוֹן!. אָמַר הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: מָה אֲנִי מְטָרִיחַ עַל בְּנֵי כָּל זֹאת לְצוּר עַל כָּל עֵיר וְעֵיר? נִתַּן בְּלֹב כָּל אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה לְצֵאת מִן הָעִירוֹת וּנְתַקְבְּצוּ כָּלֶם לְמִקּוֹם אֶחָד וְשֵׁם נִפְלוֹ, וּמִשֵּׁם הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעָרִים וְאֵין עוֹמֵד לְנַגְדָם, כִּי אֵין שָׁם אִישׁ אֶלֶּא נָשִׁים וְטָף.

(כד) וַיִּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חֶרֶב וַיִּירֹשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְזֵן עַד־יַבֵּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עָז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:
כ"ד וְיִכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חֶרֶב וַיִּירֹשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְזֵן עַד־יַבֵּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן: כ"ד וְיִכְהוּ חִזְקוֹ? הַתְּרָאָתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שְׁאִמְרוּ לָהֶם (דברים ט): "אֶל־תִּצְרַם וְגו'".

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(כב) אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ - אף-על-פי שלא נצטוו לפתח להם בשלום - שָׁבוֹן הַצִּיּוּרִי (דברים ט) "כִּי תִקְרַב אֶל עֵיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וַיִּקְרָאתָ אֲלֶיהָ לְשָׁלוֹם", בְּמִלְחָמַת הַרְשׁוּת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַש"י שָׁם (רא"ם). וַיִּתְרָה מוֹז מִשָּׁה נִצְטוּהָ (דברים ב, כד): "הִחַל רֶשׁ וְהִתְגַּר בּוֹ מִלְחָמָה" (דברים).
בְּקִשׁוֹ מֵהֶם שָׁלוֹם - כְּלוּמַר, זֶה שְׁבִקְשׁוּ מֵהֶם יָפָה לְעַבּוֹר בְּאַרְצָם וְלֹא נִלְחַמוּ בָהֶם מִיָּד, זֶו בְּקִשְׁתִּי שָׁלוֹם. וְרָאָה גַם רַש"י דְּבָרִים ב, כו: "אף-על-פי שלא צוּנִי הַמִּקּוֹם לְקְרוֹא לְסִיחֹן לְשָׁלוֹם, לְמַדְתִּי .. כְּשֶׁבֵּא הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְתַנְּה לְיִשְׂרָאֵל חוּר אוֹתָהּ עַל עֲשׂו וַיִּשְׁמַעֲאֵל, וְגִלְוִי לְפָנָיו שְׁלֹא יִקְבְּלוּהָ וְאף-על-פִּי־כֵן פִּתַּח לָהֶם בְּשָׁלוֹם, אִף אֲנִי קִדְמַתִּי אֶת סִיחֹן בְּדַבְּרֵי שָׁלוֹם. דְּבַר אַחַר .. מִמֶּךָ לְמַדְתִּי .. יְכוּל הִיָּתָה לְשָׁלוֹם בְּרַק אֶחָד וְלִשְׂרוּף אֶת הַמְּצָרִים, אֲלֹא שְׁלַחְתִּנִּי מִן הַמְּדַבֵּר אֶל פְּרַעָה לֵאמֹר שְׁלַח אֶת עַמִּי

בְּמִתּוֹן". תורה כג
(כג) וְלֹא נִתַּן סִיחֹן וְגו' - לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס, שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גְּיִסוֹת, כִּינן שְׁאִמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל: "אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ", אָמַר לָהֶם: כָּל עַצְמִי אֵינִי יוֹשֵׁב כָּאֵן אֲלֹא לְשׁוֹמְרֵם מִפְּנֵיכֶם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי - שָׁאֵם לֹא כֵן, לְמָה לֹא נִתַּן לָהֶם סִיחֹן לְעַבּוֹר דֶּרֶךְ אַרְצָם, הֲרִי לֹא רָצוּ לְכַבּוֹשׁ אֶת אַרְצוֹ.
וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל - אֵלֹו הִיָּתָה חֲשֻׁבוֹן מְלֶאָה יִתּוּשִׁין, אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לְכַבְּשָׁה, וְאִם הִיָּה סִיחֹן בְּכַפֵּר חֲלֹשׁ אֵין כָּל אָדָם יְכוּל לְכַבְּשׁוֹ, וְכָל־שָׁבוֹן שְׁהִיָּה בְּחֻשְׁבוֹן - רָאָה גַם רַש"י דְּבָרִים א, ד: "אֵלֹו לֹא הִיָּה סִיחֹן קִשָּׁה וְהִיָּה שְׂרוּי בְּחֻשְׁבוֹן, הִיָּה קִשָּׁה, שֶׁהַמְּדִינָה קִשָּׁה. וְאֵלֹו הִיָּתָה עֵיר אַחֲרַת וְסִיחֹן שְׂרוּי בְּתוֹכָהּ, הִיָּתָה קִשָּׁה, שֶׁהַמְּלֶכֶךְ קִשָּׁה. עַל־אֲחַת־כַּמְּהַד וּכְמָה שֶׁהַמְּלֶכֶךְ קִשָּׁה וְהַמְּדִינָה קִשָּׁה".

אָמַר הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: מָה אֲנִי מְטָרִיחַ עַל בְּנֵי כָּל זֹאת לְצוּר עַל כָּל עֵיר וְעֵיר, נִתַּן בְּלֹב כָּל אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה לְצֵאת מִן הָעִירוֹת - שָׁאֵם לֹא כֵן לְמָה יֵצֵא, הִיָּה לָהֶם לְהִשְׁאֵר בְּעִרְיָהֶם הַחֻזְקוֹת (רא"ם).
וּנְתַקְבְּצוּ כָּלֶם לְמִקּוֹם אֶחָד וְשֵׁם נִפְלוֹ. וּמִשֵּׁם הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעָרִים וְאֵין עוֹמֵד לְנַגְדָם, כִּי אֵין שָׁם אִישׁ אֶלֶּא נָשִׁים וְטָף. - וְזֶהוּ וַיִּנְאָסוּף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ, דְּהִיָּנוּ שְׁקִבְצָם לְמִקּוֹם אֶחָד (באר בשדה). תורה כד
(כד) כִּי עָז - וְזֶהוּ חִזְקוֹ - וְלֹא שְׁהִיָּה חֻזְקוֹ יוֹתֵר מִסִּיחֹן, שְׁהֲרִי הַאוּמוֹת הִיוּ מְעֻלִים שְׁכָר לְסִיחֹן וְלֹא לְעַמּוֹן (משכיל לדוד).
הַתְּרָאָתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שְׁאִמְרוּ לָהֶם - דְּבָרִים ב, יט.
"אֶל תִּצְרַם וְגו'" - וְאֵל תִּתְגַּר בָּם, כִּי לֹא אֶתָּן מְאַרְץ בְּנֵי עַמּוֹן לָךְ יִרְשָׁה". תורה כה

(כה) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת פְּלִהֲעֵרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכַל־עֲרֵי הָאֲמֹרִי בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכַל־בְּנֵי־הָאֵלֶּה:

ה"י - בנתיקה • כפרים הסמוכים לה.

כה וכבש ישראל ית כל קרניא האלין ויתב ישראל בכל קרוי אמוראה בחשבון ובכל כפרנהא:

כו ארי חשבון קרמא דסיחון מלכא דאמוראה היא והוא אגח קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית כל ארעה מידה עד ארנון:

(כו) כִּי חֻשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרֵאשֹׁן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אֲרָצוֹ מִיַּד עַד־אֲרָנוֹן:

ה"י - והוא נלחם • (חולין ס"ב) למה הצרף להכתב? לפי שנאמר (שם): "אל תצר את־מואב" - וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו שסיחון לקחה מהם, (גיטין ל"ח) ועל־ידו טהרה לישראל. מידו • (בי"ב נ"ז) מרשותו.

כז על כן יימרוזן מתלניא עולו לחשבון תתבני ותשמכלל קרמא דסיחון:

(כז) עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים בְּאוֹ חֻשְׁבוֹן תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחֹן:

ה"י - על־כֵּן • על אותה מלחמה שגלחם סיחון במואב. יאמרו המושלים • בלעם, שנאמר בו (במדבר כ:): "וישא משלו". המושלים • בלעם ובעור, והם אמרו. באו חשבון • שלא היה סיחון יכול לכבשה, והלף ושכר את בלעם לקללו, וזהו שאמר לו בלק (שם כב): "כי ידעתי את אשר־תברך מברך וגו'". תבנה ותכונן • חשבון בשם סיחון להיות עירו.

כח ארי קידום תקיף כאשא נפק מחשבון עבדי קרבא כשלהוביתא מקרמא דסיחון קטילו עמא דשרו בלחית מואב כומריא דפליחין בית דחלא רממא דארנון:

(כח) כִּי־אֵשׁ יֵצֵאֶה מִחֻשְׁבוֹן לַהֲבֵה מִקְרִית סִיחֹן אַכְלֶה עַר מוֹאָב בַּעֲלֵי בְמֹת אֲרָנוֹן:

ה"י - כי־אש יצאה מחשבון • משכבשה סיחון. אכלה ער מואב • שם אותה המדינה קרוי "ער" בלשון עברי, ו"לחית" בלשון ארמי. ער מואב • ער של מואב.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

ש"תבנה ותכונן" מוסב על "חשבון" הנזכר למעלה, ולא על "עיר סיחון" שלאחריו (רא"ם).
בשם "סיחון" להיות עירו - לא שתבנה ממש, שהרי בנויה ועומדת היתה, אלא שתחליף את שם הבעלים, שעד עתה היתה עיר של מואב, ועכשיו תהיה עיר של סיחון, והרי זה כאלו נבנתה מחדש לשמו (משכיל לדוד).
דהיננו שפך היו מקללים את חשבון שהיא תהיה עיר סיחון (נרא). תורה כח
(כח) **כי אש יצאה מחשבון** - משכבשה סיחון - פי אם הפונה בשעת הכיבוש, היה צריך לומר "כי אש באה בחשבון" (רא"ם).
אכלה ער מואב - שם אותה **המדינה** - שבמואב. ונראה שמואב היתה מחולקת מדינות מדינות, וכל מדינה כוללת בתוכה כמה ערים

המושלים" הפונה לבלעם, מפני שהוא העיקר, ועליו נאמר "וישא משלו", ולכן אמר הפתוב בלשון "מושלים" דוקא, וכעת מבאר למה נאמר "המושלים" בלשון רבים, מפני שזה כולל גם את אביו בעור, שגם הוא היה נביא, אלא שבלעם היה גדול ממנו, וכדלקמן ברשי"י כד, ג שבלעם מנה בן פרוס היה (משכיל לדוד).
והם אמרו - לסיחון ולעמו (רא"ם).
באו חשבון - וכבשוה, פי יכול תוכלו לה (רא"ם).
שלא היה סיחון יכול לכבשה והלף ושכר את בלעם לקללו, וזהו שאמר לו בלק - לקמן כב, ו.
"כי ידעתי את אשר תברך מברך וגו'" - על־ידי מלחמת סיחון, שעזרתו להכות את מואב (רשי"י שם).
תבנה ותכונן - "חשבון" - דהיינו

(כח) **בנתיקה** - כפרים הסמוכים לה. - שכן ערים כפר הזכרו בפתוב. תורה כו
(כו) **והוא נלחם** - למה הצרף להכתב - פי מה נוגע לנו מלחמת סיחון במואב.
לפי שנאמר - דברים ב, ט.
"אל תצר את מואב, וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל־ידו טהרה לישראל - שיקלו ישראל לכבשה.
מידו - מרשותו - ראה גם רשי"י בראשית לב, יד. לקמן לא, ו. תורה כו
(כו) **על כן** - על אותה מלחמה שגלחם סיחון במואב. יאמרו המושלים - בלעם, שנאמר בו - לקמן כג, ז.
"וישא משלו". "המושלים" - בלעם ובעור - תחילה כתב ש"יאמרו

(כט) **אוי־לך מואב אבדת עם־כמוש נתן בְּנֵי פְּלִיטִים**
ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון:
 כט וי לכו מואבאי אבדתון עמא דפלחין
 לכמוש מסר בנוהי צירין ובנתה בשבאי
 למלכא דאמוראה סיחון:

כס"א **אוי־לך מואב** • שקללו את מואב שימסרו בידו. **כמוש** • שם אלהי מואב. **נתן** • הנותן את בניו של מואב. **פליטים** • נסים ופליטים מחרב, ואת בנותי בשבית וגו'.

(ל) **ונירם אבד חשבון עד־דיבן ונשים עד־נפח אשר**
עד־מידבא:
 לומלכו פסקת מחשבון עדא שולטן
 מדיבון וצדיאו עד נפח דסמיה עד מידבא:

כס"ב **ונירם אבד** • מלכות שלהם. **אבד חשבון עד־דיבן** • מלכות ועל שהיה למואב בחשבון אבד משם, וכן "עד דיבן", תרגום של "סר" – "עד", פלומר סר ניר מדיבן. ניר – לשון מלכות ועל וממשלת איש, כמו (מלכים א יא): "למען היות־ניר לְדוֹד־עבדי". **ונשים** • שיי"ן דגושה, לשון שממה: כף יאמרו המושלים: **ונשים אותם** • עד־נפח • השמונים עד נפח.

(לא) **וישב ישראל בארץ האמרי:**
 לא ויתב ישראל בארע אמוראה:

(לב) **וישלח משה לרגל את־יעזר וילכדו בנתיה**
ויורש את־האמרי אשר־שם:
 לבושלח משה לרגל את־יעזר וילכדו בנתיה
 פפרנהא ותריף את אמוראה די תמן:

כס"ג **וישלח משה לרגל את־יעזר** • המרגלים לכדוה, אמרו: לא נעשה פראשונים, בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

אונקלוס שם.
פלומר סר ניר מדיבן, "ניר" לשון **מלכות ועל** - ראה רש"י מלכים א יא, לו ש"ניר לשון עול".
וממשלת איש - פלומר, שאין "ניר" לשון מלכות וממשלה סתם, אלא לשלטון של איש, מושל, וכמו שמביא מיד הוכחה מהפסוק.
כמו "למען היות ניר לדוד עבדי" - מלכים שם. נראה שמפרש "ניר" שליט ומושל, שיצא מזרע דוד מלך. אכל רש"י שם מפרש: "ניר - ממשלה".

ונשים - שיי"ן דגושה, לשון שממה - שהדגש בשי"ן בא במקום אות מ"ם נוספת (גיא).
כף "אמרו המושלים" - שכן הנו"ן של "ונשים" מורה שמדברים על עצמם (גיא).

"ונשים אותם עד נפח", השמונים - בקללתנו. וכתב לשון עבר, שכן המושלים יאמרו כן לאחר מעשה, כשכבר יהיו שוממים (רא"ס).

"עד נפח" - עיר ששמה נפח. תורה לא (לב) **וישלח משה לרגל את יעזר** -

את - הוסיף תיבת "את", לומר שלא בניו נתנו, אלא הנותן נתן את "בניו".
בניו של מואב - ולא של "הנותן".
פליטים - נסים ופליטים **מחרב** - שאין "פליטים" האמור כאן מלשון ניצולים (ועל־דרך שמפרש רש"י בישעיהו סו, יט). כי אם כן, אין זו קללה אלא ברכה, ולכן מפרש שזהו מלשון מנוסה, שינוטו וימלטו מפני החרב, והרי זו לשון קללה.

ואת "בנתיו בשבית וגו". - הוסיף תיבת "ואת", לומר ש"נתן" מוסב גם על "ובנתיו". תורה ל
 (ל) **ונירם** - **מלכות שלהם** - "ניר" פירושו מלכות (כדלקמן ברש"י), ואם כן "נירם" פירושו מלכות שלהם (רא"ס). כאן רש"י מפרש רק את פירוש התיבה, ובהמשך מפרש הענין.

אבד חשבון עד דיבן - **מלכות ועל שהיה למואב** - שזהו פירוש "ונירם".
בחשבון, "אבד" משם - זהו פירוש "אבד חשבון", וכאלו כתוב: אבד מחשבון.

וכן "עד דיבן, תרגום של "סר" - "עד" - ראה לעיל יד, ט ובתרגום

ועירות, ואותה מדינה נקראת ער. וראה גם רש"י ישעיהו טו, א: "ער" וקיר, שתי מדינות מואב הם". וראה רש"י ברכות נד, ב: "ושם ארץ מואב ער", משמע קצת שכל מואב נקראת "ער".

קרוי "ער" **בלשון עברי** - וראה גם רש"י דברים ב, ט. ולא ש"ער" הוא מלשון "עיר", שאם כן היה לו לפרש איה נקראת העיר (רא"ס).

ו"לחית" בלשון ארמי - מביא הוכחה לפירושו מהתרגום, שאלו משמעו "עיר" היה מתרגמו "קרתא" (רא"ס).

ער מואב - **ער של מואב** - כיון שפירש ש"ער" הוא שם של מדינה, הוצרך להוסיף תיבת "של", ופירושו:

מדינת ער של מואב. תורה כט (כט) **אוי לך מואב** - **שקללו את מואב שימסרו בידו** - של סיחון.

כמוש - שם אלהי מואב. **נתן הנותן** - פלומר, כיון שלא פירש מי "נתן", והרי זה מקרא קצר, וכאלו כתוב: "נתן הנותן", דהינו מי שבירד לתת. וראה על־דרך־זה ברש"י בראשית מא, יג, מט. ועוד.

לג וְאֶת־פְּנֵי־אֹרֶחַ מִתְּנֶן וַיִּפְקַע עֹג מִלְּפָא דְמִתְּנֶן לְקַדְמֵיהוֹן הוּא וְכָל עַמָּה לְאַגְחָא קְרָבָא לְאַדְרָעִי:

לד וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לֹא תִדְחַל מִנֶּה אֲרִי בִידְךָ מִסְרִית יְתֵה וְיָת כָּל עַמָּה וְיָת אֶרְעָה וְתַעֲבֹד לָהּ כִּמְאֵי דִי עֲבַדְתָּ לְסִיחֹן מִלְּפָא דְאִמְרָאָה דִּי יָתֵב בְּחֻשְׁבוֹן:

(לג) וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מִלִּדְ-הַבְּשָׁן לְקִרְאָתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי:

(לד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִידְךָ נִתְּתִי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אֶרְצוֹ וְעֵשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עֵשִׂיתָ לְסִיחֹן מִלִּדְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן:

טז"י ◀ אל־תִּירָא אֹתוֹ • שְׁהִיָּה מֹשֶׁה יָרָא לְהַלְחֵם, שְׁמָא תַעֲמַד לוֹ זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שְׁנֹאֲמַר (בראשית י"ז): "וַיִּבְרָא הַפְּלִיט" - הוּא עֹג שֶׁפִּלַּט מִן הַרְפָּאִים שֶׁהָיוּ כְּדֹרְלֵעָמֵר וְחֻבְרִי בַעֲשֵׁתְרוֹת קַרְנַיִם, שְׁנֹאֲמַר (דברים א): "וַיִּקְרַע עֹג מִלִּדְ הַבְּשָׁן נִשְׂאָר מִיְתֵר הַרְפָּאִים".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמ' 136)

שְׁהִיָּה מֹשֶׁה יָרָא לְהַלְחֵם (רש"י כא, לד) תבת "מֹשֶׁה" נראית כמִתְתַּרְתָּ. וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שְׁבָאָה הַדְּגִישׁ שָׂרָק מֹשֶׁה הִיָּה יָרָא. שָׂפוֹ, כָּל יִשְׂרָאֵל, שָׂרָאוּ בַּעֲוֹן גֹּי בַּעַל קוֹמָה, לֹא יָרָאוּ מִמּוֹנֵהוּ, כִּי הָיוּ בְּטוֹחִים בְּכַח תַּפְּלֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אָבֵל מֹשֶׁה, שָׂרָאָה בּוֹ אֵת זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, הִיָּה יָרָא שְׁמָא תַעֲמַד לוֹ זְכוּת זו.

לה וַיִּמְחוּ יְתֵה וְיָת כְּנֹהֵי וְיָת כָּל עַמָּה עַד דְּלֹא אִשְׁתָּאָר לָהּ מִשׁוֹיב וַיִּרְיֵתוּ יָת אֶרְעָה:

(לה) וַיִּפְּנוּ אֹתוֹ וְאֶת־בְּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בְּלֹתֵי הַשָּׂאִיר־לוֹ שָׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֶרְצוֹ:

טז"י ◀ וַיִּפְּנוּ אֹתוֹ • מֹשֶׁה הִרְגוּ, כְּדֹאִיתָא בְּבְרָכוֹת' (דף נד) בְּהִרְוָאָה, עָקַר טוֹרָא בַּר תַּלְתָּא פְרָסִי וְכוּ'.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

ג, יא. תורה לה
(לה) וַיִּפְּנוּ אֹתוֹ - מֹשֶׁה הִרְגוּ - שְׁהִיָּה כְּתוּב לְפָנֵי כֵן "כִּי בִידְךָ נִתְּתִי אוֹתוֹ", אִם כֵּן מֹשֶׁה הוּא שְׁהִרְגוּ. וְמָה שְׁכַתוּב כֵּאֵן "וַיִּפְּנוּ" בְּלִשׁוֹן רַבִּימֵי, זֶה מוֹסֵב עַל הַכֹּל: אוֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו וְאֵת כָּל עַמּוֹ, שְׁמֹשֶׁה וַיִּשְׂרָאֵל הָבּוּ אֵת כָּל אֵלָה, אָבֵל בְּהִרְגַת עֹג הַשְׁתַּתֵּף מֹשֶׁה בְּלִבְדּוֹ (רא"ס). וְכִּי־דִבְרֵי דְדוֹד" כְּתוּב שֶׁהוֹכַחַת רַשִׁי הִיא מִזֶּה שֶׁהַכְּתוּב פִּירַט "וַיִּפְּנוּ אוֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו וְאֵת כָּל עַמּוֹ", וְלֹא כְּתוּב כְּקִיצוֹר: "וַיִּפְּנוּ אוֹתוֹ עַד בְּלֹתֵי הַשָּׂאִיר לוֹ שָׂרִיד", אֵלָא מִשְׁמִיעֵנוּ בְּזֶה, שֶׁיֵּשׁ הַבְּדֵל בֵּין הַכָּתוּב "אוֹתוֹ" לְהַכָּתוּב אַחֲרָיִם, שֶׁבַּהֲכָאָה שְׁלוֹ מֹשֶׁה הִיָּה לְבִדּוֹ, מַה־שְּׂאִיִן־כֵּן אֵת בְּנָיו וְעַמּוֹ הַכּוּם יִשְׂרָאֵל. וְכִּי־תוֹרַת מִנְחָם" כְּתוּב, שֶׁבִשְׁבִיל לְתַרְץ שְׂאֵלָה זוֹ מְבִיא רַשִׁי אֵת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּבְרָכוֹת שְׁעוֹ עָקַר הָרַב בְּשִׁבְלִי לְהַרְוֵג בּוֹ אֵת כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכַךְ שְׁמֹשֶׁה הִרְגַּ אֵת עֹג הוּא קַיִם שְׁלִיחוֹת בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁבֵּן הַדִּין הוּא "הִבָּא לְהַרְגֵהּ הַשֶּׁכֶם

הַאֲמֹרִי בְּזְכוּת מֹשֶׁה. תורה לג
(לד) אֵל הַתִּירָא אֹתוֹ - שְׁהִיָּה מֹשֶׁה יָרָא לְהַלְחֵם, שְׁמָא תַעֲמַד לוֹ זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם - שְׁאִם לֹא כֵּן לָמָּה הוֹצִרְךָ לוֹמֵר לוֹ דְּוָקָא אֶצְל עֹג "אֵל הַתִּירָא אוֹתוֹ" (רא"ס).
שְׁנֹאֲמַר - בְּרֵאשִׁית יד, יג.
"וַיִּבְרָא הַפְּלִיט" - וַיִּגְדֵּל לְאַבְרָם הָעֵבֶרִי .. כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו, וְעַל־יְדֵי כֶּךָ הִצִּיל אַבְרָהָם אֵת לוֹט בֶּן אַחִיו. וְאִף שְׁכַתוּב רַשִׁי שֶׁם שְׁעוֹג הִיָּה מִתְּכַוֵּן שֶׁיִּהְיֶה אַבְרָהָם וַיִּשָּׂא אֵת שָׂרָה, אִךְ מִכֵּיּוֹן שֶׁבּוֹעַל בְּזְכוּתוֹ הִצִּיל אַבְרָהָם לְהִצִּיל אֵת לוֹט, הָרִי חֶשֶׁשׁ מֹשֶׁה שְׁעַל־כָּל־פְּנִים תַעֲמוּד לוֹ זְכוּת זו (דברי

דוד ושפ"ח. וראה גם תוס' נדה סא, א).

הוּא עֹג, שֶׁפִּלַּט מִן הַרְפָּאִים שֶׁהָבּוּ כְּדֹרְלֵעָמֵר וְחֻבְרִי בַעֲשֵׁתְרוֹת קַרְנַיִם - רָאָה בְּרֵאשִׁית יד, ה.
שְׁנֹאֲמַר - דְּבָרִים ג, יא.
"כִּי יָקַם עֹג מִלִּדְ הַבְּשָׁן נִשְׂאָר מִיְתֵר הַרְפָּאִים" - רָאָה גַם רַשִׁי בְּרֵאשִׁית יד, יג (לְפִי פְּשׁוּטוֹ). דְּבָרִים א, ד. שֶׁם

הַמְרַגְלִים לְכַדוּהָ - שְׁוִיִלְכְּדוּ" מוֹסֵב עַל הָאֲנָשִׁים שֶׁשָּׁלַח "לְרַגְלֵי", וְלֹא עַל "מֹשֶׁה", שְׁאִם לֹא כֵּן הִיָּה צְרִיךְ לוֹמֵר "וַיִּלְכְּדוּ", כִּמוֹ שְׁכַתוּב מִיַּד "וַיִּוְרֹשׁ", שְׁוֵה מוֹסֵב עַל מֹשֶׁה, שְׂאֵחַר שְׁלִכְדוּ הַמְרַגְלִים, מֹשֶׁה הוֹרִישֵׁם לְגַמְרֵי (גיא). "וַיִּוְרֹשׁ" הָאִמּוֹר כֵּאֵן הוּא לְשׁוֹן גִּירוֹשׁ (שמות לג, כד). וּבְפִשְׁטוֹת נִרְאָה שֶׁהַמְרַגְלִים לְכַדּוּ אוֹתָהּ עַל דַּעַת עֲצָמָם, וּמֹשֶׁה שָׁלַח אוֹתָם רַק לְרַגְלֵי מַהִיכֵן וְכִיצַד לְכַבְּשָׁה (באר בשדה). וְאַפְשָׁר גַּם לוֹמֵר, שֶׁמִּלְכַתְּחִילָה שָׁלַח אוֹתָם מֹשֶׁה לְלַכּוֹד אוֹתָהּ וְלֹא רַק לְרַגְלֵי, וְהַרְגוּל הִיָּה חֵלֶק מִתְּהִלְיָהּ הַלְכִידָה.

אָמְרוּ: לֹא נַעֲשֶׂה בְּרֵאשׁוֹנִים - כְּמַרְגְּלִים הַרֵאשׁוֹנִים. וְכִּזְנֵה תִקְנוּ אֵת חִטָּא הַמְרַגְלִים (משביל לדוד).

כְּטוֹחִים אֲנִי כְּכַח תַּפְּלֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְהַלְחֵם - הִ"בְּאָר בְּשָׂדֵה" כְּתוּב שְׁוֵה נִלְמַד מִמֶּה שְׁנֹאֲמַר "וַיִּוְרֹשׁ אֵת הָאִמּוֹרִי" בְּלִשׁוֹן יְחִיד, וְהַכּוֹנֵה עַל מֹשֶׁה, דְּהִיָּנוּ שֶׁהַמְרַגְלִים הוֹרִישׁוּ אֵת

כב (א) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת מוֹאָב
 א וַנְּטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁרוּ בְּמִשְׁרֵיָא דְּמוֹאָב
 מַעְבְּרָא לְיַרְדֵּנָא דִּירְחוּ: ס ס ס
 מַעְבְּרָא לְיַרְדֵּן יְרַחוּ:

פ"ז פטוקים, למידב"א סימן, חסלת פרשת חוקת

הפטרה לפרשת חוקת לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' ריח

אשל אברהם – הרב אלאשילי

לְהַרְגוּ, וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִתְחַיֵּב
 לְהַרְגוֹ, לְכֹן נֶאֱמַר "וַיִּכְּבוּ". וְרָאָה רַש"י
 לְקַמֵּן כּוֹ, יוֹ: "כְּמוֹ שֶׁעֲשִׂיתִי אֲנִי,
 שְׁנַלְחַמְתִּי בְּסִיחוֹן וְעוֹג, שֶׁנֶּאֱמַר אֵל
 תִּירָא אוֹתוֹ".
 ב. פְּדִיאֵתָא בְּפִרְכּוֹת' בְּ"הַרְוֹאָה" - נה,
 עֶקֶר טוּרָא בְּרַ תְּלֵתָא פְּרִסֵי וְכו' - זָה

לְשׁוֹן הַגְּמָרָא (בְּתַרְגוּם לְלִשׁוֹן הַקְּדָשׁ):
 "אָמַר עוֹג מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל כַּמָּה הוּא?
 שְׁלֹשׁ פְּרָסָאוֹת, אֵלֶּךָ וְאֶעְקוֹרְךָ שְׂגָדְלוֹ
 שְׁלֹשׁ פְּרָסָאוֹת, וְאֶשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם
 וְאֶהְרַגֶם, הֲלֵךְ וְעֶקֶרְךָ הָרָשָׁל שְׁלֹשׁ
 פְּרָסָאוֹת וְהִנִּיחַ עַל רֹאשׁוֹ, וְהִבִּיא
 הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא נְמָלִים וְנִקְבּוּ אֶת
 הַהָר, וְהַהָר נָחַת בְּצוּאָרוֹ, הָיָה רוּצָה

לְשַׁלּוֹף אֶת הַהָר, נִמְשְׁכוּ שְׁנָיו לְצַד הַזֶּה
 וְלְצַד הַזֶּה, וְלֹא יִכּוֹל לְשַׁלּוֹף, מִשָּׂה הָיָה
 גְּבֻהָ עֶשֶׂר אַמּוֹת, לְקוֹחַ גְּרוֹן שְׁאֲרָכּוֹ
 עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְקַפְצָה לְגוּבָה עֶשֶׂר אַמּוֹת,
 וְהִכָּה אֶת עוֹג בְּקַרְסוּלוֹ וְהַרְגוֹ". וְעַל-
 פִּי־זֶה מְבוֹאֵר גַּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר "וַיִּכְּבוּ
 אוֹתוֹ" בְּלִשׁוֹן הַכָּתוּב, כִּי הַכְּנֻגָה שֶׁהִמְיִתוּ
 עַל-יְדֵי הַכָּתוּב בְּקַרְסוּלוֹ. תוּרָה א

אגרות קודש

ב"ה, ו' תמוז, תשט"ו
 ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
 מוה"ר מרדכי צבי שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל סו"ס מכתבו מאדר"ח תמוז, ות"ח על שבביתו הכל שלום,
 ויה"ר שיוסיפו גם בזה ויהי הכל בריבוי, וכמבואר כל זה בסוף אסתר רבה.

מ"ש אודות האברך... הנה מובנות ופשוטות שתי הנקודות, שהיזק הרבים דוחה תועלת
 היחיד, ובמילא אם יש יסוד שהמצאו של הנ"ל עם רבים תזיק להם אי אפשר לסכן אותם כו', (ב
 במרז"ל המקיים אפילו נפש אחת מישראל כו', בודאי שגם אברך זה בכלל, ולכן צריך לחפש בחיפוש
 אחר חיפוש אופנים איך להעמידו בקרן אורה, וכפי שמתאר מצב הנ"ל במכתבו, הנה נראה שיש בזה
 גם כן ענין של מחלה (כוונתי שנטיותיו הבלתי רצויות עכ"פ בחלקן יש לתקן ע"י טפול רפואי), וצריך
 הי' להתייעץ עם רופא מומחה למקצוע זה, ואפשר כדאי מלכתחלה מבלי ידיעת האברך, ורק לאח"כ
 (ובאופן שיורה הרופא) יפגשו יחד.

בודאי למותר לעוררו על זה שכתבתי למוסדות חינוך שהשפעת מגעת, שבעוד מועד צריך
 להכין צדה לדרך בשביל התלמידים לימי החופש, ומה טוב לסדר אופן שלא יופסק הקשר עמהם לגמרי
 למשך שבועות אלו, והרי אדרבה, במשך ימי החופש חפשים מלימודי חול יש מקום לפעול לפ"ע יותר
 בעניני קדש, והרי רואים במוחש שדברים וענינים הנאמרים כאילו דרך אגב, היינו לא בתור שיעור
 אלא במשך שיחה וטיול נקלטים ומתקבלים בטוב ובנקל יותר...

בברכה.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת חוקת

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ז' תמוז מפרק לט עד סוף פרק מג</p>	<p>יום ראשון - ד' תמוז מפרק כג עד סוף פרק כח</p>
<p>יום חמישי - ח' תמוז מפרק מד עד סוף פרק מח</p>	<p>יום שני - ה' תמוז מפרק כט עד סוף פרק לד</p>
<p>יום שישי - ט' תמוז מפרק מט עד סוף פרק נד</p>	<p>יום שלישי - ו' תמוז מפרק לה עד סוף פרק לח</p>
<p>שבת קודש - י' תמוז פרק כ מפרק נה עד סוף פרק נט</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ד' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פט, פרק יב' אותיות... עד עמ' פט, כמ"ש במ"א.

36 הנמשכות בענין החכמה והשכל של נבראים, ולא נקראו בשם
37 "אותיות" לגבי הנבראים, - מה שקוראים להן "אותיות",
38 שלמטה מחכמה ושכל, אין זה לגבי נבראים. שכן, כאמור, הן
39 למעלה מעלה מענין החכמה והשכל, אלא לגבי מדותיו
40 ותפוד בכבודו ובעצמו.

41 - הן נקראות בשם
42 "אותיות", כפי שהן לא
43 יותר מאשר אותיות
44 וגילויים הנמשכים
45 ממדות. והנה, - האותיות
46 שלמעלה, הן כ"ב מיני
47 המשכות חיות ונחות
48 שונים זה מזה, שבהן
49 נבראו כל העולמות
50 עליונים ותחתונים וכל
51 הנבראים שבתוכם,
52 שבהן עלה ברצונו
53 והקמתו ותפודו לברא
54 העולם כ"ב מיני
55 המשכות - כחות,
56 שונות דוקא, לא פחות
57 ולא יותר. - מאשר כ"ב,
58 והן הן כ"ב אותיות
59 הקבועות בפה ולשון, -
60 בפיו ובלשונו של האדם,
61 בדתנו - כמו שלמדנו
62 בספר יצירה - שהקב"ה
63 קבע את האותיות בפה
64 ולשון. [ותמונתן בכתב - כפי שהן
65 מופיעות בתורה (במאמר) בצורתן המקובלת - כגון: "ו" היא
66 "ו"ד" מלמעלה וכן הנמשך מה"ו"ד", היא מורה על ציור
67 המשכה, - באיזה אופן המשכה, כמו שיתבאר לקמן] -
68 שגם אותיות הדבור והמשכה שבנפש האדם, הן
69 המשכות מהשכל והמדות שבנפש, ממהותן ועצמותן, -
70 של השכל והמדות, כמו שיתבאר במקום אחר:

1 אבל באמת, בחינת אותיות הדבור של מעלה - היא
2 למעלה מעלה ממדרגת ומהות חכמה ושכל הנבראים, -
3 שלא באותיות האדם שהן ענין של דומם ולמטה מהשכל,
4 שהרי - ראייה שאותיות הדיבור שלמעלה הן למעלה בהרבה
5 משכל הנבראים היא מה

6 שפמאמר ואותיות
7 "נעשה אדם בצלמנו
8 וגו'" - נברא האדם בעל
9 חכמה ושכל, - וכיוון
10 שמאותיות הדיבור באים
11 חכמה ושכל, הרי שהן
12 למעלה מעלה מחכמה
13 ושכל, או אפילו -
14 שהאדם וחכמה ושכל
15 נתהו בהכל העליון
16 לבר, בדתיו: - כמו
17 שכתוב: "ויפח באפיו
18 נשמת חיים", -
19 ומ"הבל" זה, שנופח
20 באדם, נתהווה יצור בעל
21 שכל וחכמה. ואם כן -
22 שמהדיבור וההכל נתהווה
23 אדם בעל חכמה ושכל,
24 הרי, הדבור והכל
25 העליון, הוא מקור
26 החכמה והשכל
27 שבנשמת אדם הראשון,
28 הכוללת - נשמתו של
29 אדם הראשון כוללת כל נשמות הצדיקים, שהם גדולים
30 ממלאכי השרת. - וממילא השכל שלהם הוא מדרגה עליונה
31 יותר גם משכל המלאכים - וכל זה התהווה מהדיבור וההכל
32 העליון, והינו, לפי שאותיות דבורו ותפודו הן בחינות
33 המשכות פחות וחיות ממדותיו ותפודו, המיוחדות במהותו
34 ועצמותו בתכלית היחוד, שהוא - יתברך, למעלה מעלה
35 לאין קץ ממדרגת חכמה שבנבראים. - ולכן גם האותיות

שער היחוד והאמונה

אבל באמת בחי' אותיות הדבור של מעלה היא למעלה מעלה ממדרגות ומהות חכמה ושכל הנבראי' שהרי במאמר ואותיו' נעשה אדם בצלמינו וגו' נברא האדם בעל חכמה ושכל או אפי' בהכל העליון לבר כדכתי' ויפח באפיו נשמת חיים וא"כ הדבור והכל העליון הוא מקור החכמה והשכל שבנשמת אדם הראשון הכוללת כל נשמות הצדיקים שהם גדולים ממלאכי השרת והיינו לפי שאותיות דיבורו ית' הן בחי' המשכות פחות וחיות ממדותיו ית' המיוחדות במהותו ועצמותו בתכלית היחוד שהוא למעלה מעלה לאין קץ ממדרגת חכמה שבנבראים ולא נקראו בשם אותיות לגבי הנבראים אלא לגבי מדותיו ית' בכבודו ובעצמו והנה הן כ"ב מיני המשכות חיות וכחות שונים זה מזה שבהן נבראו כל העולמות עליונים ותחתונים וכל הנבראים שבתוכם שכן עלה ברצונו וחכמתו ית' לברוא העולם כ"ב מיני המשכות שונות דוקא לא פחות ולא יותר והן הן כ"ב אותיות הקבועות בפה ולשון כדתנו בס' יצירה [ותמונתן בכתב היא מורה על ציור המשכה כמ"ש לקמן] שגם אותיות הדבור והמשכה שבנפש האדם הן המשכות מהשכל והמדו' שבנפש ממהותן ועצמותן כמ"ש במ"א:

יום שני ה' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פט, פרק יב' רק שהברואים... עד עמ' 178, מהאותיות עצמן.

74 אותיות, מתהווה מהן ענין החכמה והשכל של נבראים. כלומר, אותיות
75 "עשרה מאמרות" הן למעלה מעלה מענין החכמה והשכל של נבראים;
76 הן נקראות "אותיות" רק לגבי המדות הקדושות מהן הן נמשכות, אך

71 פרק יב. בפרק הקודם, פרק יא, הסביר רבנו זקן שאותיות ה"עשרה
72 מאמרות" הן המשכות ממדותיו הקדושות של הקדוש ברוך הוא
73 המיוחדות בתכלית היחוד עם הקב"ה עצמו ולכן, למרות שהן נקראות

1. בראשית ב, כ. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מדקאמר 'אפילו' מוכח שזהו מדרג' דלמטה מ'מאמר ואותיות' ובח"א רפ"ב דויפח גו' הוא מתוכיותו ופנימי' כו' ממח' וחכמתו ית'! - והבי' עפש"נ באגה"ת פ"ד שתחלה נמשכת מבחי' פנימי' ואח"כ ירדה כו'. עיי"ש". 3. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א להלן.

44 עֲלִיּוֹן וְחַיִּיתָ כְּלִלִית הַכּוֹלֵלֶת וְשְׂקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל מִינֵי הַכַּחְזוֹת
 45 וְהַחַיּוֹת פְּרִטְיֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת וְעוֹלָה עַל גְּבִיהֶן, – שֶׁל
 46 הַכּוֹחוֹת הַפְּרִטִיִּים, וְהִיא – הַמְּשַׁכֵּה זֶו מֵהַכּוֹחַ וְהַחַיּוֹת הַכּלְלִי,
 47 מְחַרְפְּתָן וּמְצַרְפְּתָן – מַחְבֵּרֶת וּמְצַרְפֶּת אֶת הַכּוֹחוֹת הַפְּרִטִיִּים,
 48 יְחַדֵּי, לְהַשְׁפִּיעַ בָּהּ
 49 וְחַיּוֹת לְעוֹלָם הַנְּבִרָא
 50 בְּתִכָּה זֶו, לְכַלְלוֹ –
 51 לְעוֹלָם בְּאוֹפֵן כּלְלִי,
 52 וְלַפְּרִטְיֹן. – לַנְּבִרָאִים
 53 הַפְּרִטִיִּים שֶׁבְעוֹלָם. הַגְּהָה
 54 (וְלִפֵּי שֶׁכָּל אוֹת אוֹת
 55 מִכֹּב אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה,
 56 הִיא הַמְּשַׁכֵּת חַיּוֹת וְכַח
 57 מִיחַד פְּרִטְיֹת שְׂאִינֵו
 58 נִמְשָׁךְ בְּאוֹת אַחֲרָה,
 59 לְכַד גַּם תְּמוֹנָתָן בְּתִכָּה
 60 – כָּל אוֹת הִיא בְּתִמּוֹנָה
 61 מִיחַדֶּת פְּרִטְיֹת, – בְּצִיּוֹר
 62 פְּרִטֵי מִיחַד, הַמּוֹרָה –
 63 תְּמוֹנַת הָאוֹר מְרַאֵה עַל
 64 צִיּוֹר הַתְּמַשְׁכָּה – בְּאִיזָה
 65 צִיּוֹר וְאוֹפֵן הַהַמְּשַׁכָּה,
 66 וְהַתְּנַלּוֹת הָאוֹר וְהַחַיּוֹת
 67 וְהַפְּחַ הַתְּנַלּוֹת וְנִמְשָׁךְ
 68 בְּאוֹת זֶו, אִיךָ הוּא
 69 נִמְשָׁךְ וְנִתְנַלָּה מִמְדוּתָיו
 70 שֶׁל הַקְּדוּשָׁתֵי בְּרוּךְ הוּא

1 לא לגבי הנבראים) והם דוקא כ"ב סוגי המשכות (לא פחות ולא יותר)
 2 ואלו הן כ"ב האותיות. שכן, כך עלה ברצונו וחכמתו של הקב"ה לברוא
 3 את העולם בכ"ב סוגי המשכות.
 4 ברם, בהתאם לכך, יכולה להתעורר שאלה: כיוון שישנם רק כ"ב סוגי
 5 המשכות בלבד, כיצד
 6 מתהווה מהם ריבוי עצום כל
 7 כך של נבראים שונים אחד
 8 מהשני – יסביר זאת רבנו
 9 הזקן בפרק זה, פרק י"ב.
 10 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 11 "ועוד (ועפ"ז תובן אריכות
 12 הבי' לקמן בזה – דלכאורה
 13 שייך לט' יצירה וכיו"ב הדנים
 14 בס' ההשתל' ואופנה – ולא
 15 בשער המוקדש לבי' ענין
 16 היחוד – אלא) שמדגיח ענין
 17 היחוד עוד יותר ובפועל: דכל
 18 הנבראים הם רק כ"ב
 19 המשכות וכו'".
 20 רק – מה, שְׁתִּקְרוּאִים
 21 מְתַחַלְקִים לְמִינֵיהֶם –
 22 השונים, בְּכָל־לוֹת – כגון
 23 מִין ה"מדבר" או מִין ה"חיי"
 24 – ההבדל הכללי בנבראי
 25 העולם הזה, וּבְפְּרִטְיֹת, –
 26 ובמינים פרטיים. במין
 27 כללי אחד, כמו: במין החי
 28 עצמו ישנם כל סוגי מינים – בהמות וחיות, עופות וכדומה, –
 29 הבדלים רבים מספור, אלה של כל כך הרבה מינים, נעשה:
 30 עֲלִיּוֹתֵי שְׁנַיִם הַצְּרוּפִים – של אותיות. בשעה שהאותיות
 31 מצטרפות לצירוף מסוים – מתהווה מין כזה, וכשהן מצטרפות
 32 לצירוף אחר – מתהווה מין אחר, וְחִלּוּפִים וְתִמּוּדוֹת, כְּנֶגֶד
 33 לְעִיל. – כנזכר בפרק א', שישנו הענין של חילופים ותמורות,
 34 שאות אחת מתחלפת באות אחרת, והנבראים ששמותיהם אינם
 35 נזכרים ב"עשרה מאמרות", נמשך חיותם מעשרה מאמרות
 36 על־ידי שאותיות העשרה מאמרות מתחלפות באותיות אחרות,
 37 כִּי כָּל אוֹת הִיא הַמְּשַׁכֵּת חַיּוֹת וְכַח מִיחַד פְּרִטְיֹת, והערת
 38 כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולכאורה קשה – כיון דמובדלים זמ"ז מי
 39 מחברם, ואיך בכחו לחברם? ומתרץ": וּבְשֶׁנְּצַמְרָפוֹ אוֹתִיּוֹת
 40 הַרְבֵּה לְחַיּוֹת תִּכָּה – כלומר, כוחות שונים רבים ביחד, אִזּוֹ
 41 מְלַבֵּד רְבּוּי מִינֵי כַּחוֹת וְחַיּוֹת הַנְּמַשְׁכִּים כְּפִי מִסְפַּר
 42 הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּתִכָּה, עוֹד זֹאת – ישנו עוד כוח, הַעוֹלָה עַל
 43 כְּלָנָה – העולה על כל הכוחות הפרטיים, והוא: הַמְּשַׁכֵּת בָּהּ

שער היחוד והאמונה

פרק יב רק שהברואים מתחלקים למיניהם בכללות ובפרטות ע"י שינויי הצירופים וחילופים ותמורות כנ"ל כי כל אות היא המשכת חיות וכח מיוחד פרטי וכשנצטרפו אותיות הרבה להיות תיבה אזי מלבד ריבוי מיני כחות וחיות הנמשכים כפי מספר האותיות שבתיבה עוד זאת העולה על כולנה המשכת כח עליון וחיות כללית הכוללת ושקולה כנגד כל מיני הכוח' והחיות פרטיות של האותיות ועולה על גביהן והיא מחברתן ומצרפתן יחד להשפיע כח וחיות לעולם הנברא בתיבה זו לכללו ולפרטיו *

הגהה

(ולפי שכל אות ואות מכ"ב אותיות התורה היא המשכת חיות וכח מיוחד פרטי שאינו נמשך באות אחרת לכך גם תמונתן ככתב כל אות היא כתמונה מיוחדת פרטית המורה על ציור המשכה והתנלות האור והחיו' והכח הנגלה ונמשך באות זו אך הוא נמשך ונתגלה ממדותיו של הקב"ה ורצונו וחכמתו וכו'):

ואוצרות ברד וכו' שכללות

71 וְרִצּוֹנֵוּ וְהַקְּמָתוֹ וְכוּ'): – להלן מביא רבנו הזקן, בפנים הספר,
 72 דוגמה איך נבראים ממאמר אחד ("יהי רקיע" למשל) הנבראים
 73 הפרטיים והכלליים של העולמות. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 74 "וגודל ענין היחוד גם כמו שהענינים הם בעוה"ז, דכל ז'
 75 הרקיעים וכל צבא השמים – חיות כו' ממאמר האחד דיהי רקיע
 76 וגו' !!!". כְּגוֹן דְּרַךְ מְשָׁל, בְּתִבּוֹת שֶׁכְּמֵאמַר: "יְהִי רְקִיעַ וְגו'",
 77 שֶׁנִּבְרָאוּ בָּהֶן – במלים "יהי רקיע", ז' רְקִיעִים: וְכָל צְבָא
 78 הַשָּׁמַיִם – הנבראים שבשמים, אֲשֶׁר בָּהֶם, כְּמֵאמַר רַבּוֹתֵינוּ
 79 זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה: "שְׁחָקִים, – הרקיע שנקרא "שחקים", שְׁבו
 80 רְחִים עוֹמְדוֹת וְמוֹחְנוֹת מִן לְצַדִּיקִים וְכוּ', וְכוּ', – הרקיע
 81 שנקרא "זבול", שְׁבוּ יְרוּשָׁלַיִם וְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּמִזְבֵּחַ וְכוּ',
 82 מְכוּן, – הרקיע שנקרא "מכון", שְׁבוּ אוֹצְרוֹת שֶׁלֵּן וְאוֹצְרוֹת
 83 בְּרַד וְכוּ'", – הרי יש לכל אחד משבעת הרקיעים, ענינו הכללי
 84 מה שהוא רקיע, והענינים הפרטיים הנמצאים בו: ב"שחקים" –
 85 "רחיים וכו'", ב"זבול" – "ירושלים וכו'" וכך הלאה. שְׁכָל־לוֹת
 86 הַרְקִיעִים – מהותם הכללי בתור רקיעים, נְבִרָאוּ וְחַיִּים

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מחברתן) מלשון חבר – שנעשים שייכים זל"ז. (ומצרפתן יחד) נעשים דבר ונברא ותיבה א'. וכל' רש"י מצרף – חתיכה אחת חגיגה כ, ב. ובלא כף הדמיון. ובכ"מ ולהלכה למעשה". 2. בראשית א, ו. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כפסק הזהור (י, ב. ובכ"מ) במחלוקת ר' יודא ור"ל (חגיגה יב, ב). ובז"ח (לב, ב) משמע דגם ר' יודא ס"ל דד' רקיעים הם ומזה סיוע להמפרשים בחגיגה דלא פליגי ומר אמר חדא כו'. וראה מפרש לרמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ג. 4. חגיגה יב, ב. ראה ביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א לוסף הפרק.

- 1 מהשמש, ואילו כאן מדובר שזה יורד למדריגה ולצמצומים "אָבֵן" וְ"עֵפֶר" - שהשם הוא חיותו של החפץ, כנזכר בפרק 15
 2 נמוכים עוד יותר, והוא
 3 הארה דהארה דהארה -
 4 הארה שלישית, מְהֵאֲרוֹת 1
 5 הָאוֹתִיּוֹת. - מהאור 2
 6 המאיר מהאותיות - זהו 3
 7 הארה דהארה דהארה. 4
 8 וְכֵן הַמְשִׁיךְ עוֹד, - את 5
 9 ההארה מההארה וכו' 5
 10 וְהוֹרִיד עַד לְמִטָּה מְטָה 6
 11 בְּכַחֲנִית הַשְּׁתַלְשָׁלוֹת, -
 12 כשלשלת, שכל טבעת
 13 נמוכה מקודמתה, עַד שֶׁנִּבְרָא הַדּוּמָם מִמֶּשׁ - הדברים
 14 הדוממים שלא נראה בהם כל חיות, בְּאֲבָנִים וְעֵפֶר, וְשִׁמּוֹתֵיהֶן

שיעור היחוד והאמונה

מהארות האותיו' וכן המשיך עוד ותוריד עד למטה
 מטה בבחי' השתלשלות עד שנברא הדומם ממש
 כאבנים ועפר ושמותיהן אבן ועפר הם חילופים דחילופים
 כו' ותמורות דתמורות כו' כנ"ל:

נשלם חלק שני בעז"ה יתברך ויתעלה

27 אתו יתברך.
 28 נְשַׁלֵּם חֵלְקֵי שְׁנֵי בְּעֵזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ וַיִּתְעַלֶּה

יום רביעי ז' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 180, אגרת התשובה... עד עמ' צא, עכ"ל הברייתא.

- 29 לְקוֹטְיֵי אֲמָרִים חֵלְקֵי שְׁלִישֵׁי הַנֶּקֶדָא בְּשֵׁם אֲגַרְתַּת הַתְּשׁוּבָה
 30 בתור הקדמה קצרה לחלק השלישי, של ספר ה'תניא', הוא "אגרת
 31 התשובה", ראוי לציין: רבנו הזקן נקרא "בעל התניא והשולחן ערוך",
 32 והרבי שליט"א מפרש: "בעל התניא" - פוסק בפנימיות התורה, ו"בעל
 33 השולחן ערוך" - פוסק בנגלה
 34 דתורה.
 35 ישנה אימרה בשיחותיו
 36 הקדושות של הרבי הקדום
 37 נשמתו-עדן (ספר השיחות
 38 ה'תש"א עמוד 142 ואילך).
 39 שארבעה חלקי ה'תניא' הם כנגד ארבעה חלקי ה'שולחן ערוך'.
 40 את שייכותו של החלק השלישי, "אגרת התשובה", לחלק השלישי
 41 "שב'שולחן ערוך" ("אבן העזר"), מסביר הרבי שליט"א גם על פי חסידות
 42 וגם על פי נגלה:
 43 על-פי חסידות, הרי זה לפי מה שאנו רואים להלן בפרק ד' שב'אגרת
 44 התשובה", ששני האופנים בתשובה, תשובה תתאה ותשובה עלאה
 45 (תשובה תחתונה ותשובה עליונה), הכוללות בתוכן כל ענין התשובה, הן
 46 שתי האותיות "ה" שבשם הוי', ה' תתאה, ה' האחרונה, וד' עלאה, ה' ה'
 47 הראשונה, ואם כן - הרי זה הסדר "נשים", "מלכות" רבינה".
 48 וכשם שהסדר בש"ם הוא, שבתחילה בא מסכת גיטין, ולאחריה - מסכת
 49 קידושין, שזהו (כפי שהרמב"ם אומר בהקדמתו לפירוש המשניות) מפני
 50 שבפסוק נאמר "ויצאה והיתה" ("ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר").
 51 בתחילה "ויצאה" - גירושין, גיטין, ואחר כך "והיתה", קידושין; ועל דרך זה
 52 בסדר דברי הימים, שבתחילה היה "ויגרש את האדם", ובמדרש רבה
 53 בראשית פרשה כ"א פסקא ח' כתוב "ויגרש" מלשון גירושין "כבת ישראל
 54 שנתגרשה", שיכולה עדיין להתחתן. ולאחר מכן, בשעת מתן תורה, היה
 55 "קדשנו במצותיו", מלשון "קידושין", כפי שכתוב ב"תניא" חלק ראשון,
 56 פרק מ"ו, שזה כמו קידושין שהמקדש אומר "הרי את מקודשת לי" (וכפי
 57 שהוא אומר להלן בפרק י') - כך הרי גם הסדר בנוגע ל"נשים" ברוחניות -

אגרת התשובה

פרק א תניא בסוף יומא שלשה חלוקי כפרה
 הם ותשובה עם כל אחד. עבר
 על מ"ע ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו עבר על

58 שענין ה"קידושין" בא אחרי "גיטין", וממילא מובנת השייכות ל"תשובה".
 59 שכן, כיצד יכול היה להיות קידושין אחרי גירושין - אלא שמן ההכרח
 60 שיהיה בינתיים ענין התשובה, כפי שאומר בפרק י"ז ב"תניא", שאי אפשר
 61 שיהיה ענין עבודת הוי' מבלי שיהיה לפני זה ענין התשובה.
 62 זאת ועוד: על-ידי חטא -
 63 7 "שולחה אמכם" (ככתוב):
 64 8 "ובפשעכם שולחה אמכם",
 65 9 "שולחה" - ענין הגירושין,
 66 10 "ושלחה מביתו", ועל-ידי
 67 תשובה, הרי "כה אמר ה'
 68 איזה ספר כריתות אמכם", ספר הכריתות, ענין הגירושין, שהיה לפני
 69 זה - מתבטל. ובנגלה ממש: גם מהגמרא ראייה מפורשת על שייכות ענין
 70 התשובה לקידושין שאחרי גירושין, כפי שהגמרא (יומא פ, ב) אומרת
 71 שרבי יוחנן אומר, שתשובה דוחה לא-תעשה שבתורה, ומביא מהפסוק
 72 (ירמיה ג, א) "לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו לאיש אחר
 73 הישוב אליה עוד, ואת זנית רעים רבים ושובי אלי" - אומר הקדוש ברוך
 74 הוא. כלומר, שענין התשובה דוחה הענין של "לא יוכל בעלה הראשון
 75 לשוב לקחתה". הרי ברור מהגמרא, שענין התשובה הוא ענין הקידושין
 76 שאחרי גירושין. ברורה, איפוא, מכאן שייכות החלק השלישי של ספר
 77 ה'תניא', - "אגרת התשובה", לחלק השלישי של ה'שולחן ערוך" -
 78 "אבן העזר" - הענינים של "נשים".
 79 פֶּרֶק א. תְּנִיָא - לַמְדֵנוּ בְּבֵרִיתָא, פְּסוּף - מסכת יוֹמָא:
 80 שְׁלֹשָׁה חֲלוּקֵי בְּפִרְהָ הֵם, - באופן הכפרה הניתנת לאדם על
 81 חטא שחטא, ישנן שלש דרכים שונות: אם עבר עבירה מסוג
 82 מסויים, קיים אופן מסויים של כפרה, ואם העבירה היא מסוג
 83 אחר, גם אופן הכפרה הוא אחר, וְתִשׁוּבָה עִם כָּל אֶחָד: -
 84 בשלשת אופני הכפרה. יחד עם כל אופן של כפרה, נדרש ענין
 85 התשובה: עֵבֶר עַל מִצְוֹת־עֲשֵׂה - לא קיים מצות-עשה שהיה
 86 מחוייב לקיימה, וְעָבַר - וחזר בתשובה אִינוּ זֶו מִשָּׁם עַד

47 שעלידי שיעשה את הדבר תישאר "רוח הטומאה", שכן, הוא
 48 הרי עושה בהתאם לציויי התורה, שהתורה מצוה עליו לדחות
 49 את מצות הלא-תעשה. ואילו גם אם התורה תצוה עליו לדחות
 50 מצות-עשה – הרי סוף סוף אין כאן מעשה שימשיך את האור,
 51 והאור הרי יחסר אז. לכן
 52 דוחה העשה את הלא-
 53 תעשה: החסרון שישנו
 54 באופן רגיל כשמקיימים
 55 לא-תעשה – אין כאן,
 56 והריווח של עשיית מצות-
 57 עשה – המשכת האור –
 58 ישנו. בהתאם לכך, הרי
 59 לכאורה, שגם בנוגע

אגרת התשובה

60 לעבירה על מצות-עשה, שאז חסרה המשכת האור והשפע
 61 בעולמות ובנפשו – תהיה הכפרה הנדרשת גדולה יותר, כפי
 62 שהדבר בעבירה על לא-תעשה, ולפי דברי הגמרא ב"יומא",
 63 כאמור, הרי להיפך – שעל עבירה על לא-תעשה, נדרשת כפרה
 64 גדולה יותר? – אלא, ההסבר הוא שהעליונות שישנה בקיום
 65 מצות-עשה, בהמשכת אור בנפש האלקית – לא ניתנת לתיקון
 66 עלידי הכפרה, כי האור שהחסיר להמשיך, אין הכפרה
 67 משלימה. הכפרה באה רק כדי לכפר על שעבר על ציווי ה' ולא
 68 קיים את המצוה – ועל כך מספיקה תשובה בלבד. ואילו,
 69 בעבירה על לא-תעשה, באה הכפרה כדי לתקן את כל מה
 70 שהעבירה קלקלה, וכיוון שעלידי העבירה – בפעולה – על
 71 הלא-תעשה, נגרם פגם בנפשו וגם למעלה, לכן אין די בתשובה
 72 בלבד לתקן את הדבר, אלא מן ההכרח להודק לכפרה של יום
 73 כיפור, שדוקא הוא בכוחו לתקן ולהסיר את הפגם שנגרם
 74 בנפשו ולמעלה. וזאת אומר רבנו הזקן: הִיָּנוּ – לכן בענין של
 75 קיום – גדולה מצות-עשה מלא-תעשה, והיא דוחה את הלא-
 76 תעשה, מִשּׁוּם שְׁעַל־יָדֵי קְיוֹם מִצְוַת־עֲשֵׂה מְמַשֵּׁךְ אֹר
 77 וְשִׁפְעַת בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים מְהַאֲרֵת אֹר אִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא
 78 (בְּמִן שְׁבַת־זָב בְּזָהָר, דְּרַמ"ח פְּקוּדֵי־ן – 248 מצוות העשה,
 79 אֲנִי־ן רַמ"ח אֲבָרֵי־ן דְּמַלְכָּא – הן 248 אברי "מלכא") – מדות של
 80 עולם האצילות הנקראות "מלכא", כלומר, כשם שאבר הוא כלי
 81 לכוח הנפש וממשיך בתוכו הכוח מהנפש אליו הוא משמש כלי,
 82 כך כל מצוה היא אבר וכלי להמשכה מיוחדת מהמדות
 83 שלמעלה, הנמשכת עלידי קיום אותה מצוה. הרי, שעלידי
 84 קיום מצוה, ממשיכים אור ושפע בעולמות העליונים, וְגַם עַל
 85 נַפְשׁוֹ הַאֲלֵקִיתִי, – הוא ממשיך אור ושפע מהארת איך-סוף
 86 ברוך-הוא – עלידי קיום המצוה, בְּמִן שְׁאֲוִמְרִים: – כמו שאנו
 87 אומרים בברכה שאנו מברכים על קיום מצוה: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 88 בְּמִצְוֹתָיו"; – שעלידי מצוות, נמשכת קדושה על הנפש. ומפני
 89 טעם זה, שעלידי מצות עשה נמשך אור ושפע, – ישנה
 90 העליונות של מצות-עשה לגבי לא-תעשה, ו"עשה" דוחה "לא
 91 תעשה", אֲבָל לְעֵינֵי תְּשׁוּבָה, – לגבי ענין התשובה, כדי לתקן
 92 כשעבר על מצות-עשה, אֵף – למרות שהתשובה עצמה

1 שְׂמוּחֲלִין לוֹ; – כלומר, מוחלים לו מיד, עֵבֶר עַל מִצְוַת
 2 לֹא־תַעֲשֶׂה – עשה דבר שהתורה מצוה שלא לעשותו, וְיָשָׁב –
 3 תְּשׁוּבָה תּוֹלָה, יוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר – התשובה עצמה אינה
 4 מספיקה ביחס למדה המרובה של כפרה הנדרשת לגבי אותה
 5 עבירה, התשובה משפיעה
 6 שלא יענישו אותו – עד
 7 לזמנה של הכפרה, והוא
 8 יום הכיפורים, בו הוא
 9 מתכפר על העבירה
 10 שעבר. (פְּרוּשׁ, דְּאֵף־עַל־
 11 גַּב דְּלְעֵינֵי – למרות
 12 שלגבי קיום, מִצְוַת־עֲשֵׂה
 13 גְּדוּלָה, שְׂדוּחָה אֵת לֹא־
 14 תַעֲשֶׂה² – : כשמודמן ענין שיש בו הניגודים של עשה ולא-
 15 תעשה, כלומר, עלידי שיעבור על לא-תעשה יקיים מצות-
 16 עשה – דוחה אז ה"עשה" את ה"לא-תעשה", ומותר לו לקיים
 17 את הדבר כדי לקיים את ה"עשה". לדוגמה: בלאים בציצית; הרי
 18 שקיום מצות-עשה הוא למעלה מקיום לא-תעשה, ואילו כאן
 19 אנו אומרים, שעל עבירת מצות-עשה מספיקה תשובה בלבד
 20 כדי לכפר על כך. ועל עבירת לא-תעשה אין תשובה בלבד
 21 מספיקה, אלא מן ההכרח להודק ליום כיפור לשם כפרה? –
 22 שאלה זו עומד רבנו הזקן לפתור. ומהפתרון נבין גם פנימיות
 23 הענינים המתעוררים עלידי קיום מצות-עשה והפגם המתחולל
 24 עלידי עבירה חסיושלום על לא-תעשה, ובהתאם לפנימיות
 25 הענינים בא פסק ההלכה בנוגע לקיום מצות-עשה כיצד עליה
 26 לדחות לא-תעשה, ואופן הכפרה הנדרשת על עבירת לא-
 27 תעשה. תוכן התירוץ בקצרה הוא: בקיום מצות-עשה, הרי נוסף
 28 על כך שהוא מקיים ציווי הקב"ה לעשות את הדבר, גם נמשך
 29 עלידי-זיה אור ושפע בעולמות העליונים ובנפשו, כי כל מצוה
 30 היא כמו אבר (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל' רז"ל³ רמ"ח
 31 אברין כנגד רמ"ח מ"ע"). כלומר, כשם שאבר הוא כלי וממשיך
 32 חיות מהנפש, כך כל מצות-עשה היא כלי וממשיכה שפע חיות
 33 מאור איך-סוף ברוך הוא, וכמו שאבר מתלבשת החיות מהנפש
 34 – כך מתלבשת (כלומר, נמשכת בפנימיות) החיות הנמשכת
 35 עלידי קיום מצות-עשה – בעולמות; ואילו בלא-תעשה הרי
 36 למרות שבשעה שהוא מקיים לא-תעשה – עלידי שאינו עובר
 37 עליה – שבענין קיום ציווי הקב"ה הוא גם כאן מקיים הציווי
 38 שלא לעשות, כמאמר חכמינו ז"ל⁴: "ישב ולא עבר עבירה מימיו
 39 נותנים לו שכר (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: אבל רק) כאילו
 40 עשה מצוה", חיות שאין זה דרך פעולה ועשייה, כמו שהדבר
 41 במצות-עשה, אלא עלידי שלילה – עלידי אי-עשה – הוא
 42 מקיים ציווי ה', ותורה ומצוות הן הרי כדי להמשיך אור עלידי
 43 רמ"ח מצוות-עשה, ולהעביר את "רוח הטומאה" עלידי סס"ה
 44 מצוות לא-תעשה (כפי שאמר בחלק הראשון פרק ל"ז, דף מה,
 45 א), וכאן בעניננו, כשנפגשים יחד 'עשה' ולא-תעשה,
 46 ומתעוררת שאלה איזו מהן לדחות, הרי שלא שייך כאן לומר

2. יבמות ג, ב. ובכ"מ. 3. מכות כג, סוף ע"ב. 4. משנה מכות פ"ג מט"ו. 5. תיקוני זהר תיקון ל'.

44 ליום כיפור: "וכפר על הקדש מטמאות בני ישראל
45 ומפשעיהם ונגו", "לפני ה' תטהרו"¹⁰ - "לפני ה'" דיקא. -
46 לפני ה' דוקא. "לפני" היינו למעלה, למעלה משם הוי, משם
47 תבוא טהרתכם. הרי שהטהרה של יום כיפור, באה ממקום
48 וממדריגה שלמעלה משם
49 הוי, אשר לכן הוא
50 למעלה מהמקום
51 והמדריגה בהם פוגע
52 הפגם המתהווה עלידי
53 שעוברים על לא-תעשה -
54 ולכן ישנה אז הכפרה על
55 עבירה זו. על-כל-פנים
56 יוצא, שבעבירה על
57 מצות-עשה ישנו דבר
58 חמור יותר מאשר בעבירה
59 על לא-תעשה. ולכן אין
60 ללמוד מן - מהברייתא
61 האומרת שבמצות-עשה -
62 כשעושים תשובה מוחלין
63 לו במקום, ואילו בלא-
64 תעשה באה הכפרה רק
65 ביום כיפור - אי אפשר
66 ללמוד שום קלא תס'
67 ושלום במצות-עשה,
68 וכפרת - שאסור ללמוד
69 שום קולא בתלמוד

אגרת התשובה
לו העונש על שמרד במלכותו ית' ולא עשה מאמר
המלך. מ"מ האור נעדר וכו' וכמארז"ל ע"פ מעוות לא
יוכל לתקן זה שביטל ק"ש של ערבית או וכו'. דאף
שנוהר מעתה לקרות ק"ש של ערבית ושחרית לעולם
אין תשובתו מועלת לתקן מה שביטל פ"א. והעובר
על מל"ת ע"י שנדבק הרע בנפשו עושה פגם למעלה
בשרשה ומקור חוצבה (בלבושי' דיי"ם דעשי' כמ"ש
בת"ז לבושי' תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין לב"ג
וכו') לכך אין כפרה לנפשו ולא למעלה עד יוה"כ
כמ"ש וכפר על הקדש מטומאות בני' ומפשעיהם וכו'
לפני ה' תטהרו לפני ה' דייקא ולכן אין ללמוד מכאן
שום קולא ח"ו במ"ע וכפרת בת"ת. ואדרבה ארז"ל
ויתר הקב"ה על ע"ז וכו' אף שהן כריתות ומיתות
ב"ד ולא ויתר על ביטול ת"ת. עבר על כריתות
ומיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין (פי'
גומרין הכפרה והוא מלשון מריקה ושטיפה לצחצה
הנפש. כי כפרה היא לשון קינוח שמקנה לכלוך
החטא) שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם.
עכ"ל הברייתא:

70 תורה, - במצות העשה' של לימוד תורה, וְאֶדְרְבָה אֶמְרוּ
71 רבותינו זכרונם לברכה: וְתָר הַקְדוּשָׁה בְּרִייתָהּ הוּא -
72 בנסיבות מסוימות, על - עבירות חמורות כמו עֲבוּדֵי זָרָה
73 וכו', אף שהן - אף שעונשן כריתות ומיתות בית-דין, ולא
74 ותר על פגול תלמוד תורה. - להלן אומר בברייתא: עָבַר
75 על כריתות ומיתות בית-דין - על עבירות שעונשן כרת או
76 מיתה על-ידי בית-דין - תשובה ויום הכפורים תולין, - שלא
77 להיענש מלמעלה על עבירות אלו. ויסורין ממרקין (פרוש, -
78 "ממרקין" הוא, גומרין הכפרה, והוא מלשון מריקה ושטיפה
79 לצחצח הנפש, כי כפרה היא לשון קינוח, שמקנה לכלוך
80 החטא), - הרי שבעבירות של כריתות ומיתות בית-דין, לא
81 מספיק הניקוי שנעשה על-ידי ענינים של תשובה ויום כיפור,
82 אלא נדרש גם הניקוי והמירוק על-ידי יסורים רחמנא-ליצלן,
83 שְׁנָאֵמְרָא¹²: "וּפְקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פֶּשַׁעַם וּבְנִגְעִים עֲוֹנִים". - הרי
84 שישנן עבירות כאלו שעליהן נדרש הניקוי על-ידי יסורין ר"ל -
85 והן, העבירות שעונשן כריתות ומיתות בית דין. עַד כָּאֵן לְשׁוֹן
86 הַכְּרִייתָא - שבסוף מסכת יומא.

1 מספיקה על כך שמוחלין לו העונש על שמרד במלכותו
2 יתברך ולא עשה מאמר המלך, - הקב"ה. את זאת מתקנת
3 תשובה בלבד, אך, בכל זאת, אין היא מתקנת כליל את העבירה
4 על מצות-עשה, שהרי מכל-מקום האור - שהיה ממשיך
5 על-ידי קיום מצות-
6 העשה, נעדר - גם אחרי
7 שחזר בתשובה, וכו',
8 וכמאמר רבותינו
9 זכרונם לברכה, על
10 פסוק: "מענות לא יוכל
11 לתקן" - "זה שפגל
12 קריאת-שמע של ערבית
13 או וכו'", - לא ניתן לתקן
14 זאת, גם כשעושים
15 תשובה, דאף שנוהר
16 מעתה לקרות קריאת-
17 שמע של ערבית
18 ושחרית לעולם - היינו
19 שהוא חוזר בתשובה על
20 מה שהחסיר מקודם
21 לקרוא קריאת שמע, אין
22 תשובתו מועלת לתקן
23 מה שפגל פעם אחת; -
24 קריאת-שמע. שכן,
25 המשכת האור והשפע
26 שהיה ממשיך על-ידי

27 אותה קריאת-שמע - חסרה. על-כל-פנים, הרי מה שאפשר לו
28 לתקן - הוא מתקן בתשובה בלבד, ולכן מספיקה תשובה בלבד
29 לשם כפרתו, ואין דבר נוסף כדי לסיים את הכפרה. והעובר על
30 מצות לא-תעשה, על-ידי שנדבק הרע בנפשו - כשעושה
31 פעולה של רע על-ידי מעשה או על-ידי דיבור או על-ידי
32 מחשבה, הנה על-ידי זה, עושה פגם למעלה בשרשה ומקור
33 חצבה - של הנשמה, (בלבושים העשר ספירות העשה, -
34 בלבושי עשר ספירות שבעולם העשיה, כמו שכתוב ב'תקוני
35 זהר': "לבושי' תקינת לון, דמנייהו פרחין נשמתין לבני
36 נשא וכו'") - לבושים התקנת להן, ל"ספירות", שמהם פורחות
37 נשמות לבני אדם). רואים אנו מ'תיקוני זהר' זה, שישנו ענין של
38 לבושים ל"ספירות" שמהם באות הנפשות, וכשעל-ידי עבירה
39 נעשה פגם בנפש - נעשה על-ידי-זה פגם גם בשרש הנפש,
40 לְכָךְ - לכן, אין כפרה לנפשו ולא למעלה - כפי שיאמר
41 להלן, משמעותה של "כפרה" היא הסרת וניקוי הפגם, הנה
42 תשובה בלבד אין בכוחה לנקות את הפגם בנפש ולמעלה, עד
43 יום הכפורים, - שהיום עצמו מכפר. כמו שכתוב: - בנגוע

6. ברכות כו, א. 7. קהלת א, ה. 8. בהקדמה. 9. אחרי מות טז, טז. 10. שם, טז, ל. 11. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. 12. תהלים פט, כג.

יום חמישי ח' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צא, והנה מצות התשובה... עד עמ' 182, כ"א מיראה.

- 1 והנה מצות התשובה¹³ מן התורה היא עזיבת החטא
 2 בלבד – עזיבת החטא בלבד, היא ענין התשובה מן התורה,
 3 (כדאי'א – כפי שכתוב בנמרא פרק ג' דפנהדרין¹⁴ וכן'אשן
 4 משפט' סוף סימן לד'¹⁵ לענין עדות¹⁶), – שאם הוא עוזב את
 5 החטא בלבד ואינו חוזר
 6 על אותו חטא שעשה
 7 אותו פסול לעדות –¹
 8 הריהו כשר לעדות¹⁷,
 9 דהיינו שגומר בלבד בלבד
 10 שלם, לבל ישוב עוד
 11 לבטלה,
 12 במלכותו ותפד¹⁸, ולא
 13 יעבר עוד – על מצות
 14 המלך – מלכו של עולם,
 15 הקב"ה תס'ושלום, הן
 16 במצות עשה¹⁹ הן
 17 במצות לא-תעשה²⁰,
 18 והו עקר פרוש לשון
 19 "תשובה", – כלומר,
 20 לשוב אל ה' בכל לבו
 21 ובכל נפשו, לעבדו ולשמור כל מצותיו, כמו שכתוב:
 22 "עזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו, וישב אל ה' וגו'";
- הפסוק אומר: במה מתבטא שובו אל הקב"ה – במה שהרשע
 עוזב את דרכו הקודמת, והחוטא עוזב את מחשבות החטא שלו.
 ובפרשת נצבים²² פתיב: – כתוב²³: "ושבת עד ה' אלקיך
 ושמעת בקלו וגו', ככל לבבך וגו'²⁴. – הרי²⁵ שענין התשובה
 הוא, לשוב אל ה', על-ידי
 השמיעה בקולו, דבר
 שצריך להיעשות בכל
 הלב. וכך גם כתוב²⁶:
 "שובה ישראל עד ה'
 אלקיך וגו'"; – וכן
 כתוב²⁷: "השיבנו ה'
 אליך וגו'²⁸. – מכל
 הפסוקים האמורים, ברור
 שענין התשובה הוא לשוב
 אל ה', לקיים את מצותיו
 ולא לעשות שום עבירות.
 ולא פדעת ההמו, ו
 שבתשובה היא
 התענית. – על העבירות
 שעבר. ואפלו מי שעבר
 על כריתות ומיתות ב"ד שגמר כפרתו היא ע"י יסורים.
 על כריתות ומיתות בית-דין, שגמר כפרתו היא על-ידי
 יסורים, – כנזכר לעיל מהברייתא במסכת יומא, ה"ג

אגרת התשובה

והנה מצות התשובה מן התורה

היא עזיבת החטא בלבד (כדאי' נגמ' פ"ג דסנהדרין
 ובח"מ סס' ל"ד לענין עדות) דהיינו שגומר בלבד
 בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה למרוד במלכותו
 ית' ולא יעבור עוד מצות המלך ה"ו הן כמ"ע הן
 כמל"ת. וזהו עיקר פי' לשון תשובה לשוב אל ה'
 בכל לבו ובכל נפשו לעבדו ולשמור כל מצותיו
 כמ"ש יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישב
 אל ה' וכו'. ובפ' נצבים כתיב ושבת עד ה' אלקיך
 ושמעת בקולו וכו' בכל לבבך וכו' שובה ישראל עד
 ה' אלקיך וכו' השיבנו ה' אליך וכו'. ולא כדעת
 ההמון שהתשובה היא התענית. ואפי' מי שעבר על
 כריתות ומיתות ב"ד שגמר כפרתו היא ע"י יסורים.

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כותב "מצוה" (ולא "ענין" או "והנה התשובה" וכיו"ב. וע"ד ל' הרמב"ם ה' תשובה פ"ב ה"ב)
 - דפשוטות ה' מורה דס"ל דתשובה בתוכן דעזיבת החטא מצוה מה"ת וגם להרמב"ם והסמ"ג שהרי אליב"י קאי כאן (וראה סהמ"צ
 להצ"צ מצות וידוי ותשובה בתחלתה) - ולא רק להרמב"ן (נצבים ל', יא. הובא בלקו"ת עה"פ שם). ובס' היד לפני ה' תשובה,
 (שכנראה גם "הקדמות" אלו להרמב"ם הם): מ"ע א' והוא שישבו החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה. ואולי ג"ז מקור דברי הצ"צ שם.
 ובסהמ"צ להרמב"ם: 'מצוה ע"ג היא שצונו להתוודות כו' ולומר אותם עם התשובה". ראה במפורט להלן עמוד 1118 ואילך. 14.
 כה, ב. 15. סעיף כט ואילך. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא הביא מקדושין (מט, ב) ושו"ע אה"ע סל"ח סל"א לענין קדושין
 ובפרט דקדמו לסנה' וח"מ (וראה מנ"ח מצוה שס"ד) - וי"ל דעדיפא ל' הוכחה מדיני ממונות דלא אזלינן בתר רובא, ז.א. שלא רק
 ע"ד הרוב מספיקה עזיבת החטא". 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיקר הכוונה כאן - דלא התענית וכמשל"ק. אבל מהל' מובן
 דגם בלא וידוי דברים - תשובה היא (וכדמוכח גם מהראיות משו"ע מח"מ שלא הוכרו שם וידוי דברים), אלא שוידוי ובקשת מחילה
 - כשעושים - הם חלק התשובה ומוסיפים בתשובה - ולכן הזכירו הרמב"ם כו' משא"כ התענית, הוא ענין בפ"ע, וכמשנ"ת בסוף
 הפרק ורפ"ב - "ולכן לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג שום תענית כלל". ועיין זח"ג קכב, א. סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה. מנחת
 חינוך מצוה שסד". 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כל המשך הדברים - להקל עשיית התשובה, לבד ענין זה, דבכל תשובה צ"ל
 ענין כללי "דלא ישוב למרוד במל' ית". ולכאורה הוא חידוש גדול. רצ"ע המקור ע"ז בפוסקים (והוא בדוגמא שבקיום המצות ג"כ
 צ"ל הקדמת ענין הכללי בתחלה יקבל עליו עומ"ש ואח"כ עול מצות - ברכות רפ"ב) - וכ"ה גם בהכתובים שמביא לראי': יעזוב
 רשע דרכו (ל' יחיד - דרכו בכלל, שהוא רשע ואח"כ) מחשבותיו (ל' רבים, ענינים ועברות פרטיות); ושבת (בכלל), בקולו וגו' ("פרט")
 (ציוויו - פרטי המצות). וכן שצ"ל ב' החלטות "הן כמ"ע הן במל"ת". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבוה צ"ל קום ועשה -
 ובכ"ז מקבל עליו". 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבעבירה על מל"ת - ניכרת המרידה, משא"כ בהעדר עשיית מ"ע". 21. ישעיה
 נה, ז. 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מפרש הסדרה ולא כדלקמן "בתורה" לשלול ואתחנן ד, ל - דשם הוא רק סיפור דברים,
 וכחתלתה העידותי בכס גו'. ועוד ועיקר (כי לכאורה גם מסיפור יש ללמוד מהו ענין התשובה) - כי שם אינו מפרט דצ"ל בכל
 לבבך". 23. נצבים ל, ב. 24. הטעם מדוע מביא רבנו זקוק בתחילה פסוק מנביא (ישעיה) ולאחר מכן פסוק מן התורה, כותב הרבי
 שליט"א, ש"יש לומר" שזה מפני שבנביא מפורש שהתשובה היא עזיבת החטא. והרבי שליט"א מוסיף: "וראה הרמב"ם ה' תשובה
 פ"ב ה"ב". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ואף דכנ"ל כאן קאי (גם) להרמב"ם, ולדידי' פ' זה בטחה היא (הל' תשובה פ"ז ה"ה)
 - עיין רמב"ן (שם) דתרווייהו איתנהו ב". וזר חפץ אלוף בסהמ"צ שלו מנה במנין העשין עשה ושבת עד ה' אלקיך (הובא בפ'
 הרי"פ לסהמ"צ להרס"ג פרשה מ"ב) וכ"ה בסמ"ק במצוה נג' "לשוב דכתיב ושבת עד ה"א ושמעת בקולו". 26. הושע יד, ב. 27.
 איכה ה, כב. 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הכרח כל ד' הפסוקים ודיוק סדרם (הקדים נביא לתורה וכו'): לקמן רפ"ג דע"י

1 שְׁהַקְדוּשׁוֹתֵינוּ הֵיכָא מְבִיא עֲלֵינוּ יְסוּרִים – וְיִסוּרִים אֵלֶּה הֵם
 2 גַּמְר כְּפִרְתוֹ, (וְכַמוֹ שְׁכַתּוּבָא: "וּפְקַדְתִּי בְשִׁבְטִי וְגוֹ") –
 3 "וּפְקַדְתִּי" דִּיקָא, – שֶׁהַקְב"ה מְבִיא אֶת הַיְסוּרִים, וְהֵינּוּ²² –
 4 מִתֵּי מְבִיא הַקְב"ה יְסוּרִים לְגַמְר הַכְּפִרָה, הֵרִי זֶה בְּשִׁתְּשׁוּבְתוֹ
 5 רְצוּיָה לְפָנָיו יְתַבְרָה,
 6 בְּשׁוּבוֹ אֶל ה' כָּבֵל לְבוֹ
 7 וּנְפִשׁוֹ מֵאֲהָבָה, אִזְוִי 1
 8 בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָא 2
 9 וְכַמִּים הַפְּנִים וְכוּ" – 3
 10 אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלִיא, 4
 11 לְעוֹרֵר הָאֲהָבָה וְחֶסֶד ה' 5
 12 לְמַרְק עֲוֹנוֹ בְּיִסוּרִים 6
 13 פְּעוּלָם הוּא, – עַל-יְדֵי 7
 14 הַתְּעוֹרְרוֹת מִלְמַטָּה, 8
 15 וְכַמִּים הַפְּנִים, כְּפִי 9
 16 שֶׁהָאֵדָם מִבְּטָא אֶת רְצוֹנוֹ 10
 17 הַעֲזוֹ לְשׁוּב אֶל ה' מִצַּד 11
 18 אֲהַבְתוּ אֶל ה' – דְּבַר זֶה 12
 19 פּוֹעֵל הַתְּעוֹרְרוֹת מִקְבִּילָה
 20 לְמַעֲלָה, שְׂגַם אֵלָיו יִתְיַחֶסוּ בְּאֲהָבָה וְחֶסֶד, לְמַרְק אוֹתוֹ כְּלִיל
 21 מֵעוּוֹנוֹתָיו עַל-יְדֵי יְסוּרִים בְּעוֹלָם הוּא, וְכַמוֹ שְׁכַתּוּבָא³⁰: "כִּי אֵת
 22 אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ וְגוֹ" – כַּדִּי לְמַרְק אוֹתוֹ מֵעוּוֹנוֹתָיו –
 23 בְּעוֹלָם הוּא. יְסוּרִים אֵלֶּה, שֶׁהַקְב"ה מְבִיא, מִצַּד אֲהַבְתוֹ, לְמִי
 24 שֶׁשָּׁב אֶל ה' מִתּוֹךְ אֲהָבָה – אֵלֶּה הֵם הַיְסוּרִים הַמְּסִימִים כְּפִרְת
 25 הַנְּפִשׁ, בְּעִבְרִית שֶׁגַּמְר כְּפִרְתָּן הוּא עַל-יְדֵי יְסוּרִים. אֵךְ, אֵין
 26 הַכוּוּנָה לְתַעֲנוּת יְסוּרִים שְׂאֵדָם מִקְבֵּל עַל עֲצֻמוֹ. וְלִבְנֵי לֵא
 27 הַזְּכִירֵי הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג – מ"ע טו, שׁוֹם תְּעֵנִית כָּלֵל בְּמִצְוֹת
 28 הַתְּשׁוּבָה, אֵף – לֵא, בְּכִרְיִתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית-דִין, – גַּם
 29 בְּתְשׁוּבָה עַל עִבְרִית שֶׁעוֹנֵשׁ הוּא כֶּרֶת אוֹ מִיתַת בֵּית דִין, שֶׁגַּמְר
 30 כְּפִרְת עִבְרִית אֵלוֹ הוּא הֵרִי עֵנִין הַיְסוּרִים – כְּפִי שֶׁהִגְמֵרָא
 31 אוֹמֵר – אֵף עַל פִּי כֵן, אֵין הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג מְזַכְּרִים גַּם
 32 בְּעִבְרִית אֵלוֹ אֵת עֵנִין הַתְּעֵנִית – מִפְּנֵי שֶׁהַיְסוּרִים הָאֵמֹרִים
 33 אֵינֵם מְכוּוֹנִים לְתַעֲנוּת, רַק הַיְסוּרִים – שְׂמִתוּדִים וּמִפְּרִטִים

בדיבור את החטאים שחטאו, ובקשת מחילה, – על העבירות, 34
 כמו שכתוב בתורה³¹: "והתורו את חטאתם וגו"³². – את 35
 הוידוי ובקשת מחילה כן מזכירים הרמב"ם והסמ"ג במצות 36
 התשובה, שכן, זהו חלק מהתשובה. טעמו של דבר (כתוב) הוא, 37
 כי בעבירה ישנו "גוף" 38
 ו"נשמה". מעשה העבירה 39
 הוא ה"גוף", והרצון 40
 והתאוה לעשות את 41
 העבירה, הוא ה"נשמה". 42
 בשעה שהוא עושה 43
 תשובה, עליו הרי לבטל 44
 גם את ה"גוף" וגם את 45
 ה"נשמה" של העבירה. 46
 הנה את ה"נשמה" – את 47
 הרצון והתאוה – מבטלים 48
 על-ידי החרטה על העבר, 49
 שחורה לו והוא מצטער 50
 על שעשה את העבירה. 51
 צער הוא הרי ההיפך 52
 מתענוג, והצער על העבירה מבטל את התענוג שבסיבתו היו בו 53
 הרצון והתאוה באותה עבירה. אבל הרי צריכים לבטל גם את 54
 ה"גוף" של העבירה, ובכך להימנע להבא מלעשות עבירה זו – 55
 והרי אין כאן מעשה שיבטל את מעשה העבירה, שהוא "גוף" 56
 העבירה. הנה הוידוי שהוא מוציא בפיו, ו"עקימת שפתיו היו 57
 מעשה" – זה מבטל את "גוף" העבירה. על כל פנים, זהו ענין 58
 הוידוי שהוא חלק מהתשובה. ואילו תעניות אינן חלק 59
 מהתשובה. ומה שכתוב ביואל³³: "שובו עדי כָּבֵל לְבַבְכֶם 60
 בְּצִוּוֹם וּבְכַבֵּי גוֹ", – כתוב הרי כאן ענין התענית כחלק מ"שובו 61
 אלי", הֵינּוּ – הֵרִי זֶה כַּדִּי לְבַטֵּל – הַעֲרַת כ"ק אֲדַמּוּרֵי שְׁלִיטָא: 62
 עֵנִין שֶׁל עֲתִיד (וְתְשׁוּבָה – עֲזִיבַת הַעֲבֵר), הַגְּזֵרָה שְׁנַנְזָרָה – אִזְוִי, 63
 לְמַרְק עֲוֹן הַדּוֹר עַל-יְדֵי יְסוּרִים בְּאַרְבָּה. – שְׂכַדִּי לְבַטֵּל אֵת 64
 הַגְּזֵרָה, נִדְרַשׁ עֵנִין הַתְּעֵנִית. אֵךְ אֵין הַתְּעֵנִית חֵלֶק מִתְשׁוּבָה. 65
 וְזֶהוּ הַטַּעַם בְּכָל תְּעֵנִית שְׂמִתְעֵנִין עַל כָּל צָרָה שְׁלֵא תִבָּא 66

החטא מוריד השפעת שם הוי" ב"ה (רחלק הוי' עמו גוי' חבל גוי' - כמשל החבל כוי') - שמוזה מובן שהתיקון (התשובה) צ"ל העלאת כהנ"ל. ובפ"ד מבוארים פירטי שם הוי" - ה' (אחרונה) מעשה - ועז"נ יעזוב רשע דרכו גוי' וישוב גוי'. ו' - קול וששה מדות (שב"ב) כו' - ועז"נ ושבת גוי' בקולו גוי' לבכך גוי'. ה' (ראשונה) התבוננות (רק בזה חסרונו) - ועז"נ שובה ישראל (שם המעלה). י' - שכל הנעלם שבכחו כו' שרש ועיקר חכ' שבה מלוּבש ה' (ח"א פ"ט ו'שם, אשר כשנוגע לשם - פונה בכל הכחות כו'). ועז"נ השיבנו ה' גוי'. וזהו ג"כ הענין והסדר, שנאמר: סור מרע (יעזוב רשע - מל"ת) ועשה טוב (ושמעת גוי' בכל לבבך - דפליג לרמ"ח איבריך, רמ"ח מ"ע) בקש שלום (לאחרי סומ"ר וע"ט - שלכן נק' ישראל - ויכול להיות שלום ושלמות כו' - מתחלה מלמטלמ"ע, ואח"כ מלמעלמ"ט - שובה ישראל, השיבנו ה') וכמובן כ"ז מלקו"ת ס"פ בלק ד"ה מה טובו בבי' ד' תשובות - אלא ששם מבארם כאו"א בפ"ע - וכאן - כמו שכאו"א מהן (אפילו תשו"ת) כלולה מכולן. וק"ל. ע"ד הקבלה - ראה ש' הגלגולים הקדמה כא ו'להעיר דשם מפרש ד' חלקי כפרה - וכפרה ה' חלול ה' וראה חדא"ג יומא (פו, א)).²⁹. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מוסיף בזה בי' - דבכ"ז כל מצות התשובה גם על כריתות תלו"ב באדם. ויכול למלאותה ולגמרה כי כששב מאהבה כו' מעורר כו".³⁰. משלי כז, יט. ³¹. נשא ה, ז. ³². הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה ה' צ"ל זה בתחילת הבי' - מהו תשובה מה"ת - אלא עיקר הכוונה כאן - דלא התענית וכמשל"ק. אבל מהל' מובן דגם בלא וידוי דברים - תשובה היא (וכדמוכח גם מהראיות משו"ע מחו"מ שלא הוזכרו שם וידוי דברים), אלא שוידוי ובקשת מחילה - כשעושים - הם חלק התשובה ומוסיפים בתשובה - ולכן הזכירו הרמב"ם כו' משא"כ התענית, הוא ענין בפ"ע, וכמשנ"ת בסוף הפרק ורפ"ב - "ולכן לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג שום תעניות כלל". ועיין זח"ג קכב, א. סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה. מנחת חינוך מצוה שסד". - ראה לעיל הערה 17. ³³. ב, יב.

- 1 על הצבור, – שהתענית באה כדי לבטל את צרת הגזירה.
 2 וכמו שכתוב במגלת אסתר³⁴ – שאסתר ביקשה להטיל
 3 תענית כדי לבטל גזירת המן. ומה שכתוב בספרי המוסר,
 4 ובראשם ספר הרזקה וספר חסידים, הרבה תעניות
 5 וסגופים לעובר על
 6 כריתות ומיתות בית
 7 דין³⁵, וכן – הם מביאים
 8 הרבה תעניות, למוציא
 9 זרע לבטלה, שחייב
 10 מיתה בידי שמים, כמו
 11 שכתוב בתורה³⁶ גפי ער
 12 ואונן, – בהם היה חטא
 13 זה, וזה אשר הביא את
 14 העונש של מיתה בידי
 15 שמים, ודינו – של
 16 המוציא זרע לבטלה, בחייב כריתות לענין זה – ולכן מביאים
 17 ספרי המוסר האמורים הרבה תעניות למי שעבר על חטא זה.
 18 הרי לכאורה, שהתעניות באות בתור יסורים לגמר הכפרה,
 19 שבחייבי כריתות נדרש ענין היסורים דוקא, ואילו לעיל, נאמר
 20 הרי שהיסורים הגומרים כפרתם של חייבי כריתות, הם דוקא
- 21 היסורים שמביאים על האדם מלמעלה, ולא התעניות שהוא
 22 מקבל על עצמו בתור יסורים? – מסביר רבנו הזקן: הינו, פדי
 23 לנצל מענש יסורים של מעלה חסד ושלום; – (הערת כ"ק
 24 אדמו"ר שליט"א: ענין דלעתיד (כני"ל) – ולא תשובה – שהוא
 25 על העבר), שמה נגזר
 26 עליו חסד ושלום מלמעלה
 27 עונש של יסורים, יינצל
 28 מכך על ידי התעניות, ונם
 29 פדי לזרו ולמהר גמר
 30 כפרת נפשו; – שבוה יש
 31 בכח התעניות לעזור, ונם
 32 אולי אינו שב אל ה'
 33 ככל לבו ונפשו
 34 מאהבה, בראם מיראה;
 35 – שאז אין ה"כמים הפנים"
 36 שלמעלה, עוזר לגמור כפרתו על ידי יסורים, ולכן הוא מקבל
 37 על עצמו יסורים בענין התעניות³⁷. אך בעצם, ענין היסורים
 38 הגומרים את הכפרה (בחייבי כריתות ומיתות בית דין) אין
 39 הכוונה ליסורי תעניות, אלא ליסורים שמביאים על האדם
 40 רחמנא-ליצלן מלמעלה, כדי לגמור את כפרתו.

אגרת התשובה

כל צרה שלא תבא על הצבור וכמ"ש במגלת אסתר.
 ומ"ש בספרי המוסר ובראשם ספר הרזקה וס' חסידים
 הרבה תעניות וסגופים לעובר על כריתות ומיתות
 ב"ד וכן למוציא זרע לבטלה שחייב מיתה בידי שמים
 כמ"ש בתורה גבי ער ואונן ודינו כחייבי כריתות לענין
 זה. היינו כדי לינצל מעונש יסורי' של מעלה ח"ו.
 וגם כדי לזרו ולמהר גמר כפרת נפשו. וגם אולי אינו
 שב אל ה' בכל לבו ונפשו מאהבה כ"א מיראה:

יום שישי ט' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 182, פרק ב אך כל זה... עד עמ' צב, יום רצון.

- 41 פָּרַק ב. בפרק הקודם, פרק א' הסביר רבנו הזקן, שתשובה אינה ענין
 42 התענית, צום על עבירות שנעשו, אלא תשובה היא "עזיבת החטא",
 43 לעזוב את החטא ולא לעשותו עוד. ואפילו בעבירות שגמר כפרתן הוא
 44 על ידי יסורים (והן העבירות שעונשן כרת או מיתת בית דין) – אין
 45 הכוונה ליסורי תעניות
 46 שהאדם גוזר על עצמו, אלא
 47 הכוונה היא, ליסורים
 48 שמביאים עליו מלמעלה, כדי
 49 לגמור כפרת נפשו.
 50 אף כל זה לענין כפרה
 51 ומחילת העון, – פועלת
 52 התשובה ולא נדרשות על
 53 כך שום תעניות, שנגמחל
 54 לו לגמרי מה שעבר על
 55 מצות המלך – מלכו של
 56 עולם, כשעשה תשובה
 57 שלמה, ואין מזכירין לו
 58 דבר וחצי דבר ביום הדין לענשו על זה – על חטאו.
- 41 חסד ושלום בעולם הפא, ונפטר לגמרי מן הדין בעולם
 42 הפא. אמנם – כדי שיהיה לרצון לפני ה' ומרצה וחייב
 43 לפניו ויתברך בקדם החטא, להיות נחת רוח לקונו
 44 מעבודתו – לשם כך, היה צריך להביא קרבן עולה אפלו
 45 על מצות עשה קלה
 46 שאין בה כרת ומיתת
 47 פית דין, – גם כשמישהו
 48 עבר על מצות עשה כזו,
 49 היה עליו להביא קרבן
 50 לזכרו ודבר וחצי דבר ביום הדין לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב
 51 ונפטר לגמרי מן הדין בעוה"ב. אמנם שיהי' לרצון
 52 לפני ה' ומרצה וחייב לפניו ית' כקודם החטא להיות
 53 נחת רוח לקונו מעבודתו. היה צריך להביא קרבן
 54 עולה אפי' על מ"ע קלה שאין בה כרת ומיתת ב"ד
 55 כמו שדרשו רז"ל בת"כ ע"פ ונרצה לו וכדאיתא בגמ'¹⁷ פסוקי: "ונרצה לו"; –
 56 פ"ק דזבחים דעולה מכפרת על מ"ע והיא דרוזן לאחר
 57 שעבר על מצות עשה,
 58 וכדאיתא בגמרא פ"ק קמא דזבחים, – וכמו שהגמרא

אגרת התשובה

פרק ב אך כל זה לענין כפרה ומחילת העון
 שנמחל לו לגמרי מה שעבר על
 מצות המלך כשעשה תשובה שלימה ואין מזכירין
 לו דבר וחצי דבר ביום הדין לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב
 ונפטר לגמרי מן הדין בעוה"ב. אמנם שיהי' לרצון
 לפני ה' ומרצה וחייב לפניו ית' כקודם החטא להיות
 נחת רוח לקונו מעבודתו. היה צריך להביא קרבן
 עולה אפי' על מ"ע קלה שאין בה כרת ומיתת ב"ד
 כמו שדרשו רז"ל בת"כ ע"פ ונרצה לו וכדאיתא בגמ'¹⁷ פסוקי: "ונרצה לו"; –
 פ"ק דזבחים דעולה מכפרת על מ"ע והיא דרוזן לאחר
 שעבר על מצות עשה,
 וכדאיתא בגמרא פ"ק קמא דזבחים, – וכמו שהגמרא

34. ד, טז. 35. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וביותר תגדל הקושיא מ"סיגופים" דלבטל גזירה לא מיצינו רק תענית, כנ"ל ביואל ואסתר כו'. ועכצ"ל שכאן הכוונה אחרת. 36. וישב לח, ז-ו. 37. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפ"ז קשה למה לא הזכירו הרמב"ם (שהרי מדבר גם בעושה תשובה מיראה) !? ואולי כוונת ב"י אדה"ז – שתעניות וסיגופים הנ"ל (מיעוט חלב ודם) הם ענין (קרבן-) תפלה על העתיד: לינצל מעונש וגם – שתמהר כפרתו וגם אולי – להגיע לתשו' מעולה ויותר. אלא שעפ"ז ג"כ ק"ק – חילוקי מספר התעניות כו' לכאור"א בפ"ע. אבל ראה פ"ב כיו"ב. ועיין ח"א פכ"ט ע"ד בטוש הגוף (אלא ששם נת' ענין הביטוש דסיבת חומריות הגוף – הקליפה וצ"י התבוננות)". 1. ויקרא א, ד.

46 שְׁחֵה מְתִיר שְׁתָּהּ אֶת פְּרָה יוֹצֵאת בְּרִצּוֹעָה שְׁבִין קִרְנֵיהָ
47 בְּשַׁבָּת, וְחֲכָמִים אוֹסְרִים, וּפְעַם אַחַת יוֹצֵאת בֶּן פְּרָתוֹ שֶׁל
48 שְׁכֵנְתוֹ וְלֹא מִחַה בָּהּ, - שְׁתִּימְנַע מִכָּר, וְהִשְׁחֵרוּ שְׁנֵינוּ מִפְּנֵי
49 הַצּוֹמוֹת, - שְׁצַם, עַל שְׁלֹא קָנַם דְּבָרֵי חֲבֵרָיו; - הַחֲכָמִים

שֶׁאִסְרוּ דָבָר זֶה. וְכֵן רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ שְׁאֲמַר: "בּוֹשְׁנֵי
מִדְּבָרֵיכֶם בֵּית שְׁמַאי",
וְהִשְׁחֵרוּ שְׁנֵינוּ מִפְּנֵי
הַצּוֹמוֹת; - שְׁצַם עַל
שֶׁהִתְבַּטָּא כֶּךָ עַל בֵּית-
שְׁמַאי, וְרַב הוֹנָא פְּעַם
אַחַת נִתְהַפְּכָה לֹו
רִצּוֹעָה שֶׁל תְּפִלִּין,
וְהִתְעַנָּה מ' צוֹמוֹת;
וְכִהְנֶה רַבּוֹת - בְּתַנָּאִים
שׁוֹנִים. - תְּעִנִּית אֱלוֹ לֹא
הָיוּ עֵינַי שֶׁל תְּשׁוּבָה, וְגַם
לֹא עֵינַי שֶׁל יִסּוּרִים כִּדִּי
לְגַמּוֹר אֶת הַכֹּפֶרָה - שֶׁהָיוּ
לֹא הָיוּ אֱלֹה חֲטָאִים כֹּאֱלוֹ
הַדּוֹרְשִׁים גַּמֵּר כֹּפֶרָה עַל-
יַד יִסּוּרִים, אֲלֵא הַתְּעִנִּית
בְּאוֹ בְּמִקּוֹם קִרְבָּן, כִּדִּי
לִהְיוֹת מֵרוּצָה וְחַבִּיב לְפָנֵי
הַקֹּב"ה כְּמוֹ לְפָנֵי הַחֲטָא.
וְעַל יְסוּד זֶה - שִׁישׁ עֵינַי
שֶׁל תְּעִנִּית גַּם עַל חֲטָאִים
קְלִים שְׂאִינִם דּוֹרְשִׁים גַּמֵּר
כֹּפֶרָה עַל-יַד יִסּוּרִים,
אֲלֵא הַתְּעִנִּית הֵן בְּמִקּוֹם
קִרְבָּן, הֵנָּה עַל יְסוּד זֶה,
לְמַד הָאֲר"י ז"ל
לְתַלְמִידָיו עַל-פִּי חֲכָמֵי
הָאֲמָת, - כְּפִי שְׁנִקְרָאת

תּוֹרַת הַקְּבֵלָה, מִסְפֵּר הַצּוֹמוֹת לְכַמָּה עֲזוֹנוֹת וְחֲמִיּוֹם, אָף
שְׂאִין בְּהֵן בְּרַת וְלֹא מִיְתָה בִּידֵי שְׁמִיּוֹם, - שְׁבַח נִרְשָׁה גַמֵּר
כֹּפֶרָה עַל-יַד יִסּוּרִים, כְּמוֹ עַל הַכְּעַס קִנְיָא - מֵאָה חֲמִישִׁים
וְאַחַת, תְּעִנִּית וְכוּ'; וְאִפְלוּ עַל אִיסוּר דְּרַבְּנָן כְּמוֹ סְתָם
יִינָם - יֵין שֶׁל גּוֹי, יִתְעַנֶּה ע"ג - שְׁבַעִים וְשִׁלֹּשׁ תְּעִנִּית וְכוּ';
וְכֵן עַל כְּפִי מִצְוַת-עֲשֵׂה דְרַבְּנָן כְּמוֹ תְּפִלָּה⁸ - יִתְעַנֶּה ס"א
- שְׁשִׁים וְאַחַת תְּעִנִּית וְכוּ'. וְדָרָךְ כָּלֵל, סוּד הַתְּעִנִּית הִיא
סְגֻלָּה נִפְלְאָה לְהַתְּגַלּוֹת רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּדֵי-הוּא, כְּמוֹ
הַקִּרְבָּן שְׁנֵאֲמַר בּוֹ: "רִיחַ נִיחוּחַ לַה", - נַחַת רוּחַ לִקְב"ה.
וְכְמוֹ שְׁכָתוֹב בִּישְׁעֵיהָ¹⁰: "הַלּוּה תִקְרָא צוּם וְיוֹם רִצּוֹן
לְה", מִכְּלָל - הָרִי, שְׁהַצּוּם הַנִּרְצָה הוּא יוֹם רִצּוֹן;

1 אומרת בפרק ראשון של מסכת זבחים: דְּעוּלָה מְכַפֶּרֶת עַל
2 מִצְוַת-עֲשֵׂה, וְהִיא דוֹרוֹן לְאַחַר שְׁעֵשֶׂה תְּשׁוּבָה וְנִמְחַל לֹו
3 הָעֵנֶשׁ, וְכֹאדָם שְׁפָרַח בְּמִלְךְ וּפִיסוֹ עַל-יַדֵי פְּרַקְלִיטִין -
4 שְׁתוֹדְלָנִים, וְנִמְחַל לֹו, - הַמֶּלֶךְ, אֶת-עַל-פִּי-בֶן שׁוֹלַח - זֶה

5 שֶׁסָּרַח בְּמֶלֶךְ, דוֹרוֹן
6 וּמִנְחָה לְפָנָיו - לְפָנֵי
7 הַמֶּלֶךְ, כִּדִּי שְׁיִתְרַצֶּה לֹו
8 לְרָאוֹת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ - כֶּךָ
9 גַּם עֵינָיו שֶׁל קִרְבָּן עוֹלָה,³
10 שְׂאֲחָרֵי שְׁעֵשֶׂה תְּשׁוּבָה
11 וּמִחֲלוֹ לֹו עַל חֲטָאוֹ -
12 מִמַּהוּוֹת הַקִּרְבָּן מִתְנַה כִּדִּי
13 שִׁיחֵה מֵרוּצָה וְחַבִּיב לְפָנֵי
14 הַקֹּב"ה כְּמוֹ שֶׁהִיא לְפָנֵי
15 שְׁחֲטָא. (וְלִשׁוֹן - הַגְּמָרָא
16 שְׂאֲמַרְתָּ עַל ה"עוֹלָה"
17 שֶׁהִיא "מְכַפֶּרֶת", וְכֵן
18 מֵה שְׁכָתוֹב בְּתוֹרָה
19 "וְנִרְצָה לֹו לְכַפֵּר עָלָיו"
20 - אִין זֶה בְּפֶרֶת נִפְשׁוֹ, -
21 אִין הַכּוֹוֹנָה לְכַפֶּרֶת נִפְשׁוֹ
22 הַבָּאָה עַל-יַדֵי הַתְּשׁוּבָה,
23 אֲלֵא - הַכּוֹוֹנָה הִיא:
24 לְכַפֵּר לְפָנֵי ה' לִהְיוֹת
25 נַחַת רוּחַ לְקוֹנֹו, -
26 שְׁתִּימְחָה לְפָנֵי הַקֹּב"ה כֹּל
27 הַשְּׁפָעָה עֵקֶב הַחֲטָא,
28 וְהַחֲטָא יִהְיֶה שׁוֹב אֶתּוֹב
29 עַל הַקֹּב"ה כְּמוֹ לְפָנֵי
30 שְׁחֲטָא, בְּגִמְרָא שָׁם
31 בְּגִמְרָא, - כְּפִי שֶׁהַגְּמָרָא
32 אֲמַרְתָּ שָׁם, שְׂאֲחָרֵי
33 שֶׁהִיא כְּבֵר הַכֹּפֶרָה, בָּאָה
34 ה"עוֹלָה" בְּתוֹר דוֹרוֹן,⁷

35 וְכְמוֹ שְׁכָתוֹב: "תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן". - כֹּל עֵינָיו שֶׁל קִרְבָּן
36 ה"עוֹלָה" הוּא לְרִצּוֹן, שְׁכֵן הַכֹּפֶרָה כְּבֵר הִיתָה לְפָנֵי זֶה. כֹּל זֶה
37 הִיא כְּשֶׁהָיוּ יְכוּלִים לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת, שְׂאֲחָרֵי שְׁעֵשׂוּ תְּשׁוּבָה, הָיוּ
38 צָרִיכִים לְהַבִּיא קִרְבָּן כִּדִּי לִהְיוֹת מֵרוּצָה וְחַבִּיב כְּמוֹ לְפָנֵי הַחֲטָא,
39 וְעֵכְשֵׁי שְׂאִין לָנוּ קִרְבָּן לְהַפִּיק רִצּוֹן מֵה' - הַתְּעִנִּית הוּא
40 בְּמִקּוֹם קִרְבָּן, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב בְּגִמְרָא⁴ - שְׁתַּפְּלַת הַמִּתְעַנֶּה הִיא:
41 "שִׁיחָה מֵעוֹט חֲלָבֵי וְדָמֵי שְׁנַתְּמַעֵט - עַל-יַדֵי הַצּוּם, בְּאֱלוֹ
42 הַקִּרְבָּתִי לְפָנֶיךָ וְכוּ'" - הָרִי, שְׁעֵינַי הַתְּעִנִּית הוּא עֵינַי שֶׁל
43 קִרְבָּן, לִהְיוֹת מֵרוּצָה לְפָנֵי הַקֹּב"ה כְּמוֹ לְפָנֵי הַחֲטָא. וְלָכֵן מִצְוֵינוּ
44 בְּכַמָּה תְּנָאִים וְאֲמַרְאִים, שְׁעַל דְּבָר קָל - עַל חֲטָא קָל, הָיוּ
45 מִתְּעַנִּים תְּעִנִּית הַרְבֵּה מְאֹד, כְּמוֹ⁵ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה

2. ד. ב. 3. אמור כב, כא. 4. ברכות יז, א. 5. ירושלמי ביצה פ"ב ה"ח. 6. חגיגה כב, ב. 7. מועד קטן כה, א. 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אין להוכיח מכאן דאדה"ז ס"ל דתפלה מדרבנן נראה שו"ע דאדה"ז סק"ו, תניא רפ"ח, לקו"ת בלק (ע, ג) ובמכ"ו אדה"ז הידוע (בית רבי ח"א כ, א) בפשיטות דתפלה מה"ת וראה משנת יואל שקו"ט וביאורו, כי לכ"ע זמני התפלה הם דרבנן וכשביטל זה ציווה האר"ז"ל להתענות ס"א כו". 9. ויקרא א, ג. 10. נח, ה.

יום שבת קודש י' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צב, פרק ג והנה חכמי... עד עמ' 184, ג"פ וכו'.

36	הַבָּאָה עַל מִצְוֵי-עֲשֵׂהָ, דִּאֲפֵלוּ עֵבֶר עַל כִּמְהַ מִּצְוֵי-עֲשֵׂהָ	1	פֶּרֶק ג. בפרק הקודם, פרק ב', הסביר רבנו חזקוני, שלמרות שלעצם ענין
37	- מִתְּכַפֵּר - ומתרצה לפני הקב"ה, פְּעוּלָה אַחַת, כְּדֵאִיתָא	2	התשובה לא נדרשות שום תעניות, הרי כשם שבשעה שבת המקדש
38	בְּגִמְרָא פֶּרֶק קַמָּא דְדִּבְחִים ² - כמו שהגמרא אומרת בפרק	3	היה קיים היו צריכים, אחרי החזרה בתשובה, להקריב קרבן עולה על
39	ראשון של מסכת זבחים. וְהִכְרַעַה הַמְּקַבֵּלֵת בֹּהַ, - בין שתי	4	החטא, גם בעבירה על מצוות-עשה קלה, וענינו של הקרבן היה כדי
40	הדיעות של חכמי המוסר,	5	שיהיה "ונרצה לו", שיהיה
41	היא לְהַתְעַנּוֹת ג' פְּעָמִים	6	החזור בתשובה רצוי וחביב
42	כְּפִי מִסְפַּר הַצּוּמּוֹת	7	לפני הקב"ה כמו לפני החטא,
43	דְּהִינּוּ זֶה, דְּהִינּוּ - כגון:	8	הרי כעת, שאין לנו קרבנות
44	רנ"ב - מאתים חמשים	9	להביא עלידם את ה"ונרצה"
45	ושנים, שלש פעמים	10	לו" - בא התענית במקום
46	שמונים וארבעה צומות	11	הקרבן, על יסוד זה לימד
47	עַל הַצּוּמָא שְׂכֵבֵת זֶרַע	12	הארז"ל, בהתאם לחכמת
48	לְכַטְלָהּ, וְכֵן בְּשֵׁאֵר	13	הקבלה, את מספר הצומות
49	הַמָּאִים וְעוֹנוֹת - שעבר	14	על מספר רב של עונות
50	עליהם הרבה פעמים,	15	וחטאים, גם כאלה שאין
51	יצום שלש פעמים כמספר	16	עליהם עונש כרת ומיתה בידי
52	הצומות הקבוע לאותו	17	שמים.
53	חטא. וְהַמְעַם - מדוע	18	וְהַנְּהָ, חֲכָמֵי הַמוֹסֵר
54	שלש פעמים דוקא, הוא	19	הַתְּחַנּוּנִים - שאחרי
55	עַל-פִּי מַה שְׂכַתְבַּת בְּיָדְךָ	20	הארז"ל, נִחְלָקוּ -
56	הקדוש סוף פְּרִשְׁתַּת נְחִי:	21	בדיעותיהם, כְּמִי שְׂחָטָא
57	"כִּיּוֹן דְּחַב בְּרַנְשׁ קָמִי	22	חָטָא אַחַר פְּעָמִים
58	קְדִישָׁא-בְּרִידֵיהוּא,	23	רְבוֹת: דִּישׁ אֲמָרִים,
59	כשאדם חוטא לפני	24	שְׂצָרִיף לְהַתְעַנּוֹת מִסְפַּר
60	הקב"ה, וְמָנָא חָטָא -	25	הַצּוּמּוֹת לְאוֹתוֹ חָטָא
61	בפעם הראשונה שחוטא	26	פְּעָמִים רְבוֹת כְּפִי
62	אותו חטא, עָבִיד רְשִׁימוּ בּוֹ,	27	הַמִּסְפַּר אֲשֶׁר חָטָא; כְּגוֹן הַמּוּצִיא זֶרַע לְכַטְלָהּ, שְׂמִסְפַּר
63	חטא פעם שניה אותו חטא - אומר שם בזהר - מתחזק הרושם,	28	הַצּוּמּוֹת הַמְּפָרֵשׁ - על חטא זה, כְּתַקּוּנֵי הַתְּשׁוּבָה מִהֲאָרִי ז"ל
64	וְמָנָא תְּלִיתָא - אם חטא פעם שלישית אותו חטא, אֲתַפְּשֵׁט	29	הַן פ"ד - שמונים וארבע, תְּעַנִּיּוֹת, וְאִם חָטָא בְּזֶה עֲשֵׂר או
65	ההוא כְּתִמָּא מִסְפַּרָא דָא לְסַטְרָא דָא בּוֹ," - מתפשט	30	עֲשָׂרִים פְּעָמִים עַל-דֶּרֶךְ-מְשָׁל, צָרִיף לְהַתְעַנּוֹת עֲשֵׂר או
66	הכתם והפגם בעקבות החטא מצד אל צד, כלומר: אין זה רושם	31	עֲשָׂרִים פְּעָמִים פ"ד, וְכֵן לְעוֹלָם, - שתמיד מספר התעניות
67	בלבד, או רושם חזק בלבד, אלא פגם החודר מצד אל צד, לְכַף	32	לכל חטא, הוא לפי מספר הפעמים שעבר על אותו חטא, דְּוִמָּא
68	צָרִיף מִסְפַּר הַצּוּמּוֹת נִם כֵּן ג' פְּעָמִים וְכוּ'. - כיוון שעל-ידי	33	- כמו, דְּקָרְבַן חָטָאת - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: כל
69	חטאו בפעם השלישית אותו חטא, מתהווה ההתפשטות	34	החטאות, שְׂחָיֵב לְהֵבִיא עַל כָּל פְּעַם וּפְעַם; - שחטא. וַיֵּשׁ -
70	הגדולה ביותר של הפגם למעלה.	35	בין חכמי המוסר, מְדַמִּין - משווים, עֲנִין זֶה לְקָרְבַן עוֹלָה

אגרת התשובה

פרק ג והנה חכמי המוסר האחרונים נחלקו במי שחטא חטא א' פעמים רבות. דיש אומרים שצריך להתענות מספר הצומות לאותו חטא פעמים רבות כפי המספר אשר חטא. כגון המוציא זרע לכטלה שמספר הצומות המפורש בתיקוני תשובה מהארז"ל הן פ"ד תעניות ואם חטא בזה עשר או עשרים פעמים עד"מ צריך להתענות עשר או עשרים פעמים פ"ד וכן לעולם. דומיא דקרבן חטאת שחייב להביא על כל פעם ופעם. ויש מדמין ענין זה לקרבן עולה הבאה על מ"ע דאפי' עבר על כמה מ"ע מתכפר בעולה אחת כדאי' בגמ' פ"ק דזבחים. והכרעה המקובלת בזה להתענות ג"פ כפי מספר הצומות דחטא זה. דהיינו רנ"ב צומות על הוצאות שז"ל וכן בשאר חטאים ועונות. והמעם הוא עפ"י מ"ש בזה"ק ס"פ נח כיון דחב ב"נ קמי קודב"ה זמנא חדא עביד רשימו כו' זמנא תליתאה אתפשט ההוא כתמא מסטרא דא לסטרא דא כו'. לכך צריך מספר הצומות ג"כ ג"פ וכו'.

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ עולות אחרות - ראה סוגי הקרבנות בהקדמת הרמב"ם לפיה"מ קדשים". 2. ה, ב, ו, א, ז, ב. 3. עג, ב.

יום ראשון

יום רביעי

ד תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, רביעי עם פירש"י.
תהלים: כג-כח.
תניא: פרק י. אך . . . 174- מדרכנו.

חסיד אחד, או תלמיד אחד, כאשר נותן לבו דעתו ונפשו על התורה וחזוקה, פועל ישועות בעיר גדולה בכל עניני העיר, והוא בדרך מלמעלה מדרך הטבע בזכות אבות העולם.

יום שני

יום חמישי

ה תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, חמישי עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.
תניא: ומ"מ . . . 174- אתכסיאת כו'.

רבנו הזקן שאל את אחד החסידים הגדולים המקרבים ביותר, בהיותו אצלו ביחידות, למצבו. ויתאונן החסיד כי ירד מנכסיו וכו'. ויענהו רבנו: לך זקוקים - שתאיר סביבתך בתורה ועבודה שכלב. פרנסה ומה שאתה צריך - זאת צריך הקדוש-ברוך-הוא לתת לך. עשה מה שאתה צריך, יעשה ה' יתברך את מה שהוא צריך.

יום שלישי

יום שישי

ו תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, ששי עם פירש"י.
תהלים: לה-לח.
תניא: עד"מ . . . מדות כלל.

המצות נמשכות על-ידי המקיף שבמצות עצמן. מצות צדקה, על דרך משל, היא מצוה כוללת, אשר כל המצות נקראות בשם צדקה. ומהאי טעמא [=מסיבה זו] נכון במאד לתת קדם כל מצוה פרוטה לצדקה, שהוא המשכת המקיף בפנימי. ומכל-מקום הוי [זה] מקיף הקרוב, מה-שאינ-כן תורה שהיא מקיף הרחוק ופעלתו נעלה יותר.

יום רביעי

שבת

ז תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, שביעי עם פירש"י.
תהלים: לט-מג.
תניא: פרק יא. והנה . . . 176- בלבנו.

אאמו"ר אמר: חסידות איז נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחילתן, די דרגא פון עיגולים מבלי אשר ימצא ראש וסוף, אבער אחר כל זה איז דער עיקר איז סדר.

דער בעש"ט איז געווען א מסודר, דער מעזריטשער האט מדקדק געווען אויף סדר, און דער עלטער זיידע - רבינו הזקן - האט געלערענט חסידים זיי זאלען זיין מסודרים, דאס זעהט מען אין זיינע מאמרים, בריף, ניגונים. די חסידים וואס האבען געהאט א זמן קבוע אויף קומען אין ליאזנא - דערנאך אין ליאדי - האבען ניט געהאט קיין רשות בייטען דעם זמן אן א רשיון פון רבי'ן, אויף באקומען א רשיון האט מען געדארפט זאגען א טעם.

באם רבי'ן איז געווען א ועד מיוחד אויף פיהרען סדר החסידים ובראשו מהרי"ל אחי רבינו, און א באזונדער ועד אויף אנפירען מיט חסידישע יונגעלייט ובראשו אדמו"ר האמצעי.

האם בהקרכת קרבן אשם נדרשת ידיעת החטא? יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ה

והקשה ה'אליה רבה' (א"ח שם סק"א): איך אפשר לומר "יהי רצון..." לאחר פרשת אשם, והרי כתב הרמב"ם כאן שאם הקריב האשם קודם שנודע לו החטא אינו עולה לו? והאחרונים (דגול מרובה, מחצית השקל א"ח שם) הצדיקו את דברי ה'מגן אברהם':

ה'טור' (א"ח שם) הוא שחילק שאחר פרשת אשם יאמר 'יהי רצון' ולאחר פרשת חטאת לא יאמר. וה'מגן אברהם' בא לבאר את ההבדל בין שני הקרבנות. וגם מדברי הגמרא יוצא שלהקרכת האשם אין צורך בידיעת החטא. וכבר הקשו התוספות (שבת שם ד"ה מאן) על רש"י מהמפורש במשנה (כריתות שם) שגם לרבי עקיבא יכול לפעמים להביא אשם מעילות לפני שנודע לו בוודאות שמעל. וכך מבאר רבא בהמשך הגמרא (שם), שמדברי שניהם (רבי טרפון ורבי עקיבא) למדנו שכדי להביא קרבן אשם לא צריך ידיעה וודאית בשעת ההקרבה. ואדרבה, "צריך טעם להרמב"ם למה פסק דבעי ידיעה תחילה" (לשון המח"ה ש)?

וגם אדמו"ר הזקן בשולחנו (א"ח סי' א סט"ו) כתב כדברי ה'מגן אברהם', לומר אחר פרשת האשם 'יהי רצון' בלשון של תנאי (ואחר קרבנות נדבה - בלא תנאי), אבל אחר פרשת חטאת לא יאמר כיון שאינו יכול להקריבה "אם אין הוא יודע בבירור שעבר עבירה שחייבין עליה חטאת" (אבל בסידורו לא הביא אדה"ז אמירות אלו כלל).

הלכות שגגות פרק ט, הלכה י: **כָּל הַמְחִיב אֶשֶׁם וְדָאֵי צְרִיף שְׂוִדֵּע לֹו חָטָאוּ תַחֲלָה וְאַחַר כִּף יִקְרִיב אֶשְׁמוֹ; אֲבָל אִם הִקְרִיבוּ קִדְם שְׂוִדֵּע לֹו וְנִדְע לֹו אַחַר שִׁחְקִירִיב - אֵינוּ עוֹלָה לוֹ.**

לדעת רבי טרפון (כריתות כב, א, לפירוש רש"י שבת עא, ב, בד"ה למ"ד אשם) יכול אדם להביא אשם וודאי אף שלא נודע לו חטאו בעת ההקרבה ואינו דומה לחטאת שאינה מכפרת עד שיוודע החטא, ולדעת רבי עקיבא גם באשם צריך ידיעת החטא בעת ההקרבה. ופסק הרמב"ם כדעת רבי עקיבא (כסף משנה).

והנה, מובא ב'שלחן ערוך' (א"ח סי' א ס"ו) שלאחר קריאת פרשת העולה בכל יום אומרים: 'יהי רצון מלפניך שיהיה זה חשוב ומקובל כאילו הקרבתי עולה', וכן אחר פרשת המנחה והשלמים, מפני שהם באים נדבה.

והוסיף ה'מגן אברהם' (שם סק"א) על פי דברי ה'ב"ח, שגם לאחר אמירת פרשת אשם יש לומר כן, ואף שאינו בא נדבה אלא על החטא ואם לא נתחייב בו הרי זה כמקריב חולין בעזרה, כי יש לומר זאת 'על תנאי' אם נתחייבתי אשם, יהי רצון מלפניך... ואם לא נתחייב בו "אין קריאתו חשובה כהקרבה כלל, והרי הוא כקורא בתורה". אך לאחר פרשת חטאת לא יאמר כלום "לפי שאם אין הוא יודע בבירור שעבר עבירה שחייבין עליה חטאת, אינו יכול להביא קרבן... ואם הביא אינו מתכפר לו" (ש"ע אדה"ז שם סט"ו).

אחריות בית-הדין לטעויות יום שני ה' תמוז ה'תשע"ה

(שהוא בכרת) נחשב כשוגג, ולכאורה יש ללמוד מכך לענייננו שמאחר והטעות בחומרת האיסור היתה מחמת הוראת בית-דין שטעו והורו שאין בכך כרת, הרי זה נחשב כתולה בבית-דין והם חייבים בקרבן והוא פטור.

אך למעשה נראה שאין הדין כן, שהרי להלן (פי"ג ה"א) כתב הרמב"ם, שאם נשאו ונתנו בדין מסוים והגיעו למסקנה שהוא מותר, אך עדיין לא הורו לציבור 'מותרים אתם לעשות' - אפילו אם שמע אדם את מסקנתם שהדבר מותר ונהג על-פי זה, הרי הוא חייב בקרבן. ומזה מוכח שהעושה על-פי בית-דין פטור רק כשהיתה הוראה מפורשת למעשה שהדבר מותר, אבל אם הורו שהדבר אסור אלא שאין בו כרת, אף שלמעשה האדם עבר על האיסור מחמת דבריהם, כיון שבוודאי לא היתה כאן הוראה מעשית להיתר אלא אדרבה הורו שהדבר אסור, אין העושה על פיהם פטור מקרבן.

הלכות שגגות פרק יב, הלכה א: **כָּל דָּבָר שִׁחְיִיבִין עַל שְׁנֵנְתוֹ חָטָאת קְבוּעָה, אִם שְׁנֵנְו בֵּית דִּין הַגְּדוֹל בְּהוֹרָאָה וְהוֹרוּ לְהַתִּירוֹ, וְשְׁנֵנְו הָעָם בְּהוֹרָאָתוֹ וְעָשׂוּ הָעָם וְהָם סוֹמְכִין עַל הוֹרָאָתוֹ. . הַרִי בֵּית דִּין תִּבְיִן לְהַבִּיא קִרְבָּן חָטָאת עַל שְׁנֵנְתוֹ בְּהוֹרָאָה. . וְשָׂאֵר הָעָם פְּטוּרִין מִן הַקִּרְבָּן.**

ה'משנה למלך' מסתפק: אם הורו בית-דין על דבר מסוים שהוא אסור אך אין בו עונש כרת, ולמעשה היתה טעות בידם ויש עליו עונש כרת - האם העושה על פיהם פטור מקרבן או לא?

והנה, לעיל (פ"ב ה"ב) פסק הרמב"ם: 'עבר עבירה ויודע שהיא בלא-תעשה, אבל אינו יודע שחייבין עליה כרת - הרי זו שגגה ומביא חטאת'. ומכאן יש להוכיח שעצם ידיעת האיסור עדיין לא מחשיבה את המעשה כמזיד אלא גם היודע שהדבר אסור אלא שאינו יודע את חומרת האיסור

מתי מביא הכהן המשיח פר לעצמו? יום שלישי ו' תמוז ה'תשע"ה

פר כהן משיח לעצמו אלא מתכפר עם הציבור בפר העלם דבר שהם מביאים (לעיל ה"ד). אך אם הוראות בית הדין והכהן המשיח היו בשני איסורים שונים, אינו מתכפר עם הציבור ומביא פר לעצמו (הוריות ז, א).

והגמרא (שם) דנה האם בשני איסורים הנלמדים משני

הלכות שגגות פרק טו, הלכה ה: **הוֹרָה עִם בֵּית דִּין בְּשִׁנְיָהּ, וְשְׁנֵנְו הָם בְּדָם וְהוּא בְּחֻלְב - אֵינוּ מִתְכַּפֵּר לוֹ עִם הַצְּבוּר, אֲלָא מִבִּיא פֶּר לְעַצְמוֹ.**

כהן המשיח שהורה היתר יחד עם בית דין הגדול, באותו איסור, ועשה עם הציבור על פי הוראה זו, אינו צריך להביא

מביא חולין לעזרה? ועונה: אכן כשהוא מביא את הקרבן צריך הכהן להתנות ולומר - "אם אני חייב הרי הוא לחובתי, ואם אני פטור הרי הוא נדבה".

וה'משנה למלך' תמה: הרי חטאת אינה באה בנדבה, ואיך יכול הכהן להתנות תנאי זה?

ומבאר ה'קרן אורה' (הוריות ז, א, ד"ה הורה בפ"ע):

לדעת הרמב"ם, הכהן המשיח מתכפר עם הציבור כשהורו בדבר אחד רק אם סמך על הוראת בית-דין ולא על הוראתו (לעיל ה"ד ולחם משנה שם) ואם כן, כאשר הוראתו והוראת בית-דין הן באיסורים שונים ולא יתכן שסמך על הוראתם, אינו מתכפר עימם אלא מביא פר לעצמו.

פסוקים שונים (הכהן המשיח הורו היתר ב'חלב המכסה על הקרב' ובית-דין הורו היתר ב'חלב שעל הדקין') הרי זה כ'הורה בפני עצמו', או שמא כיון שלשתי ההוראות אותו 'שם' של איסור ('חלב') הרי הוא מתכפר עם הציבור.

וממשיכה: "אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא" ולכן מתכפר עם הציבור, עדיין יש להסתפק אם כאשר הוא הורה היתר בחלב והם הורו היתר בדם – אף שהם שני איסורים – האם כיון שמביאים אותו קרבן הרי הוא מתכפר עם הציבור? והדבר נשאר בספק.

ושואל ה'כסף משנה': כיון שבמקרה זה, בו הכהן שגג בחלב, ובית-דין בדם, לא פשטה הגמרא את הספק, מדוע ספק הרמב"ם שהכהן מביא פר לעצמו, והרי זה ספק שמא

יום רביעי ז' תמוז ה'תשע"ה

חשיבותו של צד ימין

צריכה להיעשות אף באוון הימנית שאין בה יותר כוח מאשר בשמאלית, ומה מוכח שיש חשיבות לצד ימין מצד עצמו, ולא משום שבו עיקר הכוח, ואם כן גם לגבי יד ורגל נאמר שחשיבות צד ימין אינה תלויה בכוח אלא צד ימין חשוב יותר מצד עצמו, ואפילו טהרת איטר תהיה בימין?

ויש ליישב את דעת הטור: המשמעות של ה'ימין' היא עליונות וחשיבות, וזו תלויה בשני גורמים: א) כוחם המרובה של האיברים הימניים. ב) מעלתו של צד ימין עצמו. והנה, עיקר הקובע לענין החשיבות הוא הכוח, אך כאשר הימין והשמאל שווים בדרגת הכוח, נקבעת החשיבות בעצם צד ימין. ולכן באוזניים שאין בהן שינוי בכוח השמיעה בין ימין לשמאל, החשיבות נקבעת בצד ימין, ואילו ביד ורגל שיש שינוי בכוחם בין ימין לשמאל, החשיבות נקבעת על פי הכוח, ואיטר שעיקר כוחו בשמאל, הרי זה הצד החשוב יותר לגביו (האיר יוסף, מלאכות שבת, ע' ע"ג).

הלכות מחוסרי כפרה פרק ד, הלכה ב: וְנוֹתֵן הַבְּהֵן מִן תְּדִם שְׂכַפְפוֹ עַל תְּנוּפֵד אֲוֵנו הַיְמִינִית. וְאַחַר כֵּן יִבְנִים יָדוֹ הַיְמִינִית וְיִתֵּן עַל בְּהֵן יָדוֹ, וְאַחַר כֵּן יִבְנִים רִגְלוֹ הַיְמִינִית וְיִתֵּן עַל בְּהֵן רִגְלוֹ.

מה הדין במצורע איטר: האם הטהרה נעשית על יד הימנית כשאר אדם או על יד השמאלית?

והנה, הראשונים דנו לגבי חליצה שעליה להיעשות ברגל ימין, כיצד ינהג איטר ברגלו: לדעת הטור (אה"ע סי' קסט), מאחר והחשיבות של צד ימין היא שבו עיקר כוח האדם, לכן איטר שעיקר כוחו בשמאל יחלוץ בשמאל, אך הסמ"ג (עשין נב) כתב שצד ימין חשוב יותר מצד שמאל מצד עצמו, ולא דוקא משום שבו הוא עיקר הכוח, ולכן גם איטר יחלוץ בימין.

וכן בעניננו: לדעת הטור טהרתו של מצורע איטר תיעשה בשמאלו, כי בה עיקר כוחו והיא כימינו של כל אדם, ולדעת הסמ"ג תיעשה בימינו כי היא חשובה יותר. והסמ"ג הקשה לדעת הטור: הרי במצורע הטהרה

יום חמישי ח' תמוז ה'תשע"ה

למי שייכת תמורת הבכור?

האוכלו במומו והכהנים נחשבים 'בעלים'. וכך גם תמורת הבכור ניתנת לכהן ואוכלה במומו כי הוא 'בעליה'.

אמנם, אף שמדברי המשנה אין סתירה לדברי הרמב"ם - יש לעיין מה מקורו להלכה זו, שגם תמורת הבכור (שאינו 'פטור רחם') ניתנת לכהנים, כי לכאורה הנאמר בתורה 'הוא ותמורתו יהיה קודש' הוא לענין הקדושה, ומנין שגם זכות הממון של ה'תמורה' שייכת לכהנים (מנחת ברוך שם)?

וה'אור שמח' הביא ראיה ומקור לדברי הרמב"ם:

בשוחט את הפסח (שלא בזמנו) לשם בכור, אמרו בגמרא (ובחים ט, א) שאם תחול על הבהמה קדושת בכור יצטרכו לתת אותה לכהן (כדין בכור), היינו שעצם קדושת הבכור קובעת זכות ממנית לכהן. ומכאן למד הרמב"ם לענין 'תמורת בכור', שהתורה קבעה בפירוש שקדושת הקרבן תחול עליו ('והיה הוא ותמורתו קודש') - שוודאי צריכה להינתן לכהן.

הלכות תמורה פרק ג הלכה ב: תְּמוֹרַת הַבְּכוֹר - לְבַעֲנִיָּם.

שינוי (תמורה כא, א) שתמורת הבכור והמעשר, אף שאין מקריבים אותם למזבח, קדושים הם כבכור וכמעשר עצמם וגם אם נפל בהם מום אינם נפדים אלא "יאוכלו במומן לבעלים". ונקטו התוספות (ובחים עה, ב ד"ה בכור) שהבעלים של הבהמה הם האוכלים את התמורה.

אבל הרמב"ם סובר ש'תמורת הבכור לכהנים' והם האוכלים את התמורה כשייפול בה מום. ואף שבמשנה נאמר שתמורת הבכור והמעשר יאוכלו במומן לבעלים, כתבו אחרונים (שפת אמת שם, מנחת ברוך סי' קד ענף ג) שאין הכרח לפרש את המשנה שהתמורה נאכלת לבעלים שהרי בהמשך המשנה, לענין בכור ומעשר עצמם (אם באו מחוץ לארץ, שלכתחילה אין להביאם משם) נאמר ש"אם הם בעלי מומין, יאוכלו במומן לבעלים", והרי בבכור שניתן לכהן, וודאי שהכהן הוא

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ה

לא חי ולא מת

נפל, ולכאורה דינים אלו סותרים זה לזה: אם בחייו אינו מטמא ובמותו מטמא, הרי בהכרח שבמיתתו יש סילוק של החיות שאם לא כן מה ההבדל בין קודם המיתה לאחריה, ואם כן מדוע אין בו איסור נטילת נשמה בשבת ורציחה? אלא מכך יש להסיק שאמנם יש בנפל חיות קלושה אך לא במידה מספקת כדי להחשיבו כאדם חי, ולכן הדינים התלויים בחיים אינם נוהגים בו ('אינו כחי') וההורגו אינו נחשב כהורג אדם חי, אך חיות קלושה זו אין די בה להחשיבו כמת ולכן אינו מטמא בחייו, וכאשר הוא מת והחיות הקלושה מסתלקת ממנו, הרי הוא מטמא כשאר אדם שמת (ראה דרכי שמואל אהלות פ"א, פו).

ולמעשה דינים אלו אמורים בימי חז"ל כאשר לנפל לא היתה אפשרות לשרוד, אך בימינו השתנתה המציאות ואף נפל יכול לחיות ולהתפתח (ע"י אינקובטור), וכתב הגר"ש"ז אורבאך (מנחת שלמה א, סי' לד) שבעקבות שינוי המציאות - 'חלילה לומר גם בזמנינו שהרי הוא כאבן'.

הלכות טומאת מת פרק א, הלכה יד: **בְּן שְׁמוֹנָה - הָרִי הוּא בְּאָבֶן וְאִינוּ מְקַבְּלִים טְמֵאָה.**
 גדרו ההלכתי של עובר שנולד לאחר שמונה חודשי הריון ונחשב נפל הוא מורכב כמאמר חז"ל (תוספתא שבת פט"ז, ד: 'כל זמן שהוא חי - אינו לא כחי ולא כמת').
 כלומר: מצד אחד - אין מתייחסים אליו כאדם חי ולכן בעודו בחיים אינו מקבל טומאה כמבואר בהלכה זו. וכן מבואר בגמרא (שבת קלו, א) שאין מצוה למול אותו, ויתירה מכך: החובל בו בשבת אינו עובר על איסור כי חובל אסור מטעם 'נטילת נשמה' והנפל אינו נחשב כחי ואין בו נטילת נשמה, ומזה מובן שאף הריגתו אינה נכללת באיסור רציחה (מנחת הינוך לה). מאידך - למרות שאינו נחשב חי ואינו מקבל טומאה, גם אינו נחשב מת שהרי אם כן היה מטמא בעצמו כאדם מת.
 והנה, מבואר להלן (פ"ב ה"א) שכאשר הנפל מת הרי הוא מטמא כגדול, שנאמר 'הנוגע במת לכל נפש אדם' לרבות

שבת קודש י' תמוז ה'תשע"ה

טומאה בחיבורים

במת ופירש וחזר ונגע בו שוב לוקה על כל נגיעה (בהל' אבל פ"ג ה"ד) - פירש ה'קרן אורה' (נזיר שם ד"ה והרמב"ם) שאין זה משום תוספת טומאה, שהרי לדעת הרמב"ם אינו נטמא מן התורה בטומאה בחיבורים אלא טומאת ערב אלא גם ללא תוספת טומאה חייב על כל נגיעה במת.
 אך ה'אבני נזר' (י"ד סי' תע סק"ז) כתב שגם לדעת הרמב"ם יש טומאה בחיבורים, והראיה שלענין אוכל קדוש שנטמא ושוב בא אחר-כך טבול יום ונגע בו, כתב הרמב"ם (הל' שאר אבה"ט פ"יב ה"ח) שיש להסתפק האם חוזר ונטמא שוב או שמא אינו נטמא כיון שזהו "אוכל ששבע מן הטומאה ולא הוסיף לו כלום" (ראה מנחות כד, א), כי יתכן שטומאה לא יכולה לחול על טומאה קיימת אם אינה מוסיפה כלום. ואם כן לדעת הרמב"ם (בהל' אבל) שכהן שנגע במת וחזר ונגע לוקה על שתיהן, הרי זה בהכרח משום שיש תוספת טומאה, משום טומאה בחיבורים שמתמאת את הנוגע טומאת שבעה.
 ולפי זה, מה שכתב כאן שטומאה בחיבורים מטמאה שבעה 'מדברי סופרים' כוונתו שאין זה מפורש בתורה, וכמו שכתב בפירושו המשניות (כלים פ"ז מ"ז) ש"כל מה שלא התבאר בלשון התורה יקרא מדברי סופרים", אף שדינו כדין תורה.

הלכות טומאת מת פרק ה, הלכה ב: **אִם שָׁנַע בְּאֵדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמַת... שָׁנַע בּוֹ אַחַר שֶׁפָּרַשׁ מִטְּמֵאוֹ בֵּין שָׁנַע בּוֹ בְּשֵׂהוּא עָרֹן נוֹגַע בְּמַת - הָרִי זֶה הַשְּׁנִי טְמֵא טְמֵאת עֶרְב... וְהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, הַנוֹגַע בְּמַת וְנִגַּע בְּאֵדָם אַחַר וְעָרֹן הוּא מְחַבֵּר בְּמַת - שְׁנִיחָן טְמֵאִין טְמֵאת שְׁבַעָה, וְכֵאלוּ נִגַּע זֶה הַשְּׁנִי בְּמַת עֶצְמוֹ.**
 לדעת התוספות (נזיר מב, ב, ד"ה לא קשיא וד"ה בחבורי) יש 'טומאה בחיבורים'. כלומר, "הנוגע במת ונגע באדם אחר ועדיין הוא מחובר במת" - השני מתחבר למת כאילו נגע במת עצמו ונעשה 'אב הטומאה' מדאורייתא וטומאתו שבעת ימים.
 וזהו ביאור דברי המשנה (שם) שנוזר שנטמא למת וחזר ונטמא פעם נוספת חייב גם על הטומאה השניה, כי יש בה תוספת טומאה: הנוגע בו לפני שנגע במת השני (לאחר שפרש מהנגיעה הראשונה) אינו טמא אלא עד הערב, ואילו הנוגע בו בשעה שנוגע במת השני טמא שבעת ימים. ועל תוספת טומאה זו לוקה.
 אבל לדעת הרמב"ם, מדין תורה אין טומאה בחיבורים והנוגע באדם שנגע במת טמא רק טומאת ערב, אך 'מדברי סופרים' יש טומאה בחיבורים וגם השני טמא טומאת שבעה.
 ומה שפסק הרמב"ם (כדין המשנה הנ"ל לענין נזיר) שכהן שנגע

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - ד'י' תמוז ה'תשע"ה

יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ה

הלכות שגגות

פרק תשיעי

1 א. על חֲמֵשׁ עֲבֻרוֹת מְבִיא קֶרְבֵּן אֶשֶׁם. וְהוּא הַנִּקְרָא
2 אֶשֶׁם וְדָאִי, שֶׁהָרִי אֵינּוּ בָּא מִשּׁוֹם סִפְקָא.² וְאֵלוֹ הֵן:
3 עַל שִׁפְחָה חֲרוּפָה,³ וְעַל הַגָּזֹל, וְעַל הַמְּעִילָה, וְעַל
4 טְמֵאת נְזִיר,⁴ וְעַל הַצָּרְעַת כְּשִׁיטָהּ מִמְּנָה.⁵ עַל
5 שִׁפְחָה חֲרוּפָה פִּיצֵד? הַבָּא עַל שִׁפְחָה חֲרוּפָה,⁶ בֵּין
6 בְּזֶדוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה - מְבִיא אֶשֶׁם.⁷ וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה⁸
7 גְּדוּלָה⁹ וּמְזִידָה¹⁰ וּבְרִצוֹנָה¹¹, וְתִהְיֶה בְּעוֹלָה¹²
8 פְּדֻרְפָּה¹³, וּבְגִמְרָה בִּיאָה¹⁴, פְּדִי שֶׁתִּלְקָה¹⁵; שְׁנֵאמַר:
9 בַּקֶּרֶת תִּהְיֶה וְהִבִּיא אֶת אֶשְׁמוֹ - הִיא לִזְקָה¹⁶ וְהוּא
10 מְבִיא קֶרְבֵּן.

(1) יבאר שעל חמש עבירות מביאין קרבן אשם ודאי, ואם אמרו לו שניים: בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי. (2) כמו אשם תלוי שעיקרו בא על ספק. (3) "שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחצייה שפחה וחצייה בת חורין ומקודשת לעבד עברי וכו'". (4) שנטמא במת בין בשוגג בין במזיד. (5) כלומר, הנזיר והמצורע, בניזיר נאמר (במדבר ו, יב) "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם וכו'". ובמצורע נאמר (ויקרא יד, י"ב) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכו' ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם". (6) שנאמר (שם יט, כ"א) "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וכו' והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל אשם". (7) ולמדו כן בגמרא ממה שנאמר (שם, כב) "וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' ונסלח לו מחטאתו אשר חטא" - "לעשות מזיד כשוגג" (רצונו לומר שנסלח לו בקרבן זה באיזה עניין שיהיה). (8) השפחה החרופה. (9) שהיא בת ענשים וחיבת מלקות, אבל קטנה אינה בת עונשין. (10) אבל שוגגת אינה בת חיוב מלקות. וכן הוא בתוספתא "כל עירות שבתורה עושה אונס (כלומר אנס אותה), כרצון, וכו' ישינה כעירה וכו' מה שאין כן בשפחה חרופה" וכן כתבו התוספות (שם יא.) שמה שאמרו במשנה "שעשה בה את המזיד כשוגג", אין זה אלא על האיש, אבל השפחה - מזידה, שאם לא כן, שניהם פטורים. (11) ולא אנוסה. (12) שם יא. "אמר רבי יצחק לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה בלבד, שנאמר (שם): והיא שפחה נחרפת לאיש". היינו נבעלת לאיש, כלומר, נשתנה גופה (שם). (13) שהבעילה שנחרפה לאיש, הייתה כדרכה, דרך אותו מקום, שעל ידי הבעילה נשרו בתוליה ונשתנה גופה [ואף על פי שנבעלה על ידי בעלה, ודינה כבעולה אף על פי שנבעלה שלא כדרכה - "נחרפת לאיש", היינו נשתנה

גופה, אינה, אף שיש לה דין בעולה]. (14) כלומר, בעלה גמר בה בעילתו, שהכניס את כל האבר, שאם לא כן, הרי לא נקרעו בתוליה ולא נשתנה גופה. (15) כלומר, בשביל כן צריך שתהיה גדולה ומזידה משום שאז היא מחוייבת מלקות. (16) כי "בקורת" היא לשון של מלקות, שכל הלוקה קוראים עליו פסוקים מן התורה ו"בקורת" מלשון קריאה, וכן בודקים אותו ואומדים כוחותיו כמה מלקות יכול לקבל ו"בקורת" מלשון בקורת וחקירה.

11 ב. ומפי השמועה לָמְדוּ, שֶׁבִּזְמַן שֶׁהָיָא חֵיבָת
12 מִלְּקוֹת¹⁷ - הוּא חֵיב בְּקֶרְבֵּן, וּבִזְמַן שֶׁהָיָא פְּטוּרָה מִן
13 הַמִּלְּקוֹת - הוּא פְּטוּר מִן הַקֶּרְבֵּן.¹⁸

(17) שהיא מזידה, וגדולה. (18) כגון שהיא קטנה או שוגגת או אנוסה. אבל לא נבעלה על ידי בעלה, או נבעלה שלא כדרכה, או על ידי התחלת ביאה בלבד - כל אלה לא נלמדו מפסוק זה, אלא מהמלה "נחרפת", שנשתנה גופה.

14 ג. בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד¹⁹ שֶׁפָּא עַל שִׁפְחָה
15 חֲרוּפָה²⁰ - הִיא לִזְקָה וְהוּא מְבִיא קֶרְבֵּן²¹. וְיִרְאֶה לִי,
16 שְׂאֵינּוּ מְבִיא עַד שֶׁיִּגְדִּיל וְיִהְיֶה בֶּן דַּעַת²².

(19) אבל בפחות מזה אין ביאתו ביאה. (20) גדולה ומזידה. (21) כן הוא בספרא (קדושים פרק ה הלכה א) "איש פרט לקטן, או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד, תלמוד לומר לומר ואיש". (22) ראה להלן בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ה שכל מחוייבי קרבן אין מקריבין על ידם אלא מדעתם.

17 ד. פְּכָר בְּאֶרְנֵוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאוֹת אֲסוּרוֹת מֵהָ הִיא
18 הַשִּׁפְחָה הַחֲרוּפָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, וְשֶׁאֵינָן חֵיבִין²³
19 עַד שֶׁיִּבְעוּל פְּדֻרְפָּה וְיִגְמְרָה²⁴. לְפִיכָךְ²⁵, אִם אָמְרוּ לוֹ
20 שָׁנִים²⁶: בְּעֵלְתָּ שִׁפְחָה חֲרוּפָה, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא
21 בְּעֵלְתִּי - נֶאֱמַן, וְאֵינּוּ מְבִיא קֶרְבֵּן עַל פִּיהֶן; שֶׁהָרִי
22 הוּא יוֹדֵעַ אִם גָּמַר בִּיאָתוֹ²⁷ אוֹ לֹא גָמַר, וְזֶה שֶׁאֲמַר
23 לֹא בְּעֵלְתִּי - פְּלוּמֵר לֹא גְמַרְתִּי²⁸.

(23) הבעל - קרבן, והשפחה חרופה - מלקות. (24) משום שנאמר (ויקרא יט, כ): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע", ואם בעל שלא כדרכה, או שבעל כדרכה ולא גמר ביאתו, אין זה נחשב לשכבת זרע, שאינה ראוייה להתעבר מביאות אלו. (25) מכיוון שאינו חייב עד שיגמור ביאתו. (26) שני עדים. (27) והעדים אינם יכולים לראות אם גמר ביאתו. (28) ראה למעלה פרק ג הלכה א שאם עדים מעידים אותו שאכל חלב והוא אומר שלא אכל נעשה כאומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד וכחכמים דרבי מאיר. וכאן אף רבי מאיר מודה (כריתות יב:) שלא חלק על חכמים אלא משוגג למזיד, שאין אדם רוצה להיעשות רשע.

קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול, הכי נמי דאינו חייב אלא אחת? - הרי הזכירו "בעל וחזר ובעל" ומזה נראה שחייב כאן שלושה אשמות: שניים על שתי הבעילות שקדמו להפרשה ואחד על בעילה שלאחר הפרשה - הרי מפורש שהפרשה שלאחר המעשים מחלקת]. (39) ולפיכך אין הידיעות בלבדן מחלקות עד שתהיה איתן גם הפרשה.

ז. על הגזל⁴⁰ פיצד? כל מי שיש פידו משוה פרוטה¹⁹ ומעלה⁴¹ מממון ישראל, בין שגזלו⁴² בין שגנבו⁴³, בין שהפקירו אצלו או הלךו, או משום שתפוח או משאר דרכים⁴⁴, וכפר בו⁴⁵ ונשבע לשקר, בין בזדון בין בשגגה⁴⁶ - הרי זה מביא אשם על חטאו. וזהו הנקרא אשם גזלות. ומפרש בתורה, שאין מתכפר לו באשם זה עד שישבי הממון שפידו לבעליו⁴⁷; אבל החמש⁴⁸ אינו מעכב הכפרה⁴⁹. כבר בארנו בהלכות שבועות, אימתי יהיה חיב בשבועה זו שפקריב עליה אשם זה⁵⁰, ואימתי יהיה פטור ממנה; ועל אי זו דרך יתחייב אשמות רבות כמנן חיוב השבועות, ועל אי זו דרך לא יהיה חיב אלא אשם אחד⁵¹.

(40) שיש על זה קרבן אשם. (41) אבל פחות מפרטה אינו ממון, והכופר ונשבע על פחות משווה פרוטה פטור משבועת הפקדון. (42) שלקח ממון אדם בגלוי ובפרהסיא בחוזק יד. (43) שלקח ממון אדם בסתר כגון שפשט ידו לתוך כיס חבירו ואין הבעלים יודעים. (44) כגון עושק, או מצא אבידה וכיחש בה, או עשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו. (45) כשתבעו שיחזיר לו הממון. (46) ולמדו זה בגמרא שם בגזירה שווה "תחטא - תחטא", משבועת העדות. (47) שנאמר (שם כ"ז) "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ושלם אותה וגו' ואת אשמו יביא וגו'". הרי שרק אחר השבת הגזילה מתכפר באשם ובכבא קמא קי. במשנה: "הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא". ובגמרא שם קיא. למדו כן ממה שנאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח): "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי נאמר "אשר יכפר" בלשון עתיד, להורות, שאינו מתכפר אלא אחר כך, אחרי שישבי את הגזילה לכהן. (48) שהוא מחוייב להוסיף חומש על הקרן, שהוא אחד מארבעה מהקרן מפני שכתוב (ויקרא שם, כד) "ושלם אותה בראשו וחמישיתיו יוסף עליו". (49) בבא קמא שם במשנה: "נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב", ולמדו כן בגמרא שם קיא. הדיוט מהקדש (=מן הנהנה מן ההקדש) מה הקדש אם מעל לא מעכב החומש את הכפרה, אף הדיוט אין החומש מעכב את הכפרה. (50) כלומר, אימתי מתחייב קרבן אשם גזלות על שבועה זו ואימתי פטור. (51) על כמה וכמה שבועות.

ח. על המעילה⁵² פיצד? כל הנהנה משוה פרוטה⁵³ מן ההקדש בשגגה⁵⁴ - מחזיר מה שנהנה ויוסיף חמש ויקריב אשם ויתכפר לו⁵⁵. וכבר בארנו בהלכות מעילה, שהקרן והקרן מעכבין הכפרה, ואין החמש מעכבין⁵⁶.

ה. הבא על השפחה²⁹ ביאות הרבה - אינו חיב אלא אשם אחד³⁰. פיצד? הבא על השפחה ביאות הרבה בזדון, או שבא עליה בשגגה ונודע לו וחזר ובא עליה בשגגה ונודע לו, אפלו מאה פעמים במאה העלמות³¹ - מקריב אשם אחד³² ומתכפר לו על הכל, על הזדונות שבה ועל השגגות. במה דברים אמורים? בשפחה אחת; אבל הבא על שפחות הרבה, אפלו בהעלם אחת³³ - חיב אשם על כל שפחה ושפחה³⁴.

(29) חרופה. (30) ונלמד זאת בגמרא שם ממה שכתוב (ויקרא יט, כב) "וכיפר עליו הכהן באיל האשם וגו' על חטאתו אשר חטא" "שעניינו מכל חטא שחטא בבעילה זו, איל האשם מכפר עליו". וכל זה הוא לבעול, אבל השפחה עצמה "חייבת מלקות על כל ביאה וביאה כשאר חייבי לאווין, אם הייתה מזידה". (31) שאם לא נודע לו הרי גם בשאר איסורין אינו חייב אלא חטאת אחת כמפורש למעלה פרק ה הלכה א. (32) אף על פי שאמרו בשבת עב. שלמי שסובר שבאשם וודאי צריך שייודע לו חטאו תחילה - הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. והרי פסק רבינו כן להלן הלכה י - סמך רבינו על הסוגיא הנ"ל בכריתות, שאמרו שם שבחמש העלמות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת, הרי שאין הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. (33) שלא הייתה ידיעה בין ביאה לביאה. (34) שהגופים הם המחלקים לחייבו על כל שפחה ושפחה קרבן מיוחד, שנאמר (שם) "והיא שפחה", לחלק על כל שפחה ושפחה.

ו. בעל שפחה³⁵ והפריש אשמו, וחזר ובעלה אחר שהפריש אשמו - חיב על כל אחת ואחת; שההפרישה מחלקת³⁶, ונמצא פמי שהקריב ואחר כך בעל. וכן אם בעל חמש בעילות בהעלם אחת בשפחה אחת, ונודע לו על אחת מהן³⁷ והפריש אשמו, ואחר כך נודע על השניה - מפריש אשם אחר³⁸. אף על פי שבהעלם אחת היו פלן, הואיל ולא נודע לו אלא אחר שהפריש, נמצא כבועל אחר שהפריש. שדין השוגג והמזיד בשפחה אחד הוא³⁹.

(35) כלומר, שפחה חרופה שהבא עליה כמה ביאות אפילו נודע לו ביניהן אינו חייב אלא אחת. (36) כן אמרו בשבת שם אפילו למי שסובר שבאשם וודאי אין צורך בידיעה בתחילה, מודה הוא שהפרשה מחלקת, אם כן הוא הדין לדין, שידיעות אינן מחלקות בשפחה - שההפרשות מחלקות. (37) שאף על פי שלענין אכילת חלב ידיעה שלאחר עבירה מחלקת - כאן בשפחה חרופה, שאין הידיעה מחלקת באמצע, בוודאי שאינה מחלקת לאחר עבירה, אלא אם כן יש עימה גם הפרשה. (38) [אף על פי שבגמרא (שבת שם) לא אמרו אלא: "מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא", כלומר, אם בעל ונודע לו והפריש קרבן, ואחר כך שוב בעל, אבל לא הזכירו דין הפרשה שלאחר המעשים אם היא מחלקת - למד זאת רבינו ממה שאמרו שם: "מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש

הארץ מביאין שעירת עזים או נקבה מן הצאן.

16 יא. כֹּל חֵטָא שְׁחִיבִין עָלָיו אָשֶׁם וְדָאֵי, אִם נִסְתַּפֵּק
17 לוֹ אִם עֲשָׂאָהּ אוֹ לֹא עֲשָׂאָהּ - פְּטוּר מִכֹּלֹם.⁶⁹
18 לְפִיכָף, הֵבֵא עַל יָדוֹ סֶפֶק מְעִילָה - אֵינּוּ חַיֵּב
19 כֹּלֹם.⁷⁰ כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מְעִילָה.

(69) שאינו חייב אשם תלוי, אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ודבר זה נחלקו בו חכמים ורבי עקיבא במשנה כריתות כב. ופסק רבינו כחכמים. (70) הזכיר באופן מיוחד ספק מעילה משום שבה המחלוקת של רבי עקיבא וחכמים הנ"ל.

20 יב. הֵיזְתָה לְפָנָיו חֲתִיכָה שֶׁל חֲלִין וְחֲתִיכָה שֶׁל
21 הַקֹּדֶשׁ, אֲכַל אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אֵי זוֹ הִיא -
22 פְּטוּר;⁷¹ חָזַר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - מְבִיא אָשֶׁם עַל
23 מְעִילָתוֹ;⁷² אֲכַל אַחַר אֶת הַשְּׁנִיָּה - שְׁנִיָּהֵן פְּטוּרִין.⁷³

(71) שהוא ספק אם מעל בהקדש או לא, וכדברי חכמים החולקים על רבי עקיבא, שם כב במשנה. (72) שהרי וודאי מעל. (73) כי כל אחד מהם הוא בספק אם מעל או לא.

24 יג. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב⁷⁴ וְחֲתִיכָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, אֲכַל אַחַת
25 מֵהֶן⁷⁵ - מְבִיא אָשֶׁם תְּלוּי מִשּׁוּם חֶלֶב; אֲכַל אֶת
26 הַשְּׁנִיָּה⁷⁶ - מְבִיא חֲטָאת עַל הַחֶלֶב⁷⁷ וְאָשֶׁם וְדָאֵי שֶׁל
27 מְעִילָה עַל הַהֶקְדָּשׁ;⁷⁸ בָּא אַחַר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה -
28 אִף הַשְּׁנִי מְבִיא אָשֶׁם תְּלוּי.⁷⁹ חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב⁸⁰
29 וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב הַקֹּדֶשׁ, אֲכַל אַחַת מֵהֶן - מְבִיא
30 חֲטָאת⁸¹; אֲכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה אַחַר שְׁנוּדַע לוֹ עַל
31 הָרֵאשׁוֹנָה⁸² - מְבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת⁸³ וְאָשֶׁם וְדָאֵי עַל
32 מְעִילָתוֹ;⁸⁴ בָּא אַחַר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - זֶה מְבִיא
33 חֲטָאת וְזֶה מְבִיא חֲטָאת⁸⁵ בְּלִבְדָּ.⁸⁶ כִּבֵּר בְּאַרְנוּ
34 בְּהִלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת מֵאִיזָה טַעַם נוֹסֵף אֲסוּר
35 הַקֹּדֶשׁ עַל אֲסוּר חֶלֶב⁸⁷. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּאֵלוֹ
36 הָאֲסוּרִין.

(74) חולין. (75) בשוגג. (76) בשוגג אפילו אחר שהביא אשם תלוי. (77) שם. שהרי אכל וודאי חלב, והאוכל חלב בשוגג חייב חטאת. (78) שהרי אחת מהן הוא של הקדש. (79) שם. כי גם זה הוא ספק אכל חלב או לא שחייב אשם תלוי. וראה למעלה הלכה זו כי זהו איסור קבוע. (80) חולין. (81) שהרי שתי החתיכות הן חלב, וחייב חטאת על איסור אכילת חלב בשגגה. ואינו חייב אשם תלוי על ספק הקדש משום שפוסק כחכמים שאין מחייבים על ספק מעילה. (82) שהידיעות מחלקות. אבל בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת. (83) על שתי אכילות של חלב, אחת על חתיכת חלב החולין ואחת על חתיכת חלב של הקדש. (84) שהרי אכל חתיכת חלב של הקדש, וחזן מאיסור חלב עבר גם על איסור מעילה בהקדש. (85) שם במשנה, שהרי כל אחד מהם אכל חלב וודאי. (86) ואינם חייבים אשם תלוי על ספק מעילה. (87) שאף על פי שאין איסור חלב על איסור - חל איסור הקדש על איסור חלב, מפני שהוא

(52) ראה למעלה הלכה א שיש על זה קרבן אשם. (53) משנה מעילה יח. ובבא מציעא נה. "הנהנה בשווה פרוטה מן ההקדש מעל". (54) אבל במזיד לוקה ומשלם קרן בלבד. (55) שנאמר (שם, טר"ט) "נפש כי תמעול מעל וחסאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו וגו'". (56) שנאמר (שם) "יכפר עליו באיל האשם" - איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב.

1 ז. הָאוֹכֵל מִדְּבַר שְׂמוּעֵלִין בּוֹ בְּחִמְשָׁה תַּמְחוּיִין⁵⁷
2 בְּהֶעֱלֵם אַחַת, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מְזַבֵּחַ אֶחָד, אִם יֵשׁ
3 בְּכָל אֲכִילָה וְאֲכִילָה שְׁוֶה פְּרוּטָה - חַיֵּב אָשֶׁם עַל
4 כָּל אֶחָד וְאֶחָד⁵⁸; שֶׁהַתַּמְחוּיִין מְחַלְקִין בְּמְעִילָה,
5 וְהָרִי הֵן כְּמִינֵין הַרְבֵּה⁵⁹, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין מְחַלְקִים
6 בְּחִיּוֹב הַפְּרִיחוֹת⁶⁰. חֲמֵרָא יִתְרָה יֵשׁ בְּמְעִילָה: שְׁהָרִי
7 עֲשָׂה בֵּה הַמְהִינָה בְּנִהְיָה⁶¹, וּמִצְטַרְפֵּת לְזִמְן מְרַבָּה⁶²,
8 וְשְׁלִיחַ שְׁעֵשָׂה שְׁלִיחוֹת⁶³ - חַיֵּב הַמְשַׁלַּח⁶⁴; מַה
9 שֶׁאֵין דְּבָרִים אֵלּוֹ בְּשַׁר הָאֲסוּרִין.

(57) שמתבשלים בחמש קערות נפרדות, כלומר, בחמשה מיני תבשילים. (58) משנה בכריתות טו: "אמר רבי יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בה' תמחויין בהעלם אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה". (59) כלומר, כאילו אכל כמה מיני איסורים שחייב על כל איסור ואיסור בנפרד. (60) ראה למעלה פרק ו שם שבשאר האיסורים אין תמחויין מחלקים. (61) כלומר, אם אחד נותן לשני דבר הקדש שיאכלנו או שיהינה ממנו - חייב הנותן, ולא זה שקיבל (רש"י שם). (62) שאם אכל חצי זית מדבר שמועלין בו, ולאחר זמן רב, אפילו אחר שלוש שנים, אכל חצי זית שני - מצטרפין שני חצאי הזיתים לחייבו אשם מעילה, ולמדו זאת (שם יח:): ממה שנאמר (שם, טו) "תמעול מעל". הלשון הכפולה "תמעול מעל" מרבה גם צירוף כזה. (63) שאמר לו תן בשר זה לאורחים ונתן. (64) משנה מעילה כ. "השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל", מה שאין כן בכל האיסורים, שאמרו בהם: "אין שליח לדבר עבירה" והשליח חייב.

10 י. כֹּל הַמְּחִיב אָשֶׁם וְדָאֵי צָרִיף שְׁנוּדַע לוֹ חֵטָאוֹ
11 תְּחִלָּה וְאַחַר כִּף יִקְרִיב⁶⁵ אָשָׁמוֹ; אֲכַל אִם הִקְרִיבוּ
12 קִדְּם שְׁנוּדַע לוֹ וְנוּדַע לוֹ אַחַר שֶׁהִקְרִיב - אֵינּוּ עוֹלָה
13 לוֹ⁶⁶. וְכָל חֵטָא שְׁחִיבִין עָלָיו אָשֶׁם וְדָאֵי - אֶחָד
14 הַמִּלֵּךְ וְאֶחָד כֹּהֵן מְשֻׁחֵי⁶⁷ אוֹ שְׂאָר עִם הָאֲרִיץ שְׁוִין
15 בְּוֶן.⁶⁸

(65) פשטות הפסוק משמע כך, שכתוב (שם, כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם" כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהודות כי "חטא ואשם והשיב את הגזלה וכו' ואת אשמו יביא וכו'". (67) וצריך להביא אשם אחר גדול בימי בית ראשון, שנמשח בשמן המשחה. (68) שחייבים אשם. מה שאין כן באשם תלוי, שאינם שווים, שהכהן המשוח אינו חייב בו. וכמו כן לענין קרבן חטאת חלוקים הם, שהמלך מביא שעיר עזים, והכהן המשוח - פר בן בקר, ושאר עם

10 הִיְתָה יְדָה מְשֻׁגָּת לְשָׂה וְאֵינָה מְשֻׁגָּת לְנִסְכָּיו¹² -
11 מְבִיאָה קֶרֶבֶן עֲנִי¹³.

11 (11) שם יב, ר"ח. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג. (12) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב והלכה ד, שכבש היולדת הקרב לעולה טעון גם נסכים: עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן, ויין לנסך רביעית ההין. (13) שתי תורים או שני בני יונה, ונלמד דין זה בספרא (פרשת תזריע פרק ד הלכה א) ממה שנאמר (שם, א) "ואם לא תמצא ידה די שה", ללמד שאם יש לה שה ואין לה הדברים הנצרכים לשה זה - שמביאה קרבן עני.

12 ג. הַמְצַרֵּעַ פְּשִׁיטָהּ - מְבִיא שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת¹⁴. מֵהֵן
13 שְׁנֵי כִבְשִׁים, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד אֲשֶׁם, וְכִבְשָׁה¹⁵
14 לְחֻטָּאת. אִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת - מְבִיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ
15 שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֻטָּאת, וְכִבְשׁוֹ
16 לְאֲשֶׁם.

14 (14) שם יד, י, כ"א-כב. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג. (15) נקבה מן הכבשים.

17 ד. עַל שְׁבוּעַת הַעֲדוּת¹⁶ וְעַל שְׁגִגַּת שְׁבוּעַת בְּטוּי¹⁷
18 וְעַל שְׁגִגַּת טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וְטְמֵאָת קִדְשֵׁיו¹⁸ מְבִיא
19 כִּשְׁפָה¹⁹ אוֹ שְׁעִירָה²⁰, כִּשְׂאֵר הַחֻטָּאוֹת הַקְּבוּעוֹת²¹.
20 וְאִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת - מְבִיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי
21 יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֻטָּאת. וְאִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת
22 לְעוֹף - מְבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה²² סֹלֶת. וְהִיא הַקְּרוּיָה
23 מִנְחַת חוּטָא, שֶׁכֶּכֶר נִתְפָּרְשוּ מֵעֲשִׂיָהּ בְּהַלְכוֹת
24 מֵעֲשִׂיָהּ הַקְּרָבָנוֹת²³.

16 (16) בין בודון בין בשגגה (למעלה הלכה א). (17) שם ה, ד, ר"ז. (18) שם, ב"ג, ר"ז. (19) נקבה מן הכבשים. (20) נקבה מן העזים. (21) ראה למעלה פ"א הלכה ד. (22) שם, י"א. (23) פ"ז.

25 ה. כָּל הַקְּרָבָנוֹת הָאֵלוֹ מְפָרְשִׁין בְּתוֹרָה וּמְפָרְשׁ זֶה
26 שְׁחִיב לְהַבְיָאן, חוּץ מִטְּמֵאָ שְׁנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ בְּשֻׁגָּה
27 אוֹ אֶכָּל קִדְשׁ²⁴. שֶׁכֶּף כְּתוּב שָׁם: וְנִפְשׁ פִּי תַחֲטָא
28 וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים²⁵ וְגוֹמֵר. אוֹ נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל
29 דְּבַר טְמֵאָ²⁶ וְגוֹמֵר. אוֹ נִפְשׁ פִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא
30 בְּשִׁפְתַיִם²⁷ וְגוֹמֵר. וְהָיָה כִּי יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה
31 וְגוֹמֵר. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדְּרֹשׁ²⁸, שְׂדֵה שְׁחִיב פֶּאן קֶרֶבֶן
32 לְטְמֵאָ - כִּשְׁנֹטְמֵאָ וְנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֶכָּל קִדְשׁ
33 וְהוּא לֹא יִדְעֵי²⁹. אִף עַל פִּי שְׁהַדְּבַר מִפִּי הַקְּבָלָה³⁰
34 - הָרִי הוּא כְּמִפְרָשׁ³¹, שְׁהָרִי בְּפִרוּשׁ חִיבָה תוֹרָה
35 כִּרְת לְטְמֵאָ שְׂאֶכָּל קִדְשׁ וְלְטְמֵאָ שְׁנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ³².
36 כְּאוֹכֵל נֹאמֵר: וְהִנֵּפֵשׁ אֲשֶׁר תֹּאכֵל בְּשֹׁר מִזֶּבֶח
37 הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָהּ וְטְמֵאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָהּ. וְכִנְכֹּנֵס
38 לְמִקְדָּשׁ נֹאמֵר: וְנִכְרְתָהּ הִנֵּפֵשׁ הַחַיָּא מִתּוֹךְ הַקְּהָל
39 פִּי אֵת מִקְדָּשׁ ה' טְמֵאָ³³. וְכִינֵן שְׁחִיבָה תוֹרָה כְּרַת³⁴

איסור מוסיף, שהחלב הזה לא היה אסור אלא באכילה, וכשהקדישו נאסר גם בהנאה, ומתוך שנוסף בו איסור הנאה, נוסף עליו גם איסור אכילה לחייבו גם משום חלב וגם משום הקדש, ובאיסור מוסיף אמרו "איסור חל על איסור".

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

1 א. שְׂשָׂה² מִצֹּתָן שְׁיִקְרִיבוּ קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיִוָּרְדוּ³, וְאֵלוֹ
2 הֵן: א. הַמְצַרֵּעַ⁴. ב. וְהַיּוֹלְדֵת⁵. ג. וְהַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעַת
3 הַעֲדוּת⁶ בֵּין בְּיָדוֹן בֵּין בְּשֻׁגָּה⁷. ד. וְהַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעַת
4 בְּטוּי לְשִׁקְרָה⁸ בְּשֻׁגָּה⁹. ה. וְהַטְּמֵא שְׂאֶכָּל קִדְשׁ
5 בְּשֻׁגָּה¹⁰. ו. וְהַטְּמֵא שְׁנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ בְּשֻׁגָּה.

(1) יבאר מה בין שגגת מקדש וקדשיו לשאר כריתות, והחייבים קרבן מספק אם מביאים אותו. (2) אנשים. ובמשנה (כריתות ט). תנן "חמשה", משום שהמשנה מונה טמא שאכל קודש וטמא שנכנס למקדש, לאחד. ואילו רבנן מונה אותם לשנים (כסף-משנה). (3) כלומר, קרבן שאינו קבוע. שאם היה עשיר, מביא בהמה; ואם היה עני מביא עוף או עשירית האיפה, ראה למעלה פ"א הלכה ד. (4) שנאמר (ויקרא יד, י, כ"א-כב): "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה וגו' ואם דל וגו' ולקח כבש וגו' ושתי תורים וגו'". (5) שנאמר (שם יב, ר"ח) "ובמלאות ימי טהרה וגו' תביא כבש בן שנתו לעולה וכן יונה או תור לחטאת וגו' ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וגו'". (6) שידעו העדים עדות ממון ותבעם בעל העדות להעיד לו, וכפרו בעדותו ולא העידו ונשבעו שאינן יודעין לו עדות, זו היא שבועת העדות (פרק א מהלכות שבועות הלכה יב). ונאמר (שם ה, א, ר"ז) "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה או שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די שה והביא וגו' שתי תורים וגו'". (7) משנה שם ט. ובגמרא שם, נלמד משום שבכולן נאמר בתורה "ונעלם", וכאן (בשבועת העדות - שם, א) לא נאמר "ונעלם", הרי משום שחייבה התורה על המזיד כשוגג. (8) שנשבע (=לעתיד) שלא יאכל, ואכל. או שנשבע שיאכל, ולא אכל. או שנשבע (=לעבר) שלא אכל, ואכל. או שאכל, ולא אכל (שם הלכה ג). ואמר (שם, ד, ר"ז) "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה או שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די שה והביא וגו' שתי תורים או שני בני יונה". (9) שנאמר (שם, ד) "ונעלם ממנו". (10) שנאמר (שם, ב"ג) "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' ונעלם ממנו וגו'". וראה להלן הלכה ה, כי מפי השמועה למדו שהפסוק הזה מדבר בטמא שנכנס למקדש או טמא שאכל קודש ולא ידע. וראה למעלה פ"א הלכה ג.

6 ב. קֶרֶבֶן הַיּוֹלְדֵת¹¹: אִם הִיְתָה עֲשִׂירָה - מְבִיאָה כִּבְשׁוֹ
7 בֵּן שְׁנָתוֹ לְעוֹלָה וּבֵן יוֹנָה אוֹ תוֹר לְחֻטָּאת; וְאִם אֵין
8 יְדָה מְשֻׁגָּת - הָרִי קֶרֶבֶן יוֹרְד וּמְבִיאָה שְׁתֵּי תוֹרִים
9 אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֻטָּאת. אִפְלוֹ

להביא. וראה בתפארת ישראל שם אות צד. [ועיין בנדירים לו. ובגליון הש"ס שם]. (37) חייב להביא, משנה בנגעים שם, וברייתא בנדירים לה: ובנזיר כד. ובכא מציעא קד. (38) בשבילה (רבינו בפיה"מ שם). (39) דברי ר' יהודא במשנה שם, ואין חולק עליו (כסף-משנה). ואין אומרים, כיון שנשאת היא עניה, שהרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, יביא בשבילה קרבן עני אף אם הוא עשיר, אלא מביא עליה קרבן עשיר, שאשתו כגופו. ראה בפיה"מ לרבינו, בנגעים שם. (40) שהוא עשיר. נגעים שם. (41) בשביל בנו. (42) [בין עבדים ובין כנענים. ואף לדעת הר"ש, שהמדובר רק במחוסרי כפרה (ראה למעלה), הרי טומאת צרעת נוהגת גם בעבדים כנענים (פ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכה א), וכמו כן נוהגת בהם טומאת זיבה (פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד), והם מחוייבים בקרבנות]. (43) אף אם הוא עשיר. ובנו ובתו ועבדו ושפחתו לאו דוקא, כי הוא הדין שמביא בשביל כל אדם, אלא מזכיר אלו להודיענו שאף בנו ובתו הקטנים או אפילו הגדולים הסמוכים על שולחנו (דומיא דעבדו ושפחתו), שיש לו הכרח להביא בשבילם קרבן כדי שלא יטמאו טהרותיו על שולחנו, והיה מקום לסברא שיביא בשבילם קרבן עשיר, אם הוא עצמו עשיר - השמיענו שאין הדבר כן, אלא מביא בשבילם קרבן עני, שהתורה חסה עליו (משנה אחרונה, נגעים שם). (44) קרבן זה מטהרן לאכול בקדשים. ראה להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א, שמחוסרי כפרה אינם אוכלים בקדשים עד שיביאו קרבן, וראה שם הלכה ה.

8 ז. הַמִּלֶּךְ וְכֵהֵן מְשִׁיחַ מְבִיאִין קֶרְבָּן⁴⁵ עַל שְׁבוּעַת
9 הָעֵדוּת אוֹ עַל שְׁבוּעַת פְּטוּי אוֹ עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ
10 וְקִדְשֵׁיו⁴⁶ כְּשֶׁאָר הַדִּיּוֹטוֹת⁴⁷; שְׁלֹא חֵלֵק הַכְּתוּב קֶרְבָּן
11 מִלֶּךְ מִקֶּרְבַּן הַדִּיּוֹט וּמִקֶּרְבַּן כֹּהֵן מְשִׁיחַ⁴⁸ אֶלָּא
12 בַּמִּצְוֹת⁴⁹ שֶׁחֵיבִים עַל שְׁגָגָתָן חֲטֵאת קְבוּעָה, כְּמוֹ
13 שֶׁבְּאַרְנֵי⁵⁰, אֲבָל בְּקֶרְבָּן עוֹלָה וַיּוֹרֵד פֶּלֶן שְׁוִים⁵¹. כִּבֵּר
14 בְּאַרְנוֹ בַּהֲלֹכוֹת שְׁבוּעוֹת⁵², אֵימָתִי יִהְיֶה חֵיב עַל
15 שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וְעַל שְׁבוּעַת שְׁגָגַת פְּטוּי, וְאֵימָתִי
16 יִהְיֶה פְטוּר עֲלֵיהֶן; וְעַל אֵי זֶה דֶּרֶךְ יִהְיֶה חֵיב קֶרְבָּנוֹת
17 הַרְבֵּה פְּמִנֵּן הַשְּׁבוּעוֹת, וְעַל אֵי זֶה דֶּרֶךְ לֹא יִהְיֶה חֵיב
18 אֶלָּא קֶרְבָּן אֶחָד. וּבַהֲלֹכוֹת מְחֻסְרֵי כִפָּרָה⁵³ אֲבָר,
19 בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ תִּתְחַיֵּב הַיּוֹלֵדֵת וְהַמְצַרֵּעַ קֶרְבָּנוֹת הַרְבֵּה,
20 וּבְאֵי זֶה דֶּרֶךְ יִתְחַיֵּב כֹּל אֶחָד מֵהֶן קֶרְבָּן אֶחָד.

(45) משנה בהוריות ט. "על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ומה שאמרו שם ח: במשנה "אין חייבין (כהן המשיח ובית-דין) על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו, והנשיא כיוצא בהם, דברי רבי יוסי הגלילי" מפרש רבינו (בפיה"מ שם) שאין כהן המשיח מביא פר, והמלך שעיר עזים, אלא מביאין כהדיוט קרבן עולה ויורד (וראה בהשגת הראב"ד וכסף-משנה כאן). ומה שאמרו רבי עקיבא (במשנה שם) כי המלך אינו חייב בשבועת העדות, שהמלך לא דן ולא דנין אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו (וכן פסק רבינו בפ" מהלכות שבועות

1 על טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו, פֶּרֶשׁ הַקֶּרְבָּן שֶׁמְבִיאִין
2 על שְׁגָגָתָן³⁵.

(24) בשגגה, שאינם מפורשים בתורה שחייבים להביא קרבן עולה ויורד. (25) זוהי שבועת העדות. (26) ולא מפורש שאכל קודש בטומאה או שנכנס למקדש בטומאה. (27) זוהי שבועת ביטוי. (28) בשבועות ו: ז. (29) שם ז. אמר רבא, שלמדו גזירה-שוה "טומאתו - טומאתו". נאמר כאן בקרבן עולה ויורד (שם ה, ג) "או כי יגע בטומאת אדם לכל טומאתו", וכתוב במטמא מקדש (במדבר יט, יג) "את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מִישראל, כי מי נדה לא זורק עליו טמא יהיה עוד טומאתו בו" - מה להלן טומאת מקדש, אף כאן (שלא פירש מה היא טומאה זו שחייבין עליה קרבן עולה ויורד) היא טומאת מקדש. ואוכל קודש, נלמד (שם) בברייתא: רבי אומר אקרא אני חיה, בהמה למה נאמר (שבקרבן עולה ויורד כתוב, ויקרא ה, ב) "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וגו'", וכיון שמזכיר "חיה" הרי גם בהמה בכללה (שהרי כתוב שם יא, ב "זאת החיה אשר תאכלו", ומיד סמוך לזה כתוב (שם, ג) "כל מפרסת פרסה וגו' בבהמה אותה תאכלו", הרי שבהמה בכלל חיה) ולמה לו להזכיר כאן גם "בהמה טמאה", כדי ללמוד גז"ש "בהמה טמאה - בהמה טמאה": נאמר כאן "בהמה טמאה", ונאמר להלן (שם ז, כא) באוכל קדשים בטומאה "ונפש כי תגע בכל טמא, בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא, ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", מה שם מדובר לענין אוכל קודש בטומאה, אף כאן (בקרבן עולה ויורד) שכתוב טומאה, מדובר באוכל קודש בטומאה. (30) שהרי אין זה מפורש בתורה, אלא נלמד בגזירה-שוה. (31) בתורה. (32) במזיד. (33) במכות יד: למדו זאת מן הפסוק (שם יט, יג) "את משכן ה' טמא ונכרתה". וראה בספר המצוות לא-תעשה עז, ובערה שם שי. (34) במזיד. (35) בברייתא שבועות ו: "מנין שאין הכתוב (=נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו') מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו (=שאין מחייבו על מגע אלא-אם-כן אכל קודש בטומאה או נכנס למקדש בטומאה). ודין הוא: הואיל והזהיר וענש על הטומאה [בזדון - רש"י] וחייב קרבן על הטומאה, מה כשהזהיר וענש על הטומאה לא הזהיר וענש אלא על טומאת מקדש וקדשיו, אף כשחייב קרבן על הטומאה לא חייב אלא על טומאת מקדש וקדשיו".

3 ז. כֹּל קֶרְבָּנוֹת³⁶ שֶׁהָאִשָּׁה חֵיבַת - בְּעֵלָהּ מְבִיא³⁷ עַל
4 יְדִיהָ³⁸. אִם הָיָה עֲנִי - מְבִיא קֶרְבָּן עֲנִי, וְאִם הָיָה
5 עָשִׁיר - מְבִיא עַל יְדִיהָ קֶרְבָּן עָשִׁיר³⁹. וּמְבִיא אָדָם⁴⁰
6 עַל יְדֵי בְנוֹ⁴¹ וְעַל יְדֵי בָתּוֹ וְעַל יְדֵי עֶבְדּוֹ וְשִׁפְחָתּוֹ⁴²
7 קֶרְבָּן עֲנִי⁴³ וּמְאֻכְלָן בְּזָבְחִים⁴⁴.

(36) לדעת הר"ש (פי"ד מנגעים משנה יב בשם ספרי זוטא) אין הבעל חייב אלא בקרבנות שבאים לטהרתה, והם קרבנות לידה, זיבה וסוטה. אבל קרבנות שבאים לכפרתה, כגון שאכלה חלב או חיללה שבת בשוגג - אינו חייב

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ראשון ד' תמוז - ספר קרבנות - הלכות שגגות קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חייב על האונס, ראה בפ"ו מהלכות נזירות הלכה ג) וראה בקרית-ספר ולחם-משנה כאן. (56) ולא על זדון, שכיון שלא חייבה התורה אלא על השוגג בלבד ולא על המזיד - כל-שכן שלא חייבה על האונס. (57) ראה בשבועות יז: ויח. (ולמעלה פ"ה הלכה ו) שהבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת תשמיש, הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שזה אנוס ומה היה לו לעשות.

5 ז. מִי שֶׁהִפְרִישׁ מְעוֹת לְכַבֵּשָׁה שֶׁל חֲטָאתוֹ⁵⁸ וְצָרִיף
6 לָהֶן⁵⁹ - הָרִי זֶה מְבִיא שְׁעִירָה⁶⁰ וַיַּחְלִל אוֹתָם הַמְּעוֹת
7 עַל הַשְּׁעִירָה⁶¹ וַיִּהְיֶה בָּהֶן⁶². וְכֵן אִם הִפְרִישׁ
8 לְשְׁעִירָה⁶³ וְלָקַח כֶּשֶׁבֶת⁶⁴ - יִהְיֶה בָּהֶן.

(58) המדובר כאן בקרבן חטאת של עולה ויורד (ובעשיר שמביא כבשה או שעירה), ראה להלן טעמו של דבר, אבל בחטאת קבועה (ראה למעלה פ"א הלכה ד, שמביא כבשה או שעירה), אם נשאר מן המעות שהפריש לחטאת - יפלו לנדבה, ראה פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. (59) למעות הללו, וכגון שהעני, וכגון שדמי השעירה פחותים מדמי הכבשה. (60) משנה בכריתות כז: (61) הוא פודה את המעות מקדושתם על השעירה הזאת, והיא נכנסת בקדושה תחת המעות היוצאים לחולין. (62) במעות האלו שחסך מההפרש שבין כבשה לשעירה. ולמדו כן (שם בגמרא) ממה שנאמר בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה, ו"י) "מחטאתו" - "מחטאתו" - ממקצת חטאתו. כלומר, ממקצת הדבר שהפריש לחטאתו, שאם העני מתכפר במקצת, והנותר מותר בהנאה, וראה גם בפיה"מ לרבינו שם. ונראה מדברי רבינו שדווקא אם הוא צריך למעות, וכגון שהשעירה יותר זולה (או להיפך כשהכבשה יותר זולה), אז מותר לו לשנות, אבל אם אינו צריך למעות, לא ישנה מן כבשה לשעירה או משעירה לכבשה. ובפירוש"י במשנה כריתות שם, נראה שהכל תלוי ברצונו, וראה מרכבת המשנה. (63) משנה שם. כלומר, שהפריש מעות בשביל לקנות שעירה, והעני, והכבשה יותר זולה, וצריך למעות הללו שבהפרש בין שווי הכבשה לשווי השעירה. (64) וחילל את המעות על-ידי הכבשה, כמבואר למעלה.

9 י. הִפְרִישׁ מְעוֹת לְבַהֲמָה⁶⁵ וְהֶעֱנִי⁶⁶ - יִקַּח שְׁתֵּי
10 תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בָּנֵי יוֹנָה⁶⁷ וַיַּחְלִל עֲלֵיהֶן אוֹתָם
11 הַמְּעוֹת וַיִּהְיֶה בָּהֶם. הִפְרִישׁ מְעוֹת לְבַנֵּי יוֹנָה אוֹ
12 לְתוֹרִים⁶⁸ וְהֶעֱנִי - יְבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה⁶⁹ וַיַּחְלִל
13 עֲלֵיהֶן אוֹתָם הַמְּעוֹת וַיִּהְיֶה בָּהֶן. וְכֵן אִם הָיָה
14 עֲנִי וְהִפְרִישׁ מְעוֹת לְעֲשִׂירִית הָאֵיפָה וְהֶעֱשִׂיר -
15 יוֹסִיף עֲלֵיהֶן⁷⁰ וַיְבִיא עוֹף. הִפְרִישׁ לְעוֹף וְהֶעֱשִׂיר
16 - יוֹסִיף עֲלֵיהֶן וַיְבִיא כֶּשֶׁבֶת אוֹ שְׁעִירָה. אֶפְלוּ
17 הָיָה מוֹרִישׁוֹ גּוֹסֵס⁷¹ - הָרִי זֶה עֲנִי⁷² עַד שְׁעִמּוֹת
18 מוֹרִישׁוֹ וַיִּרְשָׁנוּ⁷³.

(65) המדובר באחד מהששה שמצוותם שיקריבו קרבן עולה ויורד (למעלה הלכה א), ובעשיר שהפריש מעות כדי לקנות בהמה (=שעירה או כבשה) לחטאת. (66) ירד מנכסיו, וראה למעלה הלכות ב-ג ד כי קרבן העני - שתי תורים או

הלכה א"היו עדיו וכו' או שהיה המלך אחד מעידיו שאינו ראוי להעיד וכו' ונשבעו, פטורין משבועת העדות") - כל זה אינו אלא משום שאין זה מכבודו של מלך לבוא לבית-הדין להגיד עדותו, אבל אם באו בית-הדין והנתבעים לבית המלך והעיד שם, מקבלים עדותו, ובאופן זה אם כפר ונשבע שאינו יודע עדות חייב בקרבן שבועה, וראה במרכבת המשנה ובמעשה רוקח. (46) [למעלה (ה"א) מנה רבינו גם מצורע ויולדת", וכאן השמיטם; לפי ש"יולדת" אינה לא במלך (ראה בפ"א מהלכות מלכים ה"ה, שאין מעמידים מלכה), ולא ככהן גדול (ראה בפ"ט מהל' ביאת מקדש ה"א, שבבנות אהרן אין קדושת כהונה). ו"מצורע", אע"פ שישנו בכ"ג, שאם כי נפסל מלהיות כ"ג (ראה בהוריות יב: ובבכורות מה: במשנה. ומה שאמרו במועד קטן יד: "והצורע לרבות כהן גדול, והא כהן גדול דכל השנה כרגל וכו' שמעמינה (מצורע) נוהג צרעתו ברגל", היינו משום שגם כהן גדול שעבר, אינו פורע ופורם, כמפורש בהוריות יא: ולפי דברי רבינו להלן פט"ו הלכה ז, גם כהן גדול שעבר מחמת מום, כל דיני כהונה גדולה עליו, ואם כן הרי הוא ככל אדם ברגל. ועיין בריטב"א שם ובתוספות ר' ידידיה תלמיד ר"י מפריש שם ח"ב עמודים יז"ה הערה 8) - מביא הוא פר הבא על כל המצוות, ככהן גדול המשמש, הרי גם כהן גדול שעבר מחמת מום, מביא פר כמפורש להלן פט"ו שם, והיה לו להביא כאן, שלענין קרבן עולה ויורד הרי הוא כהדיוט, - השמיטו משום שבמלך אינו שייך, שהרי נשיא (=מלך) שנצטרע עבר מנשיאותו, והרי הוא כהדיוט (להלן שם הלכה ט, וכן מפורש בסנהדרין קז: ועיין שם כ. ובתוספות ד"ה שתי שנים), ואין צריך לומר שלענין עולה ויורד, הרי הוא כהדיוט]. (47) קרבן עולה ויורד. וראה למעלה הלכה ד, מהו קרבן עולה ויורד. (48) שהמלך מביא שעיר עזים (זכר), והכהן המשוח - פר בן בקר, וההדיוט - שעירת עזים (נקבה) או נקבה מן הכבשים. (49) כלומר מצוות לא-תעשה. (50) למעלה פ"א הלכה א. (51) המלך והכהן המשוח וההדיוט. משנה שם (ט): "כל המצוות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן חטאת, היחיד מביא כשבה ושעירה, והנשיא שעיר, ומשיח ובית-דין מביאין פר וכו' ועל שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ופירש רש"י שם "דכתיב באשמות ואם נפש, ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן". (52) פרקים ד"ו, ט"י. (53) פ"א ופ"ד.

1 ח. כֵּל הַמְּבִיא קָרְבָן עַל הַזָּדוֹן כֶּשֶׁבֶת⁵⁴, אִם הָיָה
2 אָנוּס - פְּטוֹר מִן הַקָּרְבָן⁵⁵. וְאִין צָרִיף לֹמַר שְׁאָר
3 עֲבֻרוֹת שְׁאִינוּ חִיב חֲטָאת אֲלָא עַל שְׁגָגוֹת⁵⁶, שְׁאִם
4 הָיָה אָנוּס - פְּטוֹר⁵⁷.

(54) כגון הבא על שפחה חרופה (למעלה פרק ט הלכה א), ושבועת העדות (למעלה בפרק זה הלכה א), ושבועת הפקדון (למעלה פ"ט הלכה ז). (55) תוספתא בכריתות פ"א: "ארבעה מביאין על הזדון כשגגה, כולם באונס פטורים, חוץ מן הנזיר" (=שחייב על הזדון כשוגג, וגם

78) תוספתא כריתות פ"ד. (79) כדין עני. (80) כל זמן שלא שם עדיין הסולת לתוך כלי שרת, לא קדשה קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, וקדושת דמים נפדית (מנחות ק: והלכות איסורי מזבח שם הלכה ה). (81) שנטמאו ושנפסלו שפודין אותן, ראה הלכות איסורי מזבח שם. (82) אף-על-פי שלא נטמאה. וכן אמרו במנחות קא. "רבי אליעזר אומר, כולן טמאין נפדין, טהורין אין נפדין. חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא, שהרי אמרה תורה (ויקרא ה, ו, ייג) "מחטאתו" "על חטאתו", כלומר, לכך כתוב אצל עשירית האיפה "על חטאתו", שאם היה עני והפריש עשירית האיפה, והעשיר, יפדנה ויוסיף עליה מעות, ויביא כבשה או שעירה, כמו שאמרו בכריתות שם (רש"י שם). (83) מִשְׁשָׁם את הסולת לתוך כלי שרת, קדשה הסולת קדושת הגוף, ואין קדושת הגוף נפדית (שם). (84) תוספתא כריתות שם. כלומר, מכיון שהפסול אינו בגוף המנחה אלא בבעל המנחה שהעשיר, אסור לשרוף את המנחה מיד אלא תעובר צורתה ואחר-כך תשרף, ראה בפ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ג.

9 יג. עֲשִׂיר שְׁהֶפְרִישׁ קָן⁸⁵ לְמִכְרָה וְלִקְחַת בְּדָמֶיהָ כְּשֹׁבָה
10 או שְׁעִירָה⁸⁶ וְהֶעֱנִי⁸⁷ - יָבִיא קָן זו⁸⁸, אָף עַל פִּי
11 שְׁהִיא קִדְשַׁת דָּמִים שְׁהִיא נְדָחִית⁸⁹. וְלִמָּה לֹא
12 נְדָחִית⁹⁰ מִפְּנֵי שְׁדָחוּי מַעְקָרוֹ אֵינוֹ דְּחוּי⁹¹, וְהָרִי
13 נְרָאָה קָן זו לֹא עֲתָה. עֲנִי שְׁהֶקְרִיב⁹² קָרְבַּן עֲשִׂיר -
14 יָצָא, וְעֲשִׂיר שְׁהֶקְרִיב קָרְבַּן עֲנִי - לֹא יָצָא.

(85) בכריתות כז: כח. "אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא, מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני". ומפרש רבינו "לכבשתו" - "למכרה וליקח בדמיה כשבה". (86) והרי היא קדושה בקדושת דמים, למכרה לצורך קרבן עשיר. (87) שיכול להביא קרבן עני. (88) לאחר שיפדה אותה ויקדישה לקרבן עני. (89) כלומר, קדושת דמים זו לקרבן עשיר - נדחית, לפי שעני אינו ראוי לכתחילה לקרבן עשיר. (90) כלומר, אילו היתה בקדושת הגוף נדחית, ודאי היתה צריכה להידחות לגמרי מלהקריבה, אלא אפילו אם אין עליה אלא קדושת דמים נדחית, צריכה היא להידחות מהקרבה (לחס-משנה). וכן נראה מדברי רבינו בפרק טו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד, שקדושת דמים נדחית, מדחה הקרבן. (91) בגמרא שם אמרו שקדושת דמים מדחה, אבל רבינו לא פסק כן. ולמעלה פרק ג הלכה ח כתב רבינו, שגם בנראה ונדחה אין בעלי חיים נדחים. וכ"כ גם בפ"ג מפסולי המוקדשין הלכה כג. ועיי"ש גם בהלכה כ"ד, ובפ"טו ממעשה הקרבנות ה"ד, ובלח"מ למעלה פ"ג שם. (92) נגעים פ"ד מ"ב. וראה למעלה ה"א.

פֶּרֶק אֶחָד עֲשָׂרִי

1) יבאר דיני קרבן עולה ויורד.

15 א. שְׁנַי יֵשׁ בְּשִׁגְגַת טְמֵאת מְקַדֵּשׁ וְקִדְשֵׁי מָה שְׁאִין
16 בֵּין בְּשָׂאָר בְּרִתוֹת. שֶׁפֶל הַפְּרִתוֹת, מִיָּוֶן שֶׁשִּׁגְגַת וְנוֹדַע
17 לוֹ בְּסוּף שְׁחָטָא, אָף עַל פִּי שְׁלֹא הִיתָה לוֹ דִּיעָה
18 בְּתַחֲלָה - הָרִי זֶה חֲזַב חֲטָאת; אֲבָל בְּטְמֵאת מְקַדֵּשׁ

שני בני יונה. (67) משנה שם. ואף כי כבר הפריש מעות לקרבן עשיר, כיון שהעני אינו מביא אלא קרבן עני. ואף זה למדו שם ממה שנאמר (ויקרא ה, ו) "וכפר עליו הכהן מחטאתו" - "מחטאתו", משמע מקצת חטאתו (ראה למעלה), כלומר, אם העני יביא עוף ממקצת הדמים. (68) המדובר כאן בשבועת העדות או שבועת ביטוי או טומאת מקדש וקדשיו, שיש בהם שלש דרגות של עולה ויורד, ראה למעלה הלכה ד. (69) במשנה שם. ואף שהפריש כבר מעות לשתי תורים או לשני בני היונה - כיון שהעני עוד, מביא רק עשירית האיפה סולת למנחה. ואף זה נלמד (שם) ממה שנאמר (שם, י) "וכפר עליו הכהן מחטאתו", מקצת חטאתו. כלומר, אם הפריש מעות לשתי תורים או שני בני יונה, ושוב העני עוד, מביא ממקצת הדמים הללו, עשירית האיפה. (70) משנה שם. ואף כי כבר הפריש המעות לקרבן עני - כיון שהעשיר צריך להוסיף ולהביא קרבן עשיר. ולמדו כן בגמרא שם ממה שנאמר (שם, יג) "וכפר עליו הכהן על חטאתו", "על חטאתו" משמע שאם העשיר בינתיים, צריך להוסיף על הדמים ולהביא קרבן עשיר. (71) ועתיד לירש ממנו, ויהיה עשיר. (72) כל זמן שלא ירש אותו, ומביא קרבן עני. (73) ויצטרך להוסיף מעות עד לקרבן עשיר. משנה ערכין יז: "אבל בקרבנות אינו כן, אפילו מת אביו והניח לו וכו' אין להקדש בה כלום". ופירושו (שם יח. בגמרא) שכוונת המשנה שהיה אביו גוסס, מהו דתימא רוב גוססין למיתה, קא-משמע-לן שכל זמן שלא מת נחשב עדיין הירוש לעני, לפי שהגוסס הוא כחי לכל דבריו, ראה נזיר מג.

1 יא. עֲשִׂיר שְׁהֶפְרִישׁ כְּשֹׁבָה או שְׁעִירָה וְנִפְלָ בָּהּ
2 מוֹם⁷⁴ [וְהֶעֱנִי] - אִם רָצָה⁷⁵, יָבִיא בְּדָמֶיהָ עוֹף. אֲבָל
3 אִם הֶפְרִישׁ עוֹף וְנִפְסַל⁷⁶ - לֹא יָבִיא בְּדָמֶיּוֹ עֲשִׂירִית
4 הָאֵיפָה, שְׁאִין לְעוֹף פְּדִיוֹן⁷⁷.

(74) ברייתא כריתות כז: כז (75) כן הוא בברייתא שם. ומשמע שאם רצה יביא בדמיה כשבה אחרת, אף-על-פי שעכשיו העני. וכן מפורש בר"ש וברע"ב בנגעים פרק יד משנה יב, שמה שאמרו "מצורע עני שהביא קרבן עשיר, יצא", היינו אפילו לכתחילה [וראה בתפארת ישראל כריתות פ"ו משנה ח אות נה, וצריך עיון]. (76) בעוף לא כתב "ונפל בו מום", לפי שאין המומים פוסלים בעוף (פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה א) אלא "ונפסל", היינו שנקטעה רגלו, שאין מקריבים חסר על גבי המזבח (שם). (77) ברייתא שם. ובספרא (בחוקותי פרשה ד הלכה ה) אמרו: "והעמיד את הבהמה לפני הכהן (ראה בתמורה לב: שפסוק זה מדבר בפסולי המוקדשין), בהמה נפדית ואין העופות והעצים וכו' נפדים". וראה בדברי רבינו בפירוש המשניות שם, בפ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י, ובפ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ד.

5 יב. הֶפְרִישׁ⁷⁸ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה⁷⁹ וְהֶעֱשִׂיר: עַד שְׁלֹא
6 קִדְּשָה בְּפֶלֶי⁸⁰ - הָרִי הִיא פְּכַל הַמְּנַחוֹת⁸¹, וְתַפְדָּה
7 וְתַאֲכָל⁸²; וּמִשְׁקֵדְשָה בְּפֶלֶי⁸³ - תַּעֲבֹר צוֹרְתָה וְתִצָּא
8 לְבֵית הַשְּׂרָפָה⁸⁴.

44 וְכָל פֶּרֶךְ מִיָּדוֹ נִקְרָא פֶּרֶךְ הָעֵלָם דְּכָר שֶׁל צְבוּר.
 45 שְׁנָאֵמְרָא: 21: וְהַקְרִיבֹה הַקְהָל - כָּל קָהָל וְקָהָל; וְכָל
 46 שֹׁבֵט וְשֹׁבֵט קְרוּי קָהָל²², שְׁנָאֵמְרָא: וַיַּעֲמֵד יְהוֹשֻׁפָט
 47 בְּקָהָל יְהוּדָה²³. בֵּין שְׁעָשׂוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שִׁבְעָרִין
 48 יִשְׂרָאֵל²⁴ עַל פִּי בֵּית דִּין שְׁהוּרוּ, בֵּין שְׁעָשׂוּ רֹב
 49 יִשְׂרָאֵל אֶף עַל פִּי שְׁהֵן מַעוֹט מִנֵּן הַשְּׁבָטִים²⁵, בֵּין
 50 שְׁעָשׂוּ רֹב הַשְּׁבָטִים אֶף עַל פִּי שְׁהֵן מַעוֹט כָּל
 51 יִשְׂרָאֵל²⁶ - מִבִּיאִין כְּמִנֵּן כָּל הַשְּׁבָטִים, פֶּר לְכָל
 52 שֹׁבֵט וְשֹׁבֵט, וּבַעֲבוּדָה זָרָה פֶּר וְשְׁעִיר לְכָל שֹׁבֵט
 53 וְשֹׁבֵט, שְׁאֵף אֶלֶף²⁷ שְׁלֹא חֲטָאוּ מִבִּיאִין²⁸ עַל יְדֵי
 54 הַחֲטָאִים²⁹. אֶפְלוּ עָשָׂה שֹׁבֵט אֶחָד בְּלֶבֶד וְהוּא רֹב
 55 הַקְהָל³⁰ - הָרִי כָּל הַצְּבוּר מִבִּיאִין שְׁנַיִם עֶשְׂרִים פְּרִים,
 56 וּבַעֲבוּדָה זָרָה שְׁנַיִם עֶשְׂרִים פְּרִים וּשְׁנַיִם עֶשְׂרִים
 57 שְׁעִירִים.

1) יבאר כל דבר שחייבין על שגגתן חטאת קבועה, ושגג
 בית-דין הגדול בהוראה. (2) משנה הוריות ח. "אין בית-
 דין חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת".
 ולמדו זאת (בגמרא שם) בגזירה שווה "עליה - עליה",
 נאמר בשגגת הוראת בית-דין (ויקרא ד, יד) "ונודעה
 החטאת אשר חטאו עליה", ונאמר בפרשת עריות (שם יח,
 יח) "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערוותה עליה
 בחייה", מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אף כאן
 דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ושגגת עבודה זרה שהורו
 בית דין ועשה העם על פיהם שאינה כתובה כאן, נלמדה
 (שם) בגזירה שווה אחרת - "מעניי - מעניי", נאמר כאן
 בשגגת הוראה באיסורים אחרים (שם ד, יג) "ואם כל עדת
 ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו'", ונאמר בשגגת
 הוראה בעבודה זרה (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה
 נעשתה לשגגה", מה כאן בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת,
 כמבואר למעלה, אף בשגגת עבודה זרה, אין חייבין אלא
 בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, יצאו חיבוק ונישוק שאין
 בהן כרת. ואם הורו בית דין להתיר בדבר שחייבין עליו
 אשם וודאי ועשו העם על פיהם, בית-דין פטורין, משום
 שבאשם וודאי נאמר (שם ה, א) "ונפש" ובית-דין אינם
 בכלל נפש. (3) אבל דבר שחייבם עליו קרבן עולה ויורד,
 אין בית דין חייבים להביא קרבן על שגגתם. ולמדו כן
 (בגמרא שם) בגזירה שווה: נאמר בחטאת של בית דין
 (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' ואשמו",
 ונאמר בחטאת של יחיד (שם, כז) "ואם נפש אחת תחטא
 וגו' ואשם" - מה "ואשם" שנאמרה ביחיד - בחטאת
 קבועה, אף "ואשמו" שנאמר בבית דין - בחטאת קבועה.
 (4) של שבעים ואחד. (5) כלומר, רוב העם. (6) של בית
 דין, אבל אם תולים בעצמם להיתר, אף שגם בית הדין הורו
 להתירו, חייב כל אחד ואחד מהעם קרבן חטאת בפני עצמו.
 (7) להלן בהלכה זו כתב רבינו שכל שבט ושבט מביא פר,
 ואם כן מה שכתב כאן ש"בית דין חייבין", היינו שבית דין
 חייבים להביא לכל שבט ושבט, או שכל שבט ושבט מביא
 בשביל בית דין (כסף משנה). (8) משנה שם ד: "הורו בית
 דין שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין (בית דין) פרי".

1 ומביא קרבן על פיהם. אם הביאוהו שנים לידי
 2 מיתה חמורה, קל והמור שביאוהו לידי קרבן הקל,
 3 שהרי הכחישן.

4 ז. טמאת מקדש וקדשיו שהיה לה ידיעה בתחלה
 5 ולא היה לה ידיעה בסוף - שעיר של יום הכפורים
 6 הנעשה בפנים ויום הכפורים תולין, עד שיודע לו
 7 וביא קרבן עולה ויורד. ושאין בה ידיעה בתחלה
 8 אכל יש בה ידיעה בסוף - שעיר הנעשה בחוץ ביום
 9 הכפורים ויום הכפורים מכפרין. ועל שאין בה
 10 ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - שעירי הרגלים
 11 ושעירי ראשי חדשים מכפרין. ועל זדון טמאת
 12 מקדש וקדשיו - פר כהן גדול של יום הכפורים
 13 מכפר, אם היה המזיד מן הפהנים; ואם היה
 14 מישראל - דם שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים
 15 מכפר, שנאמר: וכפר על הקדש מטמאת בני
 16 ישראל.

יום שני ה' תמוז ה'תשע"ה

פרק שנים עשר

19 א. כל דבר שחייבין על שגגתו חטאת² קבועה³, אם
 20 שגגו בית דין הגדול⁴ בהוראה והורו להתירו, ושגגו
 21 העם⁵ בהוראתו ועשו העם והם סומכין על
 22 הוראתו⁶, ואחר כך נודע לבית דין שטעו - הרי
 23 בית דין חייבין⁷ להביא קרבן חטאת על שגגתו
 24 בהוראה⁸, ואף על פי שלא עשו הן בעצמן מעשה;
 25 שאין משגיחין על עשיית בית דין כלל בין עשו בין
 26 לא עשו, אלא על הוראתו בלבד⁹. ושאר העם
 27 פטורין מן הקרבן¹⁰, ואף על פי שהם העושין,
 28 מפני שתלו בבית דין¹¹. ומה הוא הקרבן שמביאין
 29 על שגגה זו? אם בעבודה זרה שגגו והורו¹² -
 30 מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת מכל שבט
 31 ושבט¹³. וקרבן זה הוא האמור בפרשת שלח לך,
 32 שנאמר: והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה¹⁴.
 33 מפי השמועה למדו, שבשגגת עבודה זרה הוא
 34 מדבר¹⁵. ואם בשאר פרות שחייבין על שגגתו
 35 חטאת קבועה שגגו והורו - מביא כל שבט ושבט
 36 פר חטאת. וזהו האמור בפרשת ויקרא, שנאמר:
 37 ואם כל עדת ישראל ישגו¹⁶. נמצאת למד, שאם
 38 שגגו בית דין הגדול בהוראה בעבודה זרה -
 39 מביאין כל הקהל שנים עשר פרים¹⁷ עולות ושנים
 40 עשר שעירים חטאות. והם נשרפות, שהרי דמן
 41 נכנס לפנים¹⁸. והם הנקראין שעירי עבודה זרה.
 42 ואם בשאר המצות שגגו - מביאין שנים עשר פרים
 43 חטאות. והן נשרפות¹⁹, מפני שדמם נכנס לפנים²⁰.

השבטים החוטאים ומתחייבים בקרבן על ידם. (30) שם:
 "איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת בית דין הגדול מי מייתי שאר שבטים או לא", ונפשטה הבעיא שם כי אף בשבט אחד, נגררים שאר השבטים להתחייב בקרבן, וברור הדבר כי המדובר באופן שהשבט הזה הוא רוב הקהל, שאם לא כן, אין כל ספק כי אינו גורר את שאר השבטים.

ב. בית דין שנסתפק לְהֵן אִם שָׁגְגוּ בְהוֹרָאָה או לא שָׁגְגוּ?³¹ - אֵינֶן חֲיִיבִין בְּאִשָּׁם תְּלוּי³²; שְׁנֵאמְרִי³³: וְנוֹדְעָה הַחֲטָאת - עַד שֶׁתִּוָּדַע וְאַחַר כֵּן יִתְחַיְבוּ בְּקִרְבָּן³⁴, כְּמֹה שִׁיתְבָּאָר. בְּמֵה דְכָרִים אֲמֹרִים שְׁבִית דִּין חֲיִיבִין וְאֵלּוּ הָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם פְּטוּרִין מִן הַקִּרְבָּן? פְּשָׁהִי הַמּוֹרִים בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד; וְיִהְיֶה רֹאשׁ יְשִׁיבָה³⁵ עִמָּהֵן בְּהוֹרָאָה³⁶; וְיִהְיֶה כֶּלֶן רְאוּיִין לְהוֹרָאָה³⁷; וְיִטְעוּ כֶּלֶן אוֹ רִבּוֹן³⁸ בְּדָבָר זֶה שֶׁהוּרֵי בוֹ; וְיִוָּרוּ בְּפִרוּשׁ וְיֵאמְרוּ לְעַם: מִתְרִין אַתֶּם לַעֲשׂוֹת³⁹, וְכֵן אֵלּוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין, אִם אָמְרוּ לְאַחֲרֵים: מִתְרִים אַתֶּם לַעֲשׂוֹת⁴⁰; וְיַעֲשׂוּ כָּל הַקְּהָל אוֹ רִבּוֹ⁴¹ עַל פִּיהֶם⁴²; וְיִהְיֶה הָעוֹשִׂים שׁוֹגְגִים עַל פִּיהֶם וּמְדַמִּים שֶׁהִדְבָּר שֶׁהוּרֵי בוֹ פְּדַת הוֹרוֹ⁴³; וְיִוָּרוּ לְבַטֵּל מִקְצֵת וְלִקְיִים מִקְצֵת, לֹא שִׁיעֲקִרוּ כָּל הַגּוֹרָן⁴⁴; וְכִשְׁיֻדַּע לָהֶם⁴⁵ יִדְעוּ גּוֹפּוֹ שֶׁל דְבָר שֶׁהוּרֵי בוֹ בְּשִׁגְגָה⁴⁶. בְּכָל אֵלּוּ הַמְאָרְעִים הוּא שֶׁהִיוּ בֵּית דִּין חֲיִיבִין בְּקִרְבָּן וְהָעוֹשֶׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר. אָבָל אִם חָסַר אֶחָת מִכָּל אֵלּוּ הַדְּרָכִים - הִרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִן הַקִּרְבָּן, וְכָל מִי שֶׁשָּׁגַג וְעָשָׂה מִעֲשֵׂה מִבְּיַד חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ.

(31) וכגון שהיו שם שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, והתירו אחת ואינם יודעים איזו התירו, שהרי גם ביחיד אין חיוב אשם תלוי אלא באופן שנקבע האיסור. (32) משנה שם ט. "אשם תלוי, היחיד והנשיא חייבין ומשיח ובית דין פטורין". (33) בקרבן צבור. (34) כלומר, לא חייבה תורה קרבן בבית דין אלא באופן שנודע להם חטאתם, אבל באשם תלוי, שהוא בא על לא הודע החטאת, לא חייבה תורה. ובכהן משיח שלא נאמר "ונודעה החטאת" הוצרכו ללמוד מפסוק אחר. (35) מופלא שבסנהדרין. (36) כלומר: גם הוא יהיה עמהם בשגגתם. שאם לא יהיה מופלא של בית דין (=ראש ישיבה) שם (=עמהם בשגגת ההוראה) אין בית דין חייבין קרבן. (37) אבל אם היו בין הסנהדרין גר או ממזר וכו', שאינם ראויים להוראה - פטורין. (38) שם ג: דוחה הגמרא דבבב' ר' יונתן הסוכר שאין חייבין עד שיוורו כולן, אלא אפילו הורו רובן והיתר שתקו בית דין חייבין, אבל אם אמר להם אחד מהן: טועים אתם, - בית דין פטורין. (39) אבל אם אמרו להם רק "מותרים אתם" ולא הוסיפו לומר גם "לעשות", הם פטורין, שלא נגמרה עדיין הוראתם. (40) כלומר, אין צורך שכל הקהל או רובו ישמע ההוראה מפי בית-דין [שאם לא כן למה הוצרכו להוציא את יושבי חוצה לארץ מכלל זה], אלא אפילו אם שומעים איש מפי איש כי בית

(9) בהוריות ג. אמרו שאם הורו בית דין ועשו הם ולא עשו רוב הקהל - שהם פטורים, ולמדו זאת ממה שנאמר (שם) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצוות ה' וגו'", הרי שמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בבית-דין. וסובר רבינו שמכאן יש ללמוד גם, שאם עשו רוב הקהל ובית-דין לא עשו - שבית דין חייבים. (10) כלומר, פטורים מלהביא כל אחד ואחד קרבן יחיד. (11) שם ב: "יכול רוב ציבור שעשו בשגגת מעשה יהיו פטורין, שהרי בית דין מביאים עליהם פר [בהוראה] [והם פטורים - רש"י שם]". (12) שיותר לכרוע לעבודה זרה בלי פישוט ידים ורגלים. (13) כרבי יהודה במשנה שם ד: שאם הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין י"ב שבטים י"ב פרים, ובעבודה זרה מביאין י"ב פרים וי"ב שעירים. (14) "ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת". (15) לפי שנאמר (שם, כב) "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ה' אל משה", ואמרו (שם): "איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצוות הוי אומר זו עבודת כוכבים" (שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה) (16) "ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו וגו' והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת וגו'". (17) ואפרים ומנשה אינם נחשבים לשבטים נפרדים אלא לעניין נחלה, אבל לא לדבר זה. (18) להזות על הפרוכת ועל מזבח הזהב. "ולא נתפרש בהן בתורה כיצד נותן דמן ולהיכן הוא נותן אלא לפי שהן חטאות הקהל, דינן כדין פר העלם דבר, שהוא חטאת הקהל, לכל האמור בו: למתן דמים ולשריפה וכו'". (19) שנאמר (שם, כא) "והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אותו". (20) כמו שנאמר (שם, טז) "והביא הכהן המשיח מדם הפר (=פר העלם דבר של צבור) אל אהל מועד" ועוד נאמר (שם ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל, באש תשרף". (21) כלומר, משום כך חייבין להביא מכל שבט ושבט. (22) לפיכך חייב כל שבט ושבט להביא קרבן. (23) וירושלים. הרי שגם שני שבטים (=יהודה ובנימין) נקראים "קהל". ואם כן מה שנאמר (בראשית מח, ד) "ויאמר אלי הנני מפרך והרבייתך ונתתיך לקהל עמים", אי אפשר לפרש שמעכשיו, עם לידתו של בנימין, שיהיו י"ב שבטים, יקראו "קהל", שהרי כבר למדנו מהפסוק הקודם שגם שני שבטים נקראים "קהל", ועל כרחנו צריך לפרש שעכשיו נולד קהל, היינו שבט בנימין לבדו נקרא "קהל", הרי שבט אחד נקרא "קהל". (24) ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ, שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל". (25) כלומר, כשמספר אנשי חמשה שבטים הוא יותר גדול ממספר אנשי שבעת השבטים. (26) כרבי שמעון בן אלעזר בברייתא שם. שאמר: "חטאו שישה שבטים והם רובו של קהל, או ז' (שהם רוב השבטים) אף על פי שאינו רובו של קהל - מביאין", ולמד זאת (שם) ממה שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה", שמשמע אפילו מיעוט, מעיני ולא כל עיני, ונאמר עוד (שם, כו) "כי לכל העם בשגגה" הרי שרק כולו או רובו (שרובו ככולו, ראה נזיר מב.) "הא כיצד? עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אף על פי שאינן רובו של קהל חייבין". (27) השבטים. (28) קרבן. (29) כלומר, הם נגררים אחרי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

31 הוֹרוּ לְעֵם וְלֹא אָמְרוּ לָהֶם: מִתְּרִין אַתֶּם לַעֲשׂוֹת³⁶,
 32 וְשָׁמַע הַשּׁוֹמֵעַ מִהֶן בְּעַת שְׁגָמְרוּ מִתֵּר וְהִלֵּךְ וַעֲשֵׂה
 33 כְּפִי מִה שִׁשְׁמַע - הֲרִי כָּל הַעוֹשֵׂה חַיִּב חֲטָאת
 34 קְבוּעָה, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין, שְׁהֲרִי לֹא הוֹרוּ לָהֶם
 35 בְּפִרוּשׁ לַעֲשׂוֹת. וְכֵן אִם הוֹרוּ וַעֲשׂוּ מַעוֹט הִקְהֵל עַל
 36 פִּיהֶם וְנִדְעָה הַשְּׁגָגָה - הֲרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְאֵלוּ
 37 הַמַּעוֹט שֶׁעָשׂוּ חַיִּבִּין, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבֵּיא
 38 חֲטָאתוֹ³⁷.

1 יבאר שישנם אופנים שיפטרו בית-דין ויתחייבו העושים.
 2 (2 בכ"י תימן: "אחד", כנ"ל. 3) למעלה פי"ב. 4) ולא
 3 בית-דין הגדול של שבעים ואחד, ראה למעלה פי"ב הלכה
 4 ב. 5) העקום כמו קשת, והוא אסור (פ"ז מהלכות
 5 מאכלות אסורות הלכה ו). וראה להלן הלכה ה, ובהוריות
 6 ג. ובמשנה-למלך להלן הלכה ה. 6) אף-על-פי שאינם
 7 עוקרים גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד הלכה א) שהרי
 8 לא התירו אלא חלב הקיבה בלבד ולא כל החלב, ואין זה
 9 מפורש בתורה שחלב הקיבה אסור, ראה להלן שם (לחם-
 10 משנה כאן). 7) ואפילו היה שבת זה רוב ישראל, ראה
 11 למעלה פי"ב הלכה א. 8) כחכמים (הוריות ה). שאינם
 12 חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד. וראה להלן,
 13 בהמשך ההלכה. ולפיכך חייב כל אחד ואחד להביא חטאת
 14 קבועה על שגגתו. 9) אף-על-פי שהוראה זו אינה עוקרת
 15 גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד שם), שהרי לא התירה
 16 אלא דם חלב בלבד, ואין איסורו מפורש בתורה, ראה להלן
 17 שם (לחם-משנה). 10) משנה הוריות ד: וראה למעלה
 18 פי"ב הלכה ב. "ואפילו היה מניינם (בלעדו) שלם, רוצה
 19 לומר שבעים ואחד" (רבינו בפי"ה"מ שם). 11) במשנה
 20 שם. 12) ראה להלן בהמשך ההלכה שנלמד מפסוק
 21 בתורה, שאין ממנין לסנהדרין רק "מיוחסין". 13) "מופלג
 22 בשנים שיש בו אכזריות" (כיון ששכח כבר צער גדול בנים
 23 - רש"י סנהדרין לו:), שאין מעמידין אותו לב"ד (פרק ב
 24 מהלכות סנהדרין הלכה ב). 14) שאין מושיבין אותו
 25 לסנהדרין (הלכות סנהדרין שם). "משום שהוא אכזרי ולא
 26 ירחם על בני אדם, לפי שאינו יודע אהבת בנים" (ראה
 27 בפי"ה"מ שם). וכן הוא בברייתא סנהדרין לו: "אין מושיבין
 28 בסנהדרין זקן וסריס ומי שאין לו בנים", וכן הביא רבינו
 29 בהלכות סנהדרין שם. "אין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן
 30 מופלג בשנים ולא סריס, מפני שיש בהן אכזריות. ולא מי
 31 שאין לו בנים, כדי שיהא רחמן". אבל בדפוסים אחרים
 32 בנוסח בדברי רבינו כאן: "זקן שלא ראה בנים". ולפי זה,
 33 זקן ולא ראה בנים הם אחד, וכן הוא במשנה שם, וכן הוא
 34 בפירוש המשניות שם. 15) כגון נתין (=מבני הגבעונים,
 35 שגור עליהם יהושע ונתנם לחוטבי עצים ושואבי מים -
 36 יהושע ט, כג) הנזכר במשנה שם (מעשה ורקח). שאין
 37 מושיבין בב"ד אלא רק מיוחסין. 16) כלומר, כל העם או
 38 רוב העם (ראה למעלה פי"ב הלכה ב). 17) במשנה שם.
 39 (18) ולא עזת אותו שבת (שם במשנה ה. המשך דברי
 40 חכמים). 19) נראה שנשמטה כאן בבא שלימה, וכן צריך
 41 להיות: "[ומנין שעד שיהיה ראש הישיבה עמהם], ומנין
 42 שעד שיהיו כולם ראויין להוראה". [וכללם יחד מפני שלמד

דין פסק ואמר: "מותרים אתם לעשות" - כל העושים על
 פיהם (אם הם יושבי ארץ ישראל), מצטרפים לקהל לחייב
 בית דין בקרבן. 41) משנה שם ד: "הורו בית דין ועשו
 כל הקהל או רובו על פיהם מביאין פר", שהרי בכל התורה
 כולה קיימא לן רובו ככולו. 42) כלומר, הם תולים את
 מעשיהם בהוראת ההיתר של בית דין הגדול. 43) אבל
 אם ידעו שבית דין טעו, אלא שחשבו שאף על פי כן מצוה
 לסמוך על הוראתם - חייב כל אחד ואחד קרבן בפני עצמו.
 ואם ידעו שאסור לסמוך על הוראתם זו, ובכל זאת עשו,
 הרי הם מזידין, ופטורים מקרבן. 44) [והשמיט רבינו
 שצריך שיהיה בדבר שאינו מפורש בתורה, שכל הטועה
 בדבר המפורש בתורה הרי הוא כעוקר כל הגוף, ואם כן
 הוא בכלל מה שכתב "ויוורו לבטל מקצת וכו' לא שיעקרו
 כל הגוף"] 45) ששגגו. 46) ברייתא שם ה. "תנו רבנן
 ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהיו חייבין תלמוד לומר
 (ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת", ולא שיודעו החוטאין".

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

1 א. בַּיַּצַּד אִם חָסַר אַחַת² מִכָּל הַדְּרָכִים שֶׁבְּאַרְנוּ³ -
 2 יִפְטְרוּ בֵּית דִּין וְיִתְחַיְבוּ הָעוֹשִׂים? הֲרִי שֶׁהוֹרוּ בֵּית
 3 דִּין שֶׁל אֶחָד מִן הַשְּׁבֻטִים⁴ לָהֶם שֶׁחֲלַב הִקְבִּיה⁵
 4 מִתֵּר⁶, וְאָכְלוּהוּ אֲנָשֵׁי מְקוֹמָם⁷ עַל פִּיהֶם - אוֹתוֹ בֵּית
 5 דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֵכַל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה⁸ עַל
 6 שִׁגְגָתוֹ. וְכֵן אִם הוֹרוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שֶׁדָּם הִלֵּב
 7 מִתֵּר⁹, וְלֹא הָיָה רֹאשׁ יְשִׁיבָה עִמָּהוּ¹⁰, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד
 8 מִהֶן אֵינוֹ רְאוּי לְהִיֹּת מִמֶּנָּה בְּסִנְהֶדְרִין¹¹, כְּגוֹן שֶׁהָיָה
 9 גֵּר אוֹ מִמְזַר¹² אוֹ זָקֵן¹³ אוֹ שֶׁלֹּא רָאָה בָּנִים¹⁴ וְכִיּוֹצֵא
 10 בָּהֶן¹⁵, וַעֲשׂוּ הָעָם עַל פִּיהֶם¹⁶ וְאָכְלוּ דָם הִלֵּב - הֲרִי
 11 בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֵכַל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה
 12 עַל שִׁגְגָתוֹ¹⁷. וּמִנֵּין שֶׁאֵין הַתְּנוּב מְדַבֵּר אֶלֶּא בְּבֵית
 13 דִּין הַגְּדוֹל? שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגוּ
 14 וְגוֹמְרָם¹⁸. וּמִנֵּין שֶׁעַד שֶׁיְהִיוּ כָּלֵן רְאוּיִן לְהוֹרָא¹⁹?
 15 שֶׁנֶּאֱמַר²⁰ וְאִם מַעֲיָנִי הָעֵדָה²¹ - עַד שֶׁיְהִיוּ לָהֶם
 16 כְּעֵינַיִם²². וְלִהְיוֹן²³ הוּא אוֹמֵר: וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה; מִה
 17 הָעֵדָה הָאֲמוּרָה בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת - כָּלֵן רְאוּיִן
 18 לְהוֹרָא²⁴, אִף עֵדָה הָאֲמוּרָה בְּשִׁגְגָה²⁵ - עַד
 19 שֶׁיְהִיוּ כָּלֵן רְאוּיִן לְהוֹרָא²⁶. וְכֵן אִם הוֹרוּ, וַיִּדַּע
 20 אֶחָד מִהֶן שֶׁטִּעוּ וְאָמַר לָהֶם: טוֹעִים אַתֶּם, וְרִבּוּ
 21 עָלָיו הַמְּתִירִים וְהִתִּירוּ - הֲרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין²⁷, וְכָל
 22 מִי שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם חַיִּב לְהִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה עַל
 23 שִׁגְגָתוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגוּ - עַד
 24 שֶׁיִּשְׁגוּ כָּל הַסִּנְהֶדְרִין²⁸. יָדַע אֶחָד מִן הַסִּנְהֶדְרִין אוֹ
 25 מַעוֹטָן שֶׁטִּעוּ הַמְּתִירִין וְשִׁתְּקוּ, הוֹאִיל וְהוֹרוּ וְלֹא
 26 הָיָה שָׁם חוֹלֵק וּפְשָׁטָה הַהוֹרָא בְּרִבּ הִקְהֵל²⁹ - הֲרִי
 27 בֵּית דִּין חַיִּבִּין בְּקִרְבָּן³⁰, וְכָל שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר.
 28 וְאֵלוּ שֶׁשִׁתְּקוּ, אִם עָשׂוּ עַל פִּי אֵלוֹ שֶׁהוֹרוּ³¹ - הֲרִי
 29 אֵלוֹ חַיִּבִּין³², מִפְּנֵי שֶׁלֹּא תָלוּ בְּבֵית דִּין³³. וְכֵן אִם
 30 נִשְׂאוּ וְנִתְּנוּ³⁴ בְּדָבָר וְאָמְרוּ³⁵: דָּבָר זֶה מִתֵּר הוּא, וְלֹא

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שני ה' תמוז – ספר קרבנות – הלכות שגגות קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

12 פְּטוּרִין. וְאִין מְשַׁגְּחִין עַל יוֹשְׁבֵי חוּצָה לְאַרְץ⁴³,
13 שְׂאִין קְרוֹי קֹהֵל אֲלָא בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל⁴⁴. וְשֵׁבֶט
14 מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם אֵינָן חֲשׂוּבִין פְּשָׁנֵי שְׁבָטִים לְעִנְיָן
15 הַזֶּה⁴⁵, אֲלָא שְׁנֵיהֶם שְׁבֵט אֶחָד⁴⁶.

38 כלומר, בהוראת עצמן. (39 כלומר, אינם מצטרפים עם הקהל להוות עמהם רוב קהל (כגון שחטאו רק מחצית הקהל בלעדי הסנהדרין) שיתחייבו ב"ד פר העלם דבר של ציבור, ועל כל אחד ואחד מהחוטאים להביא קרבן חטאת בפני עצמו. כן הוא בברייתא שם ג. "הורו ועשו, רבי מאיר פוטר, וחכמים מחייבין" ומפרש רב פפא שפלוגתתם היא אם ב"ד משלים לרוב ציבור, שרבי מאיר פוטר את הציבור, שלא יביאו כל אחד ואחד קרבן לעצמו, משום שב"ד משלים לרוב ציבור, וחייבים ב"ד להביא פר העלם דבר של ציבור, וחכמים מחייבין לכל אחד ואחד מהחוטאים (כולל גם כל אחד ואחד מהסנהדרין), להביא קרבן לעצמו, משום שאין ב"ד משלים לרוב ציבור, ואין ב"ד מביאין קרבן העלם דבר של ציבור. ופסק רבינו כחכמים. (40 ראה להלן בהמשך ההלכה ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ". (41 ראה למעלה פ"ב הלכה א. (42 להביא קרבן העלם דבר של ציבור. (43 כלומר, אין מתחשבים בתושבי חוץ-לארץ בענין רוב קהל ומיעוט קהל. (44 כלומר, אצל קרבן העלם דבר של ציבור כתוב (ויקרא ד, יד) "והקריבו הקהל", ובהוריות ג. "אמר רב אסי, (מלכים-א, ח, סה) "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' וגו'", מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים, למה לי? - שמע-מינה הני (=בני ארץ ישראל) הוא דאיברי קהל, אבל הנך (=בני חוצה-לארץ) לא איברי קהל". והרי כאן בשגגת הוראה נאמר (ויקרא ד, יג) "ונעלם דבר מעיני הקהל". (45 שאם חטאו שבטי מנשה ואפרים, ועמהם עוד חמשה שבטים, והם מיעוט הקהל, אין חיוב להביא קרבן העלם דבר של ציבור, שאין כאן רוב שבטים. וכן אם חטאו כל הקהל או רובו (שחייבין כל שבט ושבט קרבן) אין מביאין אלא שנים עשר פרים בלבד, פר לכל שבט, ולאפרים ומנשה קרבן אחד, ראה למעלה פ"ב הלכה א. (46 כרבא, שם ו: שמה שנאמר (בראשית מח, ה-ו) "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי", היינו רק לנחלה, כמו שנאמר שם "על שם אחיהם יקראו בנחלתם" - לנחלה הוקשו, ולא לדבר אחר.

16 ג. הַיּוֹ עוֹשִׂים מִרְבִּין⁴⁷ בְּשַׁעַת הַחֲטָא וּמוֹעֲטִין⁴⁸
17 בְּשַׁעַת יְדִיעָה, אוּ מוֹעֲטִין⁴⁹ בְּשַׁעַת הַחֲטָא וּמִרְבִּין⁵⁰
18 בְּשַׁעַת יְדִיעָה - הַפֶּל הוֹלֵךְ אַחַר שַׁעַת הַמַּעֲשֵׂה⁵¹.

47 כלומר, רוב הקהל. (48 כגון שמתו חלק מן החוטאים לפני שנודע החטא, באופן שמעתה אינם אלא מיעוט הקהל. (49 מיעוט הקהל. (50 כגון שמתו חלק מהקהל שלא חטאו, באופן שמעתה מהווים החוטאים רוב הקהל. (51 אחר שעת החטא, שאם היו החוטאים בשעת החטא רוב הקהל, ב"ד פטורים וכל אחד ואחד מביא קרבן לעצמו. ופסק כחכמים שחולקים על ר"ש במשנה הוריות י. לענין

שניהם מפסוק אחד ("מעני העדה"), ראה להלן]. וראה בלחם-משנה ובהגהות מעשה ר"ב. (20 בשגגת עבודה-זרה. (21 בפסוק שם: "והיה אם מעיני העדה". (22 כלומר, לפיכך צריך שיהיה ראש ישיבה עמהם שהוא עשוי עינים לעדה (ירושלמי הוריות פ"ד הלכה ד). וראה לחם-משנה ומעשה ר"ב. ובבבלי שם נתנו טעם אחר, מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו, והרי הם קרובים למזיד (ראה ברש"י שם ד. ד"ה זיל קרי בי רב). (23 בדיני נפשות. (24 שנאמר (שמות יח, כב) "ונשאו אתך", ואמר רב נחמן בר יצחק (הוריות ד:): "אתך בדומין לך", שיהיו ראויים להוראה. (25 היינו "והיה אם מעיני העדה", וכן כתב רבינו בפיה"מ שם. וראה למעלה הערה יח. ורש"י (שם) כתב עד האמורה כאן (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו", וראה לחם-משנה כאן. (26 משנה שם ד: (27 במשנה שם. (28 בגמרא שם ג: (29 ראה למעלה פ"ב הלכה ב. (30 בהוריות שם: "אמר ר' יונתן, מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיוורו כולן, שנאמר: ואם כל עדת ישראל ישגו, עד שישגו כולן". ולפי דבריו, אפילו ידע אחד מהן ושתק פטורין, אבל הגמרא שם דוחה דבריו, מברייתא שנשמע בה שאם ידע אחד מהן שטעה ושתק שהם חייבין. (31 שטעו וחשבו כי אף שהב"ד טועים, מצוה לשמוע דברי חכמים (רש"י שם ב. ד"ה או תלמיד) ולפיכך הם נחשבים לשוגגין, שחייבין חטאת. (32 קרבן בפני עצמן, אף כי ב"ד מביאין פר העלם דבר של ציבור (במשנה שם). (33 שהרי ידעו כי ב"ד הם טועים. משנה שם "הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו וכו' ועשה על פיהן וכו' הרי זה חייב, מפני שלא תלה בב"ד". (34 הסנהדרין התווכחו בינם לבין עצמם באחד מן הדברים. (35 הגיעו לידי החלטה סופית בוויכוח זה. (36 מחלוקת בגמרא (שם ב.) אם צריך לומר "מותרים אתם לעשות, או שמספיק אפילו אמרו "מותרים אתם". ופסק רבינו כשמואל בלשון השני, וכרב דימי בלשון הראשון, כי אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להן "מותרין אתם לעשות", וראה למעלה פ"ב הלכה ב. (37 במשנה שם: "הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם וכו' פטור מפני שתלה בב"ד", ובגמרא (שם ב:): "אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה, אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת בית-דין חייב". ופסק רבינו כחכמים.

1 ב. וְהַסְנֵהֲדִין עֲצֻמָן שְׁעֵשׂוּ בְּהוֹרָאתָן³⁸ - אֵינָן
2 מְצַטְרְפִין לְרֹב הַקֹּהֵל³⁹, עַד שִׁיְהִי הָרֹב שְׁעֵשׂוּ חוּץ
3 מִן הַסְנֵהֲדִין. עֵשׂוּ רַב אֲנָשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל⁴⁰ עַל
4 פִּיהֶם אִף עַל פִּי שְׂאֵלוֹ הָעוֹשִׂים שְׁבֵט אֶחָד⁴¹, וְכֵן
5 אִם עֵשׂוּ רַב הַשְּׁבָטִים אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מְעוֹט הַקֹּהֵל
6 - בֵּית דִּין חִיבִים⁴², וְהָעוֹשִׂין פְּטוּרִין. פִּיצֵד? הֵיוּ
7 יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מְאוֹת אֶלֶף וְאַחַד, וְהֵיוּ
8 הָעוֹשִׂין בְּהוֹרָאת בֵּית דִּין שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶלֶף וְאַחַד
9 וְהָרִי בָלָן בְּנֵי יְהוּדָה בְּלִבָּד, אוּ שְׁהִיוּ הָעוֹשִׂים בְּנֵי
10 שְׁבָעָה שְׁבָטִים בָּלָן אִף עַל פִּי שֵׁשׁ בָּהֵן מְאָה אֶלֶף
11 - הָרִי בֵּית דִּין חִיבִין, וְכָל הָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם

16 דַּעְתָּן⁶⁷ שְׁמִצָּה לְשִׁמְעַ מִבֵּית דִּין אֵף עַל פִּי שְׁהֵם
 17 טוֹעִים - הֲרִי זֶה הָאוֹכֵל חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה עַל
 18 אֲכִילָתוֹ⁶⁸, וְאִינוּ מִצְטָרֵף לְמִנְיַן הַשּׁוֹגְגִים עַל פִּיהֶם⁶⁹.
 19 בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִיָּה זֶה שִׁדְעָה שִׁטְעוּ חֵכֶם
 20 אוּ תִלְמִיד שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה; אֲבָל אִם הָיָה עִם הָאֲרִץ
 21 - הֲרִי זֶה פְטוּר⁷⁰, שְׂאִין יִדְעֶתוּ בְּאִסּוּרֵין יִדְעָה
 22 וְדָאִית, וּמִצְטָרֵף לְכָל הַשּׁוֹגְגִים עַל פִּיהֶם. וְכֵן אִם
 23 לֹא יָדַע שִׁטְעוּ⁷¹, וְנִתְפָּן לְאֹכֵל שְׂמֹן⁷² וְחֵלֶב⁷³, וְאֲכָל
 24 חֵלֶב הַקֶּבֶה⁷⁴ שֶׁהִתְרוּהוּ, וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁהוּא חֵלֶב
 25 הַקֶּבֶה - הֲרִי זֶה חֵיב⁷⁵; מִפְּנֵי שְׂאֲכִילָתוֹ מִפְּנֵי שִׁגְגָתוֹ,
 26 לֹא מִפְּנֵי הַהוֹרָאָה. וְאִינוּ מִצְטָרֵף לְמִנְיַן הַשּׁוֹגְגִים עַל
 27 פִּיהֶם⁷⁶, שְׂנֵאֲמַר: לְכָל הָעַם בְּשִׁגְגָה - עַד שֶׁתִּהְיֶה
 28 שִׁגְגָה אַחַת לְכָל⁷⁷. וְכֵן אִם תִּלָּה בְּעִצְמוֹ וְאֲכָל חֵלֶב
 29 הַקֶּבֶה שֶׁהוּרָה לְהִתְרוֹ לֹא מִפְּנֵי הוֹרָאָתָן אֲלֵא מִפְּנֵי
 30 שֶׁהוּא מִתַּר בְּדַעְתּוֹ - הֲרִי זֶה חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה בְּפְנֵי
 31 עִצְמוֹ⁷⁸. זֶה הַכֹּל: כָּל הַתּוֹלָה בְּבֵית דִּין - פְטוּר⁷⁹,
 32 וְהוּא שִׁיְהִי שֵׁם כָּל הַדְּרָכִים שְׂמָנִינוּ; וְכָל הַחֵיב
 33 בְּפְנֵי עִצְמוֹ - אִינוּ מִצְטָרֵף לְרֹב הַשּׁוֹגְגִים⁸⁰.

62) בכ"י תימן אין כאן ציון הלכה, והא דלהלן שייך למעלה, וציון ההלכה להלן לפני המלים "וכן אם לא היו העושים". וכן נראה בדפוס רומי. וכן הגיה אור שמח. 63) שהרי האיבעיא בגמרא שם בהוראת שני בתי דינים, היא בחלב וחלב, ופסק רבינו שאין מצטרפים. וראה למעלה. 64) כן בכ"י תימן, וכן נראה בדפוס רומי, וכן הגיה אור שמח. 65) של הב"ד. 66) כי בחלב שע"י הקיבה יש חלק שהוא מותר באכילה, והוא חוט משוך כמו יתר. ויש חלק שאסור באכילה והוא עקום כמו קשת, ראה בפ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו. והב"ד הורו שכל החלב שע"ג הקיבה מותר באכילה (שער יוסף ג, א). 67) צ"ל על דעתו (מעשה רקח). 68) משנה הוריות ב. "הורו ב"ד, וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא ראוי להוראה והלך ועשה על פיהן וכו' הרי זה חייב (=קרבת לעצמו) מפני שלא תלה בב"ד", ובגמרא שם: אמרו שחשב שמצוה לשמוע מב"ד אף-על-פי שידע שהם טועים. ולפיכך אינו נחשב לתולה בב"ד, שהרי ידע שהם טועים, וגם אינו מזיד שהרי טעה שמצוה לשמוע דברי חכמים, וחייב קרבן לעצמו. 69) כלומר, אם היו החוטאים מחצית הקהל, אינו מצטרף זה אליהם לעשותם רוב הקהל. 70) בגמרא שם אמרו על דברי המשנה: "וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה", שצריך להיות או גמיר (=למד הדבר) או סביר (=מבין דבר מתוך דבר), אבל אם הוא לא גמיר ולא סביר (=עם הארץ"), הרי הוא תולה בבית-דין. 71) ב"ד, להתיר חלב הקיבה. 72) של היתר. 73) תיבה זו מיותרת, ובכ"י תימן איננה. 74) אלא חשב שזהו שומן. 75) קרבן בפני עצמו, כאיכא-דאמרי אמר רבא שם. שאם נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. 76) להשלים, שיהיו החוטאים רוב קהל (שם). 77) כן הוא בגמרא שם. 78) בגמרא שם: אמרו: "זה הכלל, התולה בעצמו חייב - לרבות מבעט בהוראה". ומפרש רבינו שהוא האומר שאינו

נשיא וכהן משיח, ובגמרא שם ג. אמרו כי הם חולקים גם בענין זה.

1 ד. הורו בית דין בחלב מן החלבים⁵² שהוא מתר, 2 ואכל מעוט הקהל על פיהם, ונודע להם שחטאו 3 וחקזרו בהן⁵³, ואחר כך הורו שעבודה זרה פלונית 4 מתרת⁵⁴, ועבד אותה עבודה זרה מעוט אחר על 5 פיהם, וכשצטרפו האוכלים לעובדים יהיו רב - 6 הרי אלו מצטרפין⁵⁵, אף על פי שהיתה להן ידיעה 7 ביניהם⁵⁶. במה דברים אמורים? בשהיה המורה בית 8 דין אחד⁵⁷; אבל אם מת בית דין שהורה תחלה⁵⁸, 9 ועמד אחר⁵⁹ והורו⁶⁰ - אין אלו מצטרפין⁶¹ לאלו.

52) כגון שהורו על חלב הקיבה שהוא מותר, שאין זה עוקר גוף מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה א, ולמעלה הלכה א), שהרי לא התירו כל החלבים. 53) כן הוא בגמרא שם. באיבעיא הראשונה: "הורו ב"ד חלב מותר, ועשו מיעוט הקהל, וחקזרו ב"ד בהן, והורו ועשו מיעוט אחר, מהו וכו'" ואחר-כך איבעיא להו "מיעוט בחלב ומיעוט בעבודה-זרה", ומשמע שגם זה ב"חזרו ב"ד בהן". 54) שלא עקרו גוף עבודה-זרה מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה ב), שהרי לא התירו כל מיני עבודה-זרה. 55) שאין כל אחד ואחד מביא חטאת בפני עצמו, והחייב הוא על ב"ד. ודבר זה הוא איבעיא שם ג. ונשאר הדבר בתיקו, אבל רבינו "נראה שאינו גורס כאן תיקו, אלא שמשביין שאלה זו עם שאלה שאחריה, באם-תמציי-לומר. כלומר, אם-תמציי-לומר אידי ואידי כרת הוא, הורו ב"ד ומתו וכו' וכבר ידעת כל שבאם-תמציי-לומר, הלכה היא ברוב מקומות" (מאירי שם, וראה בראב"ד, בכסף-משנה, במרכבת המשנה ובאור שמח). ויש חולקים בזה, איזה קרבן מביאין הב"ד: של עבודה-זרה או של חלב. ויש אומרים שמביאים שניהם, גם של עבודה-זרה וגם של חלב (ראה בתוספות ובמאירי שם). 56) כמבואר למעלה. 57) שהורו גם על עבודה-זרה וגם על חלב. 58) על החלב. 59) ב"ד אחר. 60) על עבודה-זרה. 61) המיעוט שאכל חלב, עם המיעוט שעבד עבודה-זרה, להוות ביחד רוב קהל, אלא כל אחד ואחד מביא קרבן על שגגת עצמו, והיא בעיא שלא נפשטה שם (ראה בכסף-משנה). אבל אמרו שם, שזה אינו אלא למי שסובר ציבור מייתי (=היינו ר' שמעון במשנה שם ה. שסובר שב"ד מביאים פר מיוחד, ואם-כן על-כרחינו שכל הפרים הם עבור הבית-דין - מרכבת המשנה שם) לא תיבעי לך שהרי אינם כבר (שם), ורבינו פסק למעלה פ"ב הלכה א, כי ב"ד הם החייבים, ומה שכתב שם שכל שבט ושבט מביא פר, היינו שהציבור מביא בשביל הב"ד (ראה מאירי הוריות ד: במשנה, ובכסף-משנה פ"ב שם).

10 ה. אֶפְלוּ הוֹרוּ שְׁנֵי בְּתֵי הַדִּינִים בְּדָבָר אֶחָד, כְּגוֹן 11 חֵלֶב וְחֵלֶב או דָם וְדָם⁶³. ⁶⁴ וְכֵן אִם לֹא הָיוּ הָעוֹשִׂים 12 שׁוֹגְגִין עַל פִּי הַהוֹרָאָה⁶⁵ - הֲרִי בֵּית דִּין פְטוּרִין, וְכָל 13 הָעוֹשִׂים חֵיבִין. בְּיָצֵד? הוֹרוּ בֵּית דִּין לְאֹכֵל חֵלֶב 14 הַקֶּבֶה פְלוֹ⁶⁶, וְיָדַע אֶחָד מִן הַקֶּהֶל שִׁטְעוּ וְשִׁחַלְב 15 הַקֶּבֶה אָסוּר, וְאָכְלוּ מִפְּנֵי הוֹרָאָתָן, שֶׁהִיָּה עוֹלָה עַל

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שני ה' תמוז - ספר קרבנות - הלכות שגגות קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

30 והורו שאינה מלאכה - הרי אלו חייבין. וכן אם טעו
 31 ואמרו: המשתתחה לעבודה זרה בפשוט ידים
 32 ורגלים הוא החיב, שנאמר בו: לא תשתתחה לאל
 33 אחר, אבל הפורע על הארץ ולא פשט ידיו ורגליו
 34 הרי הוא מתר - הרי אלו חייבין. וכן אם טעו
 35 ואמרו: הבא על שומרת יום פנגד יום שראתה דם
 36 ביום הוא חיב, שנאמר: כל ימי זוכה, אבל ראתה
 37 בלילה מתר לבוא עליה; וכן אם הורו ואמרו, שמי
 38 שפרשה אשתו נדה בשעת תשמיש מתר לפרש
 39 ממנה פשהוא מתקשה - הרי אלו חייבין. וכן אם
 40 טעו ואמרו, שהאוכל דם שיצא בשעת שחיטה הוא
 41 החיב, אבל האוכל דם הלב מתר - הרי אלו חייבין.
 42 וכן כל פיוצא בטעיות אלו, אם הורו בהן ועשו רב
 43 הקהל על פיהן - פטורין, ובית דין מביאין קרבן
 44 על שגגתן.

ג. הורו בית דין שיצא השבת, לפי שנתכפית החמה
 45 ודמו ששקעה חמה, ואחר כך זרחה - אין זו הוראה
 46 אלא טעות, וכל שעשה מלאכה חיב, אבל בית דין
 47 פטורין. וכן אם התירו בית דין אשת איש להנשא,
 48 לפי שהעידו בפניהם שמת בעלה, ואחר כך בא
 49 בעלה - אין זו הוראה אלא טעות, והאשה ובעלה
 50 האחרון חייבין חטאת על שגגתן. וכן כל פיוצא
 51 בזה.
 52

ד. בית דין שהורו בשגגה ושכחו עצמו של חטא
 53 שהורו בו, אף על פי שהן יודעים בודאי שחטאו
 54 בשגגה, ואף על פי שהעם מודיעין אותן ואומרים
 55 להן: בכך וכן הוריתם לנו - הם פטורין, והעושים
 56 על פיהם חייבין בפני עצמן; שנאמר: ונדדעה
 57 החטאת אשר חטאו עליה - לא שיידיעו אותו
 58 החוטאים. כיצד? שגגו והתירו חלב שעל גבי הקבה
 59 ואכלוהו רב העם, ואחר שידעו ששגו בהוראה
 60 ושהתירו דבר שחייבים על זדונו פרת ועל שגגתו
 61 חטאת קבועה נסתפק להם אם מקצת החלבים התירו
 62 או מקצת הדמים התירו - הרי אלו פטורין, וכל מי
 63 שאכל מביא חטאת קבועה.
 64

ה. בית דין שהורו בשגגה ונדדעה להם שגגתן, בין
 65 שהביאו פפרתן בין שלא הביאו, כל העושה פפי
 66 הוראתן שפשטה רוב הצבור מאחר שידעו - הרי
 67 זה מביא אשם תלוי; הואיל והיה לו לשאל בכל
 68 עת על דברים שנתחדשו בבית דין ולא שאל - הרי
 69 זה כמי שנסתפק לו אם חטא או לא חטא. במה
 70 דברים אמורים? במי שהיה עם בית דין במדינה;
 71 אבל מי שראה ההוראה והלך למדינה אחרת, אף
 72 על פי שעשה אחר שידעו - פטור, מפני שתלה בהן
 73

צריך להוראתן, אלא הוא עצמו יודע שזה מותר (כסף-
 משנה, וקרית ספר). (79 משנה שם. 80) שיהיו רוב.
 "וזה דבר פשוט" (כסף-משנה).

ו. הורו בית דין להתיר דבר האסור בזדון⁸¹, ועשו
 1 הקהל על פיהם בשגגה - בית דין פטורין מן
 2 הקרבן, מפני שהן מזידין⁸², וכל אחד ואחד מן
 3 העושים על פיהם חיב קרבן בפני עצמו, מפני
 4 שהוא שוגג⁸³. הורו בית דין בשגגה, וידעו הקהל
 5 שטעו⁸⁴ ושאין ראוי לקבל מהן⁸⁵, ואף על פי כן
 6 עשו הקהל על פיהם - אלו ואלו פטורין מן
 7 הקרבן⁸⁶. בית דין פטורין - שהרי לא עשו הקהל
 8 מפני הוראתן שהטעתם; וכל העושים פטורין מן
 9 הקרבן - מפני שמזידין הם⁸⁷, שהרי ידעו שטעו
 10 ושאין ראוי לעשות.
 11

(81) שידעו שהדבר אסור ואף-על-פי-כן הורו להתיר.
 (82) והרי נאמר (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו",
 בעיני שוגגין בב"ד (רש"י הוריות ד: במשנה). "ואעפ"י
 שמשל ציבור היה בא, הואיל ולשם ב"ד היה בא, פטורין,
 שהרי מזידין הם ואין מקום לקרבן הבא על שמם" (מאירי
 שם). (83) משנה שם ד: "הורו ב"ד וכו' מזידין ועשו
 שוגגין מביאין (=כל אחד ואחד מן הקהל) כשבה ושעירה".
 (84) הב"ד. (85) כלומר, ידעו גם שבמקום טעות אין מצוה
 לשמוע דברי חכמים. (86) משנה שם: "שוגגין (=הב"ד)
 ועשו (=הקהל) מזידין, הרי אלו פטורין". (87) ואין הקרבן
 בא אלא על השוגג, ראה למעלה פ"א הלכה א.

פרק ארבעה עשר

1 יכאר ב"ד ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה ועשו כל
 העם על פיהם.

א. בית דין ששגגו והורו לעקר גוף מגופי תורה,
 12 ועשו כל העם על פיהם - בית דין פטורין, וכל אחד
 13 ואחד מן העושים חיב חטאת קבועה; שנאמר:
 14 ונעלם דבר - ולא כל הגוף.
 15

ב. לעולם אין בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת
 16 וילקיים מקצת בדברים שאינן מפרשין בתורה
 17 ומבארים, ואחר כך יהיו בית דין חייבין בקרבן.
 18 והעושים על פיהם פטורין. כיצד? שגגו והורו
 19 שמתר להשתתחות לעבודה זרה, או שמתר להוציא
 20 מרשות לרשות בשבת, או שמתר לבוא על שומרת
 21 יום פנגד יום - הרי אלו כמי שאמרו: אין שבת
 22 בתורה, או אין עבודה זרה בתורה, או אין נדה
 23 בתורה, שעקרו כל הגוף, ואין זו וכיוצא בזה שגגת
 24 הוראה אלא שכחה. לפיכך פטורין מן הקרבן, וכל
 25 העושה על פיהן חיב חטאת בפני עצמו. אבל אם
 26 טעו והורו ואמרו: המוציא מרשות לרשות הוא
 27 שחיב, שנאמר: אל יצא איש ממקמו, אבל הזורק
 28 או המושיט מתר, או שעקרו אב מאבות מלאכות
 29

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

23 בְּהוֹרָאתוֹ וְלֹא הָיָה חֶכֶם מִפְּלֵא¹², או שְׁעָקַר כָּל הַגּוֹף
24 בְּהוֹרָאתוֹ¹³ לְעֲצָמוֹ, או שְׁשָׁנַג בְּהוֹרָאתוֹ לְבִטֵּל
25 מִקְצָת, וְלֹא עָשָׂה וְהוּא סוֹמֵךְ עַל הוֹרָאתוֹ, אֲלֵא
26 עָשָׂה בְּשִׁגְגָה אַחֲרָת¹⁴, או שְׁהִיָּה מְזִיד בְּהוֹרָאָה וְשָׁנַג
27 בְּמַעֲשֵׂה¹⁵ - הָרִי זֶה פְּטוּר מִקְרָבָן כָּלֵל; שְׂדִינוּ
28 לְהוֹרָאת עֲצָמוֹ כְּדִין הַקְּהָל לְהוֹרָאת בֵּית דִּין לְכָל
29 דָּבָר. הוֹרָה לְעֲצָמוֹ וְשָׁכַח מֵאֵי זֶה טַעַם הוֹרָה,
30 וּבִשְׁעַת מַעֲשֵׂה אָמַר: הָרִינִי עוֹשֵׂה עַל דַּעַת הוֹרָאתִי
31 - הָרִי זֶה מְבִיא פֶר חֲטָאת¹⁶.

(10) חייב כהן משיח להביא פר לחטאת. (11) אבל אם הורה שהמוציא מרשות לרשות בשבת מותר - אינה הוראה, כמפורש למעלה. (12) שם ז. שהוראתו אינה כלום. (13) משנה שם. "שאינ בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח". (14) כלומר, הורה להתיר חלב הקיבה, ועכשיו רוצה לאכול שומן של היתר ונתחלף לו ואכל בשוגג חלב הקיבה. (15) וכגון שידע שהתיר במזיד מטעם שאינו נכון, וכשבא מעשה לידו שחכ זדונו וסבר שמטעם נכון הורה ואכלו בחזקת היתר. (16) משנה שם "שוגג ועשה שוגג מביא פר", ובגמרא שם: "אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ובשעה שטעה אמר הריני עושה על דעת הוראתי".

ג. הוֹרָה לְעֲצָמוֹ לְבִטֵּל מִקְצָת וּלְקַיֵּם מִקְצָת
32 בְּעִבּוּדָה זָרָה¹⁷ וְעָשָׂה כְּפִי הוֹרָאתוֹ - הָרִי זֶה מְבִיא
33 שְׁעִירָה כְּהִדְיוּט¹⁸. וְהוּא שְׂוִיָּשָׁנַג בְּהוֹרָאָה¹⁹, כְּמוֹ
34 שְׂבָאֲרָנוּ. שְׂאִין הַפֶּהֶן הַמְּשִׁיחַ חֵיב קְרָבָן אֲלֵא
35 בְּהַעֲלֵם דָּבָר בְּהוֹרָאָה עִם שִׁגְגַת הַמַּעֲשֵׂה כְּצִבּוּר;
36 אֲבָל אִם שָׁנַג בְּמַעֲשֵׂה בְּלִבָּד בְּלֹא הוֹרָאָה, בֵּין
37 בְּעִבּוּדָה זָרָה בֵּין בְּשָׂאֵר מִצּוֹת - אֵינּוּ מְבִיא קְרָבָן
38 כָּלֵל²⁰.

(17) במשנה שם "שאינ בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח, ולא בעבודת כוכבים עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת". (18) ברייתא (שם): "דתניא משיח בעבודת כוכבים וכו' ושווין שבשעירה וכו' מנלן דאמר קרא (במדבר טו, כז) ואם נפש אחת - אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם נפש אחת הן". (19) משנה שם. "אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה" ובמסקנת הגמרא שם אמרו כי מה שאמרו במשנה "וכן המשיח" מוסב גם על סוף המשנה "ולא בעבודת כוכבים וכו'". וכן דעת חכמים בברייתא שם ודלא כרבי. (20) "תנו רבנן ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ (ויקרא ד, כז) - פרט למשיח וכו' שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר, על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה, תלמוד לומר מעם הארץ - פרט למשיח".

ד. הוֹרָה הַפֶּהֶן הַמְּשִׁיחַ עִם בֵּית דִּין²¹, וְשָׁנַג הוּא
40 וְהֵם בְּהוֹרָאָה, אֵף עַל פִּי שְׁעֵשָׂנוּ²² עַל פִּי הַהוֹרָאָה

1 וְהָרִי אֵי אֲפֻשֶׁר לוֹ לְשָׂאֵל. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא הַנִּבְהָל
2 לְצִאת, אֵף עַל פִּי שְׁעִדִּין לֹא יֵצֵא לְדָרֶךְ, וְעָשָׂה עַל
3 פִּיהֶם מֵאַחַר שְׂדִיעוֹ - הָרִי זֶה פְּטוּר.

יום ג' ו' תמוז ה'תשע"ה

פֶּרֶק חֲמוֹשֶׁה עֶשְׂרִי

א. כְּבָר בְּאַרְנוּ, שְׁפָל שִׁגְגָה שֶׁהִדְיוּט מְבִיא עֲלֶיהָ
7 חֲטָאת הַקְּבוּעָה כְּשִׁפָּה אוֹ שְׁעִירָה, אִם שָׁנַג בָּהּ
8 הַנְּשִׂיא - מְבִיא שְׁעִיר², וְאִם שָׁנַג בָּהּ כְּהֵן מְשִׁיחַ³ -
9 מְבִיא פֶר⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁכַהֵן מְשִׁיחַ מְבִיא
10 פֶר עַל שִׁגְגוֹת? כְּשִׁטְעָה בְּהוֹרָאת עֲצָמוֹ⁵, וְעָשָׂה
11 מַעֲשֵׂה בְּשִׁגְגַת הוֹרָאתוֹ⁶ לְבַדָּה⁷. וְהוּא שְׂוִיָּהֵה חֶכֶם
12 מִפְּלֵא⁸. שְׁנֵאֲמַר: אִם הִפְהֵן הַמְּשִׁיחַ יַחֲטֵא לְאַשְׁמַת
13 הָעַם - הָרִי מְשִׁיחַ כְּצִבּוּר: מָה הַצִּבּוּר, שְׁהֵן בֵּית דִּין,
14 אֵינָן חֲכִיבִין בְּקְרָבָן עַד שְׂוִיָּהֵיו חֲכָמִים רְאִיִּין
15 לְהוֹרָאָה, וְיִטְעוּ בְּהוֹרָאָה, וְיַעֲשׂוּ הַעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם,
16 וְיִוָּרוּ לְבִטֵּל מִקְצָת וּלְקַיֵּם מִקְצָת, כֶּף הַמְּשִׁיחַ כָּל
17 הַדְּרָכִים הָאֵלוֹ⁹.

(1) יבאר אימתי יהיה חייב הכהן המשיח פר על שגגתו, וכהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו עם המעשה.

(2) נאמר (ויקרא ד, כ"ב) "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים". (3) "כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ולא המרובה בבגדים". (4) שנאמר (שם ו, ג) "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב וגו' פר בן בקר תמים לה' לחטאת". (5) שהורה לעצמו בטעות כי דבר זה מותר. (6) משנה הוריות ו: ר"ז: "הורה כהן משיח לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פר וכו' שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לציבור, אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, וכן המשיח". ודבר זה נלמד (שם ו:) ממה שנאמר ככהן משיח (שם) "לאשמת העם", הרי משיח כציבור, אבל לא הורה לעצמו להתיר אלא שגג ועשה בלי הוראתו להיות, אינו מביא כלל קרבן. (7) שאם הורה עם בית דין, הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבדה - הרי זה פטור. (8) אבל אם אינו מופלא אין הוראתו הוראה מעליא. ומופלא הוא שהוסמך להוראה, כמו מופלא שבבית דין אצל זקן מורא, אבל לא צריך שיהיה ראש ישיבה כמו במופלא שבבית דין שבמשנה ד: "או שלא היה מופלא של בית דין". (9) עניין "שיבטל מקצת ויקיים מקצת". וברור כי אינו חייב אלא בדבר שאין הצדוקים מודים בו, כדין הצבור. וכן נראה מדברי רבינו להלן (הלכה ב). שהדגים רק בזורק מרשות לרשות, ולא במוציא מרשות לרשות.

ב. בִּיצִיד¹⁰? כְּהֵן מְשִׁיחַ שְׁטָעָה בְּהוֹרָאָה לְעֲצָמוֹ
18 וְדָמָה שֶׁהִזְזִיק מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת בְּשִׁפָּת מִתְרִי¹¹, וְזָרַק
19 מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת וְהוּא תוֹלָה בְּהוֹרָאתוֹ לְעֲצָמוֹ -
20 כְּשִׂידָע לוֹ חֲטָאוֹ יְבִיא פֶר לְחֲטָאת. אֲבָל אִם לֹא
21 תִּלָּה בְּהוֹרָאתוֹ, אֲלֵא שָׁנַג וְזָרַק בְּשִׁגְגָה, או שְׁתַּלָּה
22

שם. "ואיזהו המשיח המשוח בשמן המשחה לא המרובה בבגדים". "ומרובה בגדים הוא שלא נמשח בשמן המשחה אבל לבש שמונה בגדים ובלבשו אותם נתרבה על שאר הכהנים וכו' וכן היו כהני בית שני, שנעדר בו שמן המשחה". כי יאשיהו המלך גזז את צלוחית שמן המשחה.

ז. כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה³⁵ וכיוצא בהן³⁶ וחסא בשגגה³⁷ זי - מביא פר על שגגתו. לפי שאין בין כהן משיח הממשש לכהן משיח שעבר אלא פר יום הפסחים³⁸ ועשירית האיפה של כל יום³⁹, שאין מקריב אותן אלא כהן הממשש בכהנה גדולה; אבל פר הפא על כל המצוות - שיום הם בו.

35) שהוא פסול לעבודה. (36) משנה שם ט: "משיח שעבר ממשחתו ואחר כך חטא וכו' מביא פר" ובגמרא שם י. למדו זאת ממה שנאמר (שם, ג) "והקריב על חטאתו", מלמד שמביא חטאתו משעבר, ומפרשה רבינו גם בעבר מחמת מום, שכן אמרו שם יב: "בעא מיניה רבה מרב נחמן משיח שנצטרע מהו באלמנה, מידחא דחי או מיפטר פטר (פירוש: מדחא דחי מדברים שאי אפשר לקיימן כשהוא מצורע, אבל איסור אלמנה וכיוצא בה שאפשר לקיימה לא מדחי, או דילמא מפטר פטור מכל דין כהונה לגמרי והרי הוא מותר באלמנה, תוספות הרא"ש) - תנינא אין לי אלא שעבר מחמת קרי, עבר מחמת מומין מניין (=שאסור בבעולה) תלמוד לומר והוא". וסובר רבינו שהוא הדין לכל דיני כהונה גדולה. (37) שחייבו עליה כהן המשיח, בפר. (38) הוא הנאמר בויקרא טז, ג "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה". (39) זהו מנחת חבתי כהן גדול שמביא כל יום שנאמר (שם ו, יג"ט) "זה קרבן אהרן ובניו וגו' עשירית האיפה סולת מנחה תמיד מחציתה בכוקר ומחציתה בערב וגו' והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה חק עולם".

ח. נשיא שעשה⁴⁰ עם הצבור בהוראת בית דין⁴¹ - הרי זה מתפטר לו בכלל העם⁴². שאם היו בית דין הם שהקריבו על שגגתו⁴³ - כל העם והמלך פטורין מן הקרבן, כמו שבארנו; ואם היו העושים על פי בית דין הם שחייבין בקרבן⁴⁴, והיה המלך מן העושים - הרי זה מביא שעיר; ושעיר נשיא במקום כשפה או שעירה של הדיוט הוא עומד⁴⁵.

40) עבירה בשוגג. (41) שהורו בית דין בשוגג להתיר דבר האסור. (42) בקרבן פר העלם דבר של ציבור שחייבין בית דין להביא מכל שבט ושבט. ברייתא שם ז. "נשיא חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור". (43) וכגון שחטאו רוב הקהל וכו'. (44) וכגון שחטאו רק מיעוט הקהל וכו'. (45) שנאמר (שם ד, כב"ג): "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים וזכר תמים".

ז. נשיא שנצטרע - עבר מנשיאותו⁴⁶, ונשיא שעבר מנשיאותו - הרי הוא כהדיוט⁴⁷. חטא כשהיה נשיא

1 הזאת שטענו בה²³, הואיל ולא סמך²⁴ בשעת מעשה על הוראתו לכהן אלא על הוראתו עם הוראת בית דין²⁵ - הרי זה פטור ואין צריך להביא פפירה בפני עצמו²⁶. אלא אם היו בית דין מביאין קרבן - מתפטר לו בכלל הצבור²⁷; ואם היו העושים הם המביאים קרבן²⁸ - הוא אינו מביא קרבן, שהרי אין צריך בפפירה בפני עצמו²⁹.

(21) כלומר, הורו בית דין בשוגג להתיר וגם הכהן המשיח הצטרף עמם בשוגג בהיתר זה. (22) הקהל וכן הכהן המשיח. (23) הכהן המשיח ובית-הדין. (24) הכהן המשיח. (25) היינו, שהיה אחד מהסנהדרין או שעל כל פנים ידע מהוראת בית דין. אבל אם לא ידע כלל מהוראת בית דין חייב קרבן בפני עצמו. (26) שזה נחשב לשגגת מעשה לבד בלי שגגת הוראה ואינו מחוייב. (27) משנה שם ז. "הורה עם הצבור (=בית-דין) ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור". ובברייתא שם נלמד ממה שנאמר בכהן משיח (ויקרא שם, ג) "על חטאתו אשר חטא", הא כיצד חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. (28) כגון שלא עשו רוב הקהל, שכל אחד ואחד מביא קרבן יחיד לעצמו. (29) שהרי זה כשגג במעשה בלבד בלי הוראה.

ה. הורה עם בית דין בשגגה, ושגגו הם בדם והוא כהלך - אינו מתפטר לו עם הצבור, אלא מביא פר לעצמו.

ו. כהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו, שהיא שגגת הוראה עם המעשה, או לא שגג אותה - אינו מביא אשם תלוי, מפני שהוא בה צבור³⁰ שאינן מביאין אשם תלוי על לא הודע של שגגת הוראה. אבל הנשיא, אם נסתפק לו אם חטא או לא חטא - מביא אשם תלוי כשאר ההדיוטות, מפני שאין שגגתו תלויה בהוראתו³¹. אי זהו נשיא האמור בתורה? זה מלך, שאין עליו רשות מאדם מישראל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו³². בין שהיה מבית דוד או משאר שבטי ישראל. ואם היו מלכים רבים ואין אחד מהן עובד את חברו - כל אחד ואחד מהן מביא שעיר עזים על שגגתו³³. ואי זהו כהן משיח? זה כהן גדול שנמשח בשמן המשחה, לא המרבה בבגדים³⁴.

(30) כלומר, דינו בזה כדין הציבור. (31) והרי הוא בכלל מה שנאמר "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג" - מי שחטאו בשגגה, חייב. (32) משנה שם י. "איזהו נשיא זה מלך שנאמר (שם ד, כב) מכל מצוות ה' אלוקי - שאין על גביו אלא ה' אלוקיו". (33) ברייתא שם: "מלכי ישראל ומלכי בית דוד, אלו מביאין לעצמם ואלו מביאים לעצמם" וביארו שם בגמרא: "התם לא כייפי אהדדי" (מלך ישראל ומלך בית דוד אינם שולטים אחד על השני). (34) משנה

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

16 א. ארבעה הן הנקראין מחסרי כפרה: ³הזבה, ¹⁶
 17 והיולדת, והזב, והמצרע. ולמה נקראו מחסרי
 18 כפרה? שכל אחד מהן, אף על פי שטהר מטמאתו⁵
 19 וטבל⁶ והעריב שמשו, עדין הוא חסר, ולא גמרה
 20 טהרתו כדי לאכל בקדשים⁸ עד שיביא קרבנו, וקדם
 21 שיביא כפרתו אסור הוא לאכל בקדשים¹⁰, כמו
 22 שבארנו בפסולי המקדשין¹¹.

1 יבאר כמה נקראים מחוסרי כפרה, וגר שמל וטבל ועדיין
 לא הביא קרבנו. (2) משנה כריתות ח: (3) ראה להלן
 הלכה ו, איוו היא הזבה. (4) ראה להלן פ"ב, ה"א, איהו
 הזב. (5) כלומר זב, זבה ומצורע שספרו שבעת ימי טהרה,
 והיולדת שעברו ארבעים יום מיום הלידה לזכר, ושמונים
 יום מיום הלידה לנקבה. (6) כל אחד מהם כדינו: היולדת,
 הזבה והמצורע שטבלו במקוה; והזב שטבל במעין, ראה
 תוספתא זבים פ"ג, ופ"א מהלכות מקוואות הלכה ה.
 (7) כלומר, שקע שמשו של יום שביעי, אצל זב, זבה
 ומצורע; ואצל יולדת שקע שמשו של יום מ' לזכר ויום
 פ' לנקבה. (8) אע"פ שהוא טהור לאכילת תרומה (פ"ז
 מהלכות תרומות, ה"ב). (9) ראה להלן ה"ג פריטי דיני
 קרבנותיהם. (10) נגעים פ"ד משנה ג, ויבמות עד: "הביא
 כפרה אוכל בקדשים", ולמדו זאת (יבמות שם) ממה שנאמר
 (ויקרא יב, ח) "וכפר עליה הכהן וטהרה", שכל זמן שלא
 הביא קרבן, אע"פ שטבל והעריב שמשו - אינו טהור
 לאכילת קדשים. (11) פרק יח הלכה יד.

23 ב. גר שמל וטבל ועדין לא הביא קרבנו¹², אף על
 24 פי שהוא אסור לאכל בקדשים עד שיביא קרבנו¹³
 25 - אינו ממחסרי כפרה¹⁴; שנקרבנו עכבו להיות גר
 26 גמור ולהיות ככל פשרי ישראל¹⁵, ומפני זה אינו
 27 אוכל בקדשים שעדין לא נעשה כפשרי ישראל¹⁶,
 28 וכיון שיביא קרבנו ויעשה ישראל כשר אוכל
 29 בקדשים. הביא¹⁷ פרידה אחת¹⁸ בשחרית - אוכל
 30 בקדשים¹⁹ לערב²⁰, וביא פרידה שניה²¹. שנקרבנו
 31 של גר עולת בהמה או שני בני יונה או שתי
 32 תורים²² ושניהן עולה²³, כמו שבארנו במעשה
 33 הקרבנות²⁴.

12 ראה בפ"ג מהלכות איסורי ביאה ה"ד והלכה ה, שאם
 יצאה הגוי להכנס לברית, ולהסתופף תחת כנפי השכינה
 ולקבל עליו עול תורה, צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן,
 ולמדו כן (כריתות ט). ממה שנאמר (במדבר טו, טו) "ככם
 כגר יהיה לפני ה'" - "מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא
 במילה וטבילה והרצאת דם - אף גר כן". (13) שם ח:
 "ת"ר גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיביא קינו".
 (14) כחכמים במשנה שם. ולא כר' אליעזר בן יעקב, הסובר
 שגר מעוכב כפרה הוא. וסובר רבינו שהברייתא הנ"ל,
 שהוא אסור לאכול בקדשים היא גם לפי דעת חכמים

1 ועבר מגדלתו - הרי זה מביא שיעיר; שנאמר: על
 2 חטאתו אשר חטא⁴⁸ - כשעת חטאתו הוא מביא.

(46) ברייתא וגמרא שם י. "תנו רבנן, אשר נשיא יחטא (שם,
 כב) וכו' - פרט לנשיא שנצטרע שנאמר (מלכים-ב טו, ה)
 "וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית
 החפשית ויתם בן המלך על הבית". ומדקאמר בבית
 החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה", כלומר, נעשה
 חפשי מן המלכות, שכשהיה מלך היה כעבד, שהשררה היא
 כעבדות, שמוטל עליו עול ציבור. (47) במשנה שם ט:
 "וכן הנשיא שעבר מגדולתו, ואחרי כן וכו' כהדיט"
 ובגמרא שם י. נלמד ממה שנאמר (שם) "אשר נשיא יחטא",
 כשהוא נשיא, אבל לא כשהוא הדיוט. (48) פסוק זה לא
 נאמר בנשיא, אלא ככהן משיח, וממנו למדו (שם י.) שכהן
 משיח שעבר ואחר כך חטא גם כן מביא פר.

3 י. כהן משיח או מלך שחטאו עד שלא נתמנו, אף
 4 על פי שלא נודע להם אלא אחר שנתמנו - הרי אלו
 5 כהדיוט; שנאמר: אשר נשיא יחטא, אם כהן
 6 המשיח יחטא - עד שיחטא כשהוא נשיא וכשהוא
 7 משיח. לפיכך, אם אכל ספק חלב כשהוא הדיוט⁴⁹,
 8 ונודע לו על ספקו אחר שנתמנה להיות כהן גדול⁵⁰
 9 - הרי זה מביא אשם תלויו⁵¹. אכל חצי זית חלב
 10 כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא בהעלם אחת,
 11 או שאכל חצי זית כשהוא נשיא⁵² וחצי זית אחר
 12 שעבר - אינו מצטרף ופטור⁵³. אכל חצי זית כשהוא
 13 הדיוט, ונתמנה ועבר, ואכל חצי זית כשהוא הדיוט
 14 - הרי זה ספק אם מצטרף או פקר הפסיקה
 15 הנשיאות⁵⁴.

(49) שאם אכל אחר שנתמנה לכהן גדול, אינו מביא אשם
 תלויו. (50) כתב רק כהן גדול, שהרי המלך מביא אשם
 תלויו גם אם אכל אחר שנתמנה. (51) כיוון שהלכה
 כחכמים שהולכים אחר זמן החטא, פשוט הוא שמביא אשם
 תלויו. (52) נכאן נקט "נשיא" בדווקא, אבל ככהן משיח
 בוודאי מצטרף ומביא פר, שהרי גם אם אכל כזית לאחר
 שעבר - מביא פר, כמפורש למעלה בהלכה י'.
 (53) ברייתא שם "מעם הארץ" פרט לנשיא שאינו מביא
 כשבה או שעירה כעם הארץ, ובגמרא אמר רב זביד הכא
 במאי עסקינן כגון שאכל חצי זית כשהוא הדיוט וחצי זית
 כשהוא נשיא. (54) בעיא בגמרא שם, אם מצטרפים
 לחייבו קרבן הדיוט, ולא איפשטא.

סליקו להו הלכות שגגות בסיעתא דשמיא

הלכות מחסרי כפרה

יש בכללן ארבע מצות עשה, וזה הוא פרטין: (א)
 שתקריב הזבה כשהטהר קרבן. (ב) שתקריב היולדת
 כשהטהר קרבן. (ג) שתקריב הזב כשהטהר קרבן. (ד)
 שתקריב מצרע כשהטהר קרבן. ואחר שתקריבו
 קרבנותיהן תגמר טהרתן.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ג' ו' תמוז - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה ק"ז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(שם טו, יג-יד) "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים וגו' ורחץ בשרו במים חיים וטהר. וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה וגו'"; ובזבה נאמר (שם, כח-כט) "ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר. וביום השמיני תקח לה שתי תורים או שני בני יונה וגו'".

13 ה. הַיּוֹלֵדֶת אֵינָהּ מְבִיאָה קֶרְבָּנָה בְּיוֹם אַרְבָּעִים לְזָכָר
14 או בְּיוֹם שְׁמוֹנִים לְנִקְבָּה³⁵, אֲלֵא מֵעֲרֶבֶת שְׁמֶשָׁה
15 וּמְבִיאָה קֶרְבָּנָה לְמָחָר, שֶׁהוּא יוֹם אַרְבָּעִים וְאַחַד
16 לְזָכָר וְיוֹם שְׁמוֹנִים וְאַחַד לְנִקְבָּה. וְהוּא הַיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר
17 בּוֹ: וּבְמִלֵּאת יְמֵי טְהָרָה לְבֵן אוֹ לְבַת³⁶ תְּבִיא וּגְוִמָר.
18 וְאִם הִבִּיאָה קֶרְבָּנָה תּוֹרֵף יְמֵי מִלֵּאת³⁷ - לֹא יֵצֵאת³⁸.
19 אֲפֹלוּ הִבִּיאָה עַל וְלִדּוֹת הָרֵאשׁוֹנִים³⁹ בְּתוֹרֵף יְמֵי
20 מִלֵּאת שָׁל וְלֵד זֶה - לֹא יֵצֵאת⁴⁰. עֲבָרוּ יְמֵים אֲלוּ⁴¹
21 וְלֹא הִבִּיאוּ פִּפְרָתָן - הָרִי אֵלוּ מִקְרִיבִין פִּפְרָתָן לְאַחַר
22 זְמַן. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הִקְרִיבוּ חֲטָאתָם אֲסוּרִים לְאָכַל
23 בְּקִדְשִׁים⁴², אֲבָל הַעוֹלָה (וְהָאֵשׁ) אֵינָן מֵעַכְבְּיוֹן⁴³.
24 כָּבֵד בְּאַרְנוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַקֶּרְבָּנוֹת⁴⁴, שֶׁכָּל מַחֲבִיבֵי קֶרְבָּן
25 אֵינָן מִקְרִיבִין עַל יָדָן אֲלֵא מִדְּעֵתָן, חוּץ מִמְחַסְרֵי
26 כִּפְרָה שְׂאִין צְרִיכִין דְּעֵת בְּעָלִים⁴⁵, שֶׁהָרִי אָדָם מְבִיא
27 קֶרְבָּן עַל בְּנָיו וּבְנֹתָיו⁴⁶ הַקְּטָנִים⁴⁷ אִם הָיוּ מִחַסְרֵי
28 כִּפְרָה וּמֵאֲכִילָן בְּזָבָחִים⁴⁸.

35) ראה שם יב, ב"ה, שהיולדת זכר טמאה שבעת ימים, ושלושים ושלושה ימים יושבת בדמי טהרה, שהם ביחד מ' יום; והיולדת נקבה טמאה שבועיים, וששים וששה ימים יושבת על דמי טהרה, - שהם ביחד שמונים יום. 36) כלומר, אחר שמלאו ימי הטהרה, שעברו ארבעים יום לזכר ושמונים יום לנקבה. 37) תוך ארבעים יום לזכר או תוך שמונים יום לנקבה. 38) ידי חובת הבאת קרבן, שהוא רק אחר שעברו מ' לזכר ופ' לנקבה; וכן מפרש בספרא שדרשינן (פרשת תזריע תחילת פרק ג) "ובמלאת - אינה מביאה בתוך מלאת. ואם הביאה תוך מלאת, לא יצא". וראה למעלה פ"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ח"ט. 39) שילדה מלפני זמן רב, אלא שהשהתה קרבנותיה. 40) אף כי בספרא אמרו: "יכול לא תביא בתוך מלאת על הוולדות הראשונות, ת"ל תביא" (ראה כס"מ כאן) - אין זה אלא אם עבר זמן רב ולא הביאה קרבנותיה, ואחרי כן ילדה. אבל אם ילדה נקבה וחזרה והפילה תוך פ', ושוב חזרה והפילה תוך פ' לשניה (כמו שמדובר בנוזר סד); שזה חשוב כלידה אחת, ואין מביאה אלא קרבן אחד, ולפיכך אם הביאה תוך מלאת של השלישית קרבן על שתי הלידות הראשונות, שזהו אחרי מלאת שלהם, לא יצאה ידי חובה. וראה בהשגות הראב"ד כאן (מרכבת המשנה). 41) כלומר: יום השמיני אצל זב וזבה ומצורע, וארבעים ואחד או שמונים ואחד ביולדת. 42) ראה למעלה הלכה א. ובספרא (פרשת תזריע פרק ג הלכה ה) מפורש: "והקריבו" - אחד מעכבה, ואין שנים מעכבין אותה וכו'. כשהוא אומר וכפר, מה מציינו בכל מקום כפרה - בחטאת". וכן שם פרק ד הלכה ג: "ואחד לחטאת וכפר, מלמד

החולקים על ר' אליעזר בן יעקב. ובפירוש המשניות שם כתב, שלדעת החכמים אין הקרבן אלא למצוה לכתחילה בלבד, ואינו מעכבו מלאכול בקדשים. 15) שם בגמרא. 16) כלומר: לפיכך לא נמנה הגר עם מחוסרי הכפרה (שם). 17) הגר. ברייתא שם. 18) כלומר, תור אחת או בן יונה אחד, וראה להלן ה"ג שקרבנו שתי תורים או שני בני יונה. 19) ואע"פ שצריך להביא שנים - אינו מעכבו באכילת קדשים אלא האחד (שיטה מקובצת). 20) שהרי גר שנתגייר הרי הוא כפורש מן הקבר (פ"ו מהלכות קרבן פסח, הלכה ז) וצריך הזאה שלישי ושביעי (רש"י בפסחים צב). וגם הערב שמש (ראה בפ"א מהלכות פרה, הלכה א, ובהלכות קרבן פסח שם) וכן כתבו התוספות בזבחים צח: צט. ד"ה טבול יום, שבגר צריך הערב שמש ("הר המוריה"). 21) פירוש: ובלבד שיביא אפילו לאחר זמן את הפרידה השניה, שהרי אמרו בברייתא שם ט. "להביא פרידה אחת א"אפשר", וכן כתב רש"י שם ח: ד"ה אוכל בקדשים. 22) שם. 23) אע"פ שכל הקנינין שבתורה אחד חטאת ואחד עולה - כאן שתייהן עולות, משום שנאמר (במדבר טו, יד) "וכי יגור אתכם גר וגו' ועשה אשה ריח נחוח לה", כאשר תעשו כן יעשה", ודרשו (שם) איזהו דבר שכולו לה, הוי אומר זה עולת העוף (=שהרי עולת בהמה עורה לכהנים). ואע"פ שבקבלת התורה נאמר: "ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים" (שמות כד, ו) - נאמר כאן בגר (במדבר שם, טו): "ככם כגר יהי לכם" - לכם הקשתיו, ולא לקרבנותיכם" - כלומר, במקצת הקשתיו. ומסתבר שלעולה הוקש, שכולה לה' (רש"י שם). ועיין בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות, ה"ו, שהביא רבינו עולה ושלמים. 24) שם.

1 ג. הַזָּב וְהַזֹּבָה - קֶרְבָּן כָּל אֶחָד מֵהֶן שְׁתֵּי תוֹרִים או
2 שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאַחַד חֲטָאת²⁵. וְהַיּוֹלֵדֶת -
3 קֶרְבָּנָה כִּבְשׁ עוֹלָה וּבֶן יוֹנָה או תוֹר חֲטָאת²⁶. וְאִם
4 אֵין יָדָה מְשֻׁגָּת²⁷ - מְבִיאָה שְׁתֵּי תוֹרִים או שְׁנֵי בְנֵי
5 יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאַחַד חֲטָאת²⁸. וְהַמְצָרֵעַ - קֶרְבָּנוֹ
6 שְׁלֹשָׁה כִּבְשִׁים, אֶחָד עוֹלָה וְאַחַד אֵשׁם וְכִבְשָׁה
7 לְחֲטָאת²⁹. וְאִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת³⁰ - מְבִיא קֶרְבָּן³¹, אֶחָד
8 עוֹלָה וְאַחַד חֲטָאת, וְכִבְשׁ לְאֵשׁם³².

25) כן מפורש בתורה אצל זב (ויקרא טו, יד-טו) ואצל זבה (שם, כט-ל). 26) שם יב, ו. 27) להביא כבש. 28) שם ח. 29) שם יד, י. 30) להביא שלשה כבשים. 31) כלומר, שתי תורים או שני בני יונה. 32) שם, כא-כב.

9 ד. הַזָּב וְהַזֹּבָה וְהַמְצָרֵעַ - מְבִיא כָּל אֶחָד מִשְׁלֹשָׁתָן
10 פִּפְרָתוֹ³³ בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְטְהָרָתוֹ; שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן
11 סוֹפֵר שְׁבַעַה יְמֵי טְהָרָה, וְטוֹבֵל בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי
12 וּמְעִרִיב שְׁמֹשׁוֹ, וּמִקְרִיב קֶרְבָּנוֹתָיו בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי³⁴.

33) קרבנו, שיכפר עליו. 34) במצורע נאמר (שם, ח"י) "ורחץ במים וטהר וגו' וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים. והיה ביום השביעי וגו' ורחץ את בשרו במים וטהר. וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה וגו'; ובזב נאמר

60) בַּהֲלָכוֹת אִיסוּרֵי בִיאַה פ"י, וְכֵן בַּפ"ה שֶׁם לַעֲנִין מִפְּלֹת. 61) "שִׁכְתוּב (שֶׁם יד, ו) "וּבִמְלֵאוֹת יְמֵי טַהֲרָה לְבָן אוֹ לְבַת תְּבִיאָה" וְגו', כֹּל שֶׁטְּמֵאָה לִידֵה וְיֵשׁ לָהּ יְמֵי טַהֲרָה - מִבִּיאַה קֶרְבֵּן, אֲבָל שְׂאִינָה טְמֵאָה לִידֵה אֵינָה מִבִּיאַה קֶרְבֵּן (קֶרִית סֵפֶר).

17 ז. הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא הִחֲזִיקָה עֲבָרָה⁶² וְהִפִּילָה וְלֹא יָדְעָה
18 מַה הִפִּילָה, אִם נָפַל שְׁחִיבָתָה עָלָיו קֶרְבָּן⁶³ אוֹ דָבָר
19 שְׂאִינָה חִיבָתָה עָלָיו קֶרְבָּן⁶⁴ - הֲרֵי זֶה סִפֵּק יוֹלְדָתָה,
20 וּמִבִּיאַה קֶרְבָּן וְאֵין חֲטָאתָהּ נֶאֱכָלֶת⁶⁵. וְכֵן שְׁתֵּי נָשִׁים
21 שֶׁהִפִּילוּ שְׁנֵי נָפְלִים, נָפַל אֶחָד רְאוּי לְהִקְרִיב עָלָיו⁶⁶
22 וְהַנָּפֵל הָאֲחֵר פְּטוּרָה עָלָיו⁶⁷, וְאֵין אַחַת מֵהֶן מִפְּרַת
23 נִפְלָה - כֹּל אַחַת מִשְׁתֵּיהֶן מִבִּיאַה קֶרְבָּן מִסְּפֵק⁶⁸, וְאֵין
24 חֲטָאת אַחַת מִשְׁתֵּיהֶן נֶאֱכָלֶת. שְׁחִטָּאת הָעוֹף הַבָּאָה
25 עַל הַסִּפֵּק בְּשִׂרְפָתָה⁶⁹, שֶׁמָּא אֵינָה חִיבָתָה וְנִמְצָאת חֲטָאת
26 זֶה חֲלִין שְׁנִשְׁחֲטוּ בְּעִזְרָה⁷⁰ שֶׁהֵן אֲסוּרִין בְּהִנְגָּה, כְּמוֹ
27 שֶׁבְּאַרְנוֹ בַּהֲלָכוֹת שְׁחִיטָה⁷¹.

62) לֹא יָדְעָה אִם הִיא מֵעוֹבֵרָת. 63) כִּגוֹן שֶׁהִיָּתָה לוֹ צוּרַת
אֲדָם (פ"י שֶׁם הַלְכָה ח). 64) כִּגוֹן הַמִּפְּלֹת כִּמְיֵן דְּגִים
וְחִגְבִּים וְשִׁקְצִים וְרַמְשִׁים שְׂאִינָה חִיבָתָה קֶרְבֵּן, רָאָה מִשְׁנֵה
כִּרִיתוֹת ז: 65) מִשְׁנֵה שֶׁם "וְאֵלוֹ מִבִּיאוֹת וְאֵינִן נֶאֱכָלוֹת,
הַמִּפְּלֹת וְאֵין יָדוּעַ מַה הִפִּילָה וְכו'". וּבִנְדָה כֹּט. מִפְּרַשַׁת
הַגְּמָרָא שֶׁהַמִּשְׁנָה שֶׁם מִדְּבַרְתָּ בְּאוֹפֵן שֶׁלֹּא הוֹחֲזֵקָה עוֹבֵרָה
(רָאָה הַגְּהוֹת עִמָּךְ הַמֶּלֶךְ, כֵּאֲנִי). 66) שֶׁהַנֶּפֶל הִיָּה בְּצוּרַת
אֲדָם, וְחִיבִים עָלָיו קֶרְבֵּן. 67) כִּגוֹן שֶׁהִיָּה הַנֶּפֶל שֶׁפִּיר
מֵלֵא מִים אוֹ דְּגִים וְחִגְבִּים. 68) כַּחֲכָמִים בְּמִשְׁנֵה שֶׁם, וְלֹא
כִּי יוֹסִי הַסּוֹבֵר שִׁבִּיאוֹ חֲטָאת אַחַת וְיִתְּנוּ בִּינֵיהֶן, אִם אֵין
הִיא חִיבָתָה הִרִי הִיא שְׁלִי, וְאִם אַתְּ חִיבָתָה הִיא שְׁלֵךְ.
69) רָאָה לַמַּעֲלָה הַלְכָה ו. 70) נֹזֵיר כֹּט: וְשֶׁם נֹט. לַמְדוֹ
שֶׁרֶק לְהִקְרִיב הַתִּירָה הַתּוֹרָה, וְלֹא לֵאכּוֹל. וְעוֹד מִפְּרוּשׁ שֶׁם,
שִׁישׁ גַּם אִיסוּר נְבִילָה, שֶׁהִרִי חוֹלִין אֵינָם נֶאֱכָלִים בְּמִלְּיקָה.
71) פְּרָק ב הַלְכָה ב, שֶׁחוֹלִין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בְּעוֹזֵרָה אֲסוּרִים
בְּהִנְגָּה כִּכְשֶׁר בַּחֲלָב.

28 ח. אַחַת הַיּוֹלְדָת וְאַחַת הַמִּפְּלֹת וְלֹד אֶחָד אוֹ יוֹלְדוֹת
29 הַרְבָּה - הֲרֵי זֶה מִבִּיאַה קֶרְבָּן אֶחָד לְכָלִּין⁷². וְהוּא
30 שֶׁתֵּלֵד פֶּלֶן בְּתוֹף יְמֵי מְלֵאָתָה⁷³. אֲבָל אִם הִפִּילָה אַחֵר
31 יְמֵי מְלֵאָתָה - מִבִּיאַה אֶף עַל הַשְּׂנִי⁷⁴. פִּיעֵד? יוֹלְדָה
32 נִקְבָּה - כֹּל נָפְלִים שֶׁתִּפִּיל⁷⁵ מִיּוֹם הַלֵּדָה עַד סוֹף יוֹם
33 שְׂמוֹנִים הֲרֵי הֵן נִחְשָׁבִין עִם הַיּוֹלְדֵי הָרֵאשׁוֹן, וְכֵאלּוֹ
34 יוֹלְדָה תְּאוּמִים זֶה אַחֵר זֶה, וְאֵינָה מִבִּיאַה אֶלֶּא קֶרְבָּן
35 אֶחָד⁷⁶. הַפִּילָה נָפַל בְּיוֹם שְׂמוֹנִים וְאַחֲד⁷⁷ וּמִיּוֹם
36 אֶחָד וּשְׂמוֹנִים וְהִלָּאָה, אִם הִיא רְאוּיָה לְקֶרְבָּן⁷⁸ -
37 הֲרֵי זֶה מִבִּיאַה עָלָיו בְּפָנֵי עֲצוּמוֹ⁷⁹. יוֹלְדָה נִקְבָּה וְלֹא אַחֵר
38 שְׂשִׁים אוֹ שְׁבַעִים יוֹם הַפִּילָה נִקְבָּה שְׂנֵיָה - כֹּל נָפֵל
39 שֶׁתִּפִּיל בְּתוֹף שְׂמוֹנִים שֶׁל נִקְבָּה זֶה הַשְּׂנֵיָה פְּטוּרָה
40 עָלָיו⁸⁰. וְכֵן אִם הַפִּילָה נִקְבָּה שְׁלִישִׁית אַחֵר שְׂשִׁים
41 אוֹ שְׁבַעִים יוֹם שֶׁל נִקְבָּה שְׂנֵיָה - הֲרֵי כֹּל נָפֵל שֶׁתִּפִּיל
42 בְּתוֹף שְׂמוֹנִים שֶׁל נִקְבָּה שְׁלִישִׁית פְּטוּרָה עָלָיו. מְפָנִי

שֶׁהַכִּפְרָה בַּחֲטָאתָה, וְטַהֲרָה לֵאכּוֹל בּוֹבְחִים". (43) כֵּן
מִפּוֹרֵשׁ שֶׁם פְּרַשַׁת מִצְוֵעַ פְּרָק ג הַלְכָה יג: "וְעֵשָׂה הִכְהֵן
אֶת הַחֲטָאת וּכְפַר וְגו', מִלְּמַד שֶׁכִּפְרָה בַּחֲטָאת". וְהַכִּסְפִּי-
מִשְׁנֵה מוֹחֵק הַמְּלָה "וְהָאִשָּׁם", שֶׁהִרִי מִפּוֹרֵשׁ בְּפִסְחִים נֹט.
שְׂאִשָּׁם מִצְוֵעַ מֵעַכְב. אֲבָל בַּכְּתָב־יֵד דְּקְדוּקֵי סוֹפְרִים שֶׁם
גֵּרַס: "וְכִי תִימָא אִשָּׁם לֹא מֵעַכְב, וְהַתְּנִיָּא ר' יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ
שֶׁל ר' יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר: כִּשְׁם שֶׁחֲטָאתוֹ מֵעַכְבּוֹ, כֵּךְ
אִשְׁמוּ מֵעַכְב". וְכֵן גַּם בְּפִירוּשׁ רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל, וְרִש"י מַחֲקָה.
וּלְפִי זֶה נִחְלָקוּ תְּנֵא-קָמָא וְר"י בְּנוֹ שֶׁל ר"י בֶּן בְּרוּקָא בִּזְה
שֶׁלֹּת"ק אֵינוֹ מֵעַכְב אֶלֶּא חֲטָאת וְלֹא אִשָּׁם, וְלִר"י בְּנוֹ שֶׁל
ר"י בֶּן בְּרוּקָא גַּם אִשָּׁם מֵעַכְב. וְכַעֲנִין זֶה נִחְלָקוּ בְּנוֹזֵיר יח:
וּפְסֵק רַבִּינוּ כְּתֵנֵא-קָמָא. וְכֵן פְּסֵק בַּפ"י מֵהַלְכוֹת נְזִירוֹת
הַלְכָה ח. וְכֵן כָּתַב הַמְּאִירִי בְּפִסְחִים שֶׁם, שֶׁרֶק הַחֲטָאת
מֵעַכְבּ וְלֹא הָעוֹלָה וְהָאִשָּׁם. וְרָאָה לְהֵלֵךְ פ"ה הַלְכָה ג,
וְלַמַּעֲלָה בַּפ"ג מֵהַלְכוֹת שִׁגְגוֹת הַלְכָה יא, וְצִרִיךְ עֵינַי.
(44) פ"ד הַלְכָה י. (45) נִדְרִים לָהּ: א"ר יוֹחָנָן, הַכֹּל צִרִיכִין
דַּעַת חוּץ מִמַּחוּסְרֵי כִפְרָה, שֶׁהִרִי אֲדָם מִבִּיַּא קֶרְבֵּן וְכו'.
(46) נִגְעִים פ"ד מִשְׁנֵה יב: "מִבִּיַּא אֲדָם ע"י בְּנוֹ וְכוּ, עַבְדוֹ
וְשִׁפְחָתוֹ, קֶרְבֵּן עֲנִי וּמֵאֲכִילֵן בּוֹבְחִים". (47) נִדְרִים שֶׁם,
דְּבָרֵי ר' יוֹחָנָן. וְלַמְדוֹ זֹאת מִן הַכְּתוּב (וִיקְרָא טו, לב) "זֹאת
תּוֹרַת הַזֹּבֵן, בֵּין גְּדוֹל בֵּין קָטָן. (48) נִגְעִים שֶׁם.

1 ו. אֵי זֶה הִיא זָבָה? זֶה שְׂזָב דְּמָה שֶׁלִּשָּׁה יָמִים זֶה
2 אַחֵר זֶה⁴⁹ בְּלֹא עֵת נִדְתָּה⁵⁰. וְזֶה הִיא זָבָה גְּדוֹלָה⁵¹,
3 שֶׁצִּירִיכָה סְפִירַת שְׁבַעֲהָ⁵² וְחִיבָתָה קֶרְבָּן⁵³. וְכִבְר
4 בְּאַרְנוֹ בְּעֵנִין הַנִּדְתָּה⁵⁴, אֵימָתִי תִהְיֶה הָאִשָּׁה זָבָה
5 בְּדָמִים שֶׁתִּרְאָהּ, וְאֵימָתִי לֹא תִהְיֶה זָבָה אֶלֶּא נִדָּה אוֹ
6 טְהוֹרָה⁵⁵, וּמָתִי תִהְיֶה סִפֵּק זָבָה⁵⁶. כֹּל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ
7 שֶׁהִיא זָבָה וְסוֹפְרַת שְׁבַעֲהָ - הֲרֵי הִיא חִיבָתָה לְהִבִּיאַ
8 קֶרְבֵּן וְחֲטָאתָהּ נֶאֱכָלֶת, וְכֹל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ שֶׁהִיא
9 סִפֵּק זָבָה - הֲרֵי זֶה מִבִּיאַה קֶרְבָּן וְאֵין חֲטָאתָהּ
10 נֶאֱכָלֶת⁵⁷; שֶׁכִּבְר בְּאַרְנוֹ⁵⁸, שְׁחִטָּאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל
11 הַסִּפֵּק תִּשְׂרֹף⁵⁹. וְשֶׁם בְּאַרְנוֹ⁶⁰, מַה תֵּלֵד הָאִשָּׁה אוֹ
12 מַה תִּפִּיל וְתִהְיֶה טְמֵאָה לְדָה, וְיִמָּה תֵּלֵד אוֹ תִפִּיל וְלֹא
13 תִהְיֶה טְמֵאָה לְדָה. וְכֹל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ שֶׁהִיא טְמֵאָה
14 לְדָה - הֲרֵי זֶה מִבִּיאַה קֶרְבָּן וְחֲטָאתָהּ נֶאֱכָלֶת, וְכֹל
15 מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ שְׂאִינָה טְמֵאָה לְדָה - הֲרֵי זֶה פְּטוּרָה
16 מִן הַקֶּרְבָּן⁶¹.

(49) כֵּךְ דְּרַשׁוּ בְּסִפְרָא פְּרַשַׁת מִצְוֵעַ פְּרָק זכִים פְּרַשָׁה ד
הַלְכוֹת ה־ט עַל הַפְּסוּק (שֶׁם, כה) "וְאִשָּׁה כִּי יוֹזֵב זוֹב דְּמָה
יָמִים רַבִּים" - "יָמִים שְׁנַיִם, רַבִּים שְׁלֹשָׁה". (50) וִיקְרָא שֶׁם.
(51) רָאָה בַּפ"ו מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאַה הַלְכוֹת זח.
(52) יָמִים נְקִיִּים (שֶׁם). (53) שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה,
אַחַד עוֹלָה וְאַחַד חֲטָאתָה, רָאָה לַמַּעֲלָה הַלְכָה ג. (54) שֶׁם
הַלְכוֹת ב"ו. (55) כִּגוֹן דָּם הַקּוֹשִׁי (שֶׁם, הַלְכָה א) אוֹ דָּם
טוֹהַר (שֶׁם, הַלְכָה ז). (56) שֶׁם פְּרָק ו הַלְכָה יט.
(57) שֶׁהִרִי חֲטָאתָה בָּאָה מִן הָעוֹף, רָאָה לַמַּעֲלָה הַלְכָה ג.
(58) פְּרָק יט מֵהַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמּוֹקְדִשִׁין הַלְכָה י. (59) מִשְׁנֵה
תְּמוּרָה לֵד כְּדַעַת תְּנֵא-קָמָא וְלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְכָתַב רִש"י
שֶׁם שְׂדִינָה כֹּכֵל פְּסוּלֵי הַמּוֹקְדִשִׁין שֶׁהֵם בְּשִׂרְפָה.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ג' ו' תמוז – ספר קרבנות – הלכות מחוסרי כפרה קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

טהרתה הם רק עד מ' יום ללידה. (86) וימי טהרתה הם פ' יום אחר הלידה. (87) על נפל זה, שהרי היא מביאה קרבן אחד על כל הוולדות שתלד בתוך ימי מלאה, ראה למעלה בהתחלת הלכה ח.

11 י. האשה⁸⁸ שיש עליה ספק חמש לדות⁸⁹ או ספק
12 חמש זיבות⁹⁰ - מביאה קרבן אחד⁹¹ ואוכלת
13 בזבחים⁹², ואין השאר עליה חובה⁹³. היו עליה⁹⁴
14 חמש לדות ודאות וחמש זיבות⁹⁵ ודאות - מביאה
15 קרבן אחד⁹⁶ ואוכלת בזבחים, והשאר עליה חובה⁹⁷.
16 וכן הדין בזב⁹⁸. היו עליה חמש לדות⁹⁹ ודאות
17 וחמש לדות ספק, או חמש לדות ודאות וחמש
18 זיבות ספק - מביאה שני קרבנות¹⁰⁰: אחד על
19 הודאי, ונאכל¹⁰¹, ושאר הודאות עליה חובה¹⁰²,
20 ואחד על הספק, ואינו נאכל¹⁰³, ואין השאר עליה
21 חובה, ואוכלת בזבחים¹⁰⁴.

(88) כל הלכה זו היא במשנה כריתות ח. (89) פירוש, שהפילה כמה פעמים ואין ידוע לה אם הפילה מין חיוב שהוא צורת ולד או שהפילה מין פטור כגון דגים וחגבים ושליא מלאה מים. וראה למעלה הלכה ז שספק לידה מביאה קרבן. וחמש שכתב לאו דוקא, ואפילו פחות או יותר, אלא שלשון המשנה נקט. (90) פירוש, שראתה כמה פעמים דם, ובכל פעם נמשך שלשה ימים רצופים, והיא מסופקת אם זה היה בעת נידתה שאינה זבה, או שזה היה בלא עת נידתה והיא זבה שחייבת קרבן, ראה למעלה הלכה ו. וספק זבה מביאה קרבן (ראה למעלה הלכה ז). (91) כלומר, קרבן אחד לכל הלידות או קרבן אחד לכל הזיבות, כדי שתהיה מותרת לאכול בקדשים, ראה למעלה הלכה א, שיוולדת זבה הן מחוסרי כפרה, ואינן אוכלות בקדשים עד שיביאו כפרתן. ואף כי יש כאן ספק כמה לידות ושלא בתוך ימי המלאה - מועיל קרבן אחד לכל הלידות, כדי להתירה לאכול בקדשים, שקרבן זה הוא כטבילה, שאם נטמאה כמה פעמים טבילה אחת עולה לכולן, כמו כן קרבן זה עולה לכל ספקי הלידות. (92) פירוש, בקדשים. אבל החטאת שלה אינה נאכלת. ראה למעלה הלכה וז. (93) לא הצריכה להביא קרבן על כל ספק לידה ולידה, שהרי זה ספק מליקת חולין למזבח, ורק לקרבן אחד התירו בקושי להביא כדי לטהרה לאכול בקדשים, ראה רש"י שם. (94) במשנה שם. (95) כלומר: או חמש זיבות (רש"י שם). (96) כלומר: קרבן אחד לכל הלידות או קרבן אחד לכל הזיבות. (97) שאף-על-פי שלענין טהרה, קרבן אחד מטהר אותה לאכול בקדשים כמו טבילה אחת שעולה לכמה טומאות, - אינה נפטרת מחיובה אלא-אם-כן מביאה קרבן על כל לידה ולידה, אם היו הלידות כל אחת אחרי יום המלאה של הלידה הקודמת. ולמדו כן (שם ט:): ממה שנאמר (ויקרא יב, ז) "זאת תורת היולדת" - "זאת" לחייב על לידה שלפני מלאה ועל לידה שאחרי מלאה. ואף-על-פי שלפנינו במשנה שם אמר רבן שמעון בן גמליאל שאין השאר עליה חובה, נראה שלפני רבינו היתה הגירסא שם "והשאר עליה חובה", כמו שכתב רבינו-תם בתוספות בבא בתרא קסו: ד"ה הכי גרסינן נכנס

1 שהוא חשוב עם הנפל השלישי⁸¹, והנפל השלישי
2 חשוב עם השני, מפני שהוא בתוך ימי מלאה שלו,
3 והשני חשוב עם הראשונה, ואינה מביאה אלא
4 קרבן אחד על הכל⁸².

(72) כן למדו (כריתות ט:): ממה שנאמר (שם יב, ו) "זאת תורת היולדת" - "מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה" - משמע תורה אחת ליולדת ולדות הרבה (רש"י בנדה מ). (73) שהם מ' לזכר ופ' לנקבה, ראה למעלה הלכה ד. (74) גם זה נלמד (שם) מהפסוק הנ"ל "זאת תורת היולדת", יכול ותביא קרבן אחד על הלידה שלפני מלאה, ועל הלידה שלאחר מלאה? - ת"ל "זאת". (75) כגון שטבלה לאחר שבועיים ללידתה, ונתעברה והפילה לאחר מ' יום של יצירת הולד, שזה נד ימים ללידה הראשונה. וכל זה רק אצל נקבה, אבל אצל זכר אין אפשרות כזאת, שהרי יולדת זכר אסורה לבעלה שבעת ימים, וימי מלאה של זכר הוא ארבעים יום, ואם נתעברה שנית, והפילה בתוך ארבעים יום של הלידה, אין זה נפל כי אם מים בלבד, שאין הולד נוצר עד מ' יום, ואין זה בכלל חיוב קרבן (רש"י כריתות שם ד"ה האשה). (76) משנה שם. (77) שזהו אחר ימי מלאה, והוא-הדין בליל שמונים ואחד, וכבית-הלל שם ז: וכן פסק רבינו להלן פרק ג הלכה ד (לחם-משנה). (78) כלומר, אם הפילה ולד ודאי. אבל אם הפילה ספק ולד, אינה מביאה אלא קרבן אחד, ראה להלן הלכה י. (79) שם ט: (80) כלומר, שהיא פטורה להביא קרבן מיוחד גם על הולד השלישי וכו'. (81) כלומר הוא נחשב עם הנפל השלישי, שהרי היא הפילתו בתוך השמונים של השלישי. (82) כחכמים שם במשנה, ולא כר' יהודה הסובר שהוולד הרביעי או השלישי שהפילה אחר יום מלאה של הראשון אינו נחשב עם הלידה הראשונה, אף כי את השני הפילה בתוך יום מלאה של השלישי.

5 ז. היולדת טמטום או אנדרוגינוס⁸³ והפילה נפל
6 אחר ארבעים מיום לדתו⁸⁴ - הרי זו מביאה קרבן
7 על נפל זה, שמא זכר הוא הראשון⁸⁵ והרי הפילה
8 אחר מלאה; ואין חטאתה נאכלת, שמא נקבה היא
9 הראשונה⁸⁶ ובתוך מלאה הפילה שהיא פטורה
10 מקרבן⁸⁷ שני.

(83) שהם ספק זכר ספק נקבה, שיש עליה חומרת זכר וחומרת נקבה, מונה ארבעה-עשר ימי טומאה כבנקבה, ורק ארבעים ימי טהרה כבזכר; ראה נדה כח. במשנה, ובדברי רבינו בפ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה יח "וחיוב קרבן ליולדת טמטום או אנדרוגינוס יש ללמוד ממה שנאמר (ויקרא יב, ה) "ואם נקבה תלד", ולא נאמר "ואם נקבה היא", הרי שהכל תלוי בלידה (קרית ספר). (84) כגון מיום מ"א, ומכיון "שאינן צורת הולד נגמרת לפחות מארבעים יום" (איסורי ביאה שם ה"א) - על-כרחינו שכאן מדובר כשבה עליה באיסור בשוגג מיד אחרי הלידה (כסף-משנה בשם ר' אברהם בנו של רבינו). אבל יש מקום לפרש שהמדובר כשבה עליה בהיתר לאחר ארבעה-עשר ימי טומאה, ונולד ביום החמישים וארבעה (לח"מ). (85) וימי

קב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ג' ו' תמוז - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחרת, ומטילה לשופר (תוספות פסחים צ: ד"ה עד).
115] לפנינו בגמרא שם: "וטובלת ואוכלת". ולפי זה, יש
מקום לומר, שמה שאמרו "ואוכלת לערב" היינו מפני
שצריכה הערב שמש (ראה תוספות חגיגה כא. ד"ה האונן).
אבל לפי נוסחת רבינו, יותר מסתבר כמו שמבואר להלן,
וכמו שכתבו התוספות שם]. 116 אבל לא לפני זה, שמא
עדיין לא הקריבו את קרבנותיה. 117 יורדים מן המזבח.
118 דברי רב שמעיה בעירובין שם. 119 פ"ב הלכה ב.
120 פ"ז הלכה ט.

יג. האֵשֶׁה¹²¹ שֶׁהֵבִיאוּ חֲטָאתָהּ וּמִתָּהּ - יִבְיֵאוּ
הַיּוֹרְשִׁים עוֹלָתָהּ¹²². אַף עַל פִּי שְׁלֹא הִפְרִישָׁה
אוֹתָהּ¹²³ מִחַיִּים, כִּכָּר נִשְׁתַּעֲבְדוּ נִכְסֵיהָ לְקָרְבָן,
וְהִשְׁעִבּוּ דִין תּוֹרָה¹²⁴ הוּא.

121 יולדת או זבה. 122 קינים פ"ב משנה ה, אבל אם
הביאה עולתה ומתה, לא יביאו יורשים חטאתה (שם
במשנה) שאין חטאת באה לאחר מתה. 123 לעולה.
124 קידושין יג: מחלוקת בין רב אסי בשם רבי יוחנן לבין
רב יהודה בשם שמואל, ופסק כר' יוחנן, שאמר אפילו לא
הפרישה מחיים, משום שמן התורה משועבדים הנכסים של
המת לחוב המוטל עליו.

פָּרֶק שְׁנַיִם

1 יבאר אי זהו זב האמור בתורה.

א. הַזֵּב הָאֲמוּר בַּתּוֹרָה הוּא שֶׁכֶּבֶת זָרַע הֵבֵא מִחֻלֵּי
הַחֻלָּיִים שֶׁהֵיָא מִתְקַבְּצֵת בִּהֶן. וְכַיּוֹצֵא הַזֵּיב - אֵינוֹ
יוֹצֵא בְּקִשֵׁי כְּשֶׁכֶּבֶת זָרַע, וְאֵין בִּיצִיאתוֹ תֵּאוּהָ וְלֹא
הַנָּאָה, אֲלֹא נִגְרַר וְיוֹצֵא כְּמוֹ בַּצֶּק שֶׁל שְׁעוּרִים, כִּהֵא
כִּלְכֵן בִּיצֵה הַמּוֹזֵרֵת. אֲבָל שֶׁכֶּבֶת זָרַע - לְכַנֵּה קְשׁוּרָה
כִּלְכֵן בִּיצֵה שְׂאִינָה מוֹזֵרֵת.

ב. הַרְוָאָה רְאִיּוֹת הַזֵּיב הַגּוֹרְמוֹת לוֹ לִהְיוֹת זָב מִחֻמַּת
חֵלִי אוֹ אֲנֵס וְכַיּוֹצֵא בִּהֶן - אֵינוֹ זָב; שְׁנֹאמֵר: זָב
מִבְּשָׂרוֹ - מִחֻמַּת בְּשָׂרוֹ הוּא שֶׁיִּהְיֶה טָמֵא, לֹא מִחֻמַּת
דָּבָר אֲחֵר. מִכָּאֵן אָמְרוּ: בְּשִׁבְעָה דְרָכִים בּוֹדֵקִין אֵת
הַזֵּב: בְּמֵאֲכָל וּבְמִשְׁתֵּה, בְּמִשָּׂא וּבְקִפִּיצָה, בְּחֵלִי
וּבְמִרְאָה וּבְהִרְהוּר. בִּיצֵד? אֲכָל אֲכִילָה גִסָּה אוֹ שְׁתֵּה
הַרְבֵּה, אוֹ שְׂאָכַל אוֹ שְׁתֵּה אֲכָלִין אוֹ מִשְׁקִין
הַמֵּבִיֵּאִין לְיַדֵּי שֶׁכֶּבֶת זָרַע, אוֹ שִׁנְשָׂא מִשׁוֹי כְּבֵד, אוֹ
שִׁקְפִין מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם, וּבְכֻלָּל דָּבָר זֶה אִם הִפָּה עַל
גִּבּוֹ, אוֹ שֶׁהִיָּה חוֹלָה, אוֹ שֶׁרָאָה אִשָּׁה וְהִתְאוּהָ
שֶׁכִּיבְתָהּ, אוֹ שֶׁהִרְהוּר בְּעַסְקֵי בְּעִילָה אַף עַל פִּי שְׁלֹא
הִרְהוּר בְּבְעִילַת אִשָּׁה שֶׁהוּא מְכִירָה, אִם קָדַם אֶחָד
מִכָּל אֵלוֹ וְרָאָה רְאִיָּה שֶׁל זָב - תּוֹלִין בּוֹ וְאֵינוֹ
מִטָּמֵא.

ג. הַרְוָאָה קָרִי - אֵינוֹ מִתְטַמֵּא בְּזָב מֵעַת לְעַת;
שֶׁרְאִיָּה זֶה שֶׁל זָב מִחֻמַּת שֶׁכֶּבֶת זָרַע הִיא. וְכֵן
לְמִרְאָה וְלִהְרְהוּר תּוֹלִין בִּהֶן מֵעַת לְעַת. אֲבָל לְמֵאֲכָל

(השמטה ללחם-משנה סוף הלכות מחוסרי כפרה, וראה
בראב"ד, במרכבת המשנה, ובהגהות בן אריה כאן).
98 אם היו עליו כמה זיבות, מביא קרבן אחד כדי לטהרו
שיוכל לאכול בקדשים, והשאר עליו חובה. 99 צ"ל:
זיבות (רש"י ובן אריה, הר המוריה וחזון איש, וכן הגיהו
הב"ח ומסורת הש"ס בגמרא שם), שהרי גם לחמש לידות
ודאיות מספיק בקרבן אחד כדי לטהרה, וכל-שכן לוודאי
לידה ולספק לידה ביחד. וראה בגליון הש"ס להגרע"א שם.
100 אף כי קרבן אחד מטהר אותה (לענין אכילת קדשים)
מחמש לידות או מחמש זיבות - כשהיא גם לידה וגם זבה,
אין קרבן אחד מטהרה, וכן אמרו בספרא מגלת מצורע פרק
ג הלכה יג "וכפר על המטהר מטומאתו, ולא מזוכרו".
פירוש, שאם היה זב ומצורע, אין קרבן זה עולה לשתיהן
(קרבן אהרן), והיינו אף לטהרו לאכילת קדשים (רש"י
לכריתות שם). 101 קרבן החטאת. 102 ראה למעלה
בתחילת ההלכה. 103 ראה למעלה ה"ו וה"ז, שספק
זיבה או ספק יולדת אין חטאתה נאכלת, שחטאת העוף הבא
על הספק תשרף. 104 ראה למעלה בהתחלת הלכה זו.

יא. האֵשֶׁה שֶׁנִּתְגַּיְרָה וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שְׁלֹא נִתְגַּיְרָה
יִלְדֶּה¹⁰⁵ אוֹ מִשְׁנֵתְגַּיְרָה יִלְדֶּה¹⁰⁶ - הָרִי זֶה מִבִּיָּאָה
קָרְבָן מִסְּפֶק¹⁰⁷, וְאֵין חֲטָאתָהּ נֹאכְלָת¹⁰⁸. כִּכָּר בְּאֶרְנוֹ
בְּהִלְכוֹת שְׁנֵגוֹת¹⁰⁹, שְׁכָל מַחְסְרֵי כְּפָרָה מִסְּפֶק שְׁעֵבֵר
עֲלֵיהֶם [יּוֹם הַכַּפּוּרִים] - תִּכְבֵּין לְהֵבִיא אַחֵר יּוֹם
הַכַּפּוּרִים¹¹⁰, שֶׁקָּרְבָן זֶה מְכַשֶּׁרִין לְאֹכֵל בְּקִדְשִׁים¹¹¹.

105 ולא נתחייבה להביא קרבן על הלידה.
106 ונתחייבה להביא קרבן. 107 בחולין קלד. אמר רב
חסדא וכן תני ר' חייא, שמונה ספקות נאמרו בגר, ארבע
לחיוב וארבע לפטור, קרבן אשתו וכו' לחיוב, ומפרש רש"י
קרבן אשתו, ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים, ספק ילדה
משנתגיירה מביאה קרבן, דספק איסור כרת הוא לאכול
בקדשים עד שתביא כפרה, דמחוסרי כיפורים אסורים
בקדשים וענוש כרת. 108 שחטאת העוף הבא על הספק
תשרף, ראה למעלה ה"ו וה"ז. 109 פ"ג הלכה יא.
110 ואף כי יום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו
אלא המקום. 111 כלומר שקרבן זה לא לכפרה בא,
שהרי נתכפרו כבר, יולדת בצער לידה, ומצורע מנגעיו,
והקרבן אינו בא אלא להכשיר אותם לאכילת קדשים, ועל
זה אין יום הכיפורים מועיל (כריתות כו.).

יב. האֵשֶׁה שֶׁיָּשַׁע עֲלֵיהָ לְדָה אוֹ זִיבָה¹¹² - מִבִּיָּאָה
מַעוֹת הַקְּנִיִּים¹¹³ וְנוֹתְנַת בְּשׁוֹפָר¹¹⁴ וְאוֹכְלַת¹¹⁵
בְּקִדְשִׁים לְעֵרֵב¹¹⁶. תִּזְקֶה שְׂאִין בֵּית דִּין שֶׁל כְּנִיָּים
עוֹמְדִין מִשָּׁם¹¹⁷ עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַמַּעוֹת שֶׁבְּשׁוֹפָר
וְקָרְיָבוּ כְּנִיָּים¹¹⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ בְּשִׁקְלָיִים¹¹⁹
וּבְהִלְכוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַעוֹבְדִין בּוֹ¹²⁰.

112 ברייתא בעירובין לב. 113 כסף של שתי תורים.
114 קופסא בצורת שופר, ראה שקלים פ"ו משנה ה, כי
י"ג שופרות היו במקדש, ואחד מהם היו כתוב בו "קינים"
להטיל שם מעות הקינים, והיתה כל אשה ואשה צוררת לה
מעותיה בצרור מיוחד כדי שלא יתערבו המעות עם של

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ד' ו' תמוז - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קכא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

43 מ. ראית הזב אין לה שעור, אלא הרוֹאָה כל שהוא
44 - טמא; שְׁנֵאמַר: הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ - כל שהוא נָפַר
45 בְּבָשָׂרוֹ מִטְּמֵא.

46 י. הִיָּה הַזֹּבֵב נִגְרַר וַיּוֹצֵא וְלֹא פָּסַק: אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת
47 הִרְאִיָּה עַד סוּפָה כְּדֵי טְבִילָה וְסָפּוּג אוֹ יָתַר - הֲרִי
48 זוֹ נִחְשָׁבֶת כְּשִׁמְתֵי רֵאיוֹת, הוֹאִיל וְהִיא אֲרָפָה כְּשִׁמְתִים;
49 וְאִם לֹא הִיָּתָה אֲרָפָה בְּשַׁעוֹר הַזֶּה, אִפְלוּ פָּסַק הַזֹּבֵב
50 בִּינְתִים - הֲרִי זוֹ רֵאִיָּה אַחַת. וְכֵן אִם הִיָּתָה רֵאִיָּה
51 אַחַת אֲרָפָה כְּשִׁלֵּשׁ רֵאיוֹת, שְׁנִמְצָא מִתְחַלֵּתָה וְעַד
52 סוּפָה כְּשִׁמְתֵי טְבִילוֹת וְשָׁנִי סָפּוּגִין - הֲרִי זוֹ נִחְשָׁבֶת
53 כְּשִׁלֵּשׁ רֵאיוֹת וְיָבִיא קֶרְבָּן.

54 יא. רָאָה רֵאִיָּה אַחַת בַּיּוֹם וְהִפְסִיק כְּדֵי טְבִילָה
55 וְסָפּוּג, וְאַחַר כֵּן רָאָה שְׁתֵּים אוֹ אַחַת אֲרָפָה כְּשִׁמְתִים;
56 אוֹ שְׁרָאָה שְׁתֵּים אוֹ אַחַת מֵרֵבָה כְּשִׁמְתִים וְהִפְסִיק כְּדֵי
57 טְבִילָה וְסָפּוּג, וְאַחַר כֵּן רָאָה רֵאִיָּה אַחַת - הֲרִי זֶה
58 זָב גָּמוּר.

59 יב. רָאָה רֵאִיָּה אַחַת מִקְצֵתָה בְּסוּף הַיּוֹם וּמִקְצֵתָה
60 בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה, אָף עַל פִּי שְׂאִינָה אֲרָפָה כְּשִׁמְתִים -
61 הֲרִי אֵלּוּ שְׁתֵּי רֵאיוֹת, שֶׁהֵימִים מִחֲלָקִין הִרְאִיָּה.
62 לְפִיכֵן, הַרוֹאָה רֵאִיָּה אַחַת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, שֶׁהוּא
63 סָפַק מִן הַיּוֹם וּמִן הַלַּיְלָה - הֲרִי זֶה סָפַק לְטִמְאָה.

64 יג. רָאָה רֵאִיָּה אַחַת בַּיּוֹם וְאַחַת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת - הֲרִי
65 זֶה וְדֹאֵי לְטִמְאָה וְסָפַק לְקֶרְבָּן, וּמִבִּיא קֶרְבָּן וְאִינוּ
66 נֶאֱכָל.

67 יד. [רָאָה] רֵאִיָּה אַחַת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת [שֶׁל שֶׁבֶת]
68 וְרֵאִיָּה שְׁנִיָּה בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת שֶׁל מוֹצָאֵי שֶׁבֶת - הֲרִי
69 זֶה סָפַק לְטִמְאָה וְסָפַק לְקֶרְבָּן. סָפַק לְטִמְאָה - שְׂמֵא
70 רֵאִיָּה רֵאִיָּה שְׁנִיָּה הִיָּתָה בְּעֶרֶב שֶׁבֶת וְשְׁנִיָּה בְּמוֹצָאֵי
71 שֶׁבֶת, וְהֲרִי הִפְסִיק שֶׁבֶת בִּיגִיָּהֵן וְאִין כָּאֵן זִיבוֹת
72 כָּלָל; וְהֲרִי הוּא סָפַק לְקֶרְבָּן - שְׂמֵא אַחַת מֵהֵן הִיָּתָה
73 מִקְצֵתָה בַּיּוֹם וּמִקְצֵתָה בַּלַּיְלָה, שֶׁהִיא חֲשׂוּבָה
74 כְּשִׁמְתִים, וְהֲרִי רָאָה שֶׁלֵּשׁ רֵאיוֹת שֶׁהוּא חֵיב בְּקֶרְבָּן.
75 וְלְפִיכֵן מִבִּיא קֶרְבָּן וְאִינוּ נֶאֱכָל.

יום ד' ו' תמוז ה'תשע"ה

פָּרֶק שְׁלִישִׁי

76 א. כָּל הַיָּמִים שֶׁהַזֵּב רוֹאָה בְּהֵן זִיבוֹת הֲרִי הוּא
77 טְמֵא². וְכִשְׁפָּסַק הַזִּיבוֹת³ מוֹנֶה שְׂבָעָה יָמִים נְקִיִּים⁴
78 כְּזָבָה, וְטוֹבֵל בְּשַׁבְּעֵי⁵ וּמַעְרִיב שְׂמֻשׁוֹ, וּבְשִׁמְיָנִי
79 מִבִּיא קֶרְבָּנוֹ⁶ אִם הִיָּה בַּעַל שֶׁלֵּשׁ רֵאיוֹת. וְאִם רָאָה
80 רֵאִיָּה שֶׁל זֹב, אִפְלוּ בְּסוּף יוֹם שְׁבִיעִי אַחַר שְׁטַבֵּל
81 רֵאִיָּה שֶׁל זֹב, אִפְלוּ בְּסוּף יוֹם שְׁבִיעִי אַחַר שְׁטַבֵּל

1 וּלְמִשְׁתָּה וְלִקְפִיצָה וְלְמִשְׂאָ - תוֹלִין בְּהֵן כָּל זְמַן
2 שְׂמִצְטַעַר.

3 ד. מִי שְׂמַל וְאַחַר כֵּן רָאָה זֹב, בֵּין עוֹבֵד כּוֹכְבִים
4 בֵּין יִשְׂרָאֵל - תוֹלִין בְּמִלָּה כָּל זְמַן שְׂמִצְטַעַר. עוֹבֵד
5 כּוֹכְבִים שְׂרָאָה קָרִי וְאַחַר כֵּן נִתְגַּיֵר - מִטְּמֵא בְּזִבָּה
6 מִיָּד, וְאִין תוֹלִין לוֹ מַעַת לַעַת. קָטָן - אִין תוֹלִין לוֹ
7 לֹא בְּמִרְאָה וְלֹא בְּהִרְהוּר, שְׂאִין לְקָטָן מִרְאָה וְהִרְהוּר
8 הַמְבִיא לִידֵי זֹב. לְפִיכֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּחִמְשָׁה
9 דְּרָכִים בְּלֵבָד.

10 ה. וְכִשְׁם שְׁתוֹלִין לְקָטָן בְּחִלּוֹ, כֵּן תוֹלִין לוֹ בְּחִלֵּי
11 אִמּוֹ, אִם הִיָּה יוֹנֵק מִמֶּנָּה אוֹ צָרִיף לְאִמּוֹ. בְּמָה
12 דְּבָרִים אִמּוּרִים שְׁבוֹדְקִין אֵת הַזֵּב בְּדָרְכִים אֵלּוּ?
13 בְּרֵאִיָּה שְׁנִיָּה שֶׁל זֹב, שְׁבָה יַעֲשֶׂה זָב כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר.
14 אָבֵל רֵאִיָּה רֵאִיָּה, אִפְלוּ רָאָה אוֹתָהּ בְּאֵנָס וְרֵאִיָּה
15 שְׁנִיָּה מִחֲמַת בְּשָׂרוֹ - הֲרִי זֶה טְמֵא טְמֵאֵת זִיבוֹת;
16 וְאָף עַל פִּי כֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּרֵאִיָּה, כְּדֵי לְמַנּוֹת
17 בַּהּ שֶׁלֵּשׁ רֵאיוֹת לְחִיבוֹ קֶרְבָּן. רֵאִיָּה שְׁלִישִׁית - אִין
18 בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בַּהּ, אִלָּא אִפְלוּ רָאָה אוֹתָהּ מִחֲמַת אֵנָס.
19 הוֹאִיל וְנִזְקַק לְטִמְאָה, שֶׁהֲרִי רֵאיוֹת שְׁנַעֲשֶׂה בְּהֵן זָב
20 מִחֲמַת בְּשָׂרוֹ הִיָּה, לְפִיכֵן יִתְחַיֵּב בְּקֶרְבָּן.

21 ו. הַרוֹאָה רֵאִיָּה אַחַת שֶׁל זֹב - הֲרִי הוּא כְּבַעַל קָרִי.
22 רָאָה שְׁתֵּים - הֲרִי זֶה זָב, וְצָרִיף סְפִירַת שְׂבָעָה וּבִיאַת
23 מִים חַיִּים, וְאִינוּ חֵיב בְּקֶרְבָּן. רָאָה שֶׁלֵּשׁ רֵאיוֹת -
24 הֲרִי זֶה זָב גָּמוּר וְחֵיב בְּקֶרְבָּן. וְאִין בֵּין זָב שְׂרָאָה
25 שְׁתֵּי רֵאיוֹת לְרוֹאָה שֶׁלֵּשׁ אִלָּא קֶרְבָּן בְּלֵבָד. וְדְבָרִים
26 אֵלּוּ כֵּלֵן דְּבָרֵי קְבָלָה מִפִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְסִינֵי.

27 ז. אַחַד הַרוֹאָה שְׁתֵּי רֵאיוֹת אוֹ שֶׁלֵּשׁ בְּשַׁעָה אַחַת זוֹ
28 אַחַר זוֹ, אוֹ שְׂרָאָה רֵאִיָּה בְּכָל יוֹם זֶה אַחַר זֶה - הֲרִי
29 זֶה זָב. לְפִי שֶׁתֵּלָה הַכֶּתוּב אֵת הַזָּבָה בְּיָמִים, שְׁנֵאמַר:
30 פִּי יְזוּב זֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים, וְהַזֵּב לֹא תֵּלָה אוֹתוֹ
31 בְּיָמִים.

32 ח. וְאִם הִפְסִיק הַזֵּב בֵּין רֵאִיָּה לְרֵאִיָּה יוֹם גָּמוּר -
33 אִינֵן מִצְטְרָפוֹת. בְּיַעַד? רָאָה רֵאִיָּה בְּשֶׁבֶת וְרֵאִיָּה
34 שְׁנִיָּה בְּשָׁנִי בְּשֶׁבֶת - אִינֵן מִצְטְרָפוֹת וְאִינוּ זָב. וְכֵן
35 אִם רָאָה רֵאִיָּה שְׁנִיָּה בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶת וְרָאָה רֵאִיָּה
36 שְׁלִישִׁית בְּשִׁלְשֵׁי בְּשֶׁבֶת - אִינוּ חֵיב בְּקֶרְבָּן; שְׂאִין
37 זוֹ מִצְטְרָפֶת לְשִׁמְתִים, שֶׁהֲרִי הִפְסִיק בִּיגִיָּהֵן יוֹם אַחַד.
38 אָבֵל אִם רָאָה אַחַת הַיּוֹם וְאַחַת בַּלַּיְלָה שְׁלֹאֲתָרִיו -
39 הֲרִי אֵלּוּ מִצְטְרָפוֹת. וְאִין צָרִיף לוֹמַר, שְׂאִם רָאָה
40 אַחַת בַּלַּיְלָה וְשְׁנִיָּה בַּיּוֹם - שֶׁהֵן מִצְטְרָפוֹת. וְכֵן אִם
41 רָאָה שֶׁלֵּשׁ רֵאיוֹת בְּשִׁלְשָׁה לַיְלוֹת זֶה אַחַר זֶה - הֲרִי
42 אֵלּוּ מִצְטְרָפוֹת.

קכב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ד' ו' תמוז - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 - סֵתֵר הַפֶּלַל, וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת שִׁבְעָה יָמִים נְקִיִּים
2 מֵאַחַר יוֹם רֵאֵיהֶּ הָאֲחֵרוֹנָה.⁷
- 1 (1) יבאר שהימים שהזב רואה בהן זיבות הוא טמא ומונה משיפסוק. (2) כמפורש בפסוק (ויקרא טו, ג) "איש איש כי יהיה זב מבשרו וזבו טמא הוא". (3) גם להלן בהלכה ג כתב רבינו וזה לשונו: "בדק ביום הטומאה עצמה ומצא טהור ופסק הזוב" וכו', ומכאן שהוא צריך הפסק טהרה. (4) ויקרא שם, יג, וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו". (5) שנאמר (שם): "וספר לו שבעת ימים וגו' רחץ בשרו במים חיים (=מי מעיין) וטהר". ואם הוא זב בעל שתי ראיות די לו בכך וטהור. (6) שם, יד-טו: "וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה וגו' אחד חטאת והאחד עולה". (7) פירוש למחרת יום הראיה האחרונה.
- 3 ב. זָב שֶׁרָאָה קָרִי בְּאֶחָד מִשִּׁבְעַת יְמֵי הַסְּפִירָה - אֵינוֹ
4 סוֹתֵר אֶלָּא יוֹמוֹ בְּלִבְדּוֹ, וּמִשְׁלֵיִם שִׁבְעָה יָמִים וּמִבִּיא
5 קָרְבָּנוֹ. פִּינֵצֵד? רָאָה קָרִי בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי - סוֹפֵר
6 אַחֲרָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים⁸, וְטוֹבֵל בְּשִׁלְשִׁי, וּמִבִּיא קָרְבָּנוֹ
7 בְּרִבְעִי.
- 8 (8) ספירת היום החמישי נסתרה ונשארו לו רק ארבעה ימים נקיים, ומוסיף להם עוד שלושה להשלים השבעה.
- 9 ג. זָב שֶׁבִּדֵּק בַּיּוֹם רֵאשׁוֹן מִיְמֵי הַסְּפִירָה וּמִצָּא טְהוֹר,
10 וְלֹא בִּדֵּק כָּל שִׁבְעָה, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בִּדֵּק וּמִצָּא
11 טְהוֹר - הֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהִירָה. אֶפְלוֹ בִּדֵּק בַּיּוֹם
12 הַטְּמֵאָה עֲצָמָהּ וּמִצָּא טְהוֹר, וּפִסֵּק הַזּוֹב¹⁰, וְלֹא
13 בִּדֵּק לְמַחֵר בְּתַחֲלַת יְמֵי הַסְּפִירָה¹¹, וּבִדֵּק בְּשִׁבְעִי¹²
14 אוּ בְּשִׁמְיִנִי¹³ וּמִצָּא טְהוֹר - עָלוּ לוֹ יְמֵי הַסְּפִירָה,
וְהֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהִירָה.
- 9 (9) פירוש שבאותו יום שראה לפני זה זיבה, בדק אחרי כן. (10) נראה שצריך להיות "ופסק הזוב ומצא טהור". (11) כלומר, למחר שהוא היום הראשון של שבעת ימי הטהרה. (12) לדעת רבי אליעזר כי גם אם בדק בסוף ימי הטהרה שהוא יום שביעי ולא בדק בהתחלת ימי הספירה שהוא יום ראשון של ימי הטהרה. (13) כלומר: שהבדיקה השנייה היתה ביום השמיני, ואילו הבדיקה הראשונה היתה ביום הראשון של הספירה, שהיתה כאן בדיקה בהתחלת הספירה ולא היתה בדיקה בסוף הספירה (ביום שביעי), או שהיתה בדיקה בסוף הספירה, אבל אם לא היתה בדיקה בהתחלת הספירה, לפי רבי אליעזר, אבל אם לא היתה בדיקה לא בהתחלת ולא בסוף, אף על פי שבדק ביום הטומאה עצמו, וכן ביום השמיני - אינו טהור (כסף משנה). וכן כתב רבינו בפרק ו מהלכות איסורי ביאה, הלכה כב לעניין זבה: "וכן אם בדקה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה טהור, וביום הח' ומצאה טהור, הרי זו בחזקת טהרה", משמע שצריך שתבדוק ביום הראשון כדי שתהיה טהורה כשתבדוק ביום
- 15 ד. כָּל רֵאֵיהֶּ שֶׁהִיא סוֹתֵרֶת אֵינָה מִבִּיאָה לְיַד קָרְבָּן.
16 פִּינֵצֵד? רָאָה שְׁתֵּי רֵאִיוֹת וְהִפְסִיק יוֹם אוּ יוֹמִים, וְהֲרִי
17 הוּא מוֹנֵה שִׁבְעָה יָמִים נְקִיִּים, וּבְתוֹךְ הַשִּׁבְעָה רָאָה
18 רֵאֵיהֶּ שֶׁל זָב - אֵינָה מְצַטְרֶפֶת לְשֵׁתִים, אֶלָּא סוֹתֵרֶת
19 וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת¹⁴ כִּמוֹ שִׁבְאַרְנוֹ. אֶפְלוֹ רָאָה בְּתוֹךְ יְמֵי
20 הַסְּפִירָה שְׁלֹשׁ רֵאִיוֹת זוֹ אַחַר זוֹ, אֶפְלוֹ רָאָה אוֹתָם
21 בַּיּוֹם אֶחָד, אֶפְלוֹ רָאָה שְׁלֹשׁ רֵאִיוֹת בְּסוֹף יוֹם שִׁבְעִי
22 שֶׁל שִׁבְעָה יָמִים נְקִיִּים - אֵינוֹ מִבִּיא קָרְבָּן, שֶׁרֵאִיוֹת
23 אֵלוֹ לְסִתְיָרָה הֵן. רָאָה שְׁלֹשׁ רֵאִיוֹת בְּלִיל שְׁמִינִי¹⁵ -
24 מִבִּיא קָרְבָּן, שְׁאִין רֵאִיוֹת אֵלוֹ סוֹתְרִין¹⁶. בְּמָה דְּכָרִים
25 אֲמוּרִים? בְּזָב בְּעַל שְׁתֵּי רֵאִיוֹת¹⁷; אֶבֶל זָב בְּעַל שְׁלֹשׁ
26 שֶׁרָאָה שְׁלֹשׁ רֵאִיוֹת¹⁸ בְּלִיל שְׁמִינִי¹⁹ שֶׁלְאַחַר שִׁבְעַת
27 יָמִים נְקִיִּים - אֵינוֹ מִבִּיא קָרְבָּן שְׁנֵי עַל שְׁלֹשׁ רֵאִיוֹת
28 אֵלוֹ, אֶלָּא קָרְבָּן אֶחָד עַל הַשְּׁלֹשׁ הָרֵאשׁוֹנוֹת. שְׁאַף עַל
29 פִּי שְׁאִין שְׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת סוֹתְרוֹת, הֲרִי לֹא יֵצֵא לְזִמְן
30 שְׁרֵאוֹי לְקָרְבָּן²⁰. וְהַלִּילָה מְחַסֵּר זִמְן הוּא²¹ לְכָל²²,
31 חוּץ מִיּוֹלָדֶת²³ שֶׁהַפִּילָה בְּלִיל שְׁמוֹנִים וָאֶחָד, שֶׁהִיא
32 מִבִּיאָה קָרְבָּן שְׁנֵי²⁴, כִּמוֹ שִׁבְאַרְנוֹ. וְדָבָר זֶה מְפִי
33 הַקְּבֵלָה²⁵.
- 14 (14) שבעה ימים נקיים אחרים. (15) אחר שנגמרו שבעה ימים נקיים. (16) משום שנגמרו כבר ספירת שבעה נקיים. (17) שלא התחייב בקרבן אלא בספירת שבעה בלבד, ולכך אם ראה בליל שמיני, אחר גמר ספירת הנקיים, שלוש ראיות - מתחייב הוא בקרבן. (18) שסופר שבעה נקיים וגם חייב קרבן ביום השמיני. (19) כלומר: ראה בליל שמיני שלוש ראיות. (20) שהרי אינו יכול להביא קרבנו עד למחרת שהוא יום השמיני. ונחשבות ג' הראיות של ליל שמיני כאילו יש בו זיבה ארוכה שהתחילה בג' הראיות הראשונות. (21) כלומר: מה שאינו מביא קרבנו עד יום שמיני, אינו משום שהוא לילה, ובלילה אין מקריבין קרבנות, אלא משום שלא הגיע זמנו עוד עד יום השמיני. ומשום כך אם ראה בליל שמיני שלוש ראיות, נחשבות ראיות אלו לזיבה ארוכה. (22) לכל דיני התורה. (23) ראה למעלה פרק א הלכה ט, שהיולדת שהפילה בתוך שמונים יום מלידתה, שהם ימי מלאת, מביאה קרבן אחד על הלידה ועל ההפלה. (24) אף על פי שלילה מחוסר זמן וכל חיוב הקרבן אינו אלא ביום פ"א. והיתה צריכה להיות פטורה בקרבן אחד - ובכל זאת מביאה קרבן שני משום שנאמר (ויקרא יב, ו) "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש וגו'" ודרשו בית הלל (כריתות שם) "או לבת" לרבות אור שמונים ואחד. (25) שאין זה מפורש בכתוב אלא נלמד מריבוי של "או".
- 34 ה. רָאָה רֵאֵיהֶּ אַחַת בְּלִיל שְׁמִינִי וְשְׁתֵּי רֵאִיוֹת בַּיּוֹם

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ד' ו' תמוז - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה כג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שם). (41 של זוב שאז חייב הזב להביא קרבן. (42 שאז חייבת הזבה להביא קרבן. (43 חטאת העוף הבאה על הספק. (44 שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת. (45 מנה שבעה נקיים אחר שראה ג' ימים דם. (46 את הספירה, שאף על פי שמתמא גם בלובן וגם באודם אין זה אלא מחמת ספק, שמא הוא איש ושמא היא אשה; אבל כשסופר ז' נקיים משום ראיית לובן של איש - אין האודם שהוא משום אשה, סותר ללובן של איש, וכמו כן אין ראיית לובן של איש, סותרת את שבעת הנקיים שסופר לאחר שראה אודם של אשה.

פָּרָק רְבִיעִי

א. כְּשִׁיתְרַפָּא הַצְרוּעַ מְצַרְעָתוֹ²¹, אַחַר שְׁמִטְהָרִין 20
אוֹתוֹ²³ בְּעֵץ אֲרִזֵי וְאֶזוּב²⁵ וְשָׁנִי תוֹלַעַת²⁶ וְשָׁנִי צְפָרִים²⁷
וּמְגַלְחִין אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ²⁸ וּמְטַבְּלִין אוֹתוֹ²⁹, אַחַר כָּל 22
זֹאת יִכְנֹס לִירוּשָׁלַם³⁰ וּמוֹנֶה שִׁבְעַת יָמִים³¹, וּבַיּוֹם 23
הַשְּׁבִיעִי מְגַלַּח תְּגַלְחָתוֹ שְׁנֵי³² פְּתִילֵי תְּרֵאשׁוּנָה³³
וְטוֹבֵל³⁴, וְהָרִי הוּא טָבוּל יוֹם³⁵ וּמְעַרִיב שְׁמִשׁוֹ³⁶,
וְלִמְחֹר בְּשָׂמִינֵי טוֹבֵל פְּעַם שְׁנֵי³⁷ וְאַחַר כֵּן 26
מְקַרְיָבִין קְרָבְנֹתָיו. וּמִפְּנֵי מָה טוֹבֵל בְּשָׂמִינֵי אַחַר 27
שְׁטוֹבֵל מֵאִמָּשׁ? מִפְּנֵי שֶׁהָיָה רָגִיל בְּטַמְאָה³⁸ בַּיָּמֵי 28
חִלוּטוֹ³⁹, וְאֵינוֹ נִזְהָר מִשׁוּם טַמְאָה, וְשָׂמָּה נִטְמָא 29
אַחַר שְׁטוֹבֵל. לְפִיכֵן טוֹבֵל בְּשָׂמִינֵי בְּעֶזְרַת הַנְּשִׂים 30
בְּלִשְׁכַּת הַמְּצַרְעִים שְׁשָׁם⁴⁰, אֲף עַל פִּי שְׁלֹא הִסִּיחַ 31
דַּעְתוֹ⁴¹. 32

1 שְׁמִינֵי - הָרִי אֵלוֹ מְצַטְרְפִין, וּמְבִיא קְרָבָן שְׁנֵי עַל
2 זִיבוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת; שֶׁהָרִי רְאִיָּה רְאִיָּה שֶׁל כָּל זָב
3 פְּשִׁכַּת זָרַע הִיא חֲשׂוּבָה²⁶, וְאִם רְאָה אַחֲרֶיהָ שְׁתִּים
4 - מְצַטְרַפֶּת עִמָּהֶם לְקְרָבָן²⁷. אָבָל אִם רְאָה שְׁתִּים
5 בְּלִיל שְׁמִינֵי וְאַחַת בַּיּוֹם שְׁמִינֵי - אֵין מְצַטְרַפֶּת,
6 וְאֵינוֹ מְבִיא קְרָבָן עַל הַזִּיבָה זֹו הָאֲחֵרוֹנָה²⁸.

26) ואין עליו דין זב, אלא הרי הוא כבעל קרי.
27) כלומר: אף על פי שראיה ראשונה אינה אלא כקרי,
ובכל זאת מצטרפת היא לשתיים שאחריה לחייבו בקרבן -
אם ראה ראייה אחת של זב בליל שמיני, אף על פי שלילה
מחוסר זמן כמבואר למעלה, מצטרפת היא לשתי ראייות
שראה למחר, לחייבו בקרבן שני. (28) שם המשך דברי
רבי יוחנן למי שסובר "לילה מחוסר זמן הוא". שהרי עיקר
הזיבה היה בלילה, שבשתי ראייות נעשה זב.

7 ו. הפל מתטמאין בזיבה, אפלו קטן בן יומיו²⁹,
8 והגרים והעבדים³⁰, וחרש ושוטה. ויראה לי,
9 שמיביאין עליהן³¹ כפרה³² כדי להאכילן בקדשים³³
10 וחתאתן נאכלת, שהרי הן קטן שאינו בן דעת.
11 וסריס אדם³⁴ וסריס חמה³⁵ מתטמאין בזיבה ככל
12 האנשים³⁶.

29) ואמרו בערכין ג. ונדה לב: "הכל" לאתויי קטן בן יומו,
דנניא מה תלמוד לומר (ויקרא טו, ב) "איש איש" - ? -
לרבות תינוק בן יום אחד שמתמא בזיבה. (30) עבדים
כנענים שמלו וטבלו לשם עבדות. (31) [על החרש
והשוטה, אף על פי שפטורים ממצוות ואין עליהם איסור
לאכול קדשים. אבל גרים ועבדים שמחוייבים במצוות,
בוודאי מביאים עליהם, כמפורש בנגעים פרק יד משנה יב].
(32) אחרים מביאים קרבנותיהם שמחוייבים מטעם זב.
(33) שאסור להאכילם לפני זה, כשם שאסור להאכיל להם
איסורים אחרים. (34) שנסתרס על ידי אדם. (35) שלא
ראה חמה מעולם, כגון שנוולד סריס ממעי אמו. (36) ואף
על פי שאין להם שכבת זרע - יש להם זיבות.

13 ז. הטמטום והאנדרוגיניוס³⁷ - נותנין עליהן חמרי
14 האיש³⁸ וחמרי האשה³⁹: מתטמאין בדם פגשים,
15 ובלבן פגשים. וטמאתן בספק⁴⁰. לפיכך, אם היה
16 אחר מהן בעל שלש ראיות⁴¹ או זכה שראתה דם
17 שלשה ימים זה אחר זה⁴² - מביאין קרבן⁴³ ואינו
18 נאכל⁴⁴. היה מונה שבעה ימים נקיים ללבן וראה
19 אדם, או לאדם וראה⁴⁵ לבן - הרי זה אינו סותר⁴⁶.

37) הם ספק זכר ספק נקבה, ואף על פי שאמרו בגמרא
אנדרוגיניוס ברייה בפני עצמה היא - לא ברייה בעלמא היא
אלא ספק (תוספות יום טוב זבים פרק ב משנה א).
38) שהאיש מטמא בלובן שהוא זב ואינו מטמא בראה דם.
39) שהאשה מטמא בראיית דם אבל אינה מטמא בלובן.
40) שאם ראה לובן, שמא היא נקבה ואינה מטמא בלובן;
ואם ראה דם, שמא הוא זכר ואינו טמא בדם. "אבל אם
ראה לובן ואודם כ אחד טומאתן וודאי ממה נפשך" (רע"ב

1) יבאר הקרבנות שמביא המצורע אחר שיתרפא מצרעתו,
והטבילות שטובל, וכיצד עושים לו. (2) מנגעו, וראה
3) ראה בהלכות טומאת צרעת מפ"א עד פ"ט, כללי הנגע.
4) מקל של עץ ארוז (רש"י
ויקרא יד, ד). (5) צמח קטן. (6) חוט צמר צבוע בצבע
אדום, והצבע נלקח מביצי תולעת. (7) כמו שנאמר (שם):
"ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארוז, ושני
תולעת ואזוב". (8) כל שערו שעל בשרו, ובמשנה (נגעים
פי"ד משנה ב) "בא לו לגלח את המצורע, העביר תער על
כל בשרו". (9) אחרי שעשה את מעשה הטהרה, ככתוב
(שם, ח) "וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר". (10) כמו
שנאמר (שם): "ואחר יבוא אל המחנה"; שהרי מצורע
נשלח מחוץ לג' מחנות שהם מחנה שכינה, מחנה לוייה
ומחנה ישראל, כמו שכתוב (שם יג, מו): כל ימי אשר הנגע
בו יטמא טמא הוא, בדרך ישב, מחוץ למחנה מושבו"; ממה
שכתוב "בדרך ישב" נשמע שלא ישב אף עם שאר טמאים,
כמו זב וטמא מת, שטמא מת מותר במחנה לוייה ואסור
במחנה שכינה, וזב אסור גם במחנה לוייה ומותר במחנה
ישראל, והמצורע אסור גם במחנה ישראל. ומפתח ירושלים
עד הר הבית הוא מחנה ישראל (ראה תוספתא, הובאה
בפיה"מ לכלים פי"א מ"ח). ואחר שהוא נטהר נכנס
לירושלים, אבל יושב מחוץ לביתו שבעת ימים, שאסור
בתשמיש המיטה (פי"א מהלכות טומאת צרעת הלכה א).
11) ובמשך שבעת ימים אלו "עדיין הוא אב הטומאה"

יתַנְנוּ עַל רֹאשׁ הַמִּתְטָהֵר.⁶³ וְאִם לֹא נָתַן - לֹא פָּרַר.⁶⁴ 34
וְשָׁאֵר הַלֵּג⁶⁵ מִתְחַלֵּק לַפְּהַיִּים.⁶⁶ 35

22 פשוט הוא במשנה נזיר מד: (כסף-משנה). וכן הוא בספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע, פרק ב, הלכה ז).
23 למעלה הלכה א. 24 לפי שאין מחוסר כפורים נכנס לעזרת ישראל, כמפורש בכלים פרק א משנה ח (כסף-משנה). 25 משקוף (=סף). ראה בפיה"מ שבת צא: עומד באסקופה שהוא חוץ לשער, אבל אסור לו לעמוד בתוך השער שנחשב לעזרת ישראל, ומחוסרי כפרה אסורים ליכנס לעזרת ישראל, וכן כתב רבינו בפירוש המשנה נגעים פרק יד משנה ט, ובפ"ג מהלכות סוטה הלכה ד: "כנגד שער המזרח מבחוץ". אבל דעת רש"י (סוטה ז). שעומד בחלל השער שלא נתקדש בקדושת העזרה. 26 נגעים פי"ד משנה ח "בא ועמד בשערי ניקנור", ושער ניקנור הוא השער העליון שנכנסים בו מעזרת נשים לעזרת ישראל (מדות פ"ב, משנה ו), ונקרא שער ניקנור על שמו של אדם גדול שהביא דלתות השער מאלכסנדריא של מצרים, ובדרך אירעו נסים, ראה ביומא לח. 27 ספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע פרשה ג, הלכה ו) "והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר לפני ה' פתח אהל מועד, מעמידו בשער ניקנור אחוריהם למזרח, ופניהם למערב". 28 חוץ ממצורע, עומדת גם היולדת בעת טהרתה בשער ניקנור (משנה סוטה ז). שמצוה לאדם שיעמוד וישמור על קרבנו, ונלמד בספרי (פרשת פנחס) ממה שכתוב (במדבר כח, ב) "תשמרו להקריב לי במועדו"; ומי שיכול להכנס לעזרה נכנס, ואלו שהם מחוסרי כפרה עומדים ליד שער ניקנור, וכמו כן זבים וזבות (סוטה ח. וראה רש"י שם). 29 משנה סוטה שם, ומשום שנאמר בה (שם ה, יח) "והעמיד הכהן את האשה לפני ה' (שם, בגמרא). 30 משנה במנחות סא. 31 הכהן מניפו, ואין המצורע משתתף בוה. ואע"פ שבתוספתא נגעים פ"ח (הוצאת צוקרמנדל, עמ' 628.34) אמרו שמביא אשמו ולוגו בידו, ומעמידו בשער ניקנור, והכהן עומד מבפנים ומצורע מבחוץ, ומצורע מניח ידו וכו'; הרי שגם המצורע מניף - זה אינו אלא לדעת התוספתא, שמביא האשם לשער ניקנור, אבל לפי דברי המשנה שמניפו במזרח העזרה, כדלהלן, אי-אפשר שהמצורע יניף, שהרי אסור לו להכנס לעזרה (לחם-משנה; ועיי' ראב"ד). 32 שנאמר (ויקרא יד, יב): "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן, והניף אותם תנופה לפני ה'", מלמד שטעונים תנופה כאחד (ספרא שם הלכה ז). 33 "לפני ה'", במזרח (ספרא שם) והוא מזרח העזרה. וראה ברש"י מנחות שם, שכתב: "במזרח, כלומר אפילו במזרחו של מזבח יכול להניף, וכל-שכן במערבו דקרוב יותר להיכל". ואע"פ שבתוספתא הנ"ל מפורש "שמביא אשמו ולוגו בידו, ומעמידו בשער ניקנור" - אין דעת רבינו כן, אלא כמו שאמרו במשנה הנ"ל שהוא במזרח העזרה. וראה למעלה. 34 שהם במזרח, ראה מנחות שם במשנה, ובפ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ובפ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא. 35 ספרא וגמרא שם: "מנין אם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, יצא? תלמוד-לומר (שם) אותו לאשם". 36 אע"פ שבתוספתא שם נשמע שהסמיכה היתה באותו

לטמא אדם וכלים במגע (שם, הלכה ב). 12 שנאמר (שם, ט): "והיה ביום השמיני יגלח את כל שערו" וגו'. 13 משנה בנגעים שם. 14 שנאמר (שם): "ורחץ את בשרו במים וטהר". 15 ואוכל במעשר שני (שם משנה ג, והלכות טומאת צרעת שם). 16 ואוכל בתרומה, אם הוא כהן (שם, ושם). 17 שם משנה ח. מחלוקת בין ת"ק לרבי יהודה, ופסק כת"ק. וטבילה זו היא מדרבנן, שהרי לא כתוב בתורה שצריך טבילה זו (קרית ספר). 18 יומא ל: 19 כלומר, הימים שהיה מצורע מוחלט. 20 נגעים שם: "ומצורע טבל בלשכת המצורעים וכו'". ובמדות פ"ב משנה ה, מפורש שלשכת המצורעים היתה בעזרת נשים. 21 ולא נטמא, לא הברילו חכמים והצריכוהו לטבול (יומא שם), שאם הסיח דעתו צריך גם הזאה שלישי ושביעי (תוספות שם, ד"ה היסח).

1 ב. נְתַאֲחַר וְלֹא גִלַח בְּשִׁבְעֵי וְגִלַח בְּשִׁמְיָי אוֹ אַחַר
2 כְּמָה יָמִים - בְּיוֹם שִׁיגִלַח יִטְבֵּל וְיַעֲרִיב שְׁמָשׁוֹ,
3 וְלִמְחָר יָבִיא קְרִבְנוֹתָיו²² אַחַר שִׁיטְבֵּל פְּעַם שְׁנִיָּה
4 כְּמוֹ שְׂבִאֲנוֹ²³. בַּיָּצֵד עוֹשִׂין לוֹ? הַמְצַרֵּעַ עוֹמֵד חוּץ
5 לְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל²⁴ כִּנְגֵד פֶּתַח מִזְרְחִית בְּאַסְקַפֶּת²⁵ שְׁעַר
6 נִיקְנוֹר²⁶ וּפְנֵיו לְמַעֲרָב²⁷. וְשֵׁם עוֹמְדִים כָּל מְחַפְרֵי
7 כְּפָרָה בְּעַת שְׁמִטְהֵרִין אוֹתָן²⁸, וְשֵׁם מְשַׁקֵּין אֶת
8 הַסּוֹטוֹת²⁹. וְהִכְהֵן לֹקַח אֶשֶׁם שֶׁל מְצַרֵּעַ כִּשְׁהוּא
9 חֵי³⁰ וּמְנִיפֵי³¹ עִם לֵג הַשְּׁמֹן³² בְּמִזְרַח³³, כְּדָרְךָ כָּל
10 הַתְּנוּפוֹת³⁴. וְאִם הֵנִיף זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְזֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ
11 - יֵצֵא³⁵. וְאַחַר כֶּף מְבִיא אֶת הָאֶשֶׁם שֶׁל מְצַרֵּעַ עַד
12 הַפֶּתַח³⁶, וּמְכַנֵּס שְׁתֵּי יָדָיו לְעִזְרָה וְסוֹמֵךְ עָלָיו,
13 וְשׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ מִיָּד³⁷. וּמְקַבְּלִין שְׁנֵי כִּהֲנִים אֶת דָּמּוֹ,
14 אֶחָד מְקַבֵּל בְּכָלִי וְזוֹרְקוֹ עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח, וְאֶחָד
15 בְּיָדוֹ³⁸ הַיְמָנִית³⁹ וּמַעֲרָה⁴⁰ לְיָדוֹ הַשְּׂמָאלִית וּמִזְהָה⁴¹
16 בְּאַצְבָּעוֹ הַיְמָנִית⁴². וְאִם שְׁנֵי וְקַבֵּל בְּשִׂמְאֵל תַּחֲלָה -
17 פְּסָל⁴³. הִכְהֵן שְׁקַבֵּל מְקַצֵּת הַדָּם בְּכָלִי מוֹלִיכּוֹ וְזוֹרְקוֹ
18 עַל הַמְּזֻבָּח תַּחֲלָה. וְאַחַר כֶּף יָבוֹא הִכְהֵן שְׁקַבֵּל הַדָּם
19 בְּכַפוֹ אֶצֶל הַמְצַרֵּעַ⁴⁴, הִכְהֵן מִבְּפָנָי וְהַמְצַרֵּעַ
20 מִבְּחוּץ⁴⁵, וּמְכַנֵּס הַמְצַרֵּעַ רֹאשׁוֹ⁴⁶ וְנוֹתֵן הִכְהֵן מִן
21 הַדָּם שְׂבִכְפוֹ עַל הַנּוֹף אֲזוּנָיו⁴⁷ הַיְמָנִית⁴⁸. וְאַחַר כֶּף
22 יְכַנֵּס יָדוֹ הַיְמָנִית וְיִתֵּן עַל בִּהֵן יָדוֹ, וְאַחַר כֶּף יְכַנֵּס
23 רִגְלוֹ הַיְמָנִית וְיִתֵּן עַל בִּהֵן רִגְלוֹ⁴⁹. וְאִם נָתַן עַל
24 הַשְּׂמָאל - לֹא יֵצֵא⁵⁰. וְאַחַר כֶּף⁵¹ יְקָרִיב תְּשִׂאתוֹ
25 וְעוֹלָתוֹ⁵². וְאַחַר שְׁיִתֵּן הַדָּם⁵³ עַל הַבְּהוֹנוֹת נוֹטֵל
26 הִכְהֵן מִלֵּג הַשְּׁמֹן וְיוֹצֵק לְתוֹף פִּפוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ⁵⁴
27 הַשְּׂמָאלִית⁵⁵. וְאִם יֵצֵק לְתוֹף כֶּף עֲצָמוֹ⁵⁶ - יֵצֵא.
28 וְטוֹבֵל אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית⁵⁷ בְּשִׁמֹן שְׂבִכְפוֹ וּמִזְהָ שְׂבַע
29 פְּעָמִים⁵⁸ כִּנְגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים⁵⁹, עַל כָּל הַזֵּיה
30 טְבִילַת אֶצְבַּע בְּשִׁמֹן⁶⁰. וְאִם הִזָּה וְלֹא בִּנְוֹן כִּנְגֵד בֵּית
31 קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים - כְּשִׁרוֹת⁶¹. וְאַחַר כֶּף יָבוֹא אֶצֶל
32 הַמְצַרֵּעַ וְיִתֵּן מִן הַשְּׁמֹן עַל מְקוֹם דָּם הָאֶשֶׁם בְּתוֹךְ
33 אֲזֵן וּבִהֵן יָדוֹ וּבִהֵן רִגְלוֹ⁶². וְהַנּוֹתֵר מִן הַשְּׁמֹן שְׂבִכְפוֹ

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ד' ו' תמוז - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מקום שהיתה התנופה - אין כן דעת רבינו, אלא כמו דברי המשנה הנ"ל שלא היתה התנופה באותו מקום של הסמיכה, וראה למעלה. (37 נגעים פי"ד משנה ח: "בא לו אצל האשם, וסמך שתי ידיו עליו ושחטו וכו'"). ובתוספתא נגעים שם "כל הסמיכות שבמקדש תיכף לסמיכה שחיטה, חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור, וכל הסמיכות שבמקדש היו לצפונה של מזבח, חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור, שאין יכול המצורע להכנס לעזרה עד שיזרוק עליו מדם האשם והחטאת שלו". וכתב רבינו "ושוחטין אותו מיד", שאע"פ שאי אפשר שיהיה תיכף לסמיכה שחיטה, שהרי שוחטו בצד צפון של מזבח (ויקרא יד, יד) - אעפ"כ לא יעכבנו יותר אלא מיד כשיגיע למקום השחיטה ישחטנו (קריית ספר). (38 משנה ותוספתא נגעים שם. ומכיון שגם הקבלה בכלי וגם הקבלה ביד, צריכות ימין - לפיכך הצריכו שני כהנים (קריית ספר). (39 תוספתא זבחים פ"א (הוצאת צוקרמנדל עמוד 480.34): "דם אשמו של מצורע מקבל בימינו, ומערה בשמאלו, ומזה באצבע הימנית". ומה שאמרו בתוספתא בנגעים פ"ט (עמוד 629.11) "זה שקיבל ביד מקבל בשמאל", היינו הקבלה השניה שמקבל בשמאל מן הימין (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס). (40 שופך. (41 על המצורע, כדלהלן. (42 תוספתא זבחים שם. והיינו באצבע על היד הימנית, ו"אצבע" היא השניה לבהן (אגודל) המשמש לרמיזה; וראה להלן בהמשך ההלכה, סדר נתינת הדם על המצורע. (43 תוספתא זבחים שם. (44 כן נראה בתוספתא (נגעים שם), שאמרו: "זה שקיבל בכלי, בא וזורקו על גבי המזבח, וזה שקיבל ביד בא לו אצל מצורע", הרי שכן הוא הסדר, שלאחרי שזרק הראשון הדם על המזבח, בא לו השני אצל המצורע. (45 מבחוץ לשער ניקנור (תוספתא נגעים פ"ח). (46 לתוך שער ניקנור. (47 נגעים פי"ד משנה ט. וראה להלן פ"ה הלכה א, אי זהו תנוך אוזן. (48 כמפורש בתורה (ויקרא יד, יד-כה). (49 שכתוב (שם) "ונתן על תנוך אוזן המטהר הימנית, ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית", ופסק כת"ק (נגעים שם) שאינו מכניס את שלשתן כאחת. ו"בהן" זה אגודל שהוא האצבע הקטנה הקיצונה העבה שביד ושברגל. (50 דלא כר' שמעון (שם), שהרי כתוב (שם) "הימנית", וכתוב (שם, ב) "זאת תהיה תורת המצורע" - "תהיה" לעיכובא (קריית ספר כאן). (51 אחר שגמר סדר האשם. (52 שכתוב (שם, יט) אחר סדר האשם "ועשה הכהן את החטאת וכפר על המטהר מטומאתו, ואחר ישחט את העולה". (53 דם האשם לפני שמקריב החטאת והעולה, וראה ב"משנה אחרונה" לנגעים, שם משנה י. (54 שם. ולמדו כן ממה שכתוב (שם, טו): "ולקח הכהן מלוג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית". הרי שהכהן המזה היה יוצק על כף כהן אחר (ר"ש ורא"ש נגעים שם). (55 כמפורש (שם) "ויצק על כף הכהן השמאלית". (56 נגעים שם, שהרי לא כתוב מפורש בתורה שיוצק לתוך כף כהן אחר, וכמו כן כתוב (שם) "וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית", שמשמע כף של הכהן המזה עצמו (קריית ספר). (57 שכתוב (שם) "וטבל הכהן את אצבעו הימנית". (58 במנחות כז: אמרו: "בהזאות וכו' שבפנים ובמצורע", הרי שבמצורע לא היתה ההזאה

בפנים, אלא הופך פניו לצד בית קודש-הקדשים (ר"ש נגעים שם), וראה ברש"י מנחות עד: ותוס' שם ד"ה איכא. (59 נגעים שם, שכתוב (ויקרא יד, טז) "והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה'", והיינו כנגד בית קודש-הקדשים. (60 נגעים שם, והיינו שלא יטבול פעם אחת ויזה שתי פעמים או יותר, שמה שכתוב (שם) "שבע פעמים" מוסב גם על "והזה" וגם על "וטבל" שבפסוק שם (ר"ש שם). (61 תוספתא זבחים פ"א (עמוד 480.23) "הזאות של מצורע וכו' שאינן מכוונות וכו' הרי אלו כשירות" (כסף-משנה). (62 נגעים שם, כמו שכתוב (ויקרא שם, יז) "ומיתר השמן אשר על כפו, יתן הכהן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית, על דם האשם". (63 המצורע, נגעים שם. כמו שכתוב (שם, יח) "והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר, וכפר עליו הכהן לפני ה'". (64 כר"ע שם, וראה להלן פ"ה הלכה ה. (65 שאר השמן שבלוג. (66 בזבחים מד: למדו כן ממה שנאמר (במדבר יח, ט) "זה יהיה לך מקודש הקדשים מן האש, כל קרבנם וגו'", "כל קרבנם" לרבות לוג שמן של מצורע שהוא נאכל לכהנים (הגהת מעשה ר"ב). ובספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע פרק ג הלכה ב) למדו מן הפסוק (ויקרא יד, יג) "כי כחטאת האשם הוא לכהן קודש קדשים הוא" - "לרבות לוג שמן של מצורע".

- 1 ג. שְׁיָרִי הַלֵּג אֵינוֹ נֹאכֵל אֲלָא בְּעִזְרָה לְזִכְרֵי פְּהִינָה⁶⁷
- 2 כְּשֶׁאָר קְדָשֵׁי קְדָשִׁים, שְׁהָרִי הַקֵּשׁ לְאֲשָׁם⁶⁸. וְאָסוּר
- 3 לְאֹכֵל מֵלֵג הַשָּׁמֶן עַד שִׁיתֵן מִמֶּנּוּ מִתֵּן שְׁבַע וּמִתֵּן
- 4 בְּהוֹנוֹת⁶⁹. וְאִם אָכַל - לֹאֲקָה⁷⁰, פְּאוֹכֵל קְדָשִׁים קִדְּם
- 5 זְרִיקָה⁷¹.

(67 במשנה שם צא. "אמר רבי שמעון, אם ראית שמן שמתחלק בעזרה אין צריך לשאול מהו, אלא הוא וכו' ולוג שמן של מצורע". ומאחר שמתחלק בעזרה, משמע שהיה נאכל לזכרי כהונה שהיו שם (כסף-משנה), וכן מפורש בתוספתא נגעים פ"ט "שירי השמן שבלוג נאכל לזכרי כהנים". (68 כן מפורש במנחות כת. שלוג השמן הוקדש לאשם, בין לר' אליעזר בין לרבנן, ודברי הלחם-משנה כאן אינם מובנים (הר המוריה). (69 ברייתא בזבחים מד. "לוג שמן של מצורע וכו' ושויין שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות". (70 שמשמע לרבינו שאסור באכילה שכתוב בברייתא הוא איסור מן התורה (כסף-משנה). ודעת רש"י שם שאיסורו מדרבנן. (71 ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

- 1 יבאר אי זהו תנוך אוזן, ואם אין לו בהן יד או בהן רגל או אוזן ימנית.
- א. אֵי זֶהוּ תְּנוּךְ אוֹזָן? זֶה גִּדְרָה הָאֲמֻצְעִי. נִתֵּן עַל צְדֵי
- הַבְּהוֹנוֹת - פֶּשֶׁר; נִתֵּן עַל צְדֵי צְדִיָּהֶן - פְּסוּל. בֵּין
- שְׁנֵי הַשָּׁמֶן עַל דָּם הָאֲשָׁם עֲצָמוֹ מִלְמַעְלָה בֵּין
- שְׁנֵי בְּצַד הַדָּם, אֶפְלוּ נִתְקַנַּח הַדָּם קִדְּם שִׁיתֵן
- הַשָּׁמֶן עַל בְּהוֹנוֹת - יָצָא; שְׁנֵאָמַר: עַל מְקוֹם דָּם

- 1 האשם. אין לו בהן יד ומניית או בהן רגל ומניית או
2 שאין לו אָזן ומניית - אין לו טְהֵרָה עולמית.
- 3 ב. אשם מצרע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן
4 מדמו על גבי בהונות - הרי זה עולה למזבח, וטעון
5 נסכים כנספי אשם מצרע, וצריך המצרע אשם אחר
6 להכשירו.
- 7 ג. הקדים חטאתו לאשמו - לא יהיה אחר ממרס
8 בְדָמָה, אלא תעבר צורתה ותצא לבית השרפה.
- 9 ד. יש לאדם להביא אשמו היום ולגו אחר עשרה
10 ימים. ואם רצה לשנות הלג לאשם מצרע אחר -
11 משנה, אף על פי שקדש בפלי. חסר הלג עד שלא
12 יצק - ימלאנו; חסר מאחר שיצק - יביא אחר
13 בתחלה.

- 14 ה. יצק מן השמן לכפו והתחיל להזות ונשפף הלג:
15 אם עד שלא גמר מתן שבע נשפף הלג - יביא אחר
16 ויתחיל במתן שבע; גמר מתן שבע ונשפף הלג -
17 יביא אחר ויתחיל לכתחלה בבהונות. התחיל
18 בבהונות ונשפף הלג קדם שיגמר - יביא אחר
19 ויתחיל לכתחלה בבהונות. גמר הבהונות ואחר כך
20 נשפף הלג קדם שיתן שאר השמן שבכפו על ראש
21 המטהר - אינו צריך להביא לג אחר; שמתנת הראש
22 אינה מעכבת, שנאמר: והנותר בשמן, ומיתר השמן.

- 23 ו. הקדים מתן שמן למתן דם - ימלא הלג שמן ויחזר
24 ויתן השמן אחר הדם. הקדים מתן שמן על הבהונות
25 למתן שבע - ימלא הלג ויחזר ויתן על הבהונות אחר
26 מתן שבע. שנאמר: זאת תהיה תורת המצרע -
27 שתהיה כל תורתו על הסדר.

- 28 ז. נתן שבע המתנות שלא לשמן - לא הרצה,
29 והכשר המצרע.

- 30 ח. מצרע שנתנגע אחר שהביא אשמו - צריך קרבן
31 אחר לצרעת שניה. וכן אם הביא אשמו ונתנגע -
32 צריך קרבן על כל אחת ואחת. אבל אם נתנגע
33 ונרפא והביא צפריו, וחזר ונתנגע ונתרפא והביא
34 צפריו - קרבן אחד לכלן.

- 35 ט. מצרע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני
36 קדם שיקריב קרבנותיו - הכל הולך אחר האשם:
37 אם היה בשעת שחיטת האשם עשיר - ישלם קרבן
38 עשיר, ואם היה עני - ישלם קרבן עני.

- 39 י. שני מצרעים שנתערבו קרבנותיהן ונזרק דם אחת

40 משתי החטאות שלהן ואחר כך מת אחד מן
41 המצרעים - פיצד עושה זה המצרע החי? להביא
42 חטאת בהמה אינו יכול, שמא זו שזרק דמה
43 חטאתו היא, ואין מביאין חטאת בהמה על הספק;
44 ולהביא חטאת העוף אינו יכול, שעשיר שהביא
45 קרבן עני לא יצא. וכיצד יעשה? יכתב כל נכסיו
46 לאחר ונמצא עני, ויביא חטאת העוף מספק ולא
47 תאכל, כמו שבארנו, ונמצא אוכל בקדשים.

48 יא. עשיר שאמר: קרבנו של מצרע זה עלי,
49 והמצרע היה עני - הרי זה מביא על ידו קרבנות
50 עשיר, שהרי יד הנודר משנת. ועני שאמר: קרבנו
51 של מצרע זה עלי, והיה המצרע עשיר - הרי זה
52 מביא על ידו קרבנות עשיר, שהרי זה הנודר חיב
53 בקרבנות עשיר.

54 סליקו להו הלכות מחסרי כפרה בסייעתא דשמיא

יום חמישי ח' תמוז ה'תשע"ה

הלכות תמורה

57 יש בכללן שלש מצות. אחת מצות עשה, ושתיים
58 מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: א) שלא ימיר
59 בהמה בבהמה. ב) שתהיה התמורה קדש אם
60 המיר. ג) שלא ישנה הקדשים מקדשה לקדשה.
61 ובאר מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

62 א. כל הממיר² - לוקה³ על כל בהמה ובהמה⁴
63 שימיר, שנאמר: לא יחליפנו ולא ימיר אתו, ואף על
64 פי שלא עשה מעשה⁵. מפי השמועה למדו⁶, שכל
65 מצות לא תעשה שאין בה מעשה - אין לוקין עליה,
66 חוץ מנשבע⁸ וממיר⁹ ומקלל את חברו בשם¹⁰.
67 שלשה לאוין אלו אי אפשר שיהיה בהן מעשה
68 כלל¹¹ ולוקין עליהן. ולמה לוקין על התמורה, והרי
69 לאו שבה נתק לעשה, שנאמר: ואם המיר מימנו
70 והיה הוא ותמורתו יהיה קדש¹²? מפני שיש בה
71 עשה ושני לאוין¹³. ועוד, שאין לאו שבה שוה
72 לעשה¹⁴; שהצבור והשתפין¹⁵ אין עושין תמורה אם
73 המיר¹⁶, אף על פי שהן מזהרין שלא ימירו¹⁷.
74 נמצאת אומר, שהיחיד שהמיר - הרי התמורה קדש.
75 ואפלו המיר בשבת - לוקה ארבעים¹⁸. ואחד מן
76 השתפין¹⁹ שהמיר²⁰, או מי שהמיר²¹ בקרבן
77 מקרבנות הצבור²², הואיל ויש לו בהן שתפות²³ -
78 הרי זה לוקה ואין התמורה קדש²⁴.

1) יבאר שכל הממיר לוקה, ולמה לוקין על התמורה.
2) "שאמר בעל הקרבן על בהמת חולין שיש לו: הרי זו

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום חמישי ח' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

"לא יחליפנו ולא ימיר אותו", אינו לוקה שמונים, שהרי שני הלאווין אינם בעניין אחד, אלא אחד בשל אחרים ואחד בשל עצמו. (19) כאן המדובר כשהיה שותף בבהמת הקרבן, ואילו שותפין שלמעלה היינו שבהמת החולין היתה בשותפות. (20) בבהמת חולין שהיא שלו. (21) יחיד בבהמת חולין שלו. (22) שכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק בהם. (23) והרי הוא כאילו ממיר בקרבן שלו, או על כל פנים בקרבן של אחר ברשותו של בעל הקרבן. (24) למדו כן במשנה ובברייתא (תמורה יג.) ממעשר בהמה שנאמר בו (ויקרא כז, לג) "ולא ימירנו ואם המיר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", "והרי מעשר בכלל (כל הקרבנות לענין תמורה) ולמה יצא? לומר לך: מה מעשר קרבן יחיד (שאינו נוהג בשותפות - פרק ו מהלכות בכורות הלכה י) יצאו קרבנות צבור והשותפין".

- ב. אַחַד הַמִּמֵּיר בְּדוּרוֹן²⁵ או שְׁהֵמִיר בְּשִׁגְגָה - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה²⁶ וְלוֹקֵה. פִּיּוּד²⁷? הַמִּתְּפַּן לֹמֵר: הָרִי זֶה תְּמוּרַת עוֹלָה שְׁשֵׁשׁ לֵי, וְאָמַר: הָרִי זֶה תְּמוּרַת שְׁלָמִים שְׁשֵׁשׁ לֵי²⁸ - הָרִי זֶה תְּמוּרָה וְלוֹקֵה²⁹. אָבַל אִם דָּמָה שְׁמֵתָר לְהֵמִיר וְהֵמִיר³⁰, או שְׁאָמַר: אֶפְנֵס לְבֵית זֶה וְאָמַר מִדַּעְתִּי, וְנִכְנַס וְשָׁכַח וְהֵמִיר שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ³¹ - הָרִי זֶה תְּמוּרָה וְאִינוּ לֹקֵה עָלָיָה³².

ידע שאסרה התורה להמיר וגם התכוון לומר הרי זו תמורת עולה, ואמר כן. (26) משנה בתמורה יז. "ר' יוסי בר' יהודה אומר עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשים". וכתב רבינו בפירוש המשניות שם שההלכה היא כר' יוסי שאין עליו שום חולק. (27) כלומר, איזהו שוגג שהוא כמזיד. (28) מזיד הוא על האיסור, כי יודע הוא שאסור להמיר, רק שוגג הוא על התמורה שרצה להמיר בזה וטעה והמיר באחר. (29) ולמדו כן (בגמרא שם) ממה שנאמר (שם, י) "יהיה קודש" - "לרבות שוגג כמזיד". (30) אינו לוקה, כר' יוחנן וריש לקיש שם ולא כחזקיה שאמר, שאם דימה שמותר להמיר והמיר לוקה, וסברו רבי יוחנן וריש לקיש שלא נתרבה שוגג כמזיד אלא אם היתה השגגה רק בתמורה, כגון שידע שאסור להמיר, אלא שנתכוון להמיר שלמים והמיר עולה, אבל אם היתה השגגה גם באיסור, שחשב שאין איסור להמיר - לא נתרבה לחיוב מלקות. (31) כלומר: התרו בו שלא ימיר והוא אומר שייכנס לבית זה וימיר מדעתו (וכדרך כל מקבלי התראה, שאומרים: על מנת כן אנו עושים), ושוב נכנס לבית ושכח שהתרו בו והמיר. (32) משום שצריך שתהיה ההתראה בתוך כדי דיבור של המעשה, כדי שיהיה זוכרה, אבל אם שכח את ההתראה אינו חייב מלקות, ודלא כרב ששת שם המחייב מלקות. וסובר רבינו שכל המחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש, וחזקיה ורב ששת אינה אלא לענין מלקות, אבל בחלות התמורה אין חולקים, וכולם סוברים שתמורתו תמורה (כסף משנה).

- ג. אִין אָדָם מִמֵּיר פְּהֵמָתוֹ פְּקָרְפֵּן שְׁאִינוּ שְׁלוֹ³³. וְאִם אָמַר בְּעַל הַקָּרְפֵּן: פֶּל הַרוּצָה לְהֵמִיר בְּפִהֵמָתִי יְבוֹא וְיִמִּיר - הָרִי זֶה מִמֵּיר פֶּה³⁴. הֵמִיר קָרְפָּנוּ בְּפִהֵמָה

(=החולין) תחת זו (=הקרבן)". (3) סופג מלקות ארבעים. (4) לוקה בנפרד, ואפילו המיר (שתי בהמות או יותר) בבת אחת, לוקה כמה פעמים. (5) שהרי התמורה נעשתה על ידי דיבורו, ועקימת שפתיים אינה מעשה, ואף על פי שלענין חסימת שור בדישו פסק רבינו (פרק י"ג מהלכות שכירות הלכה ב) שאם חסם בקול לוקה, וכרבי יוחנן (בבא מציעא ז:): שאמר שעקימת פיו היא מעשה, וכן אמר רבי יוחנן שם ובתמורה ג: שממיר בדיבורו עושה מעשה - סמך רבינו על הלשון השנייה שבסוגיית הגמרא בתמורה ד: שהלאו ישנו גם בשותפין ואילו העשה אינו אלא ביחיד, הרי שלוקה אף על פי שאין בו מעשה. וכן אמרו בכמה מקומות בשם רבי יוסי הגלילי, שממיר אין בו מעשה ודלא כרבי יוחנן שאמר שיש בו מעשה. (6) כלומר, אין זה מפורש בתורה, אלא רק מפי השמועה למדו - תמורה ג. בשם רבי יוסי הגלילי. (7) משום שנאמר (דברים כח, נח) "אם לא תשמור לעשות", וכתוב (שם, נט) "והפלא ה' את מכותך" ולמדו מכאן (מכות יג:): שרק ב"לעשות" (שיש מעשה) - לוקין, אבל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. (8) לשקר או לשוא. שכתוב (שמות כ, ז) "לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא כי לא ינקה" בית דין של מעלה אין מנקים אותו, אבל בית דין של מטה מלקין אותו ומנקין אותו. (9) העושה תמורה, ולוקה משום "ולא ימיר אותו". (10) בשמו של הקדוש-ברוך-הוא, ולוקה משום שנאמר (דברים שם, נח) "אם לא תשמור לעשות וגו' ליראה את ה'" (שיירא מלהוציא את השם לבטלה, ומקלל את חבירו בשם מוציאו לבטלה, רש"י שם) וכתוב (שם, נט) "והפלא ה' את מכותך" הפלאה זו מלקות. אבל מקלל את חבירו בלא שם - אינו לוקה. (11) וכל איסורן אינו אלא על ידי דיבור. (12) כלומר, אם עבר והמיר, מצוות עשה היא לנהוג קדושה בשתייהן, בתמורה ובקרבן. וכל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו. (13) "לא יחליפנו, ולא ימיר אותו" (שם) ואין כוחה של עשה לעקור חיוב מלקות משני לאווין (תמורה שם). ואף על פי שאמרו "לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותו בשל עצמו" ואם כן אין שני הלאווין במקום אחד - מכל מקום אין העשה יכול לנתק לאו של תמורה, כיוון שיש בענין תמורה לאו נוסף. (14) שאין הלאו דומה לעשה בכלל, שהרי כל הממיר עובר בלאו, ולא כל הממיר תמורתו תמורה, לכך לוקה כל העובר בלאו זה, שאין כוח ביד עשה, שאין כולם חייבין בה, שתנתק לאו שכולם חייבים בו. (15) כלומר, בהמת חולין של ציבור או של שותפין. (16) [כלומר, הציבור והשותפין המירו, אבל אם רק אחד מן הציבור או מן השותפין המיר, בוודאי אינה תמורה כלל, ואפשר שגם אזהרה אין כאן, שהרי היחיד הזה אינו יכול להמיר אלא על חלקו, והרי זה כאומר "רגלה של בהמה זו או ידה תחת עולה זו" שאינה תמורה. ואף על פי שיש לו חלק באברים שהנשמה תלוייה בהם, אינה תמורה כלל, שהרי אי אפשר לומר כן "פשטה קדושה בכלולה", שהרי אין כולה שלין]. (17) ובכל זאת אין התמורה קודש, ולמדו כן במשנה (תמורה יג.) ממה שנאמר בלשון יחיד: "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" - יחיד עושה תמורה ואין הציבור והשותפין עושים תמורה". (18) ואף על פי שנאמר

קכח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום חמישי ח' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בעייתו אינה אלא כשהקדיש גוי להתכפר בה ישראל: אם צריך שיהיה הקרבן מתחילה ועד סוף ביד זה שקרבנו עושה תמורה מן התורה, או שמספיק אם הוא עושה עכשיו, ביד זה שקרבנו עושה תמורה, אף שבתחילה היה ביד העכו"ם, ולא נפשטה הבעייה ולכן פסק רבינו שהיא ספק תמורה.

15 ז. אָחַד אֲנָשִׁים וְאָחַד נָשִׁים אִם הִמִּירוּ - עוֹשִׂין
16 תְּמוּרָה⁴⁸.

48) שאף על פי שהלאו של "לא יחליפנו ולא ימיר" נאמר בלשון זכר - למדו (שם בגמרא) ממה שנאמר (ויקרא שם) "ואם המר ימירנו": יתרה של "ואם" באה לרבות את האשה, שאף היא תמורתה תמורה.

17 ח. קָטַן שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנַת נְדָרִים⁴⁹ שֶׁהִמִּיר, אֵף עַל פִּי
18 שְׂאִינֹו לֹוּקָה⁵⁰ - יֵשׁ בּוֹ סֶפֶק אִם עוֹשֶׂה תְּמוּרָה או
19 אִינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה⁵¹.

49) בן י"ב שנה, שאם נדר להקדיש, נדרו קיים, ולמדו כן (נזיר סב.) ממה שכתוב (ויקרא כז, ב) "כי יפליא נדר" - לרבות מופלא הסמוך לאיש - שהוא בן י"ב שנה, שהקדשו הקדש. 50) שקטן אינו בר עונשין. 51) בעיא של רמי בר חמא (תמורה שם) אם מדמים דין תמורה לדין הקדש, שכשם שהקטן יכול להקדיש, כמו כן יכול הוא גם להמיר, או מכיוון שקטן אינו בכלל דיני עונשין, ואינו לוקה - אינו יכול להמיר.

20 ז. אִין הִפְהִינִים מְמִירִין בְּחֻטָּאת וּבְאֲשָׁם⁵²; שְׂאָף
21 עַל פִּי שְׁהִם שְׂלֶהֶם⁵³ - אִינֹן זֹכִין בְּהֵן מַחִיִּים⁵⁴,
22 שְׂאִין לְהֵם בְּבִשּׁוֹר עַד שְׂיִזְרַק הַדָּם⁵⁵. וְאִין הִפְהִינִים
23 מְמִירִין בְּבִכּוּרָה; שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא זֹכָה בּוֹ
24 מַחִיִּים⁵⁶ - אִינוֹ זֹכָה בּוֹ מִתְחִלָּה, שֶׁהָרִי תִחְלָתוֹ
25 בְּבֵית יִשְׂרָאֵל⁵⁷ הוּא. אֲבָל הַבְּעָלִים⁵⁸ שֶׁהִמִּירוּ
26 בְּבִכּוֹר כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּבֵיתָם - עוֹשִׂים תְּמוּרָה. וְכֵן
27 כֹּהֵן שֶׁהִמִּיר בְּבִכּוֹר שְׁנוּלָד לוֹ⁵⁹, לֹא בְּבִכּוֹר שְׂלֶקַח
28 מִיִּשְׂרָאֵל - הָרִי זֶה תְּמוּרָה⁶⁰.

52) של ישראל שנתנו להם כדי להקריבם. 53) ראה בפרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג, שאין חטאת ואשם נאכלים אלא לזכרי כהונה. 54) במשנה תמורה ז: וראה למעלה הלכה ג, שאין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו. 55) שהרי האוכל לפני הזריקה - לוקה. 56) שמצוה להפריש בכור וליתנו לכהן. 57) שאין נותנין את הבכור לכהן כשיוולד - אלא יטפל בו בעליו עד שיגדיל מעט ויתננו לכהן, ודרש רבי עקיבא במשנה (תמורה שם) "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" (ויקרא כז, י): "היכן קדושה חלה עליו - בבית הבעלים, אף תמורה בבית הבעלים. 58) ישראל. 59) ראה פרק א מהלכות בכורות הלכה ז, שגם הכהנים חייבים בבכור בהמה טהורה. 60) פשוט הוא "שלא גרע הכהן מישראל והרי זה בבית בעלים".

29 י. אִילוֹ שֶׁל כֹּהֵן גְּדוּלָה⁶¹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה⁶², אֲבָל פְּרוֹז⁶³
30 אִינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה⁶⁴; אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשֻׁלוֹ⁶⁵,

1 שְׂאִינָה שְׂלוֹ³⁵ - אִינָה תְּמוּרָה, שְׂאִין אָדָם מְקַדֵּשׁ
2 דָּבָר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ.

33) כי "התמורה היא שיאמר בעל הקרבן על בהמת החולין שיש לו: הרי זו תחת זו", אבל אם אמר על בהמת חולין שיש לו שתהיה תמורת קרבן של אחרים, אין זו תמורה, שאין אדם מתפיש בדבר שאינו שלו (תמורה ט). ולמדו כן (שם ב.) ממה שנאמר בעניין סמיכה (ויקרא ג, ב) "וסמך ידו על ראש קרבנו" = "קרבנו, ולא קרבן חבירו". 34) כלומר: חלה התמורה. 35) אמר על בהמת חולין שאינה שייכת לו הרי זו תמורת קרבן השייך לו.

3 ד. הַמְתַּכְפֵּר הוּא שְׂעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, אֲבָל לֹא הַמְקַדֵּשׁ³⁶.
4 פִּיצֵד? הַקְּדִישׁ בְּהֵמָה שְׂיִתְכַפֵּר בָּהּ חִבְרוּ, כְּגוֹן
5 שֶׁהִקְדִּישׁ קְרִבְנוֹת נְזִיר שְׂיִתְכַפֵּר בָּהֶם פְּלוּנֵי הַנְּזִיר³⁷ -
6 אוֹתוֹ הַנְּזִיר הוּא שְׂעוֹשֶׂה בָּהֵן תְּמוּרָה, אֲבָל לֹא זֶה
7 שֶׁהִקְדִּישׁ³⁸, לְפִי שְׂאִינֹן שְׂלוֹ³⁹.

36) תמורה ב: "שכיוון שהופרש [הקרבן] לצרכו [של המתכפר] קרינא ביה "קרבנו" דבתר המתכפר אזלינן". 37) אותו הנזיר הוא שעושה בהם תמורה. 38) דבתר מתכפר אזלינן ולא בתר מקדיש. 39) שהקרבן הוא של המתכפר ואינו של המקדיש, ואין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו.

8 ה. הַיּוֹרֵשׁ⁴⁰ מְמִיר⁴¹. הַנִּזְיָח בְּהֵמָה לְשָׂנֵי בְּנָיו וְמַת -
9 הָרִי זֶה קְרִבְהָ⁴², וְאִין מְמִירִין בָּהּ; שְׂהָרִי הֵם בָּהּ
10 שְׂתַפְיִין⁴³, וְהַשְׂתַּפְיִין אִין עוֹשִׂין תְּמוּרָה, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ.

40) שהפריש אביו קרבן ולא הספיק להקריבו עד שמת. 41) ולמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "ואם המר ימיר" הלשון הכפולה באה לרבות את היורש שתמורתו תמורה. 42) מקריבים היורשים הקרבן לאחר מותו, והמדובר בעולה או בשלמים, אבל חטאת ואשם שמתו בעליהם, אינם קרבים. 43) אף כי אינם מתכפרים בה כפרה קבועה - מתכפרים בה בקופיא (כפרה שטחית) והרי הם כשותפים, ומכיוון שאין אף אחד מתכפר בקרבן זה מקיבעא (כפרה קבועה) הרי הם, המתכפרים בקופיא - בעלי הקרבן.

11 ו. אִין קְדִישֵׁי נְכָרִים⁴⁴ עוֹשִׂין תְּמוּרָה⁴⁵ מִן הַתּוּרָה;
12 אֲבָל מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, שֶׁהַנְּכָרִי שֶׁהִמִּיר - הָרִי זֶה
13 תְּמוּרָה⁴⁶. הַקְּדִישׁ הַנְּכָרִי בְּהֵמָה שְׂיִתְכַפֵּר בָּהּ יִשְׂרָאֵל
14 וְהִמִּיר בָּהּ הַנְּכָרִי - הָרִי זֶה סֶפֶק תְּמוּרָה⁴⁷.

44) ראה בפרק ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב, שמקבלים מן הגויים קרבן עולה ומקריבים אותו. 45) כרבי שמעון בברייתא (תמורה ב:): "קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין וכו' אין עושים תמורה דברי רבי שמעון". 46) אין זה מפורש, אבל כן נראה ממה שאמר רבי שמעון באותה ברייתא "קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין" הרי שמדרבנן אסור ליהנות בהן. והמדובר כשהמיר בקדשיו, אבל אם המיר בקדשי ישראל ראה להלן. 47) כן הוא בתמורה שם לפי מסקנת הגמרא בביאור בעייתו של רמי בר חמא, שאם הקדיש גוי להתכפר גוי - בוודאי אינה עושה תמורה מן התורה, כדברי רבי שמעון, וכמבואר למעלה, וכל

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום חמישי ח' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ושם מבואר שמדברי סופרים הגוי שהמיר תמורתו תמורה.

14 יג. המְקַדֵּשׁ בַּעֲלַת מוֹם קְבוּעָה⁸⁰ - אֵינָהּ עוֹשֶׂה
15 תְּמוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ גּוֹפֵה קֹדֶשׁ גָּמוּר, וְאֵינָהּ
16 אֵלָּא קִדְשַׁת דָּמַיִם⁸¹. אֲבָל הַמְקַדֵּשׁ בַּעֲלַת מוֹם
17 עוֹבְרָה⁸², אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ תְּמִימָה וְאַחַר כֵּן נוֹלַד לָהּ מוֹם
18 קְבוּעָה - הֲרִי זוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה⁸³.

80 כגון שהיה מחוסר אבר. 81 שקדושת דמים אינה עושה תמורה. 82 שקדושה קדושת הגוף. 83 משנה שם, שמכיוון שבשעה שהקדיש לא היה בה מום קבוע, הרי הוא טוב מעיקרו ועליו אמרה התורה "ולא יחליפנו וגו' טוב ברע או רע בטוב" - "טוב מעיקרו עושה תמורה" (שם יד:). וכל זה דווקא אם אמר "הרי זו תמורת זו", או "הרי זו חליפי זו". אבל אם אמר "הרי זו תחת זו", משמעותה של "תחת" היא גם חילול, ובבעלת מום שעומדת לפדיון, אנו מפרשים דבריו, שלחילול נתכוון ולא לתמורה ואינו לוקה.

19 יד. אֶחָד הַמְמִיר תְּמִיִם בְּבַעַל מוֹם⁸⁴ אוֹ בַּעַל מוֹם
20 בְּתַמִּיִם⁸⁵, אוֹ שֶׁהִמִּיר בְּקָרָה בְּצֹאן⁸⁶ אוֹ צֹאן בְּבָקָר⁸⁷,
21 אוֹ בְּבָשִׂים בְּעֵזִים⁸⁸ אוֹ עֵזִים בְּכִבְשִׂים⁸⁹, אוֹ נִקְבֹּת
22 בְּזָכָרִים אוֹ זָכָרִים בְּנִקְבֹּת⁹⁰, אוֹ שֶׁהִמִּיר אֶחָד
23 בְּמֵאָה⁹¹ אוֹ מֵאָה בְּאַחַד⁹², בֵּין פֶּתַח אַחַת בֵּין פֶּזֶז
24 אַחַר זֶה הֲרִי זוֹ תְּמוּרָה, וְלוֹקֵין כְּמִנְיֵן הַבְּהֵמוֹת
25 שֶׁהִמִּיר⁹⁴.

84 כלומר, בהמת החולין תמימה ובהמת ההקדש בעלת מום, וכגון שהיתה תמימה בעת ההקדש ואחרי כן הוממה. 85 בהמת החולין בעלת מום, אפילו בעל מום קבוע, ובהמת ההקדש תמימה. ולמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב" (רע, זה בעלת מום) וכתוב שם "ואם המיר ימיר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". 86 המיר בקר של חולין בעז או כבש של הקדש (משנה שם). 87 צאן של חולין בבקר של הקדש. 88 כבשים של חולין בעזים של הקדש. 89 עזים של חולין בכבשים של הקדש. 90 וכל אלו הדברים למדו בברייתא שם ממה שכתוב (ויקרא שם) "ואם המיר ימיר בהמה בבהמה", וכל אלו נקראים בשם בהמה. 91 המיר בהמה אחת של חולין במאה בהמות של הקדש. 92 המיר מאה בהמות של חולין בבהמה אחת של הקדש, כתנא קמא במשנה שם ודלא כרבי שמעון, ולמדו גם ממה שכתוב (שם) "בהמה בבהמה", ואף בהמות רבות נקראות בהמה בלשון יחיד, כמו שנאמר (יונה ד, יא) "ובהמה רבה". 93 שהמיר את המאה של חולין באחד של הקדש בבו או אחר, כן נשמע בגמרא שם מדברי ריש לקיש שאף ר' שמעון שאמר: "אין ממירים אלא אחד באחד" מודה שאם המיר בזה אחר זה שתמורתו תמורה, ואם כן דעת חכמים שממירין בבת אחת - בוודאי שממירים בזה אחר זה. 94 כן מפורש בתמורה כזו. שהממיר בבת אחת לוקה על כל בהמה ובהמה ואף על פי שהמיר רק פעם אחת - הגופין מחלקים ונחשב כאילו המיר על כל אחד ואחד בנפרד. וכל זה אינו אלא בהמיר מאה של חולין באחד של הקדש, אבל

1 הוֹאִיל וְאֶחָיו הַפְּהֵנִים מִתְּפָרִיץ בּוֹ⁶⁶ - הֲרִי הֵם בּוֹ
2 כְּשֶׁתְּפִיץ⁶⁷.

61 שהוא מקריב ביום הכיפורים העולה ביחד עם הפר לחטאת. 62 אם המיר הכהן הגדול בהמת חולין באיל זה, חלה התמורה, שבאיל זה מתכפר הכהן הגדול לבדו. 63 פר החטאת של כהן גדול. 64 שלא הסתפקו בזה ביומא נ: אלא לדעת רבי מאיר שקרא לפר זה "קרבן יחיד" - אולי אין אחיו הכהנים מתכפרים בו, אלא מקופיא (ומכיוון שהכהן הגדול מתכפר בו מקיבעא, הוא בעל הקרבן ולא הם), אבל אליבא דרבנן אין כאן ספק כלל. 65 שכתוב (שם טז, ז) "את פר החטאת אשר לו". 66 שהפר מכפר על הכהן הגדול ועל שאר הכהנים, כמו שנאמר (שם, יג) "וכפר בעדו ובעד ביתו", והכהנים הם ביתו כמו שנאמר (תהילים קלה, ט) "בית אהרן ברכו את ה'". ונראה בגמרא (יומא נא:) שמתכפרים מקיבעא. 67 בפר החטאת של הכהן הגדול (שם בגמרא) וראה למעלה הלכה א, שאין השותפין עושין תמורה.

3 יא. הַעוֹפוֹת וְהַמְנַחֹת אֵינָן עוֹשִׂין תְּמוּרָה, שֶׁלֹּא
4 נֶאֱמַר אֵלָּא בְּהֵמָה⁶⁸.

68 "ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש וגו' ואם המיר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש".

5 יב. קְרָבָנוֹת בְּדָק הַבֵּית⁶⁹ אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. שֶׁנֶּאֱמַר
6 בַּמַּעֲשָׂר: לֹא יִבָּקֵר בֵּין טוֹב לְרַע וְלֹא יִמְרָנוּ⁷⁰.
7 וְהָלוֹא הַמַּעֲשָׂר בְּכֹל פֶּלַח הַקֹּדֶשִׁים הִיָּה⁷¹, וְלָמָּה
8 יֵצֵא⁷²? לְלַמֵּד עַל הַפֶּלֶל⁷³: מֵהַ מַּעֲשָׂר קָרְבַן יַחֲדָה⁷⁴,
9 יֵצֵאוּ קְרָבָנוֹת צְבוּר וְכֵן הַשְּׂתַפְּיִין⁷⁵. מֵהַ מַּעֲשָׂר קָרְבַן
10 מְזֻבָּח⁷⁶, יֵצֵאוּ קִדְשֵׁי בְדָק הַבֵּית. מֵהַ מַּעֲשָׂר בְּהֵמָה
11 הַקֵּשׁ לְמַעֲשָׂר דְּגָן⁷⁷, שֶׁאֵין חֲזָבִין בּוֹ אֵלָּא יִשְׂרָאֵל
12 וְלֹא נְכָרִים⁷⁸, יֵצֵאוּ קְרָבָנוֹת נְכָרִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין
13 תְּמוּרָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁷⁹.

69 בהמות שהוקדשו על מנת שיפדום ודמיהם יהיו לתיקון בית המקדש. 70 לא יעשה בו תמורה, וגומר: "ואם המיר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" (שם). 71 ויודעים אנו שאסור להמיר, שנאמר בהם (שם) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו וגו' והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". 72 למה ייחדה התורה פסוק מיוחד למעשר בהמה. 73 על יתר הקדשים. וזו היא אחת משלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן "כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא". 74 ואינו בא בשותפות. 75 שאין עושין תמורה. 76 שמקריבו על המזבח. 77 שכתוב (דברים יד, כב) "עשר תעשר וגו'", ואמרו על זה בכורות נג: כי בשתי מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן והושוו זה לזה לדיניהן. 78 שכתוב אצל מעשר דגן (במדבר יח, כד) "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה'" ומשמע בני ישראל ולא גויים, אף מעשר בהמה, בני ישראל ולא נכרים (תמורה ג). 79 למעלה הלכה ו,

קל שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום חמישי ח' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טריפה, טומטום ואנדרוגינוס ויוצא דופן פסולים למזבח. 108) שאם היתה בהמת חולין בעלת מום קבוע מעיקרה ואמר, הרי היא תמורה תחת בהמת הקדש, תמורתו תמורה. 109) במין הבהמה שייך קרבן כגון בהמה תמימה, ובעל מום בעצמו אף שאסור להקריבו על המזבח - הרי הוא מותר באכילת בני אדם. 110) שבהמות תמימות אינם מין אחד עמם. וטריפה אף שאינה מין בפני עצמה - כיוון שאסורה באכילת בני אדם דומה היא לבהמה טמאה.

יח. הרובע¹¹¹ והנרבע¹¹² - הרי הם כבעל מום¹⁹ ועושיין תמורה¹¹³. וכן כל פיוצא בהן¹¹⁴.²⁰

111) שור שבא על אשה. 112) בהמה שנבעלה על ידי אדם, ושניהם, הרובע והנרבע, אסורים בהקרבה ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" ודרשו בספרא שם: "מן הבהמה" ולא כל בהמה, להוציא את הרובע והנרבע, וכן הוא בתמורה כח. וכגון שנודע לנו על זה שרבע או שנרבעה על פי עד אחד בלבד או על פי הבעלים, אבל אם העידו על זה שני עדים - הבהמה נסקלת ואסורה באכילה ואינה עושה תמורה. 113) שהרי הם מותרים באכילה. 114) כגון מוקצה לעבודה זרה, נעבד, אתנן זונה ומחיר כלב, שאסורים בהקרבה ואסורים באכילת אדם.

יט. בהמה שחציה קדש וחציה חל¹¹⁵ - לא עושה²¹ תמורה¹¹⁶ ולא נעשית תמורה¹¹⁷.²²

115) כגון שהיתה של שני שותפין, והלך אחד מן השותפין והקדיש את החלק שלו. 116) אם התפס בה בהמת חולין. 117) אם אמר שתהיה מחצית הבהמה מחלק החולין תחת בהמת הקדש. וטעם הדבר הוא משום שכתוב (ויקרא כז, י) "ואם המר ימיר בהמה בבהמה", וצריך שתהיה הבהמה של חולין שלימה, שכולה חולין. וכמו כן הבהמה של הקדש, שהיא קדושה כולה ולא מחציתה.

כ. כל החטאות שדינן שמימות¹¹⁸ - אינן עושיין תמורה¹¹⁹, וכל חטאת שדינה שתריעה עד שיפיל בה²⁴ מום ותמכר¹²⁰ - עושה תמורה¹²¹.²⁵

118) חטאות המתות הן: וולד חטאת, תמורת חטאת, חטאת שמתו בעליה, וחטאת שאבדה ונמצאה אחר שהבעלים נתכפרו בחטאת אחרת. 119) ומשום שהם עומדים למות פחה הקדושה מהם ואינם עושים תמורה (שיטה מקובצת תמורה שם), ובוולד חטאת ותמורת חטאת יש טעם נוסף כמו שכתב רבינו למעלה (הלכה טו) "שאינן התמורה עושה תמורה ולא וולד בהמות הקדש עושה תמורה". 120) ראה בפרק ד מהלכות פסולי המוקדשין שכמה חטאות אינן מתות אלא רועות עד שיפול בהן מום, ונמכרות ומביא בדמיהן אחרות. 121) משנה שם כב. שהרי היא קדושה קדושת הגוף (תמורה כ). ודמיה עתידים להיקרב על המזבח.

כא. המפריש נקבה לפסחו או לעולתו או לאשמו²⁶ - עושה תמורה¹²²; אף על פי שאינן ראויין לקרב¹²³,²⁷

אם המיר אחד של חולין במאה של הקדש, אינו לוקה אלא אחד.

1. מו. אין התמורה עושה תמורה⁹⁵, ולא ולד בהמות
2. ההקדש⁹⁶ עושה תמורה. שנאמר: והיה הוא
3. ותמורתו; 'הוא' - ולא ולדו, ותמורתו - ולא
4. תמורת תמורתו. אבל הממיר בבהמה⁹⁷ וחזר והמיר
5. בה וחזר והמיר, אפלו אף - כלן תמורה, ולוקה על
6. כל אחד ואחד, כמו שבארנו.

95) בהמת חולין שהמירה בבהמת הקדש וחלה עליה קדושה - אינה עושה תמורה, אם המיר בה בהמת חולין אחרת, משנה בתמורה יב. 96) שהקדיש בהמה ונתעברה אחר שהוקדשה וילדה (שם היתה מעוברת כשהקדישה אין זה וולד קרבן, אלא הוא עצמו קרבן, ראה להלן הלכה ט), אין הוולד עושה תמורה אם המיר בה בהמת חולין. 97) כלומר, בבהמת הקדש.

7. מו. אין ממירין איברים או עברים בשלמים ולא
8. שלמים בהן. פיצד? האומר: רגלה של בהמה זו או
9. ידה תחת עולה זו⁹⁸, או שאמר עבר בהמה זו תחת
10. עולה זו - אינה תמורה. וכן האומר: בהמה זו תחת
11. ידה או רגלה של עולה זו, או שאמר: בהמה זו
12. תחת עברה של חטאת⁹⁹ זו - אינה תמורה¹⁰⁰.

98) ייתכן כי בכוונה כתב רבינו יד או רגל שהם אברים שאין הנשמה תלוייה בהם, אבל אם אמר: לבה או ראשה של בהמה זו תחת עולה זו - תמורתו תמורה. 99) המדובר, שהקדישה כשהיתה מעוברת שאין לה דין של "וולד קרבן", אלא היא עצמה קרבן, כמפורש בפרק ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו, ולכן לא מיעטו כאן אלא כל זמן שהוא עובר, אבל אם הקדישה ואחרי כן נתעברה הרי כתב רבינו למעלה (הלכה טו) שוולד אינו עושה תמורה (לחם משנה). 100) אפשר שלמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "בהמה בבהמה" - משמע שלימה בשלימה, להוציא אברים ועוברים.

13. יז. הממיר בכלאים¹⁰¹ או בטריפה¹⁰² ויוצא לפן¹⁰³ או
14. בטמטום¹⁰⁴ ואנדרוגינוס¹⁰⁵ - אין הקדשה חלה
15. עליהן, והרי זה כמי שהמיר בגמל או בתמורה¹⁰⁶,
16. לפי שאין במינן קרבן¹⁰⁷, ולפיכך אינו לוקה. מה
17. בין אלו לבעל מום¹⁰⁸? בעל מום יש במינו קרבן¹⁰⁹,
18. אלו אין במינם קרבן¹¹⁰.

101) בהמת חולין שנולדה מתיש (=גדי זכר) ורחל (=כבשה). 102) כלומר, בהמת החולין היתה טריפה. 103) בבהמת חולין, וכגון שנתקשה אמו בלידתו וחתכו דפנה של האם והוציאו הוולד דרך החתך. 104) "שאינן לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות, אלא הוא אטום (=סתום)". 105) "שיש לו אבר זכרות וגם אבר נקבות והוא ספק אם זכר אם נקבה". 106) שאין במין הגמל או החמור שיהיו קרבים, ואין ממירים אותם. 107) ראה בפרק ג מהלכות איסורי מזבח הלכות א-ג שכלאיים,

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום חמישי ח' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 הוֹאִיל וַיִּרְדּוּ לְקַדְּשֵׁת דָּמִים וַהֲרִי הֵם תְּמִימִים¹²⁴ -
 2 יִרְדּוּ לְקַדְּשֵׁת הַגּוֹף. אֲבָל הַמִּפְרִישׁ שְׁעִיר¹²⁵ לְחַטָּאתוֹ,
 3 וְנֹשֵׂא¹²⁶ שְׁהִפְרִישׁ שְׁעִירָה¹²⁷ לְחַטָּאתוֹ, וְכֵהֵן גְּדוּל
 4 שְׁהִפְרִישׁ פָּרָה לְחַטָּאתוֹ¹²⁸ - אֵינֶן עוֹשִׂין תְּמוּרָה;
 5 שְׁבַל הַמְּשֵׁנָה בַּחֲטָאוֹת - לֹא נִתְקַדְּשָׁה כָּלָל וְאִפְלוּ
 6 קִדְּשֵׁת דָּמִים¹²⁹, כְּמוֹ שְׂבָאֲרֵנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי
 7 הַמִּקְדָּשִׁין.

122) אם התפיס בהם בהמת חולין, כרבנן בכרייתא שהובאה בתמורה יט: (123) שכולם אינם קרבים אלא זכר, ראה בפרק א מהלכות קרבן פסח הלכה א לעניין קרבן פסח. ובפרק א מהלכות מעשה הקרבנות הלכות ח"י לעניין עולה ואשם. (124) אבל בעל מום אינו עושה תמורה. (125) זכר מן העזים. וראה בפרק א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, כי קרבן חטאת ליחיד באה רק נקבה מן הצאן. (126) שחטא. (127) נקבה מן העזים. וחטאתו של נשיא הוא שעיר עזים זכר. (128) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, כי הכהן הגדול מביא ביום הכיפורים פר לחטאת. (129) וממילא אינו יכול להתפיס בהמת חולין.

פָּרָק שְׁנַיִן

8 א. הַתְּמוּרָה² הוּא שְׂאִמֵּר בְּעַל הַקָּרְבָּן עַל בְּהֵמַת
 9 חֲלִין שֵׁשׁ לֹ: הָרִי זֵי³ תַּחַת זֵי⁴, אוּ הָרִי זֵי חֲלִיפַת
 10 זֵי⁵. וְאֵין צְרִיךְ לֹמַר, אִם אָמַר: הָרִי זֵי תַּחַת חֲטָאת
 11 זֵי אוּ תַּחַת עוֹלָה זֵי - שְׁהִיא תְּמוּרָה⁶. וְכֵן אִם אָמַר:
 12 הָרִי זֵי תַּחַת חֲטָאת שֵׁשׁ לִי בְּתוֹךְ הַבַּיִת אוּ תַּחַת
 13 עוֹלָה שֵׁשׁ לִי בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי - הָרִי זֵי תְּמוּרָה. וְהוּא
 14 שֵׁשׁ לֹי. אֲבָל אִם אָמַר עַל בְּהֵמַת חֲלִין: הָרִי זֵי
 15 תַּחַת עוֹלָה⁸ אוּ הָרִי זֵי תַּחַת חֲטָאת⁹ - לֹא אָמַר
 16 כְּלוּם¹⁰. וְכֵן אִם אָמַר: הָרִי זֵי מְחַלְלֵת עַל זֵי¹¹ -
 17 אֵינָה תְּמוּרָה¹².

1) יבאר איך היא התמורה. (2) שאמרנו למעלה בפרק א שאסור להמיר, וכל העובר לוקה ותמורתו תמורה. (3) בהמת החולין. (4) בהמת ההקדש. כלומר, שהוא מתפיס את החולין בהקדש, והוא במשנה תמורה כו: ומפרש אב"י בגמרא שם, שהמובן של "תחת" אינו חילול אלא התפסה, ולמדו כן ממה שכתוב (ויקרא יג, כג) "ואם תחתיה תעמוד הבהרת". ואף-על-פי שלא אמר מפורש "זו תחת בהמת הקדש זו" - כיון שאמר תחת זו והיא הקדש - תמורתו תמורה, וראה להלן. וכל זה דוקא כשההקדש תמימה, אבל אם ההקדש בעלת מום, ואמר "זו תחת זו" - בוודאי נתכוון לחילול ולא לתמורה ואינו לוקה. ראה להלן הלכה ג, ולמעלה פ"א הלכה יג. (5) במשנה שם. וגם זה לשון תמורה, שהרי כתוב (ויקרא כז, י) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו". (6) שהזכיר מפורש שם הקרבן, שבוודאי תמורתו תמורה (משנה שם כז:). (7) גם זה במשנה שם. (8) סתם ולא הזכיר עולה מסויימת. (9) סתם ולא הזכיר חטאת מסויימת. (10) במשנה שם, "והטעם בזה, מה שאמר רחמנא "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" (ויקרא שם), עד שיהיה הקדש ידוע ומיוחד, ואז עושה תמורתו" (רבינו

בפירוש המשנה שם). (11) חילול הוא לשון פדיון. (12) משנה שם כו: שכיון שאמר בלשון חילול, לא אמר כלום, שאין בהמת הקדש תמימה יוצאת לחולין (רש"י שם).

ב. הָיָו לְפָנָיו¹³ שְׁתֵי בְּהֵמוֹת, אַחַת חֲלִין וְאַחַת הַקֹּדֶשׁ שְׂנַפֵּל בָּהּ מוּם¹⁴, הַנִּיחַ יָדוֹ עַל בְּהֵמַת חֲלִין וְאָמַר: הָרִי זֵי תַּחַת זֵי - הָרִי זֵי תְּמוּרָה¹⁵ וְלוֹקָה¹⁶. הַנִּיחַ יָדוֹ עַל בְּהֵמַת הַקֹּדֶשׁ וְאָמַר: הָרִי זֵי תַּחַת זֵי - הָרִי זֵי חֲלָלָה עַל בְּהֵמַת חֲלִין, וְאֵין זֵי תְּמוּרָה, אֲלֹא כְּפֹדָה בְּעַלַת מוּם בְּזֵי הַבְּהֵמָה¹⁷.

(13) שם כז. (14) ראה למעלה פ"א הלכה יג שהמקדיש בהמה תמימה ואח"כ נולד לה מום קבוע, הרי זו עושה תמורה. (15) שכיון שהניח ידו על החולין, וראי התכוון לקדש את החולין, ולא לחלל את הקודש, והרי זה כאומר הרי זו תמורת זו. (16) משום "לא יחליפנו ולא ימיר אותו", ראה למעלה פ"א הלכה א. (17) שכיון שהניח ידו על ההקדש, בוודאי כוונתו לחלל את ההקדש שנפל בה מום על בהמת החולין, שהמובן של "תחת" הוא גם לשון חילול, כמו שכתוב (ישעיה ס, יז) "תחת הנחושת אביא זהב" (שם בגמרא).

ג. הָיָו לְפָנָיו שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת קֹדֶשׁ מִזְבֵּחַ, וְאַחַת מֵהֵן בְּעַלַת מוּם¹⁸ שְׁהָרִי הִיא עוֹמֶדֶת לְפָדְיוֹן¹⁹, וְשֵׁלֶשׁ בְּהֵמוֹת תְּמִימוֹת חֲלִין, וְאָמַר: הָרִי אֵלוּ תַּחַת אֵלוּ²⁰ - הָרִי שְׁתֵּים מִן חֲלִין תַּחַת שְׁתֵּים הַתְּמִימוֹת תְּמוּרָתָן תְּמוּרָה, וְלוֹקָה עֲלֵיהֶם שְׁתֵּים; וְהַבְּהֵמָה הַשְּׁלִישִׁית הִיא תַּחַת בְּעַלַת מוּם שֶׁנִּתְחַלְלָה עֲלֵיהָ²¹, וְלִחְלָלָה נִתְּפֹן וְלֹא לְהִמִּיר בָּהּ. שְׁפִיזוֹן שֵׁשׁ לְפָנָיו דֶּרֶךְ אֲסוּר, וְהִיא הַתְּמוּרָה²², וְדֶרֶךְ הַתֵּר, וְהוּא הַחֲלוּל²³ - חֲזָקָה הִיא שְׁאֵין אָדָם מְנִיחַ הַתֵּר וְעוֹשֶׂה הָאֲסוּר²⁴, וְלִפְיָךְ אֵינּוּ לֹקָה שְׁלֹשׁ מְלַקְּיוֹת²⁵. וְכֵן אִם אָמַר: עֲשֹׂר בְּהֵמוֹת אֵלוּ תַּחַת עֲשֹׂר בְּהֵמוֹת אֵלוּ, וְאַחַת מֵהֵן בְּעַלַת מוּם²⁶ - אֵינּוּ לֹקָה אֲלֹא תִשַׁע מְלַקְּיוֹת; שְׁהַבְּהֵמָה הַעֲשִׂירִית²⁷ לְחֲלָלָה נִתְּפֹן וְלֹא לְהִמִּיר בָּהּ²⁸. שְׂאֵף עַל פִּי שְׁהַחֲזֹק זֶה בְּמְלַקְּיוֹת הַרְּבֵי²⁹, הוֹאִיל וַיֵּשׁ שָׁם דֶּרֶךְ הַתֵּר - אֵינּוּ מְנִיחַ דְּבַר הַתֵּר וְעוֹשֶׂה הָאֲסוּר³⁰. שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְאַחַת מֵהֵן בְּעַלַת מוּם, וְשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת מֵהֵן בְּעַלַת מוּם, וְאָמַר: הָרִי אֵלוּ תַּחַת אֵלוּ - הָרִי הַתְּמִימָה תְּמוּרַת הַתְּמִימָה וְלוֹקָה אַחַת, וּבְעַלַת הַמוּם מְחַלְלֵת עַל בְּעַלַת הַמוּם³¹; שְׁאֵינּוּ מְנִיחַ הַתֵּר וְעוֹשֶׂה הָאֲסוּר.

(18) אע"פ שהוממה לאחר שהוקדשה, שעושה תמורה, ראה למעלה פ"א הלכה יג. (19) ראה בפ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה י. (20) ולא הניח ידו על החולין ולא על ההקדש, ראה רש"י תמורה כז. (21) שבעלת המום יצאה לחולין, והחולין נתקדשה תחתה. (22) להתפיס את החולין בהקדש, שאסור לעשות כן, כמו שנאמר "לא יחליפנו ולא

קלב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום חמישי ח' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 תִּקְרַב עוֹלָה. וְאִם הֵימָּה תְּמוּרָתָהּ נִקְבְּהָ אוֹ בַעֲלַת
11 מוֹם - תִּרְעָה הַנִּקְבָּה עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ מוֹם, וְתִמְכַּר
12 וְיָבִיא בְּדַמֶּיהָ עוֹלָה. תְּמוּרַת הַחֲטָאת - תְּמוֹת, כְּמוֹ
13 שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּפִסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. תְּמוּרַת הָאֵשֶׁם - תִּרְעָה
14 עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ מוֹם, וְיִפְלוּ דַמֶּיהָ לַגְּדֵבָה. תְּמוּרַת
15 הַשְּׁלָמִים - פְּשָׁלְמִים לְכָל דָּבָר, טְעוּנָה סְמִיכָה
16 וְיִסְכֵּים וְתִנּוּפֶת חִזָּה וְשׁוֹק. תְּמוּרַת הַתּוֹדָה - בַּתּוֹדָה,
17 אֲלֵא שְׂאִינָה טְעוּנָה לַחֵם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת
18 פִּסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. תְּמוּרַת הַפֶּסַח: אִם הֵמִיר בָּהּ קֶדֶם
19 חֲצוֹת יוֹם אֲרִבְעָה עָשָׂר - אֵין תְּמוּרָתוֹ קִרְבָּה, אֲלֵא
20 תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ מוֹם, וְיָבִיא בְּדַמֶּיהָ שְׁלָמִים;
21 וְאִם הֵמִיר בָּהּ אַחַר חֲצוֹת - הָרִי תְּמוּרָה עֲצֻמָּה
22 תִּקְרַב שְׁלָמִים. תְּמוּרַת הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר - אֵינָם
23 קִרְבִּין לְעוֹלָם. שְׁנָאֲמַר בְּבִכּוֹר: לָהּ הוּא, מִפִּי
24 הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ: הוּא קִרְב, וְאֵין תְּמוּרָתוֹ קִרְבָּה;
25 וְדִין הַמַּעֲשֵׂר בְּבִכּוֹר. תְּמוּרָתוֹ תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ
26 מוֹם וְתֵאָכֵל.

27 ב. תְּמוּרַת הַבְּכוֹר - לַפְּהִינִים, וְתְּמוּרַת הַמַּעֲשֵׂר -
28 לַבְּעָלִים. וְכִשֶׁם שְׂאִין פּוֹדִין בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵפֵל בְּהֵן
29 מוֹם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת אֶסְרוּרֵי מִזְבֵּחַ, כִּף אֵין
30 פּוֹדִים תְּמוּרָתָן.

31 ג. בְּהֵמָה שֶׁהִקְדִּישָׁה חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה שְׁלָמִים -
32 תְּמוּרָתָהּ כְּמוֹהָ. וְכֵן כָּל בְּהֵמַת הַקֹּדֶשׁ שְׂאִינָה קִרְבָּה
33 מִפְּנֵי תַחֲלַת הַקֹּדֶשָׁה - הָרִי תְּמוּרָתָהּ כְּמוֹהָ. אָמַר:
34 חֲצִי בְּהֵמָה זוֹ תְּמוּרָה וְחֲצִיָּה עוֹלָה - הָרִי זוֹ תִּקְרַב
35 עוֹלָה. חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה מַעֲשֵׂר - תִּקְרַב עוֹלָה.
36 חֲצִיָּה תְּמוּרָה וְחֲצִיָּה מַעֲשֵׂר - הָרִי זוֹ סִפְקָ, וְאֵינָה
37 קִרְבָּה.

38 ד. הַמִּקְדָּשׁ בַּעֲלַת מוֹם עוֹבֵר, וְאֵין צָרִיף לּוֹמַר
39 תְּמִימָה, וְאַחַר כֵּן נוֹלַד בָּהּ מוֹם קְבוּעַ וְנִפְדֵּית, וְאֵינָה
40 וְהֵמִיר בָּהּ אַחַר שְׁנִפְדֵּית - הָרִי זוֹ תְּמוּרָה, וְאֵינָה
41 קִרְבָּה וְאֵינָה נִפְדֵּית, אֲלֵא מִנִּיחָה עַד שְׁתָּמוּת. אֵינָה
42 קִרְבָּה - מִפְּנֵי שֶׁבָּאָה מִפֶּחַ קֹדֶשׁ דְּחוּיָה, וְאֵינָה
43 נִפְדֵּית - שְׂאִין בְּכַח קִרְשָׁתָה לְתַפֵּשׁ פְּדִינָהּ.

44 ה. כָּל הַתְּמוּרוֹת שֶׁהָיוּ בְּעָלֵי מוֹמִין קְבוּעִין מִתְּחִלָּתָן
45 - הָרִי אֵלּוּ נִפְדּוּ, וְאֵינָן יוֹצְאִין לְחִלְטִין לְכָל דָּבָר פְּדִי
46 שִׁיחֵיו מִתְּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אַחַר פְּדִינָן. שֶׁהִקְדִּישָׁה
47 חֲלָה בְּתְּמוּרָה עַל בַּעֲלַת מוֹם קְבוּעַ, שְׁנָאֲמַר: אוֹ רַע
48 בְּטוֹב, וְרַע הָאָמּוֹר כָּאֵן הוּא בְּעַל מוֹם וְכִיּוֹצֵא בּוֹ
49 שְׂאִינּוֹ רְאוּי לְקִרְבָּן, וְאֵף עַל פִּי כֵן כְּתוּב בּוֹ יִהְיֶה
50 קֹדֶשׁ.

51 ו. עוֹלָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּזִבְחִים וְהֵמִיר בְּאַחַת מֵן
52 הַתְּעַרְבוֹת - הָרִי זֶה מְבִיא בְּהֵמָה אַחֲרָת וְאָמַר: אִם

ימיר אותו". (23) לפדות את ההקדש בבהמת חולין.
(24) בתמורה כזו. היא הבעיא השלישית של אביי. ושוב
אמר: אם-תמציר-לומר שאין אדם מניח דרך של היתר ועובר
לדרך של איסור, כל שיכול לעשות בהיתר, אע"פ שבאותו
מעמד הוא עובר פעמיים על האיסור. וידועה דעתו של
רבינו כי זוהי פשיטות לבעיא. (25) כִּי-אם שתי מלקיות
על שתי הבהמות התמימות שהתפיס בשתי הבהמות של
ההקדש. (26) הבעיא הרביעית של אביי בתמורה שם, ושם
הגירסא "ארבע בהמות", ורבינו מביא כאן "עשר בהמות"
משום שבוודאי "ארבע" לאו דוקא, והוא הדין יותר (קריית
ספר כאן). (27) שהיא בעלת מום. (28) כיון שבעלת מום
יצאת לחולין בפדיון. (29) כלומר, אע"פ שעבר יותר
משלש פעמים על איסור, ויש מקום לומר שלא נתכוון כלל
לחללה אלא להמיר אותה. (30) בתמורה שם, היא בעיא
שלא נפשטה. ופסק בה רבינו להקל, משום שאין מלקין על
הספק (כסף-משנה). ואם כן, לא נתחללה בעלת המום והרי
היא בקדושתה מספק, וראה במעשה רוקח. (31) שם
בתמורה הבעיא השניה של אביי. ואומר, אם תרצה לומר,
שאין אדם מניח היתר ועושה איסור, מה הדין בג' בהמות
וכו'. ואחרי-כך שאל מה הדין בד' בהמות, שהוחזק
במלקיות. ואם כן, דברי רבינו צריכים עיון, שהרי הפך את
סדר הדברים, וכתב מקודם את הדין של עשר בהמות,
ופסקו לקולא. אם כן, בשתי בהמות, שלא הוחזק במלקיות,
בוודאי כוונתן לחילול ולא לתמורה (לחם-משנה).

1 ד. הָאָמַר: הָרִי זוֹ תְּמוּרַת עוֹלָה וְשְׁלָמִים - דְּבָרָיו
2 קִיָּמִים³², וְתִמְכַּר³³ וְיָבִיא בְּחֲצֵי דַמֶּיהָ תְּמוּרַת עוֹלָה
3 וּבְחֲצֵי דַמֶּיהָ תְּמוּרַת שְׁלָמִים³⁴. אָמַר: הָרִי זוֹ תְּמוּרַת
4 עוֹלָה וְתְּמוּרַת שְׁלָמִים, אִם נִתְּפֹן לְכָף מִתְּחִלָּה³⁵ -
5 דְּבָרָיו קִיָּמִים³⁶; וְאִם לֹא נִתְּפֹן בְּתַחֲלָה אֲלֵא
6 לְתְּמוּרַת עוֹלָה, וְחִזּוֹר וְאָמַר תְּמוּרַת שְׁלָמִים, אֵף עַל
7 פִּי שְׁחִזּוֹר בְּתוֹךְ פְּדִי דְבוֹר - אֵין תּוֹפְשִׁין אֲלֵא לְשׁוֹן
8 רְאוּשׁוֹן, וְהָרִי הִיא תְּמוּרַת עוֹלָה בְּלִבְדָּ.³⁷

(32) בזה אין צריך בדיקה אם נתכוון לשניהם, שבוודאי לכך
נתכוון. ואף מי שסובר "תפוס לשון ראשון" מודה בזה
(תמורה כו.). והמדובר כאן, שהיו לו לאדם זה עולה
ושלמים לפניו, או שהיו לו עולה ושלמים בביתו, כמו
שכתב רבינו למעלה הלכה א (תו"ט תמורה פ"ה משנה ג,
ומעשה רוקח כאן). (33) כלומר, לאחר שיפול בה מום,
תמורה כו. וראה בפירוש המשנה לרבינו שם. (34) כדן
האומר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים (פט"ו מהלכות
מעשה הקרבנות הלכה ג, וראה להלן פ"ג ה"ג).
(35) שתהיה תמורת עולה וגם תמורת שלמים. (36) ותימכר
ויביא במחצית הדמים עולה ובמחצית הדמים שלמים, כר"י
בתמורה שם כה: (37) שתוך כדי דיבור כדיבור (ואפשר
לחזור בו) חוץ ממקדיש ומימר, מחרף, ועובד עבודה-זרה,
מקדש ומגרש (רבינו בפירוש המשנה תמורה כה. וראה גם
בפט"ו מהלכות מעשה הקרבנות ה"א).

פָּרָק שְׁלִישִׁי

1 יבאר שיש תמורה קריבה, ותמורה שאינה קריבה.
9 א. בִּיצֵד דִּין הַתְּמוּרוֹת לְקִרְבָּה? תְּמוּרַת הָעוֹלָה -

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי ט' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נתעברה אבל אם נתעברה לפני שהקדישה אין הוולד מת.
10 של חטאת בוודאי ימות, שהרי תמורת החטאת עצמה אף היא מתה.
ג. השוחט את החטאת¹¹ ומצא בה¹² פן ארבעה¹³ 29
תי¹⁴ - הרי זו נאכלת¹⁵ בכשר החטאת¹⁶; שולדי¹⁷ 30
הקדשים במעי אמן הם קדושים¹⁷. 31

11 וכגון שהיתה שעירה, אבל כבשה אי אפשר שתלד בתוך שנתה הראשונה. 12) בכטנה. 13) והכוונה לכהמה גסה, שזמן עיבורה הוא תשעה חדשים, אבל זה לא ייתכן, שהרי כבהמה גסה אין חטאת, שתהיה נקבה אלא זכר, והזאתו בפנים והוא נשרף ואינו נאכל. 14) המדובר בכהמה דקה, שזמן עיבורה חמישה חדשים. ולפי שלא כלו לו חדשיו, הרי הוא כאבר מאברי אמו, אבל אם מצא בן חמשה חדשים חי - דינו כוולד חטאת שימות. ומכיוון שהביא רבינו דין זה סמוך לוולד חטאת, נראה, שהמדובר כשהקדישה ואחרי כן נתעברה, כדלהלן, אבל אם נתעברה ואחרי כן הקדישה, שאין הוולד מת - אין הבדל בין כלו לו חדשיו ללא כלו לו חדשיו. 15) בלי שחיטה, ששחיטת אמו מתירתו באכילה. 16) לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים (=בעזרה) וליום אחד. 17) ולא בעת לידתם, ויש בהם קדושת חטאת, וראה בתמורה שם שזוהי מחלוקת בין שתי ברייתות, ולפי ברייתא אחת היא נאכלת לכל אדם ובכל מקום, משום שוולדי קדשים אינם קדושים אלא בלידתם.

ד. וְלֹד תְּמוּרַת הָאֵשֶׁם וְיֹלֵד וְלֹדָה עַד סוֹף הָעוֹלָם - 32
יָרְעוּ עַד שִׁיפֵל בָּהֶם מוֹם, וְיִמְכְּרוּ וְיִפְלוּ דְמִיָּהּ 33
לְנִדְבָה¹⁸. וְאִם יִלְדָה זָכָר¹⁹ אַחַר שֶׁהִקְרִיב אֲשָׁמוֹ 34
הַיֹּלֵד עֲצָמוֹ יִקְרַב עוֹלָה. הַפְּרִישׁ נִקְבָה לְאֲשָׁמוֹ 35
וְיִלְדָה - תִּרְעָה הִיא וּבָנָה עַד שִׁיפֵל בָּהֶן מוֹם, 36
וְיִמְכְּרוּ וְיִבִּיאוּ בְדָמֵי שְׁגִיָּהֶם אֲשָׁמוֹ²¹. וְאִם כָּבֵר 37
הִקְרִיב אֲשָׁמוֹ - יִפְלוּ דְמִיָּהּ לְנִדְבָה²². 38

18) ופירוש "שיפלו דמיהם לנדבה" ראה להלן הלכה ח, שנותן המעות בשופרות (=תיבות) שהיו במקדש, ובית דין מקריבין באותן המעות עולות נדבה (ולא אשם, שאין אשם בא נדבה). 19) כלומר, תמורת האשם ילדה זכר. 20) שאין חשש שיקריבוהו לאשמו. 21) ראה במשנה תמורה יט: "המפריש נקבה לאשם (ואשם אינו בא אלא ממין זכר) תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה אשם וכו'". ולעניין וולדה אמרו שם (בגמרא שלפני המשנה הנ"ל), שאפילו רבי אליעזר שאמר "המפריש נקבה לעולה וילדה זכר הוא עצמו יקרב עולה", מודה במפריש נקבה לאשם וילדה זכר שאינו קרב אשם, לפי שאין שם אשם על אמו (אבל בעולה יש מציאות של נקבה, בעולת העוף). 22) לעולה, שהרי כבר הקריב אשמו.

ה. וְלֹד תְּמוּרַת הָעוֹלָה וְיֹלֵד וְלֹדָה עַד סוֹף הָעוֹלָם - 39
הָרִי אֵלּוּ כְּעוֹלָה, וְהֵן עֲצָמָן יִקְרָבוּ עוֹלָה²³. הַפְּרִישׁ 40
נִקְבָה לְעוֹלָתוֹ וְיִלְדָה, אֵף עַל פִּי שִׁיִּלְדָה זָכָר - יִרְעָה 41
עַד שִׁיפֵל בּוֹ מוֹם, וְיִבִּיאוּ בְדָמֵי עוֹלָה²⁴. כָּבֵר בְּאַרְנוֹ 42
בְּמַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁפָּל מְקוֹם שְׁאָנוֹ אוֹמְרִין יִפְלוּ 43

1 תְּמוּרַת עוֹלָה הִיא זו - הָרִי בְּהֵמָה זו שְׁלָמִים, וְאִם 1
2 תְּמוּרַת שְׁלָמִים הִיא זו - הָרִי בְּהֵמָה זו עוֹלָה. וְנִמְצָא 2
3 הַבְּהֵמָה שֶׁהִבִּיא עִם הַתְּמוּרָה כְּעוֹלָה וְשְׁלָמִים 3
4 שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה. חֹזֵר וְהִמִּיר בְּאַחַת מִשְׁתֵּיהֶן וְאִין 4
5 יָדוּעַ בָּאֵי זו מֵהֶן הִמִּיר - מִבִּיא זָבַח אַחַר מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ 5
6 וְאוֹמֵר עַל הַתְּמוּרָה הַשְּׁנִיָּה: אִם תְּמוּרַת תְּמוּרָה הִיא 6
7 זו - הָרִי זו שֶׁהִבִּיא חֲלִין, וְאִם תְּמוּרַת עוֹלָה אוֹ 7
8 שְׁלָמִים הִיא - הָרִי זֶה שֶׁהִבִּיא עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים. 8
9 וְהָרִי זֶה שֶׁהִבִּיא עִם הַתְּמוּרָה הַשְּׁנִיָּה כְּזָבַח וְתְּמוּרָה 9
10 שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה. וְיִכְבֵּר בְּאַרְנוֹ דִּין הַתְּעַרְבוֹת 10
11 בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁין. 11

12 ז. שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּכֹוֹר אוֹ בְּמַעֲשֵׂר וְהִמִּיר בְּאַחַד 12
13 מֵהֶן - הָרִי זֶה לֹא יִקְרַב, אֲלֹא יִרְעָה עַד שִׁיפֵל בּוֹ 13
14 מוֹם וְיִפְדָה, וְיִאָּכַל בְּכֹוֹר אוֹ כְּמַעֲשֵׂר כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. 14

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ה

פֶּרֶק רְבִיעִי

17 א. בִּיצַד דִּין וְלֹדוֹת הַקְּדוּשִׁים? וְלֹד שְׁלָמִים וְיֹלֵד 17
18 תְּמוּרַת שְׁלָמִים - הָרִי אֵלּוּ כְּשְׁלָמִים, וְהֵן עֲצָמָן 18
19 כְּשְׁלָמִים² לְכָל דְּבָרִי³. וְכֵן וְלֹד הַתּוֹדָה וְיֹלֵד תְּמוּרָה 19
20 - הָרִי אֵלּוּ יִקְרָבוּ כְּתוֹדָה⁴, אֲלֹא שְׁאִינָן טְעוּנִין לְחֵם. 20
21 שְׁאִין מִבִּיאִין לְחֵם אֲלֹא עִם הַתּוֹדָה עֲצָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: 21
22 עַל זָבַח הַתּוֹדָה; עֲלָיו - וְלֹא עַל וְלֹדָה וְלֹא עַל 22
23 תְּמוּרָתָהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמורִים? 23
24 בְּלֹדוֹת עֲצָמָן; אֲבָל וְלֹדֵי וְלֹדוֹת - אִינָן קְרִבִּין⁵. 24
25 שֶׁמִּתּוֹךְ מַעֲשִׂוֹ⁶ נִכָּר שֶׁהוּא מִשְׁהָה אוֹתָן לְגַדֵּל מֵהֶן 25
26 עֲדָרִים עֲדָרִים⁷, וְלִפְיָךְ קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְלֹא יִקְרִיבֵם. 26

1) יבאר כיצד דין ולדות הקדשים וולדי ולדות, והמשנה את הקדשים מקדושה לקדושה. 2) כלומר, וולד השלמים וולד תמורת השלמים הם עצמם קריבים על המזבח, ולא שירעו עד שיפול במם מום ויביא בדמיהם שלמים. 3) טעונוים גם סמיכה, נסכים ותנופות חזה ושוק. 4) משנה שם יח: ונלמד בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא ז, יב) "אם על תודה יקריבנו" - "אם על תודה" לרבות וולדות. 5) אלא רועים עד שיסתאבו, ורש"י (שם) כתב שכונסן לבית ונועל בפניהם את הדלת ומתים ברעב. 6) שלא הקריב מיד את וולדות השלמים והתודה וולדות תמורתם, אלא השאירם עד שגם הם ילדו. 7) וכשיקריבם אחר זמן רב יהיה לו הרבה בשר לאכילה, שהשלמים והתודה נאכלים לבעלים, וביתניים הוא עובר על הלאו של "לא תאחר לשלמו".

27 ב. וְלֹד הַחֲטָאֹת⁸ יָמוֹת⁹, וְאִין צְרִיף לֹמֵר וְלֹד 27
28 תְּמוּרָתָהּ¹⁰. 28

8) והיא אחת מחטאות המתות. 9) היינו שמכניס אותו לבית ונועל את הדלת עד שימות וכגון שהקדישה ואחר כך

קלד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי ט' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ואף על פי, שפסח בשאר ימות השנה קרב שלמים ושלמים
 באים נקבה - נקבה זו שהפרישה לפסח, לא תקרב שלמים,
 שכל קדושתה היא קדושה פסולה, שהקדישה לפסח, ואין
 פסח בא נקבה, לפיכך נדחית היא וגם וולדה מהקרבה
 לשלמים, אלא ירעו עד שיסתאבו ויביא בדמיהם שלמים.

ח. וְלִדְוֹת הַקֶּדְשִׁים שֶׁיֵּצְאוּ דְרָךְ דִּפְּיָן³⁷, או שֶׁיִּלְדוּ
 טַמְטוּם³⁸ וְאֵנְדְרוּ גִינוּס³⁹ וְכִלְאִים⁴⁰ וְטִרְפָּה⁴¹ - הָרִי
 אֱלוּ יִפְדוּ⁴², וְיָבִיֵא בְדַמֵּיהֶן קָרְבָּן⁴³ הָרִאִי לְהָבִיא
 בְּדַמֵּי וְלֹד שָׁל⁴⁴.

37 כגון שנתקשתה לילד וחתכו את דופן בטנה והוציאו את
 הוולד. (38) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות.
 39 ישש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. (40) כגון תיש
 הבא על הרחל (=כבש). (41) ראה בפרק י מהלכות
 שחיטה הלכה ח שבעים מיני טריפה. ואף כי אין פודין
 טריפה להאכילה לכלבים (פרק ב מהלכות איסורי מזבח
 הלכה י) - יש לחלק בין אם נטרפה לאחר שהקדישה שאין
 פודין אותה, לבין אם היתה טריפה במעי אמה שפודין
 אותה. (42) אף אם לא נפל בהם מום, שאין לך מום גדול
 מזה (לחם משנה). (43) איזה שירצה. (44) טעם הדברים
 לפי שוולדות הקדשים במעי אמן הם קדושים וחל על הוולד
 שהוא יוצא דופן וכו' קדושת דמים.

ז. וְלֹד בְּעֵלַת מוֹם⁴⁵ - הָרִי הוּא פֹּלֵד הַתְּמִימָה לְכָל
 דָּבָר, וְיִקְרָב⁴⁶ פְּרָאִי לוֹ.

45 כלומר, נולד מבהמה בעלת מום וכגון שהוקדשה בעת
 שהיתה תמימה או היתה בעלת מום עובר ואחרי כן הוממה,
 וולד זה נולד לפני שנפדתה האם. (46) כן מפורש בגמרא
 בכורות טו: שמי שסובר "אין בעלי חיים נדחין" - סובר
 שאם ילדה לפני פדיונה הוולד קדוש.

י. קֶדְשִׁים שֶׁהִפִּילוּ נֶפֶל או שְׁלִיא⁴⁷ - יִקְבְּרוּ, וְהָרִי
 הֵם אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה⁴⁸.

47 כיס שבו מונח העובר במעי אמו. ואף על פי שהפילה
 שליא בלבד ולא היה בה עובר - בוודאי נמח בה הוולד, כי
 אין שליא בלי וולד. (48) משנה בתמורה לג: "ואלו הן
 הנקברין קדשים שהפילה יקברו, הפילה שליא תיקבר".
 ומפורש רש"י שכל הנך נקברין משום שהם איסורי הנאה,
 וכמו כן מפורש במשנה חולין עז. "המבכרת שהפילה שליא
 ישליכנה לכלבים. ובמוקדשין תיקבר".

יא. הַמְשֵׁנָה אֶת הַקֶּדְשִׁים מִקֶּדְשָׁה לְקֶדְשָׁה⁴⁹ - עוֹבֵר
 בְּלֹא תַעֲשֶׂה; שֶׁנֶּאֱמַר בְּכֹדֹר: לֹא יִקְדִישׁ אִישׁ אֶת־
 שְׁלֹא יַעֲשֶׂנוּ עוֹלָה או שְׁלָמִים⁵⁰. וְהוּא הִדִּין לְשֹׂאֵר
 הַקֶּדְשִׁים שֶׁאֵין מְשֻׁנֵּין אוֹתָן מִקֶּדְשָׁה לְקֶדְשָׁה⁵¹, אֶחָד
 קֶדְשִׁי מִזֶּבֶחַ וְאֶחָד קֶדְשִׁי פֶּדֶק הַבַּיִת⁵². בִּיצֵד⁵³? אִם
 הַקֶּדְשִׁי לְבָדֶק הַהֵיכָל - לֹא יִשְׁנֶה לְבָדֶק הַמִּזְבֵּחַ⁵⁴.
 וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה⁵⁵. וְאֵין לוֹקִיץ עַל לָאו זָה⁵⁶.

49 שאומר על עולה, הרי זו שלמים או על שלמים הרי זו
 עולה, וכן כל כיוצא בזה. (50) היינו שלא יאמר "הרי זו

1 לְנִדְבָה, הוּא שִׁיתָן הַמְעוֹת בְּשׁוֹפְרוֹת שֶׁהָיוּ בְּמִקְדָּשׁ,
 2 שֶׁבְּאַרְנוּ בְּשִׁקְלִים פְּמָה הֵם²⁵, וּבֵית דִּין מִקְרִיבִין
 3 פְּאוֹתָן הַמְעוֹת עוֹלוֹת נִדְבָה, וְנִסְכֵיהֶם מְשָׁל צְבוּר,
 4 וְאֵינָן טְעוֹנוֹת סְמִיכָה. אָבֵל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הוּא עֲצָמו
 5 יִקְרָב עוֹלָה או יָבִיֵא בְּדַמֵּיו עוֹלָה - הָרִי זוֹ טְעוֹנָה
 6 סְמִיכָה, וְנִסְכֵיהָ מְשָׁלוּ.

(23) משנה שם יח: ונלמד שם יז: ממה שנאמר (דברים יב,
 כ"ז) "רק קדשך אשר יהיו לך ונדרוך תשא ובאת אל
 המקום אשר יבחר ה' ועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח
 ה'" וגו' - "רק קדשך" אלו תמורות וכו' "אשר יהיו לך"
 אלו הוולדות כו', "ועשית עולותיך הבשר והדם" כדרך
 שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה וכו'. (24) ואינו
 קרב עצמו עולה משום שאמו שהיא הקדושה הראשונה,
 והוא בא מחמתה, אינה קריבה עולה, שאין עולה באה אלא
 מן הזכר, אבל וולד תמורת עולה אף שהתמורה עצמה אינה
 קריבה, משום שהיא נקבה - וולדה קרב, משום שההקדש
 הראשון, שהתמורה באה מחמתו, היה זכר והוא קרב.
 (25) כמה שופרות היו במקדש.

7. ו. וְלֹד הַמַּעֲשֹׂר²⁶, [וְוֹלֵד] תְּמוֹרַת הַמַּעֲשֹׂר²⁷, וְלֹד
 8 תְּמוֹרַת הַבְּכוֹר, וְוֹלְדֵי וְלִדְוֹתֵיהֶן עַד סוֹף הָעוֹלָם -
 9 הָרִי אֱלוּ לֹא יִקְרָבוּ, אֲלֵא יִרְעוּ עַד שֶׁיִּפְּל בְּהֵן מוֹם²⁸
 10 וְיִאָּכְלוּ, כְּבָכוֹר וְכַמַּעֲשֹׂר וְשֶׁנֶּפֶל בְּהֵן מוֹם. וְלִדְוֹת
 11 תְּמוֹרַת הַבְּכוֹר - לְכַהֵן²⁹, וְלִדְוֹת מַעֲשֹׂר וְתְּמוֹרַת³⁰ -
 12 לְבַעֲלֵיו³¹.

26 מעשר בהמה. (27) שהרי גם תמורת המעשר
 עצמה אינה קריבה. (28) משנה בתמורה כא. "תמורת
 הבכור והמעשר, ולדן, וולד וולדן עד סוף העולם הרי אלו
 כבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים". (29) רבינו מפרש
 מה שאמרו במשנה שם "ויאכלו במומן לבעלים" שהיינו
 לכהן, ולא לישאל. (30) כלומר, וולדות מעשר וולדות
 תמורת מעשר. ואילו תמורת המעשר עצמו, שהיא לבעלים,
 כבר הביא רבינו למעלה פרק ג שם. (31) במשנה שם:
 "ויאכלו במומן לבעלים".

ז. וְלֹד תְּמוֹרַת הַפֶּסַח - כְּתְּמוֹרַת הַפֶּסַח: אִם הָיְתָה
 14 אִמּוֹ קָרְבָה שְׁלָמִים³² - וְלָדָה יִקְרָב שְׁלָמִים; וְאִם
 15 הָיְתָה דִּינָה שֶׁתִּמְכַר וְיָבִיֵא בְּדַמֵּיהָ שְׁלָמִים³³ - אָף
 16 וְלָדָה נִמְכָר וְיָבִיֵא בְּדַמֵּיו שְׁלָמִים. הַפְּרִישׁ נִקְבָה
 17 לְפִסְחוֹ³⁴ וְיִלְדָה³⁵, או שֶׁהִפְרִישָׁה מְעַבְרַת - הִיא
 18 וְוֹלְדָה יִרְעוּ עַד שֶׁיִּפְּל בְּהֵן מוֹם, וְיָבִיֵא בְּדַמֵּיהֶן פֶּסַח.
 19 וְאִם נִשְׂאָרָה נִקְבָה זוֹ עַד אַחַר הַפֶּסַח או שֶׁיִּלְדָה
 20 אַחַר הַפֶּסַח - תִּרְעָה הִיא וְוֹלְדָה עַד שֶׁיִּפְּל בְּהֵן מוֹם,
 21 וְיָבִיֵא בְּדַמֵּיהֶן שְׁלָמִים³⁶.

32 כגון, שהתפיס בהמת החולין בקרבן פסח, אחר חצות
 יום י"ד. (33) כגון שהמיר לפני חצות יום י"ד.
 34 ברייתא מובאה בתמורה יט. וראה בפרק א מהלכות
 קרבן פסח הלכה א, שהפסח אינו בא אלא ממין זכר.
 35 כלומר, שנתעברה לאחר שהפריש. (36) כחכמים שם.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי ט' תמוז - ספר קרבנות - הלכות תמורה קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 יג. וְאִין מְעַרְמִין עַל בְּהֵמַת הַקֹּדֶשׁ לְהַקְדִּישׁ עֲבָרָה
 11 קֹדֶשׁ אַחֲרָת, אֲלֵא הָרִי הוּא פְּקֻדָּתָא אִמּוּ; שְׁוֹלְדוֹת
 12 הַקֹּדֶשִׁים מִמְּעַי אִמָּם הֵם קְדוּשִׁים⁶³, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ,
 13 וְהָרִי כָּל עֲבָרָה מִהֵן פְּקֻדָּתָא אִמּוּ, וְאִינוּ יְכוּלִים לְשַׁנּוֹתוֹ
 14 בְּבִטָּן כְּדָרְךָ שְׁעֵשָׂה בְּכֹרֶךָ, שֶׁהַבְּכוֹר בִּיציאתו הוּא
 15 שְׁמֵתְקֻדָּשׁ. אִף עַל פִּי שֶׁכָּל חֻקֵי הַתּוֹרָה גְּזוּרוֹת הֵם⁶⁴,
 16 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּסוֹף מַעֲלָה, רֵאיוּ לְהַתְּבַוֵּן בְּהֵן, וְכָל
 17 מֵה שְׁאַתָּה יְכוּלִים לְתַן לוֹ טַעַם - תֵּן לוֹ טַעַם. הָרִי
 18 אֲמָרוּ חֻקִּים הָרֵאשׁוֹנִים, שֶׁהַמִּלֵּךְ שְׁלֵמָה הֵבִין רֹב
 19 הַטַּעֲמִים⁶⁵ שֶׁל כָּל חֻקֵי הַתּוֹרָה. יִרְאֶה לִּי, שְׂזָה
 20 שְׁאֲמַר הַפְּתוּב: וְהִיא הוּא וְתִמְוָרְתוֹ יְהִיָּה קֹדֶשׁ,
 21 כְּעִנְיָן שְׁאֲמַר: וְאִם הַמְּקֻדָּשׁ יִגָּאֵל אֶת בֵּיתוֹ וְיִסַּף
 22 חֲמִישִׁית כֶּסֶף עֲרֻפָּה עָלָיו. יִרְדֶּה תּוֹרָה לְסוֹף מִחֻשְׁבַּת
 23 הָאָדָם וְקִצְתָּ יִצְרוּ הָרַע. שֶׁטְּבַע שֶׁל אָדָם נוֹטָה
 24 לְהַרְבוֹת קִנְיָנוּ וְלַחֹסֵם עַל קְמוֹנוֹ, וְאִף עַל פִּי שְׁנֵדָר
 25 וְהַקְדִּישׁ - אֲפָשָׁר שְׁחֹרֵב בּוֹ וְנַחֵם וְיִפְדֶּה בְּפִחוֹת
 26 מִשְׁוִיו. אֲמָרָה תּוֹרָה: אִם פָּדָה לְעַצְמוֹ - יוֹסִיף
 27 חֲמִשָּׁה. וְכֵן אִם הַקְדִּישׁ בְּהֵמָה קֹדֶשׁ הַגּוֹף, שְׁמָא
 28 יִחְזֹר בּוֹ, וְכִינּוֹן שְׁאִינוּ יְכוּלִים לְפַדּוֹתָהּ יִחְלִיפֶנָּה
 29 בְּפִחוֹתָהּ מִמֶּנָּה; וְאִם תִּתֵּן לוֹ רְשׁוּת לְהַחֲלִיף הָרַע
 30 בְּיָפָה - יִחְלִיף הַיָּפָה בְּרַע וְיֵאמַר טוֹב הוּא. לְפִיכָף
 31 סָתַם⁶⁶ הַפְּתוּב בְּפָנָיו שֶׁלֹּא יִחְלִיף, וְקִנְסוֹ אִם הַחֲלִיף
 32 וְאָמַר: וְהִיא הוּא וְתִמְוָרְתוֹ יְהִיָּה קֹדֶשׁ. וְכָל אֵלוֹ
 33 הַדְּבָרִים כְּדִי לִכְפֹּף אֶת יִצְרוֹ וְלְתַקֵּן דַּעְוָתוֹ. וְרֹב דִּינֵי
 34 הַתּוֹרָה אֵינָן אֲלֵא עֲצוֹת מִרְחֹק מִגְּדוּל הַעֲצָה לְתַקֵּן
 35 הַדַּעְוָת וְלִישָׁר כָּל הַמַּעֲשִׂים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: הֲלֹא
 36 כְּתַבְתִּי לָךְ שְׁלִישִׁים בְּמַעֲצוֹת וְדַעַת. לְהוֹדִיעַךָ קִשְׁט
 37 אֲמָרֵי אֲמֵת, לְהַשִּׁיב אֲמָרִים אֲמֵת לְשִׁלְחִיךָ.

63 כְּתַנָּא קַמָּא שֶׁל רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּתַמּוּרָה כֹּד: כֹּה.
 וְלַמּוֹדוֹ זֹאת מִמֶּה שֶׁנֶּאמַר (ויקרא כז, כו) "אֵךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר
 יְבוֹכֵר לֵה' בְּבַהֲמָה לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ" - "מִשִּׁיבֹכֵר לֵה'
 אִי אַתָּה מִקְדִּישׁוֹ אֲבָל אַתָּה מִקְדִּישׁ אֶת הַבְּכוֹר בְּבִטָּן, יְכוּל
 אִף וְוָלָדִי כָּל הַקְדָּשִׁים כֵּן (שֶׁאַתָּה יְכוּל לְהַקְדִּישׁ בְּקֹדֶשׁ
 אַחֲרָת) תַּלְמוּד לומר "אֵךְ" חֵלֵק, הָרִי שׁוֹלְדוֹת הַקְדָּשִׁים
 מִמְּעַי אִמָּם הֵם קְדוּשִׁים. (64) וְאִינִם לְפִי הַבְּנָתוֹ שֶׁל הָאָדָם.
 (65) וְלֹא כָּל הַטַּעֲמִים, שֶׁהָרִי עַל מִצְוֹת פְּרָה אֲדוּמָה אֲמַר
 שְׁלֵמָה "עַל כָּל אֵלוֹ עֲמַדְתִּי וְעַל פְּרִשְׁתָּ פְּרָה שְׁאַלְתִּי וְחִקְרָתִי
 וּפְשַׁפְשִׁתִּי, אֲמַרְתִּי אַחֲכֵמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי" (בְּמַדְבָּר רַבָּה
 שֶׁם). (66) כְּלוֹמֵר, גֵּרָר בְּעֵדוֹ, מִנַּע מִמֶּנּוּ.

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת תְּמוּרָה בְּסִיעֲתָא דְשְׁמִיא
 נְגַמְרָה סְפָר תְּשִׁיעִי, וְהוּא סְפָר הַקְרָבָנוֹת. הַלְכוֹתֵינוּ
 שְׁשָׂה, וּפְרָקֵינוּ חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים, וְאֵלוֹ הֵן: הַלְכוֹת
 קְרִיבָן פֶּסַח - עֲשָׂרָה פְּרָקִים. הַלְכוֹת חֲגִיגָה - שְׁלֹשָׁה
 פְּרָקִים. הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת - שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים. הַלְכוֹת
 שְׁגָגוֹת - חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי פְּרָקִים. הַלְכוֹת מְחֻסְרֵי בְּפָרָה
 - חֲמִשָּׁה פְּרָקִים. הַלְכוֹת תְּמוּרָה - אַרְבָּעָה פְּרָקִים.

עוֹלָה" אוֹ "הָרִי זֶה שְׁלָמִים". (51) סְפָרָא בְּחֻקוֹתֵי (פְּרָשָׁה ה'
 הַלְכָה בִּיג) "מִנִּין שְׁלֹא יִקְדִּישׁ אָדָם בְּכוֹר, תַּלְמוּד לומר בְּכוֹר
 לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ וְכוּ' אֵין לִי אֲלֵא בְּכוֹר מִנִּין לְכָל
 הַקְדָּשִׁים שְׁאֵין מִשְׁנֵין אוֹתָם מִקְדוּשָׁה לְקֹדֶשׁ, תַּלְמוּד לומר
 (שֶׁם) בְּבַהֲמָה לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ" "כֵּאלוֹ אֲמַר כָּל מֵה
 שִׁיָּהָ לֵה' בְּבַהֲמָה לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ קְדוּשָׁה אַחֲרָת אֲלֵא
 יִישָׂאֵר כְּמוֹ שְׁהוּא". (52) מִשְׁנָה בְּתַמּוּרָה לֵב. "אַחַד קְדָשִׁי
 מִזְבַּח וְאַחַד קְדָשִׁי בְּדֵק הַבַּיִת אֵין מִשְׁנֵין אוֹתָם מִקְדוּשָׁה
 לְקֹדֶשׁ". וְרֵאָה בְּחִינוּךְ (מִצְוָה שְׁנוֹ), שְׁכַתְּבָה, שְׁגַם קְדָשִׁי
 בְּדֵק הַבַּיִת לַמּוֹדוֹ מִהַפְּסוּק הַנִּלְ "בְּבַהֲמָה לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ
 אוֹתוֹ" - "יִרְמוֹזוּ בְּכָל בְּהֵמָה קְדוּשָׁה בֵּין בְּקֹדֶשׁ לְקְדָשִׁי
 מִזְבַּח בֵּין לְבֵדֵק הַבַּיִת, שְׁאֵין מִשְׁנֵין אוֹתָהּ מִקְדוּשָׁתָהּ וְעַל
 הַכָּל נֹאמַר לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ" (לְשׁוֹן הַחִינוּךְ שֶׁם).
 (53) אֵין מִשְׁנֵים בְּקְדָשִׁי בְּדֵק הַבַּיִת (שְׁקְדָשִׁי מִזְבַּח אֵין מִשְׁנֵין,
 הוּא שְׁאוּמֵר עַל עוֹלָה שְׁהוּא שְׁלָמִים אוֹ לְהִיפֵךְ כִּנְל).
 (54) שְׁכַשְׁם שְׁבַקְדָשִׁי מִזְבַּח אֵין מִשְׁנֵים מַעוּלָה לְשְׁלָמִים
 וּמִשְׁלָמִים לְעוֹלָה, כֵּךְ בְּקְדָשִׁי בְּדֵק הַבַּיִת אֵין מִשְׁנֵים מִבְּדֵק
 הַהֵיכָל לְבֵדֵק הַמִּזְבַּח. וְיִיתְכֵן כִּי מִבְּדֵק הַבַּיִת לְמִזְבַּח, מוֹתֵר.
 (55) שְׁאֵם הַקְדָּשִׁי לְבֵדֵק דְּבַר זֶה, אֲסוּר לְשַׁנּוֹתוֹ לְבֵדֵק דְּבַר
 אַחֵר. (56) לְפִי שְׁאֵין בּוֹ מַעֲשָׂה שְׁהָרִי לֹא אֵהֵנוּ מַעֲשִׂיו,
 וְאִינוּ קְדוּשׁ.

1 יב. בִּיצֵד מְעַרְמִין עַל הַבְּכוֹר לְהַקְדִּישׁוֹ לְמִזְבֵּחַ
 2 הַקֹּדֶשׁ אַחֲרָ? מִקְדִּישׁוֹ בְּבִטָּן קֹדֶם שְׁוֹלְד. שְׁנֵאמַר:
 3 אֲשֶׁר יְבַכֵּר לֵה' לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ - מִשִּׁיבֹכֵר אִי
 4 אַתָּה מִקְדִּישׁוֹ, אֲבָל אַתָּה מִקְדִּישׁוֹ בְּבִטָּן⁵⁷. לְפִיכָף
 5 יֵשׁ לוֹ לומר: מֵה שְׁבַמְעִיָּה שֶׁל מִבְּכָרֵת זֶה, אִם הוּא
 6 זָכָר - הָרִי זֶה עוֹלָה⁵⁸. אֲבָל אֵינוּ יְכוּלִים לומר זְבָחֵי
 7 שְׁלָמִים⁵⁹, שְׁאֵינוּ יְכוּלִים לְהַפְקִיעַ אוֹתוֹ מִקְדָּשׁוֹ כְּדִי
 8 לְהַנִּיחַ בּוֹ⁶⁰. וְאִם אָמַר: עִם יִציאת רֹב רֵאשׁוֹ⁶¹ יְהִיָּה
 9 עוֹלָה - הָרִי זֶה בְּכוֹר וְאֵינוּ עוֹלָה⁶².

(57) גִּמְרָא שֶׁם כֹּה. "שֶׁהַבְּכוֹר בִּיציאתו [מִרְחָם אִמּוֹ] הוּא
 שְׁמֵתְקֻדָּשׁ". (58) בְּמִשְׁנָה שֶׁם, שְׁקֹדֶשׁת עוֹלָה חֲמוּרָה
 מִקְדוּשַׁת בְּכוֹר, שְׁבְכוֹר נֹאכַל לְכַהֲנִים וְעוֹלָה כְּלִיל לֵה', לְכֵן
 יְכוּל לְשַׁנּוֹתוֹ. (59) כְּלוֹמֵר, מֵה שְׁבַמְעִיָּה שֶׁל מִבְּכָרֵת זֶה הָרִי
 הוּא זְבָחֵי שְׁלָמִים. (60) שֶׁם בְּגִמְרָא, שְׁבְכוֹר הוּא לְכַהֵן
 וְשְׁלָמִים נֹאכְלִים לְבַעֲלֵיו וְהִיא קְדוּשָׁה גְּרוּעָה מִשְׁל בְּכוֹר,
 וְאֵינוּ יְכוּל לְשַׁנּוֹת מִקְדוּשָׁה חֲמוּרָה לְקֹדֶשׁת גְּרוּעָה. "וְנִרְאָה
 שְׁאֵין זֶה אֲסוּר אֲלֵא מִדְּרַבְנָן". (61) שְׁבִיציאת רֹב רֵאשׁוֹ
 דֵּהֵינּוּ פְּדַחְתּוֹ, הָרִי הוּא כִּילוֹד. (62) זֹהוּי בְּעִיתוֹ שֶׁל רֹב
 עֲמָרָם מִרְבַּב שֶׁשֶׁת בְּתַמּוּרָה שֶׁם, אִם אֲמַר עַל הַבְּכוֹר, כִּשְׁהוּא
 בְּבִטָּן אִמּוֹ, שְׁעַם יִציאת רֹב (שֶׁאֵזוֹ חֵלָה עָלָיו קְדוּשַׁת
 בְּכוֹרָה) יְהִיָּה עוֹלָה, בְּאוֹפֵן שִׁישְׁנָה כֹּאֵן הַתְּנַגְּשׁוֹת שֶׁל שְׁתֵּי
 קְדוּשׁוֹת (קְדוּשַׁת בְּכוֹר וְקְדוּשַׁת עוֹלָה) לְחוֹל בְּבַת אַחֲת, אִיזוֹ
 מֵהֵן עֲדִיפָה, אִם קְדוּשַׁת עוֹלָה שֶׁהִיא כְּלִיל לֵה', אוֹ קְדוּשַׁת
 בְּכוֹר שֶׁהִיא מִרְחָם. וּפְשַׁט אֲבִי שֶׁלֹּא חֵלָה קְדוּשַׁת עוֹלָה אֲלֵא
 קְדוּשַׁת בְּכוֹר, מִשּׁוֹם שֶׁ"דְּבָרֵי הַרְבַּב וְדְּבָרֵי הַתַּלְמִיד דְּבָרֵי מִי
 שׁוֹמְעִין". כְּלוֹמֵר, קְדוּשַׁת בְּכוֹר הִיא שֶׁל הַרְבַּב, שֶׁל הַקְדוּשַׁת-
 בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵילוֹ קְדוּשַׁת עוֹלָה הִיא שֶׁל הַתַּלְמִיד, שְׁאֵין כֹּאֵן
 מִצְוָה לְהַקְדִּישָׁה לְעוֹלָה.

7 כלומר, לענין זמן הטומאה, מגע ומשא שווין.
 8 כמגעו. 9 בכמה מקומות מגדיר רבינו כ"דברי סופרים" את ההלכות שנלמדו בקל-וחומר ובמידות אחרות שהתורה נדרשת. ולפיכך מדגיש כאן, שטומאת משא, אע"פ שנלמדה בקל-וחומר, היא דין תורה ממש. והטעם מפני שהיא מקובלת איש מפי איש עד הלכה למשה מסיני, והקל-וחומר נאמר רק לחזק את ההלכה. 10 בדרך כלל, מביא רבינו בחיבורו הגדול רק את הדברים שנאמרו במדריש הלכה, בשני התלמודים - בבלי וירושלמי - בתוספתא ובספרי הגאונים, ובמקרים יוצאים מן הכלל, כשהוא מוסיף משהו מסברת עצמו, דרכו להקדים ולהודיע שסברת עצמו הוא אומר. 11 מטומאת משא. 12 התורה אסרה בפירוש לבוא על בת הבת (ויקרא יח, י), אבל לא כתבה כלום על איסור הבת. 13 התורה כתבה שלוש פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו", ולא כתבה "לא תאכל" (ראה הלכות מאכלות אסורות פ"ט ה"ב, ובלחם-משנה שם). 14 וקל וחומר שכזה נקרא בלשון התלמוד "גילוי מילתא" (פירוש, סברא הגיונית המגלה לנו את הדבר לאמיתו. מילתא = דבר). וקל-וחומר שכזה, כוחו יפה גם לענין עונש מלקות ומיתה, מה-שאינ-כן בקל-וחומר רגיל, שעליו אמרו: אין עונשים מן הדין (דין = קל-וחומר או בנין אב).

29 ג. טמאת מגע האמורה בכל מקום, בין במת בין בשאר המטמאים, הוא שנגע האדם בכשורו בטמאה עצמה.¹⁵ בין בידו בין ברגלו בין בשאר כשורו, ואפלו בלשונו.¹⁶ - הרי זה נטמא. וכן נראה לי, שאם נגע בצפרניו¹⁷ או בשניו - נטמא. בין שהם מחברים לגוף - הרי הם כגוף. אבל אם תחב אדם טמאה בכוש¹⁸ והכניסה לתוך גרונו של אדם טהור ולא נגעה בלשונו, או שהכניסה לתוך מעי של אשה מלמטה ולא נגעה בכשרה¹⁹ - לא נטמא הכולע משום מגע זה.²⁰ שהרי לא נגעה בכשורו, שנגיעת פנים אינה נגיעה.²¹

15 ולא על-ידי דבר אחר. אין זאת-אומרת שאין המת מטמא אלא בנגיעה ישירה, שהרי ישנם כמה סוגי טומאה אחרים, המכוון רק להגדיר טומאת מגע מה היא. 16 שאינו מקום גלוי כל כך. קידושין כה, א: "אמר עולא, הכול מודים בלשון, לענין טומאה דגלוי הוא." 17 של הנוגע. במסכת אהלות (פרק ג משנה ג) שנינו, הנוגע בשיער בשיניים ובצפרניים של המת כשהם מחוברים לגוף - טמא. ולמד רבינו מזה, שגם אם אותם הדברים של טהור נגעו במת - נטמא. 18 פלך. 19 החיצון. 20 כלומר, אינו מטמא משום מגע, אבל מטמא משום משא, כמו שיתבאר לקמן בפרק זה הלכה ח. 21 בלשון התלמוד: "טומאת בית הסתרים" (נדה מב, ב).

40 ד. קרום שעל המפה²² - הרי הוא פֵּעוּר הַבֶּשֶׂר לְעֵנָן מִגַּע טְמֵאוֹת;²³ וכשות שעל הקטן - אינה פֵּעוּר הַבֶּשֶׂר. פֵּיצֵד? מי שנגעה טמאה בקרום מפתו - נטמא כאלו נגעה בעורו; ונגעה בשער הדק²⁴ שעל

1 לֵב טְהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי
 2 סֵפֶר עֲשִׂירֵי וְהוּא סֵפֶר טְהָרָה
 3 הַלְכוּתוֹ שְׂמוּנָה. וְהוּ סְדוּרָן: א. הַלְכוֹת טְמֵאוֹת מֵת.
 4 ב. הַלְכוֹת פְּרָה אֲדָמָה. ג. הַלְכוֹת טְמֵאוֹת צָרַעַת.
 5 ד. הַלְכוֹת מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב. ה. הַלְכוֹת שְׁאָר אַבוֹת
 6 הַטְּמֵאוֹת. ו. הַלְכוֹת טְמֵאוֹת אֶקְלִין. ז. הַלְכוֹת פְּלִים. ח.
 7 הַלְכוֹת מְקִנְאוֹת

הַלְכוֹת טְמֵאוֹת מֵת

9 מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת. וְהוּא דִּין טְמֵאוֹת מֵת.
 10 וּבְאוּר מִצְוָה זֹאת בְּפָרְקִים אֵלּוּ:

פָּרֶק רֵאשׁוֹן

12 א. הַמֵּת מִטְּמֵא בְּמִגַּע וּבְמִשָּׂא וּבְאֵהָל וּבְטֵמֵאוֹת
 13 שְׂבָעָה.² וְטְמֵאוֹת מִגַּע וְאֵהָל מְפָרְשִׁין בְּתוֹרָה,
 14 שְׁנֵאֵמַר: הַנִּגַּע בְּמֵת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטְמֵא שְׂבָעַת
 15 יָמִים; וְנֵאֵמַר: כָּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֵהָל
 16 יִטְמָא שְׂבָעַת יָמִים.

1 יבאר שהמת מטמא במגע ובמשא ובאוהל, טומאת היסט האמורה בכל מקום מה היא, והנושא בבית הסתרים אם מטמא במשא אדם ובגדים, וטומאת אוהל אם היא ככל הטומאות, טומאות אוהל האמורה בכל מקום מה היא, ואם הגוי מטמא באוהל, הגוי והבהמה אם מתטמאין במת או בטומאה אחרת, המת אינו מטמא עד שתצא נפשו, ואם נחלק ועדיין הוא מרפרף. 2 יש דברים שמטמאים טומאת ערב, זאת-אומרת שהנוגע בהם או נושאם טמא אותו יום בלבד עד הערב, ויש טומאות שהנוגע והנושא טמא שבעת ימים, בתלמוד ובלשון רבינו: "טומאת שבעה". אלה ואלה צריכים טבילה במקווה שיש בו ארבעים סאה.

17 ב. טְמֵאוֹת מִשָּׂא מִפִּי הַשְּׂמוּעָה.³ וְקַל וְחֹמֶר הַדְּבָרִים:
 18 אִם נִבְלָה, שֶׁהִיא טְמֵאוֹת עָרֵב;⁴ וְאִינָה מִטְּמֵאָה בְּאֵהָל,
 19 מִטְּמֵאָה בְּמִשָּׂא, שְׁנֵאֵמַר: וְהַנִּשְׂא אֶת נִבְלָתָם; הַמֵּת,
 20 לֹא כָּל שֶׁבֶן? ! וּמָה נִבְלָה, שְׂמִגְעָה טְמֵאוֹת עָרֵב,
 21 מִשָּׂאָה טְמֵאוֹת עָרֵב;⁷ אִף הַמֵּת, שְׂמִגְעוּ טְמֵאוֹת
 22 שְׂבָעָה,⁸ מִשָּׂאוֹ טְמֵאוֹת שְׂבָעָה. אִין טְמֵאוֹת מִשָּׂא בְּמֵת
 23 מִדְּבָרֵי סוּפְרִים,⁹ אֶלָּא דִּין תּוֹרָה. וְרָאָה לִי¹⁰, שְׂשִׁתֵּק
 24 מִמֶּנָּה¹¹ הַפְּתוּב כְּדִרְךָ שְׂשִׁתֵּק מֵאִסוּר הַבֵּית,¹² לְפִי
 25 שְׂאִסֵּר בְּפִרוּשׁ אֶפְלוֹ בֵּית הַבֵּית, וְשִׁתֵּק מֵאִסוּר אֶקְיֵלֵת
 26 בְּשׂוֹר בְּחֵלֶב,¹³ לְפִי שְׂאִסֵּר בְּפִרוּשׁ אֶפְלוֹ בְּשׂוֹלוֹ; כִּף
 27 שִׁתֵּק מִטְּמֵאוֹת מִשָּׂא בְּמֵת, לְפִי שְׂטֵמָא בְּפִרוּשׁ אֶפְלוֹ
 28 טְמֵאוֹת אֵהָלוֹ, כָּל שֶׁבֶן מִשָּׂאוֹ.¹⁴

3 אינה כתובה בתורה בפירוש, אלא נמסרה מפה לאוזן ממש רבינו עד חכמי הדורות האחרונים. 4 ספרי פרשת חוקת פייסקה כזו. קל-וחומר היא אחת המידות שהתורה נדרשת בהן. 5 הנוגע בה או נושא טמא רק אותו היום עד הערב. 6 שמטמא באוהל ומטמא שבעה ימים.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי ט' תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 לְמַעַלָּה מִזֶּה³⁶, הוֹאִיל וְנִשְׁאֵת עָלָיו מִכָּל מְקוֹם -
23 נְטֻמָּא. וְאִפְלוּ הֵיחָד הַטְּמֵאָה תְלוּיָהּ בְּחוּט או
24 בְּשַׁעֲרוֹ, וְתִלָּה הַחוּט בְּיָדוֹ וְהִגְבִּייהַ הַטְּמֵאָה כָּל
25 שְׁהוּא³⁷ - הָרִי זֶה נוֹשֵׂא וְנְטֻמָּא.

34 כגון שהאבן מוטלת על כתפו או על ראשו, והטומאה
על האבן. (35) דעת רבינו, שאפילו לא הזיז את הטומאה
אלא היתה מונחת עליו - נטמא (תפארת ישראל "יבקש
דעת" אות ו). (36) האדם הנושאה. (37) מן הארץ, כגון
שהיתה הטומאה מונחת על הארץ, וחוט קשור בה, והאדם
מחזיק את החוט בידו (רבינו בפירושו לכלים פ"א מ"ב).

26 ז. מְסִיט³⁸ בְּכֻלָּל נוֹשֵׂא הוּא, וְכָל דְּבָר שֶׁמְטַמֵּא בְּמִשְׁא
27 - מְטַמֵּא בְּהִסְט³⁹. בְּיִצֵּד? קוֹרָה שְׁהִיא מְנַחַת עַל הַכֶּתֶל
28 וְעַל צֵדָה מֵת או נְבִלָה וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, וְכֵּן הַטְּהוֹר לְקַצֵּה
29 הַקּוֹרָה הַשְּׁנִי וְהַנִּידוּ, בִּינָן שְׁהַנִּידוּ אֶת הַטְּמֵאָה שֶׁבְּקַצֵּה
30 הַשְּׁנִי טַמֵּא מִשׁוּם נוֹשֵׂא. וְאִין צָרִיף לִזְמַר, אִם מִשְׁפ
31 אֶת הַקַּצֵּה הַשְּׁנִי כִּנְגֵד הָאָרֶץ עַד שְׁהַגְבִּייהַ הַטְּמֵאָה או
32 שְׁגָרָר הַטְּמֵאָה עַל הָאָרֶץ, שְׁזֵה נוֹשֵׂא וְדַאי. וְזֵה וְכָל
33 פִּיּוֹצֵא בְּהָ⁴⁰ הִיא טְמֵאָת הַסֵּט הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם.

38 מזיז ואינו נושא. דוגמא - לקמן. (39) בבבא בתרא ט,
ב אמרו שהנבילה מטמאה בהיסט, והוא הדין לכל
המטמאים במשא, ובתוספתא אהלות פ"א ה"א אמרו
בפירוש, שהמת מטמא בהיסט. (40) כגון שדפק על
השולחן, ומכוח הדפיקה זזו הכלים.

34 ח. הַנוֹשֵׂא⁴¹ בְּתוֹף בֵּית הַסִּתְרִים⁴² - נְטֻמָּא; שְׂאֵף עַל
35 פִּי שְׂאִין הַנְּגִיעָה שֶׁם נְגִיעָה⁴³, הַנוֹשֵׂא שֶׁם נוֹשֵׂא
36 הוּא. אֲלָא אִם כֵּן נִבְלַע הַטְּמֵאָה בְּתוֹף מְעִיּוֹ⁴⁴,
37 שְׂמַאחַר שְׁהַגְיֵעָה לְתוֹף בְּטָנוֹ אִינוֹ לֹא נוֹגַע וְלֹא
38 נוֹשֵׂא. וְאִם טָבַל - טְהוֹר וְאֵף עַל פִּי שְׁהַטְּמֵאָה בְּתוֹף
39 מְעִיּוֹ⁴⁵.

41 נדה מב, ב. (42) ראה למעלה ה"ג. (43) והמגע אינו
מטמא. (44) מקוואות פ"ו מ"ח. (45) שם.

40 ט. אִין מְטַמֵּא⁴⁶ בְּמִשְׁא אֲלָא הָאָדָם⁴⁷ בְּלִבָּד, לֹא
41 הַכֵּלִים. בְּיִצֵּד? הָרִי שְׁהִיהַ מְנַחַת עַל יָדוֹ עֲשָׂרָה כֵּלִים
42 זֶה עַל גֵּב זֶה וְהַנְּבִלָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ בְּכֻלֵּי הָעֲלִיּוֹן -
43 הָאָדָם טַמֵּא מִשׁוּם נוֹשֵׂא נְבִלָה, וְהַכֵּלִים שְׁעַל יָדוֹ
44 כֶּלֶן טְהוֹרִים, חוּץ מִכֻּלֵּי הָעֲלִיּוֹן שֶׁנִּגְעָה בּוֹ הַטְּמֵאָה.
45 וְכֵן כָּל פִּיּוֹצֵא בְּזֵה.

46 זבים פ"ה מ"ג. (47) שם שנינו: "כל הנושא ונישא על
המרכב טהור חוץ מן האדם, וכל הנושא על הנבילה טהור
חוץ מן המסיט". ופירש רבינו שם, שאדם הנושא את
הנבילה טמא, אפילו לא היטיה (הזיזה ממקומה), ומה
שאמר "כל הנושא ונישא על הנבילה טהור" הכוונה לכלים,
כמו בבבא הקודמת גבי מרכב, אלא שבנבילה אי-אפשר
היה לומר "חוץ מן האדם", שהרי בנבילה רק הנושא טמא
אבל לא הנישא, ולפיכך אמרו "חוץ מן המסיט", שהוא

1 בְּשֵׁר הַקָּטָן - לֹא נְטֻמָּא. וְכֵן אָדָם טַמֵּא שְׁהִיחָהּ בּו
2 מִכָּה וְנִגַּע הַטְּהוֹר בְּקִרוֹם מִכַּת הַטְּמֵא - נְטֻמָּא. אִם
3 הִיָּה קָטָן טַמֵּא וְנִגַּע הַטְּהוֹר בְּכַשׁוֹת שְׁלוֹ - לֹא
4 נְטֻמָּא, בִּינָן בְּטַמֵּאָת מֵת בֵּין בְּשֵׁאָר טַמֵּאוֹת. וְכֵן
5 לְכַלּוּכֵי צוֹאֵה או טִיט וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם מְדַבְּרִים שְׂאִין
6 חוֹצְצִין²⁵ עַל הַגּוֹף, וְכֵן גְּלִדֵי צוֹאֵה²⁶ מִן הַדְּבָרִים
7 שְׁחוֹצְצִין עַל הַגּוֹף - אֵינָם כְּעוֹר הַבְּשָׂר לֹא לְטַמֵּא²⁷
8 וְלֹא לְהִתְטַמֵּא²⁸.

22 כשפצע מתחיל להירפא הוא מעלה קרום דק ורך, ונקרא
"גלד" בלשון המשנה. (23) מקוואות פ"ט מ"ד.
24 במשנה שם כתוב: "כשות של קטן", ופירש הערוך:
שיער הדק. וכן פירש רבינו. וכתב בכסף-משנה שהמדובר
בשיער הרך שעל גופו הנושא מאליו, אבל שיער ממש
מטמא בין בגדול ובין בקטן. (25) אם טבל ועל בשרו
לכלוכים אלה, אינם חוצצים בין המים ובין הגוף, וטבילתו
כשירה. (26) חתיכות קטנות ויבשות. (27) אם היו על
הטמא, ונגע בהם אדם טהור - לא נטמא. (28) אם היו על
הטהור, ונגעו בטמא - לא נטמא האדם. תוספתא מקוואות
פ"ו ה': "שאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין לא מטמאים
ולא מיטמאין חוץ מקרום שעל גבי מכה".

9 ה. כְּשֶׁם שְׂאָדָם מִתְטַמֵּא בְּנִגְיַעְתּוֹ בְּטַמֵּאָה, כֶּף
10 הַכֵּלִים מִתְטַמֵּאִים²⁹ בְּנִגְיַעַת הַטְּמֵאָה בָּהֶן; חוּץ מִכֻּלֵּי
11 חֵרֶס³⁰, שְׂאִינוֹ מִתְטַמֵּא אֲלָא מְאִוִּירוֹ³¹, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר
12 בְּהַלְכוֹת כֵּלִים³². [וְזֵהוּ כֶּלֶן גְּדוֹל בְּטַמֵּאָה: כָּל
13 הַמְטַמֵּא אָדָם בְּמַגַּע - מְטַמֵּא כֵּלִים, וְכָל שְׂאִינוֹ
14 מְטַמֵּא אָדָם בְּמַגַּע - אִינוֹ מְטַמֵּא כֵּלִים. וְאִין אָדָם
15 וְכֵלִים מְקַבְּלִין טַמֵּאָה אֲלָא מֵאֵב הַטְּמֵאָה]³³.

29 כלים פ"א מ"א. (30) שם פ"ב מ"א. (31) אם נכנסה
טומאה לתוך הכלי אף-על-פי שלא נגעה בדופנו, אבל אם
נגעה בדופן הכלי מבחוץ לא נטמא. בבביתא חולין כד, ב
דרשו מהכתוב (ויקרא יא, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול
מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשבורו". תוכו,
אף-על-פי שלא נגע. ובתורת כהנים פרשת שמיני פרשת ז
ה"ה, למדו: תוכו מטמא ואין מטמא מאחוריו. (32) פ"ג
ה"א. (33) בבבא קמא ב, ב. המת עצמו נקרא אבי אבות
הטומאה, ואדם הנוגע בו נעשה אב הטומאה, וטמא שבעה
ימים וצריך הזאת מי אפר פרה אדומה ביום השלישי
לטומאתו וביום השביעי, אבל הנוגע באב הטומאה נעשה
ראשון לטומאה ואינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין
ומשקין. ויש חילוקי דינים בין אדם לכלים ויתבאר
במקומם. [בהקדמתו לסדר טהרות, מונה רבינו אחד-עשר
חלקי אב הטומאה המתחלקים לכמה סוגים].

16 ו. טַמֵּאָת מִשְׁא הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם, בִּינָן בְּמֵת בֵּין
17 בְּשֵׁאָר כָּל הַמְטַמֵּאִים בְּמִשְׁא, הוּא שְׂיִשְׂא הָאָדָם
18 הַטְּמֵאָה אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע בָּהּ. אֲפְלוּ הִיָּה בֵּינוֹ
19 לְבִינָה אֲבָן³⁴, הוֹאִיל וְנִשְׂא - נְטֻמָּא. וְאֶחָד הַנוֹשֵׂא
20 עַל רֹאשׁוֹ או עַל יָדוֹ או עַל שְׂאָר גּוּפוֹ³⁵. וְאֶחָד
21 הַנוֹשֵׂא הוּא בְּעַצְמוֹ או שְׁנִשְׂאָה אַחֵר וְהִנְיָחָה

קלח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי ט' תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת מת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

23 עליו. ולא בטמאת המת בלבד, אלא בכל הטמאות
24 פלן אין העובד פוכבים ולא הפהמה מתטמאין בהן.

62) כר' שמעון בן יוחאי שם, ואע"פ שחכמים חולקים עליו - פסק כמותו, מפני שרבינא נוקט שיטתו, וגם מפני שאלהו אמר לרבה כך (בבא מציעא קיד, ב). (כסף-משנה. 63) ר' שמעון למד דין זה מהמקרא, ורבינו סובר שהדרשה היא רק אסמכתא, ועיקר הדין קבלה היא איש מפי איש עד משה רבינו (ראה תוספות שם ד"ה ואין). (64) נזיר סא, ב. (65) חיה. באהלות פ"ח מ"א שנינו, שבהמה חיה ועוף חוצצים בפני הטומאה (פירוש, הם נידונים כמו מחיצה המפסיקה בין הטומאה ובין הטהור, שאין הטומאה עוברת), וכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ.

25 יד. ומדברי סופרים, שיהיו העובדי פוכבים פוכבין
26 לכל דבריהן⁶⁶. ואין לה בכל מיני נפש⁶⁷ מה
27 שמתטמא והוא חי או מטמא והוא חי חוץ מן
28 האדם בלבד, והוא שיהיה מישראל⁶⁸. אחד גדול
29 ואחד קטן⁶⁹ מתטמאין בכל הטמאות. אפלו בטמאת
30 המת, שנאמר בה: איש⁷⁰ אשר יטמא, אחד האיש
31 ואחד הקטן; שהרי⁷¹ הוא אומר שם: ועל כל
32 הנפשות אשר היו שם. אפלו קטן בן יומו שנגע או
33 נשא או האהיל על המת - נטמא, והרי הוא טמא
34 מת. והוא שנולד לתשעה⁷²; אבל בן שמונה⁷³ - הרי
35 הוא פאבין⁷⁴ ואינו מקבל טמאה⁷⁵.

66) נדה לד, א. (67) בעלי חיים. (68) המדובר בכל הטומאות חוץ מטומאת זיבה, שגורו חכמים על הגויים. או הכוונה לדין תורה (ראה משנה-למלך). (69) בין גדול ובין קטן. משנה נדה מג, ב. (70) ו"איש" בכל מקום, פירושו גדול. הפיסקא: "שנאמר וכו'" נמשכת ל"אפילו". כלומר, אע"פ שנאמר. (71) כאן מתחיל הנימוק למה הקטן מטמא. (72) תשעה חדשי הריון. ילד כזה חזקתו שהוא בן קיימא. (73) שנולד חודש לפני זמנו. (74) אין לו סיכויים להתקיים אפילו שלושים יום (בבא בתרא, כ, א). (75) אף-על-פי שהוא חי.

36 זו. המת⁷⁶ אינו מטמא עד שתצא נפשו. אפלו
37 מגיד⁷⁷ או גוסס, אפלו נשחטו בו שני הסימנים⁷⁸ -
38 אינו מטמא עד שתצא נפשו; שנאמר: בנפש האדם
39 אשר ימות. נשברה מפרקתו⁷⁹ ורב בשרה עמה, או
40 שנקרע פדג מגפו, או שהתז ראשו, או שנחלק
41 לשני חלקים בכטנו - הרי זה מטמא אף על פי
42 שעדין הוא מרפרף⁸⁰ באחד מאיבריו.

76) אהלות פ"א מ"ו. (77) מחותך בכמה מקומות, מלשון "גודו אילנא" בדניאל יא, ד (רש"י יבמות קכ, א. ורבינו במשנה מפרש: חתוך או נדקר). (78) וושט וקנה. מימרא של שמואל במסכת גיטין ע, ב. וכן משמע במשנה חולין קיז, ב (ראה כסף-משנה). (79) כל הדינים שנאמרו כאן עד סוף הפרק - מקורם בחולין כ, ב. וכא, א. (80) מניע.

טמא גם בנישא. כך יש לבאר כוונת רבינו שם. [הר"ע ברטנורא סובר, שגם נושא אינו מטמא אלא-אם-כן הסיט, ולפיכך הוא מפרש המשנה כפשוטה, אבל דעת רבינו אינה כן].

1 י. טמאת אהל אינה בשאר טמאות אלא במת
2 בלבד⁴⁸. ובין שהאהיל האדם או הפלי⁴⁹, אפלו מחט
3 שהאהילה על המת, או שהאהיל על האדם או
4 על הפלים⁵⁰, או שהיה המת עם האדם או עם
5 הפלים תחת אהל אחד⁵¹ - הרי אלו טמאים.

(48) כלים פרק יא משנה ד. (49) אהלות פ"ג מ"א. (50) שם. (51) כתוב בתורה (במדבר יט, יד): "כל הבא אלא האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים".

6 יא. וטמאת אהל האמורה בכל מקום הוא שתטמא
7 אותה טמאה האדם או הפלים באחת משלש דרכים
8 אלו. אחד הבא פלו לאהל המת או⁵² הבא מקצתו⁵³ -
9 הרי זה נטמא באהל. אפלו הכניס ידו או ראשו
10 אצבעותיו או חטמו⁵⁴ לאהל המת - הרי זה נטמא
11 פלו. נגע במשקוף⁵⁵ וצירף ידו⁵⁶ עם המשקוף - נטמא
12 פאלו בא מקצתו. נגע באסקפה⁵⁷: מטפח ולמטה
13 קרוב לארץ⁵⁸ - טהור⁵⁹, ומטפח ולמעלה - טמא.
14 ויראה לי, שדבר זה מדבריהם⁶⁰.

(52) בין ובין. (53) נזיר מג, א: "כיוון דעיל ידיה איסתאיב" (בעברית: כאשר הכניס ידו - נטמא). בספרי חוקת פיסקה קכו, למדו דין זה מהכתוב (במדבר שם): "כל הבא אל האהל", כלומר, כל ביאה שהיא. (54) נזיר שם. (55) אהלות פ"ב, מ"ח. (56) ע"י הנגיעה צירף ידו למשקוף (כסף-משנה). (57) בסף בחלק הבולט מחוץ למשקוף, אבל כנגד המשקוף הוא אוהל ממש, וכאשר אך הושיט ידו לאוירו - נטמא. (58) במשנה שם אמרו: "מטפח ולמטן - טהור, מטפח ולמעלן - טמא". ומפרש רבינו: מטפח ולמטן, היינו הטפח הקרוב לקרקע. ומטפח ולמעלן, היינו למעלה מאותו טפח (ובתפארת ישראל פירש אחרת. ראה שם). (59) מפני שהוא כקרקע. (60) חכמים גזרו טומאה בנוגע בחלקה החיצון משום חלקה הפנימי שהוא תחת המשקוף.

15 יב. אחד המת מישראל או מן העובדי פוכבים
16 מטמא במגע ובמשא⁶¹.

61) יבמות פא, א. מסקנא של רבינא, שאפילו ר' שמעון בן יוחאי האומר שגוי מת אינו מטמא באוהל, מודה שמתמא במגע ומשא.

17 יג. ואין העובד פוכבים מטמא באהל⁶². ודבר זה
18 קפלה הוא⁶³. והרי הוא אומר במלחמת מדין: פל נגע
19 פחלל, ולא הזכיר שם אהל. וכן העובד פוכבים אינו
20 נעשה טמא מת⁶⁴, אלא עובד פוכבים שנגע במת או
21 נשא או האהיל עליו - הרי הוא כמי שלא נגע. הא
22 למה זה דומה? לבהמה⁶⁵ שנגעה במת או האהילה

פָּרָק שְׁנִי

1

1 יבאר הנפל שלא נתקשרו איבריו אם מטמא ככל אדם, כזית מבשר המת לח או יבש, והנצל מבשרו, ואבר הנחתך מאדם החי, בשר הפורש מן החי או עצם בלא בשר ואבר הפורש מן המת, מוח שבתוך העצם, ואבר ובשר המדולדלים בדם, מה בין אבר מן החי לאבר מן המת, ואצבע יתירה שיש בה עצם, העצמות שהן מטמאות כמת, ושאר העצמות, ומת שהריקבו עצמותיו בקבר, דם המת ודם החי, ואם נחערב דם שיצא ממנו סמוך למיתה עם דם שלאחר מיתה, הרוג שהיה מוטל על המיטה ודמו מנטף כשהוא חי, יצא ממנו רביעית וספק כולו מחיים או לאחר מיתה, הקבר כל זמן שהטומאה בתוכו, וגולל ודופק ובית הפרס.

2 א. הנפל, אף על פי שעדין לא נתקשרו איבריו
3 בגידיו, מטמא במגע ובמשא ובאהל באדם גדול
4 שמת; ושנאמר: הנגע כמת לכל נפש אדם. וכן פזית
5 מבשר המת, בין לח בין יבש פהרש, מטמא כמת
6 שלם. והנצל בבשר מטמא כפזית. איזהו נצל? זה
7 הבשר שנמוח ונעשה לחה סרוחה. והוא שתקראש
8 אותה הלחה הנמצאת מן המת. שאם קרשה -
9 בידוע שהוא מבשרו; ואם לא קרשה - אינה
10 מטמאה, שמה פיהו וניעו הוא.

11 ב. אף על פי שהשעורין כלם הלכה למשה מסיני
12 הן, אמרו חכמים: תחלת פרייתו של אדם פזית,
13 ולפיכך שעור טמאת בשרו פזית.

14 ג. איבר שנתתך מן האדם החי - הרי הוא כמת
15 שלם. מטמא במגע ובמשא ובאהל. אפלו איבר קטן
16 של בן יומו. שהאיברים אין להם שעור. שנאמר:
17 כל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב; והדבר
18 ידוע, שדין חלל חרב פזית חלל אבן או חלל שאר
19 דברים. מפי השמועה למדו, שלא בא זה אלא
20 לטמא נוגע באיבר שפלטתו החרב. במה דברים
21 אמורים? פשהיה האיבר שלם ככריתו, בשר וגידים
22 ועצמות; שנאמר: או בעצם אדם - עצם שהוא
23 באדם: מה אדם - בשר וגידים ועצמות, אף איבר
24 מן החי - עד שיהיה ככריתו, בשר וגידים ועצמות.
25 אבל הפליא והלשון וכיוצא בהן, אף על פי שהן
26 איבר בפני עצמן, הואיל ואין בהן עצם - הרי הן
27 כשאר הבשר. חסר מן העצם של איבר כל שהוא -
28 הרי האיבר פלו טהור. חסר מבשרו: אם נשאר עליו
29 בשר שראוי לעלות בו ארוכה בחי ויתרפא וישלם
30 - הרי זה מטמא במגע ובמשא ובאהל; ואם לאו -
31 מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. ובשר
32 הפורש מן החי - טהור. וכן עצם בלא בשר הפורש
33 מן החי - טהור.

34 ד. איבר הפורש מן המת מטמא במגע ובמשא
35 ובאהל כמת. והוא שיהיה שלם ככריתו, בשר
36 וגידים ועצמות. חסר עצמו, אם נשאר עליו בשר
37 פזית - מטמא כמת שלם. חסר הבשר ולא חסר
38 העצם: אם נשאר עליו פדי לעלות ארוכה בחי -
39 מטמא כמת שלם; ואם לאו - הרי הוא כשאר
40 עצמות המתים שאין עליהן הבשר.

41 ה. מוח שבתוך העצם - הרי הוא מעלה ארוכה
42 מבחוץ. לפיכך, קולית המת, והוא עצם הסתום
43 משני צדדיו, אם יש בתוכה מוח פדי לעלות ארוכה
44 - הרי זה כמת שלם. הנה בה מוח המתנדנד, אם יש
45 בו פזית - הרי זה מטמא באהל. אף על פי שהעצם
46 סתום מפל צדדיו - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת
47 ויורדת, כמו שיתבאר. שהמח כבשר לכל דבר.

48 ו. האיבר והבשר המדולדלים באדם, ואף על פי
49 שאין יכולין לחזר ולחיות - טהורים. מת האדם -
50 הרי הבשר טהור, והאיבר מטמא משום איבר מן
51 החי ואינו מטמא משום איבר מן המת. מה בין
52 איבר מן החי לאיבר מן המת? איבר מן החי, בשר
53 הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו - טהורים; ואיבר
54 מן המת, בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו -
55 כמפורשים מן המת השלם ומטמאין בשעורן.

56 ז. ובין איבר מן החי בין איבר מן המת אין להן
57 שעור. אמרו חכמים: מאתים שמונה וארבעים
58 איברים יש באיש, כל אחד ואחד מהן בשר וגידים
59 ועצם, ואין השנים מן המנגן; ובאשה מאתים ואחד
60 וחמשים. כל איבר מהן שפרש ככריתו, בין מן החי
61 בין מן המת, מטמא במגע ובמשא ובאהל; חוץ
62 משלשה איברים יתרות שבאשה, שאינן מטמאין
63 באהל. וכן אצבע יתרה שיש בה עצם ואין בה
64 צפרן; אם נספרת על גב היד - עולה למנגן רב
65 האיברים; ואם אינה נספרת על גב היד - מטמאה
66 במגע ובמשא, ואינה מטמאה באהל. וטמאתה
67 מדברי סופרים. ואם היה בה צפרן - הרי היא כשאר
68 האיברים. ומפני מה גזרו טמאה על אצבע שאינה
69 נספרת? גזרה משום הנספרת. ולמה לא טמאה
70 באהל? עשו לה הכר, פדי להודיע שטמאתה
71 מדבריהם משום גזרה, פדי שלא ישרפו על טמאתה
72 תרומה וקדשים.

73 ח. עצמות המת שאין עליהם בשר, אם נפרת בהן
74 צורת עצמות - הרי אלו מטמאין במגע ובמשא
75 ובאהל כמת שלם, שאני קורא בהם עצם אדם. ואלו
76 הן העצמות שהן מטמאין כמת: השדרה, והגלגלת,

43 התעורבות רביעית, ואין ידוע כמה יצא מחיים
44 וכמה יצא אחר מיתה, אפלו חצי רביעית מחיים
45 וחצי אחר מיתה - הרי זה נקרא דם תבוסה,
46 ומטמא במשא ובמגע ובאהל, אלא שטמאתו מדברי
47 סופרים.

48 יד. הרוג שהיה מטל על המטה ודמו מנטף בשהוא
49 חי ויורד לגמא, ומת והרי הדם מנטף אחר מותו
50 ויורד לאותה גמא - הרי כל הדם שבה טהור;
51 שטפה טפה ראשונה ראשונה בטלה בדם שייצא
52 מחיים. יצא ממנו רביעית דם בלבד, וספק בלה
53 מחיים ספק בלה לאחר מיתה - הרי זו ספק טמאה
54 כשאר הספקות, והנוגע בה ברשות היחיד - טמא,
55 ברשות הרבים - טהור, כמו שיתבאר במקומו.

56 זו. הקבר כל זמן שהטמאה בתוכו מטמא במגע
57 ובאהל כמת, דין תורה; שגאמר: או כמת או בעצם
58 אדם או בקבר. ואחד הנוגע בגגו של קבר או הנוגע
59 בכתליו. והוא שיהיה בנוי וסתום ואחר כך יהיה
60 פלו מטמא במגע ובאהל. אבל המעמיד כלים או
61 אבנים וכיוצא בהן בצדי המת, וכסה עליו מלמעלה
62 בכלים או באבנים וכיוצא בהן - זה הפסוי המטל
63 מלמעלה נקרא גולל, ואלו הצדדין המעמידין את
64 הגולל שהוא נשען עליהן נקראין דופק; ושניהם,
65 הגולל או הדופק, מטמאין במגע ובאהל קבר,
66 וטמאתן מדברי סופרים, ואינן מטמאין במשא.
67 לפיכך, אם גרר הגולל בחבלים עד שפסה בו את
68 המת או גררו או שמטו מעל המת, או שגרר הדופק
69 עד שהעמיד עליו הגולל או שמטו בחבלים מתחת
70 הגולל - הרי זה טהור. ודברים שסומכין את
71 הדופק, והם הנקראין דופק דופקין - הרי הן
72 טהורין.

73 זו. שדה שגחש בה קבר ואברו עצמות המת
74 בעפרה - היא הנקראת בית הפרס. ועפרה מטמא
75 במגע ובמשא, שמא יש בה עצם פשעורה, ואינה
76 מטמאה באהל. וכן כל ארצות העמים עפרן מטמא
77 במגע ובמשא מפני העצמות שאין נזהרין בהן.
78 וטמאת בית הפרס וארץ העמים מדברי סופרים,
79 כמו שיתבאר.

יום ש"ק י' תמוז ה'תשע"ה

פרק שלישי

81 א. אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל: המת, אפלו
82 גפל שלא נתקשרו איבריו בגדין. וכוזית מבשר
83

1 ורב בנינו, ורב מנינו. השדרה פיצד? שדרה שהיא
2 שלמה - הרי היא כמת שלם; ואם חסרה אפלו
3 חליא אחת משמונה עשרה חליות - הרי היא כשאר
4 העצמות. הגלגלת פיצד? גלגלת שהיא שלמה -
5 הרי היא כמת; ואם חסרה כסלע - הרי היא כשאר
6 העצמות. היו בה נקבים קטנים - כלם מצטרפין
7 לכסלע. כל בנינו של אדם הוא שתי השוקים
8 והירכים והצלעות והשדרה. ורב בנינו של מת -
9 הרי הוא כמת שלם. פיצד? כגון שתי שוקיו וזרף
10 אחת. ואם חסר רב בנינו כל שהוא - הרי הן כשאר
11 העצמות. רב מנינו פיצד? רב מנין עצמות. כגון
12 שהיו מאה חמשה ועשרים עצם - הרי אלו כמת
13 שלם. היו מאה ארבעה ועשרים - הרי הן כשאר
14 עצמות. אף על פי שהיה אדם זה יתר באיבריו או
15 חסר באיבריו - אין משגיחין בו אלא על מנין רב
16 כל אדם; אלא אם כן היתה אצבע שיש בה צפרן
17 או שהיתה נספרת על גב היד, שהיא עולה למנין,
18 כמו שבארנו.

19 ז. שאר עצמות המת שאין בהן רב מנין ולא רב
20 בנין, ולא שדרה שלמה ולא גלגלת שלמה, אם היה
21 בהן רבע הקב - הרי אלו מטמאים כמת במגע
22 ובמשא ובאהל. היו פחות מרבע, אפלו עצם
23 פשעורה - מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא
24 באהל.

25 י. היה עצם אחד, אפלו יש בו רבע - הרי זה מטמא
26 במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. טמאת עצם אחד
27 הלכה מפי השמועה. לפי שגאמר: וכל הנוגע בעצם,
28 למדו מפי השמועה: אפלו עצם פשעורה מטמא
29 במגע ובמשא. ולפי שטמאתו הלכה, הרי הוא דין
30 תורה ולא מדברי סופרים.

31 יא. מת שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב - מלא
32 חפנים מאותו רקב מטמא במשא ובאהל כמת;
33 ואינו מטמא במגע, לפי שאי אפשר לגע בכלו,
34 שהרי אינו גוף אחד. ואפלו גבלו במים - אינו
35 חבור.

36 יב. דם המת מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל;
37 שגאמר: בנפש האדם, ונאמר: פי הדם הוא הנפש.
38 וכמה שעורו? רביעית. אפלו תמצית הדם, כל זמן
39 שיש בו אדמומית מטמא באהל המת.

40 יג. דם החי, אפלו דם נחירה - הרי זה טהור כל
41 זמן שהוא חי. נתערב הדם שייצא ממנו באחרונה
42 סמוך למיתה עם הדם שייצא ממנו אחר שמת, וכל

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ש"ק י' תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 הַמֵּת, וְכַזֵּית נֶצֶל. וְאֵיבָר מִן הַחַי וְאֵיבָר מִן הַמֵּת
2 שֵׁשׁ עָלֵיהֶם בְּשָׂר פְּרָאוּי. וְהַשְּׂדֵרָה וְהַגְּלָגֶלֶת, וְרֹב
3 בְּנִינּוֹ וְרֹב מְנִינּוֹ. וְרִבְעַ עֲצָמוֹת מִכָּל מְקוֹם, אִף עַל
4 פִּי שְׂאִיִן בְּהֵן לֹא רֹב בְּנִיִן וְלֹא רֹב מְנִיִן. וְרִבְעִיעֵית דָּם
5 תְּבוּסָה². הַכֹּל שְׂתִים עֶשְׂרֵה.

1 (1) יבאר המטמאים במגע ובמשא ובאוהל והמטמאים במגע
ובמשא ולא באוהל, כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח
עליה, ומתי רבב המת מטמא, המת שנשרף ושלדו קיימת,
ושפיר מרוקם שטרפו במים, תולעים ועורות האדם, וכל
שבמת טמא בשעת חיבורו, משקה היוצא מהמתים והדברים
שאם חסרו כל שהוא טהורים. (2) דם המטטף מאדם
הרוג בין חיים למיתה ומעורב בו דם חי ודם מת, וטומאתו
מדרכנו.

6 ב. וְאֵלוֹ מְטֻמְאִין בְּמַגַּע וּבְמִשָּׂא וְאִין מְטֻמְאִין
7 בְּאֵהֶל: אֵיבָר מִן הַחַי שְׂחָסַר בְּשָׂרוֹ וְאִין בּוֹ לְהַעֲלוֹת
8 אַרוּכָה³. וְאֵיבָר מִן הַמֵּת שְׂחָסַר בְּשָׂרוֹ אוֹ עֲצָמוֹ וְלֹא
9 נִשְׂאָר בְּשָׂר כְּדִי לְהַעֲלוֹת אַרוּכָה⁴ אוֹ שְׂחָסַר הָעֵצִים
10 אִף עַל פִּי שֵׁשׁ עָלָיו בְּשָׂר כְּדִי לְהַעֲלוֹת אַרוּכָה.
11 וְהַשְּׂדֵרָה שְׂחָסְרָה וְאִין בָּהּ רִבְעַ עֲצָמוֹת. וְהַגְּלָגֶלֶת
12 שְׂחָסְרָה וְאִין בָּהּ רִבְעַ עֲצָמוֹת. וְעֵצִים אֲפֵלוֹ כְּשַׁעֲוֹרָה.
13 וְאַרְצֵי הָעַמִּים. וּבֵית הַפָּרֶס. הַכֹּל שְׁבַע⁵.

3) ואם חסר עצמו אפילו כל שהוא טהור לגמרי. (4) בבא
זו מלמדת, שאפילו לא נשאר כדי להעלות ארוכה מטמא
במגע ובמשא. ואף על פי שיש בשר כדי להעלות ארוכה -
אינו מטמא באוהל. (5) מנה שמונה פרטים. ואולי אבר מן
המת שחסר עצמו ויש בשר כדי להעלות ארוכה, ושאיין
עליו, נמנו כדבר אחד.

14 ג. הַגּוֹלֵל וְהַדּוֹפֵק מְטֻמְאִין בְּמַגַּע וּבְאֵהֶל כְּקָבָר וְאִין
15 מְטֻמְאִין בְּמִשָּׂא. הֶרְקֵב מְטֻמְאָ בְּמִשָּׂא וּבְאֵהֶל וְאִינוֹ
16 מְטֻמְאָ בְּמַגַּע. טְמֵאת רִבְעַ עֲצָמוֹת בְּאֵהֶל, וְטְמֵאת
17 רִבְעִיעֵית דָּם, וְטְמֵאת אֵיבָר שְׂאִין עָלָיו בְּשָׂר פְּרָאוּי,
18 בֵּין מִן הַמֵּת⁶ בֵּין מִן הַחַי - יִרְאָה לִי, שְׂכַלְן טְמֵאתָן
19 אֵינָן דִּין תּוֹרָה; שְׁהָרִי אֵין הַנּוֹזֵר מְגַלַּח עָלֵיהֶן⁷, כְּמוֹ
20 שְׂבָאֲרָנוּ בְּנִזְרוּת⁸, וְאִין תִּיבִיִן עָלֵיהֶן עַל בֵּיאת
21 הַמְּקַדָּשׁ, וְכֹל טְמֵאָ בְּטֻמְאָה שֶׁל תּוֹרָה חֵיב עַל בֵּיאת
22 הַמְּקַדָּשׁ. לְפִיכָף אֲנִי אוֹמֵר, שְׂכַל טְמֵאָה מִן הַמֵּת
23 שְׂאִין הַנּוֹזֵר מְגַלַּח עָלֵיהֶן - אֵינָהּ דִּין תּוֹרָה.

6) כשהעצם שבו היא פחותה מכשעורה (כגון כנפל קטן -
כסף משנה), שאם היא כשעורה מטמאה מן התורה.
7) ובנזיר מא, ב משמע שכל טומאות דאורייתא הנזיר מגלח
עליהן. (8) פרק ז, הלכה ב. ושם כתב שהנזיר מגלח על
חצי קב עצמות ועל חצי לוג דם ועל אבר שיש עליו בשר
כראוי.

24 ד. אֵין רִקֵב הַמֵּת מְטֻמְאָ עַד שֶׁיִּקָּבֵר עִרְם בְּאֵרוֹן שֶׁל
25 שֵׁשׁ אוֹ שֶׁל זְכוּכִית⁹ וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן וְיִהְיֶה כְּלוֹ שְׁלָם.
26 חֶסֶר מְנִינּוֹ אֵיבָר אוֹ שְׂנִקְבָר בְּכִסּוֹתוֹ אוֹ בְּאֵרוֹן שֶׁל

9) אין חלודה שולטת בזכוית וגם אינה מתפוררת לחלקים
דביקים וכן השיש, אבל שאר אבנים מתפוררים. כל דיני
רקב הם הלכה למשה מסיני (רש"י שם). (10) אחר
שנעשה רקב. (11) תערובת לפני שירדה לו טומאת רקב -
מעכבת, אבל תערובת הבאה לאחר מכאן אינה מטהרת.

ח. קָבָרוֹ שְׁנֵי מְתִים פְּאָחַד, אוֹ שְׁנִזְזוּ שְׂעָרוֹ אוֹ
צְפָרְנָיו וּקְבָרוֹם עִמוֹ, אוֹ שֶׁקָּבְרוּ אִשָּׁה מְעַבְרַת
וְעַבְרָה בְּמַעֲיָה - אֵין לָהֶם רִקֵב¹².

(12) מפני שמעורב בו רקב מגוף אחר.

ו. טַחֵן הַמֵּת עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה רִקֵב - אֵינוֹ מְטֻמְאָ, עַד
שֶׁיִּרְקֵב מְאֵלוֹ.

ז. טַחְנוּ כְּלוֹ וְהִנִּיחוּ עַד שֶׁיִּרְקֵב, אוֹ שֶׁהִרְקִיב מְקַצְתּוֹ
כְּשֶׁהוּא חַי וּמֵת וְהִרְקִיב כְּלוֹ - הֵרִי זֶה סִפְקָא, וְאִם
נִטְמָא לְמֵלֵא חֲפְנִים מְרַקֵב זֶה - הֵרִי זֶה טְמֵאָ בְּסִפְקָא.

ח. מְלֵא חֲפְנִים וְעוֹד מְעַפֵּר הַנְּמַצָּא תַּחַת הַמֵּת אוֹ
מְעַפֵּר הַנְּמַצָּא בְּקָבָר, וְאִין יָדוּעַ מַה טִּיבוֹ, אִם הוּא
רִקֵב שֶׁמְטֻמְאָ בְּאֵהֶל, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא עֶפֶר שֶׁנִּתְלַכְּלַף
בְּנֶצֶל הַמֵּת וְדָמוֹ - הֵרִי זֶה מְטֻמְאָ בְּמִשָּׂא וּבְאֵהֶל¹³,
שְׁהָרִי יֵשׁ בְּמֵלֵא חֲפְנִים וְעוֹד מְלֵא חֲפְנִים רִקֵב¹⁴.
וְיִרְאָה לִי, שְׂאִף זֶה טְמֵאָה מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים.

13) ובנידה כז, ב נימקו: "לפי שאי אפשר למלאות תרוד
ועוד עפר בית הקברות שאין בו תרוד רקב". ולכאורה זה
מנוגד למה שאמר בהלכה ד, שרקב שיש בו תערובת כל
שהיא אינו מטמא. ובאליהו רבא במשנה שם מפרש על פי
התוספתא כאן, שמה שאמרו הנקבר בכסותו או בארון של
עץ אין לו רקב, הכוונה שאין לו דין רקב לטמא במלוא
תרוד אלא דין עפר קברות לו, שצריך כמלוא תרוד ועוד.
[והמבי"ט בקריית ספר כותב, שמדאורייתא אינו מטמא אם
יש בו תערובת, אבל מדברי סופרים מטמא]. (14) פירוש,
אנו מחמירים ואומרים שמא רקב הוא שמטמא בשיעור
מלוא חפניים במשא ובאוהל, אבל במגע אינו מטמא
כלמעלה פרק ב הלכה י"א.

ט. הַמֵּת שֶׁנִּשְׂרַף וְשֶׁלְדוֹ קִמְתָּ¹⁵, וְהוּא הַשְּׂדֵרָה
וְהַצְּלָעוֹת - הֵרִי זֶה מְטֻמְאָ כְּמַת שְׁלָם. וְאִין צְרִיף
לוֹמֵר אִם נִחְרַף¹⁶. אֲבָל אִם נִשְׂרַף עַד שֶׁנִּתְבַּלְבְּלָה
צוֹרֵת תְּכִינָתוֹ - טְהוֹר. וְכֵן שְׂפִיר¹⁷ מְרַקֵם¹⁸ שֶׁשְׂרָפוֹ
בְּמִים¹⁹ - טְהוֹר, שְׁהָרִי נִתְבַּלְבְּלָה צוֹרֵתוֹ.

(15) כגון שנשרף ונעשה פחם ונשארה תכניתו כמו שהיתה.

קמב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ש"ק י' תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת מת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 חריכה פחותה משריפה. 17 תחילת יצירתו של העובר. 18 צורת איבריו ניכרת. 19 עירבבו.

29 **כְּדָם נִקְפָּה. דָּם קָטָן וְנִצָּא בְּלוֹ, אִם אֵין בוֹ רְבִיעִית**
30 **- טְהוֹר, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא כֹּל דָּם שְׂבוּ29.**

1 **י. בְּשׂוֹר הַמֵּת שֶׁנִּפְרָף וְנִעֲשָׂה כְּקִמְחָ20 - טְהוֹר. וְכֵן**
2 **אֶפֶר הַשְּׂרָפִין - טְהוֹר. וְכֵן הַתּוֹלְעִים הַנִּהְיוּ מִבְּשׂוֹר**
3 **הַמֵּת, בֵּין חַיִּים בֵּין מֵתִים - טְהוֹרִין. וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ,**
4 **שֶׁהֵמָּה כְּבִשׂוֹר בְּכֹל מְקוֹם, בֵּין בְּמֵת בֵּין בְּנִבְלָה**
5 **וְשָׂרָף.**

29 (29 כחכמים באהלות פרק ב משנה ד נגד דעת רבי עקיבא שמדמה דם לעצמות ששלד שלם מטמא בכל שהוא. בתוספתא שם פרק ג הלכה ד השיבו חכמים לרבי עקיבא שלוש תשובות למה אין לדמות בשר לעצמות: א. העצמות אפילו פחות משיעורן (רובע הקב) מטמאות ברוב מניין ורוב בניין; ב. אפילו עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא. אבל דם אינו מטמא פחות משיעורו הקבוע (רביעית); ג. אי אפשר שלא נשארה טיפת דם בגופו של הקטן.

20 בגמרא שם מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש אם נפרך ולא נעשה כקמח, ר' יוחנן מטהר וריש לקיש מטמא, ואם נעשה כקמח גם ריש לקיש מטהר. ומדברי רבינו כאן נשמע שפוסק כריש לקיש.

31 **זו. וְאֵלוֹ אִם חָסְרוּ כֹּל שֶׁהוּא - טְהוֹרִים: רְבִיעִית**
32 **דָּם, וְעֶצֶם כְּשֶׁעוֹרָה, וְכִזְיַת בְּשָׂר, וְכִזְיַת נֶצֶל, וּמְלֹא**
33 **חֲפָנִים רֶקֶב, וְאֵיבָר מִן הַחַי שֶׁחָסַר מִעֲצָמוֹ כֹּל**
34 **שֶׁהוּא.**

6 **י"א. עוֹר הָאָדָם - כְּבִשׂוֹר. וְאִם עָפְדוּ כֹּל צִרְפוֹ אוֹ**
7 **הֵלֶךְ בוֹ פְּדֵי עֲבוּדָה - הֲרִי זֶה טְהוֹר מִן הַתּוֹרָה21.**
8 **אֲבָל מִדְּבָרֵיהֶם מִטְּמֵא בְּכִזְיַת כְּבִשׂוֹר הַמֵּת. גְּזֵרָה**
9 **שְׁלֹא לְהַרְגִיל בְּנֵי אָדָם לְעַבּוֹד עוֹרוֹת הָאָדָם**
10 **וְיִשְׁתַּמְשׂוּ בָהֶן22.**

35 **פֶּרֶק רְבִיעִי**

36 **א. רְבִיעִית דָּם2 הַבָּאָה מִשְׁנֵי מֵתִים - טְהוֹרָה, עַד**
37 **שֶׁתִּהְיֶה כֹּל הָרְבִיעִית מִמֵּת אֶחָד. שְׂדֵרָה שֶׁנִּגְמְרָה**
38 **מִשְׁנֵי מֵתִים, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ מְקַצֵּת הַחֲלוּיֹת מֵאֶחָד**
39 **וְתִשְׁלוּמָן מִמֵּת אֶחָד, וְכֵן הַגְּלָגֶלֶת שֶׁל שְׁנֵי מֵתִים3,**
40 **וְרִבְעֵי עֲצָמוֹת מִשְׁנֵי מֵתִים, וְאֵיבָר מִן הַמֵּת מִשְׁנֵי**
41 **מֵתִים - כֹּל אֵלוֹ אֵינָן מִטְּמָאִין בְּאֵהֶל, אֲלֵא בְּמַגַּע**
42 **וּבְמִשְׂאָ4, כְּשֶׁאֵר כֹּל עֲצָמוֹת.**

21 כלשון אחרון של עולא, אבל ללשון ראשון גם כשלא עיברו טהור מן התורה. 22 בגמרא שם: "גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחים".

11 **י"ב. עוֹר הַבָּא כְּנֶגֶד פְּנֵי שֶׁל אָדָם כְּשִׁיזְלוֹ, בֵּין שֶׁהָיָה**
12 **חַי וְאִמּוֹ חַיָּה בֵּין שְׁנוֹלֵד מֵת וְאִמּוֹ מֵתָה - הֲרִי זֶה**
13 **טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹ פֶּרֶשׁ אוֹ צוֹאֵה וְקִיא וְכִיּוֹצֵא**
14 **בָּהֶן.**

1 (1 יבאר דין רביעית דם, ושדרה שנגמרה, וגולגולת של שני מתים, כל טומאות שבמת אם מצטרפין, ועצם כשעורה שנתחלקה לשנים, רובע עצמות שנרקבו, וכזית מן המת שחתכו לחלקים ודבקו, ושדרה שנגמרו רוב חוליות שבה, כל המטמאין באוהל שנחלקו והכניסו בתוך הבית, מלא חפנים רקב שנתפזר בתוך הבית, דם שנשפך באויר ודם שנבלע בכסות, וכיצד משערין אותה, המגע והמשא והאוהל שלשה שמות הם. 2) כל הדינים שבהלכה זו שנויים במחלוקת באהלות פ"ב מ"ו, ורבינו פסק בכלם כחכמים. 3) חלק אחד ממת זה. והחלק השני, המשלים את החסר, בא ממת אחר. 4) אם יש בהן כשעורה.

15 **י"ג. כֹּל שֶׁבְּמֵת טְמֵא, חוּץ מִן הַשְּׂנִיִּים וְהַשְּׂעָר**
16 **וְהַצְּפָרִין23, הוֹאִיל וְגִזְעָן מִחֲלִיף24. וּבִשְׂעַת חִבּוּרָן**
17 **הַכֹּל טְמֵא. מִיֵּצֵד? הַמֵּת בַּחוּץ וְיִשְׁעָרוּ בַּתּוֹךְ הַבַּיִת -**
18 **נְטֵמָא כֹּל אֲשֶׁר בַּבַּיִת. וְכֵן הַנּוֹגֵעַ25 בְּשִׁעָרוֹ אוֹ בְּשְׂנֵי**
19 **אוֹ בְּצִפְרָנָיו כְּשֶׁהֵן מִחֲבָרִין - נְטֵמָא. שִׁעָרוֹ הַעוֹמֵד**
20 **לְהַגְזוֹ26 וְצִפְרָנָיו הַעוֹמְדִים לְהַנְטֵל, הוֹאִיל וְהֵן**
21 **עוֹמְדִין לְהַנְטֵל יֵשׁ בָּהֶן סַפֵּק. לְפִיכָף, הַנּוֹגֵעַ בָּהֶן -**
22 **הֲרִי הוּא סַפֵּק טְמֵא. כֹּל מִשְׁקָה27 הַיּוֹצֵא מִן הַמֵּתִים**
23 **- טְהוֹר28, חוּץ מִדְּמוֹ. וְכֹל מִרְאֵה דָמִים מִן הַמֵּת -**
24 **טְמֵא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וּמִפְּנֵי מָה לֹא גְזָרוּ עַל מִשְׁקָה**
25 **הַמֵּת כְּדֶרֶךְ שֶׁגְזָרוּ עַל מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִכֹּל**
26 **הַטְּמָאִין? מִפְּנֵי שֶׁהַמֵּת הַכֹּל בְּדִלְיָן מִמֶּנּוּ, לֹא גְזָרוּ**
27 **עַל מִשְׁקָיו.**

33 **ב. אֵיבָר5 מִן הַחַי מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים - טְהוֹר. אֶפְלוּ מֵאִישׁ**
34 **אֶחָד, אִם נִחְלַק לְשְׁנַיִם6 - טְהוֹר7.**

5 שם. 6) וחזר וחיברם. 7) כתנא-קמא שם. והטעם, מפני "שאין חיבורי אדם חיבור" (שם פ"ג מ"ד). פירוש, חיבור מלאכותי בידי אדם אינו חיבור לטומאה.

23 אחר שפירשו מן המת. 24 נידה נה, א. פירוש, אם ניטלו יש להם חליפים שאחרים צומחים במקומם. בשיניים, - שמקצתן אינן חוזרות וצומחות - נאמר שם בגמרא טעם אחר; מפני שלא נבראו עימו. 25) נזיר נא, א. דין זה יוצא מאיבעיה של חזקיה שם בשערו העומד להיגלח, ומשמע שאם אינו עומד להיגלח - טמא. 26) לפני שמת עמדו להיגזזו. 27) דבר נזול. 28) ואף על פי שנוזלים היוצאים מטומאות אחרות טמאים.

35 **ג. כִּזְיַת8 בְּשׂוֹר מִשְׁנֵי מֵתִים, וְכִזְיַת נֶצֶל מִשְׁנֵי מֵתִים,**
36 **וּמְלֹא חֲפָנִים רֶקֶב מִשְׁנֵי מֵתִים9 שֶׁכֹּל אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ**
37 **לוֹ רֶקֶב10 - הֲרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. וְכֵן כְּחִצֵּי**
38 **זֵית בְּשׂוֹר וְכְחִצֵּי זֵית נֶצֶל מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה11.**
39 **וְשָׂאֵר כֹּל הַטְּמָאוֹת שֶׁבְּמֵת אֵין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה,**
40 **מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שׂוּוּ בְשִׁעוּרֵיהֶן.**

8) תוספתא אהלות פ"ד ה"ג. 9) שלא נקברו יחד (ראה

14 **י"ד. כְּבִד שֶׁנִּמְחָה מִטְּמָאָה בְּרְבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה**

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ש"ק י' תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 לפנים - הבית טמא. ואם היה הפשר תחוב פּעֻצְמוֹת
20 בידי אדם - הבית טהור; שאין חבורי אדם חבור.

27 (תוספתא אהלות פ"ד ה"ד. 28) אפילו מקצת העצם,
מפני שהוא מחובר בידי שמים, הרי הוא כאילו נכנס כולו.
וכל-שכן אם הכניס מקצת הבשר, שהבשר גורם לטומאת
אהל ולא העצם.

21 י. מלא חפנים²⁹ רקב שנתפזר בתוך הבית - הבית
22 טמא³⁰.

(29) משנה אהלות פ"ג, ב. 30) כחכמים

23 יא. רביעית דם³¹ שנבלעה בתוך הבית - הבית טהור
24 להבא³², וכל שהיה בו פעת שנבלעה³³ הרביעית
25 פארץ טמא.

(31) נידה סב, ב. 32) אחר שנבלעה. 33) נראה, שאפילו
נבלעה מקצת הרביעית ולא נשאר כשיעור רביעית - טהור.

26 יב. פזית³⁴ מן המת שאבד בתוך הבית ובקש ולא
27 נמצא - הבית טהור³⁵. ולכשימצא - הבית טמא
28 למפרע³⁶ מעת שאבד עד שנמצא.

(34) תוספתא אהלות פ"ד ה"ד. 35) אנו אומרים שחתול
או עכבר אכלו. (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). 36) ואין
אנו אומרים שזה בשר אחר.

29 יג. רביעית דם³⁷ ששפף פאור³⁸, אם קרש³⁹ או
30 שהיה במקום אשברן⁴⁰, והוא המקום הנמוך כמו
31 גמא, והאהיל המאהיל על מקצתו - נטמא. נשפף
32 על האסקפה במורד⁴¹, בין לפנים בין לחוץ⁴² -
33 הבית טהור⁴³, שהרי לא נח הדם על האסקפה. ואם
34 הייתה האסקפה אשברן או שקרש הדם עליה -
35 הבית טמא⁴⁴. רביעית דם שנבלעה בכסות⁴⁵: אם
36 מתפבסת ויוצאה ממנו רביעית דם - הרי זו הפסות
37 מתטמאה במגע ובמשא ובאהל; ואם לאו - אינה
38 מתטמאה באהל, והרי היא ככסות שנגעה במת;
39 שכל הפלוע שאינו יכול לצאת - טהור. פיצד⁴⁶
40 משערין אותה⁴⁷? מכבסין אותה במים, ומביא מים
41 כמדתן⁴⁸ ונותן לתוכן רביעית דם; אם היה מראיהן
42 שנה או שהיה מי הפבוס אדם יותר ממי המזוג -
43 בידוע שפיצא ממנה רביעית⁴⁹.

(37) אהלות פ"ג מ"ג. 38) פירוש, במקום שאין על גביו
אוהל (תוספות יום טוב) ותפארט ישראל (שם).
39) במקום שנפל. 40) שהוא מכונס בתוך גומא.
41) שהאסקופה משופעת. 42) בין שהשיפוע הוא כלפי
פנים, ובין אם הוא כלפי חוץ. 43) ואף-על-פי שסופו של
הדם להגיע לבית דרך השיפוע, טהור הבית כל זמן שלא
הגיע, שהשיפוע אינו מחבר (במשנה: "הקטפרס"). ואף-
על-פי שבשר או עצמות שנחלקו מטמאים באוהל (ראה
למעלה ה"ד וה"ה), דם אינו מטמא אלא במחובר. והראב"ד

למעלה פ"ג ה"ה). 10) לפי התנאים שנתבאר למעלה
כפ"ג. 11) שם, ניצל דינו כבשר, ומטמא בכזית כבשר.

1 ר. עצם פשעורה¹² שנחלק לשנים - מטמא במשא¹³.
2 וכן רבע¹⁴ עצמות מת אחד שנדקדקו¹⁵ ואין בקל
3 אחד מהם עצם פשעורה - מטמאין באהל¹⁶ פאלו לא
4 נדקדקו.

(12) אהלות פ"ב מ"ז, כר' עקיבא. 13) במשנה כתוב סתם:
ר' עקיבא מטמא, ורבינו מפרש שמטמא במשא בלבד, אבל
לא במגע כמו רקב (למעלה פ"ג ה"ג) וכזית מן המת
שבהלכה הבאה (ראה להלן אות יט). 14) שם, כחכמים.
15) נשברו לחלקים דקים. 16) וכל-שכן שמטמא במשא,
אבל לא במגע. [המלה "וכן" מתפרשת ככה: כמו שעצם
כשעורה שנחלקה מטמאה כלפני חלוקתה, היינו במשא, כך
רובע עצמות שמטמא באוהל, אין החלוקה גורעת מחומר
טומאתו לטמא באוהל. אבל במגע אינו מטמא, מפני
שאי-אפשר ליגע בכלול].

5 ה. פזית מן המת שחתכו לחלקים ורדדו¹⁷ ודבקו -
6 מטמא באהל ובמשא¹⁸, ואינו מטמא במגע¹⁹ קצתו²⁰
7 אף על פי שחבורו, שאין חבורי אדם חבור.

(17) דפק עליהם בדבר קשה, ועל-ידי הדפיקות נתחברו
החלקים. 18) כמו ברובע עצמות. 19) כמו עצם
כשעורה שנחלק ורובע עצמות שנדקדקו. ולשלתם נימוק
אחד, מפני שאינו נוגע בכל השיעור, אבל נושא הוא את כל
השיעור וגם מאהיל על כולו. 20) משמע, שאם נגע בבת
אחת בכל חלקי הכזית - טמא. וזה כדעת חכמים במשנה
אהלות פ"ג, א. ומוכן שגם בעצם כשעורה שנחלק - הדין
כך.

8 ו. פזית חלב²¹ שלם שהתיכו - טמא²². היה מפרד
9 והתיכו - טהור²³.

(21) נזיר נ, ב. 22) שהרי לא נתפרד לחלקים. בגמרא שם
אמרו, שלא בכל התנאים טמא, ויש לתמוה שרבינו סתם
הדברים. 23) לפני ההתכה פרוחה טומאתו, וההתכה אינה
מועילה מפני שחיבורי אדם אינו חיבור.

10 ז. שדירה²⁴ שנגררו ממנה רב חליות שלה, אף על
11 פי ששלדה קימת - אינה מטמאה באהל. ובזמן
12 שהיא בתוך הקבר, אפלו משברת, אפלו מכתתת²⁵
13 - מטמאה באהל, מפני שהקבר מצרפה.

(24) נזיר נב, א. 25) לחלקים דקים.

14 ח. כל המטמאין²⁶ באהל שנחלקו והכניסן בתוך
15 הבית - האהל מצרפן ומטמאין באהל.

(26) כחכמים במשנה אהלות פ"ג, א.

16 ז. עצם²⁷ שיש עליו פזית בשר בידי שמים, והכניס
17 מקצתו²⁸ לפנים מן הבית - נטמא הבית. שני עצמות
18 ועליהם פשוני חצויי זיתים בשר, והכניס מקצתן

17 א. כָּל הַמְטַמְּאִין מִחַמַּת הַמֵּת, בֵּין אָדָם בֵּין בְּלִים,
18 טְמֵאִים טְמֵאת שְׂבָעָה. פִּיֶּצֶד? אָדָם אוּ כְּלֵי שְׂנֵגֶע
19 בְּדַבְּרִים שְׂמֵטְמֵאִין מִן הַמֵּת בְּמַגֵּעַ, אוּ שְׂנֵטְמֵא
20 בְּאֵהָל בְּאֶחָד מִדְּבָרִים שְׂמֵטְמֵאִין בְּאֵהָל, וְכֵן אָדָם
21 שְׂנֵשֵׂא דְבָרִים שְׂמֵטְמֵאִין מִן הַמֵּת בְּמִשְׂא - הַכֵּל
22 טְמֵאִים טְמֵאת שְׂבָעָה; שְׂנֵאָמֵר: כָּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל
23 וְכָל אֲשֶׁר בְּאֵהָל יִטְמָא שְׂבָעַת יָמִים.

24 ב. אָדָם שְׂנֵטְמָא בְּמַת וְכֵלִים שְׂנֵגֶע בְּהֵן אָדָם זֶה -
25 טְמֵאִין טְמֵאת שְׂבָעָה; שְׂנֵאָמֵר: וְכִפְסִתָּם בְּגִדֵיכֶם
26 בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וַיְהִי־תוֹרָה. אָבָל אָדָם שְׂנֵגֶע בְּאָדָם
27 שְׂנֵטְמָא בְּמַת, בֵּין שְׂנֵגֶע בּוֹ אַחַר שִׁפְרָשׁ מְמֵטְמְאִיו
28 בֵּין שְׂנֵגֶע בּוֹ כְּשֶׁהוּא עֹדִין נוֹגֵעַ בְּמַת - הֲרִי זֶה הַשְּׂנִי
29 טְמָא טְמֵאת עֶרֶב; שְׂנֵאָמֵר: וְהִנֵּפֵשׁ הַנִּגְעַת תִּטְמָא
30 עַד הָעֶרֶב. זֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אָבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים,
31 הַנּוֹגֵעַ בְּמַת וְנֵגַע בְּאָדָם אַחַר וְעֹדִין הוּא מִחֻבֵּר בְּמַת
32 - שְׂנִיחֵן טְמֵאִין טְמֵאת שְׂבָעָה, וְכֵאלוּ נֵגַע זֶה הַשְּׂנִי
33 בְּמַת עֲצָמוֹ. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? לְעִנְיַן תְּרוּמָה
34 וְקִדְשִׁים; אָבָל לְנִזְיֵר וְלַעֲוֹשֵׂה פֶסַח, בֵּין בְּשַׁעַת חִבּוּר
35 בֵּין אַחַר שִׁפְרָשׁ - אֵינוֹ טְמָא אֲלֵא טְמֵאת עֶרֶב, כְּדִין
36 תּוֹרָה.

37 ג. כֵּלִים שְׂנֵטְמָאוּ בְּמַת, בֵּין בְּמַגֵּעַ בֵּין בְּאֵהָל - הֲרִי
38 הֵן לְנוֹגֵעַ בְּהֵן כְּנוֹגֵעַ בְּמַת עֲצָמוֹ: מָה הַמֵּת מְטַמָּא
39 הַנּוֹגֵעַ בּוֹ, בֵּין אָדָם בֵּין כֵּלִים, טְמֵאת שְׂבָעָה; אָף
40 כֵּלִים שְׂנֵטְמָאוּ בְּמַת, הֵם וְהַכֵּלִים אוּ הָאָדָם שְׂנֵגֶע
41 בְּהֵן טְמֵאִין טְמֵאת שְׂבָעָה. שְׂנֵאָמֵר: בְּחֻלָּל חֵרֵב אוּ
42 כְּמַת; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוֹ, שֶׁחֵרֵב בְּמַת. וְהוּא
43 הַדִּין לְשֶׁאֵר כֵּלִים, בֵּין כֵּלֵי מִתְכוּת בֵּין כֵּלֵי שִׁטְף
44 וּבְגָדִים. הֲרִי הוּא אוֹמֵר: כָּל הַרְגַּ נֶפֶשׁ וְכֵל נֹגֵעַ
45 בְּחֻלָּל. וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ, שֶׁזֶה יָרָה חֵץ וְהָרַג אוּ
46 זֶרֶק אֶבֶן וְהָרַג נְטָמָא שְׂבָעַת יָמִים? ! אֲלֵא הוֹרֵג נֶפֶשׁ
47 בְּחֵרֵב וְכִי־יֵצֵא בָּהּ, שְׂנֵטְמָא בְּנִיגְעָתוֹ בְּכֵלֵי שֶׁהָרַג בּוֹ,
48 שֶׁהֲרִי נֹגֵעַ הַכֵּלֵי בְּמַת. וּמִנֵּיִן שְׂאָף הַכֵּלִים הַנּוֹגְעִין
49 בְּאָדָם שְׂנֵגֶע בְּכֵלִים שְׂנֵטְמָאוּ בְּמַת שְׂמֵטְמֵאִים טְמֵאת
50 שְׂבָעָה? שֶׁהֲרִי הוּא אוֹמֵר: וְכִפְסִתָּם בְּגִדֵיכֶם בַּיּוֹם
51 הַשְּׂבִיעִי וַיְהִי־תוֹרָתָם. הֵא לְמַדְתָּ, שְׂכָל אָדָם הַטְּמָא
52 טְמֵאת שְׂבָעָה מְטַמָּא בְּגִדִים טְמֵאת שְׂבָעָה.

53 ד. נִמְצְאָת אוֹמֵר: אָדָם שְׂנֵגֶע בְּמַת, וְאָדָם בְּאָדָם
54 אַחַר - הֲרֵאשׁוֹן טְמָא טְמֵאת שְׂבָעָה, וְהַשְּׂנִי טְמֵאת
55 עֶרֶב. כֵּלִים הַנּוֹגְעִין בְּמַת, וְכֵלִים בְּכֵלִים - שְׂנִיחֵם
56 טְמֵאִים טְמֵאת שְׂבָעָה; אָבָל הַשְּׂלִישִׁי, בֵּין אָדָם בֵּין
57 כֵּלִים, טְמָא טְמֵאת עֶרֶב. כֵּלִים הַנּוֹגְעִין בְּמַת, וְאָדָם
58 בְּכֵלִים, וְכֵלִים בְּאָדָם - שְׂלִשְׁתֵּן טְמֵאִין טְמֵאת
59 שְׂבָעָה; וְהִרְבִּיעִי, בֵּין אָדָם בֵּין כֵּלִים, טְמָא טְמֵאת
60 עֶרֶב.

בהשגותיו כאן מפרש טעמו של דבר: רביעית דם מטמא מפני שדם נקרא נפש, ונפש היא רביעית דם מחובר (שיעור הדם בגופו של קטן), ולא כשהוא מחולק. (44) אפילו מקצתו מחוץ למשקוף, כי האוהל מטמא אף-על-פי שהוא מאהיל רק על חלק מן הטומאה. (45) שם משנה ב. (46) תוספתא שם פ"ד ה"ד. (47) לקבוע אם יוצאת רביעית דם. (48) ככמות המים לפני הכיבוס. (49) ולכאורה אפשר לקבוע באופן יותר פשוט אם יצא רביעית או לא. אפשר למדוד את המים אחרי הכביסה, ולראות אם יש בתערובות רביעית יותר ממה שהיה לפני הכיבוס, אולם אין לסמוך על כך, מפני שנשאר מים בכסות, ובמקומם יצא דם, ולפיכך לא גדלה כמות מי הכיבוס ברביעית. אבל כשמשערים במראה, אנו אומרים כשם שנשאר מים בכסות, כך נשאר דם באותו יחס.

1 יד. המִשְׂא⁵⁰ וְהַמַּגֵּעַ וְהָאֵהָל שְׂלִשָּׁה שְׁמוֹת הֵם, וְכֵל
2 שֶׁהוּא מִשֵּׁם אֶחָד מִצְטָרֵף וּמִטְמָא, וּמִשְׂנֵי שְׁמוֹת
3 אֵינוֹ מִצְטָרֵף וְטָהוֹר. פִּיֶּצֶד? הַנּוֹגֵעַ בְּכֵשְׂנֵי חֲצָאֵי
4 זִיתִים אוּ שְׂנֵשֵׂא שְׂנֵי חֲצָאֵי זִיתִים בְּבַת אַחַת, אוּ
5 שֶׁהָאֵהָל עַל כֵּשְׂנֵי חֲצָאֵי זִיתִים אוּ שֶׁהָאֵהָל עַל חֲצִי
6 זִית וְחֲצִי זִית אַחַר מְאָהִיל עָלָיו, אוּ שֶׁהִיָּה הוּא וְחֲצִי
7 זִית תַּחַת הָאֵהָל וְהָאֵהָל בְּמִקְצַת גּוֹפּוֹ עַל חֲצִי זִית
8 אַחַר אוּ הָאֵהָל חֲצִי זִית עַל מִקְצָתוֹ - הַכֵּל טְמֵאִים,
9 מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֵׁם אֶחָד. אָבָל הַנּוֹגֵעַ⁵¹ בְּחֲצִי זִית אוּ
10 הַנּוֹשֵׂא חֲצִי זִית וְדָבָר אַחַר מְאָהִיל עָלָיו וְעַל כִּחְצִי
11 זִית אוּ שֶׁהָאֵהָל עָלָיו חֲצִי זִית אַחַר אוּ שֶׁהָאֵהָל
12 הוּא עַל חֲצִי זִית אַחַר, וְכֵן הַנּוֹשֵׂא⁵² בְּחֲצִי זִית וְנֵגַע
13 בְּחֲצִי זִית אַחַר - הַכֵּל טָהוֹרִים; שְׂאִין הַמַּגֵּעַ מִצְטָרֵף
14 עִם הַמִּשְׂא לֹא בְּמַת וְלֹא בְּשֶׁאֵר טְמֵאוֹת, וְלֹא הַמַּגֵּעַ
15 מִצְטָרֵף עִם הָאֵהָל, וְלֹא הָאֵהָל מִצְטָרֵף עִם הַמִּשְׂא,
16 [לְפִי שְׂאִינוֹ שֵׁם אֶחָד].

(50) שם פ"ג מ"א. פסק כחכמים. (51) במשנה שם, יש לכאורה סתירה בדיון זה בין רישא לסיפא, ועמדו על זה בגמרא חולין קכה, ב, ותירצו שברישא המדובר בטומאה רצוצה (טומאה הנמצאת במקום סתום, ואין במקומה חלל טפח - נקראת טומאה רצוצה) והלכה למשה מסיני, שטומאה רצוצה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, ולפיכך המאהיל עליה כאילו נוגע בה. וברור שרבינו מדבר בטומאה שאינה רצוצה. (52) ולא נגע בו.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) יבאר המתטמאים מחמת המת, אדם או כלים. ואדם שנטמא במת ונגע בכלים, כלים שנטמאו במת במגע או באהל, וכלים בכלים או אדם בכלים, כלי חרס אם נעשה אב הטומאה, וכלל גדול בטומאה הנקרא אב, וראשון שני ושלישי והנקרא טמא מת או ולד, ואבות טומאה של דברי סופרים, האוהל עצמו המאהיל על הטומאה, ואי זה אוהל מאהיל, היצא מן העץ אם מתטמא באוהל, ובגדים הנוגעים במת אם מטמאין באוהל, המת אם מטמא משכב ומושב מתחתיו ועל גביו.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ש"ק י' תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 39 או באהל, וכן אדם שנטמא במשא דם תבוסה -
40 הרי אלו פלן וכל פיוצא בהן אבות טמאות של דברי
41 סופרים. וכן בגדים המתטמאין מחמת אלו טמאת
42 שבעה - פלן אבות הטמאות של דברי סופרים.
- 43 יב. האהל עצמו המאהיל על הטמאה, אף על פי
44 שלא נגעה בו טמאה - הרי הוא טמא טמאת שבעה
45 מן התורה, והרי הוא בגדים שנגעו במת; שגאמר:
46 והזה על האהל. במה דברים אמורים? בשהיה
47 האהל בגד או שק או פלי עץ או עור, אחד עור
48 בהמה וחייה, בין המתרין לאכילה בין האסורין
49 לאכילה; שגאמר: ויפרש את האהל על המשכן -
50 אין קרוי אהל אלא ארוג ועור פמשכן. אבל אם היה
51 האהל נסרין של עץ, פגון התקרה והמחצלת וכיוצא
52 בהן, או שהיה עצם או של מתכות - הרי זה טהור.
53 ואין צריך לומר, שאם היה בנץ - שהוא טהור. וכל
54 מקום שנאמר הבית טמא - אינו אלא אדם וכלים
55 שבכל הבית. ואין לה יוצא מן העץ שהוא מתטמא
56 טמאת אהלים אלא הפשתן בלבד.
- 57 יג. בגדים הנוגעין במת, אף על פי שהן כמת לטמא
58 אחרים שנגעו בהן טמאת שבעה - אינן כמת לטמא
59 באהל ובמשא. שהמשא למת עצמו אינו מפרש,
60 כמו שבארנו; ובטמאת אהל הוא אומר: אדם פי
61 ימות באהל. לפיכך, הנושא בגדים שנגעו במת ולא
62 נגע בהן, וכל המאהיל עליהן או שהאהילו עליו או
63 שהיו עמו באהל - הרי זה טהור. וכן האדם שנטמא
64 במת והאהיל על הכלים - הרי הן טהורין; שאין
65 טמא מת טמא אלא במגע בלבד.
- 66 יד. המת אינו מטמא משכב ומושב מתחתיו ולא
67 מדף מעל גביו, אלא אחד פלי שיגע במת מצדו או
68 שהיה תחתיו או על גביו. פיצד? עשרה בגדים זה
69 על גבי זה והמת למעלה, ועשרה בגדים אחרים על
70 גבו למעלה: בגד הנוגע בו והבגד השני שנגע
71 בבגד שנגע בו - שניהן טמאים טמאת שבעה,
72 והשלישי - טמא טמאת ערב, בין של מעלה בין
73 של מטה, והרביעי ומן הרביעי ולמטה ומן הרביעי
74 ולמעלה - פלן טהורין. מה שאין כן בטמאי משכב
75 ומושב, כמו שיתבאר במקומו. במה דברים אמורים
76 שכל הבגדים או הכלים שתחתיו ושל מעלה ממנו
77 טהורין? בשלא היתה שם טמאה רצוצה ולא טמאת
78 אהל, או שהיה מבדיל בינו ובין הכלים אבן, כמו
79 שיתבאר במקומו.
- 1 ה. במה דברים אמורים? לענין תרומה וקדשים;
2 אבל לחיב פרת על ביאת מקדש או על אכילת
3 קדשים - אינו חיב אלא השנים בלבד: הראשון
4 שנגע במת והשני שנגע בו, כדן תורה, שגאמר:
5 וכל אשר יגע בו הטמא יטמא; אבל הנוגע בכלים
6 שנגעו באדם או הנוגע באדם שנגע בכלים שנגעו
7 במת - פטור, כמו שבארנו בהלכות ביאת מקדש.
8 שהדברים האלו, אף על פי שהן דברי קבלה - אינן
9 דין תורה, שהרי לא נתפרשו בתורה אלא זה
10 שנטמא במת שהוא אב, והשני הנוגע בו שהוא
11 ראשון, בין אדם בין כלים.
- 12 ו. פלי חרש שנגע במת או שהיה עמו באהל -
13 טמא. ואינו מטמא [לא אדם] ולא פלי חרש אחר
14 ולא שאר כלים; שאין פלי חרש נעשה אב הטמאה
15 לעולם, לא במת ולא בשאר טמאות. וזה דין תורה,
16 אף על פי שהוא קבלה.
- 17 ז. זה כלל גדול בטמאות: כל אב הטמאה מטמא
18 אדם ומטמא בגדים וכלים, בין פלי מתכות בין פלי
19 שטף בין פלי חרש. וכל המטמא אדם וכלים
20 בנגיעה - הרי זה אב הטמאה. וכל ולד הטמאות
21 מטמא אכלין ומשקין, ואינו מטמא לא אדם וכלים,
22 לא פלי חרש ולא שאר כלים ובגדים.
- 23 ח. כל הנוגע באב הוא הנקרא ראשון, והנוגע
24 בראשון נקרא שני, והנוגע בשני נקרא שלישי,
25 והנוגע בשלישי נקרא רביעי. והראשון ושלמטה
26 ממנו פלן נקראין ולד הטמאה.
- 27 ט. כל המתטמא מחמת המת טמאת שבעה, בין
28 אדם בין כלים, הוא הנקרא טמא מת. והוא אב
29 מאבות הטמאות לענין טמאת תרומה וטמאת
30 קדשים, כמו שבארנו, כדי למנות ממנו ראשון
31 ושני, וכדי לטמא אדם וכלים במגע פשאר אבות
32 הטמאות. ואינו מטמא במשא.
- 33 י. כל המתטמא מחמת המת טמאת ערב הוא ולד
34 הטמאה, והוא הראשון לטמאה. ואפשר שהיה
35 הרביעי מן המת ראשון לטמאה, כמו שבארנו,
36 לענין תרומה וקדשים.
- 37 יא. אדם או כלים שנטמאו במגע ארץ העמים ובית
38 הפרס או במשאן, או במגע דם תבוסה וגולל ודופק

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ד"ו תמוז ה'תשע"ה

40 יתרון בדרך אחרת, עד שיצא הדבר לאמתו בדרךים
41 קרובים בלא חשבון ארץ - כדי שלא יבהל האדם
42 שאינו רגיל בדרךים אלו, ברכ החשבונות שאין
43 מועילין בראית הירח.

44 ז. העקרים שצריך אדם לידע אותם תחלה לכל
45 חשבונות האצטגנינות, בין לדרךי חשבון הראיה, בין
46 לשאר דברים - אלו הם: הגלגל, מחלק בשלש מאות
47 וששים מעלות [ראה ערכו בעמוד קנט]; כל מזל ומזל
48 שלשים מעלות, וההתחלה מתחלת מזל טלה. וכל
49 מעלה [ראה ערכו בעמוד קנט] ומעלה, ששים חלקים;
50 וכל חלק וחלק, ששים שניות; וכל שניה ושניה, ששים
51 שלישיות. וכן תדקדק החשבון, ותחלק כל זמן שתראה.
52 ח. לפיכך, אם יצא לך בחשבון שפוכב פלוני מקומו
53 בגלגל בשבעים מעלות וששים חלקים וארבעים
54 שניות, תדע שפוכב זה הוא במזל תאומים בחצי מעלת
55 אחת עשרה ממזל זה - לפי שמזל טלה שלשים מעלות,
56 ומזל שור שלשים, נשאר עשר מעלות ומחצה ממזל
57 תאומים, וארבעים שניות מחצי המעלה האחרון.

58 ז. וכן אם יצא מקומו בגלגל [ראה ערכו בעמוד קנט]
59 בשלש מאות ועשרים מעלות, תדע שפוכב זה במזל
60 דלי בעשרים מעלה בו. ועל דרך זה, בכל המנינות.
61 וסדר המזלות, כך הוא: טלה, שור, תאומים, סרטן,
62 אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים.
63 י. בכל החשבונות כלם, כשתקבץ שארית לשארית או
64 כשתוסיף מנין על מנין - תקבץ כל מין עם מינו:
65 השניות עם השניות, והחלקים עם החלקים, והמעלות
66 עם המעלות. וכל זמן שיתקבץ מן השניות ששים,
67 תשים חלק ותוסיף על החלקים; וכל שיתקבץ מן
68 החלקים ששים - תשים אותו מעלה, ותוסיף אותה על
69 המעלות; וכשתקבץ המעלות, תשליף אותן שלש מאות
70 וששים שלש מאות וששים, והנשאר משלש מאות
71 וששים ולמטה, הוא שתופסין לחשבון.

72 יא. וכל החשבונות כלם, כשתרצה לגרע מנין ממנין -
73 אם יהיה זה שגורעין אותו יתר על זה שגורעין ממנו
74 אפלו בחלק אחד - תוסיף על זה שגורעין ממנו שלש
75 מאות וששים מעלות, כדי שיהא אפשר לגרע זה המנין
76 ממנו.

77 יב. כיצד? הרי שהצריך החשבון לגרע מאתים מעלות
78 וחמשים חלקים וארבעים שניות, סימן ר' נ' מ', ממאה
79 מעלות ועשרים חלקים וששים שניות, סימן ק' כ' ל'
80 - תוסיף על המאה שלש מאות וששים, יהיו המעלות
81 ארבע מאות וששים; ותתחיל לגרע השניות מן
82 השניות. תבוא לגרע ארבעים משלשים, אי אפשר;

יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ה
הלכות קידוש החדש

פרק יא

2 א. לפי שאמרנו בהלכות אלו, שבית דין היו מחשבין
3 בדקדוק יודעים אם יראה הירח או לא יראה [בליד
4 שלושים] - ידענו שכל מי שרוחו נכונה ולבו תאב
5 לדרךי החכמות ולעמד על הסודות [של העיבוד], יתאנה
6 לידע אותן הדרךים שמחשבין בהם - עד שידע אדם
7 אם יראה הירח בליל זה, או לא יראה.

8 ב. ודרךי החשבון, יש בהם מחלוקות גדולות בין חכמי
9 הגוים הקדמונים שחקרו על חשבון התקופות [זמן
10 הקפת השמש] והגימטריות [הנדסה ומתמטיקה]. ואנשים
11 חכמים גדולים נשתבשו בהם, ונתעלמו מהם דברים
12 ונולדו להם ספקות; ויש מי שמדקדק הרבה, ולא פגע
13 בדרך הנכונה בחשבון ראית הירח, אלא צלל במים
14 אדירים, והעלה חרש בידו.

15 ג. ולפי ארץ הנמים ורב הבדיקות והחקירות, נודע
16 למקצת החכמים דרכי חשבון זה; ועוד, שיש לנו
17 בעקרים אלו קבלות מפי החכמים וראיות שלא נכתבו
18 בספרים הידועים לכל. ומפני כל אלו הדרךים, כשר
19 בעיני לבאר דרכי חשבון זה, כדי שיהיה נכון לכל מי
20 שמלאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשות אותה.

21 ד. ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך, מפני שאין אנו
22 צריכין להם בזמן הזה; שאלו הדרךים, דרכים רחוקים
23 ועמקים הם, והוא סוד העבור [ראה ערכו בעמוד קנט]
24 שהיו החכמים הגדולים יודעים אותו, ואינן מוסרין
25 אותו לכל אדם אלא לסמוכים נבונים. אבל זה החשבון
26 בזמן שאין בית דין לקבע על הראיה שאנו מחשבין בו
27 היום, אפלו תינוקות של בית רבן מגיעין עד סופו,
28 בשלשה ארבעה ימים.

29 ה. שמה יתבונן חכם מחכמי האמות, או מחכמי ישראל
30 שלמדו חכמת יון, בדרךים אלו שאני מחשב בהן
31 לראית הירח - ויראה קרוב מעט במקצת הדרךים,
32 ויעלה על דעתו שנתעלם ממנו דבר זה ולא ידענו שיש
33 באותה הדרך קרוב. אל יעלה זה על דעתו - אלא כל
34 דבר שלא דקדקנו בו, מפני שידענו בעקרי הגימטריות
35 [החשבונות] בראיות ברורות, שאין דבר זה מפסיד
36 בדיעת הראיה, ואין חוששין לו; לפיכך לא דקדקנו
37 בו.

38 ו. וכן כשיראה בדרך מן הדרךים חסרון מעט מחשבון
39 הראוי לאותה הדרך - ככונה עשינו זה; לפי שיש פגור

47 ומעידים בבית דין. ומקום זה הוא נוטה מתחת הקו
48 השונה המסבב באמצע העולם כנגד רוח צפונית, בכמו
49 שמים ושלשים מעלות - עד חמש ושלשים, ועד תשע
50 ועשרים; וכן הוא נוטה מאמצע הישוב נראה ערכו
51 בעמוד קנט] כנגד רוח מערב, בכמו ארבע ועשרים
52 מעלות - עד שבע ועשרים, ועד אחת ועשרים.

53 **יום שני ה' תמוז ה'תשע"ה**

54 **פְּרָק יב**

55 א. מהלך השמש האמצעי ביום אחד, שהוא ארבע
56 ועשרים שעות, תשעה וחמשים חלקים ושמונה שניות
57 - סימנם נט"ח. נמצא מהלכה בעשרה ימים, תשע
58 מעלות ואחד וחמשים חלקים ושלש ועשרים שניות -
59 סימנם ט' נ"א כ"ג. ונמצא מהלכה במאה יום, שמונה
60 ותשעים מעלות ושלשה ושלשים חלקים ושלש
61 וחמשים שניות - סימנם צ"ח ל"ג נ"ג. ונמצא שארית
62 מהלכה בארבע יום, אחר שתשליף כל שלש מאות
63 וששים מעלות כמו שבארנו, מאתיים וחמש וששים
64 מעלות ושמונה ושלשים חלקים וחמשים שניות -
65 סימנם רס"ה ל"ח נ'. ונמצא שארית מהלכה בעשרת
66 אלפים יום, מאה שש ושלשים מעלות ושמונה ועשרים
67 חלקים ועשרים שניות - סימנם קל"ו כ"ח כ'. ועל
68 הדרך הזה, תכפל ותוציא מהלכה לכל מיני שתדעה;
69 וכן אם תרצה לעשות סימנין ידועים אצלך למהלכה
70 לשני ימים, ולשלשה, ולארבעה, עד עשרה - תעשה.
71 וכן אם תרצה להיות לך סימנין ידועים מוכנין למהלכה
72 לעשרים יום, ולשלשים, ולארבעים, עד מאה - תעשה;
73 ודבר גלוי הוא וידוע, מאחר שידעת מהלך יום אחד.
74 וראוי הוא להיות מוכן וידוע אצלך, מהלך אמצע
75 השמש [ראה ערכו בעמוד קנט] לתשעה ועשרים יום,
76 ולשלש מאות וארבעה וחמשים יום, שהם ימי שנת
77 הלבנה בזמן שחדשיה פסדרם - והיא הנקראת 'שנה
78 סדורה'; שבזמן שיהיו לך אמצעיות אלו מוכנין, יהיה
79 החשבון קל עליך לראית הירח, לפי שתשעה ועשרים
80 יום גמורים מליל הראיה עד ליל הראיה של חדש
81 הבא; וכן בכל חדש וחדש אין פחות מתשעה ועשרים
82 יום ולא יתר, שאין תפצנו בכל אלו החשבונות אלא
83 לדעת הראיה בלבד. וכן מליל הראיה של חדש זה עד
84 ליל הראיה לאותו החדש לשנה הבאה, שנה סדורה או
85 שנה יום אחד; וכן בכל שנה ושנה. ומהלך השמש
86 האמצעי לתשעה ועשרים יום, שמונה ועשרים מעלות
87 וחמשה ושלשים חלקים ושנה אחת - סימנם כ"ח ל"ה
88 א'; ומהלכה לשנה סדורה, שלש מאות ושמונה
89 וארבעים מעלות וחמשה וחמשים חלקים וחמש עשרה
90 שניות - סימנם שמ"ח נ"ה ט"ו.

1 תרים חלק אחד מן עשרים החלקים, ותעשה אותו
2 ששים שניות, ותוסיף על השלשים, ונמצאו השניות
3 תשעים; תגרע מהם הארבעים, ישאר חמשים שניות.
4 ותחזור לגרע החמשים חלקים מתשעה עשר חלקים,
5 שכבר הרימות מהם חלק אחד ועשיתו שניות - ואי
6 אפשר לגרע חמשים מתשעה עשר; לפיכך, תרים
7 מעלה אחת מן המעלות, ותעשה אותה ששים חלקים,
8 ותוסיף על התשעה עשר, ונמצאו החלקים תשעה
9 ושבעים; תגרע מהן החמשים, ישאר תשעה ועשרים
10 חלקים. ותחזור לגרע המאתים מעלות מן ארבע מאות
11 ותשע וחמשים מעלות, שכבר הרימות מעלה אחת
12 ועשיתו חלקים; ישאר מאתיים ותשע וחמשים מעלות.
13 ונמצא השאר, סימנו רנ"ט כ"ט נ'. ועל דרך זו, בכל
14 גרעון וגרעון. השמש והירח,
15 (יג), וכן שאר השבועה כוכבים - מהלך כל אחד ואחד
16 מהן בגלגל שלו, מהלך שנה: אין בו לא קלות, ולא
17 כבדות - אלא כמהלכו היום, כמו מהלכו אמש, כמו
18 מהלכו למחר, כמו מהלכו בכל יום ויום. וגלגלו של
19 כל אחד מהם, אף על פי שהוא מקיף את העולם, אין
20 הארץ באמצעו.
21 יד. לפיכך, אם תערוך [תשווה ביחס לגלגל המזלות]
22 מהלך כל אחד מהם לגלגל המקיף את העולם שהארץ
23 באמצעו, שהוא גלגל המזלות [ראה ערכו בעמוד קנט] -
24 ישתנה הלוכו, ונמצא מהלכו ביום זה בגלגל המזלות
25 פחות או יותר על מהלכו אמש או על מהלכו למחר.
26 זו. המהלך השנה שמהלך הכוכב או השמש או הירח
27 בגלגלו, הוא הנקרא 'אמצע המהלך' [ראה ערכו בעמוד
28 קא]; והמהלך שיהיה בגלגל המזלות שהוא פעמים
29 יותר ופעמים חסר - הוא המהלך האמתי [ראה ערכו
30 בעמוד קא], ובו יהיה מקום השמש או מקום הירח
31 האמתי.
32 זו. כבר אמרנו, שאלו הדרךכים שאנו מכארים בהלכות
33 אלו, אינן אלא לחשבון ראית הירח בלבד; לפיכך,
34 עשינו העקר [תאריך מתקופת הרמב"ם שממנו יתחיל
35 החשבון] שממנו מתחילין לעולם לחשבון זה, מתחלת
36 ליל חמישי שיומו יום שלישי לחדש ניסן משנה זו -
37 שהיא שנת שבע עשרה ממחזור מאתיים וששים, שהיא
38 שנת שמונה ושלשים ותשע מאות וארבעת אלפים
39 ליצירה, שהיא שנת תשע ושמונים וארבע מאות וארבע
40 לשטרות, שהיא שנת תשע ומאה וארבע לחשבון בית
41 שני. וזו היא השנה שאנו קוראים אותה 'שנת העקר'
42 בחשבון זה.
43 יז. ולפי שהראיה לא תהיה אלא בארץ ישראל, כמו
44 שבארנו, עשינו כל דרכי חשבון זה בנויים על עיר
45 ירושלים, ולשאר המקומות הסובבין אותה בכמו ששה
46 שבועה ימים - שבהם רואין את הירח תמיד, ובאים

47 ותקבץ מהלכו לכל השנים והימים שתמצא ותוסיף על
 48 העקר, ויצא לך מקומו במהלך אמצעי. וכן תעשה
 49 בגבה השמש - תוסיף מהלכו באותם הימים או השנים
 50 על העקר, ויצא לך מקום גבה השמש לאותו היום
 51 שתמצא. וכן אם תמצא לעשות לך עקר אחר שתתחיל
 52 ממנו חוץ מעקר זה שהתחלנו ממנו בשנה זו, כרי
 53 שיהיה אותו עקר בתחלת שנת מחזור ידוע, או בתחלת
 54 מאה מן המאות - הרשות בידך. ואם תמצא להיות
 55 העקר שתתחיל ממנו משנים שעברו קדם עקר זה, או
 56 לאחר כמה שנים מעקר זה - הדרך ידועה. כיצד היא
 57 הדרך? כבר ידעת מהלך השמש לשנה סדורה, ומהלכה
 58 לתשעה ועשרים יום, ומהלכה ליום אחד. ודבר ידוע,
 59 שהשנה שחדשיה שלמים, היא יתרה על הסדורה יום
 60 אחד; והשנה שחדשיה חסרין, היא חסרה מן הסדורה
 61 יום אחד. והשנה המעברת, אם יהיו חדשיה פסדון,
 62 תהיה יתרה על השנה הסדורה שלשים יום; ואם היו
 63 חדשיה שלמים, היא יתרה על הסדורה אחד ושלשים
 64 יום; ואם היו חדשיה חסרין, היא יתרה על הסדורה
 65 תשעה ועשרים יום. ומאחר שכל הדברים האלו
 66 ידועים, תוציא מהלך אמצע השמש לכל השנים
 67 והימים שתמצא, ותוסיף על העקר שעשינו - ויצא לך
 68 אמצע ליום שתמצא משנים הבאות, ותעשה אותו
 69 היום עקר; או תגרע האמצע שהוצאת מן העקר
 70 שעשינו, ויצא לך העקר ליום שתמצא משנים שעברו,
 71 ותעשה אותו אמצע עקר. וכזה תעשה באמצע הירח
 72 ושאר הפוכים, אם יהיו ידועים לך. וכבר נתבאר לך
 73 מכלל דברינו, שכשם שתדע אמצע השמש לכל יום
 74 שתמצא מימים הבאים, כך תדע אמצע לך לכל יום
 75 שתמצא מימים שעברו.

יום שלישי ו' תמוז ה'תשע"ה

פְּרָק יג

76 **א.** אם תמצא לידע מקום השמש האמתי [ראה ערכו
 77 בעמוד קנט] בכל יום שתמצא, תוציא תחלה מקומה
 78 האמצעי [ראה ערכו בעמוד קנט] לאותו היום על הדרך
 79 שבארנו, ותוציא מקום גבה השמש, ותגרע מקום גבה
 80 השמש ממקום השמש האמצעי. והנשאר, הוא הנקרא
 81 'מסלול השמש' [ראה ערכו בעמוד קנט].
 82 **ב.** ותראה כמה מצלות הוא מסלול השמש: אם יהיה
 83 המסלול פחות ממאה ושמונים מצלות, תגרע מנת
 84 המסלול [ראה ערכו בעמוד קנט] ממקום השמש
 85 האמצעי; ואם יהיה המסלול יותר על מאה ושמונים
 86 מצלות עד שלש מאות וששים, תוסיף מנת המסלול על
 87 מקום השמש האמצעי. ומה שיהיה אחר שתוסיף עליו
 88 או תגרע ממנו, הוא המקום האמתי.
 89

1 **ב.** נקדה אחת יש בגלגל השמש [ראה ערכו בעמוד
 2 קנט], וכן בשאר גלגלי השבעה כוכבים, בעת שיהיה
 3 הפוכב בה, יהיה גבוה מעל הארץ כל מאדו; ואותה
 4 הנקדה של גלגל השמש ושאר הפוכבים חוץ מן הירח,
 5 סובבת בשנה, ומהלכה בכל שבעים שנה בקרוב, מעלה
 6 אחת. ונקדה זו, היא הנקראת 'גבה'. גבה השמש [ראה
 7 ערכו בעמוד קנט] - מהלכה בכל עשרה ימים, שנה
 8 אחת וחצי שנה, שהיא שלשים שלשיות; נמצא
 9 מהלכו במאה יום, חמש עשרה שניות, ומהלכו בארץ
 10 יום, שני חלקים ושלשים שניות; ומהלכו בעשרת
 11 אלפים יום, חמשה ועשרים חלקים. ונמצא מהלכו
 12 לתשעה ועשרים יום, ארבע שניות; ומהלכו בשנה
 13 סדורה, שלש וחמשים שניות. כבר אמרנו, שהעקר
 14 שממנו ההתחלה בחשבון זה, הוא מתחלת ליל חמשי
 15 שיומו שלישי לחדש ניסן משנת שמונה ושלשים ותשע
 16 מאות וארבעת אלפים לציירה. ומקום השמש במהלכה
 17 האמצעי היה בעקר הזה, בשבע מצלות ושלשה חלקים
 18 ושתים ושלשים שניות ממזל טלה - סימן ז' ג' ל"ב;
 19 ומקום גבה השמש היה בעקר זה, בשש ועשרים
 20 מצלות וחמשה וארבעים חלקים ושמונה שניות ממזל
 21 תאומים - סימן כ"ו מ"ה ח'. כשתמצא לידע מקום
 22 השמש במהלכה האמצעי בכל זמן שתמצא, תקח מנין
 23 הימים שמתחלת יום העקר עד היום שתמצא, ותוציא
 24 מהלכה האמצעי באותן הימים מן הסימנין שהודענו;
 25 ותוסיף הכל על העקר, ותקבץ כל מין עם מינו.
 26 והיוצא, הוא מקום השמש במהלכה האמצעי לאותו
 27 היום. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום השמש האמצעי
 28 בתחלת ליל השבת שיומו ארבעה עשר יום לחדש תמוז
 29 משנה זו, שהיא שנת העקר - מצינו מנין הימים מיום
 30 העקר עד תחלת יום זה שאנו רוצים לידע מקום השמש
 31 בו, מאה יום; לקחנו אמצע מהלכה למאה יום, שהוא
 32 צ"ח ל"ג נ"ג, והוספנו על העקר, שהוא ז' ג' ל"ב. ויצא
 33 מן החשבון, מאה וחמש מצלות ושבעה ושלשים
 34 חלקים וחמש ועשרים שניות - סימן ק"ה ל"ז כ"ה;
 35 ונמצא מקומה במהלך אמצעי בתחלת ליל זה, במזל
 36 סרטן בחמש עשרה מצלות בו ושבעה ושלשים חלקים
 37 ממעלת שש עשרה. והאמצע שייצא בחשבון זה,
 38 פעמים יהיה בתחלת הלילה בשנה, או קדם שקיעת
 39 החמה בשעה, או אחר שקיעת החמה בשעה; ודבר זה
 40 לא תחוש לו בשמש בחשבון הראיה, שתרי אנו
 41 משלימים קרוב זה [מעגלים' בחשבון] כשנחשב לאמצע
 42 הירח. ועל הדרך הזאת תעשה תמיד לכל עת שתמצא,
 43 ואפלו אחר אלף שנים - שתקבץ כל השארית ותוסיף
 44 על העקר, ויצא לך המקום האמצעי; וכן תעשה באמצע
 45 הירח, ובאמצע כל כוכב וכוכב - מאחר שתדע מהלכו
 46 ביום אחד כמה הוא, ותדע העקר שממנו תתחיל,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ז' תמוז - ספר זמנים - הלכות קידוש החודש קמט

מתוך מהדורת חזק

47 ח. וכן אלו הנה המסלול שבע וששים, היתה מנתו
 48 מעלה אחת ושמונה וארבעים חלק. ועל דרך זו תעשה
 49 בכל מסלול שיהיה במנינו אחדים עם העשרות, בין
 50 בחשבון השמש בין בחשבון הירח.
 51 ז. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום השמש האמתי
 52 בתחלת ליל השבת ארבעה עשר יום לחדש תמוז משנה
 53 זו - תוציא אמצע השמש תחלה לעת הזאת, וסימנו
 54 ק"ה ל"ז כ"ה כמו שבארנו; ותוציא מקום גבה השמש
 55 לעת הזאת, יצא לך סימנו פ"ו מ"ה כ"ג. ותגרע מקום
 56 הגבה מן האמצעי, יצא לך המסלול שמונה עשרה
 57 מעלות ושנים וחמשים חלקים ושתי שניות - סימנם
 58 י"ח נ"ב ב'. ואל תקפיד בכל מסלול על החלקים, אלא
 59 אם יהיו פחות משלשים אל תפנה אליהם; ואם היו
 60 שלשים או יותר, תחשב אותם מעלה אחת, ותוסיף
 61 אותה על מנין מעלות המסלול. לפיכך, יהיה מסלול זה
 62 תשע עשרה מעלות, ותהיה מנתו על הדרך שבארנו
 63 שמונה ושלושים חלקים.
 64 י. ולפי שהמסלול הזה היה פחות ממאה ושמנים,
 65 תגרע הפנה שהיא שמונה ושלושים חלקים מאמצע
 66 השמש, ישאר מאה וארבע מעלות ותשעה וחמשים
 67 חלקים וחמש ועשרים שניות - סימנם ק"ד נ"ט כ"ה.
 68 ונמצא מקום השמש האמתי בתחלת ליל זה, במזל
 69 סרטן בחמש עשרה מעלות בו, פחות שניות. ואל תפנה
 70 אל השניות כלל, לא במקום השמש, ולא במקום הירח,
 71 ולא בשאר השבונות הראיה - אלא חקר על החלקים
 72 בלבד; ואם יהיו השניות קרוב לשלשים, עשה אותם
 73 חלק והוסיפו על החלקים.
 74 יא. ומאחר שתדע מקום השמש בכל עת שתראה, תדע
 75 יום התקופה האמתי כל תקופה שתראה, בין תקופות
 76 הבאות אחר עקר זה שממנו התחלנו, בין תקופות
 77 שעברו משנים קדמוניות.

יום רביעי ז' תמוז ה'תשע"ה

פרק יד

80 א. הירח, שני מהלכים אמצעיים יש לו - הירח עצמו
 81 מסבב בגלגל קטן שאינו מקיף את העולם, ומהלכו
 82 האמצעי באותו הגלגל הקטן נקרא 'אמצע
 83 המסלול' [ראה ערכו בעמוד קנט]; והגלגל הקטן עצמו
 84 מסבב בגלגל גדול המקיף את העולם, ומהלך אמצעי
 85 זה של גלגל הקטן באותו הגלגל הגדול המקיף את
 86 העולם, הוא הנקרא 'אמצע הירח' [ראה ערכו בעמוד
 87 קנט]. מהלך אמצע הירח ביום אחד, שלש עשרה
 88 מעלות ועשרה חלקים וחמש ושלושים שניות - סימנם
 89 י"ג ל"ה.
 90 ב. נמצא מהלכו בעשרה ימים, מאה ואחת ושלושים

1 ג. ודע, שאם יהיה המסלול מאה ושמנים בשנה, או
 2 שלש מאות וששים - אין לו מנה, אלא יהיה המקום
 3 האמצעי הוא המקום האמתי.
 4 ד. וכמה היא מנת המסלול? אם יהיה המסלול עשר
 5 מעלות, תהיה מנתו עשרים חלקים; ואם יהיה עשרים
 6 מעלות, תהיה מנתו ארבעים חלקים; ואם יהיה שלשים
 7 מעלות, תהיה מנתו שמונה וחמשים חלקים; ואם יהיה
 8 ארבעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה עשר
 9 חלקים; ואם יהיה חמשים מעלות, תהיה מנתו מעלה
 10 אחת ותשעה ועשרים חלקים; ואם יהיה ששים מעלות,
 11 תהיה מנתו מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים; ואם
 12 יהיה שבעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ואחד
 13 וחמשים חלקים; ואם יהיה שמונים מעלות, תהיה מנתו
 14 מעלה אחת ושבעה וחמשים חלקים; ואם יהיה תשעים
 15 מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה וחמשים
 16 חלקים; ואם יהיה מאה, תהיה מנתו מעלה אחת
 17 ושמונה וחמשים חלקים; ואם יהיה מאה ועשר, תהיה
 18 מנתו מעלה אחת ושלשה וחמשים חלקים; ואם יהיה
 19 מאה ועשרים, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה
 20 וארבעים חלקים; ואם יהיה מאה ושלושים, תהיה מנתו
 21 מעלה אחת ושלשה ושלושים חלקים; ואם יהיה מאה
 22 וארבעים, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה עשר חלקים;
 23 ואם יהיה מאה וחמשים, תהיה מנתו מעלה אחת וחלק
 24 אחד; ואם יהיה מאה וששים, תהיה מנתו שנים
 25 וארבעים חלקים; ואם יהיה מאה ושבעים, תהיה מנתו
 26 אחד ועשרים חלקים; ואם יהיה מאה ושמנים בשנה,
 27 אין לו מנה כמו שבארנו, אלא מקום השמש האמצעי,
 28 הוא מקומה האמתי.
 29 ח. היה המסלול יותר על מאה ושמנים מעלות - תגרע
 30 אותו משלש מאות וששים מעלות, ותדע מנתו. כיצד?
 31 הרי שהיה המסלול מאתים מעלות - תגרע אותו משלש
 32 מאות וששים, ישאר מאה וששים מעלות; וכבר
 33 הודענו, שמנת מאה וששים מעלות, שנים וארבעים
 34 חלקים - וכן מנת המאתים, שנים וארבעים חלקים.
 35 ו. וכן אם היה המסלול שלש מאות מעלות - תגרע
 36 אותו משלש מאות וששים, ישאר ששים; וכבר ידעת,
 37 שמנת ששים מעלות, מעלה אחת ואחד וארבעים
 38 חלקים - וכן היא מנת השלש מאות מעלות. ועל הדרך
 39 זו, בכל מנין ומנין.
 40 ז. הרי שהיה המסלול חמש וששים מעלות - וכבר
 41 ידעת שמנת הששים, היא מעלה אחת ואחד וארבעים
 42 חלק, ומנת השבעים, היא מעלה אחת ואחד וחמשים
 43 חלקים; נמצא בין שתי המנות עשרה חלקים, ולפי
 44 חשבון המעלות יהיה לכל מעלה חלק אחד - ויהיה
 45 מנת המסלול שהוא חמש וששים, מעלה אחת וששה
 46 וארבעים חלקים.

47 תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר חלקים; ואם
 48 תהיה השמש מתחלת מזל תאומים עד תחלת מזל
 49 ארזה, תוסיף על אמצע הירח שלשים חלקים; ואם
 50 תהיה השמש מתחלת מזל ארזה עד חצי מזל בתולה,
 51 תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר חלקים; ואם
 52 תהיה השמש מחצי מזל בתולה עד חצי מזל מאזניים,
 53 הנח אמצע הירח כמות שהוא; ואם תהיה השמש
 54 מחצי מזל מאזניים עד תחלת מזל קשת, תגרע מאמצע
 55 הירח חמשה עשר חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת
 56 מזל קשת עד תחלת מזל דלי, תגרע מאמצע הירח
 57 שלשים חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל דלי
 58 עד חצי דגים, תגרע מאמצע הירח חמשה עשר
 59 חלקים.
 60 ו. ומה שיהיה האמצע אחר שתוסיף עליו, או תגרע
 61 ממנו, או תניח אותו כמות שהוא - הוא אמצע הירח
 62 לאחר שקיעת החמה בכמו שליש שעה באותו הזמן
 63 שתוציא האמצע לו, וזה הוא הנקרא 'אמצע הירח'
 64 לשעת הראיה'.

יום חמישי ח' תמוז ה'תשע"ה

פֶּרֶק טו

65 **א.** אם תרצה לידע מקום הירח האמתי [ראה ערכו
 66 בעמוד קנט] בכל יום שתראה, תוציא תחלה אמצע
 67 הירח לשעת הראיה לאותו הלילה שתראה, וכן תוציא
 68 אמצע המסלול ואמצע השמש לאותו העת. ותגרע
 69 אמצע השמש מאמצע הירח, והנשאר תכפל אותו - וזה
 70 הוא הנקרא 'מרחק הכפול' [ראה ערכו בעמוד קנט].
 71 **ב.** וכבר הודענו, שלא באנו בכל אלו החשבונות
 72 שעשינו בפרקים אלו, אלא לידע ראית הירח; ולעולם
 73 אי אפשר שיהיה מרחק זה הכפול כליל הראיה שראת
 74 בה הירח, אלא מחמש מעלות עד שתים וששים מעלות
 75 - ואי אפשר שיוסיף על זה, ולא יגרע ממנו.
 76 **ג.** הואיל והדבר בן, התבונן במרחק זה הכפול - אם
 77 יהיה המרחק הכפול חמש מעלות או קרוב לחמש, אין
 78 חוששין לתוספת ולא תוסיף כלום; ואם יהיה המרחק
 79 הכפול משש מעלות עד אחת עשרה מעלות, תוסיף על
 80 אמצע המסלול מעלה אחת; ואם יהיה מרחק הכפול
 81 משתים עשרה מעלות עד שמונה עשרה מעלות, תוסיף
 82 על אמצע המסלול שתי מעלות; ואם יהיה המרחק
 83 הכפול מתשע עשרה מעלות עד ארבע ועשרים מעלות,
 84 תוסיף על אמצע המסלול שלש מעלות; ואם יהיה
 85 המרחק הכפול מחמש ועשרים מעלות עד אחת
 86 ושלושים מעלות, תוסיף על אמצע המסלול ארבע
 87 מעלות; ואם יהיה המרחק הכפול משתים ושלושים
 88 מעלות עד שמונה ושלושים מעלות, תוסיף על אמצע

1 מעלות וחמשה וארבעים חלקים וחמשים שניות -
 2 סימנם ק"א מ"ה נ'. ונמצא שארית מהלכו במאה יום,
 3 מאתים ושבע ושלושים מעלות ושמונה ושלושים חלקים
 4 ושלש ועשרים שניות - סימנם רל"ז ל"ח כ"ג. ונמצא
 5 שארית מהלכו בארץ יום, מאתים ושש עשרה מעלות
 6 ושלשה ועשרים חלקים וחמשים שניות - סימנם רי"ו
 7 כ"ג נ'. ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים יום, שלש
 8 מעלות ושמונה וחמשים חלקים ועשרים שניות -
 9 סימנם ג' נ"ח כ'. ונמצא שארית מהלכו בתשעה
 10 ועשרים יום, שתים ועשרים מעלות וששה חלקים ושש
 11 וחמשים שניות - סימנם כ"ב ו' נ"ו. ונמצא שארית
 12 מהלכו בשנה סדורה, שלש מאות וארבע וארבעים
 13 מעלות וששה ועשרים חלקים ושלש וארבעים שניות
 14 - סימן להם, שמ"ד כ"ו מ"ג. ועל דרך זו, תכפל לכל
 15 מנין ימים או שנים שתראה.
 16 **ג.** ומהלך אמצע המסלול ביום אחד, שלש עשרה
 17 מעלות ושלשה חלקים וארבע וחמשים שניות - סימנם
 18 י"ג ג' נ"ד. נמצא מהלכו בעשרה ימים, מאה ושלושים
 19 מעלות תשעה ושלושים חלקים בלא שניות - סימנם
 20 ק"ל ל"ט. ונמצא שארית מהלכו במאה יום, מאתים
 21 ושש ועשרים מעלות ותשעה ועשרים חלקים ושלש
 22 וחמשים שניות - סימנם רכ"ו כ"ט נ"ג. ונמצא שארית
 23 מהלכו בארץ יום, מאה וארבע מעלות ושמונה
 24 וחמשים חלקים וחמשים שניות - סימנם ק"ד נ"ח נ'.
 25 ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים יום, שלש מאות
 26 ותשע ועשרים מעלות ושמונה וארבעים חלקים
 27 ועשרים שניות - סימנם שכ"ט מ"ח כ'. ונמצא שארית
 28 מהלכו לתשעה ועשרים יום, שמונה עשרה מעלות
 29 ושלשה וחמשים חלקים וארבע שניות - סימנם י"ח נ"ג
 30 ד'.
 31 **ד.** ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה, שלש מאות
 32 וחמש מעלות ושלש עשרה שניות בלא חלקים - סימנם
 33 ש"ה י"ג. מקום אמצע הירח היה בתחלת ליל חמישי
 34 שהוא העקר לחשבונות אלו, במזל שור מעלה אחת
 35 וארבעה עשר חלקים ארבעים ושלש שניות - סימנם א'
 36 י"ד מ"ג. ואמצע המסלול היה בעקר זה, ארבע
 37 ושמונים מעלות ושמונה ועשרים חלקים ושתיים
 38 וארבעים שניות - סימנם פ"ד כ"ח מ"ב. מאחר שתדע
 39 מהלך אמצע הירח, והאמצע שהוא העקר שעליו
 40 תוסיף, תדע מקום אמצע הירח בכל עת שתראה, על
 41 הדרך שעשית באמצע השמש; ואחר שתוציא אמצע
 42 הירח לתחלת הלילה שתראה - התבונן בשמש, ודע
 43 באי זה מזל הוא.
 44 **ה.** אם יהיה השמש מחצי מזל דגים עד חצי מזל
 45 טלה, תניח אמצע הירח כמות שהוא; ואם תהיה
 46 השמש מחצי מזל טלה עד תחלת מזל תאומים,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ט' תמוז - ספר זמנים - הלכות קידוש החודש קנא

מתוך מהדורת חזק

47 וְשִׁבְעִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ תְּשֻׁעָה וְחֻמְשֵׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
48 מֵאָה וּשְׁמוֹנִים בְּשָׁנָה, אֵין לוֹ מְנָה כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ - אֲלֵא
49 מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמֻצְעִי, הוּא הַמְּקוֹם הָאֲמַתִּי.
50 ז. וְאִם יִהְיֶה הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן יָתֵר עַל מֵאָה וּשְׁמוֹנִים
51 מְעֻלוֹת, תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים, וְתִדְעַ מְנַתוֹ,
52 כְּדֶרֶךְ שְׁעֻשִׁית בְּמִסְלּוֹל הַשָּׁמֶשׁ; וְכֵן אִם יִהְיֶה בְּמִנְיָן
53 הַמְּסֻלּוֹל אַחַדִּים עִם הַעֲשָׂרוֹת, תִּקַּח מִן הַיָּתֵר שְׁבִינֵי שְׁתֵּי
54 הַמְּנֹת כְּפִי הָאֲחָדִים. כְּדֶרֶךְ שְׁבִיאָנוּ בְּמִסְלּוֹל הַשָּׁמֶשׁ
55 בְּמֵנֹת שְׁלוֹ, כִּף תְּעֻשָׂה בְּמִסְלּוֹל הַנִּכּוֹן בְּמֵנֹת שְׁלוֹ.
56 ח. בִּיצֵד? הֲרִי שְׂרָצִינוּ לִידַע מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמַתִּי
57 בַתְּחִלָּתָ לַיִל עָרֵב שֶׁבַת שְׁיֹמוֹ שְׁנֵי לְחֹדֶשׁ אֵיךְ מִשְׁנָה זֹו
58 שְׁהִיא שְׁנַת הָעֶקֶר - וּמִנְיָן הַיָּמִים הַגְּמוּרִים שְׁמַתְחֵלָת
59 לַיִל הָעֶקֶר עַד תְּחִלָּתָ לַיִל זֶה שְׁאָנוּ רוֹצִים לִידַע מְקוֹם
60 הַיָּרֵחַ הָאֲמַתִּי בּוֹ, תְּשֻׁעָה וְעֶשְׂרִים; תּוֹצִיא אֲמֻצְעַ הַשָּׁמֶשׁ
61 תְּחִלָּה לְלֵיל זֶה, יֵצֵא לָךְ אֲמֻצְעָה חֲמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים מְעֻלוֹת
62 וּשְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְשֹׁלֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת -
63 סִימְנָם ל"ה ל"ח ל"ג; וְתּוֹצִיא אֲמֻצְעַ הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת
64 הָרְאִיָּה לְעַת זֹו, יֵצֵא לָךְ אֲמֻצְעוֹ שְׁלֹשׁ וְחֻמְשֵׁים מְעֻלוֹת
65 וְשֹׁשֶׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְחֲשַׁע וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת - סִימְנָם
66 ג' ל"ו ל"ט; וְתּוֹצִיא אֲמֻצְעַ הַמְּסֻלּוֹל לְעַת זֹו, יֵצֵא לָךְ
67 אֲמֻצְעוֹ מֵאָה וְשֹׁלֵשׁ מְעֻלוֹת וְאֶחָד וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְשֹׁשׁ
68 וְאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת - סִימְנָם ק"ג כ"א מ"ו; תִּגְרַע אֲמֻצְעַ
69 הַשָּׁמֶשׁ מֵאֲמֻצְעַ הַיָּרֵחַ, יִשְׁאָר שְׁבַע עֲשָׂרָה מְעֻלוֹת
70 וּשְׁמוֹנָה וְחֻמְשֵׁים חֲלָקִים וְשֹׁשׁ שְׁנִיּוֹת - וְזֶה הוּא
71 הַמְּרֻחָק; תִּכְפַּל אוֹתוֹ, יֵצֵא לָךְ הַמְּרֻחָק הַכְּפוּל חֲמֵשׁ
72 וּשְׁלֹשִׁים מְעֻלוֹת וְשֹׁשֶׁה וְחֻמְשֵׁים חֲלָקִים וּשְׁתֵּים עֲשָׂרָה
73 שְׁנִיּוֹת - סִימְנָם ל"ה ג' י"ב; לְפִיכֶךָ תּוֹסִיף עַל אֲמֻצְעַ
74 הַמְּסֻלּוֹל חֲמֵשׁ מְעֻלוֹת, כְּמוֹ שְׁהוֹדַעְנוּ, וְיֵצֵא לָךְ הַמְּסֻלּוֹל
75 הַנִּכּוֹן, מֵאָה וּשְׁמוֹנָה מְעֻלוֹת וְאֶחָד וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים, וְאֵין
76 מְקַפִּידִין עַל הַחֲלָקִים בְּמִסְלּוֹל, כְּדֶרֶךְ שְׁבִיאָנוּ בְּשִׁמְשׁ.
77 ז. וּבִאֲנוּ לְחַקֵּר [לחשב] עַל מְנַת זֶה הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן,
78 שְׁהוּא מֵאָה וּשְׁמוֹנָה - נִמְצְאָתָ מְנָה שְׁלוֹ חֲמֵשׁ מְעֻלוֹת
79 וְחֶלֶק אֶחָד; וּלְפִי שֶׁהַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן הִיָּה פְּחוּת מֵמֵאָה
80 וּשְׁמוֹנִים, תִּגְרַע הַמְּנָה שֶׁהוּא חֲמֵשׁ מְעֻלוֹת וְחֶלֶק אֶחָד
81 מִן אֲמֻצְעַ הַיָּרֵחַ; יִשְׁאָר שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים מְעֻלוֹת וְחֻמְשָׁה
82 וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְחֲשַׁע וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת; תְּעֻשָׂה הַשְּׁנִיּוֹת
83 חֶלֶק, וְתּוֹסִיף עַל הַחֲלָקִים. וְנִמְצְאָ מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמַתִּי
84 בְּשֻׁעָה זֹו, בְּמִזְל שׁוֹר בְּשְׁמוֹנָה עֲשָׂרָה מְעֻלוֹת וְשֹׁשֶׁה
85 וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים מִמְּעֻלַת חֲשַׁע עֲשָׂרָה - סִימְנָם י"ח ל"ו.
86 וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה תִּדְעַ מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמַתִּי בְּכָל עַת רְאִיָּה
87 שְׁתִּרְצָה, מַתְּחִלָּתָ שְׁנָה זֹו שְׁהִיא הָעֶקֶר, עַד סוֹף הָעוֹלָם.

1 הַמְּסֻלּוֹל חֲמֵשׁ מְעֻלוֹת; וְאִם יִהְיֶה הַמְּרֻחָק הַכְּפוּל מִתְּשַׁע
2 וּשְׁלֹשִׁים מְעֻלוֹת עַד חֲמֵשׁ וְאַרְבָּעִים מְעֻלוֹת, תּוֹסִיף עַל
3 אֲמֻצְעַ הַמְּסֻלּוֹל שֹׁשׁ מְעֻלוֹת; וְאִם יִהְיֶה הַמְּרֻחָק הַכְּפוּל
4 מִשֹּׁשׁ וְאַרְבָּעִים מְעֻלוֹת עַד אַחַת וְחֻמְשֵׁים מְעֻלוֹת,
5 תּוֹסִיף עַל אֲמֻצְעַ הַמְּסֻלּוֹל שְׁבַע מְעֻלוֹת; וְאִם יִהְיֶה
6 הַמְּרֻחָק הַכְּפוּל מִשְׁתֵּים וְחֻמְשֵׁים מְעֻלוֹת עַד תְּשַׁע
7 וְחֻמְשֵׁים מְעֻלוֹת, תּוֹסִיף עַל אֲמֻצְעַ הַמְּסֻלּוֹל שְׁמוֹנָה
8 מְעֻלוֹת; וְאִם יִהְיֶה הַמְּרֻחָק הַכְּפוּל מִשְׁשֵׁים מְעֻלוֹת עַד
9 שְׁלֹשׁ וְשָׁשִׁים מְעֻלוֹת, תּוֹסִיף עַל אֲמֻצְעַ הַמְּסֻלּוֹל תְּשַׁע
10 מְעֻלוֹת. וּמָה שְׁיִהְיֶה אֲמֻצְעַ הַמְּסֻלּוֹל אַחַר שְׁתּוֹסִיף עָלָיו
11 מְעֻלוֹת אֵלוֹ, הוּא הַנִּקְרָא 'מְסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן' [ראה ערכו
12 בעמוד קנט].
13 ד. וְאַחַר כִּף תִּרְצָה כְּמָה מְעֻלוֹת הוּא הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן -
14 אִם הִיָּה פְּחוּת מֵמֵאָה וּשְׁמוֹנִים מְעֻלוֹת, תִּגְרַע מְנַת
15 הַמְּסֻלּוֹל הַזֶּה הַנִּכּוֹן מֵאֲמֻצְעַ הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרְאִיָּה; וְאִם
16 הִיָּה הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן יוֹתֵר עַל מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מְעֻלוֹת עַד
17 שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים, תּוֹסִיף מְנַת זֶה הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן עַל
18 אֲמֻצְעַ הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרְאִיָּה. וּמָה שְׁיִהְיֶה הָאֲמֻצְעַ אַחַר
19 שְׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ, הוּא מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמַתִּי
20 לְשַׁעַת הָרְאִיָּה.
21 ה. וְדַע, שְׁאִם יִהְיֶה הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן מֵאָה וּשְׁמוֹנִים
22 בְּשָׁנָה, אוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים בְּשָׁנָה - אֵין לוֹ מְנָה,
23 אֲלֵא יִהְיֶה מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמֻצְעִי לְשַׁעַת הָרְאִיָּה, הוּא
24 מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמַתִּי.
25 ו. וְכִמָּה הוּא מְנַת הַמְּסֻלּוֹל? אִם יִהְיֶה הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן
26 עֶשֶׂר מְעֻלוֹת, תִּהְיֶה מְנַתוֹ חֻמְשֵׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
27 הַמְּסֻלּוֹל הַנִּכּוֹן עֶשְׂרִים מְעֻלוֹת, תִּהְיֶה מְנַתוֹ מְעֻלָּה אַחַת
28 וּשְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה הַמְּסֻלּוֹל שְׁלֹשִׁים,
29 תִּהְיֶה מְנַתוֹ שְׁתֵּי מְעֻלוֹת וְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים; וְאִם
30 יִהְיֶה אַרְבָּעִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ שְׁלֹשׁ מְעֻלוֹת וּשְׁלֹשֶׁה
31 חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה חֻמְשֵׁים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ שְׁלֹשׁ מְעֻלוֹת
32 וְאַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה שָׁשִׁים, תִּהְיֶה
33 מְנַתוֹ אַרְבַּע מְעֻלוֹת וְשֹׁשֶׁה עֶשֶׂר חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
34 שְׁבַעִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ אַרְבַּע מְעֻלוֹת וְאֶחָד וְאַרְבָּעִים
35 חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה שְׁמוֹנִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ חֲמֵשׁ מְעֻלוֹת;
36 וְאִם יִהְיֶה תְּשַׁעִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ חֲמֵשׁ מְעֻלוֹת וְחֻמְשָׁה
37 חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מֵאָה, תִּהְיֶה מְנַתוֹ חֲמֵשׁ מְעֻלוֹת
38 וּשְׁמוֹנָה חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְעֶשֶׂר, תִּהְיֶה מְנַתוֹ
39 אַרְבַּע מְעֻלוֹת וְחֻמְשָׁה וְחֻמְשֵׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מֵאָה
40 וְעֶשְׂרִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ אַרְבַּע מְעֻלוֹת וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים;
41 וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ אַרְבַּע מְעֻלוֹת
42 וְאֶחָד עֶשֶׂר חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְאַרְבָּעִים, תִּהְיֶה
43 מְנַתוֹ שְׁלֹשׁ מְעֻלוֹת וּשְׁלֹשֶׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
44 מֵאָה וְחֻמְשֵׁים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ שְׁתֵּי מְעֻלוֹת וּשְׁמוֹנָה
45 וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְשָׁשִׁים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ
46 מְעֻלָּה אַחַת וְשֹׁשֶׁה וְחֻמְשֵׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מֵאָה

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ה

פֶּרֶק טז

א. העגולה [ראה ערכו בעמוד קנט] שְׁסוֹכֵב בָּהּ הַיָּרֵחַ

47 וְשֵׁלֶשׁ וְעֶשְׂרִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם קע"ז ל' כ"ג; וְזֶה הוּא
 48 מְקוֹם הָרֹאשׁ, וְאֵל תִּפְנֶה אֶל הַשְּׁנֵי יוֹת. נִמְצָא מְקוֹם
 49 הָרֹאשׁ, בְּמִזְל בְּתוֹלָה בְּשִׁבְעַת וְעֶשְׂרִים מַעְלוֹת וְשֵׁלֶשִׁים
 50 חֲלָקִים; וּמְקוֹם הַזָּנָב כְּנֶגְדוֹ, בְּמִזְל דָּגִים בְּשִׁבְעַת וְעֶשְׂרִים
 51 מַעְלוֹת וְשֵׁלֶשִׁים חֲלָקִים.
 52 ו. לְעוֹלָם יִהְיֶה בֵּין הָרֹאשׁ וּבֵין הַזָּנָב, חֲצֵי הַגִּלְגַּל
 53 בְּשִׁנּוּי; לְפִיכָף, כָּל מִזְל שֶׁתִּמְצָא בוֹ מְקוֹם הָרֹאשׁ, יִהְיֶה
 54 הַזָּנָב בְּמִזְל שְׁבִיעֵי מִמֶּנּוּ בְּכִמוֹ בְּמִנְיַן הַמַּעְלוֹת וְהַחֲלָקִים
 55 בְּשִׁנּוּי - אִם יִהְיֶה הָרֹאשׁ בְּעֶשְׂרֵת מַעְלוֹת בְּמִזְל פְּלוּגֵי,
 56 יִהְיֶה הַזָּנָב בְּעֶשְׂרֵת מַעְלוֹת מִמִּזְל שְׁבִיעֵי מִמֶּנּוּ.
 57 ז. וּמֵאַחַר שֶׁתִּדַּע מְקוֹם הָרֹאשׁ וּמְקוֹם הַזָּנָב וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ
 58 הָאֲמִתִּי, הַתְּבוּנָה בְּשֵׁלֶשֶׁתָם - אִם מִצֵּאת הַיָּרֵחַ עִם הָרֹאשׁ
 59 אוֹ עִם הַזָּנָב בְּמַעְלָה אַחַת וְחֲלָק אֶחָד, תִּדַּע שְׁאִין הַיָּרֵחַ
 60 נוֹטָה לֹא לְצַפּוֹן הַשָּׁמֶשׁ וְלֹא לְדְרוֹמָה; וְאִם רְאִיתָ הַיָּרֵחַ
 61 לְפָנֵי מְקוֹם הָרֹאשׁ וְהוּא הוֹלֵךְ כְּנֶגְדַת הַזָּנָב, תִּדַּע שֶׁהַיָּרֵחַ
 62 נוֹטָה לְצַפּוֹן הַשָּׁמֶשׁ; וְאִם הָיָה הַיָּרֵחַ לְפָנֵי מְקוֹם הַזָּנָב
 63 וְהָיָה הוּא הוֹלֵךְ כְּנֶגְדַת הָרֹאשׁ, תִּדַּע שֶׁהַיָּרֵחַ נוֹטָה לְדְרוֹם
 64 הַשָּׁמֶשׁ.
 65 ח. הַנְּטִיָּה שֶׁנוֹטָה הַיָּרֵחַ לְצַפּוֹן הַשָּׁמֶשׁ אוֹ לְדְרוֹמָה, הִיא
 66 הַנְּקִירָת 'רַחֵב הַיָּרֵחַ' [ראוה ערכו בעמוד קנטס]; אִם הָיָה
 67 נוֹטָה לְצַפּוֹן, נִקְרָא 'רַחֵב צְפוֹנִי', וְאִם הָיָה נוֹטָה לְדְרוֹם,
 68 נִקְרָא 'רַחֵב דְרוֹמִי'. וְאִם הָיָה הַיָּרֵחַ בְּאַחַת מִשְׁתֵּי
 69 הַנְּקִירוֹת - לֹא יִהְיֶה לוֹ רַחֵב, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
 70 ט. לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה רַחֵב הַיָּרֵחַ יְתֵר עַל חֲמֵשׁ מַעְלוֹת,
 71 בֵּין בְּצַפּוֹן בֵּין בְּדְרוֹם; אֲלָא כִּף הוּא דְרָפוֹ: יִתְחַיֵּל מִן
 72 הָרֹאשׁ, וְיִתְרַחֵק מֵעֵט מֵעֵט, וְיִתְרַחֵק הוֹלֵךְ וְנוֹסֵף עַד
 73 שִׁיגִיעַ לְחֲמֵשׁ מַעְלוֹת; וְיִתְחַזֵּר וְיִתְקַרֵּב מֵעֵט מֵעֵט, עַד
 74 שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ רַחֵב כְּשִׁיגִיעַ לְזָנָב; וְיִתְחַזֵּר וְיִתְרַחֵק מֵעֵט
 75 מֵעֵט, וְיִתְרַחֵק נוֹסֵף עַד שִׁיגִיעַ לְחֲמֵשׁ מַעְלוֹת; וְיִתְחַזֵּר
 76 וְיִתְקַרֵּב, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ רַחֵב.
 77 י. אִם תִּרְצֶה לִידַע מְקוֹם הָרֹאשׁ כִּפְּהָ הוּא כָּל עֵת
 78 שֶׁתִּרְצֶה, וְאִם צְפוֹנִי הוּא אוֹ דְרוֹמִי - תּוֹצֵיא מְקוֹם
 79 הָרֹאשׁ וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי לְאוֹתָהּ הַעֵת, וְתִגְרַע מְקוֹם
 80 הָרֹאשׁ מִמְּקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי; וְהַנְּשֹׂאֵר, הוּא הַנְּקִירָא
 81 'מִסְלוֹל הַרְחֵב' [ראוה ערכו בעמוד קנטס]. אִם יִהְיֶה מִסְלוֹל
 82 הַרְחֵב מִמַּעְלָה אַחַת עַד מֵאָה וּשְׁמוֹנִים, תִּדַּע שֶׁרַחֵב
 83 הַיָּרֵחַ צְפוֹנִי; וְאִם הָיָה הַמִּסְלוֹל יְתֵר עַל מֵאָה וּשְׁמוֹנִים,
 84 תִּדַּע שֶׁרַחֵב הַיָּרֵחַ דְרוֹמִי; וְאִם הָיָה מֵאָה וּשְׁמוֹנִים בְּשִׁנּוּי
 85 אוֹ שֵׁלֶשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים בְּשִׁנּוּי, אִין לִיָּרֵחַ רַחֵב כָּלֵל.
 86 וְיִתְחַזֵּר וְיִתְרַאֵה מִנֵּת מִסְלוֹל הַרְחֵב כִּפְּהָ הִיא, וְהוּא שְׁעוֹר
 87 נְטִיָּתוֹ לְצַפּוֹן אוֹ לְדְרוֹם; וְהוּא הַנְּקִירָא 'רַחֵב הַיָּרֵחַ
 88 הַדְרוֹמִי' אוֹ 'הַצְּפוֹנִי', כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
 89 יא. וְכִפְּהָ הִיא מִנֵּת מִסְלוֹל הַרְחֵב [ראוה ערכו בעמוד
 90 קנטס]? אִם יִהְיֶה מִסְלוֹל הַרְחֵב עֶשְׂרֵת מַעְלוֹת, תִּהְיֶה מִנֵּתוֹ
 91 שְׁנַיִם וְחֲמֵשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה הַמִּסְלוֹל הַזֶּה עֶשְׂרִים
 92 מַעְלוֹת, תִּהְיֶה מִנֵּתוֹ מַעְלָה אַחַת וְשֵׁלֶשֶׁת וְאַרְבָּעִים

1 תְּמִיד, הִיא נוֹטָה מֵעַל הַעֲגוּלָה שֶׁסּוֹכְבֶת בָּהּ הַשָּׁמֶשׁ
 2 תְּמִיד - חֲצִיָּה נוֹטָה לְצַפּוֹן, וְחֲצִיָּה נוֹטָה לְדְרוֹם; וְשִׁתֵּי
 3 נְקִירוֹת יֵשׁ בָּהּ זוֹ כְּנֶגְדַת זוֹ, שֶׁבִּהֶן פּוֹגְעוֹת שְׁתֵּי הַעֲגוּלוֹת
 4 זוֹ בְּזוֹ. לְפִיכָף, כְּשִׁיחִיָּה הַיָּרֵחַ בְּאַחַת מִשְׁתֵּיהֶן, נִמְצָא
 5 סוֹכֵב בְּעֲגוּלָה שֶׁל שָׁמֶשׁ כְּנֶגְדַת הַשָּׁמֶשׁ בְּשִׁנּוּי; וְאִם יִצֵּא
 6 הַיָּרֵחַ מֵאַחַת מִשְׁתֵּי הַנְּקִירוֹת, נִמְצָא מִהֲלֵךְ לְצַפּוֹן הַשָּׁמֶשׁ
 7 אוֹ לְדְרוֹמָה. הַנְּקִירָה שֶׁמִּמֶּנָּה יִתְחַיֵּל הַיָּרֵחַ לְנִטּוֹת לְצַפּוֹן
 8 הַשָּׁמֶשׁ, הִיא הַנְּקִירָת 'רֹאשׁ' [ראוה ערכו בעמוד קנטס];
 9 וְהַנְּקִירָה שֶׁמִּמֶּנָּה יִתְחַיֵּל הַיָּרֵחַ לְנִטּוֹת לְדְרוֹם הַשָּׁמֶשׁ,
 10 הִיא הַנְּקִירָת 'זָנָב' [ראוה ערכו בעמוד קנטס]. וּמִהֲלֵךְ שִׁנּוּי
 11 יֵשׁ לְזֶה הָרֹאשׁ, שְׁאִין בוֹ לֹא תוֹסֵפֶת וְלֹא גִרְעוֹן; וְהוּא
 12 הוֹלֵךְ בְּמַעְלוֹת אַחֲזֵרֵינִית, מִטְּלָה לְדָגִים וּמִדָּגִים לְדָלִי, וְכֵן
 13 הוּא סוֹכֵב תְּמִיד.
 14 ב. מִהֲלֵךְ הָרֹאשׁ הָאֲמִתִּיעִי בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁלֶּשֶׁת חֲלָקִים
 15 וְאַחַת עֶשְׂרֵה שְׁנֵי יוֹת; נִמְצָא מִהֲלֵכוֹ בְּעֶשְׂרֵה יָמִים, אֶחָד
 16 וְשֵׁלֶשִׁים חֲלָקִים וְשִׁבְעַת וְאַרְבָּעִים שְׁנֵי יוֹת; וְנִמְצָא מִהֲלֵכוֹ
 17 בְּמֵאָה יוֹם, חֲמֵשׁ מַעְלוֹת וְשִׁבְעָה עֶשְׂרֵת חֲלָקִים וְשֵׁלֶשׁ
 18 וְאַרְבָּעִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם ה' י"ז מ"ג; וְנִמְצָא מִהֲלֵכוֹ
 19 בְּאֶלֶף יוֹם, שְׁתֵּים וְחֲמֵשִׁים מַעְלוֹת וְשִׁבְעָה וְחֲמֵשִׁים
 20 חֲלָקִים וְעֶשְׂרֵת שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם נ"ב נ"ז י'; וְנִמְצָא שְׁאֵרִית
 21 מִהֲלֵכוֹ בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים יוֹם, מֵאָה וְתִשְׁעֵה וְשִׁשִּׁים מַעְלוֹת
 22 וְאַחַד וְשֵׁלֶשִׁים חֲלָקִים וְאַרְבָּעִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם קס"ט
 23 ל"א מ'. וְנִמְצָא מִהֲלֵכוֹ לְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, מַעְלָה
 24 אַחַת וְשָׁנַיִם וְשֵׁלֶשִׁים חֲלָקִים וְתִשְׁעֵה שְׁנֵי יוֹת - וְסִימָנָם א'
 25 ל"ב ט'; וְנִמְצָא מִהֲלֵכוֹ לְשָׁנָה סְדוּרָה, שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה
 26 מַעְלוֹת וְאַרְבָּעֵה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים וְשִׁשִּׁים וְאַרְבָּעִים
 27 שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם י"ח מ"ד מ"ב. וְאֲמַצַּע הָרֹאשׁ בְּתַחֲלַת
 28 לַיִל חֲמִישִׁי שֶׁהוּא הָעֶקֶר, הִיא מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מַעְלוֹת
 29 וְשִׁבְעָה וְחֲמֵשִׁים חֲלָקִים וְשְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים שְׁנֵי יוֹת -
 30 סִימָנָם ק"פ נ"ז כ"ח.
 31 ג. אִם תִּרְצֶה לִידַע מְקוֹם הָרֹאשׁ כָּל עֵת שֶׁתִּרְצֶה -
 32 תּוֹצֵיא אֲמַצַּעוֹ לְאוֹתוֹ הַעֵת כְּדָרְךְ שֶׁתּוֹצֵיא אֲמַצַּע הַשָּׁמֶשׁ
 33 וְאֲמַצַּע הַיָּרֵחַ, וְתִגְרַע הָאֲמַצַּע מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים
 34 מַעְלוֹת, וְהַנְּשֹׂאֵר - הוּא מְקוֹם הָרֹאשׁ בְּאוֹתָהּ הַעֵת;
 35 וְכְּנֶגְדוֹ, לְעוֹלָם יִהְיֶה מְקוֹם הַזָּנָב.
 36 ד. כִּיצַד? הָרִי שֶׁרְצִינוּ לִידַע מְקוֹם הָרֹאשׁ לְתַחֲלַת לַיִל
 37 עָרֵב שֶׁבֶת שְׁיוֹמוֹ שְׁנֵי לְחֹדֶשׁ אֵיר מִשְׁנָה זוֹ שֶׁהִיא שְׁנַת
 38 הָעֶקֶר - וּמִנְיַן הַיָּמִים הַגְּמוּרִים מִתַּחֲלַת לַיִל הָעֶקֶר עַד
 39 תַּחֲלַת לַיִל זוֹ שְׁאֵנוּ רוֹצִים לִידַע מְקוֹם הָרֹאשׁ בוֹ, תִּשְׁעָה
 40 וְעֶשְׂרִים יוֹם.
 41 ה. תּוֹצֵיא אֲמַצַּע הָרֹאשׁ לְעֵת הַזֹּאת עַל הַדְּרָךְ שִׁדְעֵתָ,
 42 וְהוּא שְׁתוֹסִיף מִהֲלֵכוֹ לְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם עַל הָעֶקֶר;
 43 יִצֵּא לָךְ אֲמַצַּע הָרֹאשׁ מֵאָה וְשִׁשִּׁים וּשְׁמוֹנִים מַעְלוֹת
 44 וְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְשִׁבְעַת וְשֵׁלֶשִׁים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם
 45 קפ"ב כ"ט ל"ז; תִּגְרַע אֲמַצַּע זֶה מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים,
 46 יִשְׂאֵר לָךְ מֵאָה וְשִׁבְעַת וְשִׁבְעִים מַעְלוֹת וְשֵׁלֶשֶׁת חֲלָקִים

47 י"א. הרי שרצינו לידע רחב הירח בפה הוא, ובאיזו רוח
48 הוא אם צפוני ואם דרומי, בתחלת ליל ערב שבת שני
49 לחדש איר משנה זו; וכבר ידעת, שמקום הירח
50 האמתי, היה בליל זה בשמונה עשרה מעלות וארבעים
51 חלקים ממזל שור - סימנו י"ח מ'; ומקום הראש היה
52 באותה העת, בשבע ועשרים מעלות ושלשים חלקים
53 ממזל בתולה - סימנו כ"ז ל'. תגרע מקום הראש
54 ממקום הירח, יצא לך מסלול הרחב מאתים אחת
55 ושלשים מעלות וששה חלקים - סימנו רל"א ו' - לפי
56 שאין משגיחין על החלקים בכל המסלול. ונמצא המנה
57 של מסלול זה בדרךים שבארנו בפרק זה, שלש מעלות
58 ושלשה וחמשים חלקים; וזה הוא רחב הירח בתחלת
59 ליל זה, והוא דרומי - שהרי המסלול יתר על מאה
60 ושמונים.

יום ש"ק י' תמוז ה'תשע"ה

פָּרָק יז

63 א. כל הדרךים שהקדמנו כדי שיהיו עתידים ומוכנים
64 לדיעת הראיה, וכשתרצה לדיעת זאת, תתחיל ותחשב
65 ותציא מקום השמש האמתי ומקום הירח האמתי
66 ומקום הראש לשעת הראיה, ותגרע מקום השמש
67 האמתי ממקום הירח האמתי; והנשאר, הוא הנקרא
68 'ארץ ראשון' [ראה ערכו בעמוד קנט].
69 ב. ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הירח, תדע רחב
70 הירח בפה הוא, ואם הוא רחב צפוני או דרומי; והוא
71 הנקרא 'רחב ראשון' [ראה ערכו בעמוד קנט]. והנה
72 בארץ הנה הראשון וברחב הראשון, ויהיו שניהם
73 מוכנים לפניך.
74 ג. והתבונן בארץ זה הראשון; אם יצא לך תשע מעלות
75 בשנה או פחות - תדע בודאי שאי אפשר לעולם
76 שיגאה הירח באותו הלילה בכל ארץ ישראל, ואין
77 אפה צריך חשבון אחר; ואם יהיה הארץ הראשון יתר
78 על חמש עשרה מעלות - תדע בודאי שהירח יגאה בכל
79 ארץ ישראל, ואין אפה צריך חשבון אחר; ואם יהיה
80 הארץ הראשון מתשע מעלות ועד חמש עשרה -
81 תצטרף לדרש ולחקר בחשבונות הראיה, עד שתדע אם
82 יגאה או לא יגאה.
83 ד. במה דברים אמורים? בשהיה מקום הירח האמתי
84 מתחלת מזל גדי עד סוף מזל תאומים. אבל אם היה
85 מקום הירח מתחלת מזל סרטן עד סוף מזל קשת,
86 ויהיה הארץ הראשון עשר מעלות בשנה או פחות -
87 תדע שאין הירח נגאה כלל באותו הלילה בכל ארץ
88 ישראל; ואם היה הארץ הראשון יתר על ארבע ועשרים
89 מעלות, ודאי יגאה בכל גבול ישראל; ואם היה הארץ
90 הראשון מעשר מעלות עד ארבע ועשרים - תצטרף

1 חלקים; ואם יהיה המסלול שלשים, תהיה מנתו שתי
2 מעלות ושלשים חלקים; ואם יהיה המסלול ארבעים,
3 תהיה מנתו שלש מעלות ושלשה עשר חלקים; ואם
4 יהיה המסלול חמשים, תהיה מנתו שלש מעלות
5 וחמשים חלקים; ואם יהיה המסלול ששים, תהיה מנתו
6 ארבע מעלות ועשרים חלקים; ואם יהיה המסלול
7 שבעים, תהיה מנתו ארבע מעלות ושנים וארבעים
8 חלקים; ואם יהיה המסלול שמונים, תהיה מנתו ארבע
9 מעלות וחמשה וחמשים חלקים; ואם יהיה המסלול
10 תשעים, תהיה מנתו חמש מעלות.
11 יב. ואם יהיו אחדים עם העשרות - תקח הראוי להם
12 לפי היתר שבין שתי המנות, כמו שעשית במסלול
13 השמש ובמסלול הירח. ביצר? הרי שהיה מסלול הרחב
14 שלש וחמשים מעלות - וכבר ידעת שאלו היה המסלול
15 חמשים, היתה מנתו שלש מעלות וחמשים חלקים,
16 ואלו היה המסלול ששים, היתה מנתו ארבע מעלות
17 ועשרים חלקים; נמצא היתר בין שתי המנות, שלשים
18 חלקים, שלשה חלקים לכל מעלה; ונמצא לפי חשבון
19 מסלול זה שהוא שלש וחמשים, מנתו שלש מעלות
20 ותשעה וחמשים חלקים. ועל דרך זו, תעשה בכל מנין
21 ומנין.
22 יג. מאחר שתדע מנתו של מסלול הרחב עד תשעים
23 כמו שהודענוך, תדע מנות של כל מנינות המסלול;
24 שאם יהיה המסלול יתר על תשעים עד מאה ושמונים
25 - תגרע המסלול ממאה ושמונים, והנשאר תדע בו
26 המנה.
27 יד. וכן אם היה המסלול יתר ממאה ושמונים עד
28 מאתים ושבעים - תגרע ממנו מאה ושמונים, והנשאר
29 תדע בו המנה.
30 זא. ואם היה המסלול יתר על מאתים ושבעים עד
31 שלש מאות ושלשים - תגרע אותו משלש מאות ושלשים,
32 והנשאר תדע בו המנה.
33 זב. ביצר? הרי שהיה המסלול מאה וחמשים - תגרע
34 אותו ממאה ושמונים, נשאר שלשים. וכבר ידעת,
35 שמנת שלשים, שתי מעלות ושלשים חלקים; וכך
36 תהיה מנת מאה וחמשים, שתי מעלות ושלשים חלקים.
37 יז. הרי שהיה המסלול מאתים - תגרע ממנו מאה
38 ושמונים, ישאר עשרים. וכבר ידעת, שמנת עשרים,
39 היא מעלה אחת ושלשה וארבעים חלקים; וכן אם
40 תהיה מנת מאתים, תהיה מעלה אחת ושלשה וארבעים
41 חלקים.
42 יח. הרי שהיה המסלול שלש מאות - תגרע אותו
43 משלש מאות ושלשים, נשאר ששים. וכבר ידעת, שמנת
44 ששים, ארבע מעלות ועשרים חלקים; וכך היא מנת
45 שלש מאות, ארבע מעלות ועשרים חלקים. ועל דרך
46 זו, בכל המנינות.

46 הראשון, או תוסיף אותם עליו, כמו שהודיענוך - ויצא
 47 לך הרחב השני. וכבר ידעת אם הוא צפוני או דרומי,
 48 ותדע כמה מעלות וכמה חלקים נעשה זה הרחב השני;
 49 ותכין אותו לפניך, ויהיה עתיד.
 50 י. ואחר כך תחזור ותקח מן הרחב השני הזה מקצתו,
 51 מפני שהירח גלוי [ראה ערכו*] מעט במעגלו. וכמה
 52 היא המקצת שתקח ממנו? אם יהיה מקום הירח
 53 מתחלת מזל טלה עד עשרים מעלה ממנו, או מתחלת
 54 מזל מאזניים עד עשרים מעלה ממנו - תקח מן הרחב
 55 השני שני חמשיו; ואם יהיה הירח מעשרים ממזל טלה
 56 עד עשר מעלות ממזל שור, או מעשרים ממזל מאזניים
 57 עד עשר מעלות ממזל עקרב - תקח מן הרחב השני
 58 שלישיתו; ואם יהיה הירח מעשר מעלות ממזל שור
 59 עד עשרים ממנו, או מעשר מעלות ממזל עקרב עד
 60 עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני רביעיתו; ואם
 61 יהיה הירח מעשרים מעלות ממזל שור עד סופו, או
 62 מעשרים ממזל עקרב עד סופו - תקח מן הרחב השני
 63 חמישיתו; ואם יהיה הירח מתחלת מזל תאומים עד
 64 עשר מעלות ממנו, או מתחלת מזל קשת עד עשר
 65 מעלות ממנו - תקח מן הרחב השני שתותו; ואם יהיה
 66 הירח מעשר מעלות ממזל תאומים עד עשרים ממנו,
 67 או מעשר ממזל קשת עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב
 68 השני חצי שתותו; ואם יהיה מקום הירח מעשרים
 69 ממזל תאומים עד חמש ועשרים ממנו, או מעשרים
 70 ממזל קשת עד חמש ועשרים ממנו - תקח מן הרחב
 71 השני רביע שתותו; ואם יהיה מקום הירח מחמש
 72 ועשרים ממזל תאומים עד חמש מעלות ממזל סרטן,
 73 או מחמש ועשרים ממזל קשת עד חמש מעלות ממזל
 74 גדי - לא תקח כלום, לפי שאין כאן גליות מעגל; ואם
 75 יהיה הירח מחמש ממזל סרטן עד עשר ממנו, או
 76 מחמש ממזל גדי עד עשר ממנו - תקח מן הרחב השני
 77 רביע שתותו; ואם יהיה מקום הירח מעשר ממזל סרטן
 78 עד עשרים ממנו, או מעשר ממזל גדי עד עשרים ממנו
 79 - תקח מן הרחב השני חצי שתותו; ואם יהיה מקום
 80 הירח מעשרים ממזל סרטן עד סופו, או מעשרים ממזל
 81 גדי עד סופו - תקח מן הרחב השני שתותו; ואם יהיה
 82 הירח מתחלת מזל אריה עד עשר מעלות ממנו, או
 83 מתחלת מזל דלי עד עשר מעלות ממנו - תקח מן
 84 הרחב השני חמישיתו; ואם יהיה הירח מעשר מעלות
 85 ממזל אריה עד עשרים ממנו, או מעשר ממזל דלי עד
 86 עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני רביעיתו; ואם
 87 יהיה הירח מעשרים ממזל אריה עד עשר ממזל בתולה,
 88 או מעשרים ממזל דלי עד עשר מעלות ממזל דגים -
 89 תקח מן הרחב השני שלישיתו; ואם יהיה הירח מעשר
 90 ממזל בתולה עד סופו, או מעשר ממזל דגים עד סופו

1 לדרש ולחקר בהשבונות הראיה, עד שתדע אם יראה
 2 אם לא יראה.
 3 ה. ואלו הם השבונות הראיה: התבונן וראה הירח
 4 באיזה מזל הוא - אם יהיה במזל טלה, תגרע מן הארץ
 5 הראשון תשעה וחמשים חלקים; ואם יהיה במזל שור,
 6 תגרע מן הארץ הראשון מעלה אחת; ואם יהיה במזל
 7 תאומים, תגרע מן הארץ שמונה וחמשים חלקים; ואם
 8 יהיה במזל סרטן, תגרע מן הארץ שנים וחמשים
 9 חלקים; ואם יהיה במזל אריה, תגרע מן הארץ שלשה
 10 וארבעים חלקים; ואם יהיה במזל בתולה, תגרע מן
 11 הארץ שבעה ושלשים חלקים; ואם יהיה במזל מאזניים,
 12 תגרע מן הארץ ארבעה ושלשים חלקים; ואם יהיה
 13 במזל עקרב, תגרע מן הארץ ארבעה ושלשים חלקים;
 14 ואם יהיה במזל קשת, תגרע מן הארץ ששה ושלשים
 15 חלקים; ואם יהיה במזל גדי, תגרע מן הארץ ארבעה
 16 וארבעים חלקים; ואם יהיה במזל דלי, תגרע מן הארץ
 17 שלשה וחמשים חלקים; ואם יהיה במזל דגים, תגרע
 18 מן הארץ שמונה וחמשים חלקים. והנשאר מן הארץ
 19 אחר שתגרע ממנו אלו החלקים, הוא הנקרא ארץ
 20 שני [ראה ערכו בעמוד קנט].
 21 ו. ולמה גורעין חלקים אלו? לפי שמקום הירח האמתי
 22 אינו המקום שיראה בו, אלא שנוי יש ביניהם בארץ
 23 וברחב, והוא הנקרא 'שנוי המראה'; ושנוי מראה הארץ
 24 בשעת הראיה, לעולם גורעין אותו מן הארץ, כמו
 25 שאמרנו.
 26 ז. אבל שנוי מראה הרחב - אם היה רחב הירח צפוני,
 27 גורעין חלקים של שנוי מראה הרחב מן הרחב
 28 הראשון; ואם היה רחב הירח דרומי, מוסיפין החלקים
 29 של שנוי מראה הרחב על הרחב הראשון. ומה שיהיה
 30 הרחב הראשון אחר שמוסיפין עליו או גורעין ממנו
 31 אותם החלקים, הוא הנקרא 'רחב שני' [ראה ערכו
 32 בעמוד קנט].
 33 ח. וכמה הם החלקים שמוסיפין או גורעין אותן? אם
 34 יהיה הירח במזל טלה, תשעה חלקים; ואם יהיה במזל
 35 שור, עשרה חלקים; ואם יהיה במזל תאומים, ששה
 36 עשר חלקים; ואם יהיה במזל סרטן, שבעה ועשרים
 37 חלקים; ואם יהיה במזל אריה, שמונה ושלשים
 38 חלקים; ואם יהיה במזל בתולה, ארבעה וארבעים
 39 חלקים; ואם יהיה במזל מאזניים, ששה וארבעים
 40 חלקים; ואם יהיה במזל עקרב, חמשה וארבעים
 41 חלקים; ואם יהיה במזל קשת, ארבעה וארבעים
 42 חלקים; ואם יהיה במזל גדי, ששה ושלשים חלקים;
 43 ואם יהיה במזל דלי, שבעה ועשרים חלקים; ואם יהיה
 44 במזל דגים, שנים עשר חלקים.
 45 ז. ומאחר שתדע חלקים אלו, תגרע אותם מן הרחב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י' תמוז - ספר זמנים - הלכות קידוש החודש קנה

מתוך מהדורת חזק

1 וְחַמְשִׁים חֲלָקִים - סִימְנוּ ג' נ"ג, וְזֶה הוּא הַרְחֵב
 2 הָרֵאשׁוֹן; וְתִגְרַע מְקוֹם הַשְּׂמֶשׁ מִמְּקוֹם הַיָּרֵחַ, יִשְׁאָר
 3 אַחַת עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים - סִימְנוּ
 4 י"א כ"ז, וְזֶה הוּא הָאֲרָף הָרֵאשׁוֹן; וְלִפִּי שְׁהִיָּה הַיָּרֵחַ
 5 בְּמִזְל שׁוֹר, יִהְיֶה שְׁנוֵי מְרָאֵה הָאֲרָף מַעְלָה אַחַת, וְרְאוּי
 6 לְגַרֵעַ אוֹתָהּ מִן הָאֲרָף הָרֵאשׁוֹן; יִצָּא לָךְ הָאֲרָף הַשְּׁנִי,
 7 עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים - סִימְנוּ י' כ"ז;
 8 וְכֵן יִהְיֶה שְׁנוֵי מְרָאֵה הַרְחֵב עֶשְׂרֵה חֲלָקִים, וְלִפִּי שְׂרַחֵב
 9 הַיָּרֵחַ הֵיךְ דְּרוֹמִי, רְאוּי לְהוֹסִיף עָלָיו שְׁנוֵי הַמְּרָאֵה
 10 שֶׁהוּא עֶשְׂרֵה חֲלָקִים; יִצָּא לָךְ הַרְחֵב הַשְּׁנִי, אֲרַבְעַ
 11 מַעְלוֹת וְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים - סִימְנוּ ד' ג'; וְלִפִּי שְׁהִיָּה הַיָּרֵחַ
 12 בְּשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת מִמִּזְל שׁוֹר, רְאוּי לִקַּח מִן הַרְחֵב
 13 הַשְּׁנִי רְבִיעִיתוֹ, וְהוּא הַנִּקְרָא 'מַעְגַּל הַיָּרֵחַ' וְרֵאָה עֲרֹכּוּ
 14 בַעֲמוּד קֹנֵט; יִצָּא לָךְ מַעְגַּל הַיָּרֵחַ לְעַת זֹו, מַעְלָה אַחַת
 15 וְחֲלָק אֶחָד, לְפִי שְׂאִין מִדְּקָדְקִין בְּשִׁנְיֹות.
 16 יד. וְלִפִּי שְׂרַחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי, וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמֵתִי בֵּין
 17 רֵאשׁ גְּדִי וְרֵאשׁ סֶרְטָן - רְאוּי לְהוֹסִיף הַמַּעְגַּל עַל הָאֲרָף
 18 הַשְּׁנִי; יִצָּא לָךְ הָאֲרָף הַשְּׁלִישִׁי, אַחַת עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת
 19 וְשִׁמּוֹנָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים - סִימְנוּ י"א כ"ח; וְלִפִּי
 20 שְׁהִיָּה הַיָּרֵחַ הֵיךְ בְּמִזְל שׁוֹר, רְאוּי לְהוֹסִיף עַל הָאֲרָף
 21 הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ, שֶׁהוּא שְׁתֵּי מַעְלוֹת וְשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה
 22 חֲלָקִים; וְיִצָּא לָךְ הָאֲרָף הַרְבִּיעִי, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת
 23 וְשִׁשָּׁה אֲרַבְעִים חֲלָקִים - סִימְנוּ י"ג מ"ו; וְחִזְרֹנוּ אֶצֶּל
 24 הַרְחֵב הָרֵאשׁוֹן, וְלִקְחֵנוּ שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי - יִצָּא מִנֵּת גִּבְהַ
 25 הַמְּדִינָה, וְהוּא שְׁתֵּי מַעְלוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁלְשִׁים חֲלָקִים;
 26 וְלִפִּי שְׁהִיָּה הַרְחֵב דְּרוֹמִי, רְאוּי לְגַרֵעַ מִנֵּת גִּבְהַ הַמְּדִינָה
 27 מִן הָאֲרָף הַרְבִּיעִי; יִשְׁאָר לָךְ אַחַת עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת וְאַחַד
 28 עֶשְׂרֵה חֲלָקִים - סִימְנוּ י"א י"א. וְזֹו הִיא קֶשֶׁת
 29 הָרְאִיָּה [וְרֵאָה עֲרֹכּוּ בַעֲמוּד קֹנֵט] בְּלִילָה הַזֶּה. וְעַל דֶּרֶךְ זֹו
 30 תַּעֲשֶׂה וְתִדַּע קֶשֶׁת הָרְאִיָּה כְּפִי מַעְלוֹת וְכְּפִי חֲלָקִים יֵשׁ
 31 בָּהּ, בְּכָל לַיַּל רְאִיָּה שְׂתַרְצָה, לְעוֹלָם.
 32 לו. וְאַחַר שֶׁתִּצָּא קֶשֶׁת זֹו, תִּבְיֵן בָּהּ. וְדַע, שְׂאֵם תִּהְיֶה
 33 קֶשֶׁת הָרְאִיָּה תִּשַׁע מַעְלוֹת אוֹ פְּחוֹת, אִי אֶפְשָׁר שִׁירְאָה
 34 בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְאֵם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה יִתֵּר עַל
 35 אֲרַבְעַ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת, אִי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יִרְאֶה, וְיִהְיֶה גְּלוּי
 36 לְכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
 37 לו. וְאֵם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה מִתְחַלֵּת מַעְלָה עֶשְׂרִית עַד
 38 סוֹף מַעְלַת אֲרַבְעַ עֶשְׂרֵה - תַּעֲרֹף קֶשֶׁת הָרְאִיָּה אֶל הָאֲרָף
 39 הָרֵאשׁוֹן, וְתִדַּע אֵם יִרְאֶה הַיָּרֵחַ אוֹ לֹא יִרְאֶה, מִן הַקָּצִין
 40 שֵׁשׁ לוֹ; וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'קָצִי הָרְאִיָּה' [וְרֵאָה עֲרֹכּוּ בַעֲמוּד
 41 קֹנֵט].
 42 יז. וְאֵלּוּ הֵם קָצִי הָרְאִיָּה: אֵם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה מִיִּתֵּר
 43 עַל תִּשַׁע מַעְלוֹת עַד סוֹף עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת, אוֹ יִתֵּר עַל עֶשְׂרֵה
 44 וְיִהְיֶה הָאֲרָף הָרֵאשׁוֹן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת, אוֹ יוֹתֵר -
 45 וְדַאי יִרְאֶה; וְאֵם תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פְּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה
 46 הָאֲרָף פְּחוֹת מִזֶּה - לֹא יִרְאֶה.

1 - תִּקַּח מִן הַרְחֵב הַשְּׁנִי שְׁנֵי חֲמִשִּׁיּוֹ. וְזֹאת הַמְּקַצֵּת
 2 שֶׁתִּקַּח מִן הַרְחֵב הַשְּׁנִי, הִיא הַנִּקְרָאת 'מַעְגַּל
 3 הַיָּרֵחַ' [וְרֵאָה עֲרֹכּוּ בַעֲמוּד קֹנֵט].
 4 יא. וְאַחַר כֵּן תִּחְזֹר וְתִתְבַּוְּנֵן בְּרַחֵב הַיָּרֵחַ, וְתִרְאֶה אֵם
 5 הוּא צְפוֹנִי אֵם דְּרוֹמִי - אֵם הֵיךְ צְפוֹנִי, תִּגְרַע מַעְגַּל
 6 הַיָּרֵחַ הֵיךְ מִן הָאֲרָף הַשְּׁנִי; וְאֵם הֵיךְ רַחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי,
 7 תוֹסִיף הַמַּעְגַּל הֵיךְ עַל הָאֲרָף הַשְּׁנִי. בְּפֶה דְּבָרִים
 8 אֲמוּרִים? בְּשִׁהְיָה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִתְחַלֵּת מִזְל גְּדִי עַד סוֹף
 9 מִזְל תְּאוּמִים. אֲבָל אֵם הֵיךְ הַיָּרֵחַ מִתְחַלֵּת מִזְל סֶרְטָן
 10 עַד סוֹף מִזְל קֶשֶׁת, יִהְיֶה הַדְּבָר הַפֶּךְ - שְׂאֵם יִהְיֶה רַחֵב
 11 הַיָּרֵחַ צְפוֹנִי, תוֹסִיף הַמַּעְגַּל עַל הָאֲרָף הַשְּׁנִי; וְאֵם יִהְיֶה
 12 רַחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי, תִּגְרַע הַמַּעְגַּל מִן הָאֲרָף הַשְּׁנִי. וְיֵמָּה
 13 שִׁיְהִיָּה הָאֲרָף הַשְּׁנִי אַחַר שֶׁתוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ,
 14 הוּא הַנִּקְרָא 'אֲרָף הַשְּׁלִישִׁי'. וְדַע, שְׂאֵם לֹא יִהְיֶה שֵׁם
 15 נְלִיּוֹת מַעְגַּל, וְלֹא נִתֵּן הַחֲשָׁבוֹן לְקַחַת מִן הַרְחֵב הַשְּׁנִי
 16 כְּלוּם - יִהְיֶה הָאֲרָף הַשְּׁנִי עֲצוּמוֹ, הוּא הָאֲרָף
 17 הַשְּׁלִישִׁי [וְרֵאָה עֲרֹכּוּ בַעֲמוּד קֹנֵט] בְּלֹא פְּחוֹת וְלֹא יִתֵּר.
 18 יב. וְאַחַר כֵּן תִּחְזֹר וְתִרְאֶה הָאֲרָף הַשְּׁלִישִׁי הֵיךְ, וְהוּא
 19 הַמַּעְלוֹת שֶׁבֵּין הַיָּרֵחַ וְהַשְּׂמֶשׁ - בְּאִיזָה מִזְל הוּא: אֵם
 20 יִהְיֶה בְּמִזְל דְּגִים אוֹ בְּמִזְל טֹלָה, תוֹסִיף עַל הָאֲרָף
 21 הַשְּׁלִישִׁי שְׁתוֹתוֹ; וְאֵם יִהְיֶה הָאֲרָף בְּמִזְל דְּלִי אוֹ בְּמִזְל
 22 שׁוֹר, תוֹסִיף עַל הָאֲרָף הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ; וְאֵם יִהְיֶה
 23 הָאֲרָף בְּמִזְל גְּדִי אוֹ בְּמִזְל תְּאוּמִים, תוֹסִיף עַל הָאֲרָף
 24 הַשְּׁלִישִׁי שְׁתוֹתוֹ; וְאֵם יִהְיֶה הָאֲרָף בְּמִזְל קֶשֶׁת אוֹ בְּמִזְל
 25 סֶרְטָן, תִּנְיֵחַ הָאֲרָף הַשְּׁלִישִׁי כְּמוֹת שֶׁהוּא, וְלֹא תוֹסִיף
 26 עָלָיו, וְלֹא תִּגְרַע מִמֶּנּוּ; וְאֵם הֵיךְ הָאֲרָף בְּמִזְל עֶקְרֵב אוֹ
 27 בְּמִזְל אֲרִיָּה, תִּגְרַע מִן הָאֲרָף הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ; וְאֵם
 28 יִהְיֶה הָאֲרָף בְּמִזְל מֵאֲזִינִים אוֹ בְּמִזְל בְּתוּלָה, תִּגְרַע מִן
 29 הָאֲרָף הַשְּׁלִישִׁי שְׁלִישִׁיתוֹ. וְיֵמָּה שִׁיְהִיָּה הָאֲרָף הַשְּׁלִישִׁי
 30 אַחַר שֶׁתוֹסִיף עָלָיו, אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ, אוֹ תִּנְיֵחַ אוֹתוֹ כְּמוֹת
 31 שֶׁהוּא - הוּא הַנִּקְרָא 'אֲרָף רְבִיעִי'. וְאַחַר כֵּן תִּחְזֹר אֶצֶּל
 32 רַחֵב הַיָּרֵחַ הָרֵאשׁוֹן, וְתִקַּח מִמֶּנּוּ שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי לְעוֹלָם -
 33 וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'מִנֵּת גִּבְהַ הַמְּדִינָה' [וְרֵאָה עֲרֹכּוּ בַעֲמוּד
 34 קֹנֵט]. וְתִתְבַּוְּנֵן וְתִרְאֶה - אֵם יִהְיֶה רַחֵב הַיָּרֵחַ צְפוֹנִי,
 35 תוֹסִיף מִנֵּת גִּבְהַ הַמְּדִינָה עַל הָאֲרָף הַרְבִּיעִי; וְאֵם יִהְיֶה
 36 רַחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי, תִּגְרַע מִנֵּת גִּבְהַ הַמְּדִינָה מִן הָאֲרָף
 37 הַרְבִּיעִי. וְיֵמָּה שִׁיְהִיָּה הָאֲרָף הַרְבִּיעִי אַחַר שֶׁגִּוְרְעִין מִמֶּנּוּ,
 38 אוֹ שְׂמוֹסִיפִין עָלָיו - הוּא הַנִּקְרָא 'קֶשֶׁת הָרְאִיָּה'.
 39 יג. בִּיצֵד? הֲרִי שְׂבָאֵנוּ לְחַקֵּר אֵם יִרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּלִיל עֶרֶב
 40 שְׁבַת שְׁנֵי לְחֹדֶשׁ אִיר מִשְׁנָה זֹו אוֹ לֹא יִרְאֶה - תּוֹצִיא
 41 מְקוֹם הַשְּׂמֶשׁ הָאֲמֵתִי וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמֵתִי וְרַחֵב הַיָּרֵחַ
 42 לְשַׁעַר זֹו כְּמוֹ שֶׁהוֹדְעֵנוּךְ. יִצָּא לָךְ מְקוֹם הַשְּׂמֶשׁ הָאֲמֵתִי,
 43 בְּשִׁבְעַ מַעְלוֹת וְתִשַׁעַ חֲלָקִים מִמִּזְל שׁוֹר - סִימְנוּ ז' ט';
 44 וְיִצָּא לָךְ מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמֵתִי, בְּשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה מַעְלוֹת
 45 וְשִׁשָּׁה וְשִׁלְשִׁים חֲלָקִים מִמִּזְל שׁוֹר - סִימְנוּ י"ח ל"ו;
 46 וְיִצָּא לָךְ רַחֵב הַיָּרֵחַ, בְּרוּחַ דְּרוֹם שְׁלֹשׁ מַעְלוֹת וְשִׁלְשָׁה

מתוך מהדורת חזק

29 אחת עשרה מעלות, ויהיה הארץ הראשון יתר על אחת
 30 עשרה - יודע שודאי יראה בליל זה, לפי הקצין
 31 הקצובות. וכן תעשה בכל קשת וקשת, עם הארץ
 32 הראשון שלה.
 33 כג. וכבר ראית מן המעשים האלו, כמה חשבונות יש
 34 בו, וכמה תוספות, וכמה גרעונים - אחר שיגענו הרבה,
 35 עד שהמצאנו דרכים קרובים שאין בחשבונם עמק
 36 גדול: שהיח, עקלקלות גדולות יש במעגלותיו;
 37 ולפיכך אמרו חכמים: "שמע ידע מבואו", ירח לא
 38 ידע מבואו. ואמרו חכמים: 'פעמים בא בארבה,
 39 פעמים בא בקצרה' - כמו שתראה מחשבונות אלו,
 40 שפעמים תוסיף ופעמים תגרע, עד שתצא קשת
 41 הראיה; ופעמים תהיה קשת הראיה ארבה ופעמים
 42 קצרה, כמו שבארנו.
 43 כד. וטעם כל אלו החשבונות, ומפני מה מוסיפים מנין
 44 זה, ומפני מה גורעין, והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו
 45 הדברים, והראיה על כל דבר ודבר - היא חכמת
 46 התקופות והגימטריות, שחברו בה חכמי יון ספרים
 47 הרבה, והם המצויים עכשו ביד החכמים; אבל הספרים
 48 שחברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר,
 49 לא הגיעו אלינו. ומאחר שקל אלו הדברים, בראיות
 50 ברורות הם, שאין בהם דפי, ואי אפשר לאדם להרהר
 51 אחריהם - אין חוששין למחבר, בין שחברו אותם
 52 נביאים בין שחברו אותם גוים; שכל דבר שנתגלה
 53 טעמו, ונודעה אמתו בראיות שאין בהן דפי - אין
 54 סומכין על זה האיש שאמרו או שלמדו, אלא על
 55 הראיה שנתגלתה והטעם שנודע.

1 יח. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על עשר מעלות עד
 2 סוף אחת עשרה מעלות, או יתר על אחת עשרה, ויהיה
 3 הארץ הראשון שתיים עשרה מעלות, או יתר - ודאי
 4 יראה; ואם תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ
 5 פחות מזה - לא יראה.
 6 יט. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על אחת עשרה
 7 מעלות עד סוף שתיים עשרה מעלות, או יתר על שתיים
 8 עשרה, ויהיה הארץ הראשון אחת עשרה מעלות, או
 9 יתר - ודאי יראה; ואם תהיה הקשת פחות מזה, או
 10 יהיה הארץ פחות מזה - לא יראה.
 11 כ. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שתיים עשרה
 12 מעלות עד סוף שלש עשרה מעלות, או יתר על שלש
 13 עשרה, ויהיה הארץ הראשון עשר מעלות, או יתר -
 14 ודאי יראה; ואם תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה
 15 הארץ פחות מזה - לא יראה.
 16 כא. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שלש עשרה
 17 מעלות עד סוף ארבע עשרה מעלות, או יתר על ארבע
 18 עשרה מעלות, ויהיה הארץ הראשון תשע מעלות, או
 19 יתר - ודאי יראה; ואם תהיה הקשת פחות מזה, או
 20 יהיה הארץ פחות מזה - לא יראה. ועד כאן, סוף
 21 הקצין.
 22 כב. פיצד? באנו להתבונן בקשת הראיה של ליל ערב
 23 שבת שני לחדש איר משנה זו - יצא לנו בחשבון קשת
 24 הראיה, אחת עשרה מעלות ואחד עשר חלקים, כמו
 25 שידעת; ולפי שהיתה קשת הראיה בין עשר עד ארבע
 26 עשרה, ערכנו [השוונו] אותה אל הארץ הראשון; וכבר
 27 ידעת שהארץ הזה בליל זה, אחת עשרה מעלות ושבעה
 28 ועשרים חלקים. ולפי שהיתה קשת הראיה יתר על

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ד"י תמוז ה'תשע"ה

— או הבא על שפחה חרופה או הכופר בפקדון ונשבע —
 (וכל אלו) בין בשוגג בין במזיד — הרי זה תיב להקריב
 קרבן על חטאתו, ואינו קרבן חטאת אלא קרבן אשם;
 וקרבן זה נקרא 'אשם ודאי' (כי ודאי שגג). אמר תעלה
 במעילה: "והטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את-אשמו
 לה' איל תמים" (ויקרא ה, טו); ואמר: "וכחש בעמיתו
 בפקדון וגו' ונשבע על-שקר וגו' ואת-אשמו יביא לה'
 איל תמים" (שם, כא-כב). ואמר: "ואיש כי-ישכב את-
 אשה שכבת-זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וגו' והביא
 את-אשמו לה' וגו'" (שם יט, כ-כא). וכבר נתבאר דיני
 מצות אלו במסכת ברתות (ט).

יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ה

מצות עשה עא.

המצוה הע"א — הצווי שנוצטוינו שמי שעבר עברות
 מסימות יקריב קרבן אשם ויתכפר לו — וזהו אשם ודאי.
 העברות שחייבים עליהן קרבן זה הן: מעילה ויגולה וביאת
 שפחה חרופה (חציה שפחה וחציה בת חורין. כגון שאחד
 השותפים בה שחררה) ושקר בשבועת פקדון (השומר על
 פקדון חבירו ונשבע לשקר על אחת הטענות הפוטרות אותו
 להחזיר הפקדון) — כל-המוצל בשגגה, והוא שיהנה בשונה
 פרוטה מן-ההקדש — בין ההקדש ביד הבית ובין ההקדש
 מזבח — או הגוזל חברו שנה פרוטה ולמעלה ונשבע;

44 חובה במצב קסיים. אלו היה מצב הזוב באיש ובאשה
45 דבר אחד — כמו שהם בשם, שהשם של זה "זב" ושל
46 זו "זבה" — כי אז היה צריך למנותם אחד; אבל אין
47 הדבר כן, כי הגדת שכבת זרע מן־האיש היא שחביב עליה
48 קרפן, אך אם נגר כעין שכבת זרע מן־האשה אינה זבה,
49 אלא זוב הדם מן־האשה הוא שחביב עליו קרפן; ואם זב
50 הדם מן־האיש אינו חביב עליו קרפן. ומלת 'זיבות' אין
51 ענינה אלא הנזילה, ואין פל־הנזילים אותו הדבר עצמו.
52 ובפרוש אמרו (נדה לב): "האיש מטמא בלכן והאשה
53 באדם", ואין דין זב וזבה כדן מצרע ומצרעת. והראיה
54 הברורה לזה אמרם בכרתות (ח): "ארבעה מחסרי פפרה
55 (שקרבו) חטאת" שלהם (וכל הביטויים של "חטאת" ו"כפרה"
56 המופיעים בהקשר לזב וזבה אינם במובנם המצוי אלא במובנם
57 המעשי של "חסרון" ו"השלמה") מעכבן מלאכול בקדשים),
58 ואלו הם: הזב והזבה והיולדת והמצרע". הנך רואה, איך
59 מונים זב וזבה כשנים ומונים מצרע כאחד — בין שהוא
60 איש או אשה — לפי שזיבות האיש אינה פזיבות האשה.
61 והפסוק הנאמר על קרפנה: "ואם־טהרה מזובה וגו' וביום
62 השמיני תקח־לה שתי תרים וגו'" (שם טו, כחכט).

63 המצוה הע"ו — הצווי שנוצטוינו שכל־יולדת תקריב
64 קרפן, והוא: כבש בן־שנתו לעולה וכן־יונה או תר
65 לחטאת. ואם היא עניה, מקריבה שתי תורים או שני בני
66 יונה אחד עלה ואחד חטאת. וגם היא ממחסרי פפרה עד
67 שתקריב, כמו שאמר: "ובמלאת ימי טהרה לבן
68 או לבת תביא כבש בן־שנתו וגו'" (שם יב, ו).

יום רביעי ז' תמוז ה'תשע"ה

69 **מצות עשה עד. עז.**

70 המצוה הע"ד — הצווי שנוצטוינו שכל־איש זב אם
71 נרפא מזיבותו קריב קרפן, וקרפן זה הוא: "שתי תרים
72 או שני בני יונה אחד חטאת והאחד עלה" — וזהו קרפן
73 הזב, והוא מחסר פפרה עד שיקריבנו (אף שטבל והעריב
74 היום). והוא אמרו: "וכי־טהר הזב מזובו וגו'
75 וביום השמיני יקח־לו שתי תרים וגו'" (ויקרא טו, יגטו).
76 המצוה הע"ז — הצווי שנוצטוינו שכל־מצרע
77 (שנראתה לבנונית בעורו) קריב קרפן אם נרפא מנגעו, והן
78 שלש בהמות: עולה וחטאת ואשם ולוג שמן. ואם הוא
79 עני — מקריב כבש לאשם ושתי תרים או שני בני יונה
80 אחד לעלה ואחד לחטאת, וזהו הרביעי ממחסרי פפרה.
81 והוא אמרו: "וביום השמיני יקח שני־כבשים
82 תמימים וכבשה אחת" (שם יד, י). ואם יאמר אדם: מדוע
83 איך מונה קרפן מחסרי פפרה כלם כמצוה אחת כיון שיש
84 להם ענין אחד הכוללם, והוא חסור הפפרה, ואז זה היה
85 מין ממיני הטהרה מן־הטמאה והיית אומר: המצוה

יום שני ה' תמוז ה'תשע"ה

1 **מצות עשה עב.**

2 המצוה הע"ב — הצווי שנוצטוינו להקריב קרפן
3 עולה ויורד על עברות קסימות. העברות שחביבים עליהן
4 קרפן זה הן: טמאת מקדש וטמאת קדשיו ושבועת בטוי
5 ושבועת העדות. מי שנטמא באב מאבות הטמאות, כמו
6 שקבענו בהקדמת סדר טהרות, ונכנס למקדש בשגגה —
7 זוהי טמאת מקדש; או שאכל בשר קדש בשגגה — זוהי
8 טמאת קדשיו; או שנושבע שבועת בטוי (נשבע לעשות או
9 שלא לעשות דבר מה, ולא קיים) ולא קימה בשגגה; או
10 נשבע שבועת העדות (נשבע כאילו אינו יודע עדות לחברו)
11 לשקר — בין בשוגג בין במזיד — הרי זה מקריב על
12 אחד המעשים האלה שיעשה קרפן הנקרא: "קרפן עולה
13 ויורד". והוא אמרו: "ונפש כִּי־תחטא ושמעה קול
14 אלה וגו' או נפש אשר תגע בכל־דבר טמא וגו' ונעלם
15 ממנו וגו' והוא ידע ואשם או נפש כי תשבע לבטא
16 בשפתים וגו' ונעלם ממנו וגו' והיה כִּי־יאשם וגו' והביא
17 את־אשמו וגו' ואם־לא תגיע ידו וגו' ואם־לא תשיג ידו
18 וגו'" (ויקרא ה, א־יא). ולכן נקרא 'עולה ויורד' — לפי
19 שאינו קבוע במין, אלא פעם יובא ממין זה ופעם ממין
20 אחר, כפי אשר תשיג יד החוטא החביב בקרפן. וכבר
21 נתבארו גם דיני מצוה זו במסכת פרתות (י) ובמסכת
22 שבועות (ז).

יום שלישי ו' תמוז ה'תשע"ה

23 **מצות עשה סח. עה. עו.**

24 המצוה הס"ח — הצווי שנוצטוינו שיקריב בית דין
25 קרפן, אם שגגו והורו שלא בהלכה, וזהו אמרו: "תעלה:
26 "ואם פל־עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל"
27 (ויקרא ד, יג). וכבר נתבארו דיני מצוה זו והתנאים שבה
28 בשלמות במסכת הוריות ובכמה מקומות ממסכת זבחים.
29 המצוה הע"ה — הצווי שנוצטוינו שכל־אשה זבה,
30 אם נתרפאה מן־הזיבות, תקריב קרפן, וקרפן זה הוא:
31 "שתי תרים או שני בני יונה" — וזהו קרפן זבה, והיא
32 מחסרת פפרה עד שתביאנו. ואולי יקשה עלי מקשה
33 ויאמר: כיון שקרפן הזב כקרפן הזבה, והרי אתה מונה
34 (במנין המצוות) את־מין הקרפן — הנה החביב בו מי
35 שיהיה — כמו שעשית בקרפן חטאת וקרפן אשם ודאי
36 וקרפן אשם תלוי וקרפן עולה ויורד, שמניית פל־אחד
37 מצוה בפני עצמה, ולא חששת לרבותי החטאים (למנות כל
38 חטא בפני עצמו מפני) שעל פל־אחד מהם חביבים אותו
39 הקרפן — כך גם כאן אל תחוש למספר האנשים,
40 שכל־אחד מהם נחשב קרפן העוף? ! ידע (המקשה)
41 שקרפן זב וזבה אינו בא על חטאים, אלא הוא קרפן

מתוך מהדורת חזק

36 שלמעשה אינה עומדת במקום זו של קודש, גם היא — קדש,
 37 והוא אמרו יתעלה: "והיה-הוא ותמורתו יהיה-קדש"
 38 (שם, לג). ובפרוש אמרו בריש מסכת תמורה (ד), שאמרו
 39 יתעלה: "לא ימירנו" הוא מצות לא-תעשה שנתק לעשה
 40 (שקיום העשה — שהתמורה קודש — מנתקת ומבטלת את
 41 הלאו). אמרו: הלא ממיר דלאו שנתק לעשה הוא? ושם
 42 נאמר גם טעם לכך שהממיר לוקה, אף-על-פי שהוא לאו
 43 שנתק לעשה: "לא אתי עשה ועקר תרי לאוין". כלומר:
 44 הלאו על התמורה נכפל פעמים: "לא יחליפנו" ו"לא
 45 ימיר אותו" (שם, י), וכא עשה אחד — "והיה-הוא
 46 ותמורתו יהיה-קדש". הגה נתבאר מה-שרצינו. וכבר
 47 נתבאר דיני מצוה זו במסכת תמורה, כלומר: איך תתקיים
 48 איך לא תתקיים ומה-דינה ואיך קרבה.

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ה

49 **מצות לא תעשה קז. מצות עשה קז.**
 50 **המצוה הק"ז** — האזהרה שהזהרנו מלשנות את-
 51 הקדשים מקרבן לקרבן, כגון שהיה שלמים, לעשותו
 52 אשם, או אשם, לעשותו חטאת — שנה וכיוצא בו
 53 בלא-תעשה, והוא אמרו יתעלה בכבוד בהמה: "לא-
 54 יקדיש איש אתו" (ויקרא כו, כו). וכא בקבלה (ערכין פרק
 55 ח משנה ז) "לא-יקדיש איש אתו" — הקדש מזבח. ולשון
 56 ספרא (פרשת בחוקותי): "אין לי אלא בכור, מנין לכל-
 57 הקדשים שאין משנין אותם מקדשה לקדשה? תלמוד
 58 לומר: "בבהמה לא-יקדיש איש אתו" — רמז על
 59 מה-שנאמר: "אשר יבפר לה' בבהמה לא-יקדיש איש
 60 אתו" כאלו אמר: כל-מה שיהא לה' בבהמה לא יקדיש
 61 איש אתו קדשה אחרת, אלא ישאר כמו שהוא. וכבר
 62 נתבאר דיני מצוה זו בפרק ה' מתמורה.

64 **המצוה הק"ז** — הצווי שנצטוינו להיות המת מטמא,
 65 ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שבת קודש י' תמוז ה'תשע"ה

66 **מצות עשה קז.**
 67 **המצוה הק"ז** — הצווי שנצטוינו להיות המת מטמא,
 68 ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.
 69

1 הפלונית — הוא הצווי שנצטוינו שלא תשלם טהרת
 2 מקצת הטמאים, והם זב וזבה ויולדת ומצרע, עד שיקריבו
 3 קרבן, שהרי כן אתה מונה טהרה במקנה (מצות עשה קט)
 4 מצוה אחת — יתחייב בה איזה טמא שיהיה, ואיך חושש
 5 למין הטמא שנטמא בה — כף היית יכול למנות קרבן
 6 מחסרי כפרה כמצוה אחת, ולא תחוש למין טמאתו!
 7 השם יודע ועד שכן היה צריך להיות בהחלט, אלו היה
 8 קרבן כל-אחד מארבעת מחסרי כפרה אלו קרבן אחד
 9 שאין בו שני, כמו טהרה במים (במקוה) שהיא מין טהרה
 10 וחובה על כל-טמא; אבל מכיון שנשתנו קרבנותיהם כמו
 11 שאמא רואה, צריך למנות כל-קרבן לבדו בהכרח, כי
 12 הדבר שבו נשלמת טהרתו של זה אינו הדבר שבו נשלמת
 13 טהרתו של זה. והרי זה כמו מי נדה (מי הוא שבהם היו
 14 מערבים את אפר הפרה) ומי מקנה וארבעה מינין שבמצרע
 15 (בהם משתמשים לטהרתו: צפרים, עץ ארו וכו') שהן שלש
 16 מצות, אף-על-פי שפלן לטהרת טמאים כמו שאבאר
 17 (מצות עשה קי). וארבעת מחסרי כפרה אלו כבר נתבאר
 18 דיניהם ודיני קרבנותיהם בכללות ופרטות בפרק ח'
 19 מנזירות וסוף נגעים ומסכת קנים ובמקומות רבים
 20 המפורים בתלמוד, אלא שרבים בכלם במקומות שהעירונו
 21 עליהם.

יום המישי ח' תמוז ה'תשע"ה**מצות לא תעשה קו. מצות עשה פז.**

24 **המצוה הק"ו** — האזהרה שהזהרנו מלהחליף את
 25 (בהמת) הקדשים (ולתת בהמה אחרת כתחליף) וזו היא
 26 התמורה, והוא אמרו יתעלה: "לא יחליפנו ולא-ימיר
 27 אתו" (ויקרא כו, י). וכבר בא לאו מיוחד במעשר בלבד.
 28 והטעם לכך מה שאמרו בספרא (פרשת בחוקותי), והוא
 29 אמרם: "מעשר בכלל היה ולמה יצא? להקיש אליו: כשם
 30 שהמעשר קדשי מזבח ואסור להמירו — כך כל-הקדשים
 31 שהזוהר על תמורתם באמרו: "לא יחליפנו" אינם אלא
 32 קדשי מזבח בלבד; ומי שהמיר — לוקה. וכבר נתבאר
 33 דיני מצוה זו במסכת תמורה.

34 **המצוה הפ"ז** — הצווי שנצטוינו שתהא התמורה
 35 (בהמת החולין שהקדישה בתמורת בהמת הקדשים. הרי אף

לקסיקון מושגים המוזכרים בהלכות קידוש החודש

סדר הערכים הוא לפי א-ב, בהשמת קידומות דקדוקיות (ה, ב, ל, ש, ו).
על גליון הרמב"ם שולבו הפניות ללקסיקון זה

- לאחר הוספה או גריעה של מעגל הירח מאורך שני, מקבלים את האורך השלישי.
- ההפרש בין מקום השמש האמיתי למקום הירח האמיתי.
- ההפרש בין מקום השמש למקום הירח כפי שנראה לעין.
- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים (יחידות זמן)...
- מיקום הירח בגלגל הגדול, כאילו אין גלגל הקפה.
- מהלך הכוכב ביחס לגלגל שלו.
- מיקום הירח בגלגל ההקפה.
- בזמנם לא ידעו על חצי הכדור המערבי, וירושלים היתה באמצע חצי הכדור המזרחי, נוטה למערב..
- מהלך הממוצע של השמש.
- מקום שבו השמש נמצאת בנקודה הרחוקה מכדור הארץ.
- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ מכל צדדיו (כמו גלדי בצל), בכל גלגל קבוע.
- גלגל רוחני בשמים שבו קבועים קבוצות כוכבים שכל קבוצה מסמלת מזל.
- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ שבו קבוצה השמש.
- כל כדור או חישוק מחולק ל - 360 חלקים, שכל חלק נקרא מעלה.
- חשבון ממוצע ולא מדויק.
- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.
- חודש בן 29 יום.
- משך זמן שבו שפגש אחד של הירח והשמש, לבין מפגש שני.
- השעה מתחלקת ל - 1080 חלקים.
- הזמן שבו השמש נמצאת בדיוק מעל ראשו של אדם.
- הרמב"ם חילק באופן קבוע את היום והלילה, ל - 12 שעות יום, ו - 12 שעות לילה, בין בקיץ ובין בחורף, כשהלילה מתחיל בשעה 6 אחה"צ.
- מהלך הכוכב ביחס לגלגל המזלות.
- חשבון ממוצע ולא מדויק.
- הזמן שבו הירח נמצא בקו ישר עם השמש וכדור הארץ.
- קבוצה של כוכבים בצורות שונות הפרוסים בגלגל השמיני.
- יחידה של 19 שנים שחוזרת על עצמה בקביעת השנים הפשוטות והמעוברות.
- מרחק ירושלים מקו המשווה, ויש שינויים בשקיעת הירח אם הוא צפונית לגלגל המזלות או דרומית לו.
- הסטייה שבין מקום האמצעי לבין מיקומה האמיתי.
- המרחק ברוחב שבין הירח לגלגל המזלות.
- מרחק הירח מגובה גלגל ההקפה.
- מרחק הירח ממקום הראש.
- ההפרש שבין מיקום השמש לבין הנקודה שבה היא מרוחקת מכדור הארץ.
- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות, לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקעת הירח.
- חלק אחד מתוך 360 חלקים שמקיפים כל כדור.
- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של הירח.
- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של השמש.
- מקום לא מדויק אלא ממוצע של אותו כוכב בשמים.
- מקום האמיתי של הכוכב בשמים, (ולא הממוצע).
- המרחק שבין מקום הירח לבין מקום גובה הירח.
- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקע הירח.
- חשבונות שעל פיהם בנוי הלוח העיברי - שהיו במשך שנים בסוד.
- העיגול - המסלול.
- מולד האמיתי, כשהשמש והירח נמצאים באותו קו לרואה מכדור הארץ.
- גבולות הראיה, וזה תלוי בשני גורמים א. זמן שהירח גלוי לעין ב. המרחק שבין השמש לירח.
- מרחק האמיתי בין השמש והירח לרואה אותם מכדור הארץ.
- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.
- נטית הירח לצפון השמש או לדרומה.
- מסלול הירח ביחס למסלול השמש, צפוני או דרומי.
- מחשב את ההבדל בין מרכז הארץ לבין האדם הרואה את הרוחב הראשון.
- זמן שבו השמש מקיפה סיבוב שלם סביב כדור הארץ.
- זמן שבו הירח מקיף 12 פעם את כדור הארץ.
- משך זמן שבו השמש מקיפה רבע סיבוב סביב כדור הארץ.
- הזמן שבו השמש עומדת בתחילת מזל טלה.

- אורך השלישי
- אורך ראשון
- אורך שני
- אלף ושמונים חלקים
- אמצע הירח
- אמצע המהלך
- אמצע המסלול
- אמצע הישוב
- אמצע השמש
- גובה השמש
- גלגל
- גלגל המזלות
- גלגל השמש
- גלגל מודחק בשלוש מאות ושישים מעלות
- הילוכם האמצעי
- זנב
- חודש חסר
- חודשי הלבנה
- חלקים
- חצות היום
- יום ו(ה)לילה
- מהלך האמיתי
- מהלך /מהלכם/ האמצעי
- מולד
- מזל
- מחזור
- מנת גובה המדינה
- מנת המסלול
- מנת מסלול הרוחב
- מסלול הנכון
- מסלול הרוחב
- מסלול השמש
- מעגל הירח
- מעלה
- מקום הירח האמיתי
- מקום השמש האמיתי
- מקומה האמצעי
- מקומם האמיתי
- מרחק הכפול
- נלוז
- סוד העיבור
- עגולה
- קיבוץ האמיתי
- קיצו הראייה
- קשת הראייה
- ראש
- רוחב הירח
- רוחב ראשון
- רוחב שני
- שנת (ה)חמה
- שנת /שנה של/לבנה
- תקופה
- תקופת ניסן

ישעיה ח היא

ה וַיִּסַּף יְהוָה דְּבַר אֱלֹהֵי עוֹד לְאָמֹר: וַיֵּן כִּי מֵאִם הָעַם הַזֶּה אֶת מִי הַשְּׁלַח הַהֲלָכִים לְאֵט וּמִשׁוֹשׁ אֶת־רִצְיֹן וּבְזִרְמִלְיָהוּ: וַיִּלְכַּן הַנְּהָ אֲדָנִי מֵעֲלֵה עֲלֵיהֶם אֶת־מִי הַנְּהָר הַעֲצוּמִים וְהַרְפִּים אֶת־מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְאֶת־כָּל־כְּבוֹדוֹ וְעָלָה עַל־כָּל־אֲפִיקָיו וְהִלָּךְ עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו: ח וְחִלָּף בִּיהוּדָה שְׁמָף וְעָבַר עַד־צוּאָר וַיִּגַּע וְהָיָה מִטּוֹת כְּנָפָיו מְלֵא רֶחֱב־אֲרָצָה עֲמָנוּ אֵל: (ס) ט רָעוּ עַמִּים וְחָתוּ וְהֶאֱזִינוּ כָּל מְרַחֲקֵי־אֲרָץ הַתְּאֲזִירוּ וְחָתוּ הַתְּאֲזִירוּ וְחָתוּ: י עֲצוּ עֵצָה וְתַפְּר דְּבָרוֹ דְּבַר וְלֹא יָקוּם כִּי עֲמָנוּ אֵל: (ס) יא כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי בְחֻזְקַת הַיָּד וַיִּסְרְנִי מִלִּבְתּוֹ בְּדֶרֶךְ הָעַם־הַזֶּה לְאָמֹר:

רש"י

(ח) וחלף ביהודה. בארץ יהוד' : שטף. בחזקה: עד צואר. עד עיקר חוזק צוארם ות"י עד ירושלם ימטי: מוטות כנפיו. פרק קטן שבסוף הכנף קרוי מוט' וראיתי בתנחומא כמה הם מוטות כנפי התרנגול אחד מן ששים באוכלוסי סנחריב: מלא רוחב. ארץ יהודה: עמנואל. הוא שבט יהודה שהבטיחו הקב"ה להיות עמם בימי חזקיהו כדברי הנביאה שקראה שם בנה עמנואל: (ט) רעו עמים. לשון רעהו רעך כתרגום יונתן איתחברו, התחברו יחד אוכלוסי סנחריב: וחתו. ותשברו: התאזרו וחתו. התאזרו בכל מיני גבור' וסופכם להיות חתים: (י) עוצו. לשון צווי: (יא) בחזקת היד. בהתגבר הנבואה עלי כשהוסיף לדבר עלי בדבר זה כמו שכתוב למעלה ויוסף ה' דבר אלי (לעיל ז) ובלשון זה אמר (יחזקאל ז) ויד ה' עלי חזקה לשון נבואה: ויסרני מלכת וגו'. הזהירני שלא להיות בעצת שבנא הסופר וסיעתו שנקשרו למרוד על חזקיהו כמו שמפורש (בסנהדרין כו) ויש רמז בספר הזה (לקמן כב) לך בא אל הסוכן וגו': ויסרני. כמו וליסרני:

מצודת ציון

(ו) השלוח. שם נחל קטן: לאט. בנחת וכן אתנהלה לאטי (בראשית לג): (ז) אפיקיו. הוא המקום שנגרים שם המים בחוזק וכן כאפיקים בנגב (תהלים קכו): גדותיו. הם שפתי האפיקים וכן והירדן מלא על כל גדותיו (יהושע ג): (ח) וחלף. ועבר: מוטות. מל' הטיה: כנפיו. מל' כנף: (ט) רועו. ענינו שבירה ורציצה כמו תרומם בשבט ברזל (תהלים ב): וחתו. גם הוא ענין שבירה כמו יחת אפרים מעם (לעיל ז): התאזרו. התחזקו כי האזור במתניו הוא מחזק ומזוז ביותר:

מצודת דוד

(ה) ויוסף וכו'. עוד הוסיף לדבר עוד בדבר רצין וכן רמליהו: (ו) כי מאס. רבים מאנשי יהודה מאסו במלכות בית דוד כי היתה חלושה מול מלכות אפרים והיו רוצים במלכות פקח בן רמליהו: את מי השלוח. המשיל מלכות בית דוד למי השלוח ההולכים בנחת מבלי הרעשת קול וכן רוב מלכי בית דוד הנהיגו המלכות בנחת ובענוה: ומשוש. ר"ל בוחרים המשוש וההשתררות אשר עם רצין וכן רמליהו: (ז) ולכן. על שמאסו בנחל קטן: העצומים. המרעשים בקול גדול: את מלך אשור. ר"ל הוא הנמשל להמים העצומים ואותו יעלה

עליהם: ואת כל כבודו. יעלה עמו כל כבוד עשרו כי יהיה לבו נכון בטוח להתגבר על כל ואין פחד מלחמה לנגד עיניו: יעלה וכו'. ר"ל במרבית אנשיו יכסה פני תבל: (ח) וחלף ביהודה. יעבור בארץ יהודה וישטוף ויעבור להלן ר"ל יכבש ערי בצורות ויצר על אחרות: עד צואר יגיע. יבוא עד חוזק הצואר והוא ירושלים ולפי שהמשילו למי הנהר אחז לשון סכנת מים שוטפים אם מגיע אל הצואר: מטות כנפיו. התפשטות מחנהו יהיה מלא רוחב ארצך אתה עמנו אל והוא יהודה שהבטיחם המקום להיות עמם כאשר יורה שם עמנואל בן העלמה אשת אחז: (ט) רועו. אתם חיל סנחריב שברו עמים רבים ואח"כ תשברו גם אתם: והאזינו וכו'. הבאים ממרחק לעזרת סנחריב האזינו אמרי וחזלו לכם: התאזרו. התחזקו במלחמה ובסוף תשברו וכפל הדבר לחזק הענין: (י) עצו וכו'. התייעצו מה לעשות ומה בכך כי הלא תופר: דבר וכו'. דברו דבריכם אבל לא תתקיים כי עמנו אל ולא יעזבונו בידכם: (יא) כי כה אמר ה' אלי. חוזר למעלה שאמר עצו עצה ותופר וכן כי כה אמר ה' אלי שיופר עצתכם וכו': בחזקת היד. ר"ל יפר עצתם בחוזק יד ובזרוע נטויה כגבור ואיש מלחמה כי יכה כל חילו הרב: ויסרני. גם הוכיח והזהיר אותי מלכת בדרך העם הזה והם שבנא וסיעתו המה הרוב מול חזקיהו וסיעתו והתורה אמרה אחרי רבים להטות מ"מ לא עם סנחריב: לאמר. וכה אמר אלי:

משלי יד איב

א חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנו: ב הולך בישרו ירא יהוה ונלוז ונלוז דרכו בזהו:
 ג בפראויל חטר גאווה ושפתי חכמים תשמורם: ד באין אלפים אבוס בר ורכבתבואות בכח שור:
 ה עד אמונים לא יכזב ויפיה פזבים עד שקר: ו בקשליץ חכמה ואין ודעת לנבון נקל: ז לך מנגד
 לאיש כסיל ובלודיעת שפתידעת: ח חכמת ערום הבין דרכו ואולת כסילים מרמה: ט אולים יליץ
 אשם ובין ישרים רצון: י לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר: יא בית רשעים ישמד ואהל
 ישרים יפריח: יב יש דרך ישר לפניאיש ואחריתה דרכיממות:

רש"י

(א) חכמות נשים בנתה ביתה. חכמת ערום. מי שהוא חכם הבין דרכו לפלס אורחותיו: ואולת כסילים. היא המרמה שבלבם סופה שמביאתם לידי טפשות: (ט) אולים יליץ אשם. שהם חוטאים שצריכין לתת ממון למי שחטאו לו ויליץ בעדם אשם שהם מביאים ממונם לו כמו הפלשתים שנאמר קחו לכם ה' טחורי זהב וה' עכברי זהב וגומר ונתתם לאלהי ישראל כבוד אולי יקל את ידו מעליכם (ש"א ו'): אשם. אמנד"א בלע"ז: ובין ישרים רצון. אפיימינ"ט בלע"ז הקב"ה מרוצה להם: (י) לב יודע מרת נפשו. טרחו ויגיעו שעמל בתורה לפיכך בשמחתו לא יתערב זר כשיקבל שכרו לעתיד. ד"א לב יודע מרת נפשו ישראל שהם מרי נפש בגלות והיו נהרגים על קדושת השם ובשמחתו לא יתערב זר לעתיד: (יא) בית רשעים. בית ארם ישמד: (יב) יש דרך ישר לפני איש. דרך עצל ישרה היא בעיני עשו שהוא איש שדה ואחריתה וגו'. ד"א עובר עבירה ואומר אין בה עבירה:

(א) חכמות נשים בנתה ביתה. חכמות נקוד פתח שאינו שם דבר אלא החכמות שבנשים בונות את בתיהם שמתקיימות על ידיהן כמו אשתו של און בן פלת כמו שמפורש בפרק חלק: ואולת. ואשה שוטה: בידיה תהרסנו. תהרס ביתה זו אשתו של קרח: (ב) הולך בישרו ירא. מי שהוא ירא ה', ומי שהוא נלוז דרכים כלומר עוקם דרכיו: בזהו. להקב"ה: (ג) בפי אויל חוטר גאווה. מקל של גאווה כגון פרעה שאמר מי ה' אשר אשמע בקולו (שמות ה): תשמורם. כמו תשמרם תשמור את החכמים: (ד) באין אלפים אבוס בר. באין שוורים האבוס ריקם שאפילו תבן אין מצוי בבית: בר. נקי וריקם, כלומר במקום שאין תלמידי חכמים אין הוראה נמצאת כהלכה: (ה) ויפיה כזבים. ותמיד מדבר כזב עד שקר: (ו) בקש ליץ חכמה. כשהוא צריך אל החכמה אינו מוצאה בלבו: (ז) לך מנגד לאיש כסיל. מהתחבר תמיד אצלו: ובל ידעת. סופך שלא ידעת חכמה:

מצודת ציון

(ב) ונלוז. ענין הטיה והסרה כמו ונלוזים במעגלותם (לעיל ב):
 (ג) חוטר. מטה כמו ויצא חוטר מגזע ישי (ישעיה יא):
 (ד) אלפים. שורים כמו שגר אלפיך (דברים ז): אבוס. אוצר התבואה כמו פתחו מאבוסיה (ירמיה ז): בר. ברור ונקי:
 (ה) ויפיה. ענין דבור: (ז) מנגד. ממרחק כמו כי מנגד תראה את הארץ (דברים לב): ובל. הוי"ו היא במקום או כמו אביו ואמו קלל (ויקרא ט): (ט) יליץ. מל' מליצה: אשם. קרבן אשם: (י) יתערב. מלשון תערובות:

מצודת דוד

(א) חכמות נשים. כל אחת מהחכמות שבנשים בנתה ביתה ר"ל מעמדת ביתה על בסיסה: תהרסנו. מהרסת ביתה בידיה:
 (ב) הולך בישרו. ההולך בדרך ישר הוא ירא את ה' והמסיר דרכו מן הישר יבזה את ההולך בישרו כי מחשיבו לכסיל:
 (ג) חוטר גאווה. גאווה זקופה כמקל: תשמורם. מלדבר גאות:
 (ד) באין אלפים. בהעדר הבקר יהיה אוצר התבואה ברור ונקי ר"ל במקום שאין ת"ח אין הוראה מצויה: ורב. הרבה תבואות באה ע"י כח השור כי יחרוש בשדה ר"ל המקבל עליו עול תורה כשור לעול ימצא על ידו תורה הרבה: (ה) עד

אמונים. העד אשר יתמיד לדבר אמונות בודאי לא יכזב לדבר העדות אבל הרגיל לדבר כזבים ועם המה בדברים של מה בכך מ"מ הואיל ורגיל בכך יעיד ג"כ שקר ויש לחקור הרבה בדבריו: (ו) ואין. לא ימצא בלבו חכמה כי השמן לבו אבל לנבון נקל למצוא דעת כי הורגל בה: (ז) מנגד. לך ממרחק לכסיל: ובל ידעת. אז כל תדע שפתי דעת כאומר או הרחק ממנו או סופך להיות כמוהו: (ח) חכמת ערום. יסוד חכמת הערום הוא להבין דרכו לבל יעשה כפי ההזדמן ויסוד אולת הכסילים היא עשות המרמה שחשבו כי לא יעשו גם המה כפי ההזדמן: (ט) יליץ אשם. האשם שמביא היא תליץ עליו להתכפר על מעלו אבל בין ישרים יש ויש רצון ה' ומבלי קרבן: (י) לב יודע. לבו של האדם הוא יודע ומרגיש במרירות נפשו בעמל התורה ואין זולתו מרגיש בצערו של זה לכך בשמחתו בעל קבול השכר לא יתערב זר לחלוק בו כי לבדו יקבל שכרו משלם: (יא) בית. ר"ל עם שהוא בנין חזק כדרך הבית: ואוהל. עם שהוא עראי כדרך האוהל מ"מ יפריח ויעלה מעלה מעלה: (יב) ישר לפני איש. נראה בעיניו כי ישר הוא: ואחריתה. אבל סוף הדבר הוא מדרכי מות:

ב פְּהַרְת פְּגָרִים וּבָה מַחִיָּה כְּעֵדְשָׁה, פְּרַחָה בְּכָלוּ, וְאַחַר כִּד הִלְכָה הַמַּחִיָּה, אוּ שְׁהִלְכָה לָהּ הַמַּחִיָּה, וְאַחַר כִּד פְּרַחָה בְּכָלוּ — מְהוּר; נִולְדָה לוֹ מַחִיָּה — טְמֵא; נִולַד לוֹ שְׁעַר לֶבָן — רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמֵּא, וְחֻכְמִים מְטַהְרִין.
 ג בְּהֵרַת וּבָה שְׁעַר לֶבָן, פְּרַחָה בְּכָלוּ, אִף עַל פִּי שְׁשַׁעַר לֶבָן בְּמִקְוָמוֹ — מְהוּר. בְּהֵרַת וּבָה פְּשִׁיז, פְּרַחָה בְּכָלוּ — מְהוּר. וְכֵלָן שְׁחִזְרוּ בְּהֵן רְאִישֵׁי אֲבָרִים — הָרִי אֵלֹו טְמֵאִין; פְּרַחָה בְּמִקְצָתוֹ — טְמֵא, פְּרַחָה בְּכָלוּ — מְהוּר.
 ד כָּל פְּרִיחַת רְאִישֵׁי אֲבָרִים, שֶׁבְּפִרְיחָתָן מְהוּר טְמֵא — כְּשִׁיחִזְרוּ טְמֵאִים. כָּל חִזְרֵת רְאִישֵׁי אֲבָרִים, שֶׁבְּחִזְרָתָם טְמֵאֹו מְהוּר, נִתְכַּסּוּ — מְהוּר, נִתְגַּלּוּ — טְמֵא, אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים.
 ה כָּל הָרְאוּי לְטְמֵא בְּנִגְע הַבְּהֵרַת — מְעַכֵּב אֶת הַפְּרִיחָה. כָּל שְׂאִינוֹ רְאוּי לְטְמֵא בְּנִגְע הַבְּהֵרַת — אִינוֹ מְעַכֵּב אֶת

פירוש ברטנורא

ב ואח"כ הלכה לה מחיה. שפשה הנגע עליה. אבל בשעת הפריחה לא הלכה לה מחיה עד אח"כ [אבל לא נתכסית המחיה] אין הפריחה מטהרת:ו
 ג בחרת. כגרים ובה שער לבן. הא קמ"ל הפריחה מטהרת אחר כל סימני טומאה: פריחה במקצתו טמא. אצטרך לאשמענין אפילו פריחה ברוב, דלא אמרין רובו ככולו. אי נמי אשמענין דבסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני טמא בפריחת מקצתו אפילו ככל שהוא משום פסיון:
 ד שבפריחתן טיהרו טמא. שעל ידי פריחתן טיהרו את הטמא. כשחזרו ונתגלו אחרי כן, חזרו לטומאתו: שבחזירתם טמאו מטהר. שעל ידי חזרתן שחזרו ונתגלו. טמאו את הטהור, אם חזרו ונתכסו שפשה עליהם הנגע, מטהר. ואם חזרו ונתגלו אח"כ, טמא. ואצטרך לאשמענין דאפילו זמני מובא, כדקתני ואפילו מאה פעמים:
 ה כל הראוי לטמא בנגע הבהרת. כגון עור כשר: מעכב את הפריחה. אם נשתיר ממנו כל שהוא שלא פריחה בו, מעכב את מטהרתו: וכל שאינו ראוי

משניות מבוארות – קהתי

בְּכָלוּ, מְהוּר — ואפילו לא היתה הפריחה בבת אחת (רמב"ם). יש מפרשים, שהתנא בא להשמיענו (בסיפא). שאף על פי שאם פריחה במקצתו הרי זה סימן טומאה, שזה מוכיח שהנגע מתחזק ומתפשט, מכל מקום פריחה בכולו טהור; או שכונת המשנה היא, שאם הנגע דרכו לפרוח יום יום, היום מעט ולמחר עוד מעט, היינו סבורים שאין הכהן מטמאו עד שיפרח בכולו, שהרי רואים שסופו לפרוח בכולו ויהא טהור, לפיכך בא המשנה להשמיענו, שכל שפריחה הבהרת במקצתו צריך לטמאו, וכשפריחה בכולו אז מיטהר ("משנה אחרונה": ועיין "חוטפות יום טוב" ו"מלאכת שלמה", שומבאים סם ביאורים אחרים).

באור משנה ד

כָּל פְּרִיחַת רְאִישֵׁי אֲבָרִים, שֶׁבְּפִרְיחָתָן טְהוּר טְמֵא — שעל ידי פריחתם טיהרו את הנגע הטמא, כְּשִׁיחִזְרוּ — ראשי האיברים ויתגלו בלי נגע, טְמֵאִים — שחזרו הנגע לטומאתו. אבל אם לא באה ההטרה מחמת הפריחה אלא מצד אחר, כגון אם בא כולו לבן בתחילה ועמד בעיניו שני שבועות ופטר חכהן, או שנולד בו שער לבן והלך השער ופטר, בכל אלו אם נתגלו ראשי איברים, אין חזרה זו מטמאת, לפי שהטרה בתחילה לא היתה מחמת הפריחה (תורת כהנים: "משנה אחרונה"; "אליהו רבא"). כָּל חִזְרֵת רְאִישֵׁי אֲבָרִים, שֶׁבְּחִזְרָתָם טְמֵאֹו מְהוּר — שעל ידי חזרתם, שחזרו ונתגלו לאחר הפריחה, טמאו את הטהור, נְתַכְּסוּ — אם חזרו ונתכסו, שפשה עליהם הנגע, מְהוּר — כמו שנאמר (ויקרא יג, טז-יז): "או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן... וטהר הכהן את הנגע, טהור הוא", נְתַגַּלּוּ — ואם חזרו ונתגלו ראשי האיברים, טְמֵא — חזרו לטומאתו, אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים — אפילו נתגלו וחזרו ונתכסו מאה פעמים, משנתגלו טמא, ומשחזרו ונתכסו טהור, שכן למדים ממה שכתוב: או כי ישוב — שיכול היה לכתוב: "וכי ישוב". והואיל וכתוב "או כי ישוב", הרי תיבת "או" באה לרבות אפילו מאה פעמים.

באור משנה ה

כָּל הָרְאוּי לְטְמֵא בְּנִגְע הַבְּהֵרַת — היינו עור הבשר, מְעַכֵּב אֶת הַפְּרִיחָה — אם נשתיר ממנו כל שהוא שלא פריחה בו הצרעת, אינו טהור, לפי שלא פריחה בכולו. כָּל שְׂאִינוֹ רְאוּי לְטְמֵא בְּנִגְע הַבְּהֵרַת — כגון ראש וזקן וכו' המפורשים לקמן, אִינוֹ מְעַכֵּב אֶת הַפְּרִיחָה — שאף על פי שלא פריחה הנגע עליהם, כל שפריחה בשאר הגוף, הריהו טהור, כמו שהמשנה מפרשת והולכת: מִיֵּצֵד? פְּרַחָה

באור משנה ב

בְּהֵרַת פְּגָרִים וּבָה מַחִיָּה כְּעֵדְשָׁה — והחליטו הכהן, ולאחר שהחלט פְּרַחָה בְּכָלוּ — פריחה הבהרת בכל גופו, חוץ מבמחיה, וְאַחַר כִּד הִלְכָה הַמַּחִיָּה — שפשה הנגע עליה, ונגמרה הפריחה בכולו, או שְׁהִלְכָה לָהּ הַמַּחִיָּה, וְאַחַר כִּד פְּרַחָה בְּכָלוּ — כלומר שלאחר שהלכה המחיה, קודם שהספיק הכהן לטהר, פריחה הבהרת בכולו (שאילו פריחה בכולו לאזר שטיהרו הכהן מן המחיה, הרי פריחה מן הטהור, ושנינו לעיל שהפורח מן הטהור טמא "תפארת ישראל"): מְהוּר — משנתנו באה להשמיע ברישא הפריחה בכולו אינה צריכה לבוא בבת אחת, ובסיפא — שאף על פי שהלכה המחיה קודם הפריחה, מכל מקום הואיל ועדיין לא טיהרו הכהן, אין זה נחשב כפריחה מן הטהור ("תפארת ישראל"). נִולְדָה לוֹ מַחִיָּה — לאחר הפריחה, טְמֵא — כמו שנאמר (ויקרא יג, יד): "וביום הראות בו בשר חי יטמא". נִולַד לוֹ שְׁעַר לֶבָן — לאחר הפריחה, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמֵּא — בתוספתא מובא טעמו: "שער לבן סימן טומאה והמחיה סימן טומאה. מה מחיה חוזרת ומטמאה, אף שער לבן חוזר ומטמא". וְחֻכְמִים מְטַהְרִין — שנאמר: "וביום הראות בו בשר חי יטמא". ומכאן מדייקים חכמים: בשר חי החוזר מטמא ואין שער לבן החוזר מטמא.

באור משנה ג

בְּהֵרַת — כגרים, וּבָה שְׁעַר לֶבָן — והחליטו הכהן, ואחר כך פְּרַחָה בְּכָלוּ — פריחה הבהרת בכל גופו, אִף עַל פִּי שְׁשַׁעַר לֶבָן בְּמִקְוָמוֹ, מְהוּר — שהפריחה בכולו מטהרת לאחר כל סימני טומאה. ואפילו רבי יהושע הסובר (במשנה הקודמת). שאם נולד לו שער לבן לאחר הפריחה בכולו טמא, מודה כאן שטהור, הואיל והפריחה באה אחרי שנראה השער הלבן. בְּהֵרַת — כגרים, וּבָה פְּשִׁיז — כלומר שלאחר הסגר היה בה פסיון והוחלטה, ואחר כך פְּרַחָה בְּכָלוּ — פריחה הבהרת בכל גופו, מְהוּר — מהטעם שבארנו לעיל, שהפריחה בכולו מטהרת לאחר כל סימני טומאה, לאחר מחיה או שער לבן או פסיון. וְכֵלָן — כל אלו שטהרו על ידי הפריחה, בין בפריחה לאחר מחיה ובין אחר שער לבן או פסיון. שְׁחִזְרוּ בְּהֵן רְאִישֵׁי אֲבָרִים — שחזרו ונתגלו בהם לאחר הפריחה אפילו ראשי איברים בלבד בלא נגע, הָרִי אֵלֹו טְמֵאִין — כמו שבארנו הטעם לעיל (משנה א' בפרקנו): פְּרַחָה בְּמִקְצָתוֹ, טְמֵא — משום פסיון; ואפילו פריחה ברובו, אין אומרים רובו ככולו. פְּרַחָה

הפריחה. כיצד? פֶּרַח בְּכָלוֹ, אֲבָל לֹא בְּרֹאשׁ וּבִזְקָן, בְּשָׁחִין, בְּמִכְוֶה וּבְקֶדֶח הַמּוֹרְדִין, חֹזֵר הָרֹאשׁ וְהַזְקָן וּבְקֶדֶח, הַשָּׁחִין וְהַמִּכְוֶה וְהַקֶּדֶח וְנִעְשׂו צִרְבַת – מְהוּרִים. פֶּרַח בְּכָלוֹ, אֲבָל לֹא בְּכַחְצֵי עֲדָשָׁה הַסְּמוּדָ לְרֹאשׁ וְלִזְקָן, לְשָׁחִין, לְמִכְוֶה וְלִקְדָח, חֹזֵר הָרֹאשׁ וְהַזְקָן וּבְקֶדֶח, הַשָּׁחִין וְהַמִּכְוֶה וְהַקֶּדֶח וְנִעְשׂו צִרְבַת, אִף עַל פִּי שֶׁנִּעְשָׂה מְקוֹם הַמִּחְיָה בְּהֵרֵת – טָמֵא, עַד שֶׁתִּפְרַח בְּכָלוֹ.

ו שְׁתֵּי בְּהֵרוֹת, אַחַת טָמְאָה, וְאַחַת טְהוֹרָה, פֶּרַח מִזֹּו לְזוֹ, וְאַחַר כֵּן פֶּרַח בְּכָלוֹ – טְהוֹר. בִּשְׁפָתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה, בִּשְׁפָתוֹ הַתַּחְתּוֹנָה, בְּשֵׁתִי אֲצַבְעוֹתָיו, בְּשֵׁנֵי רִיסֵי עֵינָיו, אִף עַל פִּי שְׁמֹדֶבְקִים זֶה לְזֶה וְהֵם נִרְאִים כְּאַחַד – טְהוֹר.

פירוש ברטנורה

ליטמא בנגע הבהרת. כגון ראש וזקן וכל הני דחשיב בהדיהו: אין מעכבין את הפריחה. דאע"פ שלא פרח הנגע עליהם, כיון דפרח בשאר הגוף, טהור. וראשי אברים לא קא חשיב, דהנהו מעכבין את פריחה, דראוין ליטמא בנגע הבהרת ניהו, שהרי הנגע פושה בהן: ונעשו צרבת טהורים. אע"פ דעכשיו שנקרחו הראש והזקן ראויים ליטמא בנגע הבהרת, וכן שחין ומכוה וקדח המורדים שנעשו צרבת הרי הן כעור בשר, כיון דבשעת הפריחה לא היו ראויין, לא מעכבי וטהור: אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא. דפריחה קמייאת לאו פריחה היא, כיון דאשתיר מעור הבשר חצי ערשה סמוך לראש, ופריחה דהשתא שנתכסית המחיה של חצי ערשה נמו לא חשיבא פריחה, כיון דכבר נקרחו ונעשו צרבת והרי הן כעור בשר, ולא מהני עד דפרח נמו עליהו: ו אחת טמאה. מוחלטת: ואחת טהורה. לאחר הפטור, שעמד בעיניו בסוף שבוע שני: ופריחה מזו לזו. בין מטהורה למטמאה בין מטמאה לטהורה: ואח"כ פריחה בכלולו טהור. משום דטהורה נעשית טמאה כשפרח ממנה למטמאה, דהרי פשתה, וכי פרח אח"כ בכלולו היו פורח מן (הטמאה לטהור) [הטמא, וטהור]: בִּשְׁפָתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה. חצי גרים בהרת, ובשפתו התחתונה חצי גרים, וכשסוגר פיו נראית כגרים במקום אחד. וכן בשתי אצבעות ובשתי ריסי עיניו,

משניות מבוארות – קהתי

הראב"ד שלא השיג עליו בזה. ונראה לו, שהיתה לרמב"ם גירסה אחרת במשנתנו.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

שְׁתֵּי בְּהֵרוֹת — היו לאדם שתי בהרות, אַחַת טָמְאָה — שהוחלטה מחמת סימן טומאה שבה, וְאַחַת טְהוֹרָה — שעמדה בעינה שני שבועות של הסגר וטיהרה הכהן, פֶּרַח מִזֹּו לְזוֹ — בין שהתחילה הפריחה מן הטמאה לטהורה ובין שהתחילה מן הטהורה לטמאה, וְאַחַר כֵּן פֶּרַח בְּכָלוֹ — בכל גופו, טְהוֹר — ואף על פי שהתחילה לפרוח מן הטהורה, אין זה כפורח מן הטהור שהוא טמא (כדלעיל משנה א). אלא כפורח מן הטמא, שהואיל ושתי הבהרות נתחברו ונעשו אחת קודם שפרחה בכלולו, לפיכך שנתבלה הטהורה בטמאה, מאחר שאף הטהורה, אילו היה כהן רואה אותה לאחר שפרחה לטמאה, היה מטמאה משום פשיון (מחורס), וכיון שנתבלטה הטהורה לגבי הטמאה הרי אין כאן אלא בהרת טמאה, וכשפרחה אחר כך בכלולו, דינו כפורח מן הטמא, וטהור. והרמב"ם כותב הטעם, מפני שהיה מוחלט לטומאה, נמצא מן הטומאה פריחה בכלולו, אף על פי שבתחילה פריחה מן הטהורה לטמאה (הל' טומאת צרעת ז, טו). בִּשְׁפָתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה, בִּשְׁפָתוֹ הַתַּחְתּוֹנָה — היו שתי הבהרות, הטמאה והטהורה, אחת בשפתו העליונה ואחת בשפתו התחתונה, בְּשֵׁתִי אֲצַבְעוֹתָיו — או שהיו שתי הבהרות בשתי אצבעותיו, אחת באצבע זו ואחת בחברתה, בְּשֵׁנֵי רִיסֵי עֵינָיו — או שהיו בשני ריסי עיניו, אִף עַל פִּי שְׁמֹדֶבְקִים זֶה לְזֶה וְהֵם נִרְאִים כְּאַחַד — כלומר אף על פי שהם נראים כאחד רק כשמדובקים זה לזה ("ותוספות יום טוב"); או שאפשר לפרש: אף על פי כן, כיון שמדובקים זה לזה והם נראים כאחד (עיין באורנו לכלים יז, ב); מכל מקום כוונת הדברים (זפי שיטתנו). שהואיל ומדובקים ונראים כאחד, לפיכך אם פריחה בכלולו, טְהוֹר — שדינו כפורח מן הטמא (עיין "אליהו רבא", שגורס: אם מדובקין זה לזה). ויש מפרשים: "בשפתו העליונה" וכי — היתה בהרת כחצי גרים בשפתו העליונה וכחצי גרים בשפתו התחתונה, וכשסוגר פיו נראית בהרת כגרים במקום אחד, וכן בשתי אצבעותיו או בשני ריסי עיניו, כשמדבק נראית כגרים שלם (הר"ש: ברטנורה); ואף לפי פירוש זה יש לבאר את הלשון "אף על פי שמדובקים זה לזה" וכי כמו שבארנו לעיל, כלומר שבאה המשנה להשמיענו, שהואיל ועל ידי דיבוקם נראית הבהרת כגרים, הריהו טמא, וכשפרחה בכלולו הרי זה פורח מן הטמא וטהור ("ותוספות יום טוב"; ועיין "תפארת

בְּכָלוֹ — פריחה הצרעת בכל עור בשרו, אֲבָל לֹא בְּרֹאשׁ וּבִזְקָן, בְּשָׁחִין, בְּמִכְוֶה וּבְקֶדֶח הַמּוֹרְדִין — היינו בשחין ובמכוה ובקדח שלא נקדם עורם ולא נרפאו, כמו שכבר בארנו (לעיל ו, ח); כל אלו אינם מיטמאים בבהרת, ולכן אינם מעכבים את הפריחה; ואפילו חֹזֵר הָרֹאשׁ וְהַזְקָן וּבְקֶדֶח — אף על פי שעכשיו ראויים הם ליטמא בנגע הבהרת, או שחזר הַשָּׁחִין וְהַמִּכְוֶה וְהַקֶּדֶח וְנִעְשׂו צִרְבַת — שנקדם עורם ונרפאו קצת, אף על פי שעכשיו דינם כעור בשר ומיטמאים בבהרת, טְהוֹרִים — מחמת הפריחה, שהואיל ובשעת הפריחה לא היו ראויים להיטמא, ולא עיכבו את הפריחה, אף עלתה אין הם מעכבים את הפריחה, וטהור הוא. פֶּרַח בְּכָלוֹ, אֲבָל לֹא בְּכַחְצֵי עֲדָשָׁה הַסְּמוּדָ לְרֹאשׁ וְלִזְקָן, לְשָׁחִין, לְמִכְוֶה וְלִקְדָח — ונמצא שלא פריחה בכלולו וטמא הוא, חֹזֵר הָרֹאשׁ וְהַזְקָן וּבְקֶדֶח, או שחזר הַשָּׁחִין וְהַמִּכְוֶה וְהַקֶּדֶח וְנִעְשׂו צִרְבַת, אִף עַל פִּי שֶׁנִּעְשָׂה מְקוֹם הַמִּחְיָה בְּהֵרֵת — שפרחה הבהרת אף בכחצי ערשה שלא פריחה בה בתחילה, טָמֵא — לפי שעכשיו הראש והזקן שנקרחו וכן צרבת השחין והמכוה והקדח ראויים ליטמא בנגע הבהרת, ולכן אף הם מעכבים את הפריחה, ואינו טהור עַד שֶׁתִּפְרַח הַבְּהֵרֵת, בְּכָלוֹ — גם בקרחת הראש והזקן ובצרבת השחין והמכוה והקדח.

בארנו את הסיפא לפי הר"ש, שכחצי ערשה מעכב את הפריחה, וכיון שלא נטהר בפריחה הראשונה, משום שלא פריחה הבהרת כחצי ערשה הסמוך לראש וכי, לפיכך אף הפריחה האחרונה, שהיתה גם על כחצי ערשה שלא פריחה בה בתחילה, אינה מועילה לטהרו, שהואיל וקרחת הראש והזקן וכן צרבת השחין וכי דינם כעור בשר, שראויים להיטמא בנגע הבהרת, לפיכך הם מעכבים את הפריחה. והרי שלפי פירוש זה באה המשנה גם להשמיענו, שהולכים אחר שעת הפריחה, וכל שבאותה שעה ראוי להיטמא בבהרת מעכב את הפריחה. אבל אם באותה שעה אינו ראוי להיטמא בבהרת, אינו מעכב את הפריחה, ואף על פי שנעשה אחר כך ראוי להיטמא בבהרת, מכל מקום הואיל ובשעת הפריחה לא היה ראוי, הריהו טהור.

אבל הרמב"ם אינו סובר כך, והוא פוסק בשני הדברים שהזכרנו להיפך, שכחצי ערשה אינו מעכב את הפריחה, ושאין הולכים אחר שעת הפריחה. אלא כל שנעשה אחר כך ראוי להיטמא בבהרת, הריהו מעכב את הפריחה. והרי לשון הרמב"ם (הל' טומאת צרעת ז, טו): "כל הראוי ליטמא בנגע הבהרת. מעכב ההופך כולו לבן; וכל שאינו ראוי ליטמא בנגע הבהרת, אינו מעכב. כיצד? פריחה בכלולו. אבל לא בראש ובזקן, בשחין ובמכוה המורדין, או שנשאר פחות מנענדה בשר חי סמוך לשחין ולמכוה המורדין ולראש ולזקן — הרי זה טהור. חוזר הראש והזקן ונקרחו וכן אם חזר השחין והמכוה והנעלו צרבת, הרי זה טמא. עד שתפרח הצרעת בה. שתי ותו ראויין לבהרת (עיין "כסף משנה" שתמה על דברי הרמב"ם, וכן תמה על

פְּרָחָה בְּכֹלֹ, אֶבֶל לֹא בַּבֶּהֱקָ — טָמֵא. חֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים בְּמִין בֶּהֱקָ — טָהוֹר. חֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים פְּחוֹת מִפְּעֻדָּשָׁה — רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא; וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֶּהֱקָ פְּחוֹת מִפְּעֻדָּשָׁה — סִימָן טָמֵאָה פְּתֻחָה, וְאִין סִימָן טָמֵאָה בְּסוּף.

ז הָבֵא פְּלוֹ לֶבֶן — יִסְגִיר. נוֹלַד לוֹ שְׁעַר לֶבֶן — יִחְלִיט. הַשְּׁחִירוֹ שְׁתִּיהֶם, אוֹ אַחַת מֵהֶן, הַקְּצִירוֹ שְׁתִּיהֶן, אוֹ אַחַת מֵהֶן, נִסְמָךְ הַשְּׁחִין לְשְׁתִּיהֶן, אוֹ לְאַחַת מֵהֶן, הַקִּיף הַשְּׁחִין אֶת שְׁתִּיהֶן, אוֹ אֶת אַחַת מֵהֶן, אוֹ חֲלָקָן; הַשְּׁחִין, וּמְחִית הַשְּׁחִין, הַמְּכֹהָ, וּמְחִית הַמְּכֹהָ, וְהַבֶּהֱקָ. נוֹלַד לוֹ מְחִיה, אוֹ שְׁעַר לֶבֶן — טָמֵא; לֹא נוֹלַד לוֹ לֹא מְחִיה וְלֹא שְׁעַר לֶבֶן — טָהוֹר. וְכֵלֶן שְׁחֲזָרוּ בֶּהֱקָ רֵאשֵׁי אֲבָרִים — הָרִי אֵלּוֹ כְּמוֹת שְׁהִיוּ. פְּרָחָה בְּמִקְצָתוֹ — טָמֵא; פְּרָחָה בְּכֹלֹ — הָרִי הוּא טָהוֹר.

פירוש ברטנורא

כשמדבקן נראית כגרים שלם: אבל לא כבוהק. מראה לכנונית למטה מארבע מראות ומעכב את הפריחה: חזרו בו ראשי אברים. שנתגלו מן הנגע ונעשה בוהק: טהור. וה"ה בשאר הגוף. דאע"ז דבוהק מעכב את הפריחה בתחלה, אינו מעכב כסוף. ואגב סיפא דבעי למתני ראשי אברים, תנא הכא ראשי אברים. ובסיפא נקט ראשי אברים להודיעך כחו דר' מאיר דאפילו בראשי אברים שנתגלו פחות מכעדרשה ונעשו בוהק מממא ר"מ, וכל שכן בשאר הגוף. ודך רישא דחזרו בו ראשי אברים כמין בוהק טהור, כרבנן אתיא ולא כר"מ. ורבנן דמתוהר, לא דוקא פחות מכעדרשה, דאפילו טובא נמי טהור, דבוהק כסוף אינו מעכב. והלכה כחכמים:

ז הבא כולו לבן. מתחלה בא כולו מכוסה בנגע: יסגיר. כדון בהרת כגרים. שמא יוולד לו שער לבן או מחיה. דאין פריחה מטהרת בתחילה: נולד לו שער לבן. כסוף שבוע ראשון או כסוף שבוע שני, יחליט. ואם לא באו סימני טומאה, יפמור: השחירו שתייהן. כל הני דחשיב, סימני טהרה נינהו, ומפורשים הם לעיל בסוף פרק קמא: נולד לו מחיה או שער לבן. אם לאחר שבאו סימני טהרה הללו נולד לו מחיה או שער לבן, טמא. ואם לאו, טהור: וכו' וכו' שחזרו בהם ראשי אברים. הבא כולו לבן בתחילה, בין שהוהק להסגיר בין להחליט בין לפמור, אם חזרו ונתגלו ראשי אברים שלהן, הרי הן כמו שהיו

משניות מבווארות — קהתי

השחירו שתי השערות, או אחת מהן — או שהשחירה אחת מהשערות, הקצירו שתייהן, או אחת מהן — נתקצרו שתי השערות מכשעורן לטומאה, או שנתקצרה אחת מהן; נסמך השחין השחין לשתייהן, או לאחת מהן — נסמך השחין לשתי השערות או לאחת מהן, ונמצא שהשערות אינן בתוך הנגע, הקיף השחין את שתייהן, או את אחת מהן — והרי שאין השערות בנגע, או חלקן — שנכנס השחין לבין השערות והפסיק ביניהן, השחין, ומחית השחין, המכה, ומחית המכה, והבהק — כלומר מה ששנינו לעיל: "נסמך השחין", "הקיף השחין... או חלקן", משמע: השחין או מחית בשר חי בשחין, או מכוה או מחית בשר חי בככוה, או בוהק, כל אלו סימני טהרה הם. שאם נראה בו אחד מהם לאחר שהחולט. הרי הכהן מטהרו. הרי הלהבן שטיהרו הכהן, על ידי אחד מסימני הטהרה שנאמרו — אם לאחר שטיהרו הכהן, על ידי אחד מסימני הטהרה שנאמרו לעיל, נולד לו מחיה או שער לבן, טמא — אף על פי שאם הפך כולו לבן מתוך טומאה, וטיהרו הכהן, ואחר כך נולד לו שער לבן, שנינו לעיל (משנה ב) שאינו טמא (לדעת חכמים). מכל מקום כאן, שבא בתחילה כולו לבן, הואיל וכשנטהר לא נטהר משום הפריחה אלא משום שהלכו סימני הטומאה; לפיכך כשחזר שער לבן, הריהו טמא (תפארת ישראל); לא נולד לו לא מחיה ולא שער לבן, טהור — יש מפרשים, שמשנתנו באה כאן להשמיע, שאף על פי שהחולט בשער לבן לאחר ההסגר הראשון, והרי אפילו בלא שער לבן היה חייב הסגר לעוד שבוע, מכל מקום אם לאחר שהחולט הלך השער הלבן ולא חזר, שוב אינו חייב הסגר, וטהור לגמרי (תפארת ישראל). וכלן שחזרו בהן ראשי אברים — בין שלא נולדו בו סימני טומאה, שהוא טהור, ובין שנולדו בו סימני טומאה והלכו להם, שנטהר, כמו ששנינו לעיל, אם חזרו ראשי אברים ונתגלו, הרי אלו קמות שיהיו — והוא נשאר בטהרתו; ואמנם הטמא שהפך כולו לבן ונטהר, שנינו (לעיל משנה ג) שחזרת ראשי האברים מטמאתו, אבל כאן שבא כולו לבן בתחילה, הואיל וטהרתו איננה מחמת הפריחה, לפיכך אין חזרת ראשי האברים מטמאתו, והוא טהור כמו שהיה (ברטנורא: "משנה אחרונה"). ברם, אם לא הלכו סימני טומאה, וחזרו ראשי אברים ונתגלו, הרי הוא טמא כמו שהיה, וכן אם בסוף שבוע ראשון חזרו ונתגלו ראשי אברים, הרי הוא כמו שהיה, היינו שאינו מוחלט אלא חייב הסגר שני (משנה אחרונה); ועיין "תוספות יום טוב".

ישראל, בועז, שמבאר את ה"ש בדרך אחרת). פְּרָחָה בְּכֹלֹ, אֶבֶל לֹא בַּבֶּהֱקָ — שבמקצתו מכוסה בוהק, היינו מראה כהה שהוא למטה מארבעת מראות הנגעים, טָמֵא — שהבוהק מעכב את הפריחה, שנאמר (ויקרא יג, יב): "וכסתה הצרעת את כל עור הנגע", ודרשו: הצרעת ולא הבוהק (תורת כהנים). חֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים בְּמִין בֶּהֱקָ — אם לאחר הפריחה נתגלו ראשי אברים ומראיהם כמראה בוהק, טָהוֹר — שנאמר (ויקרא יג, יד): "וביום הראות בו בשר חי יטמא", ודרשו: בשר חי ולא בוהק; והוא הדין לשאר הגוף, שאף על פי שבוהק מעכב את הפריחה בתחילה, כמו ששנינו לעיל; "פריחה ככולו אבל לא כבוהק", טמא, מכל מקום אינו מעכב כסוף, היינו לאחר הפריחה. (עיין ברטנורא, "תפארת ישראל", שמבאר שם למה נקטה המשנה "ראשי אברים"). חֲזָרוּ בּוֹ רֵאשֵׁי אֲבָרִים פְּחוֹת מִפְּעֻדָּשָׁה — אם לאחר הפריחה חזרו ונתגלו ראשי אברים פחות מכעדרשה, היינו שנעשו בשר חי, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא — שלדעת רבי מאיר בשר חי אפילו פחות מכעדרשה מעכב את הפריחה בין בתחילה בין בסוף; וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֶּהֱקָ פְּחוֹת מִפְּעֻדָּשָׁה — כלומר בוהק או פחות מכעדרשה; ואמנם יש גורסים: בוהק ופחות מכעדרשה (הואב"ז). והיינו בין בוהק אפילו הוא כעדרשה ובין בשר חי (מזייה) שהוא פחות מכעדרשה, סִימָן טָמֵאָה פְּתֻחָה — שאם לא פריחה כבוהק או בכשר, אפילו בכחצי עדרשה בלבד, טמא, וְאִין סִימָן טָמֵאָה בְּסוּף — שאם חזרו בו כמין בוהק, אפילו בכעדרשה, או בשר חי פחות מכעדרשה, טהור ("אליהו רבא"; "תפארת ישראל"; עיין ברטנורא שמבאר לפי ה"ש בדרך אחרת); ועיין "תוספות יום טוב".

כבר הזכרנו שלשיטת הרמב"ם פחות מכעדרשה אף בתחילה אינו מעכב את הפריחה, והוא מפרש שמחלוקת רבי מאיר וחכמים כבוהק וכבשר חי שבאו שניהם יחד, ובין שניהם כעדרשה (עיין בפירושו למשנתנו. ובחיבורו ה' טומאת צרעת ז. ד. ועיין השגת הראב"ד שם).

באור משנה ז

הָבֵא פְּלוֹ לֶבֶן — הבא בתחילה לפני הכהן והוא כולו מכוסה צרעת, יִסְגִיר — הכהן אותו, כדון הבא בבהרת כגרים, שאין הפריחה מטהרת בתחילה (תורת כהנים; רש"י). נוֹלַד לוֹ שְׁעַר לֶבֶן — בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני, יִחְלִיט — יטמאנו הכהן (עיין בשולחן באור המשנה). הַשְּׁחִירוֹ שְׁתִּיהֶם — אם לאחר שהחולט

ח אם בכלל פְּרַחַת, מִתּוֹךְ הַפְּתִיחַ — טָמֵא, וּמִתּוֹךְ הַטְּמֵאָה — טָהוֹר. הַטְּהוֹר מִתּוֹךְ הַסֵּגֶר — פְּטוּר מִן הַפְּרִיעָה וּמִן הַפְּרִימָה, וּמִן הַתְּגַלְחָת, וּמִן הַצְּפָרִים; מִתּוֹךְ הַחֲלָט — חַיֵּב בְּכָלֵךְ. זֶה וְזֶה מְטַמְּאִים בְּבִיאַה.
ט הַבָּא פְּלוֹ לְבָן וְבוֹ מַחִיָּה פְּעֻדָּשָׁה, פְּרַחַת בְּכָלֵךְ, וְאַחַר כֵּךְ חֲזָרוּ בּוֹ רְאִשֵׁי אֲבָרִים — רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר: פְּחִזִּירַת רְאִשֵׁי אֲבָרִים בְּבִהְרַת גְּדוּלָּה. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: פְּחִזִּירַת רְאִשֵׁי אֲבָרִים בְּבִהְרַת קַטְנָה.

פירוש ברטנורה

וטהורים, דלא חשיבי מחיה. כיצד, הבא כולו לבן מתחלה והוסגר שני שבועות ולא נולדו בו סימני טומאה, ופטר, ואח"כ נתגלו בו ראשי אברים, היינו חזרו בו ראשי אברים מתוך הפטור, וטהור. ואם החליטו בשער לבן והשתירו השערות ואח"כ נתגלו ראשי אברים, היינו חזרו בו ראשי אברים מתוך החלט וטהור. ואם בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני נתגלו ראשי אברים, היינו חזרו בו ראשי אברים מתוך הסגר, וטהור. כך נראית פירוש משנה זו מתוך תורת כהנים. אבל רמב"ם לא פירשה כן: פְּרַחַת בְּמַקְצָתוֹ. במקצת ראשי אברים שנתגלו: טמא. שהרי פשה הנגע: פְּרַחַת בְּכָלֵךְ. אחר שפרחה במקצתו: טהור. דהוי ליה פורח מן הטמא. אבל אם מתחלה לאחר שנתגלו ראשי אברים פְּרַחַת בְּכָלֵךְ בבת אחת, טמא משום פסיון. והא דתנא רישא פְּרַחַת בְּמַקְצָתוֹ טמא, הוא הדין פְּרַחַת בְּכָלֵךְ נמי טמא, ולא נקט פְּרַחַת בְּמַקְצָתוֹ אלא משום דבעי למתני בתרה פְּרַחַת בְּכָלֵךְ טהור, דהיינו לאחר שפרחה במקצתו:
ח מִתּוֹךְ הַפְּתִיחַ טָמֵא. כגון הבא כולו לבן מתחלה, ולאחר הסגר או החלט נטהר, דאם חזרו בו ראשי אברים ונתגלו, טהור, כדפרישנא לעיל. ואם מתוך טהרה זו חזרו ונתכסו בבת אחת, טמא משום פסיון. והיינו דקאמר אם פְּרַחַת כֹּלֵךְ כאחת מתוך טהרה, טמא, כדפרישנא במתניתין דלעיל דאם פְּרַחַת כֹּלֵךְ בבת אחת נמי טמא כמו פְּרַחַת מַקְצָתוֹ: פְּטוּר מִן הַפְּרִיעָה וּמִן הַפְּרִימָה. כל זמן שהוא מוסגר. ואילו טהור מתוך החלט, חייב בפריעה ופרימה, כל זמן שהוא מוחלט. פריעה ופרימה, בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע: מְטַמְּאִין בְּבִיאַה. אם באו אל האוהל נטמא כל אשר באוהל:
ט פְּרַחַת בְּכָלֵךְ וְאַחֲרַיִם נִתְגַּלוּ בּוֹ רְאִשֵׁי אֲבָרִים. הבא מיירי שלא הספיק להחליטו עד שפרחה בכולו ונתגלו ראשי אברים, דר' ישמעאל מדמי ליה לבא כולו לבן בתחילה חוץ מראשי אברים, דטעון הסגר. ור' אלעזר בן עזריה סבר דכיון דאילו לא פְּרַחַת היה מחליטו, דינו כבהרת קטנה ובה מחיה, דאי פְּרַחַת בְּכָלֵךְ ואח"כ נתגלו ראשי אברים, טמא. ועוד יש לפרש, דאפילו החליטו במחיה ופרחה בכולו וטהרו, קסבר ר' ישמעאל דאין מטמא בחזרת ראשי אברים, דכי מטמא בחזרת ראשי אברים שאחר פריחה, היכא דטהר בתורת פריחה, אבל הכא לאו בתורת פריחה טהר, דהא אילו נתמעה מחיה מעקדשה טהור:

משניות מבוארות – קהתי

א, מכל מקום באה משנתנו להשמיע, שלא רק בבהרת קטנה אלא אף בבהרת גדולה, שלא נשאר בשר חי אלא בראשי אברים בלבד, הדין הוא, שהפורח מן הטמא טהור, והפורח מן הטהור טמא. הַטְּהוֹר מִתּוֹךְ הַסֵּגֶר — מי שנטהר מתוך הסגר, משום שהנגע עמד בעיניו שני שבועות ולא פשה, פְּטוּר מִן הַפְּרִיעָה וּמִן הַפְּרִימָה — כל זמן שהוא מוסגר אין עליו חיוב ביה ראשו פרוע ובגדיו יהיו פרומים, וּמִן הַתְּגַלְחָת, וּמִן הַצְּפָרִים — שכשנטהר אינו מתגלח ואינו מבא צפרים; מִתּוֹךְ הַחֲלָט — אבל מי שהוחלט לטומאה ואחר כך נטהר, חַיֵּב בְּכָלֵךְ — שבימי טומאתו נאמר בו (ויקרא יג, טו): "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע", ודרשו: מי שצרעתו תלויה בגופו, והיינו מצרוע מוחלט, יצא מצרוע מוסגר שצרעתו תלויה בימים (גמרא מַגִּילָה ה, ב); וכשנטהר מהחלטו חייב בתגלחת ובשתי צפרים, כמפורש בפרשת מצרוע (ויקרא יד, ו) ושם נאמר (פסוק א): "וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע" — מי שצרעתו תלויה ברפואות, היינו הטהור מתוך החלט, יצא הטהור מתוך הסגר, שאין צרעתו תלויה ברפואות אלא בימים. זֶה וְזֶה מְטַמְּאִים בְּבִיאַה — אל הבית, שאם מצרוע בא אל הבית, בין בימי החלט בין בימי הסגר, נטמא כל אשר בבית, ובין אדם ובין כלים הנמצאים שם, אף על פי שלא נגע בהם, נעשים ראשון לטומאה, כמבואר להלן (יג, ז ואילך).

באור משנה ט

הַבָּא פְּלוֹ לְבָן — בתחילה, וְבוֹ מַחִיָּה פְּעֻדָּשָׁה, ולאחר שהוחלט, פְּרַחַת בְּכָלֵךְ — שאף המחיה נמכסתה בצרעת, וְאַחַר כֵּךְ חֲזָרוּ בּוֹ רְאִשֵׁי אֲבָרִים — חזרו ונתגלו ראשי אברים, רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר: פְּחִזִּירַת רְאִשֵׁי אֲבָרִים בְּבִהְרַת גְּדוּלָּה — דינו כמי שבא כולו לבן ונולד לו סימני טומאה והלכו להם, ששינוי לעיל (משנה ז). שאם חזרו ראשי אברים, הרי אלו כמו שהיו, וטהרו, אף כאן כשפרחה בכולו, הריהו כאילו בא כולו לבן, לפי שלא מחמת הפריחה נטהר, אלא משום שהלכה המחיה, ונמצא שאין כאן סימן טומאה, הלכך כשחזרו ראשי אברים הריהו כמו שהיה, וטהור. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: פְּחִזִּירַת רְאִשֵׁי אֲבָרִים בְּבִהְרַת קַטְנָה — דינו כמי שהיתה לו בהרת קטנה עם מחיה, ופרחה בכולו, שנמצא טהור מחמת הפריחה, ואחר כך חזרו ראשי אברים, שהוא טמא (עין

פְּרַחַת בְּמַקְצָתוֹ — אם לאחר שחזרו ראשי אברים ונתגלו פְּרַחַת הצרעת שוב במקצת ראשי האברים, טָמֵא — משום פשיון: פְּרַחַת בְּכָלֵךְ — ואם לאחר שפרחה במקצת חזרה ופרחה בכולו, הָרִי הוּא טָהוֹר — כדין הפורח מן הטמא.

מה ששינוי בסיפא: "פרחה במקצתו טמא". הוא הדין פְּרַחַת בְּכָלֵךְ בבת אחת (כמפורש להלן במשנה הבאה). ולא נקטה המשנה "פרחה במקצתו" אלא משום סיפא, כדי להשמיענו, שאם פְּרַחַת בְּכָלֵךְ לאחר שפרחה במקצתו, הרי הוא טהור.

בענין שער לבן בנגע שפרח בכל הגוף מסכם בעל "תפארת ישראל", שישנם שלושה חילוקי דינים:

- א) בהרת כגריס שנטמאה בשער לבן, ואחר כך פְּרַחַת בְּכָלֵךְ, אף על פי שהשער הלבן נשאר במקומו, לדברי הכל טהור (כמו ששינוי לעיל משנה א).
- ב) הבא בתחילה כולו לבן, בין שהיה בו מתחילה שער לבן, בין שנולד בו שער לבן בסוף הסגר ראשון או שני, בין שנולד בו לאחר שעמד בעיניו שני שבועות ופטרו הכהן, דינו כבהרת קטנה, ולדברי הכל טמא, כמו ששינוי במשנתנו: "נולד לו שער לבן" — יחליט, והוא הדין אם היה השער הלבן בתחילה (רמב"ם הל' טומאת צרעת ז, ב).
- ג) הפך כולו לבן ונטהר, ואחר כך נולד לו שער לבן, נחלקו לעיל (במשנה א) רבי יהושע וחכמים, שרבי יהושע מטמא, וחכמים מטהרין. והלכה כחכמים (רמב"ם הל' טומאת צרעת ז, א).

באור משנה ח

הרישא של משנתנו היא סיום המשנה הקודמת, ולאחר ששינוי שם: פְּרַחַת בְּמַקְצָתוֹ — טמא: פְּרַחַת בְּכָלֵךְ (לאחר שפרחה במקצתו) — טהור. מוסיפה משנתנו ללמד בכגון שפרחה בכולו בבת אחת, כלומר שלא קדמה פריחה במקצתו, אלא חזרו ונתכסו ראשי האברים כולם בבת אחת.

אם בְּכָלֵךְ פְּרַחַת בְּאַחַת — כמו שבארנו לעיל (בהקדמה למשנתנו): מִתּוֹךְ הַטְּהוֹרָה — כגון הבא כולו לבן, ולאחר הסגר או החלט נטהר, שלא נולד לו לא מחיה ולא שער לבן, או שנולד לו אחד מסימני טומאה אלו והלך לו, וחזרו ראשי אברים ונתגלו, שהוא טהור, כמו ששינוי במשנה הקודמת, ואחר כך פְּרַחַת הצרעת בכולו כאחת, שחזרו ונתכסו כל ראשי האברים בבת אחת, טָמֵא — משום פשיון, כדין הפורח מן הטהור (לעיל משנה א): וּמִתּוֹךְ הַטְּמֵאָה — כגון הבא כולו לבן ונולד לו שער לבן או מחיה, והוחלט לטומאה, וחזרו ראשי אברים ונתגלו, שהוא טמא כמו שהיה, כמו שבארנו במשנה הקודמת, ואחר כך חזרו ראשי האברים ונתכסו בבת אחת, טָהוֹר — כדין הפורח מן הטמא. ואף על פי שכבר שינוי דין זה לעיל (משנה

י יש מראה נגעו לפהו ונשכר, ויש מראה ומפסיד. ביצד? מו שהיה מחלט, והלכו להן סימני טמאה, לא הספיק להראותה לפהו עד שפרחה בכלו — טהור; שאלו הראה לפהו היה טמא. בהרת ואין בה פלום, לא הספיק להראותה לפהו עד שפרחה בכלו — טמא; שאלו הראה לפהו היה טהור.

פ ר ק ת ש י ע י

א השחין והמכה מטמאין בשבוע אחר, בשני סימנים: בשער לבן ובפשויון. איזה הוא השחין? לקה בעץ או באבן או בגפת או במי טבריא, כל שאינו מחמת האש — זה הוא שחין. איזו היא מכה? נכה בגחלת או ברמץ, כל שהוא מחמת האש — זו היא מכה.

ב השחין והמכה אין מצטרפין זה עם זה, ואין פושין מזה לזה, ואין פושין לעור הבשר, ולא עור הבשר פושא

פירוש ברטנורא

י מי שהיה מוחלט. בשער לבן או במחיה או בפסיון: לא הספיק להראות לכהו. שסימני טומאה הלכו: שאלו הראה לכהו. כשהלכו סימני טומאה היה מטהור, ואם אחר כן היה פורת, היה טמא, דהוי ליה פורת מן הטהור, אבל השתא הוי ליה פורת מן הטמא, וטהור: בהרת ואין בה פלום. אין בו סימן מסימני טומאה: עד שפרחה בכלו טמא. כלומר, מעון הסגר כבא כולו לבן בתחילה. ואם מתחילה קודם שפרחה הראה אל הכהו היה מטמא, ובסוף שבוע כשפרחה הוה ליה פורת מתוך הסגר וטהור:

ט א השחין והמכה מיטמאין בשבוע אחד. אם נולד במקומן בהרת, מסגיין שבוע אחד ולסוף שבוע אם יש בו שער לבן או פסיון מחליטו, ואם לאו, פוטרו. אבל במחיה אין מיטמאין, דמחיה בשר חי בעיניו, ואין זה בשר חי כיון דמקומו שחין ומכוח: בגפת. פסולת של זיתים, והוא חם מחמת עצמו. וכן חמי טבריא מחמת מקורן הן חמין ולא מחמת האור: כל שאינו מחמת האש זהו שחין. לאתויי אבר מעיקרו: רמץ. אפר כירה. וחם מחמת האור: כל שהוא מחמת האש. לאתויי חמי האור:

ב אין מצטרפין. חצי גרים שחין וחצי גרים מכה אין מצטרפין לכגרים: ואין פושין מזה לזה. דאם שחין ומכה זה אצל זה, ובאחד מהן בהרת כגרים,

משניות מבוארות — קהתי

(לעיל משנה ג-ד).

הסגר, כדין הבא כולו לבן בתחילה; שאלו הראה לפהו — קודם שפרחה בכלו, והיה הכהו מסגירו, הנה טהור — מחמת הפריחה, שהרי הפורח מתוך הסגר טהור, ונמצא שאלו היה מזדרו להראות את הנגע לכהו היה נשכר.

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרקנו עוסק בדיני שחין ומכה.

השחין והמכה — שנרפאו קצת ונולד במקומם נגע, מטמאין בשבוע אחר — שמסגירים אותם לשבוע אחד בלבד, בשני סימנים — ונעשים טמאים מוחלטים באחד משני סימנים אלו: בשער לבן ובפשויון — אבל במחיה אינם מיטמאים, שצריך "מחית בשר חי" ואין כאן בשר חי, מאחר שהיה במקום הזה שחין או מכה. איזה הוא השחין? לקה בעץ או באבן או בגפת — בפסולת של זיתים המשתירת לאחר שנסחטו בבית הבד, וכגון שנגע בה ונכוה בחמימותה, או במי טבריא — שנכוה במי טבריא; כל שאינו מחמת האש — כל ליקוי בעור, שנגרם מחמת מכה או כוויה, אבל לא מחמת האש, לרבות כוויה מעופרת כשהיא מוצאת מהמכרה (גמרא חולין ח, א). זה הוא שחין — וכל שכן דלקת בעור האדם שבאה מאליה, שהיא שחין ממש, אלא שמשנתנו נקטה אלו לרבותא ("תפארת ישראל"). איזו היא מכה? נכה בגחלת או ברמץ — באפר חם, כל שהוא מחמת האש — כל כוויה בעור שבאה מחמת האש, לרבות כוויה ממים שנרתחו על האש (גמרא שם), זו היא מכה — וכל שכן אם נכוה באש עצמה, שזוהי מכוה ממש, ואין צורך להשמיענו זאת.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

השחין והמכה אין מצטרפין זה עם זה — כחצי גרים שחין וכחצי גרים מכה אינם מצטרפים לכשיעור גרים לטומאה, שהואיל וחילקם הכתוב בשתי פרשיות, אף על פי שדיניהם שווים, נמצאנו למדים שאין מצטרפים זה עם זה (גמרא חולין ח, א), ואין פושין מזה לזה — אם כגרים שחין וכגרים מכה סמוכים זה לזה, ופשה הנגע מאחד לתוך חברו, אינו חשוב פשויון, וטהור, ואין פושין לעור הבשר — אם פשה הנגע מן השחין או מן המכה לעור

בארנו את המשנה על פי הגר"א. אבל בעל "תפארת ישראל" מקשה עליו ומראה על כמה סתירות בדבריו. ואמנם, פירושים שונים נאמרו במשנתנו, אבל בכלם אין המחלוקת של רבי ישמעאל ורבי אלעזר מבוררת יפה.

הר"ש והרב מברטנורא מביאים שני פירושים:

פירוש אחד. שבמשנתנו מדובר בכגון שלא הספיק הכהו להחליטו מחמת המחיה עד שפרחה בכלו. ואחר כך חזרו ונתגלו ראשי אברים, ולכן נחלקו רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה, שרבי ישמעאל אומר: כחזירת ראשי אברים בבהרת גדולה — כלומר דינו כמי שבא כולו לבן בתחילה חוץ מראשי אברים, שטעון הסגר. ורבי אלעזר בן עזריה אומר: כחזירת ראשי אברים בבהרת קטנה — הואיל ואילו לא פרחה בכלו היה הכהו מחליטו, לפיכך דינו כבהרת קטנה עם מחיה שאם פרחה בכלו, ואחר כך חזרו ראשי אברים, הרי זה טמא. אבל אם החליטו הכהו תחילה משום המחיה, ואחר כך פרחה בכלו, לדברי הכל טהור, ולכן כשחזרו ראשי אברים ונתגלו, אף לדעת רבי ישמעאל טמא.

פירוש שני. שמדובר במשנתנו אפילו בכגון שהכהו החליטו משום המחיה ואחר כך פרחה בכלו וטיהרו, וסובר רבי ישמעאל, שאין חזרת ראשי האברים מטמאה אלא בכגון שנטהר מחמת הפריחה, אבל כאן לא מחמת פריחה נטהר, שהרי אילו נתמעטה המחיה מבעדשה היה גם כן טהור, הלכך אינו נטמא בחזרת ראשי האברים (עיין "תוספות יום טוב", שמביא בשם מהר"ם שני פירושים אחרים. ועיין "תפארת ישראל" ו"משנה אחרונה" שמקשים גם על פירוש הר"ם והר"ב וגם על פירוש המהר"ם, ומביאים פירושים אחרים).

ב א ו ר מ ש נ ה י

יש מראה נגעו לפהו ונשכר — שאם הוא מזדרו להראות נגעו לכהו הוא נשכר ("תפארת ישראל"). ויש מראה ומפסיד — שעל ידי דריזותו להראות נגעו לכהו הוא מפסיד. ביצד? מפסיד? מי שהיה מחלט — על יד אחד מסימני טומאה: שער לבן או מחיה או פשויון, והלכו להן סימני טמאה — והיה עומד להיטהר, לא הספיק להראותה לפהו עד שפרחה בכלו, טהור — והואיל ופרח מתוך החלט; שאלו הראה לפהו — לאחר שהלכו סימני הטומאה, והיה מטהור, הרי כשפרחה בכלו, הנה טמא — כדין הפורח מן הטהור, שהוא טמא, והיה מפסיד; אבל הואיל ולא הראה לכהו ונשאר טמא, לפיכך פרחה בכלו, דינו כפורח מן הטמא וטהור. בהרת ואין בה פלום — ואין בה כל סימן טומאה, לא הספיק להראותה לפהו עד שפרחה בכלו, טמא — כלומר טעון

לתוכן. היו מורדין – טהורין. עשו קרום בקלפת השום – זו היא צרבת השחין האמורה בתורה. תזרו וחי, אף על פי שמקומן צלקת – גדוּגין פְּעוֹר הַבָּשָׂר.

ג שאלו את רבי אליעזר: מי שעלתה לתוך ידו בהרת בפלע, ומקומה צרבת השחין? אמר להם: יסגיר! אמרו לו: למה? לגדל שער לכן אינה ראויה, ולפשיון אינה פושה, ולמחיה אינה מטמאה? אמר להן: שמה תכנס ותפשה. אמרו לו: והלא מקומה פגרים? אמר להן: לא שמעתי. אמר לו רבי יהודה בן בתירא: אלמד בו? אמר לו: אם לקים דברי חכמים, הן! אמר לו: שמה יולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו. אמר לו: חכם גדול אתה, שקימת דברי חכמים.

פ ר ק ע ש י ר י

א הנתקים מטמאין בשני שבועות, ובשני סימנים: בשער צהב דק ובפשיון. בשער צהב דק – לקוי קצר; דברי

פירוש ברטנורא

והסגירה, ובסוף שבוע פתה לחברו או לעור הבשר, אין מחליטו. וכן אם הבהרת בעור הבשר ופשתה לשחין או למכוה, לא השיב פסיון: היו מורדין. שלא נתרפאו יפה ולא נקרו העור ועדיין מוציאין ליחה, אין מטמאין בנגעים. דכתיב שחין ונרפא, ובמכוה כתיב והיתה מחית המכוה: אע"פ שנעשה מקומן צלקת. שניכר שהיה שם שחין או מכוה ואין שוה לשאר עור בשר, אע"פ נידון בעור הבשר, מאחר שנעשה קרום חוק: ג אמרו לו למה. יסגיר, הא אי אפשר להוליד לו סימן טומאה: לגדל שער אין ראויה. דכף הוה אונו מגדל שער לעולם: לפשיון אינה פושה. רשחין ומכוה אין פושין לעור הבשר: למחיה אינה מטמא. דהא תנן בשני סימנים בשער לכן ובפסיון, ולא במחיה: שמה תכנס, כגרים, וכשוראנה הכהן בסוף שבוע ויפטר אותו, ולאחר הפטור תחזור ותפשה בתוך השחין שמקומו כסלע, ויחליט: אמרו לו חרי מקומה כגרים. כלומר, ואם היה מקום הצרבת כגרים בלבד והבהרת בתוכה, למה יסגיר, והלא אין שייך לומר כאן שמה תכנס ותפשה: אמר להן לא שמעתי. כלומר גם יסגיר, אבל לא שמעתי בו מעם: אלמד בו. תרשני שאלמד בדין זה דבר: אם לקיים דברי חכמים הן. אם תמצא מעם לקיים דברי חכמים שאמרו שטעון הסגר, אמור, אבל ללמד שאינו טעון הסגר לא תאמר, שאינו מניח מה שקבלתי מרבתי ושומע ממך: שמה יולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו. ששחין פושה לשחין, וכן הלכה: א הנתקים. נעים שבראש או בוקן קרוין נתקן, על שם שהשער נתק ונפל ונושר מחמת הנגע. והנתקים אין מטמאין בארבע מראות כנגע שבמקום

משניות מבאורות – קהתי

שמה תכנס ותפשה – שמה תכנס הבהרת בסוף השבוע ותתמעט עד כגרים ויפטרנו הכהן ואחר כך תחזור ותפשה לתוך צרבת השחין, שבכגון זה חשוב פשיון, ויטמאנו. אמרו לו: והלא מקומה פגרים – כלומר ואם מקום הצרבת שתחת הבהרת אינו אלא כגרים, מה טעם יסגיר? והלא אפילו הבהרת תיכנס ותפשה, לא תפשה לתוך צרבת השחין אלא לעור, ואינו פשיון? ואם תכנסו הבהרת ותתמעט מכגרים ויפטרנו הכהן, הריהו כאילו הלכה לה, ואם תפשה, דינה כבהרת חדשה? אמר להן – רבי אליעזר לחכמים: לא שמעתי – טעם הדבר בזה למה יסגיר, אבל שמעתי שיסגיר מכל מקום. אמר לו רבי יהודה בן בתירא: אלמד בו – התרשני לומר מה שאני מלמד בדבר? אמר לו – רבי אליעזר לרבי יהודה בן בתירא: אם לקיים דברי חכמים, הן – אם בא אתה לומר טעם לקיים דברי חכמים שאמרו יסגיר, אמור! אבל אם רוצה אתה ללמד, שאינו טעון הסגר, אל תאמר, שאינו מניח מה שקיבלתי מרבתי ושומע ממך (רמב"ם, ברטנורא). אמר לו: שמה יולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו – הטעם להסגר הוא, שמה יולד בסוף השבוע שחין אחר סמוך לשחין הקיים ויפשה הנגע לתוכו, והרי זה פשיון, ששחין פושה לתוך שחין. וכן הלכה. אמר לו – רבי אליעזר לרבי יהודה בן בתירא: חכם גדול אתה, שקימת דברי חכמים – שבטעם שאמרת קיימת וחזיקת דברי חכמים, שלא יהיו כדברים בלא טעם העלולים להישכח (תפארת ישראל).

הבשר, אינו חשוב פשיון, אלא אם כן פשה במקום השחין והמכוה עצמו, ולא עור הבשר פושה לתוכן – אם הנגע שבעור הבשר פשה לתוך השחין או לתוך המכוה, אינו חשוב פשיון. היו מורדין – אם השחין או המכוה היו מורדים, שלא נתרפאו ולא נקרו עורם, ועדיין מוציאם ליחה, טהורין – אם נולד במקומם נגע, שכל זמן שהם מורדים אינם מטמאים בנגעים. עשו קרום בקלפת השום – עלה עליהם קרום כקליפת השום, זו היא צרבת השחין האמורה בתורה – שנאמר (ויקרא יג, כג): "ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה, צרבת השחין היא וטהרו הכהן", ותרגמו: רושם שיחנא היא. רושם החימום של השחין הוא, שעלה עליו קרום כקליפת השום ונרפא קצת, וכיון שלא פשתה הבהרת בסוף שבוע ראשון, לא יסגירנו הכהן שנית כדין בהרת בעור הבשר, אלא יטהרנו. וכן נאמר במכווה (שם שם, כח): "ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה בעור... וטהרו הכהן כי צרבת המכוה היא". תזרו – השחין או המכוה, וחי – ונרפאו לגמרי, אף על פי שמקומן צלקת – שניכר שהיה שם שחין או מכוה, ואינו שווה לשאר עור הבשר, גדוּגין פְּעוֹר הַבָּשָׂר – ואם נולד במקומם נגע, דינו כנגע בעור הבשר ולא כנגע בשחין ובמכוה.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

שאלו את רבי אליעזר: מי שעלתה לתוך ידו – לכה ידו – בהרת בפלע, ומקומה צרבת השחין – כלומר שהבהרת היא על גבי צרבת השחין, ואף הצרבת אינה גדולה מן הבהרת שעליה? אמר להם – רבי אליעזר לחכמים: יסגיר – הכהן את הבהרת! אמרו לו: למה – יסגיר? לגדל שער לכן אינה ראויה – שהרי כף היד אינה מגדלת שער, ולפשיון אינה פושה – ואין לחוש לפשיון, שהרי אין שחין ומכוה פושים לעור הבשר (כמו ששנינו במשנה הקודמת). ולמחיה אינה מטמאה – ואף אין לחוש שמה תיולד בה מחיה, שאין שחין ומכוה מיטמאים אלא בשער לכן ובפשיון ולא במחיה (כמו שבארנו במשנה א), וכיון שאי אפשר שיוולד לו סימן טומאה, למה יסגיר? אמר להן – רבי אליעזר לחכמים:

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה דן בנתקים, היינו בנגעי הראש והזקן. וכבר בארנו ענין הנתק בפתחה למסכתנו (עין שם). הנתקים – הנגעים בראש או בזקן, היינו שנשרו השערות מן הראש או מן הזקן ומקום הקרחה כגרים מרובע, מטמאין בשני שבועות – של הסגר; שנתק המובא אל הכהן, אם אין בו סימן טומאה, הריהו טעון הסגר לשבוע, ואם הנתק עמד בעיניו בסוף השבוע, מסגירו הכהן לשבוע שני (ויקרא יג, לא-לב); ובשני סימנים – והם נעשים טמאים מוחלטים באחד משני סימני טומאה: בשער

רבי עקיבא. רבי יוחנן בן גורי אומר: אפלו ארף. אומר רבי יוחנן בן גורי: מה הלשון אומרים: דק מקל זה, דק קנה זה – דק לקוי קצר או דק לקוי ארף. אומר לו רבי עקיבא: עד שאנו למדים מן הקנה, נלמד מן השער: דק שערו של פלוני – דק לקוי קצר, לא דק לקוי ארף!

ב שער צהב דק מטמא מכנס, ומפזר, ומבצר, וישלא מבצר, הפוף, וישלא הפוף; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: אינו מטמא אלא הפוף. אומר רבי שמעון: ודין הוא, מה אם שער לבן שאין שער אחר מציל מידו, אינו מטמא אלא הפוף, שער צהב דק ששער אחר מציל מידו, אינו דין שלא יטמא אלא הפוף? רבי יהודה אומר: כל מקום שצריך לומר הפוף, אומר הפוף. אבל הנתק שנגאמר בו (ויקרא יג, לב): "לא יהיה בו שער צהב", מטמא הפוף וישלא הפוף.

פירוש ברטנורא

בשר, אלא מיטמאין בכל מראות: בשער צהוב. דומה לחבנית זהב: דק לקוי קצר. מה שאמרה תורה ובו שער צהוב דק, משמעותו לקוי קצר: אפילו ארף. שאין משמעות דק אלא רקיק: מה הלשון אומרים. מלשון בני אדם אתה למד. כשאומרים קנה זה דק, מה משמע, בין לקוי קצר בין לקוי ארף. ואית ספרים דגרסי, ולא לקוי ארף, בתמיה, כלומר שמא לקוי קצר ולא לקוי ארף: נלמוד מן השער. דרך בני אדם כשאומרים על השער שהוא דק, על הלקוי קצר אומרים, ולא על הלקוי הארף. והלכה כר' עקיבא:

ב מכונס. שתי שערות במקום אחד: מפורז. אחד במזרח הנע ואחד במערבו: מבוצר. שהשער באמצע הנתק, כמבצר שהוא באמצע העיר: הפוף. שנהפך השער לצהוב מחמת הנתק, כגון שהנתק קדם לשער: שאינו הפוף. שקדם שער צהוב לנתק: שאין שער אחר מציל מידו. שאם יש בנגע שתי שערות לבנות, אפילו מלא שערות שחורות אינן מצילות (על השתי) שערות לבנות שלא יטמאו. אבל שער צהוב, אם יש עמו [שתי] שערות שחורות, אינו מטמא. והלכה כר' יהודה:

משניות מבוארות – קהתי

הנתק, שמוקפות הן על ידו, וישלא מבצר — ובין שהן בקצהו של הנתק, הפוף — שנהפך השער לצהוב מחמת הנתק, שהנתק קדם לשער, וישלא הפוף — שקדם השער לצהוב לנתק; דברי רבי יהודה — הסובר, ששער צהוב מטמא בנתק, אפילו הוא קדם לנתק. רבי שמעון אומר: אינו מטמא אלא הפוף — אין שער צהוב מטמא בנתק אלא אם כן השער נהפך בו לצהוב, שקדם הנתק לשער. אומר רבי שמעון: ודין הוא — והרי דבר זה נלמד מקל וחומר; מה אם שער לבן — המטמא בבהרת, שאין שער אחר מציל מידו — שאם יש בבהרת שתי שערות לבנות, אף על פי שהיא מלאה שערות שחורות, אין השערות השחורות מצילות את הבהרת משתי השערות הלבנות שלא יטמאו אותה, אינו מטמא אלא הפוף — כשקדמה הבהרת לשער הלבן, שער צהוב דק — המטמא בנתק, ששער אחר מציל מידו — שאם יש בנתק שתי שערות צהובות ועמהן שתי שערות שחורות, הריהו טהור, שנאמר (ויקרא יג, לא): "ושער שחור אין בו", ומכאן שאם היה בו שער שחור עם השער הצהוב הוא טהור (רמב"ם; ועיין להלן משנה ג), אינו דין שלא יטמא אלא הפוף — כלום אינו קל וחומר שלא יטמא שער צהוב אלא כשקדם לו הנתק ונהפך בו לצהוב? רבי יהודה אומר: כל מקום שצריך לומר הפוף — שדווקא הפוף מטמא, אומר הפוף — אמר הכתוב "הפוף", כמו שנאמר בשער לבן (ויקרא יג, ג): "ושער בנגע הפן לבן, אבל הנתק שנגאמר בו: "לא יהיה בו שער צהב" — ולא נאמר: לא הפך בו שער צהב. מטמא הפוף וישלא הפוף — בין שקדם הנתק לשער צהוב ובין שקדם השער לצהוב לנתק. והלכה כרבי יהודה.

צהב דק — כמו שנאמר (שם שם, ז): "וראה הכהן את הנגע והנה מראהו עמק מן העור ובו שער צהב דק, וטמא אותו הכהן, נתק הוא. צרעת הראש או הזקן הוא", ובפסיון — אם פשה הנתק בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או לאחר הפטור, כמו שנאמר (שם שם, לה-לו): "ואם פשה יפשה הנתק בעור... טמא הוא". בשער צהב דק — האמור בתורה, משמעו של הלשון "דק" הוא לקוי קצר — שקצר הוא משאר שערותיו, ויש מפרשים: קצר משיעור שער לבן; דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן גורי אומר: אפלו ארף — אפילו השער הצהוב ארף, הריהו סימן טומאה, שמשמעות הלשון "דק" אינה אלא לגבי עוביו. אומר רבי יוחנן בן גורי: מה הלשון אומרים — בני אדם: דק מקל זה, דק קנה זה — וכי מתכוונים הם בלשון זה: דק לקוי קצר או דק לקוי ארף — שהמקל לקוי בהיותו קצר או אפילו כשהוא ארף? והרי אין כוונתם אלא לדק בעוביו, ואפילו הוא ארף; אף התורה המדברת כלשון בני אדם מתכוונת לדק בעוביו. אומר לו רבי עקיבא — לרבי יוחנן בן גורי: עד שאנו למדים מן הקנה — מלשון בני אדם, כשהם אומרים: קנה דק, נלמד מן השער — מלשון בני אדם כשהם אומרים על השער: דק שערו של פלוני קצר, לא דק לקוי ארף! — ואין כוונתם לשער ארף הלקוי בעוביו. והלכה כרבי עקיבא.

באור משנה ב

שער צהב דק מטמא — את הנתק, מכנס — בין שתי השערות הצהובות סמוכות זו לזו, ומפזר — בין שהן מפורדות, שאחת בצד זה של הנתק ואחת בצד זה, ומבצר — בין שהשערות באמצע

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

דף עז עמוד ב: מתקיף לה רב יוסף, ובחול, כי האי גונא שהמים מגיעים עד צווארו ויש סכנה שלא ישטפוהו המים, מי שרי - האם מותר לעבור בהם, והפתיב - והרי בנבואת יחזקאל, כשהראהו המלאך את הנחל שיצא לעתיד לבוא מבית קודש הקדשים, כתוב בתחילה (יחזקאל מז ג) 'וימד אלה באמה ויעברני במים מי אפסים' - מדד המלאך אלף אמה ממקום יציאת הנחל, ולא העמיקו המים אלא עד הקרסוליים. ודרשו בברייתא, מכאן, שמוותר לעבור במים המגיעים עד אפסיים. אחר כך נאמר (שם מז ד) 'וימד אלה ויעברני במים מים פרפים' - וכשהעבירני המלאך באלף אמה השניות העמיקו המים עד הברכיים, ודרשו, מכאן, שמוותר לעבור עד פרפים. ואחר כך נאמר 'וימד אלה ויעברני מי מתנים' - וכשהעבירני באלף אמה השלישי הגיעו המים עד המתנים, ודרשו, מכאן שמוותר לעבור עד מתנים. אבל מכאן ואילף נאמר (שם מז ה) 'וימד אלה נחל אשר לא אוכל לעבר', ולמדנו שאסור לעבור במים המגיעים מעל המתנים. אמר אביי, שאני נחל - הנחל היוצא מקודש הקדשים שונה, הרדיפי מיא - שמימיו שוטפים בחזקה וסכנתו מרובה, אבל שאר נחלים מותר לעבור בהם.

דף עז עמוד ב: כי האי גונא. דקתני לעיל עד צווארו במים והאיכא סכנה שלא ישטפוהו המים: וימד אלה. המלאך הראה ליחזקאל נחל היוצא מבית קה"ק תחילתו כחוט והולך וגדל וכל אלף אמה אורך משיצא חוץ לירושלים לא היה עמוק אלא מי אפסים מי קרצולין: וימד אלה. שניות והעמיקו עד ברכים: מכאן ואילף. קרי ליה אשר לא אוכל לעבור אלמא אסור לעבור למעלה ממתנים: שאני נחל. היוצא מבית קה"ק שהיו מימיו רודפים הולכים מהר ושוטפים: כפיחוי. בשייט: ת"ל כי גאו המים מי שחו. ראויות לשוט: לפתח בית דוד. היא ציון חוץ לירושלים:

הברייתא דורשת את המשך הפסוק: יבול יעברנו - יכול הייתי לומר שיהא מותר לעבור את אותו נחל כפיחוי - בשחיה, תלמוד לומר בהמשך הפסוק 'כי גאו המים מי שחו'. הגמרא מבארת איך משמע כן מהפסוק: מאי 'מי שחו', שיוטא - שחיה, שפן בני אדם קורין לשייטא - אדם ששוחה, סיחא. והיינו, שהמים הגיעו לגובה שאין לעוברו אלא בשחיה. ומשמע, שמחמת חוזק מרוצתו של הנחל הזה, אף בשחיה אין לעוברו.

דף עז עמוד א מפכין. כמין הפך הן כשמגיעין למפתח ההיכל: מכאן רמז לנדה. מדלא קרי ליה ראוי לנדה עד שמתגבר כנחל שוטף שמגיע לפתח בית דוד רמז שצריכה לטבילת מים עמוקים שתשב בהן עד צוארה ואע"ג דלא רמזו קרא עד צוארה רמזו מיהא דניהוו עמוקים עומק הראוי וזה כראוי:

ממשיכה הברייתא: יבול יעברנו כבורני - ספינה קטנה, תלמוד לומר בפסוק המדבר באותו הנחל (ישעיה לג כא) 'פל תלף בו אני שימי'. יבול יעברנו כבורני גדולה, תלמוד לומר (שם) 'וצי אדיר לא יעברנו'. מבארת הגמרא: מאי משמע - כיצד משמע מהפסוק שבין אניה קטנה ובין אניה גדולה לא יוכלו לעבור באותו נחל מרוב חוזק מרוצתו, פדמתרגם רב יוסף פסוק זה, לא תזיל ביה כספינת צידין - לא תלך בו ספינת ציידים [קטנה] השטה על פני המים, ובורני רבתי לא תגזינה - וספינה גדולה לא תעברנו.

עוד בענין אותו נחל: אמר רבי יהודה בן פוי, אף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכו. שכן פתיב הקא פל תלף בו אני שימי, וכתיב התיס (איוב א ז) בתשובת השטן להקדוש-ברוך-הוא שהוא בא 'משויט בארץ', ואם כן יתפרש הפסוק כך, שלא ילך בנחל מי שנקרא 'שיט', היינו השטן שהוא מלאך המות.

עוד בענין אותו נחל: אמר רבי פנחס משום רב הונא צפוראח - [מציפורי], המעין הזה היוצא מבית קרשי הקדשים, בתחילה היה קילוחו דק מאוד והימה לקרני חגבים, ובין שהגיע לפתח היכל נעשה עבה כחוט של שתי, בין שהגיע לאולם נעשה עבה כחוט של ערב [העבה מחוט של שתי]. בין שהגיע אל פתח עזרה נעשה קילוחו עבה כפי פך קמן - כזרם הנשפך מכד קטן. והיינו דתנן (מידות פ"ב מ"ו), רבי אליעזר בן יעקב אומר, מים

דף עז עמוד א. מפכין - הזורמים כמו מפי הפך, עתידין להיות יוצאין לעתיד לבא מתחת מפתח הפתח - פתח העזרה. המשך דברי רבי פנחס בשם רב הונא: מכאן - מפתח העזרה ואילף, היה הנחל מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד - עיר ציון, שמחוץ לירושלים. בין שמגיע לפתח בית דוד, נעשה כנחל שופת, שבו רוחצין [טובלים] זבין וזבות נדות ויולדות, שנאמר על נחל זה (זכריה יג א) 'כיום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ול'ישבי ירושלים לחמאת ולגדה' - ינבע הנחל מתחת למפתח הבית, ויקחו ממנו מים לאפר פרה ולטבילת נדה. אמר רב יוסף, מכאן - ממה שאין הפסוק אומר שהנחל ראוי לנדה עד שהתגבר ונעשה שוטף, רמז לנדה שצריכה לישב עד צוארה במים, היינו שיהא עומק מי המקוה כשיעור זה. מסיימת הגמרא: ולית הילכתא פותיה, אלא כל שיש במקוה ארבעים סאה, טובלת בו אף-על-פי שאינו עמוק.

57 ואם כן צריך להיות הדין שיאסר לעולם. אף על פי כן במקרה זה
 58 הדין שונה, כי לַגְּבִי אֹמְרִים שְׂאֵנִי – במקום שהאנס מכריחו לנדור,
 59 החשיבו את מה שבלבו שהוא מפרש בזה את דיבורו, ולכן חל
 60 הנדר רק לאותו היום.
 61 שנינו במשנה שנחלקו התנאים בהיתר לנדור על פירותיו, בֵּית
 62 שְׂמַאי אֹמְרִים כָּבֵל כִּי נִדְרִין חוץ מבשבעה, ובית הלל אומרים
 63 אף בשבעה. בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים היתרו לו לנדור רק בְּמָה שְׂהוּא
 64 מְדִירוֹ – שביקשו האנס, אבל אסור לו להוסיף בנדרו לנדור
 65 בדברים שלא ביקשו האנס, וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים שמוותר לנדור אִם
 66 בְּמָה שְׂאֵנִי מְדִירוֹ – ויכול להוסיף בנדרו כרצונו. ומביאה המשנה
 67 דוגמא לדבר, בַּיָּצֵד, אָמַר לוֹ הָאֲנֵס, נְדוּר, קֹזְנִם אֲשֶׁתִּי נִהְיִיתִי לִי –
 68 אשתי תהא אסורה בהנאתי, וְאָמַר – והוא הוסיף ואמר, קֹזְנִם
 69 אֲשֶׁתִּי וְכֵּן נִהְיִיתִי לִי – אסורים בהנאתי, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים, אֲשֶׁתִּי
 70 מוֹתֵרֶת כִּיּוֹן שֶׁהִדִיר אוֹתָהּ בְּאֲנֵס, וְכֵּן אֲסוּרִין, שהרי לא ביקשו
 71 האנס שיאסור גם את בניו בהנאתו, והוסיף כן מדעתו, וּבֵית הֵלֵל
 72 אֹמְרִים, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹתֵרִין – גם בניו מותרים, הואיל ונדר כן כדי
 73 להציל את ממונו:
 74 אָמַר רַב הוּנָא, תֵּנָא – למדנו בברייתא נוסח שונה במחלוקתם,
 75 והוא: בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים לֹא יִפְתַּח לוֹ בְּשִׁבְעָה, וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים
 76 אִם יִפְתַּח לוֹ בְּשִׁבְעָה.
 77 מקשה הגמרא, בברייתא יש שני חילוקים מגרסת המחלוקת כפי
 78 שהובאה במשנתנו, הראשון, שנתבאר שְׁלֵדַעַת בֵּית שְׂמַאי, דווקא
 79 בְּשִׁבְעָה הוּא דְלֹא יִפְתַּח לוֹ – יציע למוכס מעצמו לנדור, הֵא – אבל
 80 בְּנִדְרָא יִפְתַּח לוֹ – מותר להציע למוכס לכתחילה לנדור, וְהָא תֵּנָא –
 81 והלא במשנה שנינו, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים לֹא יִפְתַּח לוֹ בְּנִדְרָא, שאף
 82 בנדר אסור לו להציע לנדור.
 83 וְתוֹ – שנינו נוסח יש בברייתא, מִיִּפְתַּח הוּא דְלֹא יִפְתַּח לוֹ בְּשִׁבְעָה
 84 – בית שמאי אסרו רק לפתוח ולהציע להשבע, הֵא מְדִיר נִדְרָא
 85 בְּשִׁבְעָה – אבל אם ביקשו האנס, מותר אפילו להשבע לו, וְהֵתֵּן
 86 – והלא במשנה שנינו, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים כָּבֵל נִדְרִין חוץ
 87 מִבְּשִׁבְעָה, ואין היתר להישבע. ואם כן נמצא שיש שתי סתירות
 88 מהברייתא למשנה.
 89 מתרצת הגמרא, לעולם אף דעת בית שמאי שאסור להישבע, וכן
 90 אסור לפתוח ולהציע שינדור, ואין סתירה בין המשנה והברייתא,
 91 בגלל שֶׁתֵּנָא מְתִנִּיתִין בְּנִדְרָא – המשנה באה ללמדנו דיני נדר, האם
 92 מותר לנדור והאם מותר לפתוח בנדר, כדי לְהוֹדִיעַ בְּתוֹךְ דְּבֵית
 93 שְׂמַאי – להשמיענו את החידוש שבשיטת בית שמאי, שהם
 94 מחמירים וסוברים שאף שמוותר לנדור, אסור לפתוח בנדר, וְתֵּנָא
 95 בְּרִייתָא בְּשִׁבְעָה – ואילו הברייתא באה ללמדנו דיני שבעה, כדי
 96 לְהוֹדִיעַ בְּתוֹךְ דְּבֵית הֵלֵל – להשמיענו חידושם של בית הלל,
 97 המקילים וסוברים שלא רק שמוותר להישבע, אלא אפילו מותר
 98 לפתוח ולהציע להישבע. וממילא אין סתירה בין הברייתא
 99 למשנה, שבאמת בית שמאי סוברים כמו שלמדנו במשנה שאסור
 100 לפתוח בנדר, וכן אסור להישבע. ומה שמהברייתא משמע שאסור
 101 רק לפתוח בשבעה, זה משום שהתנא של הברייתא רצה
 102 להשמיענו את החידוש בשיטת בית הלל, הסוברים שמוותר אף
 103 לפתוח בשבעה, ולכן לא חשש התנא לפרש עד היכן החמירו בית
 104 שמאי לאסור, והביא רק ששמי חולקים על בית הלל.
 105 הגמרא מביאה תירוץ נוסף:
 106 רַב אֲשִׁי אָמַר, הברייתא אינה מדברת כלל בדין הכתוב במשנה
 107 שנודרין להרגין וכו', אלא הֵכִי קָתְּנִי – זוהי כוונת הברייתא, בֵּית
 108 שְׂמַאי אֹמְרִים אֵין שְׂאֵלָה בְּשִׁבְעָה – שהחכם רשאי להתיר רק
 109 נדרים, אבל שבעות אינו רשאי להתיר, כיון ששבעה חמורה
 110 יותר מנדר. ומה שאמרה הברייתא 'לא יפתח לו בשבעה', כוונתה
 111 שלא יתיר לו החכם על ידי פתח בשבעה, כיון שרק בנדרים
 112 אפשר להתיר על ידי פתח, וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים הֵא שְׂאֵלָה בְּשִׁבְעָה
 113 – שכשם שהחכם מתיר נדרים כך הוא יכול להתיר שבעות, וזוהי
 114 כוונת הברייתא 'אף יפתח לו בשבעה'.

1 חוץ מִבְּשִׁבְעָה כיון ששבעה חמורה יותר, ולכן היתרו רק נדר.
 2 וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים, אִם בְּשִׁבְעָה – אף להישבע מותר כדי להציל
 3 את ממונו.
 4 עוד נחלקו בדין זה, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים, לֹא יִפְתַּח לוֹ בְּנִדְרָא – אסור
 5 להציע לאנס שידור לו כדי להוכיח דבריו, אלא רק אם ביקשו
 6 האנס, היתרו לו לנדור. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים, אִם לא ביקשו
 7 האנס, יִפְתַּח – מותר להציע לו – מעצמו לנדור. מחלוקת שליטת
 8 נחלקו בדין זה, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים, היתרו לו לנדור רק בְּמָה שְׂהוּא
 9 מְדִירוֹ – שביקשו האנס, ואסור לו להוסיף. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים, מותר
 10 לנדור אִם בְּמָה שְׂאֵנִי מְדִירוֹ, ויכול להוסיף בנדרו כרצונו.
 11 ומביאה המשנה דוגמא לדבר:
 12 בַּיָּצֵד, אָמַר לוֹ הָאֲנֵס לְנִדְרָא, אָמַר – נְדוּר, קֹזְנִם אֲשֶׁתִּי נִהְיִיתִי לִי –
 13 אשתי תהא אסורה בהנאתי, וְאָמַר – והוא הוסיף ואמר קֹזְנִם אֲשֶׁתִּי
 14 וְכֵּן נִהְיִיתִי לִי – אסורים בהנאתי, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים, אֲשֶׁתִּי מוֹתֵרֶת
 15 כיון שהדיר אותה באונס, וְכֵּן אֲסוּרִין, שהרי לא ביקשו האנס
 16 שיאסור גם את בניו בהנאתו, והוסיף כן מדעתו, וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים,
 17 אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹתֵרִין – גם בניו מותרים, הואיל ונדר כן כדי להציל את
 18 ממונו.

נמרא

19 הגמרא מקשה על הדין המבואר במשנה שמוותר לנדור למוכס
 20 כדי להיפטר מלשלם לו:
 21 מקשה הגמרא, אֵין מוֹתֵר לְנִדְרָא כִּי הִיפֵטֵר מִלְשָׁלֵם לְמוֹכֵס,
 22 וְהָאֲמַר והלא אמר שְׂמַאי, דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא – חוקים ומשפטים
 23 שנחקקו על ידי המלכות הם דין, וחיובים לקיימם. ואם כן, אֵין
 24 מתירים לו לנדור ולהיפטר מהמס כאשר מהדין חייב לשלמו.
 25 מתרצת הגמרא, אָמַר רַב חִינָנָא אָמַר רַב כְּהֵנָא אָמַר שְׂמַאי,
 26 משנתנו מדברת בְּמוֹכֵס שְׂאֵין לוֹ קֶצֶבָה וְנוֹטֵל כְּמָה שֶׁלְּבוּ חֶפֶץ, ואף
 27 יותר מרצון המלך, ומכיון שהמוכס גולן מותר לנדור כדי להציל
 28 ממונו.
 29 תירוץ נוסף: דְּבִי רַבִּי יְנָא, מְדוּבָר בְּמִשְׁנָה בְּמוֹכֵס הַעוֹמֵד מֵאֵלִי
 30 – והמלך לא מינהו, והוא גובה מיסים שלא כדין.
 31 שנינו במשנה, שמוותר לנדור שְׁתֵּן שָׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְאִם עַל פִּי שְׂאֵינִן
 32 שָׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ:
 33 שואלת הגמרא, הֵכִי נִדְרָא – באיזה לשון מדובר שנדר, שהרי אין
 34 לומר שנדר ואמר רק 'שהם של בית המלך', שהרי בלשון זה אינו
 35 אוסר כלום על אף אחד. משיבה הגמרא, אָמַר רַב עֲמֵרָם אָמַר רַב,
 36 המשנה מדברת בְּאִסְרוֹ יְהוֹדוֹת הַעוֹלָם עָלֵי בְּנֵי נְדָר, אִם אֵינִן שָׁל
 37 בֵּית הַמֶּלֶךְ, ובכך הוא מוכיח שהם של בית המלך.
 38 מקשה הגמרא, בֵּין שְׂמַאי וְהָאֲמַר יְהוֹדוֹת הַעוֹלָם עָלֵי אִם
 39 אינם של בית המלך, אִתְּסְרוּ עָלֵיהּ כָּל פִּירֵי עֲלָמָא – הרי נאסרו
 40 עליו כל פירות העולם, ואֵין מתירים לו לעבור על נדרו, הלא נדר
 41 גמור הוא. מתרצת הגמרא, מְדוּבָר בְּאִסְרוֹ 'אסרו פירות העולם
 42 עליו היום אם אינן של בית המלך', ואכן, הוא אסור לאכול פירות
 43 באותו יום.
 44 מקשה הגמרא, אֵי – אם מדובר שהגביל את נדרו דְּאָמַר הַיּוֹם, ועל
 45 ידי זה נאסר בפירות רק באותו היום, לֹא מְקַבֵּל מִיְהוּא מוֹכֵס –
 46 המוכס לא יאמין לו שהפירות של בית המלך, כיון שדבר קל הוא
 47 להישמר מלאכול כל פירות העולם ליום אחד.
 48 מתרצת הגמרא, הטעם שאינו נאסר לעולם, הוא מכיון שמדובר
 49 בְּאִסְרוֹ בְּלִפְנֵי שְׂמַאי שְׂמַאי רַק לאותו הַיּוֹם, וּמוֹצֵיא בְּשִׁפְתָיו – אבל
 50 בשפתיו הוא מוציא את הנדר בְּסִתְמָא, והמוכס מבין שהוא נודר
 51 לעולם, והוא מאמין לו.
 52 ומבארת הגמרא, וְאִם עַל גַּב דְּסִבְרָא לָהּ, שְׂדֵבְרִים שְׂפֵלֵב – שחשב
 53 בלבו ולא הוציא בשפתיו אֵינִן דְּבָרִים – אין מחשיבים אותם
 54 שיוחלו כמו דיבור, ובאן הרי הוציא בשפתיו לשון משמע
 55 שאוסר עצמו לעולם, ומכאן הדין הולכים אחר דבריו שאמר בפה,

נדרים. ארבעה נדרים – פרק שלישי דף כח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קעא רש"י

1 חוץ מבשבועה. שלא יאמר: יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה. לא
 2 יפתח לו בנדר. אם הליטטים אינו מוקיף שידור – לא יפתח לו הוא בעצמו. במה שהוא
 3 מדירו. בלבד ידור, ולא בדבר אחר, כדמפרש. כיצד אמר לו וכו' אשתו מותרת לו. דהיינו
 4 במה שהוא מדירו. ובניו אסורים. דהיינו במה שלא מדירו. גמ' דינא דמלכותא דינא.
 5 ולא נדרי אונסין נניהו, ואמאי נדרין למוכסין
 6 להבריח המכס של מלכות? שאין לו קצבה.
 7 שנטול כל מה שרוצה. במוכס העומד מאליה.
 8 שאינה של מלכות. כיון דאמר יאסרו. ולא אמר
 9 מילתא דהערמה – איתסרו ליה. באומר יאסרו
 10 היום. דהיינו הערמה, דההוא יומא לחדו אסר
 11 נפשיה. אי דאמר היום לא מקבל מינה מוכס.
 12 ואינו מניחו בשביל אותו נדר שלא יטול הפירות,
 13 שהרי שומע דבהערמה נדר: באומר בלבו היום:
 14 אינם דברים – בעלמא. לא יפתח לו בשבועה.
 15 שלא יאמר לה אם תרצה אשבע לך. הא נדר
 16 יפתח לו. שיאמר לו: אם תרצה – אדור לך נדר.
 17 הא מינדר נדר ליה בשבועה. אם הליטטים
 18 מוקיף לכך, וידור לו כן בלשון שבועה. כדאמרו
 19 לעיל. והא תנן וכו'. ואמאי קתני בבדייתא דלא
 20 יפתח לו בשבועה? תרין חכי: תנא במתני' בנדר
 21 להודיעך כחן דבית שמאי דאפילו בנדר גרידא
 22 לא, וכ"ש בנדר שבועה. וברייתא תנא בשבועה
 23 להודיעך כחן דב"ה. דאפי' בשבועה יפתח לו.
 24 וברייתא משום ב"ה נשנית, ולא דוקא היא, ולא
 25 מצית למימר: התם בשבועה הוא דלא יפתח
 26 וכו', ולא מקשינן דב"ש אדב"ש. רב אשי אמר
 27 הכי קתני. האי "לא יפתח" דברייתא לא משמע
 28 כדאמרין דבאונסין קאי, אלא האי "לא יפתח"
 29 – דב"ש סברי לא יפתח לו החכם פתח לחרטה
 30 להשאל על שבועתו. דאין שאלה לשבועה לפני
 31 החכם. וליכא למידק מינה שום קושיא. מתני'
 32 אמר הרי נטיעות האלו קרבן. כלומר שידור
 33 הקדש. אם אינן נקצצות. היום, מוקף לה בגמרא,
 34 ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרף הטלית – הרי
 35 הן הקדש, ויש להן פדיון, והדמיים יכנסו להקדש
 36 והם יצאו לחולין. אבל אם אמר הרי הנטיעות
 37 האלו קרבן עד שיקצצו
 38 הוא דלא יפתח לו בשבועה, הא מידר נדר בשבועה. והתנן בית שמאי אומרים:
 39 ככל נודרין חוץ מבשבועה! תנא מתניתין בנדר להודיעך כחן דב"ש, תנא ברייתא
 40 בשבועה – להודיעך כחן דבית הלל. רב אשי אמר: הכי קתני, ב"ש אומרים:
 41 אין שא"ה בשבועה, ובית הלל אומרים: יש שא"ה בשבועה. מתני' "הרי נטיעות
 42 האלו קרבן אם אינן נקצצות" טפלות זו קרבן אם אינה נשרפת" – יש להן
 43 פדיון. "הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו" טפלות זו קרבן עד שתשרף" –
 44 אין

1 חוץ מבשבועה. שלא יאמר: יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה. לא
 2 יפתח לו בנדר. אם הליטטים אינו מוקיף שידור – לא יפתח לו הוא בעצמו. במה שהוא
 3 מדירו. בלבד ידור, ולא בדבר אחר, כדמפרש. כיצד אמר לו וכו' אשתו מותרת לו. דהיינו
 4 במה שהוא מדירו. ובניו אסורים. דהיינו במה שלא מדירו. גמ' דינא דמלכותא דינא.
 5 ולא נדרי אונסין נניהו, ואמאי נדרין למוכסין
 6 להבריח המכס של מלכות? שאין לו קצבה.
 7 שנטול כל מה שרוצה. במוכס העומד מאליה.
 8 שאינה של מלכות. כיון דאמר יאסרו. ולא אמר
 9 מילתא דהערמה – איתסרו ליה. באומר יאסרו
 10 היום. דהיינו הערמה, דההוא יומא לחדו אסר
 11 נפשיה. אי דאמר היום לא מקבל מינה מוכס.
 12 ואינו מניחו בשביל אותו נדר שלא יטול הפירות,
 13 שהרי שומע דבהערמה נדר: באומר בלבו היום:
 14 אינם דברים – בעלמא. לא יפתח לו בשבועה.
 15 שלא יאמר לה אם תרצה אשבע לך. הא נדר
 16 יפתח לו. שיאמר לו: אם תרצה – אדור לך נדר.
 17 הא מינדר נדר ליה בשבועה. אם הליטטים
 18 מוקיף לכך, וידור לו כן בלשון שבועה. כדאמרו
 19 לעיל. והא תנן וכו'. ואמאי קתני בבדייתא דלא
 20 יפתח לו בשבועה? תרין חכי: תנא במתני' בנדר
 21 להודיעך כחן דבית שמאי דאפילו בנדר גרידא
 22 לא, וכ"ש בנדר שבועה. וברייתא תנא בשבועה
 23 להודיעך כחן דב"ה. דאפי' בשבועה יפתח לו.
 24 וברייתא משום ב"ה נשנית, ולא דוקא היא, ולא
 25 מצית למימר: התם בשבועה הוא דלא יפתח
 26 וכו', ולא מקשינן דב"ש אדב"ש. רב אשי אמר
 27 הכי קתני. האי "לא יפתח" דברייתא לא משמע
 28 כדאמרין דבאונסין קאי, אלא האי "לא יפתח"
 29 – דב"ש סברי לא יפתח לו החכם פתח לחרטה
 30 להשאל על שבועתו. דאין שאלה לשבועה לפני
 31 החכם. וליכא למידק מינה שום קושיא. מתני'
 32 אמר הרי נטיעות האלו קרבן. כלומר שידור
 33 הקדש. אם אינן נקצצות. היום, מוקף לה בגמרא,
 34 ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרף הטלית – הרי
 35 הן הקדש, ויש להן פדיון, והדמיים יכנסו להקדש
 36 והם יצאו לחולין. אבל אם אמר הרי הנטיעות
 37 האלו קרבן עד שיקצצו
 38 הוא דלא יפתח לו בשבועה, הא מידר נדר בשבועה. והתנן בית שמאי אומרים:
 39 ככל נודרין חוץ מבשבועה! תנא מתניתין בנדר להודיעך כחן דב"ש, תנא ברייתא
 40 בשבועה – להודיעך כחן דבית הלל. רב אשי אמר: הכי קתני, ב"ש אומרים:
 41 אין שא"ה בשבועה, ובית הלל אומרים: יש שא"ה בשבועה. מתני' "הרי נטיעות
 42 האלו קרבן אם אינן נקצצות" טפלות זו קרבן אם אינה נשרפת" – יש להן
 43 פדיון. "הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו" טפלות זו קרבן עד שתשרף" –
 44 אין

ובגמרא מפרש למה לי למימרא, ומפרשין נמי אמאי תנא האי ליטנא דיש להם פדיון, ולא תנא בהדיא קדושות.

אין

המשך ביאור למסכת נדרים ליום רביעי עמ' א

6 מהמילה יש כאבים, לכך לא רצה למולו ולצאת מיד לדרך, ואם
 7 אָמול וְאֶשְׁחָא שְׁלֹשָׁה יָמִים ואחר כך אצא לדרך, גם זה איני יכול
 8 לעשות, כי הקדוש ברוך הוא אָמַר לִי, לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם (שמות ד טז)
 9 ואיני יכול להתמהמה, ואם כן חס ושלום לומר שמושה נתרשל מן
 10 המילה. אֵלַי מִפְנֵי מַה נִּעְנַשׂ מִשָּׁה,

1 את בנו, אֵלַי כִּךְ אָמַר מִשָּׁה, אם אָמול את התינוק וְאֶצֵּא מִיד
 2 לדרך, הרי סַכְנָה הוּא לו, כיון שבשלושת הימים הראשונים
 3 שלאחר המילה יש כאבים גדולים, ויש חשש שיגיע התינוק לידי
 4 סכנה, וראייה לכך, שְׁנַאמַר בַּמַּעֲשֵׂה דִינָה (בראשית לד כה) 'וְיָהִי כִּי־וּם
 5 הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיטְתֶּם בְּאֵבִים וְגו', הרי שבשלושת הימים הראשונים

1 אין להם פדיון. בגמרא מפרש. איכא מ"ד דכי קתני "קרבן" - כשהקדיש לדמי קרבן מיידו,
2 והיינו דאמר "יש להם פדיון". ואיכא דמפרש דקונם הוא, והדיק: הרי הנטיעות הללו אסורות
3 בקרבן, וכי תימא: איב הכי שייך בקונם פדיון - י"ל דמתני' ר"מ היא, דקסבר דכל היכא
4 שהוא קונם כללי, שנאסר על הכל בהקדש - יש לו פדיון. וכדתני לקמן בפ' "אין בין המודר"

5 (דף ל"ג): "קונם כבר זו" ואכלה, בין הוא בין חבירו
6 - מעל, לפיכך יש לה פדיון. "כבר זו על הקדש"
7 אכלה הוא - מעל, חבירו - לא מעל, לפיכך אין
8 לה פדיון. גמ' וליתני קדושות. כך הוא עיקר
9 הגיטא, והי"פ: ודאי עיקר חרופה דתנא לומר
10 שאע"פ שתלה קדושתו בתנאי זה של קציעה
11 - קדושה חלה עליהו. ואיצטרך לאשמעינן
12 הכי בדמפרש לקמן: אם כן ליתני "קדושות".
13 וקשה לך: תינח למאי? דמפרשין מבתני דקרבן
14 דקתני - כשהקדיש נטיעת לדמי קרבן עסקינן,
15 וכיון שכן - כל חרופה דתנא ליתיה אלא
16 לאשמעינן דקדושה חלה עליהו, דהואי מלתא
17 פשיטא היא, דכיון דקדושות - יש להם פדיון,
18 ומש"ה פריך שפיר: ליתני קדושות. אבל לא ידריך
19 פירושא, דמפרש דבקונם ממש עסקינן - מאי
20 קפריך: ליתני "קדושות"? דלמא אנב אורחיה ותי
21 יש להן פדיון, דסחם לן כר' מאיר דאמר קונם
22 כללי יש לו פדיון, דהא פליגי רבנן עליה לקמן בפרק "אין בין המודר" וניחא לי: דהואי
23 תנא לא למסתמא דהא לר"מ תא. דא"כ למה ליה למתני האי דינא בקציעה? לישמענין
24 הכי גבי קונמות. דכיון דתנא איצטרך לאשמעינן דבכי האי גונא חיילא קדושה עליהו
25 - ברישא הוה ליה לאשמעינן הכי ולמתני "קדושות", ובתר הכי אי סבירא ליה כר"מ -
26 לסתום כוותיה הוא אב בעלמא. אבל מקמי דלישמעינן דקדושה חלה עליהו - לא שייך
27 לאשמעינן דיש להם פדיון, דמשמע דפשיטא ליה דחיילא קדושתיהו עד שלא הוצרך
28 להשמיענא אלא שיש להם פדיון. ואדרבה, צריכה רבה כדמפרש לקמן. ומש"ה פריך. וליתני
29 "קדושות". ואיכא דגרסי: ליתני "קדושות ואינם קדושות". ולא דייק. ומתוך: אידי דבעי
30 למיתגא סיפא אין להם פדיון - תנא נמי ירשא יש להם פדיון. כלומר, דבסיפא לא מצי מאני
31 ליה "אין קדושות" - דהא דאי קדושות עד שיקצצו. וכן נמי לא מצי תני "קדושות", דאם

32 כן היא דינא דסיפא כדניא דרישא, וליתא, כדמפרש לקמן. **הי"ב** נדר אמר רב וכו'. פי': לישנא קשיא ליה, דקתני: אם אינם נקצצו. וכיון שתלה איסורן בתנאי זה - והיא יחול עליה
33 איסורו: והא סופן לקציעה הן עומדות! וההוא דקשיא ליה, אבל טלית אם אינה נשרפת - לא קשיא ליה, דטלית לאו לשריפה קיימא, ואפשר שלא תשרף לעולם, ומש"ה מהשתא חיילא
34 איסורא עליה. ואיכא נסחא דגרסי בהדיא: והא לקציעה קיימא. **א"כ** כן למה ליה למימר. כלומר, דפשיטא דהוי הקדש. וכי תמא: לא ידריך פירוש דמפרש דמתני' ר"מ היא, דס"ל דקונם כללי
35 יש לו פדיון, מאי קפריך: למה ליה למימר? אדרבה, צריכה רבה - לאופוקי מדרבנן? לאו קושיא היא, שכבר פירשתי דתנא לאו להכי איכוון, אלא לאשמעינן דקדושה חלה עליהו, וכמו
36 שכתבתי למעלה. ומפרקינן: לא צריכא כגון דאיכא זקא נפישא. ואי לאו דתני במתני' דקדושה נחתא בהו - ה"א דכיון דמסיק אדעתיה דלא מתצלן, ולא גמר בדעתו שיהו קרבן, שאילו היה
37 יודע שלא יקצצו - לא ידע מקדישן, וכיון שכן הוה סליק אדעתין דלא קדיש, קמ"ל. **וטלית** לשריפה קיימא. בתמיה. כלומר, והכי תלי תנאי במידי דלא שייך בה? דאי אלא בדישין
38 בה עסקינן, כגון דאיכא דליקה. **ולעולם**. פירושו: בתמיה. כלומר, היאך אפשר שלא יהא להם פדיון לעולם? **אמר** בר פדאן חזרות וקדושות וכו'. כלומר, כי קתני. אין להם פדיון -
39 היינו כ"ז שלא נקצצו. ולאוי למימרא שלא יהא להם פדיון כלל, כלומר שלא יהא פדיונם נתפס בקדושתן - דאם כן מאי חזרות וקדושות? אלא הכי קאמר: אין להם פדיון להוציאן מקדושתן
40 לגמרי, אלא כיון דאמר "עד שיקצצו" - הרי הוא כאומר בפירוש: הרי הנטיעות האלו קרבן מעתה, וקרבן לכשיפדו, כל זמן שלא יקצצו. ומגמא פדיונם קדוש כל שעה, לפי שיוצאות הן
41 לחולין - אלא שלאחר חזרות וקדושות. **נקצצו** פוזן פעם אחת דיו. דסבירא ליה לבר פדא שאע"פ שלא הקדישן אלא עד שיקצצו. אפי' הכי כי נקצצו - לא פקעה קדושתן בבדי.
42 **ועולא** אמר כיון שנקצצו שוב אין פדיון. דסבירא ליה שאין קדושתן נמשכת אלא עד אותו זמן שהקדישן, אבל מאותו זמן ואילך - פקעה קדושה בבדי. **ובתב** הרשב"י ד"ל. דעולא לא
43 פליג אדרב פדא אלא בלאחר שיקצצו, דלבר פדא לא פקעה קדושה בבדי, ולעולא פקעה. אבל עד שיקצצו - לכ"ע פדאן חזרות וקדושות, והיינו דקתני: אין להם פדיון. וכיון שכן כתב ז"ל:
44 דמהא שמענין לדיני ממונות, שהאומר לחבירו "לך חוק וקני שדה" או "שתהא נותנה לך מעבשיו עד שאלך לירושלים" וחזר וקנאה ממנו קדם שעלה לירושלים - חזר וזכה בו מקבל, שכן
45 א"ל: לעולם יהא שלך עד שאעלה לירושלים. ומעבשיו ולאותרו זמן שיקנה אותו ממנו נותנו לו. מיהו, דוקא בדאמר ליה "מעבשיו", אבל לא אמר לו "מעבשיו" - לא קני, דכיון דקנינו בחזקה
46 הוא, וחזקה זו שהוא מחזיק עכשיו כבר כלתה לאחר שקנאה ממנו - הוה ליה כ"משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום" דאי לא קיימא ברשותיה לאחר ל' יום - לא קני. הכא נמי, כיון
47 דאותו קנין שני לא חיל מהשתא, אלא לאחר שיחזור ויקנה אותה ממנו, וההיא שעתא כבר כלתה חזקה זו, ואי אפשר לו שיקנה, מיהו, כי אמרינן דכל היכא דלא א"ל "מעבשיו" לא קנה -
48 דוקא בקנה בחזקה. אבל בקנה בבספ, אפי' דלא א"ל "מעבשיו" - קנה, לפי ששעבוד המעות עדיין הוא קיים, והוה ליה כאומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום" דמקודשת,
49 אפי' שנתאכלו המעות, משום דהני וזוי לאו למלוא דמו ולא לפקדון דמו. וכדאיתא בפרק "האומר" בקדושין (דף נ"ט:). הלכך, מי שהקנה שדהו בכסף עד שילך לירושלים, בין דאמר ליה
50 "מעבשיו" בין דלא אמר ליה "מעבשיו", אי נמי בחזקה ואמר ליה "מעבשיו", אם חזר וקנאו ממנו קדם שעלה לירושלים - חזר וזכה בו מקבל. מיהו, הני מילי - היכא שקנאו הוא, אבל
51 קנאו אחר - חזקתה, אף על פי שחזר והקנהו למוכר - לא קנה לוקח, דהא אתא אחר ואפסקיה, דאמר ר' יוחנן לקמן (דף ל"ג): לא שנו אלא שפדאן הוא, אבל פדאן אחרים - אין חזרות
52 וקדושות, ומשנמד דאי דאפילו חזר מקדיש זה וקנאו מן הפודה - אינן חזרות וקדושות, דהא אתא אחר ואפסקיה, אלו דבריו ד"ל. והכנס הגדול ר' משה קרטבי"ל חלק עליו, ואמר דבר
53 פדא ועולא בתרתי פליגי, והא בהא תליא. דמשום דסבירא ליה לבר פדא דקדושה לא פקעה לה בבדי - קאמר פדאן חזרות וקדושות. דאי לאו הכי - למה ליה להאי גברא למימר "עד
54 שיקצצו"? אם לומר שלאחר מנאן הוא קדושתן נפקת - ממילא אי אפשר, דקדושה לא פקעה לה בבדי, וכיון שכן - למה לא הקדישן לחלוטין, ואמר "עד עולם"? על כרחך לומר שאפילו
55 יפרם קודם שיקצצו - תחזר קדושתן עליהו, הלכך, כי קתני "אין להם פדיון" - לא בא לומר שלא יהיו צריכות פדיון בשיקצצו, דאי אפשר, דקדושה לא פקעה בבדי, אלא לומר שאין
פדיונן

1 אין להם פדיון. לעולם, כל זמן שלא נקצצו. ואין יוצאין לחולין, אלא קדושות הן, שהן
2 בקדושת הגוף לעולם ואין להם תקנה עולמית, שאפילו פדאן - חזרות וקדושות. דכיון
3 דאמר "עד שיקצצו" - אין להם פדיון לעולם כל זמן שלא נקצצו. משמע דלעולם יהיו
4 קרבן, עד שיקצצו. גמ' וליתני. בהאי לישנא ברישא, דהיכא דאמר "הרי הפירות האלו

5 קרבן ואם אינם נקצצו" - קדושות ואינן
6 קדושות. קדושות - דהל קדושה עליהו, ואינן
7 קדושות - דיש להן פדיון. דלפי הוהא ענין
8 דקתני סיפא היין קדושות ואינן קדושות, דאילו
9 בסיפא דהתם דאמר "עד שיקצצו" - הוי קדושה
10 מגמרה, שהרי הן בקדושת הגוף, שאין להם
11 פדיון כל זמן שאין נקצצו. אפי' דקדושת
12 דמים הוא. ואילו כי אמר "אם אינן נקצצו" -
13 ליכא קדושה מגמרה, שהרי יש להם פדיון.
14 ולהכי כי אמר "אם אינן נקצצו" - לענין כי
15 אמר "עד שיקצצו" - קדושות ואינן קדושות הן?
16 תריץ: אין הכי נמי הוה ליה למתני. אלא אידי
17 וכו'. א"כ למה ליה למימר. דהל קדושה עליהו,
18 כיון שעבר היום ולא נקצצו. לא צריכא כגון
19 דאיכא זקא נפישא. שמשבת רוח קשה בעולם,
20 דמסיק אדעתיה דמיתבר להו זקא, דהיינו
21 נקצצו. וסד"א: לא גמר בלבו להקדישו אלא

22 אדעתא דמיתבר להו זקא אמר הכי, ולא צריכי פדיון, דלא חל עלייהו קדושה, ובחולין
23 דמי - קמ"ל דהל קדושה עליהו, דלהקדש גמור מתכוין. (והא וכו'), כלומר, היכי מצית
24 אמרת דאיכא זקא נפישא? והקתני לה דומיא דטלית, וטלית מי קיימא לשרפה? בתמיה.
25 אין כגון דאיכא דליקה. ומסיק אדעתיה דלא מיתצל, ולהכי קאמר, אם אינה נשרפת.
26 הכי נמי וכו'. וסד"א דלא מתכוין להקדש כלל, בדפרשינן. קמ"ל. דהל קדושה עליהו.
27 ולעולם. בתמיה, מדקתני "אין להן פדיון" - משמע שלעולם אין להם פדיון. אפי' לאחר
28 קציעה. אמר בר פדא. כל זמן שלא נקצצו עדיין - חזרות וקדושות. **נקצצו** פוזן
29 פעם אחת דיו. ויצאו לחולין, ושוב אינו פודין, דהא חולין הן.

א"ל

נדרים דף כח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קעג

46 הגמרא מוכיחה שהמשנה מדברת באופן זה [שהוא מקדיש בשעה
47 שיש רוח חזקה והנטיעות עומדות להיעקר]:
48 וְהָא קְתַנֵּי לָהּ – והרי שנינו את דין הנטיעות במשנה נְפִי – בסמיכות
49 לדין מְלִית – שאם אמר 'טלית זו קרבן אם אינה נשרפת' הרי היא
50 הקדש ויש לה פדיון, ובטלית ודאי שאי אפשר להסביר שכוונתו
51 להקדישה אם לא תישרף ביום מן הימים, שאם כן יקשה, וְכִי מְלִית
52 לְשִׁרְפָה קְרִימָא – עומדת להישרף, הלא ודאי סתם טלית אינה
53 עומדת להישרף כלל, ואין יתכן שהתנה את ההקדש בדבר שכלל
54 אינו שייך בטלית. אלא מבארת הגמרא, [אין] – על כרחך צריכים
55 להתעמך את המשנה במקרה כְּגוֹן דְאִימָא דְלִיקָה, ולכך שייך
56 שהטלית תישרף, ותלה את הנדר בתנאי 'אם אינה נשרפת', ואם
57 כן הָכֵא נְפִי – בנטיעות, יש להעמיד במקרה דְאִימָא וְיָקָא נְפִישָׁא –
58 שנושבת רוח חזקה והנטיעות עומדות להיעקר, ולכן הקדישן אם
59 לא תויקן הרוח. והחידוש במשנה הוא, שפְּלִקָא דְעֵתָךְ – היה מקום
60 לומר דְמַסְפִּיק אֲדַעְתִּיהּ דְלֵא מִיִּתְנַצְלוּ – שהוא סבור שהנטיעות לא
61 ינצלו כלל, וּמְשׁוּם הָכִי וְלִכֵּן קָא נְדָר, ואם כן אין כוונתו להקדישן
62 על הצד שהן לא יעקרו, והרי זה כנודי שגגות שאין בהם גמירות
63 דעת ואינם חלים, וְקָא מְשַׁמַּע לֵן במשנה שכוונתו להקדישן גם אם
64 לא יעקרו, ואינו בטוח שיעקרו, ולפיכך אין לחשוש לנדרי שגגות
65 וההקדש חל. שנינו במשנה, אם אמר הָרִי נְטִיעוֹת הָאֵלוּ קְרָבָן בּו' –
66 עד שיקצצו אין להם פדיון.
67 מקשה הגמרא, וְלַעוֹלָם – האם לעולם אין להן פדיון, הלא ודאי
68 אפשר לפדותן כשם שאפשר לפדות כל דבר הקדוש בקדושת
69 דמים, ואם כן מדוע אמרה המשנה 'אין להם פדיון' שמשמע
70 שלעולם אי אפשר לפדותן.
71 מתרצת הגמרא, אָמַר בַּר פְּדָא, הטעם שנקטה המשנה לשון זו 'אין
72 להם פדיון', הוא משום שאף אם פְּדָאן – את הנטיעות קודם
73 שנקצצו, חוֹדְרוֹת וְקוֹדְשוֹת – חל עליהן שוב ההקדש, משום
74 שכשאמר שיהיו קדושות עד שיקצצו, החיל בזה עליהן קדושה
75 כל עוד שלא נקצצו, וקדושה זו חלה שוב ושוב כל עוד הן לא
76 נקצצו, וכן אם חזר ופְּדָאן בשנית, חוֹדְרוֹת וְקוֹדְשוֹת, אמנם כל זה
77 הוא רק עַד שְׁיִקְצְצוּ וְלֵא 'לעולם' ממש, ומכל מקום נקטה המשנה
78 לשון 'אין להם פדיון' משום שלעולם הן קדושות, אפילו אם יפדם,
79 כל זמן שלא יקצצו. אבל אחר שנקצצו, פְּדָאן פְּעַם אַחַת וְיָדוּ – ולא
80 חזר ההקדש לחול עליהן, שהרי לא הקדישן אלא 'עד שיקצצו',
81 אלא יש לפדותן והן יוצאות לחולין. אבל בלא פדיון אינן יוצאות
82 לחולין, משום שאין קדושה פוקעת בלא מעשה פדיון. ואפילו אם
83 התנה בזמן ההקדש שלא תחול הקדושה אלא עד זמן פלוני, והגיע
84 הזמן, אין הקדושה פוקעת בלא פדיון.
85 וְעוֹלָא אָמַר, כִּיִּן שְׁנַקְצְצוּ שׁוּב אֵין פְּדָאן – אף אינו צריך לפדותן אחר
86 הקציצה, אלא הקציצה עצמה מוציאה אותן לחולין. משום שלא
87 חל עליהן הקדש אלא עד הקציצה, וכיון שנקצצו פוקע ההקדש
88 מעצמו, בלא פדיון. ועולא סובר שקדושה פוקעת אף בלא מעשה
89 פדיון. כלומר, אם התנה שהקדושה תפקע בזמן פלוני, אין
90 הקדושה נמשכת אלא עד אותו הזמן, וכשהגיע אותו זמן פוקעת
91 הקדושה מעצמה, ואין צריך לעשות מעשה פדיון.

1 אֵין לָהֶם פְּדִיּוֹן קודם הקציצה, אלא אפילו אם יפדם, הרי הן חוזרות
2 להיות קדושות, משום שתלה את ההקדש בקציצה, שיהיו
3 קדושות 'עד שיקצצו', והרי הוא כמי שאמר בפירוש שלא יועיל
4 פדיון קודם הקציצה.

נמרא

5 הגמרא מקשה על לשון המשנה:
6 מדוע נקט התנא ברישא לשון 'יש להן פדיון', והטעם שאפשר
7 לפדותן הוא משום שהקדושה חלה עליהן, וְלִיתַנִּי – היה לו לשנות
8 'קְדוּשׁוֹת', וממילא נדע שיש להן פדיון, כמו כל הקדש שאפשר
9 לפדותו. שהרי עיקר חידוש המשנה הוא שאף על פי שתלה את
10 הקדושה בתנאי 'עד שיקצצו', חלה הקדושה. ואם כן היה צריך
11 התנא להשמיענו את עיקר החידוש. וכן בסיפא קשה, מדוע נקט
12 התנא לשון 'אין להם פדיון', ולא את עיקר החידוש שהן 'אין
13 קְדוּשׁוֹת'.
14 מתרצת הגמרא, אִיִּדִי דְבָעֵי לְמִיתַנָּא – כיון שרצה התנא לשנות
15 בְּסִיפָא בלשון 'אין להם פדיון', שהרי בסיפא אי אפשר לנקוט לשון
16 'אין קדושות', שהרי אדרבה, הן קדושות בלא אפשרות פדיון, הֲנָא
17 נְפִי – שנה גם ברישא בלשון 'יש להם פדיון', ולא בלשון 'קדושות'.
18 מבררת הגמרא, הָכִי נְדָר – באיזו לשון הקדיש את הנטיעות, אם
19 מדובר שאמר 'הרי נטיעות אלו קרבן אם אינן נקצצות', קשה,
20 שהלא כל הנטיעות נקצצות לבסוף, ואם כן לא יחול ההקדש כלל,
21 כיון שאנו יודעים שהתנאי שהתנה לא יתקיים, שהרי סופן של
22 הנטיעות להיקצץ. ואם כן לא יתכן שתלה את ההקדש בתנאי
23 שבודאי לא יתקיים.
24 מתרצת הגמרא, אָמַר אֲמִימָר, יש להעמיד את המשנה בְּאִמְרָא 'הרי
25 נטיעות אלו קרבן אם אינן נקצצות היום', וכיון שהוא מגביל את
26 התנאי בזמן, אפשר להתמתין ולראות האם נתקיים תנאו או לא,
27 וזהו תנאי שכול להתקיים או להתבטל. וְעַבְרָ הַיּוֹם, וְלֵא נְקַצְצוּ
28 הנטיעות, וכיון שלא נקצצו באותו יום שנדר בו, הרי נתקיים
29 התנאי, וחל ההקדש.
30 מקשה הגמרא, אָם בְּן, שמדובר באופן שהגביל את התנאי, וכבר
31 הוברר שנתקיים תנאו [שהמתינו עד סוף היום, ולא נקצצו
32 הנטיעות], לָמָּה לִי לְמִימָר – מה חידשה המשנה, פְּשִׁימָא שבאופן זה
33 חל ההקדש, שהרי תלה את ההקדש בתנאי ונתקיים התנאי.
34 מתרצת הגמרא, לֵא צְרִיבָא – אין צורך ללמדנו שאם התנה ותלה
35 את ההקדש בקציצת הנטיעות היום, נדרו חל. אלא המשנה
36 מדברת במקרה כְּגוֹן דְאִימָא וְיָקָא נְפִישָׁא – שנושבת רוח חזקה
37 שעלולה לעקור את הנטיעות, ועמד והקדיש את הנטיעות 'אם
38 אינן נקצצות היום' כלומר אם לא תעקרו הרוח היום. והחידוש
39 במשנה הוא, שהיה מקום לומר שלא יחול ההקדש, כיון שאין לו
40 גמירות דעת להקדישן באמת, אלא הוא מקדישן רק משום שהוא
41 סבור שסופן להיעקר מחמת הרוח, ואילו היה יודע שלא יעקרו לא
42 היה מקדישן, ואם כן לא יחול ההקדש, ומחדשת המשנה
43 שההקדש חל אף באופן זה, כיון שהוא יודע שאולי לא יעקרו, ועל
44 דעת כן הקדיש.

המשך ביאור למסכת נדרים ליום חמישי עמ' א

7 כלומר, מאה שבעים ושתים שנים כמנין 'עֶקֶב', שְׁמַע אֲבָרְהָם
8 בְּקָלִי, שהכיר את בוראו, והרי סך שנותיו של אברהם אבינו היו
9 מאה שבעים וחמש, נמצא שהכיר את בוראו מגיל שלש שנים עד
10 פטירתו שהם מאה שבעים ושתים שנים.
11 דרשה נוספת:
12 וְאָמַר רַבִּי בַר אֲבָא,

1 שלוש מאות ושמונה עשרה.
2 הגמרא ממשיכה להביא דרשות על פי גימטריא, מרב אמי בר
3 אבא:
4 וְאָמַר רַב אָמִי בַר אֲבָא, כֵּן שְׁלֹשׁ שָׁנִים הִכִּיר אֲבָרְהָם לראשונה אֵת
5 בּוֹרְאוֹ, שְׁנַמְרָא (שם כו ה) 'עֶקֶב אֲשֶׁר שְׁמַע אֲבָרְהָם בְּקָלִי', וחושבניה –
6 הגימטריא של 'עֶקֶב' היא מֵאָה וְשִׁבְעִין וְתָרֵין –מאה שבעים ושתים,

34 דמים בלבד.
 35 אבוי חולק על דברי רבא, ומוכיח שמצינו שגם קדושת הגוף
 36 פוקעת מאיליה, אם התנה כן מתחילה:
 37 אָמַר לִיה אֲבִי לרבא, האם כך אתה סבור, שְקִדוּשַׁת הַגּוּף לֹא פִקְעָה
 38 בְּכַדִּי, וְהִתְנִיָא בברייתא, האומר 'שור' זה הוא קרבן עולה כל שלשים
 39 יום – אם יקריבוהו בשלושים הימים הללו, יקריבוהו לעולה,
 40 וְלֵאחֶר שְלִשִׁים יום יֵהא שְלִמִים, והיינו שקדושת העולה שבו תפקע,
 41 ובמקומה תחול עליו קדושת שלמים, הרי הוא כל שלשים יום עולה
 42 – חלה עליו קדושת עולה לשלושים יום, וְלֵאחֶר שְלִשִׁים יום פוקעת
 43 קדושת העולה וחלה קדושת שלמים, כמו שהתנה המקדיש. ויש
 44 להבין אֲמַאי – מדוע פקעה קדושת העולה ללא עשיית כל מעשה,
 45 אלא מוכח שאף שְקִדוּשַׁת הַגּוּף נִיְהָה – שקדושת שור הראוי
 46 למזבח היא קדושת הגוף וְאֵף על פי כן פִקְעָה בְּכַדִּי, וקשה על רבא
 47 שחילק בין קדושת דמים לקדושת הגוף, ואמר שקדושת הגוף
 48 אינה פוקעת מאיליה, בלא פדיון.
 49 מתרצת הגמרא, באמת קדושת הגוף אינה פוקעת בכדי, וְהָכֵא –
 50 בברייתא של מקדיש שור לעולה בְּמַאי עִסְקִינָן, דְאָמַר המקדיש
 51 שתהא הבהמה קדושה לְדָמֵי – שפירש שלא תחול על הבהמה
 52 אלא קדושת דמים בלבד, ולא קדושת הגוף, ולא אמר ששור זה
 53 יהא קרבן, אלא שמדמיו יביא קרבן והברייתא עוסקת בשור בעל
 54 מום, שאינו קדוש אלא קדושת דמים, ולפיכך הקדושה פוקעת
 55 לאחר שלושים יום, כיון שקדושת דמים פוקעת אפילו בכדי, אבל
 56 קדושת הגוף אינה פוקעת בכדי, אלא רק על ידי פדיון וכדומה.
 57 הגמרא מקשה על מסקא זו – שקדושת הגוף אינה פוקעת בכדי:
 58 אִי הָכֵי, שיש להעמיד את הברייתא באופן שאמר 'לדמי',
 59 והקדושה פוקעת משום שהיא קדושת דמים (אבל קדושת הגוף
 60 באופן דומה לא תפקע), אם כן אֲמַאי – אמור לי מהו ביאור
 61 הוֹסִיפֵא של הברייתא, שהאומר 'שור' זה יהא לְאחֶר שְלִשִׁים יום
 62 קרבן עולה, וּמַעֲבָשָׁיו יהא קרבן שְלִמִים, הרי הוא עכשיו שלמים,
 63 ולאחר שלושים יום יהיה עולה, כמו שאמר. ומבארת הגמרא, אִי
 64 אָמַרְתָּ בְשִׁלְמָא – יהיה מובן אם תעמיד את הברייתא בשני אופנים,
 65 תְּדָא – הריישא, בְּקִדוּשַׁת הַגּוּף, וְתְּדָא – הסיפא, בְּקִדוּשַׁת דָּמִים,

1 אָמַר לִיה – הקשה רב המנונא לעולא, כיצד יתכן לומר שעל ידי
 2 הקציצה פוקעת הקדושה, אף בלא מעשה פדיון, הלא אם
 3 הנטיעות לא נפדו, קְדוּשַׁת שְׁפָתָיו לְהִיָּן הֵלְכָה.
 4 מוסיף רב המנונא להוכיח שלא יתכן שהקדושה תפקע לבדה,
 5 ללא פדיון או טיבה מתחדשת אחרת, וְיָהּ אִילוּ אָמַר לְאִשָּׁה בשעת
 6 קידושיה, 'היום את אשתי ולמחר אי את אשתי', שזה דומה
 7 להקדשת הנטיעות לזמן מוגבל, משום שגם באופן זה הוא מגביל
 8 את הקידושין שלא יחולו אלא ליום אחד, מִי נִפְקָא בְּלֵא גַט – וכי
 9 יתכן לומר שהקידושין נפקעים מחמת שעשאם לזמן מסויים,
 10 והאשה תהיה מותרת להינשא בלא לקבל גט, הלא ודאי שהיא
 11 מקודשת לו לעולם, וצריכה גט בשביל להינשא לאחר. ומוכח
 12 שהתנאי בשעת ההקדש או הקידושין אינו מועיל לכך שתפקע
 13 הקדושה מאיליה לכשיגיע הזמן, אלא יש צורך בעשיית מעשה
 14 כדי להפקיעה. גט כדי להתיר אשה, ופדיון כדי להפקיע את
 15 הקדושה מהנטיעות.
 16 רבא מתרץ את קושיית רב המנונא, ומחלק בין גט אשה לנטיעות
 17 שהוקדשו:
 18 אָמַר לִיה רַבָּא לרב המנונא, מִי קָא מְדַמֵּת – וכי אתה מדמה את
 19 קדושת הנטיעות שהן קדושות רק בְּקִדוּשַׁת דָּמִים – שגוף הנטיעות
 20 אינו קדוש אלא רק הדמים שלהן קדושים, לְקִדוּשַׁת הַגּוּף שהאשה
 21 מקודשת לבעלה, הלא אין הדבר דומה כלל וכלל, וְקִדוּשַׁת דָּמִים
 22 שהיא קדושה חלשה יותר, שהרי היא פוקעת על ידי פדיון, פִקְעָה
 23 בְּכַדִּי – בלא כלום, כלומר ללא עשיית מעשה כדי להפקיעה,
 24 ולפיכך אם התנה על הנטיעות שקדושתן תפקע בקציצתן,
 25 הקדושה פוקעת עם הקציצה, כיון שהיא קדושת דמים, אבל
 26 קְדוּשַׁת הַגּוּף שהיא קדושה מעולה וחזקה יותר, שהרי אין פדיון
 27 מועיל בה, לֹא פִקְעָה בְּכַדִּי, אלא יש צורך במעשה כדי להפקיעה,
 28 ולפיכך אפילו אם התנה שהקידושין יפקעו, אינם פוקעים עד שיתן
 29 גט, כיון שהם קדושת הגוף.
 30 ומאחר שחילוק של רבא הוא בין קדושת הגוף לקדושת דמים,
 31 אם כן כך יהא הדין לשיטתו במקדיש קרבן תמים, שהוא קדוש
 32 בקדושת הגוף ועולה בעצמו למזבח, ולא יועיל אם יתנה שתפקע
 33 קדושתו אחר זמן, משום שאין קדושה פוקעת בכדי אלא בקדושת

אגרות קודש

ב"ה, ז' תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר שמואל יוסף שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מבדר"ח הגאולה, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע נשיא
 דורנו, בו כותב אשר נסתדרו בבית מגורם החדש, דורא.

הנה יה"ר שיהי' בשעה טובה ומוצלחת, וינצל האפשרויות שניתנה לו להפיץ תורת החסידות
 הדרכותי' ומנהגי' בין אנשים כאלו שלולי זאת לא היו יודעים עדי"ז, ובדרכי נועם ובדרכי שלום לא רק
 בהבית בו דרים אלא בכל העיר כולה, שע"פ ד"ת היא כד' אמותיו של האדם בהנוגע לעניני עירובין,
 וכידוע ביאור ענין העירוב מבואר בהמשך דמצה זו תר"מ, ויה"ר שיהי' זה מתוך בריאות הנכונה
 ובשמחה וטוב לבב.

בברכה לבשו"ט.

1 פדיונו מוציאן לחולין עד שיקצצו. ועולא פליג עליה, ואמר: דלאחר שנקצצו אין צריכין
 2 פדיון, וקדושה פקעה בכדי. וכיון שכן, לעולא, זה שאמר "עד שיקצצו" – לא בא לומר
 3 שאפילו יפרם יחזור לקדושתו עד שיקצצו, אלא לומר שיהו קדושתו עד אותו זמן, ומאוחזו
 4 זמן ואילך תפקע קדושתו. והא דלא פליג עולא בהדיא אמאי דאמר בר פדא פדאן חזרות
 5 וקדושות – משום דלא איצטריך, דבר פדא גופיה
 6 לא אמר הכי אלא משום דסיל דאפילו לאחר
 7 שיקצצו צריכין פדיון, וכדפרישית. וכיון דפליג
 8 עליה עולא אהאי דינא, ואמר דכיון שנקצצו שוב
 9 אין פדיון – ממילא אבולה מילתא פליג. ועולא כי
 10 תנן במתני' אין להם פדיון – היא גופא אתא
 11 לאשמעינן, שהמקדיש דבר עד זמן ידוע – מאוחזו
 12 זמן ואילך נפקעה קדושתו ואין צריך פדיון. ומצא
 13 רגלים לפירושו בירושלמי, דתלו פלוגתא דבר
 14 פדא ועולא בחוקיה ור' יוחנן. דגרסי' התם: חזקיה
 15 אמר: פדאן חזרו לקדושתו, רבי יוחנן אמר: פדאן
 16 – פדויין. מתני' פליגא עליה דר' יוחנן: אין להם
 17 פדיון. פתר לה: לכשיקצצו עד אוחזו פדיון.
 18 כלומר, אין צריכין פדיון, אלמא בתרתי פליגי.
 19 והיינו דלקמן בסמוך אמר "לבר פדא דאמר פדאן
 20 חזרות וקדושות" – אלמא בר פדא בלחוד הוא

21 דאמר הכי, ולא מודה ליה עולא. הלכך, אפי' תמצא לומר דהלכתא כבר פדא, מרשקיל וטרי
 22 רבי יוחנן אליביה, ואמר: לא שנו אלא שפדאן הוא וכו', ואפי' – דוקא בהקדש הוא דאמר
 23 הכי, משום דקדושה לא פקעה בכדי. אבל דיני ממונות, כיון דרואי זכיה דממונא פקעה
 24 בכדי, וכדאמרין "נבטי לך ואחרוך לפלוגי" – אין לשני אלא מה ששייר ראשון, ומה ששייר
 25 ראשון מיהא אית ליה דפקע זכותיה דראשון בכדי. ה"נ כי אמר "שדי נתונה לך עד שאעלה לירושלים" מבי עלה לירושלים פקע זכותיה. הלכך למאי נימא דכי אמר "עד שאעלה", שנתכוון
 26 לומר שאפילו יקנה אותה ממנו תחזור להיות קנויה למקבל – הא דאי לית לן למימר הכי, כיון דאית לן לפרושי לישניה כפשטיה, לומר שנתכוון לקנותה לו עד שיעלה לירושלים בלבד,
 27 ולא לאחר מכן. אלו דבריו ז"ל. ואף הרשב"א ז"ל היה חוכך בדינו לומר דאין זה אלא במקדש בלבד, משום דהקדש חל בקדושתו ובאמריה בלחוד, והיה לאומר "היא קרקע זה לעניים
 28 עד שאעלה לירושלים" – דאמריה במסירה. אבל במקנה לחבירו בעלמא – לא, דבמאי קני? הא אפילו א"ל "מעבשיו" אי אפשר לו לקנות אלא בבכש בשטר ובחוקה, וכסף או שטר או חזקה
 29 שנעשה על מכר זה או מתנה זו ראשונה, כשחור זה וקנה – כבר כלתה קנייתו של אלו, ולבטח במה יקנה? וכו' קדושה שבהן להיכן הלכה. דלא סבירא ליה דתפקע בכדי. וא"ת: הינן למאי
 30 דמפרשין במתני' דבהקדש ממש עסקין – איכא למפרך הכי. אבל לאידך פירושא דפרישנא דבדקומוט עסקין, היכי סליק אדעתיה דקונמות לא פקעה בכדי? והתנן בפרק "הגורד מן היקף"
 31 "שאת נהנית לי עד הפסח אם תלבי לבית אביך עד החג", הלכתא לפני אביך עד הפסח. אלמא דלאחר הפסח פקע איסורא ממילא כך הקשה הרב ר' יונה ז"ל, ותקני' הדין
 32 בקונם פרטי כי התם, שאינו חל אלא על אשתו, ומשי"ה קליש איסוריה ופקע בכדי. אבל קונם כללי כי האי דמתני', דנטיעות הללו אסר להו אבולי לעלמא, כי היכי דאלים דתפיס פדיונם
 33 בהקדש, כדאמר ר' מאיר לקנן בריש פרק "אין בין המודר" – ה"נ סבירא לן דחמירי ולא פקע בכדי. אמר' ליה אביי וקדושת הגוף לא פקעה. אפשר דאביי דמקשה הכי פליג נמי, וסבירא
 34 ליה דהאומר לאשה "היום את אשתי ולמחר אי את אשתי" דלמחר נפקא בלא גט. ואפשר דנהי דסבירא ליה לאביי דאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי, בהאומר לאשה מודה דלמחר לא נפקא
 35 בלא גט. והיינו טעמא, משום דכל קנין שאינו עולמית – קנין פירות בלחוד מיקרי, כדמוכח בסוף פ' "השולח" (גיטין 90:) גבי מוכר שדה לחבירו בומן שהיובל נוהג. הלכך, גבי הקדש, כיון דרואי
 36 חייל עליה הקדש דמים שאינו עולמית – בדין הוא נמי דתיחול קדושת הגוף לזמן ידוע בלבד, שאפי' לא תהא אותה קדושה אלא קדושת דמים – הרי מצינו קדושת דמים גבי הקדש. אבל
 37 באשה, כיון דאי לא היא אשתו לעולם לא קני ביה קנין הגוף, וקנין דמים באשה לא אשכחן – אי אפשר שתהיה אשתו לזמן ידוע בלבד, שכל כיוצא בזה אינו קנין גוף. ויש לזה הוכחה
 38 בירושלמי בפ' "האומר" וקדושתו, דגרס התם: ר' אבהו בשם רבי יוחנן: "הרי זו עולה שלשים יום" – כל שלשים יום הרי זו עולה, לאחר שלשים יום יצתה לחולין ממאליה. "הרי את מקדשת
 39 שלשים יום" – הרי זו מקדשת. מה בין הקדש מה בין אשה? מצינו הקדש יוצא בלא פדיון, ולא מצינו אשה שיוצאה בלא גט. היכן מצינו הקדש יוצא בלא פדיון – פתח דברי הכל בשדה
 40 מקנה. אלמא דאפילו למאן דאמר דקדושת הגוף פקעה בכדי, באשה מודה. וה"נ מסתברא, מאחר דמקשי' לעיל בסמוך כל כך בפשיטות "אילו האומר לאשה" וכו' – דאלמא דבהא ליכא
 41 מאן דפליג, הרשב"א. **הכא** נמי דאמר לדמי. ובגון דהוי בעל מום. דאילו תם – אפילו אמר לדמי קדוש קדושת הגוף, דק"ל: המתפיס תמימין לבדק הבית – מידי מובח לא יצאו. ואיכא
 42 מ"ד דהאי פירוקא סליק לרבא. דסבירא ליה דקדושת דמים פקעה בכדי, אבל לבר פדא – אכתי לא ניחא. והא לדידיה אפילו קדושת דמים נמי לא פקעה בכדי. ואיכא מאן דאמר: דאפילו
 43 לבר פדא ניחא, דכיון דמקדיש לדמי עסקין מוקי לבר בר פדא כשפדאו, ומשי"ה חיילא עליה לאחר ל' יום קדושת שלמים. וכי תימא: א"ה פשיטאו נראה לי דסד"א: שכיון שבשעה שאמר
 44 "לאחר ל' שלמים" לא היה ראוי לחול, דקדושת עולה לא פקעה בכדי, וכיון שכן – נימא דאפי' לאחר שפדאה לקדושת עולה לא תחול קדושת שלמים, קמ"ל דקדושת שלמים מתלא תליא
 45 וקיימא, וכי משכחת רווחא חיילא. **א'** אמרת בשלמא חדא בקדושת דמים היינו דקנת תרתי וכו'. כלומר, דתנא סיפא לגלוי רישא, שלא תאמר דוקא קדושת דמים
 46 פקעה בכדי, קדושת הגוף לא פקעה – להכי תני תרתי, לאשמעינן דאפי' קדושת הגוף פקעה בכדי. אלא לדידך, דסבירא לך דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, ומוקפת לה בקדושת דמים –
 47 תרתי ל"ל? ואתוהב רבא, דודאי שמעינן מהא דאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי. הלכך לרבא לא היה ליה לאחוריי רב המננא. מאי קמדימת קדושת הגוף לקדושת דמים, דאלמא ס"ל
 48 דקדושת הגוף הקדש לא פקעה בקדושת הגוף דאשה, אלא הכי הוה ליה למימר: דלא דמי אשה להקדש, משום דאין אישות לחצאין, וכמו שכתבתי למעלה. אבל הקדש איתיה לזמן ידוע,
 49 ואפילו קדושת הגוף פקעה ביה בכדי. הלכך פירכיה דרב המננא ליתא. דרך ברייתא מסייע ליה לעולא, דכיון דברייתא מוכחא דאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי – כ"ש קדושת דמים. ומשי"ה
 50 אמר: לימא תיהו תיובתיה דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בכדי. כלומר, דכיון דע"כ ברייתא אפי' בקדושת הגוף היא – תקשי לבר פדא, דלא מצי לאוקמא בגון שפדאו – דקדושת הגוף
 51 אין לה פדיון, אבל אי הוה מצינן למימר דתרוויחו בקדושת דמים – לא תקשי ליה, דיכאי למימר ולאוקמנהו בפרדין.

1 א"ל רב המננא. לעולא: היאך יוצאין לחולין בלא פדיונה? וכי קדושה שלהן להיכן הלכה.
 2 כלומר, היכי פקעה בכדי אע"פ שנקצצו. והלא האומר לאשה היום את אשתי. שתהא לי
 3 מקדושת היום. ולמחר אי את אשתי. אע"פ שהתנה כך בשעת קדושתו. מי נפקא למחר
 4 בלא גט. ה"ג, אע"פ דנקצצו – היינו כמו "למחר אין את אשתי", ולא נפקי בלא פדיון. מי
 5 קא מדמיט קדושת הגוף וכו'. הני נטיעות
 6 דקדישי לפדיוה – קדישי קדושת דמים, ולהכי
 7 פקעו מאחר שנקצצו. אבל אשה – קדושת הגוף
 8 היא, ולהכי לא פקעה בכדי. והתניא מי שאמר
 9 שור זה עולה כל ל' יום, שאם יקרב בתוך ל' יום
 10 – עולה, ואם לאחר ל' יום יקרב – יהא שלמים.
 11 כל ל' יום הוי עולה. כמו שאמר, ולאחר ל' יצא
 12 מקדושת עולה הוי שלמים. ואמאי. נפקא
 13 מקדושת עולה: הא קדושת הגוף ניהוה, ופקעה
 14 בכדי, וקשיא לעולא דאמר: קדושת הגוף לא
 15 פקעה בכדי. אמר לך עולא הכא במאי עסקינן.
 16 דפקעה קדושת עולה. דאמר לרמי. דאמר הכי:
 17 תורת דמי עולה כל ל' יום לאחר שאפדנו ואקח
 18 בדמי עולה – להכי לאחר ל' יום פקעה בכדי,
 19 דקדושת דמים היא. אבל קדושת הגוף אכתי לא
 20 פקעה. א"ה. דמוקמת לה לדמי. אימא סיפא.
 21 דההיא: אמר שור זה לאחר שלשים יום עולה ומעבשיו ועד שלשים יום שלמים" – הכי
 22 הוי כדאמר איהו. אי אמרת בשלמא. רישא בקדושת הגוף, וסיפא בקדושת דמים.
 היינו

1 א"ל רב המננא: קדושה שבהן להיכן הלכה? ומה איפיו
 2 אמר ר' אשה "היום את אשתי ולמחר אי את אשתי",
 3 מי נפקא בלא גט? א"ל רבא: מי קא מדמיט קדושת
 4 דמים לקדושת הגוף? קדושת דמים – פקעה בכדי,
 5 קדושת הגוף – קא פקעה בכדי. א"ל אביי: קדושת
 6 הגוף קא פקעה בכדי? והתניא: "שור זה עולה כל
 7 ל' יום, ולאחר ל' יום שלמים" – כל ל' יום עולה,
 8 לאחר ל' יום שלמים. אמאי? קדושת הגוף ניהוה,
 9 ופקעה בכדי! הכא במאי עסקינן – דאמר לרמי. אי הכי
 10 אימא סיפא: "לאחר ל' יום עולה, ומעבשיו שלמים".
 11 א"ל רבא: קדושת הגוף וקדושת דמים –
 היינו

1 **אמר** רב פפא הכי קאמר אם לא אמר מעבשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי וכו'.
 2 פי': סיפא אתינן לתרוצי, אבל רישא ברקיימא קיימא, ולעולם דאמר לדמי, ולא תקשי לבר
 3 פדא, דמוקי לה בפיון. אבל סיפא מתרצינן דה"ק: "לאחר ל' יום עולה ומעבשיו שלמים"
 4 לאחר ל' יום תהא עולה כדבריו אם לא אמר "מעבשיו שלמים". וקמשמע לן תרת: חדא
 5 - דכי אמר "לאחר ל' יום עולה" בלחוד חייל,
 6 ולא תימא כיון דלא קדוש השתא לא קדוש נמי
 7 לאחר שעתא, דליתא, אלא לבתר זמנא נמי חייל,
 8 מרעם דההו על האומר לאשה וכו', וקמ"ל נמי
 9 דדוקא כשלא אמר "מעבשיו שלמים" הוא דה"מ
 10 לאחר ל' יום עולה, אבל היכא דאמר "מעבשיו
 11 שלמים" - לא הויא לאחר ל' יום עולה, ומ"ל
 12 טובא קמ"ל בהא: חדא: דקדושת הגוף לא פקעה
 13 בכדי, ולא תימא דה"מ קדושה תמורה דעולה,
 14 דליתא, אלא אפי' קדושה קלה דשלמים לא
 15 פקעה בכדי. ומש"ה נטק קדושה קמייחא בשלמים
 16 ולא נקטא בעולה דומיא דרישא, ולא תימא דה"מ
 17 היכא דאמר "שור זה שלמים כל ל' יום" דבכגון זה
 18 קדושת שלמים מתפשטת והולכת, שאין לה מונע,
 19 אלא אפילו כשהתפיס בו לאחר מכן קדושת
 20 עולה, סד"א דחילא, דכי האי גונא לא מקרי
 21 פקעה בכדי, דאדרבה קדושה בתרא מעליא טפי
 22 הוי מן קדושה קלה לחמורה, ועוד, שקדושת
 23 שלמים מדי שמיא עולה על בהמה זו ומצאה קדושת
 24 עולה שהיא מונעתה מלהתפשט לאחר שלשים
 25 יום, וסד"א דכל כי האי גונא לא תהא בהמה זו
 26 נתפסת בקדושת שלמים אלא עד שלשים יום -

27 קמ"ל דאפילו כי האי גונא קדושת שלמים לא פקעה בכדי, ולא תימא דה"מ כשהקדים
 28 קדושת שלמים לקדושת עולה כגון שאמר "כל שלשים יום שלמים ואחר שלשים יום
 29 עולה" - דבכי האי גונא דין הוא שתהא קדושת שלמים מתפשטת והולכת, אלא אמר
 30 הכא שהקדים "לאחר שלשים יום עולה" - סד"א קדושת שלמים לא משכחא
 31 רווחא "אלא שלשים יום", ולא תחול יותר - קמ"ל דכיון שבתוך כדי דבור אמר "מעבשיו
 32 שלמים" - חיילא ליה קדושת שלמים, ושוב אין מקום לקדושת עולה לחול כלל. ולא
 33 דמשבשנין לה לברייתא, אלא ה"ק: מי שאמר "לאחר שלשים יום עולה ומעבשיו שלמים"
 34 - ראוי הוא שתהא לאחר ל' יום עולה, אלא אחר שאמר "מעבשיו שלמים" זהו שמונע
 35 לקדושת עולה שלא תחול, משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי. שלא תאמר שזה שאנו
 36 אומרים שקדושת שלמים מתפשטת והולכת היינו משום שזה שאמר "לאחר שלשים יום
 37 עולה" אין דבריו כלום, דכיון דקדושת עולה לא חילא, השתא בחר שלשים יום נמי
 38 לא חילא ולא ליהוי טעמא משום דלא פקעה קדושת שלמים בכדי - דליתא, דאילו לא
 39 אמר "מעבשיו שלמים" לאחר שלשים יום עולה הויא, הלכך ודאי טעמא דמאי דאמר
 40 השתא דלא הוי עולה - היינו משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי, כנ"ל, ומנמוקי
 41 הרבה מן הראשונים למדוהו. וכו': מאי קמ"ל סיפא דלאחר שלשים מהני? הא תנא ליה
 42 רישא: כל שלשים עולה ולאחר שלשים יום שלמים יו"ל: אי מהתם היא דדוקא כי לא
 43 הדר ביה, קמ"ל סיפא דאפי' הדר ביה נמי לא מצי למחוד, ובתמסקי'. **מדעם** דהוה על
 44 האומר לאשה וכו', כלומר, דכי היכי דהתם, אפי' דלא חילא קדושה השתא - חיילא
 45 בחר זמנא, דה"מ, אפי' דלא חילא קדושה השתא - חיילא בחר זמנא. **פשיטא**, כלומר,
 46 פשיטא דמהני כי התם, ולמה ליה לתנא לאשמעוניה? וא"ת: מאי קמקשה פשיטא? אדרבה,
 47 צריכא רבה דמי דמי, התם אפי' שנתעבדו דמועת, מ"מ הא איכא גבה שיעבודא דכסף,
 48 ובדאמרי' התם פרק "האומר" (קושין ט:). הני זחי לאו למלוא דמיין ולא לפדיון דמיין,
 49 ומשום הכי מקדשתה. דהא דמקדש בשטר ונתקדש השטר קודם ל' - אינה מקדשתה,
 50 משום דכי חיילי קדושי - ליכא שטרא, והכא נמי, כיון דבדבריא בעלמא אקדשה, כי חייל הקדש -

51 ליתיה דליברויהו יו"ל: דאמסקא סמיך, דאמר דאמירתו לגבה כמסירתו
 52 ליתיה. הלכך פשיטא ליה דלא גרעה אמירה לגבה מבסוף קדושי דאשה, מש"ה מקשי פשיטא. **הניחא**
 53 ליתיה. הלכך פשיטא ליה דלא גרעה אמירה לגבה מבסוף קדושי דאשה, מש"ה מקשי פשיטא. **הניחא**
 54 ליתיה. הלכך פשיטא ליה דלא גרעה אמירה לגבה מבסוף קדושי דאשה, מש"ה מקשי פשיטא. **הניחא**
 55 ליתיה. הלכך פשיטא ליה דלא גרעה אמירה לגבה מבסוף קדושי דאשה, מש"ה מקשי פשיטא. **הניחא**

1 היינו דאיצטריוך וכו'. דאמינא: להכי תני תרת, דבין קדושת הגוף בין קדושת דמים פקעה
 2 בכדי. למה לי לתני תרת? השתא מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה. עולה שהיא חמורה,
 3 לקדושת שלמים שהיא קלה. מקדושה קלה. כלומר שלמים קלה. לקדושת עולה שהיא
 4 חמורה, מיבעיא? אלא לאו, חד לקדושת הגוף וחד לקדושת דמים, דתרוייהו פקעי.
 5 ותיובתא דעולא, וליכא פירוקא. **נימא** תהוי
 6 תיובתא דבר פדא, דהבא אמר דאפי' קדושת הגוף
 7 פקעה בכדי, ובר פדא אמר: נקצצו - פודן פעם
 8 אחת, דאפי' קדושת דמים לא פקעה בכדי. חסורי
 9 מיחסרא וכו' קתני, אפילו האומר "שור זה עולה כל ל'
 10 יום ומעבשיו לאחר ל' יום שלמים" - כל ל'
 11 עולה, לאחר ל' יום שלמים. דהואיל ואמר
 12 "מעבשיו" - חל עליה שם שלמים מעבשיו,
 13 ומשום הכי הוי שלמים לאחר ל' יום, דקדושת
 14 הגוף פקעה בהכי בכדי, והואיל ואמר "מעבשיו",
 15 אבל אם לא אמר "מעבשיו שלמים לאחר ל'
 16 יום" - עולה הוי, אפילו לאחר ל' יום, דמקדושת
 17 לאחר ל' יום, דהתם לא פקעה קדושת הגוף
 18 בכדי. דמקדושת, לאחר ל' יום, דכי לא אמר
 19 "מעבשיו", דמאי להא: האומר לאשה "הילך
 20 פרטה זו והתקדשי לי לאחר ל' יום" -
 21 דמקדושת לאחר ל' יום, ואפי' דנתעבדו
 22 המעות של קדושי, שאינם בעולם - היא
 23 מקדושת לאחר ל' יום, דה"מ, כי לא אמר
 24 "מעבשיו", אפי' דהלכו דהך שלשים יום של
 25 עולה - השתא נמי עולה הוי, וסיפא דקתני
 26 "לאחר שלשים יום עולה ומעבשיו ועד שלשים
 27 יום שלמים", דלאחר ל' יום הוה עולה ופקע קדושת שלמים, אפי' דלא אמר "מעבשיו"

28 - התם משום דקדים ואמר ברישא "לאחר שלשים יום עולה", דכיון שהוכרי עולה תחלה
 29 - נעשה כאומר "מעבשיו", הלכך לאחר שלשים יום עולה הוי, והכא הוא משום דאמר
 30 "מעבשיו" פקעה קדושה בתרוייהו, בין בקדושת דמים בין בקדושת הגוף, אבל בעלמא -
 31 אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי, ולא קשה לבר פדא. ותיובתא דעולא כדקיימא
 32 קיימא. **פשיטא**, כלומר דכיון דמחסרת למתני' ותרצת דה"ק "שור זה עולה כל שלשים
 33 יום ומעבשיו לאחר שלשים יום שלמים", דלאחר שלשים יום שלמים הוי, ולמה לי
 34 למימר שוב דה"ק: אם לא אמר מעבשיו וכו'? פשיטא, דכיון דאמר צריך למימר
 35 "מעבשיו", ממילא ידענא דאם לא אמר "מעבשיו לאחר שלשים יום שלמים" - הוי עולה
 36 תריין לא צריכא. דהא קמ"ל אי הדר ביה, דאי הוה קתני כדקאמרת, דלאחר שאמר "שור
 37 זה עולה כל שלשים יום לאחר שלשים יום שלמים", אפי' דהשתא הדר ביה ואמר
 38 "מעבשיו", והואיל ומעיקרא כשאמר "כל שלשים יום עולה" לא אמר "מעבשיו" קודם
 39 שאמר "לאחר שלשים יום שלמים" - ולא כלום קאמר, ואפי' לאחר ל' יום עולה הוי.
 40 דהא קמ"ל, דדוקא בעינן שיאמר בתחלה "מעבשיו" קודם שיאמר "לאחר שלשים יום
 41 שלמים", כדקאמר לעיל. הניחא למ"ד אינה חוזרת. שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך
 42 שלשים יום אינה מקדושת לשני - מצי למימר: מידי דהוה האומר לאשה וכו'. **לא** למ"ד
 43 חוזרת. שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך ל' יום - מקדושת לשני, היכי מצי למימר דכי
 44 לא אמר "מעבשיו לאחר שלשים יום" עולה הוי? תריין: אפי' למ"ד חוזרת, אפי' הכי, התם
 45 אי לא אמר "מעבשיו" מעיקרא - הוי עולה לאחר שלשים יום. דאמירתו לגבה בבסירתו
 46 להיחייב. וכיון דאמר "מעבשיו עולה" ולא אמר "מעבשיו שלמים" - לא פקעה בכדי,
 47 ולעולם הוי עולה. לבר פדא דאפי' פדאן חוזרות וקדושות ואפי' לאחר שנקצצו חזר ופודן.
 תפשוט

1 **תנינו דאיצטריוך ליה לתנא למיתנא תרת, דס"ד אמנא:**
 2 **קדושת הגוף - לא פקעה בכדי, קדושת דמים - פקעה**
 3 **בכדי, אמנו להכי תנא תרת, אלא אי אמרת אידי ואידי**
 4 **קדושת דמים, קמה ל' למיתנא תרת? השתא יש לומר**
 5 **מקדושה חמורה לקדושה קלה - פקעה, מקדושה קלה**
 6 **לקדושה חמורה צריכא למימר? למה תהוי היתובתא**
 7 **דבר פדא, דאמר: לא פקעה קדושה בכדי? אמר רב**
 8 **פפא, אמר ר' ר' בר פדא: הכי קאמר: אם לא אמר**
 9 **"מעבשיו שלמים" פאחר ל' יום עולה הוי, מידי דההו**
 10 **האומר לאשה "התקדשי לי פאחר ל' יום" דמקדושת,**
 11 **ואפי' שנתעבדו המעות. פשיטא! לא צריכא, דהדר**
 12 **ביה, הניחא למ"ד אינה חוזרת, אלא למ"ד חוזרת מאי**
 13 **איכא למימר? אפי' למ"ד התם חוזרת - הכא שאני,**
 14 **דאמירתו לגבה כמסירתו להדיוט. ותיב ר' אבין ורב**
 15 **יחזק ברבי קמיה דר' ירמיה, וקא מנכנס ר' ירמיה.**
 16 **ותיב וקאמר: לבר פדא, דאפי' פדאן חוזרות וקדושות,**
 תפשוט

1 **תנינו דאיצטריוך ליה לתנא למיתנא תרת, דס"ד אמנא:**
 2 **קדושת הגוף - לא פקעה בכדי, קדושת דמים - פקעה**
 3 **בכדי, אמנו להכי תנא תרת, אלא אי אמרת אידי ואידי**
 4 **קדושת דמים, קמה ל' למיתנא תרת? השתא יש לומר**
 5 **מקדושה חמורה לקדושה קלה - פקעה, מקדושה קלה**
 6 **לקדושה חמורה צריכא למימר? למה תהוי היתובתא**
 7 **דבר פדא, דאמר: לא פקעה קדושה בכדי? אמר רב**
 8 **פפא, אמר ר' ר' בר פדא: הכי קאמר: אם לא אמר**
 9 **"מעבשיו שלמים" פאחר ל' יום עולה הוי, מידי דההו**
 10 **האומר לאשה "התקדשי לי פאחר ל' יום" דמקדושת,**
 11 **ואפי' שנתעבדו המעות. פשיטא! לא צריכא, דהדר**
 12 **ביה, הניחא למ"ד אינה חוזרת, אלא למ"ד חוזרת מאי**
 13 **איכא למימר? אפי' למ"ד התם חוזרת - הכא שאני,**
 14 **דאמירתו לגבה כמסירתו להדיוט. ותיב ר' אבין ורב**
 15 **יחזק ברבי קמיה דר' ירמיה, וקא מנכנס ר' ירמיה.**
 16 **ותיב וקאמר: לבר פדא, דאפי' פדאן חוזרות וקדושות,**
 תפשוט

גדרים דף כט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קעז

57 /התקדשי ל' לאחר שלשים יום במועות אלו שאני נותן לך עכשיו;
 58 /דההלכה היא שמקודשת, והקידושין חלים לאחר שלושים יום,
 59 /ואף על פי שנתעבלו המעות – שכבר אינם קיימים בעולם קודם
 60 /חלות הקידושין. וזה הדין הראשון שאנו למדים מהסיפא של
 61 /הברייתא.
 62 /והדין השני שאנו למדים מהסיפא הוא, שדווקא באופן זה חלה
 63 /הקדושה אחר שלושים יום, אבל אם הוסיף ואמר 'זמעבשיו
 64 /שלמים', שמיד כשהוא מקדיש תחול עליו קדושת שלמים, אין
 65 /קדושת העולה יכולה לחול עליו אחר שלושים יום, כיון שקדושת
 66 /השלמים חלה עליו מיד, ואין הקדושה הקלה (של שלמים) פוקעת
 67 /אף לא כדי שתחול קדושה חמורה ממנה, משום שאין קדושה
 68 /פוקעת בכדי.
 69 /מקשה הגמרא, פשיטא – הלא אין כל חידוש בדין זה, שאפשר
 70 /להקדיש באופן שהקדושה תחול לאחר זמן ולא בשעת הנדר.
 71 /וכמו שהביאה הגמרא שכן הוא הדין אף בקידושי אשה, ואם כן
 72 /מדוע היתה הברייתא צריכה ללמדנו דין זה.
 73 /מתרצת הגמרא, לא צריכא – לא נצרכה הברייתא אלא לחדש
 74 /שגם באופן דהדר ביה – שחזר בו מן ההקדש, אף על פי כן חל
 75 /ההקדש כשהגיע הזמן, ואינו יכול לחזור בו.
 76 /מקשה הגמרא, הניחא למאן דאמר 'אינה חוזרת' שנחלקו רבי יוחנן
 77 /וריש לקיש (קדושין נט) לגבי קידושי אשה, אם קיבלה קידושין
 78 /שיחולו לאחר זמן, וחזרה בה קודם שהגיע הזמן ונתקדשה לאחר.
 79 /דעת ריש לקיש שאינה חוזרת, ולא חלו קידושי האחר כלל.
 80 /ודעת רבי יוחנן ש'חוזרת', וחלו הקידושין השניים. ואם כן יש
 81 /לומר שגם הברייתא כאן עוסקת באופן שחזר בו מן ההקדש, ובאה
 82 /ללמדנו שאין חזרתו מועילה, וההקדש חל. כמו שמצינו בקידושי
 83 /אשה.
 84 /אלא למאן דאמר – לרבי יוחנן שאמר בקידושי אשה שהחזרת
 85 /רשאית לחזור בה, ואם נתקדשה לאחר קודם שהגיע הזמן
 86 /שיחולו הקידושין הראשונים, חלו הקידושין השניים, ונתבטלו
 87 /הקידושין הראשונים, אם כן מאי איתא למימר, הרי ודאי שאין
 88 /כוונת הברייתא לומר שאם אמר שיחול קדוש בקדושת עולה
 89 /לאחר שלושים יום וחזר בו בתוך שלושים שההקדש יחול, שהרי
 90 /אם חזר בו אינו חל (לרבי יוחנן), וכמו בקידושין, אלא ודאי
 91 /שמדובר כשאינו חוזר בו בתוך שלושים, ואם כן שבה קושית
 92 /הגמרא שדין זה הוא פשיטא, ומדוע הוצרכה הברייתא לשנותו
 93 /בהקדש, הלא יכולנו ללמדו מקידושי אשה.
 94 /מתרצת הגמרא, אפילו למאן דאמר התיב – לרבי יוחנן הסובר
 95 /בקידושי אשה שהיא חוזרת בה מן הקידושין, ואם חזרה בה
 96 /ונתקדשה לאחר, מתבטלים הקידושין הראשונים, מכל מקום התיב
 97 /– כאן בהקדש שאני – יודה רבי יוחנן שאינו יכול לחזור בו אחר
 98 /שהקדיש, אף שעדיין לא חל ההקדש, משום דאמרתו שהקדיש
 99 /לגבוה היא פמסידתו להדימו. והרי חידושה של הברייתא הוא
 100 /שבהקדש אינו יכול לחזור, שלא כבקידושי אשה שהיא רשאית
 101 /לחזור.
 102 /הגמרא מנסה לפשוט מדינו של בר פדא את ספיקו של רבי
 103 /אושעיא לגבי קידושי אשה. ואגב כך אנו למדים שרק אם פדאן
 104 /הוא עצמו קודם קציצה סובר בר פדא שהן חוזרות וקדושות:
 105 /תיב – ישבו רבי אבין ורבי יצחק ברבי קמייה – לפני דרבי ירמיה
 106 /ללמוד הימנו, וקא מנמנמם רבי ירמיה, ובזמן הזה שנימנמם יתבי –
 107 /ישבו רבי אבין ורבי יצחק ברבי ירמיה – ואמרו בינם לבין עצמם,
 108 /שלדעת בר פדא דאמר בהקדיש את הנטיעות עד שיקצצו ופדאן
 109 /קודם הקציצה, שהן חוזרות וקודשות, משום שכשהקדיש 'עד'
 110 /שיקצצו התכוון שלא יועיל להן פדיון קודם הקציצה, אלא יהיו
 111 /קדושות לעולם עד שיקצצו, ואפילו יפרם יחזור להיות קדושות,

1 /ואם כן תוכל ליישב ולומר, היינו דאיצטרף ליה לתנא למיתנא
 2 /תרתיה – שמשום כך הוצרך התנא לשנות את דינו בשני אופנים
 3 /ורישא וסיפא, ודלמא דעתך אמינא – כיון שהיית מעלה על דעתך
 4 /לומר, שקדושת הגוף לא פקעה בכדי – לבד בלא מעשה פדיון,
 5 /ודווקא קדושת דמים פקעה בכדי, ואם היה התנא אומר את דינו רק
 6 /באופן אחד ואו באופן שקדושת עולה קדמה, או באופן שקדושת
 7 /שלמים קדמה, היינו מעדיפים לפרש ולהעמיד את הדין באופן
 8 /שהוא פחות חידוש, והיינו שמדובר בקדושת דמים, ולפיכך היא
 9 /פוקעת בלא פדיון, ועדיין היינו טועים לומר שקדושת הגוף אינה
 10 /פוקעת בלא מעשה, ואממו להכי – ומשום כך תנא – שנה התנא
 11 /בברייתא תרתיה – שני אופנים, ללמדנו שבין קדושת דמים ובין
 12 /קדושת הגוף פוקעות בלא מעשה פדיון וכוון כשהתנה באופן
 13 /המועיל שיפקעו בזמן פלוני.
 14 /מסיימת הגמרא את קושית אביי על רבא:
 15 /אלא אי איתת – אבל אם תאמר שאידי – (הרישא) ואידי – (הסיפא)
 16 /מדובר בקדושת דמים, (שהרי לרבא קדושת הגוף אינה פוקעת
 17 /בלא פדיון, ואם כן יש לומר ולהעמיד את שני האופנים
 18 /שבברייתא בקדושת דמים, ולומר שמשום כך היא פוקעת בכדי,
 19 /אם כן למה ל' למיתנא תרתיה – מדוע היה צריך התנא לכפול את
 20 /הדין, הרי יכל להשמיענו רק דין אחד מן השנים, משום שהשתא
 21 /יש לומר – היינו למדים בכל שכן, אם מקדושה חמורה לקדושה
 22 /קלה, פקעה הקדושה החמורה, וחלה הקדושה הקלה, וכגון שאמר
 23 /'שור זה עולה כל שלושים יום ולאחר שלושים יום שלמים',
 24 /שקדושת עולה חמורה מקדושת שלמים, ובכל זאת פוקעת
 25 /קדושת עולה וחלה קדושת שלמים, מקדושה קלה לקדושה חמורה
 26 /צריכא למימר – וכי צריך לומר שהקדושה הקלה פוקעת וחלה
 27 /הקדושה החמורה, וכגון שאמר 'שור זה שלמים כל שלושים יום
 28 /ולאחר שלושים יום עולה', שקדושת שלמים קלה מקדושת עולה,
 29 /ובמקרה כזה פשוט שהקדושה הקלה פוקעת כדי שתחול הקדושה
 30 /החמורה, ואם כן לא היה צריך התנא לומר את הדין בשני
 31 /האופנים, הן כשהקדושה החמורה קדמה והן כשהקדושה הקלה
 32 /פקעה, אלא די באופן אחד ונלמד ממנו בקל וחומר גם את האופן
 33 /השני. ואם הוצרך התנא לשנות את הדין בשני אופנים, על כרחך
 34 /שזו משום שסבר שגם בקדושת הגוף הדין הוא שהקדושה פוקעת
 35 /בכדי, ולפיכך שנה בשני האופנים, שבאחד מהם מדובר בקדושת
 36 /הגוף ובשני מדובר בקדושת דמים.
 37 /מקשה הגמרא על בר פדא:
 38 /למא תיתי – תהיה ברייתא זו תיבתא דבר פדא – קשה על בר
 39 /פדא, דאמר לא פקעה קדושה בכדי, שהרי מברייתא זו מוכח
 40 /שקדושה פוקעת בכדי, הן קדושת הגוף והן קדושת דמים. ואם לא
 41 /היה מוכח מהברייתא שאף קדושת הגוף פוקעת בכדי, לא היה
 42 /אפשר להקשות על בר פדא מברייתא זו, אף שלדבריו אין קדושה
 43 /פוקעת בכדי כלל ולא קדושת הגוף ולא קדושת דמים. כיון שהיה
 44 /יכול בר פדא להעמיד את הברייתא באופן שפדה את הבהמה,
 45 /ורק אז חלה הקדושה השניה. ואין להוכיח שקדושה פוקעת בכדי.
 46 /ורק אחר שהוכח שהברייתא עוסקת גם בקדושת הגוף שאין לה
 47 /פדיון, ואם כן אי אפשר להעמיד את הברייתא שהקדושה השניה
 48 /חלה רק אחרי שפדאו, יש להקשות מן הברייתא על בר פדא.
 49 /מתרצת הגמרא, אמר רב פפא, אמר לה בר פדא – בר פדא יתריך
 50 /ויאמר, הכי קאמר – כך יש לפרש את הסיפא של הברייתא, אדם
 51 /שאמר על שורו שיהיה קדוש בקדושת עולה לאחר שלושים יום,
 52 /אם לא אמר מעבשיו שלמים, אלא אמר רק שיהיה קדוש בקדושת
 53 /עולה לאחר שלושים יום, הרי לאחר שלשים יום עולה הוי – תהיה
 54 /הבהמה עולה, כדבריו. ואף שלא חלו דבריו מיד, חלים הם אחר
 55 /זמן. ואין לטעות ולומר שאדם אינו יכול להחיל קדושה לאחר זמן.
 56 /ודברי הברייתא הם מדי דתהו – כמו שמצינו לגבי האומר לאשה

38 הגמרא מביאה מקור נוסף לחילוק שאמר רבי ירמיה:
 39 איתמר נמי – עוד נאמר בזה, אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן, לא שנו
 40 שאין הפדיון מועיל והנטיעות חוזרות וקדושות, אלא כשפדאן הוא
 41 ופדיונו אינו מועיל, משום שהתנאי שהתנה בשעת ההקדש שיהיו
 42 קדושות עד הקציצה, גורם שהקדושה תחול עליהן שוב ושוב כל
 43 זמן שלא נקצצו, אבל אם פדאום אחרים והוציאו את הנטיעות
 44 מהקדש לחולין, פדיונם מועיל והן יוצאות לחולין ואין חזרות
 45 וקדושות ומשום שכיון שפדאום אחרים יצאו מרשות הקדש
 46 לרשותם של אחרים, והרי אותם אחרים לא הקדישום שוב, ואין
 47 בכך הקדשו הראשון להחיל קדושה על מה שאינו ברשותו.
 48 וכלל הוא, 'בנדרים הלך אחר לשון בני אדם' (למקם ע"ב ומס.). דהיינו
 49 שמפרשים את משמעות דבריו כפי משמעותם בלשון בני אדם.

משנה

51 הנדר שלא ליהנות מיוצאי תבואה – מאלו המפליגים ביס, מותר הוא
 52 בהנאה מיוצאי תבואה – באלו שאין דרכם להיות יורדי הים
 53 באניות. והנדר שלא ליהנות מיוצאי תבואה, אסור הוא בהנאה
 54 אף מיוצאי תבואה, שיוצאי תבואה הם כגלל יוצאי תבואה – שלשון יושבי
 55 היבשה כולל אף את אלו שנמצאים ביס בשעה שנודר, כיון
 56 שסופם לעלות ליבשה. ומוסיפה המשנה, שמה שאמר יורדי
 57 הים, לא כאלו – אין הכונה לאלו שהולכין מעבר לים שמהלך יום
 58 אחד ביניהם, וחוזרים מהר ליבשה, אלא כמי שדרבו לפרש –
 59 להפליג למרחקים. והגמרא תבאר את כוונת המשנה בזה.

גמרא

60 הגמרא מבארת על מה נאמרו סיוס דברי המשנה לא כאלו
 61 שהולכין מעבר ליפו וכו', אם על תחילת המשנה, או על סופה:
 62 רב פפא ורב אחא גריה דרב איקא נחלקו ביניהם, ולא ידוע מה
 63 סבר כל אחד מהם, חד מהם מתני ארשא – שונה את סיוס דברי
 64 המשנה לא כאלו ההולכים וכו' על הנאמר ברישא 'הנדר
 65 מיוצאי הים', וחד מהם מתני אפיפא – שונה זאת על הנאמר בסיפא
 66 'הנדר מיוצאי היבשה'.
 67 הגמרא מבארת את המשנה לפי דבריהם:
 68 מאן דתני ארשא – מי ששונה את הדברים על הרישא, מתני הכי
 69 – שונה את המשנה כך, 'הנדר מיוצאי תבואה מיוצאי תבואה, הא
 70 ו-אבל מיוצאי תבואה הם עצמם הוא אסור, ועל כך מסיימת המשנה,
 71 יורדי הים שהוא אסור בהם, לא כאלו
 72

1 תפשוט (מדינו של בר פדא) את ספיקו של רב הושעיא. דכעי –
 2 שהסתפק רב הושעיא, באדם הנותן שתי פרושות לאשה, ואמר לה
 3 כך, בפרוטה אחת התקדשי לי היום, ובאחת – בפרוטה האחרת
 4 התקדשי לי לאחר שאגרשיך – שמיד כשאגרשך מהקידושין
 5 שחלים עכשיו, יחולו קידושין חדשים, והספק הוא האם יכול אדם
 6 לעשות כן ויחולו הקידושין השניים, או לא.

7 על ספיקו זה של רב הושעיא אמרו רבי אבין ורב יצחק ברבי, שיש
 8 לפשוט לכאורה מדינו של בר פדא, שכשם שאדם יכול להקדיש
 9 נטיעות 'עד שיקצצו', ואם יפדם קודם הקציצה הרי הן חוזרות
 10 וקדושות, ומובח שיש לו את האפשרות להקדישן מעתה, ויחול
 11 ההקדש אחר הפדיון, שהרי הפדיון חל ומועיל, אלא שהנטיעות
 12 חוזרות להיות קדושות מחמת ההקדש הראשון. והכא נמי – גם
 13 כאן (בספיקו של רב הושעיא) יש לומר שיהא הדין יהיו קידושי –
 14 שהקידושין השניים יחולו, אחר שתתגרש ממנו מן הקידושין
 15 הראשונים (שבדאי חלים), מחמת הפרוטה האחרת.

16 איתער בהו – התעורר רבי ירמיה, ואמר להו לרבי אבין ורב יצחק
 17 ברבי, מאי קא מדמיתון – מדוע אתם מדמים מקרה שפדאן הוא
 18 עצמו (ושבו אמר בר פדא שהן חוזרות וקדושות), למקרה שפדאום
 19 אחרים, שגם אם פדאום אחרים לא יועיל פדיונם, ותחול הקדושה
 20 שוב מחמת הקדשו הראשון. לא כן הוא, ואין לדמות זה לזה,
 21 משום שהכי – כך אמר רבי יוחנן, שכל מה שאמר בר פדא שאין
 22 הנטיעות יוצאות לחולין אלא חוזרות וקדושות, זה רק אם פדאן
 23 הוא עצמו, שאז הן חוזרות לרשותו אחרי הפדיון, ושוב חוזרות
 24 וקדושות. ומשום שהקדישן 'עד שיקצצו', והרי זה כמי שאמר
 25 בשעת ההקדש במפורש שלא יועיל אם יפדם, אלא תשוב
 26 הקדושה לחול עליהם שוב ושוב. אבל אם פדאום אחרים, מודה
 27 גם בר פדא שאין הנטיעות חוזרות וקדושות, משום שאם פדאום
 28 אחרים כבר יצאו מרשותו, ואפילו שהקדישם לעולם ו-עד
 29 שיקצצו, מכל מקום אין בכחו להחיל קדושה עליהם אחר שאינם
 30 שלו.

31 ואשה שנתגרשה מבעלה כפדאום אחרים דמיא ו-היא דומה, כיון
 32 שאחר שנתגרשה כבר אינה ברשותו, אלא ברשות עצמה, וכדי
 33 שיחולו שוב קידושין, צריך את רצונה והסכמתה להתקדש, ואין
 34 בכחו להחיל קידושין מראש על מה שיהיה אחר הגירושין. וכיון
 35 שאשה שנתגרשה דומה לפדאום אחרים, גם בר פדא יודה שאין
 36 הקידושין השניים חלים אחר הגירושין. ואין לפשוט מכאן את
 37 ספיקו של רב הושעיא שיועילו הקידושין.

אגרות קודש

ב"ה, ז' תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח
 אדמו"ר זצוקללה"ה נב"ג זי"ע.

ומה שכותב, אם לשמור שלשת השיעורים גם בשבת ויום טוב, פשיטא שכן הוא ואדרבה, ומה
 שכותב שאין נוהגים לומר תהלים בשבת ויום טוב, אינו כן, ומנהג בכל תפוצות ישראל להרבות בשבת
 ויו"ט באמירת תהלים.

ובמה שכתב אודות תיקון לעון הידוע, צריכים להיות זהיר בטבילת עזרא, ולהיות חקוק
 בזכרונו דברי תורה, ומהם לימוד המשניות ולהרבות באותיות התורה והתפלה, לתת לצדקה לפני
 תפלת שחרית בכל יום חול, ולהתעסק בענייני הלמד ובענייני חינוך על טהרת הקדש, ובעיקר להסיח
 דעתו מכל הענין אפילו מתיקונו עד לאחר הנשואין.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

1 שלשים יום המי כלומר דלא מצי הדר ביה. דהיינו מחדשין השתא: דמעיקרא נמי היה סבירא לן
 2 דאמריה לגבה במסירה להדיוט, דמשום הכי מקשינן פשיטא, וכמו שכתבתי למעלה. אלא דמעיקרא
 3 לא היה סבירא לן דעדיפא טפי אמריה לגבה ממסירה להדיוט, אבל במסקנא מחושק דאמריה
 4 לגבה אפילו בלא "מעכשיו" מהניא במסירה גמורה להדיוט, דהיינו ב"מעכשיו". מוחא
 5 שמעי' דהאומר "שלע זו לצדקה לאחר שלשים
 6 יום" – דלא מצי הדר ביה, דאמריה לגבה
 7 במסירה גמורה להדיוט דמי. אבל הרשב"א דל
 8 כתב: דאפשר דכי אמר הכי – הני מילי אליבא
 9 דבר פדא, דס"ל דקדושת דמים לא פקעה בכדי.
 10 אבל לרבא ואבאי דס"ל דקדושת דמים פקעה
 11 בכדי – מוקמי ברייתא בפשטיה. ונהי דתקשי
 12 לרבא: תרווייהו בקדושת דמים למה לי – אפשר
 13 דדחיק נפשיה לממר זו וא"צ לומר זו קתני,
 14 כדאשכחן בדכותה בהש"ס טובא. הלכך, לרידו
 15 אפשר דנהי דאמריה לגבה במסירה להדיוט –
 16 ה"מ כמסירה גרידא, בלא "מעכשיו", אבל
 17 כמסירה ד"מעכשיו" – לא, דאי אפשר שתקנה
 18 יותר אמריה ממסירה. הלכך לרידו דאומר "חרי'
 19 זו עולה לאחר ל' יום" – יכול לחזור בו, ופולגתא
 20 היא בירושל'. הרשב"א ז"ל. **תפשוט** דבעי רב
 21 אשעי' וכו' ה"נ דהו קדושי. דכי היכי דאמר
 22 במתני' שיכול להקדיש נטיעות הללו לאחר
 23 שפדו, וחיללא קדושה עלייהו, אע"ג דלא
 24 אקדישנהו אחר פדיון – ה"נ חיללי קדושי כי אמר

1 תפשוט דבעי רב הושעיא וכו' ה"נ דהו קדושי. דכי היכי דהתם אמר לה "לאחר
 2 שאגרשך" שיצתה מרשותו שתתקדש – היינו דומיא לאחר שנקצצו, שיוצאין מרשות
 3 הקדש, דמוצריך להו פדייה. **פדאן הוא.** המקדיש, קודם שנקצצו – חזרות וקדושות לאחר
 4 שנקצצו. דהואיל והוא מקדישן, אע"ג דחור ופדאן – חזרות וקדושות לאחר שנקצצו.
 5 **פדאום אחרים.** קודם שנקצצו – אין חזרות
 6 וקדושות לאחר שנקצצו, ואשה שקנתה עצמה
 7 בגט מדעת עצמה – אין חלין עליה קדושי.
 8 דכפדאה אחרים דמיא, דאין חזרות וקדושות,
 9 לגבי אשה נמי אינה מקודשת. **מתני' הנדה.**
 10 שלא ינה מירודי הים – מותר ליהנות מיושבי
 11 היבשה. והנודר מליהנות מיושבי היבשה –
 12 אסור ליהנות מירודי הים, שהן נמי מיושבי
 13 היבשה הן, שסופן לצאת. ומה שאמר יורדי הים
 14 בכלל יושבי היבשה – לא כאלו יורדי הים
 15 החולכים מעכו ליפו, שאין בנייהם אלא מהלך
 16 יום אחד, ובאין מהרה ליבשה, דהו בכלל יושבי
 17 היבשה. **נמי' חד מתני ארישא.** לא כאלו וכו'
 18 ולא כאלו יורדי הים אסור. ההולכים
 19 **פפא ורב אהא בריה דרב איקא,** חד מתני ארישא וחד מתני ארישא. מאן דתני ארישא
 20 **מתני הכי: הנודר מירודי הים מותר ביושבי יבשה, הא בירודי הים – אסור, ולא פאלו**
 21 **ההולכים**

22 "לאחר שאגרשך", אע"פ שאחר שגירשה לא חור קדושה. **לא** שנו אלא שפדאם הוא. דכיון דפדאם הוא, ולעולם לא יצאו נטיעות הללו מרשות הקדש או מרשותו – דין הוא שיהו חזרות
 23 וקדושות. אבל פדאום אחרים, אפי' הכניסום אחר כן לרשותו – אין חזרות וקדושות. לפי שמיד שפדאום אחרים נסתלק רשות בעלים הראשונים מהן, וכיון דהדיה שעתא א"א להקדש
 24 שיחול עליהן – בחר שעתא נמי, כשהכניסום אחרים לרשותו – לא חיל. **ואשה** נמי כפדאה אחרים דמיא. לפי שמיד שנתגרשה יצאת מרשות הבעל לרשותה, ואין קדושי חלין עליה.
 25 וק"ל: ארבה, אשה – לפדאן הוא דמיא, שכשם שנטיעות הללו לפי שאינן יוצאות מרשות הקדש או מרשותו מצי לאקדושינהו לאחר שיפדו. כך אשה זו כיון שאינה יוצאת מרשות הבעל
 26 או מרשות עצמה – בדין הוא שתהא יכולה להתקדש מעתה אפילו לאחר שתתגרש! וניחא לי, דאי מציא אשה לקדש עצמה לאיש – ה"נ דהויא היא דומיא דמקדיש נטיעות ממש, אלא
 27 כיון שהתורה אמרה "כי יבך איש אשה" ולא אמרה: כי תלקח אשה לאיש – לא כל הימנה שתכניס עצמה לרשות הבעל, ומש"ה אמרי' בפ"ק דקדושין (ק"ו ע"ב) דאי אמרה היא "הריני מאורסת
 28 לך" – אין ברביה ממש, אלא מכיון שהיא מסכמת לקדושי האיש – היא מבטלת דעתה ורצונה, ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר, והבעל מכניסה לרשותו. הלכך אין אנו דנין באורסת
 29 מצד האשה, אלא מצד הבעל, ולגבי בעל – כפדאה אחרים דמיא, דבדקדושין הראשונים היא ברשותו, ולאחר גרושין יוצאה מרשותו. ומש"ה לא מצינן למיפשט גבי קדושין דאיש, מפדאן
 30 הוא, דלא דמיין וכדכתיבנא. ומפדאום אחרים נמי לא מצינן למפשט דלא חילי, משום דלא דמי נמי לגמרי, דהא הכא האשה ג"כ מכנסת עצמה לרשותו במקצת, ואיכא לדמיין לפדאן הוא,
 31 דהיינו דליכא למפשטא מהא כלל. כג"ל. והרשב"א ז"ל כתב: דנהי דבעינן איפשטא הכא, אפי"ה איכא למיפשטא מדאמר בכתובות בפרק "אע"פ" (ק"ז ע"ב). ובפרק בתרא דמכילתין (ק"ז ע"ב).
 32 נמי אית דאמרי: הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו "שידה זו שאני מוכר לך לכשאתנה ממך תקדוש" – דקדושה. וטעמא, משום דכיון דבידו להקדישה עכשיו, אע"פ שיבא זמן שלא יתא
 33 רשות בידו בכך – יכול עתה הוא להקדישה לכשיהיה הרשות בידו. ה"נ גבי אשה, הואיל והוא יכול לקדשה עכשיו – יכול הוא לקדשה ג"כ לאחר זמן. ובית: איכא אמאי לא פשטינן לה
 34 מהתם: י"ל: דהאי רבי אילא הוא דקאמר לה מסבא דנפשיה, ורבי ירמיה לא ידע לה, ומש"ה מבעיא ליה – דלא מצי למיפשטא ממתניתין וממתנתא. וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל, שכתב
 35 דמקודשת – משמע דפשיט ליה מהדיה, הלכך, איכא רבא כפדאום אחרים אין חזרות ומתקדשות, אם התנה בשעת ההקדש שיחול עליו אם תבא ליד אחר ויקחנה ממנו – מהני. אבל כל
 36 היכא דלא אתני, אפילו באה לידו אח"כ – אינה קדושה, כיון דאפסקה אחר. אלו דבריו ז"ל. ואינם נוחים אצלי, דשאני התם בדרכי אילא שבידו להקדישה עכשיו, וכיון שבידו להקדישה
 37 עכשיו – יכול הוא ג"כ להקדישה לאחר זמן. לפי שאותו הקדש עצמו שהוא מקדיש לאחר זמן אף מעכשיו הוא יכול להקדישה. משא"כ בנטיעות וקדושי אשה, שאותה קדושה שניה אי
 38 אפשר לה שתחול עכשיו, שכיון שהוא מתפס בהן קדושה ראשונה – אי אפשר לאותה קדושה שניה לחול עכשיו, וכיון שכן איכא לממר דלאחר שעה נמי, דהיינו לאחר פדייה וגיורושין
 39 לא חילא. כג"ל. **מתני'** מותר ביושבי היבשה, באותן שאין רגילין להיות יורדי הים באניות. **מיושבי'** יבשה אסור בירודי הים. אפי' הם עכשיו בים, שסופן לעלות ליבשה, כדמפרש
 40 טעמא בגמרא. **ולא** כאלו החולכים מעכו ליפו. מפרש בגמרא היכא קאי. **אסור** אף בסומין. דכי קאמר מרואי תמה – לא שיהו הם רואים החמה קאמר, דא"כ הל"ל "מן הרוואין" בלחוד,
 41 שהיי כל הרוואין הם רואין ג"כ החמה. אלא ודאי מדמדכר תמה – שהחמה רואה אותם קאמר, ולאפוקי דגים ועוברין נתכוון, כדאיתא בגמרא. **אסור** בקרחן ובבעלי שיבות. אסור בקרחן
 42 אע"פ שאין להן שער, ובעלי שיבות ואע"פ ששערן לבן. **שאין** נקראים שחורי הראש אלא אנשים. בגמרא מפרש טעמא. **מן** הילודים. שגולדים כבר. מותר בגולדין. בעתידן לחולדו.
 43 **מתיר** אף בילודים. ופרכינן בגמרא: וכו' בגולדין, איכא אמאן קאטר? אסור **בישראל** ואסור בכותים. שישראל וכותים מצוין על השבת ומקיימין אותה, הלכך שפיר מקיר שובתי
 44 שבתות. **מאוכלי** השום. מתקנות עורא הוא לאכול שום בלילי שבת, לפי שהשום מרבה את הורע, ועונת ת"ח מע"ש לע"ש. **ואסור** בכותים. דאינהו נמי אוכלי שום ערבי שבתות.
 45 **מעולי** ירושלים אסור בישראל. דמצוין לעלות ועלין. **ומותר** בכותים. דנהי דמצוין אינם עולים. **נמי'** חד תני לה ארישא. להא דתנן: לא כאלו החולכים מעכו ליפו. דס"ל דארישא
 46 קאי, ולקולא. **דהללין** יושבי יבשה ניהו. משום ההוא פרתא, דהיינו מעכו ליפו שון קרובין זה לזה – לא מקיר יורדי הים. **וחד** תני לה אסיפא. ולחומרא, דאפי' מי שדרכו לפרש –
 47 בכלל יושבי יבשה. וכן נמי אפילו החולכים מעכו ליפו בכלל יורדי הים, מולא פירש מידי ארישא. וקיי"ל כמאן דמתני לה אסיפא לחומרא. וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא דאינו אסור בכל
 48 מי שירד פעם אחת מעכו ליפו, אלא במי שרגיל לירד שם תדיר. אי נמי, במי שהיה יורד בשעת נדרו מעכו ליפו. ובירושלמי איבעיא לה: הנודר מירודי הים לאחר שלשים יום, וקודם שלשים
 49 יום נעשו יושבי יבשה, אי בחר שעת ארישא הנודר אוליין והשתא יורדי הים ניהו, או בחר חלות הנדר אוליין דהו להו יושבי יבשה. ויהא מותר בהם. ותלי ליה בפלוגתא דר' ישמעאל ר"ע,
 50 דפליגי ב' בתרא דמכילתין (ק"ז ע"ב): באשה שאמרה "הריני נירה לאחר שאנשא", דר' ישמעאל סבר דבתר חלות הנדר אוליין, ובעל מפר. ור"ע סבר דבתר שעת אמירה אוליין, ואין הבעל
 51 מפר בקדומו. וקיימא לן כר"ע, הלכך אסור באותן שהן עכשיו יורדי הים, אע"פ שבשעת חלות נעשו יושבי יבשה, דבתר השתא

1 אולינו, ומאי ירושלמי איכא למפשט נמי הדיבא דהוה איפכא להיתרא. אבל נראה לי שאין
 2 הדין כן, ויתבאר בפ' בתרא דמכילתין בס"ד. ובירושלמי נמי איבעיא להו באלו שיעורים לים
 3 כדי לטילי אם הם בכלל יורדי הים או לא, ולא אפשרי, ולחומרא. **מדלא** קתני מבעלי
 4 שער. אלמא, אפילו קרחין בכלל. וכיון דשחורי הראש לגבי קרחין לאו דוקא – לבעלי שיבות
 5 נמי לאו דוקא. ומשום הכי אמר, דכי קאמר שחורי
 6 הראש – לאותם שאדם מתאר אותם בשחורי
 7 הראש נתכוון, דהיינו אנשים. דמשום דדימנין
 8 מכסו רישיהון וזימנין מיגלו, אי אפשר לתאר
 9 אותם לא במכסוי הראש ולא במגולי הראש,
 10 ונקראים שחורי וזימנין לפי שרובן של אנשים
 11 ראשן שחור. אבל נשים, כיון דלעולם מיכסו –
 12 במכסוי הראש אדם מתאר אותם. וקטניס, כיון
 13 דלעולם מיגלו – במגולי הראש אדם מתאר
 14 אותם. **ולא** מיבעיא בגולדים אלא מני אסר.
 15 אי שרי בגולדים ובילודים. **מן** הגולדים אסור אף
 16 בילודים. דס"ל לרבנן דגזי דאמר "מן הילודים" –
 17 אין הגולדים, דהיינו אותם שעתידין להוולד,
 18 בכלל – ה"מ בילודים, שהוא לשון מיוחד. אבל
 19 "הגולדים" – כולל שניהם. דהיינו אותן שגולדו
 20 ושעתידין להוולד. ור"מ פליגי נמי, ואמר דכי היכי
 21 נגודר מן הילודים אין הגולדים בכלל – ה"נ נדר
 22 מן הגולדים שאין הילודים בכלל, דהיינו "אף"
 23 דקתני. אלא מעתה ותתה שני בתי וכו'. והא
 24 מנשה ואפרים כבר נולדו ו**בגדריהם** הלך אחר
 25 לשון בני אדם. ובהכי פליגי רבי מאיר ורבנן.
 26 דרבנן סברי: דכי היכי ש"גולדים" בלשון תורה
 27 כולל גולדים כבר, ועתידין להוולד – ה"נ בלשון
 28 בני אדם. דהיינו דהדרי רבנן למימר בסיפא
 29 דמתני': לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד.
 30 ולא דעת שלישי הוא, אלא דפרושי קמפרשי
 31 טעמיהו, דאמרי דהנודר מן הגולדים אסור בכל,
 32 וקדיחי טעמא למילתייהו – שלא נתכוון אלא ממי
 33 שדרכו להוולד, בין להבא בין לשעבר. לפי שאין
 34 במשמעות לשון זה כוונה אחת מיוחדת, לשעבר
 35 דוקא או להבא דוקא. ורבי מאיר סבר דבלשון בני
 36 אדם לא מקרו "גולדים" אלא עתידים להוולד.
 37 ובילודים נמי, דתרייהו מודו דמותר באותן
 38 שעתידין להוולד – טעמיהו משום לשון בני אדם,
 39 דאילו בלשון תורה כי היכי דמשמע גולדים כבר,
 40 כדכתיב "כל העם הילודים במדבר" – הכי נמי
 41 משמע עתידים להוולד, כדכתיב "כל הבן הילוד".
 42 **לאפוקי** דגים ועופות. שהם מטילין ביצים,
 43 ולא מיתצרו במעי אמן.

ההולכים מעכו ליפו. אסור בלבד. אלא אפי' ממי שדרכן לפרש. אסור, והואל וסופן
 לעלות ליבשה – הו בכלל יושבי היבשה. **מתני'** אסור אף בסומין. דלא נתכוין זה אלא
 במי שהחמה זורחת עליו. **גמ'** מדלא אסר מן הרוואין. דאילו אמר הכי, היה מותר
 בסומין. ומדאמר "מרואי חמה" – משמע ממי שחמה זורחת עליו, לאפוקי דגים שבים
 ועוברין שבמעי אמן שאין חמה רואה אותן,
 שגומר בהן. **מתני'** הנודר משחורי הראש
 אסור בקרחים ובעלי שיבות. ד"שחורי הראש"
 משמע שנודר מאותן שהיו שחורי הראש. ומותר
 בנשים. מפרש בגמרא. **גמ'** מאי מעמא. אסור
 בקרחים. מדלא אמר מבעלי שיער. דאילו אמר
 "מבעלי שיער" היה מותר בקרחין. וזימנין מיכסו
 רשייהו וזימנין מיגלו. והו שחורי ראש. אבל
 נשים לעולם מיכסו. שאינם שחורי הראש,
 ועטופות כל שעה בלבנים. וקמניס לעולם מיגלו
 רשייהו. כלומר, איהו כי נדר אדעתא דגדולים
 נדר. והני, כיון דלאו גדולים נינהו, ולא נהגי
 מנהג גדולים – להכי ליתנהו בכלל גדולים,
 ומותר בהן. **מתני'** הנודר מן הילודים. משמע
 שכבר באו לעולם, כמה דכתיב "הילודים"
 במדבר" (יהושע ה). מותר בגולדין. באותן
 העתידים להוולד. והכמיס אומרים. אסור
 בשניהן, דלא נתכוין זה אלא מכל מי שדרכו
 להוולד. חכמים דסיפא היינו ת"ק. **גמ'** לרבי
 מאיר. דמתיר אף בילודים. ולא מיבעיא בגולדים.
 נמי דמתיר. אלא ממאן אסור. כלומר, אי"כ ממה
 נדר? חסורי מיחסרא והכי קתני מן הגולדים
 אסור בילודים. דכיון שנודר באותן שעתידים
 להוולד – כ"ש שאסר עצמו באותן שכבר נולדו.
 רבי מאיר אומר אף הנודר מן הגולדים וכו' כי
 היכי וכו'. והא עדיין, אפי' מנשה זקינו של
 יאשיהו לא בא לעולם. ובגדריהם הלך אחר לשון
 בני אדם. ודרבן של בני אדם לקרות "גולדין"
 לאותן שעתידין לא נולדו, ואם נדר מן הגולדין –
 אסור בהן. והכ"א לא נתכוון זה וכו'. דבין
 בגולדין ובין בילודין אסור. לאפוקי עופות ודגים.
 שאין גולדים ממעי אמן, אלא מטילין ביצים
 ומתחממים ויוצאין.
 מתני' משוכתי

ההולכים מעכו ליפו, דהלוי יושבי יבשה נינהו, אלא
 ממי שדרכן לפרש. ומאן דמתני אסיפא מתני הכי:
 הנודר מיושבי יבשה – אסור ביורדי הים, ולא באלו
 ההולכים מעכו ליפו בלבד, אלא אפי' ממי שדרכו
 לפרש, הואיל וסופו ליבשה סליק. **מתני'** הנודר
 מרואי החמה – אסור אף בסומין, שלא נתכוון זה
 אלא למי שהחמה רואה אותן. **גמ'** מ"מ – מדלא
 קאמר "מן הרוואין", לאפוקי דגים ועופות. **מתני'**
 הנודר משחורי הראש – אסור בקרחין ובעלי שיבות,
 ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראין "שחורי הראש"
 אלא אנשים. **גמ'** מ"מ? מדלא קאמר "מבעלי שיער".
 ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש
 אלא אנשים. מ"מ? אנשים וזימנין דמיכסו רשייהו
 וזימנין דמיגלו רשייהו, אבל נשים לעולם מיכסו,
 וקטנים לעולם מיגלו. **מתני'** הנודר מן הילודים –
 מותר בגולדים, מן הגולדים – אסור מן הילודים.
 ר' מאיר מתיר אף בילודים, וחכ"א לא נתכוון זה
 אלא ממי שדרכו להוולד. **גמ'** ר' מאיר – וקא
 מיבעיא גולדים, אלא ממאן אסור? חסורי מיחסרא
 והכי קתני: הנודר מן הילודים – מותר בגולדים, מן
 הגולדים – אסור בילודים. ר' מאיר אומר: אף הנודר
 מן הגולדים מותר בילודים, כי היכי דנודר מן הילודים
 מותר בגולדים. אמר ליה רב פפא לאביו: למימרא
 דגולדים דמתני' קתני? אלא מעתה "שני בניך
 הגולדים קתני בארץ מצרים" ה"נ דאיני' קתני הוא? ואלא
 מאי – דיי' קתני משמע? אלא מעתה דכתיב "הנה בן
 נודר לבית דוד יאשיהו שמו" הכי נמי דהוה? והא
 עדיין מנשה לא בא! אלא, משמע הכי ומשמע הכי, ובגדריהם הלך אחר לשון בני אדם.
 וחכ"א לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד". לאפוקי מאי – לאפוקי דגים ועופות.

אגרות קודש

ב"ה יו"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מד' תמוז, בו כותב אודות מצב בריאותו בגשמיות (ואפשר כדאי לעורר
הרופא שלו על שיש משתמשים בכגון דא בתרופה חדשה הנקראת הידרא קארטיזאן וכיו"ב, אף
שכמובן אין מקרה אחד דומה לחבירו, ורק על הרופא להחליט אם גם במקרה זה מתאים).

בקבשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע לרפוי"ק
ולרפוי"ש.

המשך בעמוד קפח

גמרא

גמרא

55 הילודים, מותר בגולדים – מותר לו ליהנות ממי שיוולד בעתה,
56 שלשון 'ילודים' משמעותו אלו שכבר נולדו. והנודר הנאה מן
57 הגולדים, אסור מן הילודים – אסור לו ליהנות אפילו מאלו שכבר
58 נולדו, שלשון 'נולדים' כולל גם את העתידיים להוולד וגם את אלו
59 שכבר נולדו. רבי מאיר חולק, ומתיר אף בגולדים – באלו שנולדו
60 כבר. וחקמים אומרים, – נותנים טעם לדבריהם שאסור אף מן אלו
61 שכבר נולדו, משום שלא נתפנון זה שאמר 'נולדים' לעתידים
62 להוולד דוקא ולמעט את אלו שכבר נולדו, אלא כוונתו במה
63 שאמר 'נולדים' – פמי שדרבו להוולד – למי שבא לעולם בדרך של
64 לידה, וכמבואר בגמרא.

גמרא

65 הגמרא מבארת את דברי רבי מאיר שהנודר מן הגולדים מותר אף
66 בילודים:
67 שואלת הגמרא, לרבי מאיר שאמר שמותר אף בילודים – באלו
68 שנולדו, ומשמע שולא מיבעיא גולדים – אין צורך לומר שמותר
69 בעתידים להוולד, ואם כך שהוא מותר בשניהם אלא מפאן אסור
70 – על מי כן הוא נדר לאסור עצמו.

71 משיבה הגמרא, שלפי רבי מאיר הנודר מן הגולדים מותר רק
72 באלו שכבר נולדו, אך בעתידים להוולד הוא אכן אסור, והפסוק
73 מיתקרא והכי קתני – לשון המשנה כאילו 'חסרה' וכך היא כתובה,
74 הנודר מן הילודים, מותר בגולדים – בעתידים להוולד. והנודר מן
75 הגולדים, אסור בילודים – אפילו באלו שכבר נולדו. ורבי מאיר
76 חולק על תנא קמא הסובר שהנודר מן הגולדים אסור בשניהם,
77 ואומר שאף הנודר מן הגולדים מותר בילודים – באלו שכבר נולדו,
78 כי ה"כ – וכמו דנודר מן הילודים מותר בגולדים – בעתידים
79 להוולד ואסור רק באלו שנולדו כבר.

80 הגמרא מקשה על רבי מאיר הסובר שלשון 'נולדים' משמעותו
81 העתידים להוולד:

82 אמר ליה – שאלו רב פפא לאבני, למימרא ד'נולדים' דמתניילין
83 משמע – האם נאמר לרבי מאיר שלשון 'נולדים' משמע דווקא
84 העתידים להוולד, אלא מעתה כשאמר יעקב אבינו ליוסף בנו 'שני
85 בנך – ומנשה ואפרים' הגולדים לך בגרין מצרים, ה"כ נמי
86 דאיתניילין הוא – האם גם כאן הפירוש 'הגולדים' שיוולדו בעתה,
87 והלא מנשה ואפרים נולדו כבר קודם לכן.

88 הגמרא דוחה את שאלתו של רב פפא, בכך ששואלת לצד שני:
89 ואלא מאי, רצונך לומר דילידו דאיתניילין משמע – שלשון
90 'נולדים' משמע אלו שכבר נולדו, אלא מעתה דתיב (מלבי"א א' ג)
91 'הנה בן נולד לבית דוד, ואשיהו שמו', ה"כ נמי דהנה – האם גם בזה
92 נוכל לפרש 'נולד' שכבר נולד, והא עדיין מנשה לא בא – אפילו
93 מנשה שהיה זקינו של אישיהו עדיין לא נולד.

94 ומסיימת הגמרא, אלא ודאי שאין להוכיח מהפסוקים, שאכן
95 בלשון של תורה 'נולדים' משמע ה"כ ומשמע ה"כ – בין אלו שכבר
96 נולדו ובין העתידים להוולד, ומכל מקום בגדרים – כשאדם נודר
97 מן הגולדים, הלך אחר לשון בני אדם – אין כוונתו למה שהתורה
98 קוראת 'נולדים', אלא למה שרגילים בני אדם לכנות 'נולדים'.
99 ובוה נחלקו תנא קמא ורבי מאיר, שלדעת תנא קמא לשון בני
100 אדם הוא על שניהם, ולדעת רבי מאיר רק על אלו העתידים
101 להוולד.

102 שנינו במשנה, שלחכמים הנודר מן הגולדים אסור בין באלו שכבר
103 נולדו ובין בעתידים להוולד. והמשנה מסיימת, וחקמים נותנים
104 טעם לדבריהם ואומרים, לא נתפנון זה שאמר 'נולדים' למעט את
105 אלו שכבר נולדו, אלא כוונתו, להדיר את עצמו מכל מי שדרבו
106 להוולד – מי שבא לעולם בדרך של לידה: מבררת הגמרא, לדעת
107 חכמים שכוונת הנודר מן הגולדים להדיר עצמו ממי שדרבו
108 להוולד, לאפוקי מאי – את מי הוא התכוין למעט. ומבארת,
109 שכוונתו היא לאפוקי דגנים ועופות, שכן הם אינם באים לעולם
110 בדרך של לידה, אלא הם בוקעים מביצה המוטלת על ידי האם.

1 ההולכים מעכו לפרו, שבהם הוא מותר כיון דהלין – שאלו יושבי
2 יבשה ניהו – שמחמת המרחק הקצר שבניהם נחשבים ליושבי
3 יבשה ולא יורדי הים, אלא רק ממי שדרבן לפרש למרחקים הוא
4 אסור, שרק הם נחשבים יורדי הים.

5 ומאן דמתני אסיפא – ואילו מי ששונה את סיום המשנה על
6 הסיפא, מתני ה"כ – שונה את המשנה כך, 'הנודר מיושבי יבשה
7 אסור אף ביורדי הים', ועל כך מוסיפה המשנה, שמה שאמרו
8 שהוא אסור אף ביורדי הים, ולא באלו ההולכים מעכו לפרו בלבד
9 נאסר, אלא אפילו ממי שדרבו לפרש למרחקים גם בהם הוא אסור,
10 שאף הם נקראים יושבי היבשה הואיל ופופו ליבשה פליק – כיון
11 שסופם לעלות ליבשה.

משנה

12 הנודר שלא ליהנות מרואי החמה, אסור בהנאה אף בסומין – גם
13 מעוורים ואף שהם אינם רואים את החמה, שכן לא נתפנון זה
14 באומר 'רואי החמה' אלא למי שהחמה רואה אותן – לאלו שהחמה
15 זורחת עליהם, ואף העוורים בכלל.

גמרא

16 הגמרא מבררת למה האומר 'רואי החמה' מפרשים שכוונתו
17 'רואים לחמה', ואף עוורים בכלל:

18 מאי מעמיא מפרשים שכוונתו לאלו שהחמה רואה אותם, ולא
19 לאלו שהם רואים את החמה ובא למעט עוורים. ומבארת הגמרא,
20 מדלא קאמר 'מן הרואין', כלומר, אם כוונתו לאלו שרואים את
21 החמה ולמעט עוורים, היה לו לומר 'מן הרואין' סתם, ומדוע
22 הוסיף 'חמה', הלא כל הרואים רואים גם את החמה. אלא ודאי
23 כוונתו למי שהחמה רואה אותם, ולא נתכוין למעט את העוורים.
24 אלא לאפוקי – למעט מנדרו דגנים ועופות שהם אינם נראים
25 לחמה, שהדגים מכוסים במים, ואף העוברים מכוסים במעי אמם.

משנה

26 הנודר שלא ליהנות משחורי הראש, אסור לו ליהנות בקרחין ואף
27 על פי שאין להם שיער, ופעלי שיבות – זקנים ואף על פי ששערם
28 הלבין. ולעומת זאת מותר בהנאה בגנשים ובקטנים ואף ששערם
29 עדיין שחור, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים – הכינוי
30 'שחורי הראש' שייך רק לאנשים גדולים, ולא לנשים וקטנים,
31 וכמבואר בגמרא בסמוך.

גמרא

32 הגמרא מבררת מפני מה הוא אסור בקרחים:
33 מאי מעמיא שהנודר משחורי הראש הרי הוא אסור בקרחים, ואף
34 על פי שאין להם שיער. ומבארת הגמרא, מדלא קאמר במפורש
35 'מפעלי שער', שלשון זה בודאי ממעט קרחין, מוכח שאין בכוונתו
36 למעט את הקרחין.

37 שנינו במשנה, שהנודר משחורי הראש הוא אסור אף בקרחים
38 וזקנים, ומותר בגנשים ובקטנים, שאין נקראין 'שחורי הראש' אלא
39 אנשים גדולים:

40 שואלת הגמרא, מאי מעמיא שרק אנשים גדולים נקראים 'שחורי
41 הראש', ומבארת, אנשים גדולים וזקנים דמיפפו רשיהו וזמנין
42 דמגלו רשיהו – פעמים שראשם מכוסה, ופעמים מגולה, ולכך
43 לא שייך לכנותם 'מגולי הראש' או 'מכוסים הראש', אלא מכנים
44 אותם 'שחורי הראש', משום שרוב האנשים שערם שחור. אכל
45 גשים לעולם מיפפו – ראשם תמיד מכוסה, ולכך מכנים אותם
46 'מכוסים הראש', וקטנים לעולם מיגלו – ראשם תמיד מגולה ומכנים
47 אותם 'מגולי הראש'. ואם כן כשאמר 'שחורי הראש' ודאי כוונתו
48 רק לאנשים גדולים.

משנה

49 הנודר הנאה מן הילודים, כגון שאמר קונם שאיני נהנה מן

משנה

1 הנודר שלא ליהנות משוכתי שבת, אסור בהנאה מישראל, ואסור
2 גם בכותים שאף הם שובתים בשבת. הנודר מאוכלי שום בלילי
3 שבתות, אסור בהנאה מישראל, וכן אסור בכותים שאף הם
4 אוכלים שום כישראל. הנודר מעולי ירושלים – מהעולים
5 לירושלים ברגל, אסור בהנאה מישראל, ומותר בכותים, מכיון
6 שהכותים אינם עולים לירושלים אלא להר גריזים.
7

גמרא

8 הגמרא מבררת לגבי משמעות דבריו של הנודר מ'שובתי שבת',
9 אם כוונתו לאלו המצויים עליה ואף שאינם מקיימים אותה
10 בפועל, או לאלו המקיימים אותה ואף אם אינם מצויים עליה:
11 מאי כוונת הנודר באמרו 'שוכתי שבת', אילימא מפקימי שבת –
12 אם נאמר שכוונתו לנודר מכל מי שמקיימים שבת בפועל ואף אם
13 אינם מצויים עליה, אם כן מאי ארזיא בכותים – מפני מה כתבה
14 המשנה 'אסור בישראל ובכותים', הלא אפילו בעובדי פוכבים
15 ששובתים בשבת נמי – גם בהם ראוי שיהיה אסור, ואם כן היתה
16 צריכה המשנה לכתוב 'אסור במקיימיה'. אלא ודאי שאין כוונתו
17 לידור עצמו מכל השובתים בפועל, אלא רק ממצויים על השבת,
18 וגוי אף אם הוא שומר שבת אין הוא מצווה על כך.
19 מקשה הגמרא, אי הכי שכוונתו לנודר מן המצויים על המצוה,
20 אימא כיפא – תאמר את סוף המשנה, 'הנודר מעולי ירושלים אסור
21 ב'ישראל ומותר בכותים', ואם כוונת הנודר לידור מאלו המצויים,
22 אמאי מותר הוא בכותים, והא מצויים ניהו לעלות לרגל והם
23 בכלל נדרו אף שאינם עולים.
24 מיישבת הגמרא, אמר רב, מצויה ועושה קתני – כוונת הנודר היא
25 למי שמצווה על הדבר, וגם מקיים. ולכן, בתרתי כתיב קפנימא –
26 בשני הדינים הראשונים של המשנה, היינו נודר משובתי שבת
27 ונודר מאוכלי שום, וישראל וכותים מצויין הם על כך ואף עושיין –
28 מקיימם, ולכן הם בכלל נדרו, אך העובדי פוכבים, הווא דעבדי –
29 אלו שמקיימים, הם עושיין ואינם מצויין על כך, ולכן הם לא בכלל
30 הנדר. מה שאין כן בנודר מעולי ירושלים, ישראל מצוין הם לעלות
31 ועושיין, שהם עולים לירושלים, לכן הם בכלל נדרו, אך פותים
32 מצוין ואינם עושיין – שאף שהם מצויים לעלות, אך אינם מקיימים
33 את חיובם, ומשום כך הם אינם בכלל נדרו.
34

משנה

35 האומר 'קונם שאיני נהנה לבני נח', מותר בישראל, לפי שהם יצאו
36 מכלל 'בני נח' ונקראים 'בני אברהם', ואסור בעובדי פוכבים, שכל
37 האומות הם מבניו של נח.
38

גמרא

39 שואלת הגמרא, וישראל מי נפיק – האם יצאו מכלל בני נח, הלא
40 גם הם מצאצאיו ולמה הוא מותר בהם. ומתצת, כיון דאינדש
41 אברהם – מכיון שאברהם נתקדש להקדוש ברוך הוא, איתקרו על
42 שמייה – מתייחסים ישראל אחריו ונקראים בני אברהם, ולא 'בני
43 נח'.
44

משנה

45 האומר קונם שאיני נהנה לרע אברהם, אסור הוא בישראל שהם
46 נקראים כך, ומותר בעובדי פוכבים, ואף בבני ישמעאל ועשיו שהם
47 זרע אברהם, כיון שהם אינם נקראים על שמו.
48

גמרא

49 שואלת הגמרא, והאיפא ישמעאל שהוא מזרע אברהם, ומדוע
50 הנודר מזרע אברהם מותר הוא בכל העובדי פוכבים ואינו אסור
51

בישמעאלים. ומתצת, 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (בראשית כא יב)
52 כתיב – שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם שיצחק הוא יהיה נקרא
53 על שמו, ולכן ישמעאל אינו נחשב 'זרע אברהם'.
54 ומקשה הגמרא שוב, והאיפא עשו שהוא בנו של יצחק הנחשב
55 ל'זרע אברהם', ולמה אינו אסור בו. ומתצת, 'ביצחק' ולא כל
56 יצחק, כלומר, מזה שכתוב בפסוק 'כי ביצחק' בתוספת ב'ית ולא
57 'כי יצחק', זה בא לרמוז שרק חלק מזרעו של יצחק נחשב זרעו של
58 אברהם, ולמעט את עשיו וצאצאיו.
59

משנה

60 האומר קונם שאיני נהנה מישראל, לוקח ביהוה – מותר לו לקנות
61 מישראל רק אם משלם יותר מהמחיר, ומוכר בפחות – מותר לו
62 למכור לישראל רק אם משלמים לו פחות מהמחיר, שבכך אינו
63 נהנה מהם.
64 ואם אמר קונם שישראל נהנין לי – שישראל לא יהנו ממני, לוקח
65 בפחות ומוכר ביהוה – מותר לו לסחור עם ישראל רק אם הוא
66 יקנה בפחות מהמחיר וימכור ביותר מהמחיר, שבכך הם אינם
67 נהנים ממנו, אך ואין שומעין לו – אין בני אדם שסיכמו לסחור
68 איתו ולהפסיד את ממונם, לקנות ממנו ביוקר ולמכור לו בזול.
69 ואם אמר קונם שאיני נהנה להן והן לי – אני לא יהנה מישראל
70 וישראל לא יהנו ממני, והנה לעובדי פוכבים – אסור לו לסחור עם
71 ישראל כלל, אלא רק עם עובדי פוכבים.
72

גמרא

73 ישנם שלשה מינים של סחורה: חריפא [–חוקה], מצינא
74 [–ממוצעת], ודרמי על אפיה [–סחורה גרועה].
75 'זבינא חריפא' – מקח שיש עליו דרישה חזקה [–הרבה קופצים].
76 מקח כזה, אף כשהוא נמכר במחירו הרגיל אין המוכר נהנה
77 מהקונה כלל, כיון שיש מספיק קונים על החפץ, ובקל הוא ימצא
78 קונה אחר, אלא רק הקונה נהנה שמצא את מבוקשו. אך עם כל
79 זה כאשר הוא נמכר ביותר, המוכר הוא שנהנה ולא הקונה. 'זבינא
80 מצינא' – מקח ממוצע, כלומר שיש עליו דרישה רגילה. מקח
81 כזה, כאשר הוא נמכר במחירו הרגיל גם המוכר וגם הקונה נהנים,
82 המוכר נהנה בדמים שקיבל, והקונה נהנה בחפץ שקנה. אך כאשר
83 הוא נמכר בפחות משווייו אין למוכר הנאה מהמכירה, אלא רק
84 הקונה נהנה, וכאשר הוא נמכר ביותר משווייו אין לקונה הנאה,
85 אלא רק המוכר נהנה. 'זבינא דרמי על אפיה' – מקח שאין עליו
86 קופצים כלל. מקח כזה, אף כשהוא נמכר במחירו הרגיל אין
87 הלוקח נהנה מהמוכר, כיון שבקל ימצא מוכר אחר, והמוכר הוא
88 שנהנה כיון שלא בקל ימצא לוקח אחר. אך עם כל זה כאשר הוא
89 נמכר בפחות, הקונה הוא שנהנה ולא המוכר.
90

הגמרא מביאה דין שאמר שמואל, ועל פי זה תבאר הגמרא באיזה
91 סוג מקח מדובר במשנה:
92 אמר שמואל, הלוקח כלי מן האומן [–היוצא] לבקרו – לבדקו, שאם
93 הוא יפה יקחו וישלם לו דמיו, ואם ימצא בו חסרון יחזירוהו לאומן,
94 ונאנס החפץ בידו, כגון שנפל מידו ונשבר או שאבד ממנו באונס,
95 תיב שלם על כך, כיון שהוא כשואל שחייב באונסין משום שכל
96 הנאה שלו.
97

מבארת הגמרא, מכך ששמואל אומר שהלוקח חייב באונסין,
98 אלא קסבר תנא לוקח היא – מוכח שהוא סובר שכשמוכרים
99 חפץ, הקונה הוא שנהנה ולא המוכר, ולכן נחשב שכל הנאה של
100 הלוקח חייב באונסין.
101

הגמרא מקשה על שמואל מהמשנה:
102 תנן – שינוי במשנתנו, האומר שאיני נהנה מישראל, מוכר רק
103 בפחות מהמחיר, שבכך אינו נהנה מהקונה. ומדייקת הגמרא, אכל
104 שיה בשוה לא – למכור במחיר הרגיל אינו יכול. ומקשה הגמרא,
105 ואי תנא לוקח היא – ואם דבריו שמואל שבמכירה הקונה הוא
106

1 **מתני'** משוּבתי שבת. מאותן שמשמרין שבת. אסור כבותים. שחן כמו כן משמרין
 2 שבת. מאוכלי השום. בלילי שבת. אסור בישראל. דישאל רגילין לאכול שום
 3 (ב"ק פב.). מפני עונה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע, כדאמר: "אשר
 4 פריו יתן בעתו" - אלו תלמידי חכמים המשמשין משותיהן מערב שבת לערב שבת
 5 (כתובות סב.). ואסור כבותים. שהם נמי אוכלים
 6 שום בלילי שבת. ופותר כבותים. שחן אינן
 7 עולין לירושלים אלא להר גריזים. **גמ'** אפי'
 8 גוים נמי. אי משמרין שבת היא אסור בהן.
 9 אלא. מאי "שובתי שבת" - אותן דמצווין על
 10 השבת. דהיינו בישראל, וכותיהן הן מצווין על
 11 השבת. מפני שחן גרים. אבל גוים, אע"פ
 12 שמשמרין שבת - אינן מצווין. ופותר כבותים
 13 ואמאי הא מצווין ניהו. נמי לעלות לירושלים.
 14 אלא אמר אביי. מאי "משוּבתי שבת" - מצוה
 15 ועושה קתני. כתרתי כבי קמיתא. בשבת ושום.
 16 ישראל וכותים מצווין ועושין. ואסור בהן. וגוים
 17 עבדי אבל אינן מצווין. לפיכך מותר. בהך דעילי
 18 ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין
 19 ואינן עושין. להכי מותר בהן. **מתני'** שאיני
 20 נהנה לבני נח. שלא יהנה מכל בני נח. שכל
 21 העולם יצאו מבני נח. **גמ'** כיון דאיכא
 22 אברהם. בחלקו של הקב"ה. איתקרו. ישראל על
 23 שמיא דאברהם. ולא על שם בני נח. הא איכא
 24 ישמעאל. דרע אברהם הוא. והוא מן הגוים.
 25 יקרא לך רע. ובאותו זרע קנדר. ולא כל יצחק.
 26 ועשו אינו נקרא רע יצחק. להכי מותר באומות
 27 העולם. **מתני'** שאיני נהנה מישראל לוקח
 28 מתן ביתר ומוכר להם בפחות. כלומר, בוול,
 29 ונמצא שאינו נהנה מתן. שישראל לא יהו
 30 נהנין ממנו - מוכר לתן ביוקר. והשאת אין
 31 נהנין ממנו. ואין שומעין לו. שלא ימצא אדם
 32 שיהא שומע לו בדבר זה. שבשביל נדרו מוכר
 33 לו בוול ויקח ממנו ביוקר. **גמ'** הלוקח כלי
 34 מבית האומן לבקרו. אם יפה יתן לו דמיו,
 35 ואם לאו - שיחזור לו כליה. כמו כלי זכוכית.
 36 ונאנס מירו. שנשבר, חייב לוקח לשלם לו.
 37 אלמא הנאת לוקח היא. דהנאה ללוקח במקורו
 38 יותר משל מוכר. הלכך חייב, דגמר ומקני נפשיה
 39 בההיא הנאה שמניחו לבקרו, והוי כנושא שכר
 40 ונתחייב באונסין. אבל שוה בשוה. אינו יכול
 41 ולמכור. ואי ס"ד הנאת לוקח היא. הקונה חפץ,
 42 ולא הנאת המוכר - אפי' שוה בשוה נמי היא
 43 יכול למכור, דלא הוי הנאת מוכר אלא הנאת לוקח תריץ, דמתניתין דמשמע שוה בשוה
 44 לא. **בובינא** דרמי על אפיה. עיסקא בישא דלא קפיץ עליה זבינא, ודומה לו כמי שמונת
 45 על פניו. ועבשוו כשמוכרה שוה בשוה - הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח. הלכך מוכר
 46 בפחות. אבל שוה בשוה - לא. **אימא רישא**. דההיא לוקח ביתר, ודייקינן מינה. הכי נמי,
 47 אבל שוה בשוה - לא, אינו לוקח. אלמא הנאת לוקח הוי, דאי הנאת מוכר - אפילו שוה
 48 בשוה נמי הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח, ובהכי יכול ליקח מתן, דאבתי לית ליה
 49 הנאה בהנהו זביני. ועוד **אימא סיפא** קונם שישראל נהנין לי. כלומר, שלא יהו ישראל
 50 נהנין לי ממני - לוקח בפחות ומוכר ביתר, אבל שוה בשוה לא. ואי **בובינא** דרמי על
 51 **אפיה** אפילו שוה בשוה. נמי ידא יכול למכור, דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח היא. **סיפא** **בובינא** **הריפא**. בסחורה דקפיץ עליה זבינא, דשוה בשוה הוי הנאת לוקח ולא הנאת
 52 מוכר, הלכך מוכר ביוקר. **אפילו** שוה בשוה נמי. יהא לוקח המדייר, דהא הנאת לוקח היא ולא הנאת מוכר, ולא ידא הך נהנה ממנו

1 **אפי'** נכרים נמי. כלומר, ה"ל למתני "אסור במקיימי השבת" כדי שיהו בכלל כל הנכרים
 2 השוּבתיים. **אמר** אביי מצוה ועושה קתני. כלומר, שאין בכלל דבריו אלא מצווין ועושין.
 3 **בתרת'** קמיתא. דהיינו שביתת שבת ואכילת שום - ישראל וכותים מצווין ועושין.
 4 **מתני'** קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל. ואע"ג דישאל לאכול שום בני נח ניהו. כיון
 5 דאיתקדש אברהם אבינו - איקרו על שמיא, ולא
 6 על שם נח. **שאיני** נהנה לרע אברהם אסור
 7 בישראל ומותר באומות העולם. דאפי' בני
 8 ישמעאל ועשו לא מיקרו זרע אברהם, כדמפ'
 9 בגמרא. **שאיני** נהנה לישראל לוקח ביתר. כדי
 10 שלא יהנה מהם במה שהוסיף לוקח. **ומוכר**
 11 בפחות. כדי שלא יהנה מהם במה שהוא מוכר.
 12 דמתניתין מוקמינן לה בגמרא בובינא מציעתא,
 13 דאיכא הנאת לוקח ומוכר כל שהוא נמכר שוה
 14 בשוה. וכי אמרו דפחות ויתר שרי - דוקא
 15 כאשר על עצמו שלא יהנה מישראל, דבכי ה"ג
 16 לא מתהני מניה. אבל אי אסר על עצמו
 17 נכסיהם, אפי' לוקח שוה מנה מבאיתים אסור
 18 להנות ממקורו, שנדרו כבר חל על נכסיהם.
 19 **שישראל** נהנים לי. כלומר, שאסר הנאתו על
 20 ישראל. **לוקח** בפחות ומוכר ביתר ואין שומעין
 21 לו. כלומר, אין לו תקנה ליקח ולמכור לישראל
 22 אלא א"כ יקח בפחות וימכור להם ביתר, כדי
 23 שלא יהנו ממנו. אבל אין שומעין לו בני אדם
 24 להפסיד ממנו. ואית דהוסיף אי שומעין לו,
 25 בחיריק. כלומר: אם שומעים לו, אבל בלאו הכי
 26 לית ליה תקנתא. ואפי' נכסיהם שקנה לאחר נדרו.
 27 דאע"ג דקמ"ל דאין אדם אוסר דבר שלא בא
 28 לעולם על חבירו - הני מילי כשאוטר בפירוש
 29 דבר שלא בא לעולם, כפירות דקל או פירות
 30 שעתידי לקנות, א"נ באומר "נכסי עליך" - שאינו
 31 אסור אלא באותן נכסים שהיה לו באותה שעה.
 32 א"נ בחלופיהן משום דכגודלין דמו, והיא גופה
 33 איבעיא לן לקמן בפרק "השותפים" (ף טז.). אבל
 34 באוסר הנאתו על חבירו, כיון דאיתורא בהנאה
 35 דידיה תליא, ואיהו הא איתיה בעולם - נמצא
 36 שאם ימכור למדורדים נכסים שקנה לאחר מכאן
 37 שוה בשוה - הרי הוא מנהגו אותן, הלכך אסור.
 38 **שאיני** נהנה להם והם לי יהנה לאומות העולם.
 39 כתב הר"א ז"ל: דהא קמ"ל, דלא תימא כיון דהכי
 40 נדר - אי אפשר לו לעמוד בנדרו, והוה ליה כי
 41 דההיא דאמר לעיל בפרק "ואלו מותרין" (ף טו.).
 42 "שבעה שלא אישן שלשה ימים" - מכין אותו
 43 וישן לאלתר. והכי נמי נימא דיהנה לאלתר דדבר שאי אפשר לעמוד בו הוא, קמ"ל דלא.
 44 כיון דאיכא תקנתא בנכרים, אע"פ שהיא תקנה רחוקה לו. **גמ'** אמר שמואל הלוקח כלי
 45 מן התגר ונאנס בידו חייב הנאת לוקח היא. אוקמינן התם בפ' "הספינה" (צ"ג פה.) בדקיעי
 46 דמיה, הלכך סמכא דעתיה דלוקח, שאם רצה ללקח - הרשות בידו, ובין שכן - חייב
 47 באונסין. דבמקח כל הנאה ללוקח היא ולא למוכר, והוה ליה (כשמואל, דמשום דכל הנאה
 48 שלו חייב באונסין. ונהי דהבא לא חש לפרושי דהא דשמואל דוקא בדקיעי
 49 דמיה

1 מתני' בזבינא מיצעא, דלא הוי זבינא חריפא ולא זבינא דרמיא על אפיה, לפיכך, שוה
 2 בשוה - לא, דוימנין הוי הנאת מוכר ווימנין הוי הנאת לוקח. ודשמואל. דאמר חיב.
 3 בזבינא חריפא. דודאי הוי הנאת לוקח, לפיכך כי נאנס בידו - חיב, אפי' שוה בשוה,
 4 דהנאת לוקח היא. נאנסו בהליכה חיב. ממפני שהוה כנושא שבר) בהדיא הנאה דאית
 5 ליה שמניחו והולכו לבית חמוי - גמר ומקני
 6 נפשיה. בחורה פטור. דלית ליה הנאה, שלא
 7 נתקבלו. ספסירא. מי שלוקח בהמה ע"מ
 8 למוכרה לאלתר. בחורה פטור. וה"נ כי אתניס
 9 בחורה אתניס לפטור. מי לא מוזין ליה. ובחזירה
 10 נמי כנושא שבר הוי. **מתני'** ואסור במולי
 11 אופות העולם. דבכלל ערלים הן. ערלי ישראל.
 12 בכלל מולים הן, כגון שמתו אחיו מחמת
 13 המילה. שהיא דוחה שבת חמורה. דכתבי "וביום
 14 השמיני ימול" (ויקרא ט) - ואפילו בשבת. שכל
 15 זכותיו של משה לא עמדו לו. בשעה שנתרשל
 16 מן המילה. שנאמר "יהי בדרך בנלוק ויפגשוהו
 17 ה' ויבקש המיטה" (שמות ד). שדוחה את הנעיים.
 18 דכתבי "וביום השמיני ימול" - ואע"פ שיש שם
 19 בהרת - יקח. דכתבי ה'תהלך לפני והיה תמים.
 20 וכתבי בתריה "זאתנה בריתי בני ובניך." **גמ'**
 מפני

14 העולם, שאין הערלה קרויה אלא קשם אומות העולם, שנא' "כי כל הגוים ערלים וכל בית
 15 ישראל ערלי לב" ואומר "והיה הפלשתי הערל הזה" ואומר "פן תשמונה בנות פלשתיים פן
 16 תעלנה בנות הערלים". רבי אלעזר בן עזריה אומר: מאוסה היא הערלה שנתנגנו בה
 17 רשעים, שנא' "כי כל הגוים ערלים". רבי ישמעאל אומר: גדולה מיתה שנכתרו עניה שלש
 18 עשרה בריתות. רבי יוסי אומר: גדולה מיתה שדוחה את השבת חמורה. רבי יהושע בן
 19 קרח אומר: גדולה מיתה שלא נתלה לו למשה הצדיק עניה מלא שעה. רבי נחמיה
 20 אומר: גדולה מיתה שדוחה את הנעיים. רבי אומר: גדולה מיתה, שכל המצות שעשה
 21 אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שפול, שנאמר "התהלך לפני והיה תמים". דבר אחר:
 22 גדולה מיתה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו, שנאמר "בה אמר ה' אם לא
 23 בריתי יומם ולינה חקות שמים וארץ לא שמתיו." **גמ'** תניא, ר' יהושע בן קרח אומר:
 24 גדולה מיתה, שפלו זכות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המיתה, שנאמר
 25 "ויפגשוהו ה' ויבקש המיטה". אומר רבי: ח"ו שמושה רבינו נתרשל מן המיתה, אלא כד
 26 אומר: אמור ואצא - סכנה היא, שנאמר "ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים" וגו'. אמור
 27 ואשהא שלשה ימים - הקב"ה אמר לי "לך שב מצרים". אלא מפני מה נענש משה -
 מפני

1 הנאה שבוך. כלומר, לפי מה שנהנינו במה שיחזיקו לי טובה כשהן רואים שאני מחזר לשגר להם כלים. **נאנס** בהליכה חיב. לפי שכל הנאה שלו. והיינו שיתיעה דשמואל. **ובחורה**
 2 פטור מפני שהוא כנושא שבר. ונחש שבר פטור על האונסין. ומיהו בגנבה ואבדה חיב כנושא שבר. דהא אסיקא בפרק "האונסין" שכל שואל לאחר שכלו ימי שאלתו נעשה שומר שבר,
 3 דהואל ונתנה - מתנה. ומוכח לה תם מוקר ברייתא, דכיון דבהליכה הוה שואל, בחורה מיהא נהי דלא הוי שואל - שומר שבר הוי. **ההוא** ספסירא דשקל חמרא לזבני בשוקא. דרבן
 4 של אותן סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובים, והיו מתנים עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירה להם. והכי מוכח בהדיא בפרק "האונסין" בהאי עובדא נפיה, דמייילת לה התם
 5 בלישנא אחרינא. **חורה** דספסירא כהליכה היא. כלומר, כהליכה דמשגר לבית חמוי דמי. דהבא נמי בחורה, אי משכח לזבני - מוזין לה. **מתני'** שאני נהנה לערלים וכו' שאין
 6 הערלה קרויה אלא לשם אומות העולם - דכולהו, אפילו מולים מיקרו ערלים, דכתבי "כי כל הנברים ערלים", אע"ג דאית בהו מולים. **ואומר** והיה הפלשתי הערל. כלומר, דאי מקרא
 7 קמו איכא לדחוי דכי קאמר "כל הנברים ערלים" - ערלי לב קאמר, והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמחום - משה אומר: ואומר "היה הפלשתי הערל הוה" דקא
 8 קרי ליה דוד "ערלי", אע"ג דלא ידע אי נולד כשזוא מחול. וכו' נולד כשזוא מהול לא שכיחא - ואומר "פן תעלנה בנות הערלים" ואי אפשר לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנגלדו
 9 כשהם מולים, ואפילו הכי אמר "בנות הערלים". **ששלש** עשרה בריתות נכתרו עליה. שלש עשרה בריתות נכתבו בפרשת מילה. **גדולה** מילה שהיא דוחה שבת חמורה. דכתבי "וביום
 10 השמיני ימול" ביום - ואפילו בשבת. **מלא** עשה. אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להרוגו. **שהיא** שקולה כנגד כל דמעות שבתורה. שנאמר "נהה דם הברית". ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא
 11 שלם דם שגל. וכשצדוהו דם המילה א"ל הקב"ה "התהלך לפני והיה תמים". **שהיא** שקולה כנגד כל דמעות שבתורה. שנאמר "נהה דם הברית". ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא
 12 קרבן, מימ כיון דבתורה כולה כתיב בריית, ובמילה נמי כתיב בריית - מעותה שקולה כנגד כל המצות. **גמ'** אמור ואצא סכנה היא. אם ילך בדרך תוך ג' ימים, דכל ג' ימים כאיב ליה.
 13 **דכתבי** ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. ולא למימרא דביום השלישי כאיב ליה טפי מימרא קמא, אלא לכך המתניו שמעון ולוי עד יום השלישי - כדי שיהו חלוטין ביותר, שנבאבו

ג' ימים. והכי מוכח בפ' "רי"א דמילה" (פנח קה).

1 דמיה - סמך ליה אסוגין דבפרק "הספינה", כי היכי דהתם נמי לא חש לאוקמה דוקא בזבינא
 2 חריפא, כדמוקי לה בסמוך - משום דהדיא סוגיא דהתם אסוגיא דהבא נמי סמכא. **וא'**
 3 הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי. דהא אמרת דבמקח ליכא הנאת מוכר. **מתני'**
 4 בזבינא דרמי על אפיה. הלכך שוה בשוה הנאת מוכר היא, שאני מוצא לוקחין, ולא
 5 הנאת לוקח. דכיון דלא קפיץ עליה זבינא - מצוי
 6 הוא תמיד ללוקח, ואינו נהנה במקחו. ודשמואל
 7 בזבינא חריפא, ומשה' הנאת לוקח היא, שהכל
 8 קופצין עליו ואין למוכר שום הנאה במכירתו,
 9 דהא כל אימת דבעי מוזין ליה. **א"כ** אימא
 10 רישא לוקח ביתר. וכיון דזבינא דרמי על אפיה
 11 הוא למה ליה ליקח ביתר? אפילו לוקח שוה בשוה
 12 לא מיתתני ביה איהו כלל אלא מוכר, כיון דזבינא
 13 דרמי על אפיה הוא ועוד, אימא סיפא, היכא
 14 דאטר הנאתו על ישראל דקתני מוכר ביתר, ואי
 15 זבינא דרמי על אפיה הוא - אפילו שוה בשוה,
 16 דליכא הנאה ללוקח כלל, אלא למוכר! **סיפא**
 17 בזבינא חריפא. כלומר, רישא אשמועינן דינא
 18 דזבינא דרמי על אפיה, ורישא אשמועינן דינא
 19 דזבינא חריפא. ומיהו, אכתי לא מפרקא קושין
 20 אמאי רישא לוקח ביתר, אלא לפרוק קושא
 21 דסיפא אתינן. **א'** הכי לוקח בפחות אפי' שוה
 22 בשוה נמי. דהאמר שמואל דזבינא חריפא לוקח
 23 מתתני ולא מוכר, דמשום הכי חיב באונסין לפי
 24 שכל הנאה שלו. **ע"פ סוף גמ'** **מתניתין** בזבינא
 25 מציעא ודשמואל בזבינא חריפא. כלומר, דבזבינא
 26 מציעא איכא הנאת מוכר ולוקח. ומשיה' כשאטר
 27 הנאת ישראל עליו - לוקח ביתר ומוכר בפחות, כי
 28 היכי דלא לתתני. וכשאטר הנאתו על ישראל -
 29 לוקח בפחות ומוכר ביתר, כי היכי דלא לתתנו
 30 אינהו, דבזבינא מציעא כי מוזין ליה שוה בשוה -
 31 תרידהו מתתנו. ונראה בעיני דגמרא ודאי כי מוקי
 32 מתני' בזבינא דרמי על אפיה, א"כ בזבינא חריפא
 33 - מידע ידע דמתני' לית לה אוקימתא בחכי, אלא
 34 לגלוי דיני קא בעי, ולאשמועינן דזבינא דרמי על
 35 אפיה הנאת מוכר ולא לוקח, וזבינא חריפא הנאת
 36 לוקח ולא מוכר, חזינא מציעא הנאת שנייהם.
 37 חזני מילי - כשנמכר שוה בשוה, אבל כי נמכר
 38 ביותר - אפילו זבינא חריפא הנאת מוכר ולא
 39 לוקח, וכי נמכר בפחות - אפילו זבינא דרמי על
 40 אפיה הנאת לוקח ולא מוכר. הדין הוא כללא
 41 דשמתא. **ואם** לאו אני נוהן לך לפי טובת
 42 הנאה שבוך. כלומר, לפי מה שנהנינו במה שיחזיקו לי טובה כשהן רואים שאני מחזר לשגר להם כלים. **נאנס** בהליכה חיב. לפי שכל הנאה שלו. והיינו שיתיעה דשמואל. **ובחורה**
 43 פטור מפני שהוא כנושא שבר. ונחש שבר פטור על האונסין. ומיהו בגנבה ואבדה חיב כנושא שבר. דהא אסיקא בפרק "האונסין" שכל שואל לאחר שכלו ימי שאלתו נעשה שומר שבר,
 44 דהואל ונתנה - מתנה. ומוכח לה תם מוקר ברייתא, דכיון דבהליכה הוה שואל, בחורה מיהא נהי דלא הוי שואל - שומר שבר הוי. **ההוא** ספסירא דשקל חמרא לזבני בשוקא. דרבן
 45 של אותן סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובים, והיו מתנים עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירה להם. והכי מוכח בהדיא בפרק "האונסין" בהאי עובדא נפיה, דמייילת לה התם
 46 בלישנא אחרינא. **חורה** דספסירא כהליכה היא. כלומר, כהליכה דמשגר לבית חמוי דמי. דהבא נמי בחורה, אי משכח לזבני - מוזין לה. **מתני'** שאני נהנה לערלים וכו' שאין
 47 הערלה קרויה אלא לשם אומות העולם - דכולהו, אפילו מולים מיקרו ערלים, דכתבי "כי כל הנברים ערלים", אע"ג דאית בהו מולים. **ואומר** והיה הפלשתי הערל. כלומר, דאי מקרא
 48 קמו איכא לדחוי דכי קאמר "כל הנברים ערלים" - ערלי לב קאמר, והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמחום - משה אומר: ואומר "היה הפלשתי הערל הוה" דקא
 49 קרי ליה דוד "ערלי", אע"ג דלא ידע אי נולד כשזוא מחול. וכו' נולד כשזוא מהול לא שכיחא - ואומר "פן תעלנה בנות הערלים" ואי אפשר לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנגלדו
 50 כשהם מולים, ואפילו הכי אמר "בנות הערלים". **ששלש** עשרה בריתות נכתרו עליה. שלש עשרה בריתות נכתבו בפרשת מילה. **גדולה** מילה שהיא דוחה שבת חמורה. דכתבי "וביום
 51 השמיני ימול" ביום - ואפילו בשבת. **מלא** עשה. אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להרוגו. **שהיא** שקולה כנגד כל דמעות שבתורה. שנאמר "נהה דם הברית". ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא
 52 שלם דם שגל. וכשצדוהו דם המילה א"ל הקב"ה "התהלך לפני והיה תמים". **שהיא** שקולה כנגד כל דמעות שבתורה. שנאמר "נהה דם הברית". ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא
 53 קרבן, מימ כיון דבתורה כולה כתיב בריית, ובמילה נמי כתיב בריית - מעותה שקולה כנגד כל המצות. **גמ'** אמור ואצא סכנה היא. אם ילך בדרך תוך ג' ימים, דכל ג' ימים כאיב ליה.
 54 **דכתבי** ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. ולא למימרא דביום השלישי כאיב ליה טפי מימרא קמא, אלא לכך המתניו שמעון ולוי עד יום השלישי - כדי שיהו חלוטין ביותר, שנבאבו

55 דמיה - סמך ליה אסוגין דבפרק "הספינה", כי היכי דהתם נמי לא חש לאוקמה דוקא בזבינא חריפא, כדמוקי לה בסמוך - משום דהדיא סוגיא דהתם אסוגיא דהבא נמי סמכא. וא' הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי. דהא אמרת דבמקח ליכא הנאת מוכר. מתני' בזבינא דרמי על אפיה. הלכך שוה בשוה הנאת מוכר היא, שאני מוצא לוקחין, ולא הנאת לוקח. דכיון דלא קפיץ עליה זבינא - מצוי הוא תמיד ללוקח, ואינו נהנה במקחו. ודשמואל בזבינא חריפא, ומשה' הנאת לוקח היא, שהכל קופצין עליו ואין למוכר שום הנאה במכירתו, דהא כל אימת דבעי מוזין ליה. א"כ אימא רישא לוקח ביתר. וכיון דזבינא דרמי על אפיה הוא למה ליה ליקח ביתר? אפילו לוקח שוה בשוה לא מיתתני ביה איהו כלל אלא מוכר, כיון דזבינא דרמי על אפיה הוא ועוד, אימא סיפא, היכא דאטר הנאתו על ישראל דקתני מוכר ביתר, ואי זבינא דרמי על אפיה הוא - אפילו שוה בשוה, דליכא הנאה ללוקח כלל, אלא למוכר! סיפא בזבינא חריפא. כלומר, רישא אשמועינן דינא דזבינא דרמי על אפיה, ורישא אשמועינן דינא דזבינא חריפא. ומיהו, אכתי לא מפרקא קושין אמאי רישא לוקח ביתר, אלא לפרוק קושא דסיפא אתינן. א' הכי לוקח בפחות אפי' שוה בשוה נמי. דהאמר שמואל דזבינא חריפא לוקח מתתני ולא מוכר, דמשום הכי חיב באונסין לפי שכל הנאה שלו. ע"פ סוף גמ' מתניתין בזבינא מציעא ודשמואל בזבינא חריפא. כלומר, דבזבינא מציעא איכא הנאת מוכר ולוקח. ומשיה' כשאטר הנאת ישראל עליו - לוקח ביתר ומוכר בפחות, כי היכי דלא לתתני. וכשאטר הנאתו על ישראל - לוקח בפחות ומוכר ביתר, כי היכי דלא לתתנו אינהו, דבזבינא מציעא כי מוזין ליה שוה בשוה - תרידהו מתתנו. ונראה בעיני דגמרא ודאי כי מוקי מתני' בזבינא דרמי על אפיה, א"כ בזבינא חריפא - מידע ידע דמתני' לית לה אוקימתא בחכי, אלא לגלוי דיני קא בעי, ולאשמועינן דזבינא דרמי על אפיה הנאת מוכר ולא לוקח, וזבינא חריפא הנאת לוקח ולא מוכר, חזינא מציעא הנאת שנייהם. חזני מילי - כשנמכר שוה בשוה, אבל כי נמכר ביותר - אפילו זבינא חריפא הנאת מוכר ולא לוקח, וכי נמכר בפחות - אפילו זבינא דרמי על אפיה הנאת לוקח ולא מוכר. הדין הוא כללא דשמתא. ואם לאו אני נוהן לך לפי טובת הנאה שבוך. כלומר, לפי מה שנהנינו במה שיחזיקו לי טובה כשהן רואים שאני מחזר לשגר להם כלים. נאנס בהליכה חיב. לפי שכל הנאה שלו. והיינו שיתיעה דשמואל. ובחורה פטור מפני שהוא כנושא שבר. ונחש שבר פטור על האונסין. ומיהו בגנבה ואבדה חיב כנושא שבר. דהא אסיקא בפרק "האונסין" שכל שואל לאחר שכלו ימי שאלתו נעשה שומר שבר, דהואל ונתנה - מתנה. ומוכח לה תם מוקר ברייתא, דכיון דבהליכה הוה שואל, בחורה מיהא נהי דלא הוי שואל - שומר שבר הוי. ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבני בשוקא. דרבן של אותן סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובים, והיו מתנים עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירה להם. והכי מוכח בהדיא בפרק "האונסין" בהאי עובדא נפיה, דמייילת לה התם בלישנא אחרינא. חורה דספסירא כהליכה היא. כלומר, כהליכה דמשגר לבית חמוי דמי. דהבא נמי בחורה, אי משכח לזבני - מוזין לה. מתני' שאני נהנה לערלים וכו' שאין הערלה קרויה אלא לשם אומות העולם - דכולהו, אפילו מולים מיקרו ערלים, דכתבי "כי כל הנברים ערלים", אע"ג דאית בהו מולים. ואומר והיה הפלשתי הערל. כלומר, דאי מקרא קמו איכא לדחוי דכי קאמר "כל הנברים ערלים" - ערלי לב קאמר, והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמחום - משה אומר: ואומר "היה הפלשתי הערל הוה" דקא קרי ליה דוד "ערלי", אע"ג דלא ידע אי נולד כשזוא מחול. וכו' נולד כשזוא מהול לא שכיחא - ואומר "פן תעלנה בנות הערלים" ואי אפשר לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנגלדו כשהם מולים, ואפילו הכי אמר "בנות הערלים". ששלש עשרה בריתות נכתרו עליה. שלש עשרה בריתות נכתבו בפרשת מילה. גדולה מילה שהיא דוחה שבת חמורה. דכתבי "וביום השמיני ימול" ביום - ואפילו בשבת. מלא עשה. אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להרוגו. שהיא שקולה כנגד כל דמעות שבתורה. שנאמר "נהה דם הברית". ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא שלם דם שגל. וכשצדוהו דם המילה א"ל הקב"ה "התהלך לפני והיה תמים". שהיא שקולה כנגד כל דמעות שבתורה. שנאמר "נהה דם הברית". ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא קרבן, מימ כיון דבתורה כולה כתיב בריית, ובמילה נמי כתיב בריית - מעותה שקולה כנגד כל המצות. גמ' אמור ואצא סכנה היא. אם ילך בדרך תוך ג' ימים, דכל ג' ימים כאיב ליה. דכתבי ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. ולא למימרא דביום השלישי כאיב ליה טפי מימרא קמא, אלא לכך המתניו שמעון ולוי עד יום השלישי - כדי שיהו חלוטין ביותר, שנבאבו

נדרים דף לא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קפה

59 לו ליהנות מכל הגויים, ואף מהמהולים שבהם.
60 המשנה מבארת את הטעם:
61 **שְׂאֵין הַעֲרֻלָּה קְרוּיָה אֵלָּא לְשֵׁם עֹזְבֵי בּוֹכְבִים** – אין הכוונה בכינוי
62 'ערלים' לבני אדם שלא נימולו, אלא הוא כינוי על הגויים,
63 שנקראים 'ערלים' כיון שלא נצטוו על המילה, ולכן הוא אסור אף
64 במהולים שבהם. וראיה לכך, **שְׂנֵאָמֵר** (ירמיה ט כה) **'כִּי כָל הַגּוֹיִם**
65 **עֲרִלִים וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל עֲרִילֵי לֵב,** ומכך שהפסוק אומר 'כל הגויים
66 ערלים' אף שודאי יש בהם גם מהולים, מוכח שהוא כינוי על
67 הגויים בכללותם, **וְאִמְרֵ – הוֹכַחָה נוֹסֶפֶת,** מהפסוק (שמואל א' ז' לו)
68 **'וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הָעֲרֵל הַזֶּה כְּאֶחָד מֵהֵם' –** דוד המלך כינה את גלית
69 'ערל', אף שיתכן שהוא נולד מהול, ומוכח שערל הוא כינוי לגוי
70 ואף אם הוא מהול, **וְאִמְרֵ – הוֹכַחָה נוֹסֶפֶת,** מהפסוק (שם ב' א) **'כִּי**
71 **תִּשְׁמַחְנָה בְּנֹת פְּלִשְׁתִּים מִן תַּעֲלוּנָהּ בְּנֹת הָעֲרִלִים' –** דוד המלך
72 מכנה את פלשתים 'ערלים', ואף שבאומה שלימה ודאי שיש בהם
73 גם מהולים, ומוכח שהוא כינוי על כל הגויים, ואף אם הם מהולים.
74 **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**מֵאִפְסָה הִיא הָעֲרֻלָּה,** מכך
75 **שְׂתַנַּנְנוּ בָּהּ רִשְׁעִים –** שהפסוק מכנה בה את הרשעים כדי לגנותם
76 **בזוה,** **שְׂנֵאָמֵר** (ירמיה ט כה) **'כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרִלִים.'**
77 המשנה ממשיכה לדרוש בעניין המילה:
78 **רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** היא מצות מילה, מכך
79 **שְׂנִכְרְתוּ עֲלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת –** שלש עשרה פעמים מוזכר
80 לשון 'ברית', בפרשה שנצטוו בה אברהם אבינו על המילה
81 (בראשית ז א-כב).
82 **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** היא מצות מילה, מכך ש**הִיא**
83 **דוֹחָה אֶת הַשְּׁבֵת הַחֲמִיּוֹרָה,** שכשהיא בומנה ביום השמיני ללידה,
84 מלים אפילו בשבת.
85 **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** מצות מילה, מכך
86 **שֶׁלֹּא נִתְּלָה לוֹ לְמִשְׁתַּח צְדִיק עֲלֶיהָ מִלֵּא שְׁעָה –** שכל זכויותיו של
87 משה רבנו לא עמדו לו אפילו שעה אחת, כשלא מל את בנו, אלא
88 מיד שנתרשל ביקש המלאך להרגו, וכפי שמפורש בגמרא.
89 **רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** מצות מילה, מכך ש**הִיא דוֹחָה**
90 **אֶת דֵּינֵי הַנְּנֻעִים,** שאף שהקוצץ בהרתו עובר בלאו שנאמר (דברים
91 כד ה) **'הַשְּׂמֶר בְּנֶגַע הַצֶּרַעַת,'** עם כל זאת כאשר יש נגע במקום
92 הערלה נדחה האיסור, ומל את הערלה אף אם נקצץ הנגע.
93 ודורשים כן (שבת קלב) מהפסוק (ויקרא יב א) **'מוֹל בָּשָׂר עֲרַלְתּוֹ –**
94 **ואפילו יש שם בהרת יקרוץ.**
95 **רַבִּי אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** מצות מילה, מכך ש**עַל יְדֵי כָּל**
96 **הַמִּצְוֹת שְׁעָשָׂה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, לֹא נִקְרָא 'שְׁלֹם' עַד שְׂמֵל, שְׂנֵאָמֵר**
97 **(בראשית ז א) 'הִתְחַלֵּף לְפָנָי –** במצות מילה) **וְהָיָה תָמִים וְ–**שלום'.
98 **דָּבָר אַחֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** מצות מילה, מכך ש**שְׂאֵלְמָלָה הִיא**
99 **(מצות מילה), לֹא נִקְרָא הַקְּדוּשׁ בְּרֹדֶף הוּא אֶת עוֹלָמֹ, שְׂנֵאָמֵר** (ירמיה
100 לג כה) **'כֹּה אָמַר ה', אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה –** אלמלא ברית
101 המילה שקיימת ביום ובלילה, תִּקְוֹת שְׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שְׂמַתִּי – לא
102 הייתי בורא את העולם.
103 גרסת הר"ן:
104 **רַבִּי אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** מצות מילה, מכך ש**הִיא שְׂקוּלָה בְּגִנְדַר**
105 **כָּל הַמִּצְוֹת, שְׂנֵאָמֵר** (שמות כד ח) **'הִנֵּה רַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם**
106 **עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.'**
107 **עַד כֵּן גֵּרְסַת הַר"ן.**

גמרא

108 כהמשך למשנתינו שהביאה את דעת רבי יהושע בן קרחה, שמשו
109 רבינו נתרשל מהמילה, מביאה הגמרא מחלוקת תנאים על כך:
110 **תַּנְיָא בברייתא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אוֹמֵר,** יש ללמוד ש**גְּדוּלָּה** היא
111 מצות מילה, מכך ש**כָּל הַזְּכוּיֹת שְׁעָשָׂה מִשָּׁה רַבְנֵנוּ, לֹא עָמְדוּ לוֹ**
112 **להצילו מן העונש כְּשִׁנְתָּרְשָׁל מִן הַמִּלָּה, שְׂנֵאָמֵר** (שמות ד כד),
113 **'וַיִּפְגְּשׁוּהוּ ה' וַיִּבְקַשׁ הַמִּיתוֹ.'**
114 **אָמַר רַבִּי, חֵם וְשָׁלוֹם לומר שְׂמִשָּׁה רַבְּנֵנוּ נִתְרַשַׁל מִן הַמִּלָּה –** מלמול
115

1 **מִתְנַתֵּין בּוֹכְבֵי מִיִּצְעָא –** המשנה מדברת במקח ממוצע, כלומר
2 שיש עליו קופצים, אך הם אינם רבים במיוחד, ומקח כזה כשהוא
3 נמכר בשוויו, גם המוכר וגם הקונה נהנים, ולכך אסרה המשנה
4 למכור ולקנות מקח במחירו הרגיל, משום שזה שאסור בהנאה
5 נהנה מהדעיסקא, בין אם הוא המוכר ובין אם הוא הקונה. **וְדִשְׂמֵאֵל**
6 **–** ודינו של שמואל המחייב את הלוקח אפילו באונסין משום שכל
7 ההנאה היא שלו, מדובר ב**בּוֹכְבֵי חֲרִיפָא,** ובמקח כזה אכן כל
8 ההנאה היא של הלוקח.
9 הגמרא מביאה ראיה לשיטת שמואל:
10 **תַּנְיָא בְּתוֹתֵי דְשְׂמֵאֵל, הַלּוֹקֵחַ כְּלִים מִן הַתַּנְדָּר לְשַׁנְדָּן לְבֵית חַמְיו –**
11 **חַתָּן שֶׁלֹּקֵחַ כְּלִים מִן הַסּוֹחֵר לְשִׁלְחָם כַּמְתַּנָּה לְאַרְסוּתוֹ, וְאָמַר לוֹ**
12 **הַחַתָּן לַתַּנְדָּר, אִם מִקְבָּלִין אוֹתָן מִמֶּנִּי בֵּית חַמְיו, אֲנִי נוֹתֵן לָךְ דְּמִיָּה**
13 **–** אשלם לך את שוויים המלא, **וְאִם לֹא –** אם לא ירצו לקבלם
14 ממני, **אֲנִי נוֹתֵן לָךְ לְפִי טוֹבָת הַנְּהָא שְׂבָתָה –**אשלם לך כפי ההנאה
15 שיש לי בזה שהם יחזיקו לי טובה על שכיבדתי אותם ורציתי
16 לשלוח להם מתנות. ומבארת הברייתא מה הדין אם בדרך אירע
17 אונס בכלים, אם נִקְנְסוּ הַכְּלִים בְּהַלִּיכָהּ –כשהולך את הכלים
18 לבית חמיו, חייב, משום שכל ההנאה היא שלו ודינו כשואל. ואם
19 נאנסו בְּחֻזְרָה – בדרך חזרה מבית חמיו, לאחר שלא רצו לקבלם
20 ממנו, פְּטוּר, מִפְּנֵי שְׂהוּא בְּנִשְׂאָ שְׂבָר –מאחר שהוא אינו קונה את
21 הכלים אלא מחזירים למוכר, אין הוא נחשב כבר כלוקח שדינו
22 כשואל, אלא דינו כשומר שכר הפטור מאונסין. ומכך שבדרך
23 הליכתו הוא חייב באונסין, יש ראיה לשמואל שלוקח כלי לבקר
24 כל הנאה שלו כשואל.
25 הגמרא מביאה מעשה כדי לבאר שלא בכל אופן הוא פטור
26 מאונסין בדרך חזרה:
27 **הוּא סְפִסְרִיא –** וסוחר הלוקח בהמות מהבעלים במחיר קצוב
28 למוכרם ביום השוק, ומתנה שאם לא יצליח למוכרו יחזירה לו,
29 **הַשְּׂקָל הַמְּרָא לְזוּבְנֵי –** שלוקח חמור מבעליו למוכרו ביום השוק,
30 **וְלֹא אִיזְבָּן –** והוא לא נמכר שם, ורצה הסוחר להחזירו לבעליו,
31 **וּבְתַדִּי דְהַדְרִי אִתְּנִים הַמְּרָא –** בדרך חזרה אירע אונס לחמור, ולא
32 היה יכול להחזירו כמות שהוא, חֲיִיבִיה רַב נְחָמָן לְשִׁלְמוֹ דְמֵי
33 החמור, ואף שהיה אונס.
34 **אִיתְּיבֵיה –**(הקשהו) **רַבָּא לְרַב נְחָמָן מִהַבְרִייתָא שְׂהוּבָא לְעִיל,**
35 **נְאֻמְסוּ בְּהַלִּיכָה חַיִּיב, בְּחֻזְרָה פְּטוּר,** ומדוע רב נחמן חייב אותו
36 לשלם אף שהאונס היה בדרך חזרה. **אָמַר לִיה –** ענה לו רב נחמן
37 לרבא, **חֻזְרָה דְּסְפִסְרִיא הוֹלִיכָה הִיא –** הסרטור אף בדרך חזרה עם
38 החמור לבעלים, נחשב כהליכת החתן לבית חמיו שחייב באונסין,
39 כיון ד**אִילוּ מִשְׁבַּח לְזוּבְנֵי, אִפִּילוּ אֲבָבָא דְבִיתֵיה –** אם ימצא קונה
40 בדרך חזרה, אף בפתח ביתם של הבעלים מי לא מוֹבִין לִיה – האם
41 הוא לא היה מוכר, הרי ודאי שימכרו, ואם כן נמצא שעד שלא
42 החזירו עדיין רצונו בחמור שיוכל למוכרו, ומשום כך הוא נחשב
43 עדיין כלוקח שכל הנאה שלו וחייב באונסין. מה שאין כן בלוקח
44 כלים לבית חמיו שלאחר שלא רצו לקבלם הוא ודאי לא יקנה
45 אותם, אין הוא נחשב כבר כלוקח, ופטור מאונסין.

משנה

47 האומר 'קונים שאני נהנה לערלים' – יאסר עלי כקרוב מה שאני
48 אהנה משל הערלים, מותר בערלי ישראל – מותר לו ליהנות מכל
49 ישראל ואף מהערלים שבהם, וכגון ערל שמתו אחיו הקודמים
50 מחמת מילה, שאין מלים אותו עד שיגדל ויתחזק, ו**אָסוּר בְּמוֹלֵי**
51 **עֹזְבֵי בּוֹכְבִים –** ואסור הוא ליהנות מכל הגויים ואף מהמהולים
52 שבהם, כגון שנולדו מהולים, או שנימולו בידי אדם כגון ערבי
53 מהול או גבעוני מהול. משום ש'ערלים' הוא כינוי על הגויים
54 בכללותם שלא נצטוו על המילה, ולא כפשוטו מי שערל ממש,
55 וכפי שיתבאר בהמשך המשנה.
56 ואם אמר 'קונים שאני נהנה למולים' – מה שאני אהנה מהמהולים
57 יאסר עלי כקרוב, **אָסוּר בְּעֲרֵלֵי יִשְׂרָאֵל –** אסור לו ליהנות מכל
58 ישראל ואף מהערלים שבהם, ומותר במוֹלֵי עֹזְבֵי בּוֹכְבִים – ומותר

המילה.
הגמרא ממשיכה לדרוש בענין אברהם אבינו:
נאמר (שם טו ה) 'וַיִּצְאָ אֹתוֹ הַחוּצָה, אָמַר אַבְרָהָם לְפָנָיו רְבוּנוּ שָׁל
עוֹלָם, הַסֵּתֶפְלֵתִי בְּמִלָּה שְׁלִי – סידור הכוכבים השולט עלי, (ואין לי
אֵלָּא בְּנֵי אַחֵד) [ואיני רואי להוליד בן], אָמַר לוֹ ה', צֵא מֵאֲרִיזִימָנִינֹת
– חכמת המולות שְׁלִי, וְהוּדֵי הַכוּוֹנָה (שם) 'וַיִּצְאָ אֹתוֹ הַחוּצָה, אִין
מִלָּ לְיִשְׂרָאֵל – מזל הכוכבים אינו יכול לשלוט על ישראל.
הגמרא ממשיכה לדרוש בענין התמימות:
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמְּתָמִים עֲצָמוּ – נוהג בעצמו בתמימות, הַקְדוּשׁ
כְּרוּךְ הוּא מְתָמִים עָמוּ, שְׁנָאֲמַר (תהילים יח כו), 'עֵם חִסִּיד – אדם הנוהג
בחסידות] תִּתְחַפֵּד – ה' ינהג עמו בחסידות] וְעַם גְּבַר – אדם] תְּמִים
תִּתְמָם' – ה' ינהג עמו בתמימות.
אָמַר רַבִּי הוֹשִׁיעִיא, כָּל הַמְּתָמִים עֲצָמוּ, שְׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ – עולה
לגדולה, שְׁנָאֲמַר (בראשית יז א) 'הִתְחַלֵּף לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים, וּבָתִּיב –
ואחר כך כתוב, (שם ב) 'וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹזֵן גּוֹיִם' – שעל ידי זה יעלה
לגדולה.
אָמַר רַבִּי, כָּל הַמְּנַחֵשׁ – העושה מעשי נחוש וקסמים ואינו הולך
במל ממונות, לוֹ נַחֵשׁ – סופו שסובל מאותם נחושים וקסמים, וניזוק
מכל דבר קטן בגללם, שְׁנָאֲמַר (במדבר כג כג) 'כִּי לֹא נַחֵשׁ בְּיַעֲקֹב,
וּבְאִילוֹ נִכְתָּב כִּי לוֹ נַחֵשׁ' עַם וְאִי, כְּלוּמַר שֶׁהַנְּחֻשִׁים רוֹדְפִים
אחריו. שואלת הגמרא, וְהָאֵלֶּיךָ מְתָבִים – והלא נכתב 'לא'
באל"ף, ומשמע שאינם רודפים אחריו. ומשיבה הגמרא, אֵלָּא
הלימוד מהפסוק הוא שכיון שניחש ועשה קסמים, נענש על ידי
הניחושים והקסמים, מִשּׁוּם מְדָה כְּגַדְדֵי מְדָה, שִׁבְמִידָה שֶׁאִדָּם
מוֹדֵד, מוֹדֵדִים לוֹ בַּה' (סוטה ח).
תָּנִי – שנה אֶהְיֶה כְּרִיָּה – בנו דרבי יוֹרָא, כָּל אָדָם שְׂאִינוּ מְנַחֵשׁ –
שאינו מתעסק עם נחושים וקסמים, מְכַנְּסִין אוֹתוֹ בְּמַחֲיִצָּה
שְׂאִפְלוֹ מְלֻאכִי הַשָּׁרֵת אִין כּוֹלִין לְכַנְּסֵי כְּתוּבָה, שְׁנָאֲמַר (שם) 'כִּי לֹא
נַחֵשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל – היינו אדם שאינו מנחש, וְגו',
וְסוּיִם הַפְּסוּק, 'בְּעַת יָאֲמַר לְיַעֲקֹב וְלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל, כְּלוּמַר
תגיע עת שבה המלאכים [שלא יכנסו למחיצה שהוא יכנס] ישאלו
את אותו אדם שאינו מנחש, מה עשה ה'.'
הגמרא מביאה מחלוקת, מפני מה גלו למצרים בני אברהם אבינו:
אָמַר רַבִּי אֶפְרָיִם אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִפְּנֵי מַה נִּעְנַשׁ אַבְרָהָם אֲבִינוּ,
וְנִשְׁתַּעֲבָדוּ בְּנָיו לְמִצְרַיִם מֵאֲתִים וְעֶשֶׂר שָׁנִים, מִפְּנֵי שְׁעָשָׂה אֲנִיחָא
כְּתוּבִי חֲכָמִים – שהולכים למלחמה, שְׁנָאֲמַר (בראשית יד יד) 'וַיִּרְקַע
אֶת הַיָּדָיִם – תלמידיו שחינכם לתורה] לְיָדָי בֵּיתוֹ'.
וְשִׁמְוֵאל אָמַר, מִפְּנֵי שְׁהִפְרִיזוּ – שהרבה להרהר ולשאול על מדותיו
שֶׁל הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא, שְׁנָאֲמַר (שם טו ח) 'בְּמַה אֲדַע כִּי אִישְׁשֵׁנָה'.
וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שְׁהִפְרִישׁ – שמנע בְּנֵי אָדָם, מִלְּהַכְנִס תַּחַת כַּנְּפֵי
הַשְּׂכִינָה – מלהתגייר, שְׁנָאֲמַר (שם יד כא), שֶׁמֶלֶךְ סְדוּם אָמַר
לאברהם אבינו, לאחר שניצח את ארבעת המלכים, 'אֵן לִי הַנֶּפֶשׁ,
וְהַרְבֵּשׁ קַח לָךְ, וְהִיָּה צָרִיךְ אַבְרָהָם אֲבִינוּ לְדְרוֹשׁ מִמֶּלֶךְ סְדוּם אֵת
הַנְּפֻשׁוֹת וְלִגְיִירָם, וְהוּא אֵם עֲשָׂה כֵן אֵלָּא הַסְכִּים שֶׁמֶלֶךְ סְדוּם יִקַּח
את הנפשות.
הגמרא ממשיכה לדרוש בענין אברהם אבינו, במלחמת המלכים:
כְּתוּב תּוֹרָה (שם יד יד) 'וַיִּרְקַע אֶת חֲנִיכָיו לְיָדָי בֵּיתוֹ, וְנַחֲלָקוּ
הָאֲמוּרָאִים בְּפִירוּשׁ הַמִּילָה וַיִּרְקַע, רַב אָמַר, שְׁהוֹרִקֵן בְּתוֹרָה
– שזרום ומילאם בתורה, כָּאִדָם הַמּוֹרִיק מְכַלִּי לְכָלִי. וְשִׁמְוֵאל אָמַר,
שְׁהוֹרִיקֵן – הצדיקים – [ציפה אותם] כּוֹהֵב – נתן להם הרבה זהב,
כְּמֵאֲמַר כְּתוּב (תהילים סד ד), 'אֲבָרוֹתֶיהָ בִּירְקָק – [זהב], חֲרוּץ'.
כְּתוּב בְּהַמְשַׁךְ הַפְּסוּק שֶׁשְׁמֵנָה עֶשֶׂר וְשִׁלֹּשׁ מֵאוֹת' אִישׁ יֵצְאוּ עִם
אַבְרָהָם אֲבִינוּ לְמַלְחָמָה, וְנַחֲלָקוּ הָאֲמוּרָאִים מֵהִי כּוּוֹנַת הַפְּסוּק,
אָמַר רַב אִמִּי כִּר אֶבְרָא, אֲכַן פִּירוּשׁ הַפְּסוּק כְּפֻשׁוֹת, שֶׁשִּׁלֹּשׁ מֵאוֹת
וְשִׁמְוֵנָה עֶשֶׂר אַנְשִׁים יֵצְאוּ עִם אַבְרָהָם לְמַלְחָמָה, אֲךָ אֶלְעָזָר כּוּחוֹ
הִיָּה כְּגַדְדֵי כּוֹלָם, אִיבָא דְאִמְרֵי יֵשׁ אֲמִרִים, שְׁמָה שֶׁכְּתוּב בַּפְּסוּק
שֶׁלֶקַח שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְשִׁמְוֵנָה עֶשֶׂר אִישׁ אֶלְעָזָר הוּא הַכוּוֹנָה
לְאֵלְעָזָר לְבָדוֹ, וְהוֹשִׁיעִיָּה הִבִּי חוּי – שחשבון הגימטריא שלו הוא

מִפְּנֵי שְׁנֵתֶעֱסַק בְּמִלּוֹן – בצרכי מקום הלינה שעל הדרך תחלה,
שְׁנָאֲמַר (שמות ד כד) 'וְהָיָה בְּדֶרֶךְ בְּמִלּוֹן, וּמִשְׁמַע שְׁמִיד כְּשָׁבָא מִשָּׁה
מִהַדְרָךְ הַתְּעַסַק בְּמִלּוֹן, וְהַתְּבִיעָה עֲלָיו הִיתָה שְׁהוּא הִיָּה צָרִיךְ
קוֹדֵם לְהַתְּעַסַק בְּמִילָה, וְאוֹתוֹ מִלּוֹן הִיָּה סוּמוֹךְ לְמִצְרַיִם, כִּךְ שֶׁאִין
סִכְנָה בְּמַרְחַק כֹּה קָצֵר.
רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, לֹא כִדְרָבִי הַתְּנָאִים הַקּוֹדְמִים
שְׁסוּבְרִים שְׁלִמְשָׁה – [את משה] רַבִּינוּ בְּקַשׁ הַשְּׁמֵן לְהָרוֹג, אֵלָּא
לְאוֹתוֹ הַתִּינוּק – בנו של משה, וְהִרְאִיָּה לְכַךְ, שְׁנָאֲמַר (שם ד כה) 'כִּי
חָתָן דְּמִים אֶתָּה לִי, צֵא וְרֵא מִי קָרוֹי חָתָן, חוּי אָמַר – מי נקרא
חָתָן, זֶה הַתִּינוּק, שֶׁנַּעֲשָׂה חָתָן עַל יָדֵי הַבְּרִית.
הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיבָה לְדְרוֹשׁ בְּפִרְשָׁה הַנּוֹכְרָת:
דְּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה כִּר בִּינְיָא, בְּשַׁעָה שְׁנֵתֶרְשַׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ מִן הַמִּילָה,
כָּאוּ מִלֻּאכִי חִבְלָה שְׁשֵׁמֶם הוּא 'אָף' וְ'חִימָה' וּבְלָעוּהוּ – לְמִשָּׁה, וְלֹא
שְׁיִירוֹ מִמֶּנּוּ אֵלָּא אֵת רַגְלָיו – היינו מקום המילה, מִיָּד מִלָּה צִיפּוּרָה
אֵשֶׁת מִשָּׁה אֵת הַתִּינוּק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד כה) 'וַתִּקַּח צִפּוּרָה צַר
– [אבן חדה], וַתְּכַרֵּת אֵת עַרְלַת בְּנֵהָ, וּמִיָּד (שם ד כו) 'וַיִּרְף־מִפְּנֵו –
מִלֵּאךְ הַחִבְלָה עוֹב אֵת מִשָּׁה רַבִּינוּ. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּקַשׁ – רָצָה מִשָּׁה
רַבִּינוּ לְהוֹרֵן – לְמִלֻּאכִים 'אָף' וְ'חִמָּה' / שְׁנָאֲמַר (תהילים ח ל) 'הָרָף
מֵאָף וְיָעוֹב חֶהָ, וְהַגְּמָרָא דוֹרֶשֶׁת שְׁה' אָמַר לְמִשָּׁה עוֹבֵב אֵת
הַמִּלֻּאכִים 'אָף' וְ'חִמָּה', וּמִשְׁמַע שֶׁרָצָה לְהוֹרֵגָם, וְיֵשׁ אֲמִרִים,
לְחִימָה רַהֲגוּ – מִשָּׁה אֲכַן הִרְגַּ אֵת הַמִּלֵּאךְ 'חִמָּה', שְׁנָאֲמַר (ישעיה כו
ד) 'חִמָּה אִין לִי' – מִשְׁמַע שֶׁנֶּהֱרַג.
שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, וְהַכְּתִיב – וְהִלָּא כְּתוּב (דברים טו ט) 'כִּי יִגְרִיתִי מִפְּנֵי
הָאָף וְהַחֶמָּה, מִשְׁמַע שֶׁמִּלֻּאכִים אֵלוֹ הִיוּ קִימִים זְמַן רַב לְאַחַר
אוֹתוֹ מַעֲשָׂה. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא, תְּרִי חִימָה חוּי – הִיוּ שְׁנֵי מִלֻּאכִי
חִבְלָה שְׁשֵׁמֶם 'חִימָה', תִּירוּץ נוֹסָף, וְאִיבְעִיתִי אִימָא, בְּאֵמַת מִשָּׁה
הִרְגַּ אֵת 'חִימָה' בְּמִלּוֹן, וְמָה שֶׁכְּתוּב 'כִּי יִגְרִיתִי מִפְּנֵי הָאָף וְהַחֶמָּה'
הַכוּוֹנָה לְגַנְדָּא – גִּדוּד חִימָה שֶׁלֵּא הִרְגַם.
הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיבָה לְחִבְיָא דְרִשׁוֹת בְּעַל הַמִּילָה:
תְּנִיָא בְּרִייתָא, רַבִּי אָמַר, יֵשׁ לְלַמּוּד שְׁגוּדָה הִיא מִצּוֹת מִילָה,
מִכָּךְ שְׂאִין לָךְ מִי שְׁנֵתֶעֱסַק בְּמִצּוֹת כְּמוֹ אַבְרָהָם אֲבִינוּ, וְאָף עַל פִּי כֵן
לֹא נִקְרָא אַבְרָהָם תָּמִים, אֵלָּא עַל שֵׁם הַמִּילָה – רַק אַחַר שֶׁנִּמּוּל,
שְׁנָאֲמַר (בראשית יז א) בְּתַחֲלִילֵת הַפְּרִשָׁה שְׁבָה צִוָּה אוֹתוֹ ה' עַל
הַמִּילָה, 'הִתְחַלֵּף לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים' – שֶׁלֹּם, וּבָתִּיב בַּפְּסוּק שֶׁלֵּאֲחַר
מִכָּן (שם יז א), 'וְאֶתְנַהַּ בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ', הִיָּינוּ שֶׁעַל יָדֵי הַמִּילָה הוּא
יִקְרָא 'תָמִים'.
דְּבַר אַחֵר, יֵשׁ לְלַמּוּד שְׁגוּדָה הִיא מִצּוֹת מִילָה, מִכָּךְ שְׁהִיא שְׁקוּלָה
כְּגַדְדֵי הַמִּצּוֹת שְׁבַת־תּוֹרָה, שְׁנָאֲמַר (שמות לד כו) 'כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וְגו' בְּרִיתִי אֶתְךָ בְּרִית, כְּלוּמַר שֶׁבְרִית הַמִּילָה שְׁקוּלָה כְּגַדְדֵי
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה' (שם), הִיָּינוּ כֹל הַמִּצּוֹת.
דְּבַר אַחֵר, יֵשׁ לְלַמּוּד שְׁגוּדָה הִיא מִצּוֹת מִילָה, מִכָּךְ שְׂאִילְמָלָא
הַמִּילָה, לֹא נִתְקַיְּמוּ שְׁמִים וְאִרְזִין, שְׁנָאֲמַר (ירמיה לג כה), 'אִם לֹא בְּרִיתִי
יִוָּם וְלִילָה וְגו' קְחוּת שְׁמִים וְאִרְץ לֹא שְׁמַתִּי. כְּלוּמַר, שֶׁהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֲמַר, לֹולָא מִצּוֹת הַמִּילָה לֹא הִיָּיתִי בּוֹרָא אֵת הָעוֹלָם.
וּפְלִינָא דְרַבִּי אֶלְעָזָר – מַה שֶׁהַבְּרִיתָא אֲוִמַרְתָּ שֶׁמִּפְּסוּק זֶה נִלְמַד
שְׁבּוֹכַת הַמִּילָה הָעוֹלָם קִיָּם, זֶה אִינוּ כְּדְרָבִי רַבִּי אֵלְעָזָר שֶׁהַסוּבֵר
שֶׁפְּסוּק זֶה נִאֲמַר עַל תְּלַמּוּד תּוֹרָה, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יֵשׁ לְלַמּוּד
שְׁגוּדָה הִיא מִצּוֹת תְּלַמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִילְמָלָא תּוֹרָה, לֹא נִתְקַיְּמוּ
שְׁמִים וְאִרְזִין, שְׁנָאֲמַר (שם) 'אִם לֹא בְּרִיתִי יִוָּם וְלִילָה – אֵילְמָלָא
בְּרִית הַתּוֹרָה, שֶׁכְּתוּב לְגַבְיָה, (יהושע ח א) 'וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלִילָה/
קְחוּת שְׁמִים וְאִרְץ לֹא שְׁמַתִּי' וְגו' – לֹא הִיָּיתִי בּוֹרָא אֵת הָעוֹלָם.
הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיבָה לְדְרוֹשׁ בְּעַנְיָן הַמִּילָה:
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, בְּאוֹתָהּ הַשַּׁעָה שְׂאֲמַר לוֹ הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא
לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ (בראשית יז א) 'הִתְחַלֵּף לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים, אֶחָזוּתוֹ רַעֲדָה
וּפְחָד, אָמַר אַבְרָהָם, שְׂמָא יֵשׁ כִּי דְבַר מְנוּגָה – שְׁכִינּוּ שְׁה' אֲוִמַר לִי
וְהָיָה תָמִים, מִשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ בִּי אִיזוּה חִסְרוֹן וְגַאִי כְּלִשְׁהוּ, בִּינּוּן שְׂאֲמַר
לוֹ ה' (שם יז ב) 'וְאֶתְנַהַּ בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ' – שְׁצִוָּהוּ עַל הַמִּילָה,
נִתְקַרְרָה דְעָתָה, שֶׁהִבִּין שְׁכוּוֹנַת ה' שִׁיָּה תָמִים וְשֶׁלֹּם עַל יָדֵי

1 מפני שנתעסק במלון תחלה. ואח"כ במילה, והיה לו להתעסק במילה תחלה. ואותו מלון
2 סמוך למצרים, דלא היה סכנה, ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונה ימים.
3 להורגו. לאותן שני מלאכים. נוגדא דחימה. חיל שלו, אבל איהו גופיה נהרג. שהיא שקולה
4 כנגד כל המצות שבתורה. דכתיב (שמות כד) "הנה דם הבית אשר כרת ה' עמכם על
5 כל הדברים האלה, וכתיב במילה (בראשית יז)

6 "ואתנה בריתי" וגו' "כרתי ברית" וגו', וכתיב
7 להלן (שם) "ואתנה בריתי", מה להלן ברית - אף
8 כאן ברית. אם לא בריתי יומם ולילה. מה להלן
9 תורה - אף כאן תורה. והיינו פליגא, דהבא מוקי
10 לה להאי קרא במילה, והתם מוקי לה בתורה.
11 שמא נמצא כי דבר מנוגה. (עד) עכשיו, שלא
12 אמר לו "והיה תמים" עד עכשיו. כל המתמים.
13 מתתם עמו. כל המנוגה. כלומר, שרודף אחרי
14 המנחשים. לו נחש. אחריו רודפין נחשיו, דכל
15 דקפיד - קפדי בהדיה. בלמ"ד אל"ף. דמשמע
16 דאין רודפין אחריו. מיה כנגד מדה. דבמדה
17 שאדם מודד - בה מודדין לו, ולא נפיק מיקרא.
18 שנאמר כי לא נחש. כל זמן שאינו מנחש, מה
19 כתיב בתריה - "בעת יאמר ליעקב", כלומר
20 עדיין יהא אותו עת דמלאכי השרת יחידו שואלן
21 אותו שאינו מנחש "מה פעל אל", לפי שהוא
22 נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס.
23 שהפריז על מדותיו. שהגדיל לישאל על מדותיו
24 של האל. שנאמר "במה אדע". תן לי הנפש
25 והרכוש קח לך. ולא היה לו לעשות כן, שהיה
26 לו לגיירם. שהוריקן בתורה. שלימדם תורה,
27 כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה, כך הוא
28 לימדן תורה. שהוריקן. לשון צידוב, שנא'
29 (תהלים סח) "ואברותיה בירקק חרוץ" - שנתן
30 להם זהב הרבה. אליעזר. היה שקול כנגד כולן.
31 אליעזר הוא חושבניה. דאליעזר בנימטריא
32 שמונה עשר ושלש מאות, שלא היה עמו אלא
33 אליעזר לחוד. מאה ושבעים ותרתי. דהכי
34 משמע: "עקב" כמנין עקב שנים, "שמע אברהם
35 בקולי", וכל שנותיו היו ק"ה - אלמא בן שלש
36 שנים הכיר את בוראו.

שם"ד

28 רפניו: רבש"ע הסתפקתי בפניו שלי (ואין לי אלא בן אחד). אמר לו: צא מאיצטגנינות שרדי, אין מוץ לישראל! אמר רבי
29 יצחק: כל המתמים עצמו - הקב"ה מתמים עמו, שנאמר "עם חסיד תתחדש עם גבור תמים תתמים". א"ר הושעיא: כל
30 המתמים עצמו - שעה עומדת לו, שנא' "התהלך לפני והיה תמים" וכתיב "והיית לאב המון גוים". אמר רבי: כל המנחש -
31 לו נחש, שנאמר "כי לא נחש בעקב". והא בלמ"ד אל"ף כתיב! אלא משום מדה כנגד מדה. תני אהבה בריה דרבי זירא:
32 כל אדם שאינו מנחש - מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה, שנאמר "כי לא נחש בעקב
33 ולא קסם בישראל" וגו'. אמר רבי אבהו אמר רבי אליעזר: מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתם
34 ועשר שנים - מפני שעשה אנגריא בת"ח שנאמר "ורק את חניכיו ילדי ביתו". ושמואל אמר: מפני שהפריז על מדותיו של
35 הקב"ה שנא' "במה אדע כי אירשנה". ורבי יוחנן אמר: שהפריז בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר "תן לי הנפש
36 ורכש קח לך". "ורק את חניכיו ילדי ביתו" רב אמר: שהוריקן בתורה ושמואל אמר: שהוריקן בזהב. "שמנה עשר ושש
37 מאות" א"ר אמי בר אבא: אליעזר כנגד פורים. איפא דאמרי: אליעזר הוא, דחושבניה הכי הוי. וא"ר אמי בר אבא: בן ג'
38 שנים הכיר את בוראו, שנא' "עקב אשר שמע אברהם בקלי" - חושבניה מאה ושבעין ותרין. ואמר רבי אבא:
השטן

1 שנתעסק במלון תחלה. שנאמר "ברך במלון" דמשמע דמיד שבא מן הדרך נתעסק
2 במלון, והיה לו למול מתחלה. וכ"ת: היאך ימול כיון שהיה לו עדיין לצאת בדרך? י"ל: דאותו
3 מלון סמוך למצרים היה, ובארוחא פורתא ליבא סכנתא. הו"ו אמר זה התינוק, שנעשה
4 חתן ע"י ברית. ולא שירו ממנו אלא רגליו. מקום המילה, כדכתיב (מ"ט) "ולא עשה
5 רגליו". שנאמר הרף מאף ועזוב חמה. כלומר,
6 הקב"ה אמר לו שיעזוב. אלמא רוצה היה
7 להרגם. שנאמר חמה אין לי. אלמא נהרג.
8 גונדא דחימה. חיל של חימה. כי על פי
9 הדברים האלה כרתי אתך ברית. כלומר, ברית
10 מילה, ששקולה בכל הדברים, והיינו כל המצות.
11 צא מאצטגנינות שלך. ממשפט חכמת מלות
12 שלך. והיינו דכתיב (מלכות טו) "ויצא אותו
13 החוצה". שעה עומדת לו, שהעלה לגדולה. כל
14 המנחש לו נחש. שהנחשים והקסמים רודפין
15 אחריו, שנוק בכל דבר, וכדאמרינן בפרק "ערבי
16 פסחים" (פסחים ק"ג): מאן דקפיד קפדין ליה, שנאמר
17 "כי לא נחש וגו'. יאמר ליעקב ולשרא
18 מה פעל אל. שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה
19 פעל אל לפי שמתוך שאינן מנחשין מבניסין אותן
20 למחיצה שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס בה.
21 ונראה בעיני דהכי נמי מדה כנגד מדה, שמתוך
22 שאינו הולך לקראת נחשים לידע העתידות, אלא
23 בוטח בהקב"ה - משום הכי הקב"ה מנלה לו רזי
24 עולם שאינם גלויים למלאכי השרת. שעשה
25 אנגריא בתלמידי חכמים. שהולכין למלחמה,
26 כדכתיב "ורק את תניכיו" - דהיינו בני אדם שחנן
27 לתורה. שהפריז על מדותיו. שהרבה להרהר
28 על מדותיו של הקב"ה. הפריז - ויתר והפקיר.
29 שנאמר תן לי הנפש. ואברהם אבינו נתנם לו,
30 ואילו עבדן לעצמו - היה מכניסן תחת כנפי
31 שכינה. שהוריקן בתורה. רזון בתורה. לשון
32 אחר: הריקן מן התורה, מלשון "יהבור רק",
33 שעשה בהן אנגריא. הוריקן כדכתיב
34 "בירקק חרוץ" דהיינו זהב. כלומר שנתן להם זהב
35 הרבה כדי שילכו. שנאמר עקב אשר שמע.
36 כמנין עקב שמע, ואברהם היה קע"ה, נמצא שכן
37 שלש הכיר את בוראו.

1 מפני שנתעסק במלון תחלה, ואח"כ במילה, והיה לו להתעסק במילה תחלה. ואותו מלון
2 סמוך למצרים, דלא היה סכנה, ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונה ימים.
3 להורגו. לאותן שני מלאכים. נוגדא דחימה. חיל שלו, אבל איהו גופיה נהרג. שהיא שקולה
4 כנגד כל המצות שבתורה. דכתיב (שמות כד) "הנה דם הבית אשר כרת ה' עמכם על
5 כל הדברים האלה, וכתיב במילה (בראשית יז)
6 "ואתנה בריתי" וגו' "כרתי ברית" וגו', וכתיב
7 להלן (שם) "ואתנה בריתי", מה להלן ברית - אף
8 כאן ברית. אם לא בריתי יומם ולילה. מה להלן
9 תורה - אף כאן תורה. והיינו פליגא, דהבא מוקי
10 לה להאי קרא במילה, והתם מוקי לה בתורה.
11 שמא נמצא כי דבר מנוגה. (עד) עכשיו, שלא
12 אמר לו "והיה תמים" עד עכשיו. כל המתמים.
13 מתתם עמו. כל המנוגה. כלומר, שרודף אחרי
14 המנחשים. לו נחש. אחריו רודפין נחשיו, דכל
15 דקפיד - קפדי בהדיה. בלמ"ד אל"ף. דמשמע
16 דאין רודפין אחריו. מיה כנגד מדה. דבמדה
17 שאדם מודד - בה מודדין לו, ולא נפיק מיקרא.
18 שנאמר כי לא נחש. כל זמן שאינו מנחש, מה
19 כתיב בתריה - "בעת יאמר ליעקב", כלומר
20 עדיין יהא אותו עת דמלאכי השרת יחידו שואלן
21 אותו שאינו מנחש "מה פעל אל", לפי שהוא
22 נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס.
23 שהפריז על מדותיו. שהגדיל לישאל על מדותיו
24 של האל. שנאמר "במה אדע". תן לי הנפש
25 והרכוש קח לך. ולא היה לו לעשות כן, שהיה
26 לו לגיירם. שהוריקן בתורה. שלימדם תורה,
27 כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה, כך הוא
28 לימדן תורה. שהוריקן. לשון צידוב, שנא'
29 (תהלים סח) "ואברותיה בירקק חרוץ" - שנתן
30 להם זהב הרבה. אליעזר. היה שקול כנגד כולן.
31 אליעזר הוא חושבניה. דאליעזר בנימטריא
32 שמונה עשר ושלש מאות, שלא היה עמו אלא
33 אליעזר לחוד. מאה ושבעים ותרתי. דהכי
34 משמע: "עקב" כמנין עקב שנים, "שמע אברהם
35 בקולי", וכל שנותיו היו ק"ה - אלמא בן שלש
36 שנים הכיר את בוראו.

שם"ד

28 רפניו: רבש"ע הסתפקתי בפניו שלי (ואין לי אלא בן אחד). אמר לו: צא מאיצטגנינות שרדי, אין מוץ לישראל! אמר רבי
29 יצחק: כל המתמים עצמו - הקב"ה מתמים עמו, שנאמר "עם חסיד תתחדש עם גבור תמים תתמים". א"ר הושעיא: כל
30 המתמים עצמו - שעה עומדת לו, שנא' "התהלך לפני והיה תמים" וכתיב "והיית לאב המון גוים". אמר רבי: כל המנחש -
31 לו נחש, שנאמר "כי לא נחש בעקב". והא בלמ"ד אל"ף כתיב! אלא משום מדה כנגד מדה. תני אהבה בריה דרבי זירא:
32 כל אדם שאינו מנחש - מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה, שנאמר "כי לא נחש בעקב
33 ולא קסם בישראל" וגו'. אמר רבי אבהו אמר רבי אליעזר: מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתם
34 ועשר שנים - מפני שעשה אנגריא בת"ח שנאמר "ורק את חניכיו ילדי ביתו". ושמואל אמר: מפני שהפריז על מדותיו של
35 הקב"ה שנא' "במה אדע כי אירשנה". ורבי יוחנן אמר: שהפריז בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר "תן לי הנפש
36 ורכש קח לך". "ורק את חניכיו ילדי ביתו" רב אמר: שהוריקן בתורה ושמואל אמר: שהוריקן בזהב. "שמנה עשר ושש
37 מאות" א"ר אמי בר אבא: אליעזר כנגד פורים. איפא דאמרי: אליעזר הוא, דחושבניה הכי הוי. וא"ר אמי בר אבא: בן ג'
38 שנים הכיר את בוראו, שנא' "עקב אשר שמע אברהם בקלי" - חושבניה מאה ושבעין ותרין. ואמר רבי אבא:
השטן

1 שם"ד ימים אית ליה וכו' וימי השנה שסיה ימים. המליכו. השליטו. אלו הן שתי עיניים.
 2 דלאחר שמל היה שלם בכל אבריו. ראש הנוייה. הוא אבר. מעשרה שלימים. שהן מועילין
 3 לגוף יותר מעשרה שליטים, ואלו הן כו'. הוציאה. לכהונה. על דיבורו של מלכי צדק.
 4 נטלה ממנו הכהונה.

1 **השמן** בחושבנא תלת מאה ושיטין וארבע הוו. וימות החמה שס"ה, איכ איכא חד יומא
 2 דלית ליה רשותא למשטן, דהיינו יהו"כ. **שתי** עינים ושתי אוננים. שבתולה המליכו הקב"ה
 3 על אבריו שהם ברשותו ליהדר מעבירה, אבל עינו ואונניו של אדם אינם ברשותו, שהרי על
 4 כרחו יראה בעיניו ובאונניו ישמעו. ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפי' על אלו, שלא יסתכל
 5 ולא ישמע כי אם דבר מצוה. **ראש** הגוייה.
 6 שנגמול. **מעשרה** שליטים. שליטים. שולטים באדם,
 7 שרוב מעשי האדם נעשין על ידיהם. **ומלכי**
 8 צדק. הוא שם בן נח. לפיכך הוציאה מאברהם.
 9 ואע"פ שאברהם מורוה של שם - לא זכה בכהונה
 10 מחמת שם, אלא מחמת עצמו. דהיינו דאמרינן
 11 הוא כהן ואין ורעו כהן, כלומר שלא זכה ורעו
 12 בכהונה מחמתו - משה נטלה מכל שאר ורעו של
 13 שם ונתנה לאברהם. **נאם** ה' לאדני. דוד הוא
 14 דקאמר ד"נאם ה' היה לאדני דהיינו אברהם,
 15 "שב לימיני" - שהבטיחו במלחמת ארבעה מלכים
 16 שישב לימין השם, כלומר שיהא בעורו לשת
 17 איביו הדום רגליו, וכתבי בההוא ממור "אתה
 18 כהן לעולם".

הדרן עלך ארבעה נדרים

5 **אין** בין המודר הנאה מחבירו. שחבירו הדירו
 6 שלא יזנה ממנו בשום ענין. למודר ממנו
 7 מאכל. שלא הדירו אלא הנאת מאכל. אלא
 8 דריסת הרגל. לעבור בחצרו ולקצר דרכו. וכלים.
 9 ולהשתמש בכלים של מודר שאין עושין בהם
 10 מאכל, דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל -
 11 דהיינו הנאה, שמקצר דרכו, ולהשתמש בכליו.
 12 אבל מודר ממנו מאכל - מותר בשתיקה, לפי
 13 שזה לא הדיר ממנו אלא מאכל. **גמ'** מאן תנא.
 14 דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל ובכלים וכו',
 15 אע"ג דלא מייחזי הנאה. רבי אליעזר הוא דאמר
 16 אפילו ויתור כו'. ויתור זהו כגון שלקח מדה של
 17 תפוחים בפרוטה, ולאחר שמדד לו המדה מוסיף
 18 לו שתיים או שלשה. וזהו דרך של תנוונן
 19 לחוסיק על המדות משלקו, הואיל ובלא תנאי
 20 נותן לו - לא מייחזי במקח אלא כמתנה. ואליבא
 21 דרבי אליעזר אסור המודר באותו היתור של
 22 מדידת פירות. הכא נמי, אף על גב דדריסת
 23 הרגל לא הויתא הנאה גמורה - אסור.
 והא

1 **"השמן"** בחושבנניה תלת מאה ושיטין וארבעה. ואמר
 2 רמי בר אבא: פתיב "אברם" וכתביב "אברהם",
 3 בתתלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלשה
 4 אברים, ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושלמונה
 5 אברים, אלו הן: שתי עינים, ושתי אוננים, וראש
 6 הגוייה. ואמר רמי בר אבא: מאי דתתי' "עיר קטנה
 7 ואנשים" וגו'. "עיר קטנה" - זה הגוף, "ואנשים בה
 8 מעט" - אלו אברים, "ובא אליה מלך גדול וסבב
 9 אתה" - זה יצר הרע, "ובנה עליה מצודים וחרמים"
 10 - אלו עונות, "ומצא בה איש מסכן ורקם" - זה יצר
 11 טוב, "ומקט הוא את העיר בהכמתו" - זו השוכה
 12 ומעשים טובים, "ואדם לא יכר את האיש המסכן
 13 ההוא" - דבשעת יצר הרע לית דמדפר ליה לצי"ט
 14 "החכמה תעו לחכם מעשרה שליטים". "החכמה
 15 תעו לחכם" - זו השוכה ומעשים טובים, "מעשרה
 16 שליטים" שתי עינים, ושתי אוננים, ושתי ידים, ושתי
 17 רגלים, וראש הגוייה, ופה. אמר רבי זכריה משום
 18 רבי ישמעאל: ביקש הקב"ה להוציא פהויה משם,
 19 שנאמר "והוא כהן לארץ עליון". כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום - הוציאה
 20 מאברהם. שנאמר "ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לארץ עליון קנה שמנים וארץ וברוך אל עליון"
 21 - אמר לו אברהם: וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קונו? מיד נתנה לאברהם, שנאמר "נאם
 22 ה' לאדני שב לימיני עד אשית אביך הדם רגליך" וכתריה פתיב "לשבע ה' ולא ינחם
 23 אתה כהן לעולם על דברתי מלפי צדק" על דיבורו של מלכי צדק, והיינו דתתיב "והוא כהן
 24 לארץ עליון" - הוא כהן, ואין ורעו כהן.

הדרן עלך ארבעה נדרים

19 **אין** בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל.
 20 שהמודר הנאה אסור לעבור דרך חצרו,
 21 ומודר ממנו מאכל שרי. **ובלים** שאין עושין
 22 בהן אוכל נפש. דשרו במודר מאכל כל שאין
 23 משכירין כיוצא בהם, כדמפרש ואזיל. ובמודר
 24 הנאה אסור. **לא** ישאלנו נפה וכברה רחים
 25 ותנור. איצטרך למיתני הני, כי היכי דלא תיסק
 26 אדעתך דכי אמר דכלים שעושין בהם אוכל נפש
 27 אסרי נמי במודר מאכל - ה"מ קררה שבמשולין
 28 בה, א"ג שפור שצולין בו בשר. אבל הני - גורם
 29 דגורם נינהו, ולישרו במודר מאכל, קמ"ל. **אבל**
 30 משאילו חלוק וטלית נזמים וטבעות. בנמי שקלי
 31 וטרי אי אשמועינן רבותא בהני או לא, אלא
 32 דתניניהו אגב רישא. **גמ'** מאן תנא. דמודר
 33 הנאה אסור בדריסת הרגל. **אפי'** ויתור. מה
 34 שדרבן של מוכרים לוותר ללוקחין, שמוסיף
 35 להם כשלקחין פירות אחד או שנים, אפילו אותו
 36 ויתור אסור במודר הנאה. ואע"ג דהוי ובינא דרמי
 37 על אפיה. הלכך, דריסת הרגל אסור אע"ג דלא
 38 קדי בה

הדרן עלך ארבעה נדרים

25 **אין** בין המודר הנאה מחבירו. הימנו מאכל אלא דריסת הרגל, וכלים שאין
 26 עושין בהם אוכל נפש. המודר מאכל מחבירו לא ישאלנו נפה וכברה וריחים
 27 ותנור, אכל משאיל לו חלוק ומטעית וטלית ונזמים. **גמ'** מאן תנא? אמר רב אדא בר
 ר' אליעזר אימר: אפי' ויתור אסור במודר הנאה. "המודר מאכל מחבירו לא ישאלנו" כו'.
 והא

25 **אין** בין המודר הנאה מחבירו. הימנו מאכל אלא דריסת הרגל, וכלים שאין
 26 עושין בהם אוכל נפש. המודר מאכל מחבירו לא ישאלנו נפה וכברה וריחים
 27 ותנור, אכל משאיל לו חלוק ומטעית וטלית ונזמים. **גמ'** מאן תנא? אמר רב אדא בר
 ר' אליעזר אימר: אפי' ויתור אסור במודר הנאה. "המודר מאכל מחבירו לא ישאלנו" כו'.
 והא

25 **אין** בין המודר הנאה מחבירו. הימנו מאכל אלא דריסת הרגל, וכלים שאין
 26 עושין בהם אוכל נפש. המודר מאכל מחבירו לא ישאלנו נפה וכברה וריחים
 27 ותנור, אכל משאיל לו חלוק ומטעית וטלית ונזמים. **גמ'** מאן תנא? אמר רב אדא בר
 ר' אליעזר אימר: אפי' ויתור אסור במודר הנאה. "המודר מאכל מחבירו לא ישאלנו" כו'.
 והא

המשך מעמוד קפ

כיון שגשמיות קשור ברוחניות הרי בענינים כגון דא צריך להרבות בדבור של מצוה, היינו באותיות התורה ותפלה, ולדייק יותר בהירות מדבור האסור ואפילו דבור המתאוס ודבור הרשות, וכמו שנמנים החילוקים בפירוש המשניות להרמב"ם אבות סוף פרק א'.

וזכות התעסקותו בתוככי הנוער החב"די לקרב לב בניי לאבינו שבשמים יעמוד לו לבשר טוב בקרוב בכל האמור לעיל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נדדים דף לב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום המישי) קפט

54 איבך כהרם לרנליד, ובתריה פתיב – ולאחריו בהמשך הפרק
 55 כתוב (שם ק ד) 'נשבע ה' ולא ינחם – ולא יחזור בו משבועתו, אתה
 56 –אברהם תהיה בהן לעולם, על דברי מלכי צדק' דורשת הגמרא
 57 שהכוונה על –(בגלל) דיבורו של מלכי צדק' שהקדים לברך את
 58 אברהם אבינו לפני שבירך את ה', והינו דתיב – וזה מה שכתוב
 59 על שם, (בראשית יד יח) 'והוא בהן לאל עליון, ומדייקת הגמרא,
 60 מדוע כתוב 'והוא כהן' ולא כתוב 'מלכי צדק מלך שלם כהן',
 61 אלא הביאור הוא שהוא – שם בלבד כהן, ואין ירעו כהן – אבל
 62 זרעו אחריו כבר לא יישמש בכהונה, אלא רק זרעו של אברהם
 63 אבינו.

הדרן עלך ארבעה נדרים

פרק רביעי - אין בין המודר

66 **משנה**
 67 משנתנו עוסקת בדברים שבהם קל דינו של 'מודר מאכל' המודר
 68 רק מהנאות הנוגעות למוון, לעומת 'מודר הנאה' המודר מכל סוגי
 69 ההנאות.
 70 אין הבדל בין דינו של המודר הנאה מהכירי – מי שנאסר בהנאה
 71 מחברו, לדינו של המודר הימני – מחברו הנאת מאכל בלבד, אלא
 72 לגבי דריסת הרגל – כניסת המודר לחיצרו של המודר בכדי לקצר
 73 את דרכו, ולגבי שאילת כלים שאין עושים – מכינים בהם אוכל
 74 נפש, שהנאות אלו מותרות ל'מודר מאכל' ולא ל'מודר הנאה'.
 75 מבואר שכלים שמכינים בהם אוכל נפש אסורים להשאילם אף
 76 למודר רק ממאכל, ומבארת המשנה אלו כלים נחשבים לבאלו
 77 שעושים בהם אוכל נפש, ואלו לא: המודר הנאת מאכל מהכירי,
 78 לא ושאילתו חברו, נפה לניפוי קמה ויכרה לנפות תבואה מהמוץ
 79 וריחים לטחינת חיטים ותנור לאפיית לחם, שמכיון שהם משמשים
 80 להכנת המאכל, נחשב הדבר שהמודר הנהה מהנאת מאכל, אכל
 81 משאיל לו המודר חלוק וטבעת וטלית וזמרים, שכלים אלו אינם
 82 משמשים לצרכי מאכל.

גמרא

83 מבררת הגמרא, מאן תנא – מי הוא התנא של משנתנו האוסר על
 84 מודר הנאה ליהנות אפילו בהנאה מועטת כזו, שכן אוסר אפילו
 85 דריסת רגל בחצר, שאין מקפידים עליה. ומשיבה, אמר רב אדא בר
 86 אבהה, משנתנו רבי אליעזר היא, שנחלקו רבנן ורבי אליעזר לגבי
 87 הנאת לוקח כשמוסיף לו המוכר קצת על מקחו, שכן היה דרכם
 88 להוסיף על המדה או על המנין של המקח בכדי להרגילו לבוא
 89 אצלו, והנידון הוא האם תוספת זו נחשבת כהנאה גמורה כשאר
 90 מתנות, ויהיה אסור ללוקח שהוא מודר הנאה מהמוכר לקבל
 91 תוספת זו, או שתוספת זו חשובה כחלק מהמקח שביניהם, ואין לו
 92 הנאה גמורה ממנה. דתנא, רבי אליעזר אומר, אפילו 'ויתור'
 93 שמוותר המוכר במקח בכך שמוסיף מעט משלו, אסור באדם
 94 שהוא מודר הנאה מהמוכר, משום שהוספה נחשבת כמתנה. וכן
 95 במשנתנו נאסר על המודר מחבירו לעבור בחצר חברו, משום
 96 שנחשב להנאה, ואם כן התנא של משנתנו הוא רבי אליעזר.
 97 שנינו במשנתנו: המודר הנאת מאכל מהכירי, הרי זה לא ושאילתו
 98 כו' נפה וכברה וריחים ותנור, שהם כלים המשמשים להכנת
 99 מאכלים:
 100

1 'השטן' כחושפניה – חשבון הגימטריא של 'השטן' הוא, תלת מאה
 2 ושתין וארבעה – שלוש מאות שישים וארבעה, וימי שנת החמה
 3 הם שלוש מאות שישים וחמישה, ובא לרמוז שבאחד מימי השנה,
 4 הוא יום הכיפורים, אין לשטן רשות להשטין.
 5 דרשה נוספת בגימטריא מרמי בר אבא:

6 ואמר רמי בר אבא, פתיב – בתחילה, קודם שנימול אברהם אבינו,
 7 כתוב בתורה 'אברהם', כשהכוונה לאברהם אבינו, ולבסוף לאחר
 8 שנימול פתיב 'אברהם', והסיבה לכך היא, מכיון שבתחלה – לפני
 9 שנימול, המליכו – השליטו, הקדוש ברוך הוא, על מאתים וארבעים
 10 ושלושה אברים, כמנין, חשבון הגימטריא של 'אברהם', ולכפוף
 11 לאחר שנימול, המליכו הקדוש ברוך הוא אף על חמשת האיברים
 12 הנותרים, היינו על כל המאתים וארבעים ושמונה אברים שיש
 13 באדם, כמנין חשבון הגימטריא של 'אברהם'. ואלו הן חמשת
 14 האיברים שמלך עליהם רק לבסוף, שתי העינים ושתי האזנים וראש
 15 התנויה – איבר המילה.
 16 מימרא אחרונה מרמי בר אבא:

17 ואמר רמי בר אבא, מאי דתיב – מהו פירוש הפסוק (קהל ט יד-טו)
 18 'עיר קמנה ואנשים' וגו'. 'עיר קמנה', זה הגוף – של כל אדם, שבעת
 19 היוולדו וקטנותו הוא שפל וחלש, 'ואנשים בה מעט', אלו אברים –
 20 החלשים ומועטי הכוח והיכולת, 'וצא אליה מלך גדול וקב אתה',
 21 זה יצר הרע, שהוא בא אל הגוף מיד בהיוולדו, והוא 'מלך', שהכל
 22 שומעין לו, ונקרא 'גדול', מפני שהוא 'גדול' מיצר הטוב בשלש
 23 עשרה שנה, שהוא בא אל האדם מילדותו, משנעדר לצאת ממעי
 24 אימו, 'ויכה עליה מצודים וחרמים', אלו עונות – שהם המצודים
 25 של היצר הרע, שבהם הוא צד את האדם, 'ומצא בה איש מסבן
 26 וחקם', זה יצר טוב, המודווג לאדם בגיל שלש עשרה, והיצר הטוב
 27 נקרא 'מסבן' והינו עני ודל, שחכמתו בזויה ואין האיברים
 28 נשמעים לו. ונקרא 'חכם', כי הוא מלמד את הבריות לדרך
 29 הישרה, החכמה והמוסר, 'ומלט הוא את העיר מן החכמתו', זו תשובה
 30 ומעשים טובים, שהשומע ליצר הטוב, נמלט מיצר הרע ועונשו
 31 הקשה, 'ואדם לא זכר את האיש המסבן ההוא', דבשעת יצר הרע
 32 – שבשעה שהיצר הרע מפתה את האדם לעבירה, לית דמקבר
 33 ליה ליצר טוב – אין מי שיזכור את היצר הטוב.
 34 דרשה נוספת:

35 נאמר בקהלת (ו ט) 'החכמה תעו לחכם מעשרה שלימים'. מבארת
 36 הגמרא את הפסוק: 'החכמה תעו' – תתן חוזה לחכם, זו תשובה
 37 ומעשים טובים, שמועילים לגוף יותר 'מעשרה שלימים' שהם שתי
 38 העינים, ושתי האזנים, ושתי הריחים, ושתי הרגלים, וראש התנויה –
 39 איבר המילה, ופה, שהם שולטים באדם, ורוב מעשיו הוא עושה
 40 על ידיהם.

41 הגמרא מסיימת את הפרק בדרשה נוספת על אברהם אבינו:

42 אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל, ביקש הקדוש ברוך הוא להוציא
 43 כהונה משם – שבניו יהיו כהנים, שנאמר על שם (בראשית יד יח) 'והוא
 44 בהן לאל עליון', אך בין שהקדים שם את ברית אברהם לברית
 45 המקום, הוציאה הקדוש ברוך הוא את הכהונה מאברהם – שבניו
 46 הם יהיו כהנים. והיכן הקדים שם ברית אברהם לברית המקום,
 47 שנאמר כש'מלכי צדק' הוא שם יצא לקראת אברהם אבינו, (שם יד
 48 ט-ג) 'ויברכו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ וברוך
 49 אל עליון'. אמר לו אברהם לשם, וכי מקדימין ברית עבד לברית
 50 קונו (אדונו), מיד נתנה ה' את הכהונה לאברהם, שנאמר – דוד
 51 המלך אומר, שה' אמר לאברהם אבינו במלחמת המלכים, (תהילים
 52 קי א) 'נאם ה' לאדני – דברי ה' לאדוני דהינו אברהם, שב לימיני –
 53 אני אהיה לימינך במלחמה ואעזור לך, ער אשית – שאשים את

51 נחשבת הנאתו כמביאה לידי מאכל, הואיל ובדמי השכירות
52 שמרויח יכול הוא לקנות מאכלים.

גמרא

53 הגמרא מוכיחה שהתנא של משנתנו אוסר על מודר הנאה
54 ליהנות אף מהנאות שאינן חשובות:
55 ממה שנקטה משנתנו, שכלי שאינו משמש להכנת מאכלים, אם
56 נהוג להשכירו, אסור על המודר מאכל לשאול את הכלי
57 מהמדייר, מפלל – מדויק דרישא – שתחילת המשנה, כלומר
58 המשנה הקודמת, שאסרה עליו להשאיל כלים המשמשים להכנת
59 מאכל מהמדייר, מדברת אף על פי שאין בני אדם משכירין – כלים
60 אלו בתשלום, ושאלתם בחינם אינה נחשבת להנאה, שכן אם
61 מדובר במקום שמשכירים בתשלום, לא היתה המשנה מתירה
62 שאילת חלוק וטבעת. ובהכרח שהמשנה אסרה אפילו הנאות
63 שאינן חשובות. מבררת הגמרא, מאן תנא – מי הוא התנא שאוסר
64 הנאה כמו שאילת נפה וכברה במקום שאין נהוג להשכירם
65 תמורת תשלום.
66 משיבה הגמרא, אמר רב אדא בר אבהו, רבי אליעזר היא –
67 משנתנו כדעת רבי אליעזר היא, שכן הוא אוסר 'יתור' במקו,
68 על אף שזו הנאה שאינה חשובה. ואמנם בחכמים חולקים עליו
69 ומתירים 'יתור' כזה למודר הנאה, וכמו כן יתירו גם שאילת נפה
70 וכברה במקום שאין משכירין אותם תמורת תשלום.
71

משנה

72 המשנה דנה ממה מותר למודר הנאה ליהנות:
73 המודר הנאה מהמדייר, שוקל לו – מותר למדייר לתת בעבור המודר
74 את שקלו – מחצית השקל הניתן לבית המקדש לצורך קניית
75 קרבנות הציבור, וכן פורע את חובו – מותר למדייר לפרוע את
76 חובו של המודר, והגמרא תבאר טעמים של דינים אלו. ומקויר לו
77 את אבדו, שאינו מהנהו במה שמישבו לו, שכן האבידה מעולם
78 לא יצאה מרשות המודר, ולא נאסר במה שטרח המדייר בהחזרת
79 האבידה, מפני שעושה בזה מצוה, ולא מתכוון להנותו. אבל
80 במקום (באופן) שנומליו עליה – על השבת האבידה ששכר כגון אם
81 בעת טרחתו בהשבתה התבטל המדייר ממלאכתו והפסיד ממון,
82 ואינו רוצה לקבל על כך תשלום, הדין הוא שאסור למדייר למחול
83 למודר על השכר, משום שמהנהו בכך, אלא תפול הנאה – יתן
84 המודר את ההנאה' הדינו התשלום בעד הפסד מלאכתו של
85 המדייר משיב האבידה, להקדיש.
86

גמרא

87 ממה שהתירה המשנה לפרוע את חובות המודר וכן לשקול לו את
88 שקלו, אלמא – מוכח שטעם משנתנו הוא משום שסוברת המשנה
89 שהפרוע את חובותיו של המודר ומסלק ממנו את נשיו, אינו אלא
90 אבריוי ארי בעלמא הוא – כמבירח אריה מבהמותיו של חבירו,
91 שמונע מחבירו הפסד שעתיד לבוא על צאנו ואין בעל העדר
92 מחויב לשלם למבירח על הברחתו, וישרי – ומותר למדייר לפרוע
93 את חובותיו של המודר ולשקול לו את שקלו, מאחר ואינו אלא
94 כמונע ממנו הפסד שלא יצטרך לפרוע את החוב, ולא כמהנהו.
95 מבררת הגמרא, מאן תנא מי התנא ששנה את משנתנו הסובר
96 שפריעת חוב נחשב כהברחת ארי בעלמא, אמר רב הושעיא,
97 משנה זו,
98

1 מקשה הגמרא, מפני מה נאסר על המודר מאכל ליהנות מכלים
2 שמכינים בהם אוכל, והא מן מאכל בלבד נדר, ולא מהכלים
3 להכנתו. מתרצת הגמרא, אמר רבי שמעון בן לקיש מדובר באופן
4 שאומר הנאה מאכלך היא אסור עלי. ומכיון שמוסיף הנאה/
5 מתכוון לאסור על עצמו גם הנאות הגורמות להכנת המאכל
6 ותיקונו, כמו כלי הכנתו.

7 ממשיכה הגמרא להקשות, אימא – נאמר שכוונתו לידור שלא
8 לעולם היטין בפיו ויתן על מפתו – ויניחם על המכה לצורך רפוי,
9 וכמושעות הנאה מאכלך, שנהנה מהמאכל עצמו, ואמנם יוכל
10 לשאול כלים להכנת אוכל, שכן אינו נהנה מגוף המאכל.
11 מתרצת הגמרא, אמר רבא, מדובר באופן שאומר המודר הנאה
12 המביאה – הגורמת לידי מאכלך תיאסר עלי, והיינו שאוסר על
13 עצמו אף כלים המשמשים להכנת המאכל.

14 הגמרא מבררת אלו הנאות הן בכלל הנאה המביאה לידי מאכל:
15 אמר רב פפא, אם שואל ממנו המודר שק בכדי להביא בו פירות,
16 והמודר – או חמור בכדי להביא – לשאת עליו פירות, ואפילו אם
17 שואל צנא בעלמא – סל סתם, הנאה המביאה לידי מאכל הוא
18 נחשב, ואסור, שכן נאסרו אף דברים המשמשים להבאת האוכל
19 ולהכנתו.

20 הגמרא מסתפקת בגדר הנאה המביאה לידי מאכל:

21 פני רב פפא, אם שואל המודר פוס בכדי לרפוב עליו בדרכו לבית
22 המשתה, וכן מפעת כדי ליראות פה כאדם חשוב, וכל אלו הם
23 בכדי שיראה כאדם חשוב ויתנו לו מנה יפה במשתה, מהו. וכן
24 מיפסק ומיול פארעיה – לחצות וללכת בשדהו של המודר בכדי
25 לקצר את דרכו לבית המשתה, מאי – האם גם הנאות אלו
26 נחשבות הנאה המביאה לידי מאכל? ונאסרות, או שמכיון שהן רק
27 מקרבות את האדם למאכל ולא נעשות במאכל עצמו הן נחשבות
28 רק כגורמות לידי מאכל ואין נחשבות כמביאות לידי מאכל
29 ומותרות.

30 הגמרא מנסה לפשוט את הספק:

31 תא שמע, שנינו בסוף משנתנו, אכל משאיל לו חלוק וטלית נמים
32 ומקעות, ויש לברר היכי דמי, לאיזה צורך שאלם, אילמא שלא
33 שאלם בכדי ליראות פהו כאדם חשוב, צריכא למימר והלא פשוט
34 הדבר שמוותר, אלא לא מדובר אפילו כששאלם בכדי ליראות פהו
35 כאדם חשוב, וקתני שאף במקרה כזה 'משאילו', הרי שמוותר
36 למודר ליהנות בהנאות שהן רק גורמות למאכל, ואם כן נפשוט
37 ספיקו של רב פפא.

38 דוחה הגמרא, לא, לעולם מדובר שלא שאלם בכדי ליראות כאדם
39 חשוב, ומה ששאלנו שאין בזה שום חידוש, אידי דקתני – אגב
40 שנכתב ברישא 'לא ושאילנו נפה וכברה', שדינם כיכלים שעושים
41 בהם אוכל נפש, תנא שנה בעל המשנה בסיפא, 'משאילו' חלוק
42 וטבעת וכו'. ואמנם אין להכריע מכך לספיקו של רב פפא.

משנה

43 משנה זו היא סיומ דבריה של המשנה הקודמת, ובאה לפרט ממה
44 יאסר אף מודר מאכל:

45 וכל דבר שאין עושה בו אוכל נפש – אף דברים שאינם משמשים
46 להכנת מאכל, במקום שמשכירין ביצא פהו – במקום שנהוג
47 להשכיר כלים אלו, אסור בשאילה מהמדייר, אף במודר ממאכל
48 בלבד. שאף שכלים אלו אינם משמשים למאכל, מכל מקום כיון
49 שרגילים להשכירם בעד ממון, והמודר מקבל אותם בחינם,
50

נדרים. אין בין המודר – פרק רביעי דף לג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קצא רש"י

1 והא מן מאכל עצמו נדר. ואמאי אסור להשאילו נפה? והני לא מאכל ניהו! הנאת מאכלך
 2 עלי. יהא אסור. ואימא. מאי "הנאת מאכלך" – שלא ילעוס חטיף שלו ויתן על גבי מכתו,
 3 והיינו נמי הנאת מאכלך, ואבתי אמאי לא ישיאלנו נפה וכברה? המביאה לידי מאכלך
 4 עלי. ונפה וכברה מביא מאכלו למאכל, ולהכי לא ישיאלנו לו. אפי' שק וכו' ואפי' צנא
 5 בעלמא. של מדרי, אסור למודר ליתן בה פירות,
 6 דהנאה המביאה לידי מאכל הוא, ואסור. סוס
 7 לרכיב עלי. לילך לבית המשתה. או טבעת
 8 ליראות בה. בבית המשתה, כדי שיהגו בו כבוד,
 9 והיינו הנאה. מיפסק ומיזיל בארעיה. שהולך דרך
 10 קרקעו לבית המשתה. ומקצר דרכו. מהו. מי הוי
 11 הנאה המביאה לידי מאכל בכל הני, או לא?
 12 צריכא למימר. דשרי? הא ליכא הנאה כללו
 13 וקתני משאילו. ושמי' דשרי. לא לעולם אפי'
 14 שלא ליראות בה. ובדין הוא דלא היה צריך
 15 למיתני "משאילו". אלא אידי וכו'. ומאה ליכא
 16 למשמע מינה. מתני' מותרין. מקום שמשכירין.
 17 שנוהגין להשאיל כל אלו הברים על ידי
 18 שכירות – אסור למדרי להשאילו. דכיון
 19 שנוהגים להשכיר – מיהו כהנאה המביאה לידי
 20 מאכל, ואסור. גמ' מכלל דרישא. דקתני: לא
 21 ישיאלנו נפה וכברה – הוי אפי' שאין משכירין,
 22 כלומר שאין נוהגין להשאיל בשכירות. אע"ג
 23 דלא הוי הנאה גמורה. דכיון שאין משכירין מאי
 24 קא מהני ליה? אם זה לא ישיאלנו – שכנו אחר
 25 משאילו בתנאי, שהרי מקום שאין משכירין הוא.
 26 מאן תנא. דאפילו הכי אסור. ר' אליעזר היא.
 27 אבל סיפא דקתני: מקום שמשכירין אסור –
 28 דברי הכל היא, דהנאה גמורה היא. מתני'
 29 שוקל לו את שקלו. המדיר יכול ליתן בשבילו
 30 מחצית השקל שנותנין לתורתא הלשכה. ויכול
 31 לפרוע חובו. ואין מזהה לו כלום. מדרקתני "פרוע
 32 חובו" – אלמא לא מהני ליה מנכסיו, דהא לא
 33 ידוב ליה בידים ממש. גמ' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא. שמכירי חובו מעליו. ושרי.
 34 מאן תנא. דאברוחי שרי.

1 והא מן מאכל עצמו נדר. אבל רבנן דפליגי עליה סברי דכל היכא דלא אסר עליו אלא
 2 הנאתו – כה"ג לא מקרי הנאה, דכיון דמדרי דלא קפדי בה אינשי הוא – אין זה קרוי נהנה
 3 מחבירו. ואם תאמר: דהכא משמע דבררית הרגל לא קפדי אינשי, ומשי"ה שרו רבנן, ואילו
 4 בפי "חוקת הבתים" (כ"ג דף טו:) אמרינן גבי אלו דברים שאין להם חוקה, ואמרינן: הכא בחצר
 5 של שותפת עסקין, דאהעמדה כדי לא קפדי.
 6 אלמא דוקא שותפין הוא דלא קפדי, הא אינשי
 7 דעלמא קפדי, וכיון שכן ליתסר אפילו לרבנן?
 8 תירץ הרמב"ן ז"ל: דהעמדה דאמר התם היינו
 9 להתעכב ולציני בחצר, דומיא דהעמדת בדמה,
 10 דתנן התם במתני'. ובכי האי גונא הוא דאמר
 11 דדוקא שותפין לא קפדי, הא אינשי דעלמא –
 12 קפדי. אבל הכא דבררית הרגל בעלמא עסקין,
 13 דהיינו לעבור דרך חצרו ולא להתעכב שם,
 14 ובכה"ג אפי' אינשי דעלמא דלא שותפין לא
 15 קפדי, ומשי"ה שרו רבנן. ולענין הלכה. פסק
 16 הרמב"ן ז"ל כר' אליעזר דאמר ויתור אסור. כיון
 17 דסתם לן תנא הכא כוותיה. ועוד, דסוגיין דפי'
 18 "השותפין שנדר" (למנן מה) כוותיה אולא. אבל
 19 ר"ח ז"ל כתב בפרק "חוקת הבתים" וגבי אלו
 20 דברים שאין להם חוקה דלית הלכתא כרבי
 21 אליעזר, וכן דעת ר"ת ז"ל. והא מן מאכל נדר.
 22 וכיון שכן למנא יאסר? דאמר הנאת מאכלך
 23 עלי. דכיון שדוסיף ואמר הנאת המאכל – כיון
 24 אסר על עצמו כל מה שגורם אותו, וקרי ליה
 25 "מאכלך" משום דבגמרא הנאה שלו הוא מתוקן.
 26 והוה סלקא דעתך הכי, דאי לא – מאי מקרי
 27 הנאת מאכל? ואימא שלא ילעוס חטים ויתן
 28 על גבי מכתו. דהנאת מאכל לא משמע אלא
 29 הנאת המאכל אמר "הנאת מאכלך", ואבתי
 30 לישתרי. אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי
 31 מאכל עלי. איכא מאן דאמר דבכה"ג אסור בין
 32 בלעיסת חטים על גבי מכתו. בין בנפה בין בכברה. ואין נוח ליה, דבכלל הנאה המביאה לידי
 33 מאכל לא משמע נתינת חטים לעוסין ע"ג מכתו. אלא הכי הוי פסקא דמילתא: דאי נדר
 34 ממאכל – אינו אסור אלא באכילה בלבד, ומותר בכל דבר אחר. אמר "הנאת מאכלך עלי"
 35 – אסור באכילה, ואסור ללעוס חטים על גבי מכתו, אבל לשאול ממנו נפה וכברה שרי. אמר
 36 הנאה המביאה לידי מאכל עלי אסור באכילה ואסור לשאול נפה וכברה מיהו ללעוס חטים וליתן על גבי מכתו שרי כן נראה בעיני. שכן
 37 הוא. דלא תימא לא מקריא הנאה המביאה לידי מאכל אלא לתקן המאכל בנפה וכברה, אבל להביא אליו המאכל בלבד בשק וחומר שרי, קמ"ל רב פפא. צנא. סל. סוס לרכוב עליו
 38 וטבעת ליראות בה מיפסק ומיזיל בארעיה מאי. דמי אמרינן: נדי דהקרבת המאכל אליו מקרי הנאה המביאה לידי מאכל, אפי' הכי להקריב עצמו למאכל במפסק ומיזיל בארעיה כדי שיהיה
 39 שם מהרה – לאו הנאה המביאה לידי מאכל היא, דשאני התם שעשה במאכל עצמו. וכן נמי סוס לרכוב עליו ליראות בה, כדי שיראה כאדם חשוב בשירכוב על סוס, ותהא טבעת על ידו
 40 ובשביל זה יתנו לו מנה יפה – כי האי גונא גרמא בעלמא הוא. אילימא שלא ליראות בהן צריכא למימר. דשרי במודר מאכל כיון דאין משכירין בהן כיוצא בהן – פשיטא: אלא לאו
 41 אפילו ליראות בהן, וקתני משאילו, אלמא גרמא דמאכל שרי. וכל הני דבעי רב פפא גרמא בעלמא ניהו. אידי' דקתני רישא לא ישיאלנו. לאשמועינן דנפה וכברה כלים שעושין בהם
 42 אוכל נפש הן, וכמו שפירשתי במשנתנו – תנא סיפא משאילו. ולענין הלכה. בעיא דרב פפא לא איפשיטא. הלכך נקטין בה לחומרא. מתני' מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור.
 43 אפי' במודר מאכל. דהאי מודר מאכל דמתני' הוא מקומת ליה בגמרא באומר "הנאה המביאה לידי מאכל עלי", והני כיון דרגילין להשכירין, והוה משאילו בלא שכר – הנאה המביאה לידי
 44 מאכל היא, שהרי בדמי השכירות שמחל לו יקח מאכל. גמ' מכלל דרישא. דהיינו לא ישיאלנו נפה וכברה, אף על פי שאין משכירין. דמאי דשרי בחלוק וטלית נזמים וטבעות – אסרינן
 45 בנפה וכברה. מתני' שוקל לו את שקלו. המדיר למודר, וכן פורע לו חובו. ובגמרא מפרש טעמא. דלא מדידי ידבי ליה, אלא מידעם דנפשיה קמהדר ליה. מקום
 46 שנטילים עליה שכר. דהיינו אם היה מחזיר בטל מן הסלע, דבכי האי גונא מדידי בעל אבידה ליתן לו שכר, כדאיתא ב"אלו מציאות" (כ"ג דף טו:). תפול הנאה להקדש, אם אין מחזיר רוצה
 47 לקבל השכר – יתנו מודר להקדש, שאילו היה מחל לו מדיד – נמצא מהנהו. גמ' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי. אשוקל לו שקלו ופורע לו חובו קאי. דלהכי שרי, משום דלאו
 48 מדידי ידבי ליה, אלא שמשלם המלוה מעליו. ומשי"ה נמי שוקל לו שקלו, דהא לא מהני, דבלאו הכי יש לו חלק בקרבנות צבור, כדתנן (מסותין קת. כ"ג דף טו:). תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל
 49 העתיד לגבות. מאי אמרת – הא קא מהני ליה דפרע חובו – אברוחי ארי הוא, ושרי. אמר ר' אושעיא הא מני חזקתא. דס"ל שהמפרנס אשת חבירו שפורע לו חוב מנותניו – הניח מעותיו
 50 על קרן הצבי, משום דלא חשיב מהני, אלא מבריה ארי בעלמא.

1 אפי' תימא דברי הכל. דאפי' לרבנן דאמרי שחייב לזה להחזיר לזה דמי החוב שפרע
 2 בשבילו, גבי מודר הנאה דהיינו מתני' – דיהיב על מנת שלא לפרוע עסקינן. כלומר,
 3 דכשהלווה התנה עמו שלא ידא נח בחבירו לכופו, אלא כשירצה הלוה יפרעו מדעתו.
 4 הלכך, כי פרע ליה מודר לאותו חוב, דאע"ג דאפשר דמודר משום כסופא פרע ליה, אפי'
 5 כיון דאי בעי לא פרע ליה – לאו מדי יחיב ליה
 6 למודר. וכי' תינח פורע לו חובו, אלא שוקל לו
 7 את שקלו היכי שרי אליבא דרבנן? איבא למימר
 8 דמתניתין לדידהו משכחת לה כגון ששלח את
 9 שקלו ונגבב או אבד משנתרמה תרומה, דכי היג
 10 פטור מלשלם. כדתניא ב"חובב" (ב"מ נז.) בני העיר
 11 ששקלו את שקליהם ונגבבו או אבדו, אם
 12 משנתרמה תרומה – נשבעין לגזברים. הלכך, כי
 13 שוקל מודר את שקלו – מידי דלא מחייב בה מודר
 14 קדיהו. וקמ"ל שאע"פ שהיה דרכן לפרוע אותו –
 15 שרי, כיון שאין הגזברים יכולין לכופו. גזירה
 16 שלא לפרוע אטו לפרוע. כלומר, דאי אמר'
 17 דמודר פורע לו חובו של מודר כשלוה ע"מ שלא
 18 לפרוע – איבא למיגזר דלמא פרע ליה אע"פ
 19 שלוח אותו המודר ע"מ שיכפיא המלוה לפרוע.
 20 הלכך אי מתני' רבנן – ליבא גזמא דשרי. אלא
 21 דאי חנן הוא, ומותר בכל ענין. ובפרק "שני דיני
 22 גזירות" (כתופות קת) מסקינן בגזמא אחרינא, דאמר
 23 התם: נהי דהנאה לית ליה – כסופא מי לית ליה?
 24 האי עמד א' ופירנס את אשתו, דאמר דלחנן
 25 הניח מעותיו על קרן הצבי, כתב הרשב"א ד"ל:
 26 דדוקא במפורש שמחמת מונות שחייב לה בעלה
 27 הוא נותן לה, דבכה"ג אמר חנן. דפטור אבל פרנס
 28 סתם – חזרו וגובה, לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלוואה,
 29 ונמצא שהיא חייבת לו, ומי שפרנס אותה גובה ממנה, והיא גובה מבעלה. וכמו שפרש"י ד"ל
 30 בפרק "שני דיני גזירות" גבי לוחתה ואבלה, מאי דאמר דאבלה היא נפרעת מבעלה ובעל
 31 חוב גובה ממנה. והביא ראייה דהמפרנס סתם לא אמר' במתנה קדיהו אלא לשם הלוואה,
 32 מיוחד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות (כתופות פ. כ"ג פ.) דחייב בעל השדה לשלם, ולא
 33 כל הימנו שיאמר "במתנה נתת לי". ועוד ראייה, מדגיס בירושלמי בפרק "איהו נשך": חד בר
 34 נש אישאל לחבריה דירנן, אשריתיה גו ביתיה, אמר ליה: הב לי דינרי אמר ליה הב לי אגר
 35 ביתי. אתא עובדא קמיה דר' אבא בר זבינא ומריק ליה מאי דהוה חמי למשרייה. והבא ודאי בשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי, ולא בשהעמידו בפירוש שכר – דא"כ לא הוה אמר ליה
 36 אידך "הב לי כל דינרי" דהוה פרע ליה מה שהתנה עמו לתת לו בשכירותו. וכן נמי ליבא למימר דמשום רבית קאמר, דא"כ הוה ליה למימר "נבה לי אגר ביתי". אלמא המשרה חבירו בתוך
 37 ביתו סתם – לא למתנה איכוון, אלא לשכירות. וכיון שכן, המפרנס אשת חבירו סתם – חזרו וגובה ממנו. אלו דבריו ד"ל. ואינם מחוורים לדעת, דנהי דהני מוכחי דהמתנה את חבירו סתם
 38 לאו לשם מתנה קא מכוון, אפילו הכי המפרנס את אשת חבירו סתם – לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי. משום דנהי דלאו בתורת מתנה קעביד, מיהו סתמא זו אדעתא דבעל נחית ולא
 39 אדעתא דידה. שכבר הוא יודע שאין לאשה זו נכסים שהיא נפרע מן, אלא מבעלה, ולא מסיק אדעתיה לומר שתתחייב היא בהן כדי שתוכל לגבות מבעלה ולהגבותו, דלאו כולוה אינשי
 40 דינא גמירי, אלא סתמא אדעתא דבעל נחית. ומש', נהי דלאו בתורת מתנה קעביד, כדמוכחי הך ראיית דאיתיה הרשב"א ד"ל – אפילו הכי לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי, דסתמא
 41 אדעתא דבעל קעביד. ולענין הלכה. קי"ל כחנן, הלכך פורע חובו של חבירו – הניח מעותיו על קרן הצבי, ואפילו בבעל חוב דוחק נמי, דליבא למימר דסעמא דחנן משום דמצי אמר ליה
 42 "מפייס הוינא ליה הוה מחיל לי", דהא מתני' דשוקל לו את שקלו אתיא לן שפיר כחנן, אף על גב דלא מצי אמר שימחלו לו הגזברים. ומסתברא לי דבמלוה שיש עליה משכון נמי אבד
 43 מעותיו. דהא אמורנן הכי בירושלמי אליבא דבני כהנים גדולים, דאמר התם דאפילו לבני כהנים גדולים דאמרי במפרנס את אשתו דישבע כמה הוציא ויטול – התם היינו טעמא משום דלא
 44 עלה על דעתו שמתום אשתו ברעב. אבל בפרוע חובו – מודו לחנן דפטור, דמצי אמר "מפייס הוינא ליה הוה מחיל לי". ואמרינן התם: הגע עצמך שהיה בידו משכון? מפייס הוינא ליה ומהדר
 45 לי משכוני. ונהי דבגמרא דילן לא סבירא לן הכי אליבא דבני כהנים גדולים, דא"כ לא הוה מצטרף לאוקמא למתניתין בשלוח על מנת שלא לפרוע, אפילו הכי נקטינן מהא דירושלמי, דחנן
 46 אפילו מלוה שיש עליה משכון אמר. דכיון דבירושלמי אמר בפשיטות דמודו ליה רבנן^א דחנן בהכי – אלמא שמיע להו דחנן אמר הכי. ונהי דלפום גמרא דילן בני כהנים גדולים לא מודו,
 47 אפילו הכי גמרינן מירושלמי דחנן אמר אפילו במלוה שיש עליה משכון, ובהא לא אשכחן איפכא בגמרא דילן. כן נראה לי. מידעם דנפשיה קא מהדר ליה. ולא מתני ליה מיד, אלא
 48 שמבריא נזק אבידתו מעליו. וק"ל מהני ליה פרוטה דרב יוסף. דכי מהדר ליה אבידתו מיפטר מלמיתב ליה פרוטה לעני, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה. ותלי לה בדרב יוסף משום דפליגי
 49 רבה ורב יוסף פ' "הכנס צאן לדיר" (כ"ג נז.) בשומר אבידה, אי הוי בשומר שר, וסבירא ליה לרב יוסף דכיון דמיפטר מלמיתב פרוטה לעני – שומר שר הוי. פרוטה דרב יוסף לא שכיח.
 50 שיבא עני אישאל ממנו באותה שעה, דינמא לא מהדר משום דמתני מיד. דכי האי גזמא, כיון דלא שכיח לא הוי בכלל איסור הנאה. ומיהו, כיון דאפשר דאתי ומתחיי מיה – שומר שר
 51 הוא עליה, חייב בגניבה ואבידה.

1 דברי חנן היא. דאמר איבר מעותיו, שאין למלוה על בעלה שז לו כלום, הואיל ולא נתן
 2 בידו אלא הבריא ארי מעליו, שפירנס את אשתו שהוא חייב לזונה. ה"נ, כי פרע חובו –
 3 אברוחו ארי הוא, שאין לו לפרוע על החוב כלום – ולהכי שרי. דאי כהניס גדולים דפליגי
 4 עליה דחנן היא, כיון דאמרי' ישבע כמה הוציא ויטול מן הבעל – הכא נמי סבירא להו
 5 כי פרע חובו יכול הפרוע לגבות מן הלוה, ולהכי
 6 הוי הנאה גמורה אם אין הפרוע חזרו וגובה
 7 ממנו, ואסור. דיהיב ליה ע"מ שלא לפרוע, מזה.
 8 דהשתא כי פורע זה לא הוי הנאה, הואיל ואי
 9 בעי – לא מצי למיגבא מיניה כלום. "ושוקל לו
 10 את שקלו" נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כה"ג
 11 שאינו מהנה לו כלום, כגון שהוא עצמו שקל
 12 את שקלו ושגרו לירושלים, ונגבב או אבד לאחור
 13 שנתרמה הלשכה. והאי לא נתיבב באחריותו,
 14 ולא היה לו לפרוע, דהכי קי"ל (ב"מ נז.) בני
 15 העיר ששיגרו את שקליהו ונגבבו או שאבדו, אם
 16 נתרמה התרומה – נשבעין השלוחין לגזברים
 17 שאבדו, ובעלים פטורים, דתורמין על האבוד.
 18 ואם קודם שנתרמה הלשכה – נשבעין לבני
 19 העיר. לפיכך כי חזרו הנודר ופרע שקלו – מותר,
 20 דלא מהנה ליה כלל. משום לפרוע. דהתם, אי
 21 הוה פרע חובו – הוה מהני ליה. תפלו הנאה
 22 להקדש. מפ' בגמרא: לא שנו. דמחזיר לו אבידתו
 23 אלא כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה
 24 שהמחזיר הדירו מנכסיו. דכי מהדר ליה מידעם
 25 דנפשיה קמהדר ליה, וליבא הנאה שאינו מהנהו
 26 מנכסיו כלום. אבל נכסי בעל אבידה אסורין על
 27 מחזיר. דמחזיר מודר מבעל אבידה לא מצי
 28 מהדר ליה אבידתו משום דאי מהדר ליה הוה מתחיי מבעל אבידה. פרוטה דרב יוסף,
 29 דאמר רב יוסף העוסק במצוה פטור מן המצוה ולא בעי למיתב ליה פרוטה לעניא בשביל
 30 אותה מצוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אבידתו. פרוטה דרב יוסף לא שכיח. דלא שכיח
 31 כה"ג דלהוי שביק ולא ידבי פרוטה לעניא בשביל אותה מצוה ולא מתחיי מיניה כלל
 32 לפיכך מחזיר לו אבידתו.

מקום

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51

נדרים דף לג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קצנ

54 משנתנו כחנן, ורבא חידש להעמידה אף בשיטת בני כהנים
 55 גדולים, ובאופן שלוחה על מנת שלא לפרוע.
 56 הגמרא מבארת את סיבת המחלוקת בין רב הושעיא לרבא כיצד
 57 להעמיד את המשנה:
 58 רבא לא אמר ברב הושעיא שמשנתנו היא כחנן, דקא מוקים לה
 59 למתניתין דרבא תפיל – משום שהעדיף להעמיד את משנתנו
 60 כדברי הכל. ורב הושעיא לא אמר ברבא שמשנתנו היא כדברי
 61 הכל ובאופן שהלואה ניתנה על מנת שלא לפרוע, משום שסבר
 62 שלפי חכמים אף במקרה זה אסור למדיר לפרוע עבור המודר, כי
 63 יש לגזור גזירה על אופן שלוחה על מנת שלא לפרוע, משום
 64 אופן שלוחה על מנת לפרוע, דהיינו חוב רגיל, שלשיתת חכמים
 65 אסור למדיר לפרוע עבור המודר, הואיל והמודר נהנה ממה
 66 שמסלק מעליו את החוב. וכיון שאף במקרה זה לדעת חכמים
 67 אסור למדיר לפרוע עבור המודר, לכן הוכרח רב הושעיא
 68 להעמיד את משנתנו רק בשיטת חנן ולא כשיטת כולם.
 69 שנינו במשנה שכמו שמותר למדיר לפרוע למודר את חובותיו, כך
 70 גם מחזיר לו את אבידתו, משום שאין המחזיר מהנה אותו כלום
 71 מנכסיו, אלא נותן לו חפץ ששייך לו:
 72 הגמרא מביאה מחלוקת אם מה שהתירו להשיב את האבידה
 73 במודר הנאה הוא בין באופן שנכסי האדם המחזיר את האבידה
 74 אסורים על בעל האבידה, ובין באופן שנכסי בעל האבידה
 75 אסורים על המחזיר, או שרק באופן אחד מהם הותר, ואילו באופן
 76 השני יהיה אסור עליו להשיב.
 77 פליגי בה – נחלקו בדבר זה רבי אמי ורבי אסי, באיזה אופן התירה
 78 המשנה למדיר להשיב אבידה, חד אמר, לא שנו במשנתנו
 79 שמותר למדיר להשיב את האבידה, אלא באופן שנכסי המחזיר
 80 אסורים על בעל האבידה, דהיינו שבעל האבידה היה מודר הנאה
 81 מהמוצא, וטעם ההיתר הוא משום דכי מתיר ליה – שכשמחזיר לו
 82 המדיר למודר את אבידתו, מידעם דנפשיה קא מתיר ליה – דבר
 83 שהוא שלו הוא משיב לו, כלומר, המדיר אינו נותן למודר ממנו
 84 שלו ושאם כן היה אסור בעל האבידה ליהנות מכך, אלא הוא
 85 משיב לו חפץ שכבר היה שלו, ואינו מהנהו אלא בזה שהוא מצילו
 86 מנזק האבידה, אבל כשנכסי בעל האבידה אסורים על המחזיר, היינו
 87 שהמוצא מודר מבעל האבידה, לא קא מתיר ליה – אסור למודר
 88 להשיב את האבידה למדיר, דקא מתיר ליה פרוקה דרב יוסף –
 89 משום שהמדיר מהנה את המודר בכך שהוא חוסך ממנו את
 90 הפרוטה שרב יוסף קבע שהיא נחשבת להנאה. והיינו שאם
 91 באותה עעה שהמודר עוסק בהשבת האבידה, יבוא עני לבקש
 92 ממנו צדקה, יחא פטור ממצות צדקה, מהכלל שהעוסק במצוה
 93 פטור מן המצוה, ונמצא שעל ידי שהוא משיב את האבידה הוא
 94 חוסך את אותה פרוטה שהוא היה חייב להביאה לפניו, ולכן אסור
 95 למודר להשיב את האבידה למדיר.
 96 וחד אמר, אפילו באופן שנכסי בעל האבידה אסורים על המחזיר,
 97 היינו שהמוצא מודר מבעל האבידה, מתיר ליה – מותר למדיר
 98 להשיב את האבידה למודר, ולדעתו אין לאסור מחמת הנאת
 99 פרוטה דרב יוסף, ומשום שהנאת פרוקה דרב יוסף לא שכיח, שכן
 100 לא מצוי שיודמן לפניו עני בדיוק בשעה שהוא מתעסק באבידה,
 101 ונמצא שאין הנאה זו נחשבת כהנאה לגבי מודר הנאה שיאסר
 102 מחמתה. אבל לענין שומר אבידה, נחשבת הנאה זו לעשותו שומר
 103 שכן מחמתה כדברי רב יוסף, הואיל ומכל מקום יש למוצא הנאה.
 104 הגמרא מקשה ממשנתנו על הטיה הראשונה שהעמידה את
 105 המשנה רק באופן שנכסי המחזיר אסורים על בעל האבידה:

1 דברי חנן היא, הסובר שההולך למדינת הים מבלי להותיר מזונות
 2 עבור אשתו, ועמד אדם ופירנסה, אין המפרנס יכול לשוב ולתבוע
 3 את הוצאותיו מהבעל, שכן הוא נחשב רק למבריח ארי, שמבריח
 4 מעליו את נגישת החוב של האשה, ולא נחשב שמהנה הוא בכך
 5 את הבעל, ולכן גם במשנתנו מותר למדיר לפרוע את חובו של
 6 המודר, משום שלדעת חנן אין זה נחשב שמהנהו בכך, אבל לדעת
 7 בני כהנים גדולים, שחולקים על חנן וסוברים שצריך הבעל
 8 לפרוע למפרנס את מה שהוציא, מוכח שנחשב שהמפרנס ההנה
 9 את הבעל ולכן צריך לשלם לו על שהנהו, וממילא במודר הנאה
 10 יאסר על המדיר לפרוע את חובו של המודר.
 11 רבא אמר, אפילו תימא – אפילו תאמר שמשנתנו דברי הכל היא,
 12 אף כדברי בני כהנים גדולים, החולקים על חנן וסוברים שבכל
 13 מקום שאדם פורע את חוב חבירו, חייב חבירו לפרוע לו שכן
 14 נחשב שהוא מזנה אותו, והטעם שבמשנתנו לנפי מודר הנאה
 15 הותר למדיר לפרוע את חובו של המודר, משום שאין מדובר
 16 בחוב רגיל, אלא דייקה – שנתן המלוה את הכסף על מנת שלא
 17 לפרוע – שהמלוה לא יוכל לכופו אותו לפרוע את החוב, אלא אם
 18 ירצה הלוה לפרוע, יפרע מרצונו, ובאופן כזה מודים חכמים לחנן
 19 שאין בפריעת החוב הנאה ללוה, מכיון שהוא לא היה חייב
 20 לפרוע. וגם האופן השני של המשנה ששוקל לו את שקלו, צריך
 21 ליישב באופן דומה, כגון שהמודר כבר שלח את שקלו, ונגנב או
 22 נאבד בדרך, שאז הדין שאם כבר הפרישו מלשכת בית המקדש
 23 את השקלים שנתרמו לתוך הקופות של הקדש, ורק אחר כך נודע
 24 למשלח שנגנב או אבד כספו, אינו חייב לתת שוב מחצית השקל,
 25 ובמקרה זה אומרת המשנה שמותר למדיר לשקול עבור הנידר
 26 מחצית השקל, ואפילו שהיה דרכם במקרה כזה לתת שוב מחצית
 27 השקל, מכל מקום כיון שאין הגובר של הקדש יכול לכופו, לא
 28 נחשב שמהנהו בכך.
 29 מבררת הגמרא, מאי חנן, כלומר, היכן אמר חנן את דבריו.
 30 ומביאה הגמרא את המשנה בכתובות (ק) שם מצינו את שיטת
 31 חנן, דתנן, מי שקלה למדינת הים ולא השאיר לאשתו מזונות, והרי
 32 הבעל חייב לפרנס את אשתו, וקאמר רבא ופירגם – זן במזונות את
 33 אשתו על דעת עצמו, מבלי שהתבקש על כך מבעלה, ואף האשה
 34 לא בתורת הלואה קבלה ממנו, חנן אמר שאיבד המפרנס את
 35 מעותיו שהוציא בעבור המזונות, כי אין במעשיו הנאה גמורה
 36 לבעל, אלא מניעת הפסד בלבד, ונחלקו עליו בני כהנים גדולים
 37 ואמרו, ישבע המפרנס כמה הוציא על מזונותיה ויפול את
 38 ההוצאות מהבעל, כי מה שהרויח הבעל כשנפטר מחובו למזונות
 39 האשה, יש בה חשיבות של הנאה.
 40 המשנה מביאה תנאים הסוברים ככל אחת מהשיטות:
 41 אמר רבי יוסף בן הירש, דעתי ברין זה דרב יהודה של חכמים
 42 שחייבו את הבעל לשלם למפרנס את הודים שהוציא בשביל
 43 מזונות אשתו, ולעומתו אמר רבי יוחנן בן זכאי, יפה אמר חנן
 44 שהפסיד המפרנס, ונחשב כמי שהניח מעותיו על גן הצבי, שכן
 45 הצבי קל במרוצתו, והמניח את כספו על קרנו לא יוכל להשיגו
 46 בכדי לקבל את המעות, כך זה שפירנס את האשה הוציא את
 47 מעותיו על חינם.
 48 נמצא ששיטת חנן היא לפטור את מי שנהנה מחבירו במה
 49 שמשלם את חובותיו, ולדבריו מותר למדיר לפרוע למודר הנאה
 50 את חובו, מפני שאין זה נחשב שמהנהו בכך הנאה גמורה. ובני
 51 כהנים גדולים סוברים שהפורע חובו של חבירו, חייב הלוה לשלם
 52 לו על כך, ולדבריהם אסור למדיר לפרוע את חוב המודר, משום
 53 שנחשב שמהנהו בכך הנאה גמורה. ולכן העמיד רב הושעיא את

46 נכסי המחזיר מותרים לבעל האבידה, ובאופן זה יקשה, אִמְאִי
 47 תְּפֹל הַנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ, שהרי באופן כזה מותר לבעל האבידה לעכב
 48 לעצמו את השכר, שכן מותר לו ליהנות מהמחזיר.
 49 מתרצת הגמרא, אף על פי שהרישא מדברת בשני האופנים, מכל
 50 מקום הדין המובא בסיפא אִחְרָא קְתָנִי – באחד מן האופנים נכתב,
 51 דהיינו באופן שנכסי המחזיר אסורים על בעל האבידה, שאז נאסר
 52 על בעל האבידה להשאיר אצלו את השכר, בכדי שלא יהנה
 53 מנכסי המחזיר, אבל כשנכסי בעל האבידה אסורים על המחזיר,
 54 מותר לבעל האבידה לעכב את שכרו של המחזיר אצלו, כיון
 55 שאין הוא אסור להנות ממנו.
 56 הגמרא מביאה לשון אחרת במחלוקת רבי אמי ורבי אסי האמורה
 57 לעיל (a), באיזה אופן התירה המשנה להשיב אבידה:
 58 אִכְפֵּא דְמְתַנִּי לָהּ לְמַחְלוּקְתָּא בְּהֵאֵי לִישְׁנָא – בלשון זו, פְּלִינִי בְּהַ
 59 (ובמה שנאמר במשנה 'ומחזיר לו את אבידתו') רַבִּי אִמִּי וְרַבִּי אִסִּי,
 60 הֵד אִמְר, לֹא שָׁנּוּ שְׁמוֹתָ לֹא הִשְׁיב אֶת הָאֲבִידָה, אִלָּא בְּשִׁנְכֵסִי
 61 בְּעַל הָאֲבִידָה אִסְוִין עַל הַמְחִזֵּר, וּמְשֹׁם 'פְּרוּטָה דְרַב יוֹסֵף' לֹא
 62 שְׁכִיחַ – אין זה מצוי שבאותה שעה שמתעסק עם האבידה יבוא
 63 עני לבקש צדקה, אֶבְל כְּשִׁנְכֵסִי הַמְחִזֵּר אִסְוִין עַל בְּעַל הָאֲבִידָה
 64 לֹא מְהַדֵּר לִיה – יאסר להחזיר את האבידה, מְשֹׁם דְקָא מְהַנִּי לִיה
 65 – שכן המחזיר מהנה את בעל האבידה. וְהֵד אִמְר, אִפִּילוּ כְּשִׁנְכֵסִי
 66 מְחִזֵּר אִסְוִין עַל בְּעַל הָאֲבִידָה, מוֹתֵר לוֹ לְהִשְׁיב אֶת הָאֲבִידָה, דְּכִי
 67 מְהַדֵּר לִיה – שכשמוחזיר את האבידה, מִיּוֹד דְנִפְשִׁיתָּ קְמְהַדֵּר לִיה –
 68 הוא משיב לו חפץ שהיה שייך לו מעולם, ואין לו הנאה חשובה
 69 מהמדיר (ו-המחזיר).
 70 הגמרא מקשה על לשון זו:
 71 תַּנֵּן – שנינו במשנתנו, בְּמָקוֹם שְׁנוּטְלִין עֲלֵיהּ (על השבת
 72 האבידה) שְׁכַר, תְּפֹל הַנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ, ולא יהנה מכך המאבד,
 73 כשהמחזיר מסרב מפני כבודו לקחתו, בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דְאִמְר שְׁאִפִּילוּ
 74 בְּשִׁנְכֵסִי הַמְחִזֵּר אִסְוִין עַל בְּעַל הָאֲבִידָה מְהַדֵּר – מותר לו להחזיר,
 75 שכן מחזיר לו דבר השייך לו, ואין זה נחשב שנותן לו הנאה,
 76 והמשנה דיברה על שני האופנים, תַּנֵּן דְמְתַרֵּץ – מובן כיצד הוא
 77 יפרש את הסיפא, לגבי 'מְקוֹם שְׁנוּטְלִין וכו'', שלדבריו המשנה
 78 כתבה זאת על אחד משני האופנים, דהיינו כשנכסי המחזיר
 79 אסורים על בעל האבידה, שאסור לבעל האבידה להשאיר את
 80 השכר אצלו כשמסרב המחזיר ליטלו, כי נמצא שהמאבד נהנה
 81 ממה שמוותר המחזיר על שכרו, אִלָּא לְמֵאן דְאִמְר בְּשִׁנְכֵסִי הַמְחִזֵּר
 82 אִסְוִין וְלֹא מְהַדֵּר – לא התירה המשנה להחזיר, כי סבר שהמאבד
 83 נהנה מההשבה, יקשה, הִכִּי מְתַרֵּץ – כיצד הוא יפרש את הסיפא
 84 'מְקוֹם שְׁנוּטְלִין וכו'', הלא לדבריו המשנה מדברת רק באופן
 85 שנכסי בעל האבידה אסורים על המחזיר, ומדוע לא יעכב המאבד
 86 את שכרו של המחזיר אצלו (כשהמחזיר מסרב ליטלו), הלא מותר
 87 לו ליהנות מהמחזיר.
 88 מסיקה הגמרא, אֶבְן קְשִׁיָּא, ולא נמצא דרך ליישב את המשנה לפי
 89 שיטה זו.

1 תַּנֵּן במשנתנו, בְּמָקוֹם שְׁנוּטְלִין עֲלֵיהּ (על השבת האבידה) שְׁכַר,
 2 תְּפֹל אותה הַנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ, כלומר, אותו שכר שהיה המאבד אמור
 3 ליתן למשיב האבידה יתנה להקדשו. ומבינה הגמרא, שהסיבה
 4 שצריך ליתנה להקדש היא מצד שניהם, מצד בעל האבידה ומצד
 5 המחזיר, שלבעל האבידה אסור להשאירו אצלו, ולמחזיר אסור
 6 לקבל, ומקשה הגמרא, בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דְאִמְר שְׁאִפִּילוּ בְּאִוֵּן שְׁנִכְסֵי
 7 בְּעַל הָאֲבִידָה אִסְוִין עַל הַמְחִזֵּר, נְמִי מְהַדֵּר – גם אז מותר לו
 8 להשיב את האבידה, ומשנתנו שהתירה מדברת אף במקרה
 9 ששניהם מודרים זה מזה, תַּנֵּן דְקְתָנִי – מובן מה שכתוב בסיפא,
 10 מְקוֹם שְׁנוּטְלִין עֲלֵיהּ שְׁכַר תְּפֹל הַנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ, משום שגם למחזיר
 11 אסור ליטול את אותו שכר, שכן הוא מודר הנאה מבעל האבידה.
 12 אִלָּא לְמֵאן דְאִמְר, בְּשִׁנְכֵסִי בְּעַל הָאֲבִידָה אִסְוִין עַל הַמְחִזֵּר, לֹא
 13 מְהַדֵּר – אסור לו להחזיר לו את אבידתו, משום שהמחזיר נהנה
 14 מבעל האבידה ב'פרוטה דרב יוסף' ובמשנה מדובר באופן
 15 שהמחזיר אינו מודר מבעל האבידה, אִמְאִי תְּפֹל הַנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ,
 16 מדוע שהמחזיר לא יטול את אותו שכר, מאחר שהוא אינו מודר
 17 מבעל האבידה.
 18 מתרצת הגמרא, לפי דעה זו, מה שנאמר בסיפא 'תפול הנאה
 19 להקדש', אינו משום שניהם ובעל האבידה והמחזיר, דהיינו
 20 שלבעל האבידה אסור ליתן למחזיר, ולמחזיר אסור לקבל, אלא
 21 אִחְרָא קְתָנִי – רק כלפי אחד דברה המשנה, דהיינו כלפי בעל
 22 האבידה, כלומר, מה שנקטה המשנה שעל בעל האבידה להעביר
 23 את אותו שכר להקדש, אינו משום שלמחזיר אסור לקבל את
 24 השכר, אלא משום שלבעל האבידה אסור להשאיר את השכר
 25 אצלו, משום שנהנה ממחזיר האבידה שמוחל לו על השכר,
 26 ובאמת יכול הוא לשלם את השכר למחזיר, אלא שמדובר באופן
 27 שהמחזיר מסרב לקבל את השכר, ומורה המשנה שאסור לבעל
 28 האבידה להשאיר את השכר אצלו, אלא יתנו להקדש.
 29 הגמרא מקשה ממשנתנו על השיטה השנייה – שהעמידה את
 30 המשנה אף במקרה שהמחזיר מודר מבעל האבידה:
 31 תַּנֵּן, מְקוֹם שְׁנוּטְלִין עֲלֵיהּ שְׁכַר תְּפֹל הַנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ. מקשה הגמרא,
 32 בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דְאִמְר (והראשון לעיל) שהמשנה התירה להשיב
 33 אבידה רק באופן שְׁנִכְסֵי הַמְחִזֵּר אִסְוִין עַל בְּעַל הָאֲבִידָה, ומשום
 34 שהחפץ היה שייך לבעל האבידה עוד לפני שהשיבה לו, אֶבְל
 35 באופן דנכסי בְּעַל הָאֲבִידָה אִסְוִין עַל הַמְחִזֵּר, לֹא מְהַדֵּר – לא
 36 התירה המשנה להחזיר, כי המחזיר (שהוא מודר הנאה) נהנה
 37 מבעל האבידה ב'פרוטה דרב יוסף', תַּנֵּן דְקְתָנִי – לפי זה מובן מה
 38 שכתוב בסיפא, מְקוֹם שְׁנוּטְלִין עֲלֵיהּ שְׁכַר, תְּפֹל הַנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ,
 39 משום שמדובר שהמחזיר אדם מכובד, ואינו מתבזה ליטול זאת,
 40 ומכיון שבעל האבידה מודר מהמחזיר, מורה המשנה שבכדי שלא
 41 יהנה מהשכר המגיע למחזיר, בעל האבידה חייב ליתן את השכר
 42 להקדש. אִלָּא לְמֵאן דְאִמְר שְׁאִפִּילוּ בְּאִוֵּן שְׁנִכְסֵי בְּעַל הָאֲבִידָה
 43 אִסְוִין עַל הַמְחִזֵּר נְמִי מְהַדֵּר, והמשנה שהתירה לו להשיב את
 44 אבידתו מדברת אף באופן כזה, וממילא אף בסיפא 'תפול הנאה
 45 להקדש' מדובר גם באופן שנכסי המאבד אסורים על המחזיר אבל

המשך מעמוד קצו

ובסי'ת ובחומשים הוא להיפך. - אפ"ל שהוא ע"פ הגירסא בתחומא (וירא, ור"פ אמור), ויק"ר פכ"ו,
 ז. גירסתנו בסי'ת וחומשים אושרה במנחת שי בלבק (כב, כב).

ב) בשאלתו מאי קמ"ל בל"ת להאריז"ל (במדבר טו, יד) על הת"י - לפי הפשוט בכתוב - "ה"
 ד"הענייני - היא ה' התמי, שא"א להיות כן (משא"כ באם היי הדבר אפשרי כו).

אבל יש מפרשים הכוונה לקריאה והכרזה: אפילו עיני גוי - וזהו צד השווה דפירש"י ול"ת
 להאריז"ל.

וכפ"י הא' - בתרגומים (מדלא ביארו והוסיפו תיבת אפילו), רשב"ם, בעה"ט ועוד.

ובתראבי"ע הביא ב' פי' אלו.

נדרים. אין בין המודר – פרק רביעי דף ל"ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קצה רש"י

1 **תנן** מקום שנטולין עליה שבר תפול הנאה להקדש בשלמא למאן דאמר בשבכסי מחזיר
 2 אסורין על בעל אבידה אבל דבעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר היינו דקתני
 3 מקום שנטולין עליה שבר תפול הנאה להקדש אלא למאן דאמר אפילו נכסי בעל אבידה
 4 אסורים על מחזיר נמי מהדר אמאי תפול הנאה להקדש. כך היא עיקר הגירסא. והי"פ:
 5 בשלמא למ"ד דמתני' בשבכסי מחזיר אסורין על
 6 בעל אבידה – דוקא היא, דאילו נכסי בעל אבידה
 7 אסורין על מחזיר לא מהדר משום פרוטה דרב
 8 יוסף, משה' קתני סיפא דמקום שנטולין עליה
 9 שבר, אם זה המחזיר גברא יקראנ ואינו רוצה
 10 לקבל שברו – לא ישהנו בעל אבידה לאותו שבר
 11 אצלו, דהא מתהני מיניה, אלא תפול הנאה
 12 להקדש. אלא למ"ד דאפילו נכסי בעל אבידה
 13 אסורין על המחזיר מהדר, אם כן ירשא דקתני
 14 "ומחזיר לו אבידתו" – אפי' בשבכסי בעל אבידה
 15 אסורין על מחזיר נמי היא, וסיפא דקתני "תפול
 16 הנאה להקדש" אבולא מילתא קאי. ובשלמא
 17 שבכסי מחזיר אסורין – אתי שפיר אי מחזיר גברא
 18 יקראנ הוא, כדפרישית. אבל בשבכסי בעל אבידה
 19 אסורין על מחזיר – למה לי דתפול הנאה
 20 להקדש? יעבבנו בעל האבידה לעצמו, שדרי לא
 21 נאסרו נכסי מחזיר וליכא למימר דהא כשבשל
 22 אבידה גברא יקראנ ורוצה ליתן שבר, ומקבל לא
 23 מצי שקיל – דהא נכסי בעל אבידה אסורין עליו,
 24 ומשום הכי תפול הנאה להקדש – דבבכאי גוונא
 25 לא שייך יקראנ לקבל אבידתו בחנם, כך פירשו
 26 רבותי. ולי נראה דהכי קאמר: אמאי תפול הנאה
 27 להקדש? יתן שברו בעל אבידה למחזיר. דנדי
 28 דנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר – אפילו
 29 הכי מותר ליקח ממנו שברו, דהא (זהלמוד ובינא דרמי על אפיה אמר לעיל דהנאת מורב
 30 הוא ולא לוקח, ונפקא מינה דאי לוקח מודר ממוכר – מותר ליקח ממנו ובינא דרמי על אפיה,
 31 מאי טעמא? דהא מכל מקום מודר מיתנהי מהווא מידי דמוכר! אלא ודאי היינו טעמא, דכיון
 32 דובינא דרמי על אפי' – הא משכח מינה לוקח טובא, וכל כה"ג, אע"ג דאתי לידיה ממדיר –
 33 לא מקריא הנאה. הבא נמי, במקום שנותנין עליה שבר, דהיינו בבטל מן הסלע, אע"ג דיהיב
 34 ליה כי הווא אנרא בעל אבידה למחזיר – לא מיתנהי מחזיר מיניה דבעל אבידה כלל,
 35 שאותו שבר כבר היה מצי בידו. וכיון שכן – אמאי תפול הנאה להקדש? הא מצי בעל
 36 אבידה למתביה למחזירו! כניל ונבין הוא. ומשני אחרא קתני. כלומר, ירשא דמחזיר אבידתו
 37 – בין שבכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה בין שבכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר. אבל
 38 סיפא, במקום שנותנין עליה שבר תפול הנאה להקדש – אחרא בלחוד קאי, דהיינו אנכסי
 39 מחזיר אסורין על בעל אבידה. **איכא** דמתני לה בהדין לישנא וכו' וכו' שנו אלא שבכסי
 40 בעל אבידה אסורין על מחזיר. ומתני' לצדדין קתני: שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו –
 41 מדיר למודר, ומחזיר לו אבידתו) – מדיר למודר, ותורם לו את תרומותיו – מדיר למודר.
 42 ומשום דבעי תנא למיתני כולחו גווי דשיר בין מדיר למודר תנא הכי. כך נראה בעיני. אבל
 43 משום דבעי תנא למיתני כולחו גווי דשיר בין מדיר למודר תנא הכי. כך נראה בעיני. לנגמרי.
 44 בשלמא למ"ד אף בשבכסי מחזיר אסורין מהדר. כלומר דמודר מחזיר למדיר, ומדיר למודר – היינו דמתרין "מקום",
 45 דאיכא לתרוצי דאחרא קתני, כלומר היכא דמהדר מדיר למודר. אלא
 46 למ"ד שבכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר, ואי"כ מתני' דמחזיר לו אבידתו בשבכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר בלחוד היא, ואי"כ היכי מתרין "מקום"? דבכ"ג ליכא למימר
 47 תפול הנאה להקדש וכמו שכתבתי למעלה. ולענין הלכה קי"ל דכין שבכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אסורין על המחזיר – מהדר, דהא מ"ד דנכסי מחזיר
 48 אסורין על בעל אבידה לא מהדר אתותב. ואע"ג דמ"ד בלישנא קמא דנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר לא אתותב, דאדרבה אתיא לדידה מתניתין טפי שפיר – אפי"ה כיון דהאי
 לישנא בתרא הוא, והך סטרא דבין שבכסי מחזיר אסורין בין שבכסי בעל אבידה אסורין מהדר, איתמרא בתרתי לישני – כותיה קטניין. וכן פסק הרמב"ם ד"ל.

אמר

1 מקום שנטולין עליה שבר, חזרת אבידה שבר. תפול הנאה להקדש. דכיון דמודר ממנו
 2 הנאה – לא מצי האי למיתב ליה שבר. בשלמא למ"ד. אפי' בשבכסי בעל אבידה אסורין
 3 על מחזיר נמי מהדר ליה אבידתו היינו דקתני מקום שנטולין עליה שבר תפול הנאה
 4 (להקדש) כיון דמחזיר לא מצי למישקל מיניה השבר, לפי שזה בעל אבידה הדירו
 5 מנכסיה, אינו יכול להשתניי השבר בידו, דמקום
 6 שנטולים עליה שבר הוא – לא מצי בעל אבידה
 7 למימר: הואיל ואינו יכול ליטול השבר ידא
 8 שלי, לפיכך תפול הנאה להקדש. ואי נכסי
 9 מחזיר אסורין על בעל אבידה, והאי מחזיר אדם
 10 עשיר הוא ואינו רוצה לקבל שברו, דזילותא
 11 הוא לקבל השבר – מכל מקום האי בעל אבידה
 12 לא מצי תפיס לשברו. משום דמודר הוא מנכסי
 13 מחזיר, ושברו איתיה גביה, דמקום שנטולין
 14 עליה שבר הוא, לפיכך תפול הנאה להקדש.
 15 **אלא** למ"ד. כשבכסי מחזיר אסורין על בעל
 16 אבידה מהדר, והתם איכא למימר תפול הנאה
 17 להקדש. אבל נכסי בעל אבידה אסורים על
 18 מחזיר לא מהדר. הואיל ולא מהדר ליה – לא
 19 יחיב ליה אנרא, אם כן מאי "תפול הנאה
 20 להקדש" איכא למימר הבא? הואיל ולאו בר
 21 אנרא הוא. תריין אחרא קתני. אחד לחוד מיירי
 22 "תפול הנאה להקדש" – בשבכסי מחזיר אסורין
 23 על בעל אבידה. דבעל אבידה לא מצי תפיס
 24 אנריה דמחזיר, ולא מצי למיתנהי מיניה.
 25 ומחזיר נמי לא בעי ליטול שבר, דעשיר הוא,
 26 להכי תפול הנאה להקדש. לא שביחא. וליכא
 27 הנאה כלל. משום דקא מהני ליה. דאע"ג
 28 דמדמע דנפשיה מהדר ליה, אפי"ה מהני ליה,
 29 דדמי כמאן דמהני ליה מנכסיו. מהדר ליה. משום דמדמע דנפשיה מהדר ליה, ולא מהני
 30 ליה כלום: בשלמא למ"ד אף בשבכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר. היינו דמתרין
 31 מקום. כלומר, דמשכחת ליה מקום שנטולים עליה שבר תפול הנאה להקדש. דכיון דנכסי
 32 מחזיר אסורין על בעל אבידה – לא מצי בעל אבידה לשייר השבר לעצמו, דהא נכסי
 33 מחזיר הן, ואסורין עליו, וצריך לו ליתן השבר. והמחזיר, אי אדם עשיר ואינו רוצה לקבל
 34 השבר – להכי תפול הנאה להקדש. **אלא** למאן דאמר בשבכסי מחזיר אסורין על בעל
 35 אבידה לא מהדר היכי מתרין מקום. שנטולין עליה שבר? הא ליכא שברו כלל, ולא
 36 מהדרו והכא ליכא לתרוצי "אחרא קתני". דהתם דכיון דקאמר בשבכסי מחזיר אסורין על
 37 בעל אבידה קא מוקי ביה תפול הנאה להקדש, דכופין לבעל אבידה שיתן השבר להקדש,
 38 ואין יכול להחזיק בו, דנכסי מחזיר אסורין הן עליו. אבל הכא ליכא לתרוצי "אחרא קתני"
 39 אנכסי בעל אבידה אסורין עליה. דכיון דנכסי מחזיר אין אסורין על בעל אבידה – מצי
 40 האי בעל אבידה למיתב השבר לנפשיה. ולא נפיל להקדש, והיכי מתרין מקום? קשיא.

כבר

1 כבר של הפקר. וכשי אי דנפשיה. אלא רבותא קמ"ל, דמצי זכי בהפקר לחליה קרדשה
 2 עליוהי. נטלה על מנת לאוכלה. דכיון שזחוקק בו קנאה, ואם אכלה - מעל לפי כולה,
 3 ומשלם להקדש לפי כולה וחומשו, שהרי הוציאה לחולין. אבל נטלה על מנת להורישא
 4 לבניו. ואחר כך הקדישה עסקין; דקודם לכן לא יכול להקדישה. לא מעל אלא לפי טובת
 5 הנאה שבה. שאינו משלם להקדש אלא כפי
 6 חזקת טובה שנתן לאביו אחר מן הבנים בשביל
 7 שמורישא לו, והיינו טובת הנאה; בכרי יתא
 8 אסור עליך וחור ונתנו למודר במתנה מהו. כי
 9 איתיה ברשותיה. כלומר, כל זמן שהוא של
 10 מודר הוא דאסור, דהכי משמע "ככרי" - כל זמן
 11 שהוא שלי. או דלמא עליך א"ל. ועליוהי שותיה
 12 לאותו כבר הקדש, ואע"פ שנתנו לו במתנה -
 13 אסור. אלא. הא קמבעיא ליה: האי דאמר "ככרי
 14 עליך", אי אמר? דכל זמן שהוא ברשותיה, דאי
 15 אתי לידיה מנייה דיליה קאמר ליה. ולאפוקי
 16 דאי נגבה מינגב. לאותו כבר, ונתנה לו הגנב
 17 במתנה - שאינו אסור בה, והואיל הוא עצמו
 18 לא נתנה לו. או דלמא אע"ג דאגבה ליה
 19 מינגב - אסירה ליה. לא לאפוקי דאי אומניה
 20 עליה. למיכל מזהוהו כבר מעיקרא, והדר א"ל: ככרי עליך. דהתם, כיון דאומניה עליה -
 21 קנה חלקו כמה שהוא יכול לאכול הימנה, ואינו יכול לאסרה עליו, דלאו כוליה דנותן
 22 הוא, אלא גם דמומקן.

ה"ג

10. חק מימריה דרבא - משום דרמיא ליה להך בעיא דבעא מנייה רב חייא בר אבין, דכי היכי דהכא הקדיש הכבר ואח"כ נטלה לאכלה, דברר חייא בר אבין נמי אסר הכבר ואח"כ נתנה לו.
 11 בעא מנייה רב חייא בר אבין מורבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי א"ל כי איתיה ברשותיה אסור. ד"ככרי" בעוד שהכבר שלו משמע, אבל לאחר שנתנה, כיון דלא הוי שלו -
 12 מותר בה. או דלמא "עליך" א"ל; ועליוהי שויה הקדש. דה"ק ליה: זו שהיא עבשו בכרי - אסורה עליך לעולם. ובודאי פשיטא ליה לרב חייא דהיכא שנתן מדיר כבר זה לאדם אחר - מותר
 13 המודר בו, ודכתנן לקמן בפרק "השותפין" (ק"מ מו): "ביתך שאני נכנס" - שדך שאני לוקח" - מת, או שמכרן לאחר - מותר. אלמא, כל היכא דאפסקיה אחר - שרי. אלא היינו טעמא דמבעיא
 14 הכא משום דלא אפסקיה אחר, דממירי למודר קאתי. וכי: תפשוט מהדיא דפי' "השותפין" לאיסורא, מדקתני: מכרן לאחר - מותר, משמע הא מכרן למודר - אסור, ליתא, דאיכא למימר
 15 דמשום דבעי למתנא סיפא "ביתך זה שאני נכנס", "שדך זה שאני לוקח" - מת או שמכרן לאחר אסור, דהתם נקט אחר לרבותא, מש"ה איכא למימר דנקט רישא נמי לאחר, ולא דוקא, דהיה
 16 לו. והקשה רשב"ם ז"ל: מאי קמבעיא לרב חייא בר אבין? מתני' היא, דתנן בפירקין (לקמן ק"מ מ): "המודר הנאה מתחבירו ואין לו מה יאכל - הולך אצל חנווני הרגיל אצלו, ואומר לו: פלוני מודר
 17 הנאה ממני ואינו יודע מה אעשה לו. הרי זה נותן לו, ובא ונטול מזה. היה מוהלך במדבר - נותן לאחר וכו' או אין עמדה אחר - מניח על הסלע וכו'". והתם ודאי לא באומר "נכנסים אלו
 18 עליך", דבכה"ג אפילו אפסקיה אחר נמי אסור, אלא ודאי באומר "נכסי עליך", ואפ"ה, טעמא - דאיכא אחר, הא מידו של מודר למודר - אסור וי"ל: דהתם במודרו מהנאתו, וכיון שכן, אם
 19 נותן מתנה - בשעת מתנה הרי הוא נתנה ממנו. אבל הכא דאמר "ככרי" איכא למימר דשרי, משום דבעשה שנתנה מן הכבר אינו של מודר. אמר ליה פשיטא דאף על גב דיהבה נהליה
 20 במתנה אסור דאי לא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מינגב. בחמייה. כלומר, ודאי דאף על גב דיהבה נהליה במתנה אסור עליו ככרו, דאי לא - לאיזה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה
 21 מן אסורו? הרי בעוד שהכבר שלו וברשותו אין צריך לאסרו עליו, שהרי אסור ועומד הוא לו. וליכא למימר דמשי"ה אסור עליו - משום דאי מגנבא מנייה תתסר עליה. דליכא דמסיק אדעתיה
 22 הכי, אלא ודאי להכי אסרה - כדי שלא יפציר בו שיתנה לו. וכיון שכן על כרחין אפילו לאחר מתנה אסרה עליה. אמר ליה לאפוקי דאי אומניה עליה. כלומר, לעולם אימנא לך דאי יתיב
 23 ליה במתנה שריא ליה וכי קאמר ליה "עליך" - לאפוקי דאי אומניה עליה תתסר ליה, דהויא שעתא נמי ככרו היא.

איתניביה

1 אמר רבא היתה לפניו כבר של הפקר ואמר כבר זו הקדש נטלה לאכלה מעל לפי כולה.
 2 האי דנקט לה בכבר של הפקר ולא נקט ליה בכבר שלו שהיתה עומדת בחצרו והקדישה,
 3 משום דכבי האי גונא נטלה לאכלה לא מעל. דכיון דמקמי הקדש שלו היתה, ולאחר הקדש
 4 ג"כ ברשותו עומדת - היל כגובר של הקדש, דאמר: בסוף פ"ק דחגיגה (ק"י ה) שאם נטל
 5 דבר של הקדש לזכות בו - לא מעל, משום
 6 דמעיקרא נמי ברשותיה קאי והשתא נמי
 7 ברשותיה, ואין מעילה בהקדש אלא במוציא
 8 מרשות הקדש לרשות אחר, ומה לי בחצרו מה לי
 9 בידו, הכא והכא לא נפיק מרשותיה. להכי נקט
 10 ליה בכבר של הפקר, שהיתה עומדת תוך ד'
 11 אמותיו שקונת לו בכל מקום. ומשי"ה, כי אמר
 12 "כבר זו הקדש" - חילול, ומקדיש זה לא זכה בו
 13 מעולם. דאע"ג דאמר בפ"ק דבי"מ (ק"י ה) דד"אמות
 14 של אדם קונת לו אפי' כי לא אמר "אקנה" - הכא
 15 שאני, משום דכיון דאמר "כבר זו הקדש" - גלי
 16 אדעתיה דלהקדש נחא ליה דליקני, לדידיה לא
 17 נחא. וגילוי דעתא כי האי מהני. כדמובח סוגיית
 18 דהתם, ומצי למעבד הכי, דהיל כמגביה מציאה
 19 לחבירו, דקנה חבירו ולא הוא. הכא נמי - הקדש
 20 קני, ואיהו מעולם לא קנה. זה ג"ל. ומשי"ה נטלה לאכלה מעל לפי כולה, שכיון שלא זכה בו
 21 מעולם - אינו כגובר עליה, ולפיכך כשנטלה - הוציאה מרשות הקדש, ומשום הכי מעל.
 22 להורישא לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה. דכיון דלא הגביהא אלא להורישא לבניו,
 23 ולא שיקנו אותה עבשו - לא נפקא לחולין. אבל מימ מעל לפי טובת הנאה, לפי שמעבשו
 24 יחזיקו לו בניו טובה, כיון שהוא מחזר להורישם. ובניו מועלין לכשיוציאו. והא דאיתי הכא

25 חק מימריה דרבא - משום דרמיא ליה להך בעיא דבעא מנייה רב חייא בר אבין, דכי היכי דהכא הקדיש הכבר ואח"כ נטלה לאכלה, דברר חייא בר אבין נמי אסר הכבר ואח"כ נתנה לו.
 26 בעא מנייה רב חייא בר אבין מורבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי א"ל כי איתיה ברשותיה אסור. ד"ככרי" בעוד שהכבר שלו משמע, אבל לאחר שנתנה, כיון דלא הוי שלו -
 27 מותר בה. או דלמא "עליך" א"ל; ועליוהי שויה הקדש. דה"ק ליה: זו שהיא עבשו בכרי - אסורה עליך לעולם. ובודאי פשיטא ליה לרב חייא דהיכא שנתן מדיר כבר זה לאדם אחר - מותר
 28 המודר בו, ודכתנן לקמן בפרק "השותפין" (ק"מ מו): "ביתך שאני נכנס" - שדך שאני לוקח" - מת, או שמכרן לאחר - מותר. אלמא, כל היכא דאפסקיה אחר - שרי. אלא היינו טעמא דמבעיא
 29 הכא משום דלא אפסקיה אחר, דממירי למודר קאתי. וכי: תפשוט מהדיא דפי' "השותפין" לאיסורא, מדקתני: מכרן לאחר - מותר, משמע הא מכרן למודר - אסור, ליתא, דאיכא למימר
 30 דמשום דבעי למתנא סיפא "ביתך זה שאני נכנס", "שדך זה שאני לוקח" - מת או שמכרן לאחר אסור, דהתם נקט אחר לרבותא, מש"ה איכא למימר דנקט רישא נמי לאחר, ולא דוקא, דהיה
 31 לו. והקשה רשב"ם ז"ל: מאי קמבעיא לרב חייא בר אבין? מתני' היא, דתנן בפירקין (לקמן ק"מ מ): "המודר הנאה מתחבירו ואין לו מה יאכל - הולך אצל חנווני הרגיל אצלו, ואומר לו: פלוני מודר
 32 הנאה ממני ואינו יודע מה אעשה לו. הרי זה נותן לו, ובא ונטול מזה. היה מוהלך במדבר - נותן לאחר וכו' או אין עמדה אחר - מניח על הסלע וכו'". והתם ודאי לא באומר "נכנסים אלו
 33 עליך", דבכה"ג אפילו אפסקיה אחר נמי אסור, אלא ודאי באומר "נכסי עליך", ואפ"ה, טעמא - דאיכא אחר, הא מידו של מודר למודר - אסור וי"ל: דהתם במודרו מהנאתו, וכיון שכן, אם
 34 נותן מתנה - בשעת מתנה הרי הוא נתנה ממנו. אבל הכא דאמר "ככרי" איכא למימר דשרי, משום דבעשה שנתנה מן הכבר אינו של מודר. אמר ליה פשיטא דאף על גב דיהבה נהליה
 35 במתנה אסור דאי לא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מינגב. בחמייה. כלומר, ודאי דאף על גב דיהבה נהליה במתנה אסור עליו ככרו, דאי לא - לאיזה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה
 36 מן אסורו? הרי בעוד שהכבר שלו וברשותו אין צריך לאסרו עליו, שהרי אסור ועומד הוא לו. וליכא למימר דמשי"ה אסור עליו - משום דאי מגנבא מנייה תתסר עליה. דליכא דמסיק אדעתיה
 37 הכי, אלא ודאי להכי אסרה - כדי שלא יפציר בו שיתנה לו. וכיון שכן על כרחין אפילו לאחר מתנה אסרה עליה. אמר ליה לאפוקי דאי אומניה עליה. כלומר, לעולם אימנא לך דאי יתיב
 38 ליה במתנה שריא ליה וכי קאמר ליה "עליך" - לאפוקי דאי אומניה עליה תתסר ליה, דהויא שעתא נמי ככרו היא.

אגרות קודש

ב"ה, י"א תמוז, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה יהודה שי

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלת מכתבו ופי"נ מיום שני - ובעת רצון אזכירו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע.

ובמענה להודעתו אודות יום הולדת שלו, ובודאי ינהג במנהג אנו"ש בזמן האחרון ביום
ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה
וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכה להרחבת הפרנסה בקרוב ממשי...

(א) במשי"כ בדרה"ח על אבות (פ"ה, מכ"ב) דבאברהם כתוב ושני נערי עמו ובבלעם - אתו,

המשך בעמוד קצד

נדרים דף לד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קצז

1 הגמרא מביאה דין שאמר רבא בהלכות מעילה:
2 **אָמַר רַבָּא, הֵיתָה לְפָנָיו בְּתוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת הַסְמוּכוֹת לּוֹ כְּפֶר שֶׁל**
3 **הַפֶּקֶד, וְאָמַר, 'כְּכָר זֶה הֶקְדַּשׁ, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן נִמְלָה בְּשׁוּגַג בְּכַדִּי**
4 **לְאוֹבְלָה, מְעַל לְפִי כּוּלָּה – הַתְּחִיב בְּמַעֲלָה לְפִי כֵל עֵרֶךְ הַכִּיכֵר,**
5 **כִּיּוֹן שֶׁבִלְקִיחָתוֹ אֵת הַכֹּכֵר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לְצוּרֶךְ תִּשְׁמִישׁ שֶׁל חוּל, הִרִי**
6 **הוּא מוֹצִיאָה מִרְשׁוֹת הַהֶקְדֶּשׁ לְחֻלּוּן, וְהִיבִּב לְשֶׁלֶם לְהַקְדֵּשׁ אֵת כֹּל**
7 **שׁוּוִיהַ וְחֻמְשָׁהּ. אַבְל אִם אֵין בְּדַעְתּוֹ לִזְכוּת בְּכַכֵּר, אֵלֹא נִטְלָה**
8 **בְּכַדִּי לְהוֹרִישָׁהּ לְבָנָיו, לֹא יִצְאָה לְחֻלּוּן לְפִי שֶׁלֹא זָכָה בָּהּ אָדָם**
9 **עַכְשָׁיו, וְלִכְךָ לֹא מַעַל בָּהּ, אֲךָ מִכֵּל מִקּוּם מְעַל לְפִי כּוּבֵת הֵנָּה**
10 **שֵׁישׁ לוֹ כָּה, כִּיּוֹן שֵׁישׁ לוֹ טוֹבַת הַנָּאָה מִהַכֹּכֵר, שְׁבָנָיו מְכִירִים לוֹ**
11 **טוֹבָה כְּשֶׁהֵם רוֹאִים אוֹתוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְהַרְבוֹת אֵת הִירוּשָׁה שֶׁהוּא**
12 **עֵתִיד וְהוֹרִישׁ לָהֶם, וּבִהֲנָאָה זֶה שֶׁנִּהְנָה מִכְכֵּר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ הִרִי הוּא**
13 **מוֹעֵל, וּמִשְׁלֵם עֲלֶיהָ קֶרֶן וְחֻמְשׁ. הַגְּמָרָא מְבִיאָה נִידוֹן דּוּמָה לְדַבְּרֵי**
14 **רַבָּא, דִּהֵינּוּ אֹפֶן שֶׁהַחֶפֶץ נִיתֵן לִידֵי הַנֶּאֱסֵר בּוֹ מִיַּד לֹאֲחֵר אִיסוּרוֹ:**
15 **כְּעָא מִיָּנִיה – שֶׁאֵל רַב חֵיָא כִּרְ אֲבִין מְרַבָּא, אָדָם הָאוּמֵר לְחַבְרֵי**
16 **'כְּכָרִי תִיאֲסֹר עֲלֶיךָ, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן נִתְּנָה לוֹ – לְנֶאֱסֵר כְּמִתְּנָה, מָהוּ –**
17 **מָה דִינוֹ, הָאֵם יִיְהִי מוֹתֵר הַמְקַבֵּל לִיהֲנוֹת מִמֶּנָּה, שְׁמִצַּד אַחַד**
18 **הוּאִיל וְ'כְכָרִי' אָמַר לוֹ הַמְדִיר, וּמִשְׁמַע מִלְשׁוֹן זֶה דְכִי אֵיתִיה**
19 **כְּרִשׁוּתִיה הוּא דְאָסוּר – שֶׁהָאִיסוּר הוּא רַק כְּשֶׁהַכֹּכֵר מְצוּיָה בְּרִשׁוֹת**
20 **הַמְדִיר, וְאִם כֵּן כְּשִׁיצְאָה הַכֹּכֵר מִרְשׁוֹת הוֹתֵרָה לוֹ. אִו דְלִמָּא –**
21 **שְׁמָא יֵשׁ לְאֲסוּר עֲלָיו אֵת הַכֹּכֵר, מִשׁוּם שֶׁ'עֲלֶיךָ' אָמַר לִיהַ הַמְדִיר**
22 **לְמוֹדֵר, וּמִשְׁמַע עֲלִוּיָהּ שְׁוִיתִיה הֶקְדֵּשׁ – שֶׁהָאִיסוּר הוּא עַל הַמְדוֹר**
23 **לִיהֲנוֹת מִהַכֹּכֵר, וּבִהַקְדֵּשׁ שֶׁאִיסוּר עֲלָיו לְעוֹלָם. וּמָה שֶׁאֲמַר 'כְּכָרִי',**
24 **נִתְּכוּן לֹמֵר אִיזָה כִיכֵר הוּא אוֹסֵר, שְׁכַכֵּר זֶה שֶׁעֲתָה הִיא שְׁלֹ,**
25 **תֹּאסֵר עֲלָיו לְעוֹלָם.**
26 **רַבָּא מְשִׁיב:**
27 **אָמַר לִיהַ רַבָּא לְרַב חֵיָא בְּרַ אֲבִין, פְּשִׁיטָא, דְאָף עַל גַּב דְּיִתְּקָה לִיהַ**
28 **הַמְדִיר לְמוֹדֵר כְּמִתְּנָה, אָסוּר, שֶׁ'עֲלֶיךָ' מִשְׁמַע שֶׁאוֹסֵר עֲלָיו הַהֲנָאָה**
29 **מִהַכֹּכֵר לְעוֹלָם.**
30 **חֻזֵר רַב חֵיָא לְהַקְשׁוֹת לְפָנָיו, אִם כֵּן שֶׁהַכֹּכֵר אֲסוּרָה עַל הַמְדוֹר**
31 **אֲפִילוֹ כְּשֶׁקְבֵּלָה הֵימְנוּ בְּמִתְנָה, אָלָא מָה שֶׁאֲמַר הַמְדִיר 'כְּכָרִי'**

אגרות קודש

ב"ה, ג' תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכי סיון.

וכיון שנכנסים הננו לחדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר היתה בזה גאולת הרבים בעת ההיא ולשנים ולדורות הבאים לאחרי זה, וכמובן מפרטי הענינים של פרשת המאסר והגאולה.

הנה יבוא זה בפועל בפעולות באותם השטחים עליהם מסר נפשו, הם עניני הפצת היהדות בכלל והפצת המעיינות ביחוד, שכל השייכים ויודעים עדי"ז מחוייבים בזה, וכיון שלהצלחת העבודה זקוקים למנוחה שמחה וטוב לבב, הנה רועה ישראל יאר פניו ויגאל אותו מכל ענינים המבלבלים, וימלא את כל הנ"ל מתוך הרחבה אמתית הן בגשמיות והן ברוחניות.

בברכת הצלחה ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

ב"ה, ו' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח סיון, בו כותב ראשי פרקים מדברי ימי חייו ומצבו עתה אשר נמצא בצבא וכו'.

ובודאי למותר לעוררו, אשר כמו בצבא בשר ודם בעיקר תלוי במשמעת דקבלת עול, ואם אפילו בזמן הראשון אינם מבינים כ"כ ההכרח בזה, הרי במשך זמן קצר כל מי ששכל בריא לו יווכח לדעת ההכרח בזה אפילו כלפי מפקד בו"ד בערכו, מכש"כ וק"ו ועאכו"כ שכן הוא בהנוגע לכל אחד מישראל שהם צבאות השם יתברך בהנוגע לפקודות של המצביא הראשי הוא ממה"מ הקב"ה. וכמו שבמשל הרי אין מדרך המצביא הראשי לבוא לכל אחד ואחד מהחילים ולמסור לו הפקודה בלי כל ממוצע, אלא מוסרם הוא ע"י פקידים הקרובים במעמדם ומצבם להחיל, וכיון שהוא נתמנה מהמצביא הראשי הרי שלוחו של אדם כמותו.

ע"ז הוא גם בנמשל אשר מקבלי התורה והתנאים והאמוראים מורי הוראה בישראל ע"פ חוקי תורתנו תורת ד' על ידם נמסרים הוראות ממה"מ הקב"ה, וכמו שבמשל המשמעת והקבלת עול היא לא לדכא להשפיל ולהזיק את החיל, אלא אדרבה, ככל שיהי יותר חזק בהמשמעת וקב"ע תוקדם עלייתו מדרגא לדרגא וטוב יהי לו בכל ענינו, ע"ז אלא **שכ"פ** ככה כן הוא בהנוגע לקבלת עול מלכות שמים המביא לקב"ע תורה וקב"ע מצות בחיי היום יומים, והאריכות בזה אך למותר.

וכיון שזכה לידיעת אור תורת החסידות עכ"פ במקצת ויודע הדרכותי ומנהגי, עליו להתנהג בזה גם בצבא ומוטלת עליו הזכות והאחריות להכיר את חבריו בקבוצה ובפלוגה את כל זה, ולשמש סמל ודוגמא איך נצר ממשפחה שממנה בא, ואיך זה זכה להיות איזה זמן בכותלי ישיבת תומכי תמימים מתנהג ופועל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ואם ירצה באמת תצליח שליחותו זו בידו.

בודאי יש לו קביעות עתים בתורה בכל יום הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, והעיקר, בהלכות הצריכות בחיי יום יומים.

בהנוגע לשאלתו הפרטית שמציעים לו שידוכים, נכון הדבר שיתענין בזה, ובפרט שכותב שהמשתדלים בזה הם חבריו מצעירי אגו"ח, והשי"ת המשגיח על כאו"א בהשגחה **פרטית**, ינחהו בדרך הטובה לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ב"ה ט' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב אשר לפני זמן למד בישיבה והצליח בלימודים, ואשר אח"כ לפי דעתו סרה ההצלחה ממנו, אינו יכול להתקשר אל הלימוד כו' וכו', ובמילא הרגש של נחיתות בלבו ומסופק אם יצליח בלימודו, ושואל דעתי בזה.

והנה אם בקולי ישמע יגרש את הרגש הנ"ל, וגם את המחשבות הנ"ל כליל לא רק מלבו אלא גם המד' אמות שלו, וימשיך בלימוד בתורתנו תורת חיים, אלא שיבקש את הראש ישיבה בכתה המתאימה אליו שיסדר לימודו במשך זמן הראשון עכ"פ במקום שלבו חפץ, והחששות הנ"ל אין להם יסוד והם מפיתויי היצר.

אלא שכיון שבכל ענין וכל אדם זקוק לסייעתא דשמיא, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, מהנכון ביותר שיעשה הוא למשפיע לקבוצת נערים, כמובן בגיל יותר צעיר ממנו, ובזמנים הפנוים מלימוד שלו, ילמוד עמהם או יותר נכון ישוחח עמהם בעניני פרשת השבוע, הלכות הצריכות בחיי היום יומים של נערים כאלו וידריכם במנהגי ישראל המתאימים להם, וכיון שמובטחני שיצליח בזה, גם זו תהי' הוכחה נוספת שהחששות הנ"ל אין להם כל יסוד ועלה יעלה בלימוד ויצליח בהם.

בודאי ישמור עכ"פ מכאן ולהבא שלשתה שיעורים השוים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים, וכן יפריש בכל יום חול קודם התפלה - שתים שלש פרוטות לצדקה, מובן שכ"ז צ"ל בלי נדר -.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל בהקדם,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ב"ה, י"א תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מד' תמוז, בהנוגע לנסיעה על חדש תשרי הבע"ל לכאן.

והנה העיקר חסר במכתבו, והוא שע"פ המדובר בכ"מ גודל הענין דהפצת המעינות, מובן וגם פשוט שלכל לראש זהו גם מענינו הוא, ובפרט ע"פ החינוך שקבל ובמה שרואה ממעשי אבות שליט"א במשך שנות חיי בהפצת המעינות, וביחוד בשעה שנמצאים בסביבתו אברכים אחב"י שליט"א הספרדים, שרק מקרוב נודע להם ע"ד ענין המעינות, וע"פ מוצאם שייכים לפנימיות התורה לימוד הזהר מקדם קדמתא, הרי חובתו בזה גדולה פי כמה בתוככי שאר התמימים ובני התמימים מרוסיא שנפגשים עתה עם אחינו הספרדים, ולצער עתה לא שמעתי כלום מהשתדלותו בזה, וגם במכתבו אין מזכיר עד"ז, ובטח ימלא במכתבו הבא, ויהי רצון שתהיינה בשורות טובות טוב העושה פירות טוב דקדושה וגם טוב במלופים וכמבואר הענין בדא"ח (עיין לקו"ת שה"ש - י, סע"ד).

ובהמצאנו בערב ימי חג הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שמסר נפשו על ענין הפצת המעינות, יהי רצון שתתגלגל זכות ליומין זכאין להתעוררות פנימיות בזה ושיביא לבכן ולפועל ולבשו"ט.

המחכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מובן שכהנ"ל מופנה לכל חבריו מבני התמימים ואנ"ש שי.

אגרות קודש

ב"ה ט' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.
שלום וברכה!

זה עתה נתקבל מכתבו מיום השני, וממהר הנני לענות עליו מפני שנפתעתי להתחלתו, כי הרי מצוה מדאורייתא לבקש על אריכות ימים ושנים טובות, וכיון מחוייבים בזה בודאי שטובה היא לא רק בגשמיות אלא גם ברוחניות, ושליחות להביא בקשה זו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הנני מקבל ברצון ובשמחה. אבל מה שכותב במכתבו הוא - הרי כבר ידוע אחד משלש עשרה העיקרים שמחוייבים שמחכים לביאת משיח צדקנו בכל יום, והוא יוציאנו מגלותנו ויוליכנו נשמות בגופים לארצנו הק' ת"ו, ובמילא אין מקום להשאלה ובקשה. והשי"ת ימלא הבקשה הרצויה, ויאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ביחד עם זוגתו - שיחיו, ויפיץ עניני החסידות בכלל וענינים הקשורים בכ"ק מו"ח אדמו"ר בפרט במחנו הטי', אשר אז, ע"פ המבואר ומובן היטיב בתניא פרק ה' שהוא יחוד נפלא כו' ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות, הרי נשמות בגופים מתאחדים יחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"י תורתו והדרכתיו, שבם מסר יהיב נפשו, ולא רק הנפש אלא גם רוח נשמה ח"י יחידה, וכמובן גם מאגרת הקדש סימן ז"ך וביאורו.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר שנכתב על ידו ובטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה לאיוש"ט ולבשו"ט.

ב"ה י"א תמוז, תשט"ו
ברוקלין.
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' תמוז, עם הרשימות המוסגר בו, אשר יקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

נהינתי ממ"ש ע"ד השתדלותו אצל משפחת האברך... שי', ומה שלע"ע נדמה לו שאין פועלים פירות, לא יפול ח"ו ברוחו וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, ולא זו בלבד אלא שמביא תועלת גדולה ופירי פירות, אף שלפעמים דורש זמן יותר קצת, וכבר ידוע המובא באדר"נ פ"ו על מ"ש אבנים שחקו מים שטיף אחר טיף סו"ס עושה חקיקה בהאבן הגשמי, עאכו"כ בלב האבן של בן ובת ישראל שאין זה אלא שם המושאל ולא אבן ממש אפילו במובן הרוחני, כמבואר בתורת חסידות אשר הפנימיות של כל אחד ואחת מבני ישראל בשלימות הוא ורוצה לקיים ציווי השי"ת, וכמרז"ל בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות (אין עני אלא בדעת) מנוולתן, והשי"ת יצליחו שיראה פרי טוב בעמלו בקרוב.

בברכת חג הגאולה.

נ.ב.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר שהו"ל בקשר עם ימי חג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל ובטח יזכה בתוכנה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 ז. ואֶפְלוּ שְׂאֵלַת צָרְכוֹ הַתִּירוֹ אִם הוּא הוֹלָה הַמְסָפֵן סְכַנַּת הַיּוֹם שְׁזוֹעֲקִים וּמַתְחַנְנִים עָלָיו בְּשַׁבַּת אֶפְלוּ
2 בְּצַבּוּר וּבִן מִתֵּר לְכָרֶךְ עַל הַחוֹלָה הַמְסָפֵן בּוֹ בְּיוֹם כַּדָּוָה וּבִן הַמְקַשָּׁה לִילֵד שֶׁהִיא מְסַכְּנַת בּוֹ בְּיוֹם אֶבֶל
3 חוֹלָה שְׂאִין מְסוּפֵן בּוֹ בְּיוֹם אֶסוּר לְבַקֵּשׁ עָלָיו וְלֹא לְבָרְכוֹ בְּשַׁבַּת⁴⁹ בֵּינָן שְׂאֵפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת בֵּן אַחַר הַשַּׁבָּת.
4 אֶבֶל אִם אֵרַע לְאָדָם (בְּשַׁבַּת) מְאֲרַע שְׂצָרִיד לְבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים מִיָּד⁵⁰ יִכַּל אֶפְלוּ לְפַל עַל פְּנֵיו⁵¹ וּלְבַקֵּשׁ
5 רַחֲמִים בְּיָחִיד אִף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם סְכַנַּת הַיּוֹם שֶׁהָרִי הַתִּירוֹ אֶפְלוּ לְהַתְעַנּוֹת עַל חֲלוֹם אִף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם
6 סְכַנַּת הַיּוֹם רַק מִפְּנֵי שְׂצָרִיד לְהַתְעַנּוֹת בּוֹ בְּיוֹם שֶׁחֲלָם בּוֹ אֶבֶל בְּצַבּוּר אֶסוּר לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַמְאָרַע כֹּל
7 שְׂאִין שֵׁם סְכַנַּת הַיּוֹם⁵².
8 וְכֵן אִם יֵשׁ בְּעִיר עֲשָׂרָה שְׂמַתְעַנִּים תְּעַנִּית חֲלוֹם בְּשַׁבַּת אַחַת לֹא יַעֲשׂוּ עֲצָמָן צַבּוּר לְחֹזֵר אַחַר אֶחָד מֵהֶם
9 שִׁיתְּפַלֵּל תְּפִלַּת הַמְּנַחָה בְּקוֹל רֶם וְלוֹמַר עֲנֵנוּ בְּצַבּוּר:

סימן רפח, דין תענית דין תענית חלום בשבת סעיף ט

הלכתא רבתא

- כה] בו ביום - סכנת היום הוא חולה שמצבו אינו יציב, תהיה ללא תועלת⁵⁰.
כח] סכנת היום - כשחולה שיש בו סכנה מבקש וישנו חשש שימות עד הערב⁴⁷.
כז] בו ביום - היינו משום סכנת האם, ולא משום סכנת הולד⁴⁸.
כז] רחמים מיד - כלומר שבקשת רחמים לאחר השבת

ציונים והוספות

- בשבת, שהרי לא יוכל לעשות זאת לאחר מכן. (47) אבל כשאין סכנת היום, אף אם הוא חולה במחלה קשה ר"ל, אין מתחננים בשבת.
הוא רק כשאירע מקרה צרה או סכנה לאדם באופן פתאומי, (48) כן מדוייק מלשון שו"ע.
ולא דבר שאין בו סכנה, ובפרט לא דבר שהיה ידוע לו מלפני כן. (49) בס"י רפז סוף ס"א הובא טעם נוסף לאיסור בקשת רחמים על חולה בשבת, משום שאסור לעורר צער בשבת.
כגון שנודע לו פתאום שעליו לעבור היום טיפול רפואי אף שאין בו סכנת היום, או הצריך לצאת לדרך מחמת פיקוח-נפש שיכול לומר תפילת-הדרך אף שההליכה בדרך אין בה משום סכנת היום (ראה שו"ת בצל החכמה ח"ה ס" מא).
יש שהביאו (ס' פסקי תשובות הערה 50) שהוא הדין כשחל בשבת זמן מסוגל (כגון תאריך מיוחד, או נשים האומרות תחינה אחר הדלקת נרות, וכן האומרים תפילה קודם ברית מילה, או תפילה לאחר אמירת הנשיאים בחודש ניסן), או אם נמצא בשבת במקום קדוש, שמותר לבקש רחמים
- בשבת, שהרי לא יוכל לעשות זאת לאחר מכן. ופשטות הלשון 'אם אירע לאדם (בשבת)' מורה שההיתר הוא רק כשאירע מקרה צרה או סכנה לאדם באופן פתאומי, ולא דבר שאין בו סכנה, ובפרט לא דבר שהיה ידוע לו מלפני כן.
(51) אע"פ שבשבת אין נופלים אפיים (סידור, וראה לעיל ס"י רסז ס"א לענין תפילת מנחה בערב שבת, ובס"י קלא סעיפים ה"ו לענין נפילת אפיים בזמן שמחה).
(52) שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קה: ביו"ט אחרון של פסח ביקש חולה שיתפללו בעדו והיה מסוכן אבל לא היה סכנת היום ואמרו מזמורי תהלים והתפללו עבורו, ושאלוני אם עשו כדן, ואמרתי שיפה עשו דכיון שבעצמו ביקש שיתפללו ויאמרו תהלים והוא מסוכן יש לחוש לטריפת דעתו אם לא יעשו כדבריו ... ואף בשבת יש להתיר וכשלא ביקש בעצמו אלא אחרים ביקשו אסור.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

- 7 יך מותר לומר לפועל הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי
8 לערב אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשוכרו
9 למלאכה לפי שלא נאסר אלא דבור מפורש שנאמר ודבר
10 דבר דבור אסור הרהור דהיינו מה שמבין מתוך דבריו הרי
11 זה מותר אבל לא יאמר היה נכון עמי לערב שזהו כמדבר
12 בפירוש שרוצה לשכרו:
- טו לא אסרו לדבר בחפציו בשבת אלא בחפצים האסורים
לעשותם בשבת ואי אפשר להמציא צד היתר בעולם
לעשותם בשבת ואפילו אין האיסור אלא מדברי סופרים
כגון לומר לחבירו או לומר על עצמו בשבת שיביא למחר
פירות המוקצים לתוך ביתו אף על פי שהם היום בתוך
התחום ואפילו בתוך העיר המעורבת מכל-מקום טלטול

49 בעין אלא פורע לו בדבר אחר כמותה ואין דרך ללוות כדי
50 לפרוע לאלתר אלא לאחר זמן מרובה ושיערו חכמים סתם
51 הלואה שלשים יום וא"כ יש לחוש שמא יכתוב המלוה על
52 פנקסו כך וכך הלוייתו לפלוני כדי שלא ישכח לתבעו בסוף
53 שלשים יום אבל המשאל את חברו יכול לתובעו מיד
54 שהשאלה היא חוזרת בעין וא"כ אין לחוש לשכחה ולכך
55 אין חוששים שמא יבוא לכתוב ואפילו אם שואל מחבירו
56 כדי יין וכדי שמן וכן האשה מחברתה ככרות שאינן חוזרים
57 בעין אעפ"כ כיון שאומר לו לשון שאלה הרי נותן לו רשות
58 שיוכל לתבוע ממנו לאלתר כדין השאלה וכשם שאין לוין
59 בשבת אלא בלשון שאלה כך אין פורעין אלא בלשון חזרה.
60 בלשון לע"ז שאין חילוק בין הלויני להשאייליני לא יאמר
61 לשון שאלה אלא יאמר תן לי ויכול לסיים ג"כ ואחזיר ואתן
62 לך:

63 **יט** במקום שנוהגים שסתם הלואה יכול לתבעו לאלתר
64 רשאי לומר הלויני:

65 **כ** השואל מחבירו בשבת ואין הל(ו)ה מאמינו יכול להניח
66 משכון אצלו ויניחנו בסתם ולא יאמר לו הילך משכון
67 שזהו כמעשה חול במה דברים אמורים בשואל מיני מאכל
68 ומשקה שהם צורך השבת לכן התירו להניח משכון כשאין
69 הלה מאמינו אבל שלא לצורך השבת אסור להניח משכון
70 כלל (מפני שדומה למקנה קנין בשבת עיין סי' ש"ו):

71 **כא** שטרי הדיוטות דהיינו שטרי חובות ומקח וממכר
72 ומשכנות וחשבונות וכל כיוצא בהם מחפצים
73 האסורים לעשות בשבת אסור לקריתם בשבת משום ממצוא
74 חפצך ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור ולא אמרו
75 שדבור אסור הרהור מותר אלא כשאין הדבר ניכר שמהרהר
76 בחפצים האסורים אבל כאן שניכר לכל שמהרהר בחפצים
77 האסורים הכתובים בשטר הרי זה בכלל אסור ממצוא חפצך
78 כמו שבכלל זה המטייל בשדהו לראות מה היא צריכה שאף
79 שהטיול בשדה דבר המותר הוא מצד עצמו וגם ההרהור
80 בצרכי שדהו דבר המותר הוא אעפ"כ כיון שניכר לכל
81 שמטייל שם בשביל כך אסור משום ממצוא חפצך כמ"ש
82 בסי' ש"ו:

83 **כב** וגזרו על כל כתב אע"פ שאין בו מחפצים האסורים
84 שלא לקרות בו בשבת ואפילו לעיין בלא קריאה אסור
85 גזרה שמא יקרא או יעיין בשטרי הדיוטות לפיכך מי שזימן
86 אורחים והכין להם מיני מגדים וכתב בכתב מערב שבת את
87 שמות האורחים שזימן שלא ישכח לקראם אליו בשבת או
88 שכתב שמות המינים שהכין להם אסור לקרות בכתב זה
89 בשבת ואפילו לעיין בלא קריאה אסור.

90 ואפילו אם השמות חקוקים בטבלא או פנקס ולא כתובים
91 אסור שמא יטעו להתיר אף בשטרי הדיוטות שהטבלא
92 ופנקס מתחלפים בשטר אבל אם חקוקים בכותל מותר
93 לקרותם בשבת שחקיקת הכותל אינה מתחלפת בשטר והוא
94 שיהיו חקוקים חקיקה שוקעת אבל אם הם בולטין אסור
95 אפילו לעיין בהם גזרה שמא ימחוק מן האורחים שיראה

1 מוקצה אין צד היתר בעולם לעשותו בשבת (כשצריך לגוף
2 המוקצה עיין סי' רע"ו) אבל אם יוכל להמציא צד היתר
3 לעשות בשבת אותה מלאכה עצמה שרוצה לעשות אחר
4 השבת מותר לומר בשבת על עצמו או לחבירו שיעשנה אחר
5 השבת (רק שיזהר שלא להזכיר לו לשון שכירות כמ"ש בסי'
6 ש"ו) אפילו אם עכשיו אין שם אותו צד היתר. כיצד אומר
7 אדם לחבירו לדרך פלוני אני הולך למחר לך עמי מפני
8 שיוכל להמציא צד היתר בשבת אילו היה שם בורגנין אף
9 על פי שעכשיו אין שם בורגנין.

10 (מפני שענין איסור דיבור בחפציו הוא מה שמתעסק בשבת
11 בדברים האסורים היום ולא נאסר אלא להתעסק בדברים
12 שאיסורם נתלה בגופם אבל דברים שאיסורם נתלה בדבר
13 אחר ואילו לא היה דבר היו דברים אלו בעצמם מותרים
14 בשבת מותר להתעסק בהם בדבור לעשותם אחר השבת
15 שהרי הוא אינו מתעסק באותו דבר הגורם להם האסור אלא
16 באותם דברים שהיה להם היתר מחמת עצמם אילו לא
17 דבר הגורם להם האסור לפיכך גבי איסור חוץ לתחום כיון
18 שיש צד היתר ע"י בורגנין נמצא שאין האיסור בהילוך
19 מחמת עצמו שהרי אותו הילוך עצמו מותר כשיש בורגנין
20 אלא האיסור בהילוך הוא מחמת מניעת הדיורין על הדרך
21 והוא אינו מדבר אלא שילך בדרך ולא שילך במניעת
22 הדיורין וכן כל כיוצא בזה[.])

23 ואין היתר אלא בלשון זה אני הולך לך עמי אבל לא יאמר
24 בלשון שמשעמו הליכה בקרון (שקורין בל"א פארי"ן) שהרי
25 לזה אין בורגנין מועילים:

26 **טז** וכל זה כשמדבר על עצמו או לחבירו לעשות אחר
27 השבת אבל לומר לנכרי לעשות בשבת אסור אף אם
28 יוכל להמציא צד היתר לישראל לעשותו כיון שעכשיו אין
29 שם אותו צד היתר אבל אם יש שם צד היתר באמת שיוכל
30 הישראל לעשות בהיתר אותו דבר עצמו שהנכרי עושה
31 באיסור יש מתירין לומר לנכרי סתם בלשון שאין מוזכר בו
32 בפירוש שיעשה באיסור והנכרי עושה מעצמו באיסור
33 כמ"ש בסי' רע"ו אבל אם אין שם צד היתר לישראל לעשות
34 אותו דבר עצמו שהנכרי עושה לו אע"פ שיש צד ודרך
35 שיוכל הישראל להגיע לאותו דבר שהנכרי עושה לו בלי
36 שיעשה את המלאכה שהנכרי צריך לעשות באותו דבר עד
37 שמגיע לישראל כגון שאומר לנכרי להביא לו מים לשתות
38 מן הנהר אע"פ שיוכל הישראל לילך בעצמו לנהר ולשתות
39 שם אין זה מועיל כלום להתיר האמירה לנכרי כמ"ש בסי'
40 שכ"ה:

41 **יז** מותר לומר לחבירו שמור לי פירותי שבתחומך ואני
42 אשמור לך פירותיך שבתחומי ואע"פ שהוא אסור לו
43 לילך ולשמור פירותי שבתחום חבירו אין איסור באמירתו
44 לחבירו כיון שלחבירו מותר הוא וגם לו יש היתר על ידי
45 בורגנין:

46 **יח** השואל דבר מחבירו בשבת לא יאמר לו הלויני אלא
47 השאייליני שהמלוה את חברו אינו יכול לתבעו בפחות
48 משלשים יום מפני שההלואה להוצאה ניתנה ואין חוזרת

כו מותר לטלטל האגרת בשבת ואין בה משום מוקצה אף
 אם אינה ראויה בשבת לעיקר הנאתה דהיינו לקרותה
 כגון שיודע שאין בה צורך הגוף שאסור אפילו לעיין בה
 מכל-מקום ראויה היא להנאה אחרת כגון לצור על פי
 צלוחיתו וכיוצא בזה ואף אם הובאה מחוץ לתחום בשבת
 אין בה משום מוקצה כמ"ש בסי' תקט"ו ואף זה שהובאה
 אליו מחוץ לתחום מותר לו ליהנות ממנה אפילו בעיקר
 הנאתה דהיינו לקרותה אם אינו יודע מה כתוב בה ואינה
 דומה לשאר דבר הבא מחוץ לתחום שאסור לזה שהובא
 בשבילו ליהנות ממנו עד למוצאי שבת שהטעם הוא משום
 גזרה שמא יאמר לנכרי שיביא לו מחוץ לתחום אבל באגרת
 לא שייך לומר כן ועוד שאגרת זו לא הובאה בשבילו כלל
 שהרי השולח שלחה בשביל עצמו ולא בשביל אותו
 ששלוחה אליו.

(ואף אם שלחה בשבילו מכל-מקום נכרי המביאה בשבת
 מחוץ לתחום מתכוין לעשות שליחותו של השולח ולא
 בשביל מי ששלוחה אליו ואינו דומה לישראל ששיגר פירות
 לחבירו מערב שבת ע"י נכרי ונתעכב והביאם בשבת
 שאסורים למי שנשלחו אליו כמ"ש בסי' תקט"ו לפי שכיון
 שהנכרי יודע שישראל זה שמוליך אליו הוא יאכל בשבת
 פירות הללו ולכך הוא מוליכם לו א"כ הוא מתכוין בהבאתו
 מחוץ לתחום בשביל הנאת גופו של זה ומטעם זה אף אם
 הנכרי מתכוין לטובת עצמו לקבל שכרו אסור כמ"ש בסי'
 תקט"ו מה שאין כן באגרת שאין גופו של זה שהיא שלוחה
 אליו נהנה בשבת מגוף האגרת ואין הנכרי מתכוין בהבאתו
 מחוץ לתחום אלא למלאות רצון הישראל השולח או
 בשביל טובת עצמו לקבל שכרו ולא בשביל זה ששלוחה
 אליו):

כז נהגו שלא לקבל האגרת מיד הנכרי המביאה בשבת
 אלא אומרים לו שיניחנה על גבי קרקע או על גבי
 השלחן כי חוששין שמא טרם שיעמוד הנכרי לפוש יטול
 הישראל האגרת מידו ונמצא שהישראל עשה הנחה ואסור
 מדברי סופרים אף בזמן הזה שיש אומרים שאין לנו רשות
 הרבים כמ"ש בסי' שכ"ה:

כח כל כתב שאסור לעיין בו בשבת אם הוא חשוב בעיניו
 ומקפיד להשתמש לצור על פי צלוחיתו וכיוצא בזה
 אסור לטלטלו שהרי אינו ראוי לכלום בשבת לפיכך יש
 אוסרים לטלטל גט כשר העומד לגרש בו כמ"ש באה"ע סי'
 קל"ו ע"ש אבל גט פסול או גט שכבר גירש בו את האשה
 מותר לטלטלו שהרי אין מקפידים עליו לצור על פי
 צלוחיתו:

כט כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות או
 דיוקנאות של בני אדם ממעשים שהיו כגון מלחמת
 דוד וגלית וכתוב תחתיהם זו צורת חיה פלונית וזה דיוקן
 פלוני אסור לקרות כתב זה בשבת גזרה שמא יקרא בשטרי
 הדיוטות ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור:

ל וכן ספרי מלחמות (ודברי הימים של מלכי אומות
 העולם) וכן מליצות ומשלים של שיחת חולין כגון ספר

1 שלא הכין להם כל צרכם ויתחרט שזימן אורחים יותר מן
 2 הראוי ויגרוד ויעביר שמותם הבולטים מן הכותל כדי שלא
 3 יקראם השמש משא"כ חקיקה שוקעת שאינה נוחה למחוק
 4 ובתוך כך יזכור שהוא שבת ולא ימחוק ואפילו אם חקיקה
 5 הבולטת הוא גבוה הרבה בראש הכותל שאינו יכול להגיע
 6 שם למחוק אסור מפני שלא חלקו חכמים בגזרתם בין גבוה
 7 לנמוך כמ"ש בסי' ער"ה.

8 ואין צריך לומר שאם כתב בכתב על ראש הכותל שאסור
 9 גם משום גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות שהכתובה
 10 שבכותל מתחלפת בכתובה שבשטר:

כג עכשיו נהגו שהשמש קורא לסעודה מתוך הכתב
 12 שכתובים בו שמות המזומנים לסעודה ויש שלימד
 13 זכות על המנהג לפי שאין נוהגין כך אלא בסעודת מצוה
 14 ולצורך מצוה אין לגזור משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות
 15 שהרי אסור הקריאה בשטרי הדיוטות אינו אלא משום
 16 ממצוא חפצן ואיסור ממצוא חפצן לא שייך בדבר מצוה
 17 שחפצי שמים האסורים בשבת לעשותם מותר לדבר כס ולא
 18 גזרו בחפצי שמים שמא יטעו להתיר גם חפצי הדיוט א"כ
 19 כל-שכן שאין לגזור בדבר מצוה בחפצים המותרים שמא
 20 יקרא בשטרי הדיוטות ויעבור על איסור ממצוא חפצן.

21 ואין לאסור כאן משום גזרה שמא ימחוק מפני שזה לא
 22 שייך לגזור אלא בבעל הסעודה עצמו שיש בידו למחוק
 23 ולגרוע מנין הקרואים אבל השמש אין בידו לגרוע ואין
 24 לאסור בו אלא משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות אם אינה
 25 סעודת מצוה (ולא אסרו חכמים למנות האורחים מתוך
 26 הכתב אלא לבעל הבית בעצמו משום גזרה שמא ימחוק
 27 שגזרה זו גזרו אף במקום הכנסת אורחים אע"פ שהיא מצוה
 28 גדולה ולא אסרו בחקוקים על הטבלא ופנקס משום גזירה
 29 שמא יקרא בשטרי הדיוטות אלא באורחים שאינם מעיר
 30 אחרת אלא שזימן אליו אחוזת מרעהו מבני עירו לסעודת
 31 מריעות שאינו סעודת מצוה עיין סי' של"ג):

כד וכן מה שנהגו שהשמש קורא הסכמות או חרמות
 32 מתוך הכתב אין לאסור משום שמא יקרא בשטרי
 33 הדיוטות מפני שהם צרכי רבים וצרכי רבים דינם כדבר
 34 מצוה כמ"ש בסי' ש"ו (וכן מה שנוהגין להזכיר נשמות
 35 מתוך הכתב הוא כדבר מצוה שנודרין לצדקה בעד הזכרת
 37 נשמתם עיין סי' ש"ו):

כה אגרות של שאלת שלום אסור לקרותן ואפילו לעיין
 38 בהם בלא קריאה גזירה משום שטרי הדיוטות (ואין
 39 צריך לומר באגרות השלוחות למצוא חפץ אע"פ שהוא
 40 מחפצים המותרים לעשותם בשבת שיש לגזור בהן משום
 41 חפצים האסורים) ויש מתירין לקרות אגרת השלוחה לו
 42 שאינו יודע מה כתוב בה כי שמא יש בה דבר שצריך לו
 43 לגופו ואינו דומה לשטרי הדיוטות שאין בהם צורך הגוף
 44 אלא צורך ממונו ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי
 45 סופרים ומכל-מקום לא יקרא בה בפיו אלא יעיין בלא
 46 קריאה כי יש מי שמיקל בעיון בלא קריאה אף בכתבים
 47 האסורים לקרותם לדברי הכל:

32 משום ודבר דבר:
 33 **לג** אם באו מים שוטפים ומפסידים נכסיו או שנתרועעו
 34 חביות של יין והולך לאיבוד מותר לקרות נכרי לשם
 35 אע"פ שיודע שבודאי יתקן הנכרי מעצמו את ההפסד
 36 במלאכה גמורה רק שיזהר שלא לומר לו שום רמז צווי
 37 לתקן אבל מותר לומר לפניו כל המציל הפסד זה אינו
 38 מפסיד שכר טרחו שכמו שהתירו בדליקה לומר בפני נכרים
 39 כל המכבה אינו מפסיד כך התירו בכל הפסד ויש אומרים
 40 שלא התירו אלא בדליקה לבד והמיקל כסברא הראשונה
 41 בכל הפסד מרובה לא הפסיד:

42 **לד** ישראל שאמר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת מותר
 43 ליהנות בה לערב לאחר שהמתין בכדי שיעשה ובלבד
 44 שלא יהיה דבר של פרהסיא כמ"ש בס"י שכ"ה לענין נכרי
 45 שעשה מעצמו בשביל הישראל (ע"ש שיש חולקים):

46 **לה** לא אסרו אמירה לנכרי אלא לעשות בשביל ישראל
 47 אבל מותר לומר לו שיעשה מלאכה לצורך עצמו או
 48 לצורך נכרי אחר ואפילו אם מגיע לישראל הנאה מזה כגון
 49 שאומר לנכרי כבה דליקתך וכוונתו שלא תעבור הדליקה
 50 מבית הנכרי לבית הישראל וכל כיוצא בזה.

51 ואפילו אם הנכרי עושה המלאכה לצרכו בכלים וחפצים של
 52 הישראל אינו צריך למחות בו כשרואהו.

53 במה דברים אמורים כשהנכרי עושה כן מעצמו אבל אסור
 54 לישראל לומר לו טול כלים אלו או חפץ זה ועשה בו
 55 מלאכתך בשבת ואפילו אם הוא מקנה לו לגמרי את החפץ
 56 הזה שהמלאכה נעשית בו כגון שאומר לו טול בשר זה
 57 ובשל אותו לצרכך בשבת ואפילו אין מזונותיו עליו שאין
 58 לו שום ריוח באמירה זו ואדרבה מפסיד הוא אעפ"כ כיון
 59 שאומר לו לעשות מלאכה בשלו הרי זה נראה כשלוחו אף
 60 שהוא מתכוין במלאכתו להנאת עצמו:

חלק ב סימן שז דיני שבת התלויים בדבור

1 עמנאל ואין צריך לומר דברי חשק אסור לקרותן בשבת
 2 ואפילו לעיין בהם בלא קריאה גזירה משום שטרי הדיוטות
 3 ואף בחול אסור משום מושב לצים אף אם כתובים בלשון
 4 הקודש ובדברי חשק יש עוד איסור אפילו כתובים בלשון
 5 הקודש שמגרה יצר הרע בעצמו ומי שחיברן ומי שהעתיקן
 6 ואין צריך לומר המדפיסן הם בכלל מחטיאי הרבים אבל
 7 אותן ספרי דברי הימים שיוצא מהם ענייני מוסר ויראת
 8 שמים כגון ספר יוסיפון וכיוצא בו מותר לקרותם אפילו
 9 בשבת אפילו כתובים בלע"ז (ומכל-מקום אין ראוי לבני
 10 אדם להרבות בהם):

11 **לא** יש אומרים שאסור ללמוד בשבת וביו"ט רק בדברי
 12 תורה ויראת שמים ואפילו בספרי חכמות אסור שכל
 13 ספר שאין בו סרך קדושה יש לגזור משום שטרי הדיוטות
 14 ולפי זה אפילו לטלטלם אסור ויש מתירים בכל ספרי
 15 חכמות וספרי רפואות מפני שדבר חכמה אינו מתחלף
 16 בשטרי הדיוטות ואין לגזור על זה בשביל זה וכן נוהגין
 17 להקל ולפי סברא זו מותר להביט בשבת בכלי של החושים
 18 בכוכבים (שקורין אצטרלו"ב) ולהפכו ולטלטלו כמו שמותר
 19 לטלטל ספרי החכמה לפי סברא זו דמה הפרש בין כתוב
 20 ורשום בעט ברזל בלוחות נחושת לכתוב בספר ואין לאסור
 21 משום שמא יסלק הלוחות ויחזירן והרי זה כבונה כלי דכיון
 22 שדרך לוחות אלו להיות רפויין אין בהן משום בונה כמ"ש
 23 בס"י ש"ג:

24 **לב** אפילו דבר שמותר לשאול מן השד בחול כגון להגיד
 25 על הגניבה וכיוצא בה שיש מתירין לשאול מן השד
 26 הואיל ואין השד עושה לו מעשה אלא שמגיד לו דבר
 27 הנעלם ממנו כמ"ש ביו"ד סי' קע"ט אסור לשאול ממנו
 28 בשבת משום ודבר דבר אלא אם כן הוא שואל ממנו דבר
 29 לצורך רפואה שאז מותר לשאול ממנו בשבת בכל ענין
 30 שמותר בחול וע"ד שיתבאר ביו"ד שם וכן כל מיני לחשים
 31 שיש בהם רפואה מותר ללוחשם בשבת כמו בחול ואין בהם

לקוטי תורה

11 שמשה ויהושע לא עשו שום דבר בלי ציווי מפורש
 12 מאת השי"ת.

13 להבין ענין זה, שנכל ארץ ישראל לא ציוה
 14 השי"ת לשלוח מרגלים, רק ביריחו שהיתה
 15 מנעולה של ארץ ישראל כמ"ש ויריחו סוגרת
 16 וכו', ובה היו דרין מכל האומות כמ"ש החתי
 17 האמורי וגו' כל בעלי יריחו כו', שנתכללו בה
 18 שהיתה כללות א"י.

19 מעלת יריחו היא בכך שהיתה "כללות ארץ
 20 ישראל", הן לפי שבה היו דרים מכל שבעה עממין,

1 **תוכן הפרק:** ההבדל בין מרגלים ששלח משה
 2 למרגלים ששלח יהושע

3 וישלח יהושע מן השישים שנים אנשים מרגלים
 4 חרש לאמר לבו וראו את הארץ ואת יריחו וגו'.
 5 והנה בודאי לא עשה יהושע מדעתו רק
 6 שהשי"ת ציווהו על כך, ובמרגלים ששלח משה
 7 כתיב שלח לך ואמרו רז"ל לדעתך אני איני
 8 מצוה לך.

9 שהרי רק גבי משה נאמר חידוש כזה ששילוח
 10 המרגלים הי' תלוי בדעתו, אבל לולא זה פשיטא

40 הוא לפי שמספר הימים שניתן לאדם לחיות בעולם
41 הוא כפי מספר הלבושים שהנשמה צריכה לתיקונה
42 ושלימותה. ועל זה נאמר "ימים יוצרו", שהקב"ה
43 יצר את ימי האדם, היינו לבושים לנשמה כפי
44 מספר ימי חייו.

45 והיינו ע"י תורה ומצות שאדם עוסק בימיו.
46 מהתורה והמצוות שהאדם מקיים נוצרים
47 לבושים לנשמה.

48 וכל יום שביטול תורה ומצות חסר מהנשמה
49 הלבוש כפי ערך ביטולו.

50 מאחר שמספר הלבושים הנצרכים לנשמה הוא
51 כפי מספר ימי חייו, נמצא, דכל יום שאדם מבטל
52 מתורה ועבודה חסר לו לבוש הנצרך לשלימותו
53 ולתיקונו, ובלשון הזהר "ווי לי' לההוא גברא דגרע
54 יומין, דכד בעיין לאלבשא לי' באינון יומין, יומא
55 דפגם חסרא לי' מההוא לבושא" (אוי לאדם שגרע
56 מימיו, שכאשר רוצים להלביש אותו בימים הללו,
57 יום שפגם חסר לו מאותו לבוש), וכך הוא בתורת
58 הבעש"ט "לא יניח שום יום מעשיית מצוה".

59 [וזהו תיווך הפירוש הפשוט ב"בא בימים"
60 (שהגיע לידי שיבה), עם הפירוש הפנימי ש"נכנס"
61 ונתלבש בלבושי המצוות, דהא בהא תליא, שזה
62 שחי ימים שלמים היינו לפי שכל יום ויום שלו הי'
63 מלא בעבודת ה' שע"ז היו כל לבושיו (שהם כפי
64 מספר ימי חייו) בשלימות].

65 ולהבין ענין הלבושין, ולמה צריכה הנשמה
66 ללבושין שלא תהיה ערומה.

67 וגם למה נכתב ענין זה בתורה להודיענו זאת:

68 למה נכתב בתורה הענין ד"בא בימים", דלמאי
69 נפק"מ אלינו ידיעה זו, שע"י קיום התורה והמצוות
70 נוצרים לבושים לנשמה, וכשאדם מבטל מקיום
71 התורה והמצוות הרי זה גורם חסרון בלבושי
72 הנשמה. דלכאורה עיקר החסרון בביטול תורה
73 ומצוות הוא שהאדם לא קיים רצון ה' (ובגלל זה
74 ייענש כו'), ומה נתוסף בעבודתנו על ידי ידיעה זו
75 שעל ידי ביטול תורה ומצוות חסר גם מהנשמה
76 "לבוש".

1 וכן לפי שהיא היתה "מנעולה של ארץ ישראל",
2 שכבוש כל הארץ הי' תלוי בכיבוש יריחו.

3 ולהבין ענין זה איך ענין זה הוא נמצא בכל
4 ישראל, שבבחינת יריחו שלו הוא צריך מרגלים,
5 ובבחינת שאר א"י שלו אין צריך מרגלים.

6 "ודאי פשוט שבחינת נתינת הארץ לישראל
7 ישנו גם עתה ברוחניות, אע"פ שהארץ התחתונה
8 אינה בידינו עתה, מ"מ בחינת א"י שלמעלה היא
9 נתונה גם עתה לכל ישראל".

10 והרי "הציווי דכיבוש הארץ (ברוחניות) הוא,
11 כמו כל הציוויים שבתורה, ענין נצחי בכל דור
12 ודור, דכאו"א מישראל צריך "לכבוש" כל הכוחות
13 והענינים דגופו ונפשו הבהמית (שהם "ארץ כנען")
14 ולעשותם כלים לאלקות (בחינת ארץ ישראל)".

15 וכשם שבכיבוש א"י בגשמיות צוה הקב"ה
16 לשלוח מרגלים בשביל כיבוש יריחו משא"כ עבור
17 כיבוש שאר א"י לא היו צריכים מרגלים (ונשלחו
18 רק לדעתו של משה), כך הוא בענין כיבוש א"י
19 ברוחניות כפי שהוא אצל כל אדם מישראל, שיש
20 בו בחינת "יריחו" (שבה צ"ל ענין מרגלים)
21 משא"כ בבחינת "שאר ארץ ישראל" שבו אין צריך
22 מרגלים.

23 הנה כתיב ואברהם זקן בא בימים כו', ופירש
24 בזהר שנתלבש בימים, שהימים הם בחינת
25 לבושין הניתן להנשמה.

26 כדי להבין את העבודה ד"כיבוש יריחו" כפי
27 שהיא בכל אדם מישראל בכל זמן בעבודתו לקונו,
28 יש להקדים ביאור הפירוש הפנימי בכתוב
29 "ואברהם זקן בא בימים".

30 דמשמעות הלשון "בא בימים" היא, שאברהם
31 בא ונכנס בתוך הימים. וזהו שפי' בזהר ד"ימים"
32 היינו "לבושים", פירוש, כשם שיש לגוף לבושים
33 שאי-אפשר לו בלעדם, כמו כן צריכה הנשמה
34 ללבושים רוחניים כדי שתגיע לשלימותה, וזהו
35 "בא בימים", שאברהם נכנס בתוך לבושים
36 ("ימים") אלה.

37 וכל אחד ניתן לו שני חייו כפי מה שצריך
38 ללבושין, כמ"ש ימים יוצרו.

39 הטעם שלבושי הנשמה נקראים בשם "ימים",

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (כה) ועד"ז יתפרש מ"ש קיים זה מ"ש בזה דאע"פ
 2 שלכאורה אין התורה צריך קיום וחזוק
 3 כי דבריו חיים וקיימים משעת מ"ת אך עכ"ז מה
 4 שהתורה כבר ישנה במציאות בקיום דבר היינו רק כמו
 5 שהיא בבחי' עלמין סתימין ועלמין דאתגליין בבחי'
 6 השתלשלות אבל המקיים אותה הוא המהווה אותה
 7 משורש מקור חוצבה בתחלת המשכתה מן העצמות
 8 וזהו קיים זה מ"ש בזה דאע"פ שהתורה כבר כתובה
 9 זה קיים למה שכתוב בה ממקור חוצב הכתיבה כו' וכן
 10 קיים א"א כל התורה וכה"ג וד"ל. (ומה שעיקר פי'
 11 קיום הוא חזוק הדבר בל ימוט לעולם וזהו כמו לקיים
 12 כל דבר שלף כו' בבחי' המעשה דוקא כנ"ל היינו ג"כ

13 ע"י קיום המעשה דתו"מ בפ"מ כפשוטו דקיים זה
 14 מ"ש בזה משום דכ"ז שלא באה התורה לידי קיום
 15 המעשה בפ"מ אין לה קיום בעצמותם עדיין ממקור
 16 חוצבה כו' וזהו משום דנעוץ תחלתן בסופן בסוף
 17 מעשה דוקא וכמשל דבר המלך שלא נק' קיום אלא
 18 כשהביא דברו לידי מעשה בפ"מ שאז דוקא נתקיימו
 19 דבריו כו' ובזה מתורץ קושיא דלעיל דאע"ג דדבריו
 20 חיים וקיימים עיקר הקיום כשבאין דבריו לידי קיום
 21 המעשה דוקא והוא ג"כ עיקר ענין חזוק הדבר בל ימוט
 22 לעולם כו' מטעם זה דנעוץ תחלתן בסופן וסופן
 23 בתחלתן כו' וכמ"ש במ"א בפ"י להקים את דברי
 24 התורה. הקימותי את דבר ה' וכה"ג כו' וד"ל):

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

1 ועל הו' בחי' היומין הנ"ל יש בחי' שביעאה עלייהו,
 2 כי שביעאה הוא בחי' שבת בחי' ביטול,
 3 ושביעאה של יומין תתאין הוא בחי' שפועל ביטול
 4 היש לאין, ע"י בחי' התבוננות במל' דאצי', שהו"ע
 5 ואהבת אחר ועד, וגם במלאכים דכתי' וכנפיהם
 6 פרוודת נמצא בהם בחי' ביטול, וכן בעסק התורה כל
 7 האומר אין לי אלא תורה לו דוקא, אינו פועל כלום,
 8 ושביעאה של יומין עילאין הוא ביטול המדות בבחי'
 9 בינה מקור המדות כמ"ש אם הבנים שמחה לי'
 10 התגלות, שהו"ע גילוי בחי' בינה במדות, דאף
 11 שבטלים בלא"ה מצד עצמם, אבל ביטול זה הוא
 12 לבחי' לאו מכל אלין מדות איהו כלל, לך ה' הגדולה
 13 כו', ע"י בחי' התבוננות בעצמותו, וב' בחי' שביעאה
 14 אלו הם ב' בחי' שבשבת, וכמ"ש וישבות כו' אשר
 15 עשה, ועוד כתי' כי בו שבת כו' אשר ברא כו', שביתה
 16 הא' הוא בחי' הביטול שבבחי' עשי' עלמין דאתגליין,
 17 אף עשיתיו אף הפסיק הענין, בחי' נפרדים, בחי'
 18 ביטול היש לאין, ושביתה הב' הוא בחי' הביטול
 19 שבבחי' בריאה, שאף הח"ע נק' בשם בריאה מאין
 20 ליש כמ"ש והחכ' מאין תמצא, וזהו"ע וישב שלמה
 21 על כסא ה', וכמ"ש וישב ה' מלך לעולם, וכן בשבת
 22 כתי' נתעלה וישב על כסא כבודו, שנתקשו בזה כל

23 המפרשים, ופי' ישיבה למעלה כמא' מלך עומד
 24 ואגוסטוס יושב, עמידה בחי' ארעי, וישיבה בחי' קבע,
 25 וזהו ההפרש שבין שילה ובית עולמים, שבמשכן
 26 שילה כתי' ואהי' מתהלך באוהל ובמשכן, ובמקדש
 27 כתי' מכון לשבתך, בחי' ישיבה קביעות הגילוי, ולכן
 28 עיקר תו' ותפלה הוא ג"כ דוקא בבחי' קביעות, וכמא'
 29 כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלין תחתיו, עשה
 30 תורתך קבע, וענין הקבע הוא בחי' גילוי חפץ ותענוג,
 31 וזהו וישב שלמה ששלמה המשיך בחי' ישיבה למטה,
 32 אמנם העיקר לחבר שביעאה בשביעאה, דהיינו שגם
 33 בנבראים יומשך בחי' הביטול דלאו מכל מדות כו',
 34 וההמשכה הוא ע"י בחי' תושב"כ ושבע"פ, דאיתא
 35 בזוהר דענין השש מעלות הוא בחי' שתא סדרי משנה,
 36 דאיתא מתניתן מלכתא, כמלך שגזור לרחק ולקרב
 37 לטמא ולטהר, כך ענין המשנה טהור טמא כשר פסול,
 38 והנה המדות נמשכים מחכ' המלך, וכן אורייתא מח"ע
 39 נפקת, וע"י הששה סדרי משנה בחי' וא"ו נמשך בחי'
 40 כסא ה' עילאה, חמשה חומשי תורה, ונמשך למטה
 41 בבחי' המל' ה' תתאה, ולכן נק' מלך ישראל וגואלו
 42 וכמ"ש ויהי בישרון מלך, שאף שבמלאכים יש ביטול
 43 יותר מנשמות שבגופים, רק לפי שבחי' מלוכה שייך
 44 לתורה כנ"ל והתורה ניתנה לישראל כנ"ל, וזהו"ע

7 ושלמה שהי' דור ט"ו המשיך בחי' י"ה למטה בבחי' המל', וזהו"ע וישב שלמה כו' וזהו ג"כ ענין ט"ו
8 שבחים שבישתבח, פי' ישתבח שמך הוא בחי' גילוי ותוקף אור בבחי' שמך, שיהי' בבחי' לעד בחי' נצחי,
9 הוא ע"י בחי' הט"ו שבחי', וזהו מלך יחיד חי העולמים המשכת בחי' יחיד בבחי' מלך.

אריב"ל בשנה שנעלה משה למרום

1 דאיתא בזוהר דבימי שלמה קיימא סיהרא באשלמותא
2 דישראל מונין ללבנה, ועיקר מילוי' הוא בט"ו לחודש,
3 ושלמה הי' דור ט"ו מאברהם שהתחיל להאיר וכמ"ש
4 מי העיר ממזרח א"ת העיר אלא האיר, ובימי שלמה
5 הי' הגילוי בשלימות, ומספר ט"ו מספר י"ה, יוד חכ'
6 שבה שורה אוא"ס, ואו"א תרין ריעין דלא מתפרשין,

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

29 אור חדש לגמרי, והגם שיש אור לאחר המסך ג"כ, אך
30 זהו ענין אור של תולדה כמ"ש במ"א שאין ערוך
31 ביניהם. ויובן ד"ז יותר מענין המשל שהמשל הוא
32 בעצם דבר זר מהנמשל, כמו משלי שלמה לשמך
33 מאשה זרה שהכוונה על מינות כו', והמשל מסתיר
34 ומעלים על הנמשל מ"מ ע"י המשל יכולים להבין
35 הנמשל והרי כל הנמשל ממש מלוכש בהמשל, אך
36 בפרטיות אין מכוונים עדיין המשלים. ויובן יותר ענין
37 דרך מעבר ממשפך ששופך ע"י משקה מחבית גדולה
38 לכלים קטנים שבלא המשפך הי' נשפך לארץ המשקה
39 כששופך מהחביות לכלים הקטנים, אבל ע"י המשפך
40 לא נשפך לארץ כ"א להכלים, והרי המשפך אינו גורם
41 שינוי בהמשקה ולא נקלט בתוכו כלום, כ"א שהוא
42 מצמצם שע"י ילך ההשפעה למקום הראוי. וכן הו"ע
43 מעבר. ומשל התלבשות יובן מאור הלבנה שהוא בעצם
44 אור חשוך וא"כ לזה נק' מאור הקטן דהרי נק' עכ"פ
45 בשם מאור אלא הוא ע"י שמקבלת אור השמש. ולפי"ז
46 אינו מובן למה נקרא בשם מאור קטן דהרי הוא אור
47 השמש. אלא הענין שהלבנה מקבלת אור השמש
48 ונקלט בתוכה והיא משנית האור ומולידה אור אחר
49 ומה שהיא מאירה הוא אור של עצמה ולא אור השמש.
50 ובאמת אפי' לכושים הי"ז כמו מעבר דכשאדם לובש
51 לבוש הרי האדם מרגיש שהוא לבוש בו אבל הלבוש
52 אינו מרגיש האדם המלוכש בו. ויובן עוד ענין בחי'
53 התלבשות מכח המוליד שמוליד בדומה לו, והרי בבטן
54 האם משתנה למהות אחר אלא שאח"כ הוא בדומה לו
55 והי"ז בהעלם גדול והרי היא מקבלת טיפת הדכר
56 ומשתנה ע"י שהיית ט"ח בבטן האם למהות אחר.

שערך כעדר הנעים (תנחה מוגה) (א)

1 **ובזה** יובן מה דאי' בכהאריז"ל דבאח"פ מאיר ו"ק
2 דיצירה ובשאר ארצות ו"ק דעשי' ומל' דעשי',
3 ולכאורה אינו מובן הלא באח"פ צ"ל ג"כ ע"י מעבר
4 עשי', כי א"א להגלות למטה בלתי העברת העשי' וכן
5 בשאר ארצות הרי עשי' מקבל מיצי' שז"ע סדר
6 השתלשלות, אלא הענין דבאח"פ הי"ז עובר רק דרך
7 מעבר העשי' ועיקר הגילוי הוא ו"ק דיצירה, אבל
8 בשאר ארצות הו"ק דיצירה מתלבשים בו"ק דעשי'
9 ועיקר הגילוי הוא ו"ק דעשי' ולכן נתייחס לעשי', והגם
10 שיש בזה כח היצי' ג"כ מ"מ לא יקרא ע"ש יצירה כמו
11 שלא יקרא אח"פ אצי' או בריאה הגם שראשית הגילוי
12 הוא מאצי'.
13 **ולהבין** ההפרש בין מעבר להתלבשות, הנה יש ע"ז
14 כמה משלים, ובפרטיות אין שוים זה לזה
15 ומ"מ צריכים לכל המשלים. ומשל הראשון כמו אור
16 גדול שאין יכולים להסתכל בו וע"י זכוכית בהירה
17 הנק' אספקלריא המאירה יכולים להביט בו, והי"ז
18 הזכוכית אינה מסתרת ומעלמת על האור שהרי עי"ז
19 יראה האור כמו שהוא אלא שבלי הזכוכית א"א
20 לראות, והי"ז כמו מעבר שע"י עובר האור. והתלבשות
21 הוא כמו ההבטה בשמש שמסתכל ע"י מסך עב, כי בלי
22 מסך א"א להביט בהשמש מחמת תוקף בהירותו וע"י
23 המסך יכול להביט, והי"ז מסך מבדיל לגמרי, כי אף
24 שע"י המסך הוא רואה אור השמש ממש ולא אור אחר,
25 מ"מ קודם המסך לא הי' יכול לראות בהשמש וא"כ
26 הי"ז הוראה שהוא בא"א, שהרי בל"ז לא הי' יכול כלל
27 להביט, אך זה המסך הוא כדי לראות בהשמש שקודם
28 המסך, אבל לאחר המסך הי"ז אור של תולדה כי הוא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

33 הם יושבים יחד ומדברים ודנים ביניהם, זה נראה
 34 מבחוץ כאילו כולם כאחד יחד באותה דרגה ללא
 35 התחלקות, אך באמת גם בזמן דיבורם יחד יש ביניהם
 36 התחלקות של מעלה ומטה, בזה גופא שהם עשרה
 37 אנשים שונים.
 38 ובאים עשר הספירות לאחר הצמצום בכחית התלכשות
 39 בכלים דעשר ספירות ראצילות בכחית התלכשות
 40 פנימי, שעל-ידיזה נעשים בכחית מציאות דבר,
 41 ובהעשר ספירות של עולם האצילות ניכר ביותר
 42 בכחית ההתחלקות דמעלה ומטה שבהם כו' שהחכמה
 43 היא ראשית הגילוי של האצילות, והמלכות היא סוף
 44 הגילוי של האצילות וכדומה. ולמרות שההתחלקות
 45 קיימת גם לפני הצמצום אלא ששם לא ניכר כל-כך
 46 עדיין, ובעולם האצילות הרי זה ניכר ביותר (ע"ן מה
 47 שנתבאר לעיל פרק ל"ב¹⁴).
 48 אמנם בחינת האור מקיף הבלי גבול, הסובב כל עלמין,
 49 הוא שאינו בא בכחית התלכשות בכלים, משום
 50 דבשרשו ומקורו באור אין סוף שלפני הצמצום הוא
 51 האור שבכחית אין סוף ובכחית בלי גבול, שזה בחינת
 52 הספירות אין קץ, והוא בכחית גילוי העצם שמעין
 53 העצם כו'. ולא לצורך ההשערה על העולמות, ולכן אין
 54 באור המקיף מעלה ומטה.
 55 דהנה נתבאר לעיל פרק ט"ז ופרק כ"ז דרשי האורות
 56 של הממלא - ההשערה על העולמות, הם גם כן
 57 מיוחדים בהעצם כלומר באור האין-סוף ממש -
 58 הספירות אין קץ, שזוהו ענין שמי המיוחד כי כו' - שם
 59 הוא ענין של גילוי, אך זה שם וגילוי המיוחדים בו
 60 ממש.
 61 והן מין הכנף כו'. - במצוות ציצית, יש את הטלית -
 62 הבגד עצמו, ויש את החוטים הנמשכים ממנה, וחכמים
 63 למדו¹⁵ בענין החוטים של הציצית שהם צריכים להיות
 64 מין כנף. כלומר למרות שהחוטין הם לא חלק מהבגד

1 מו.
 2 נושא הפרק: האור הפנימי לצורך העולמות והוא האור
 3 שבמידות המתעוררות על ידי הזולת, והאור שבמלכות.
 4 והנה כל זה הוא בכחית אור פנימי שכא בכחית
 5 התלכשות בכלים, - כל הדרגות השונות של מעלה
 6 ומטה בספירות ובעולמות שייכות רק באור החודר
 7 בפנימיות, שהוא אור הקו שבא באופן של התחלקות.
 8 דבשרשו ומקורו של האור הפנימי באור אין סוף שלפני
 9 הצמצום הוא מה ששיער אור אין סוף כרוך הוא להאיר
 10 בכחית מדה וגבול, כפי שלמדנו באריכות במאמרים
 11 הקודמים שזהו ההשערה של עשר הספירות הגנוזות,
 12 דעל כן אין הארתו כשזה בכל העולמות והספירות
 13 והיינו שיש בו מעלה ומטה בכחית ריבוי ומיעוט כו',
 14 - כיון שעניינו של אור זה הוא השערה על העולמות,
 15 וגדר העולמות הוא התחלקות של מעלה ומטה, על כן
 16 האור שמאיר וחודר בעולמות יש בו התחלקות של
 17 מעלה ומטה.
 18 וגם בהאור גופא יש בו מעלה ומטה - כלומר לא רק
 19 כאשר האור יורד לעולמות עצמם יש בו התחלקות של
 20 מעלה ומטה, אלא גם במקורו בהשערה שלפני הצמצום
 21 יש בו גופא התחלקות של מעלה ומטה והוא ענין העשר
 22 ספירות שבו שמחולקים המה במהותן ומדריגתן כו', -
 23 כלומר זה עצמו שיש באור התחלקות של ספירות
 24 (שהספירות במהותן הן שונות זו מזו כפי שלמדנו
 25 באריכות שהחכמה היא מהות אחרת מהבינה וכו' ולא
 26 רק בהבדל של ריבוי ומיעוט אור), יש התחלקות של
 27 מעלה ומטה. ואף שלמדנו שכל הספירות מאוחדות שם
 28 ונכללות שם כאחד, הרי יש בהם בהעלם התחלקות
 29 מעלה ומטה בזה גופא שיש באור זה התחלקות של
 30 עשר ספירות.
 31 וכמו דרוגמא כשיש עשרה דיינים שכל אחד מהם הוא
 32 בכחית ודרגה אחרת מבחינת השגתו וכו', הנה כאשר

דוקא כו'. דהנה הע"ס הגנוזות עם היותם להאיר בבחינת מדה וגבול ה"ה
 בבחינת א"ס שה"ה כלולים ומיוחדים באוא"ס עצומה כו' (וה"ה בבחינת
 א"ס הן מצד עצמן והן מצד ההתכללות בבחינת אוא"ס הבל"ג וכמשת"ל
 פכ"ז בענין הכנף מין כנף כו'). ובבחינת התגלות שלהם אחר הצמצום קודם
 שמתלבש" בכלים מאיר בהם בחינת הא"ס שבהע"ס הגנוזות כו', והיינו מה
 שרן בבחינת בלי מ"ה כו'. ובסוף המשכתן היינו בהתלבשותן בכלים מתגלה
 בחינת המדה והגבול והיינו מה שרן בבחינת חכמה ובינה וחז"ל כו'. ומ"מ
 מה שנעשים בבחינת מהות ומציאות דבר כפי מהות הכלים הוא ע"י הכלים
 דוקא, רק שזוהו מפני שהאורות עצמן הם בבחינת ע"ס כו'.
 15. ראה הנסמן בכיאר ענין זה בפרק כ"ז.

14. וזה לשינוי שם: וכמו"כ הוא באור הקו דשרשו מהע"ס הגנוזות
 באוא"ס ב"ה, שאין זה האור א"ס עצמו כ"א מה ששיער הא"ס בעצמו
 להאיר בבחינת מדה וגבול כו', וכמו שכלולים באוא"ס ה"ה בבחינת
 פשיטות לגמרי ובבחינת התערבות כו'. אך כמו שנמשכים ע"י הצמצום
 ספירות פרטיות כל ספי"ב פנ"ע, הגם שגם בזה הם בבחינת בלי מ"ה כו', מ"מ
 ה"ה בערך להתלבש בכלים שעל ידן נעשה בבחינת חכמה ובינה וחז"ל כו'.
 והיינו דבסוף המשכתן מתגלה בחינת ההגבלה שבשרשן ומקורן מה שרן
 בחינת ע"ס כו', להיות דכללות ענין הע"ס הגנוזות הוא ההשערה להאיר
 בבחינת מדה וגבול כו', ה"ז מתגלה בסוף ההמשכה בהתלבשות האורות
 בכלים כו' (וכנודע דבכל דבר עיקר ואמיתית ענינו מתגלה בסוף ההמשכה

27 הרבי נ"ע בסוגריים: (וחושב שם - כלומר, מונה שם
28 בזוהר כל העשר ספירות –"ומבין בכל מיני תבונות
29 וחסיד בכל מיני חסדים וגבור בכל מיני גבורות ויועץ
30 בכל מיני עצות וצדיק בכל מיני צדקות ומלך בכל מיני
31 מלכות"),
32 וממשיך שם: אלא קודם דברא עלמא אתקרי הוא בכל
33 אינון דרגין על שם בריין דהוו עתידין להבראות דאי לאו
34 בריין דעלמא אמאי אתקרי רחום כו', - (אלא קודם
35 שנברא העולם נקרא הוא בכל אותן דרגות על שם
36 הבריאה שעתידי לברוא, שאם לא נברא העולם למה
37 נקרא רחום כו'). כלומר זה שהבורא נקרא בשמות של
38 הספירות עוד לפני שנברא העולם, הוא בגלל שעתידי
39 לברוא את העולם, שהרי כל ענין הספירות הוא
40 התייחסות לנבראים, כמו רחום על הנבראים וכדומה,
41 ולכן מוכרחים לומר שאף שהספירות קיימות אצל
42 הבורא עוד לפני בריאת העולם, הרי זה רק בגלל שהוא
43 עתיד לברוא אותו. עד כאן מדברי הזוהר.
44 והיינו שכל העשר ספירות הן לצורך העולמות. – כלומר
45 מדברי הזוהר רואים במוחש שכל ענין הספירות הוא
46 לצורך העולמות, כי אם מדברים על הגילוי של הבורא
47 עצמו שלא לצורך האצלת העולמות, הרי הגילוי יכול
48 להיות בכל מיני אופנים שונים – ספירות אין קץ. וכל
49 מציאות עשר הספירות הוא רק בגלל שמדברים על
50 האור שלצורך העולמות, למרות שמדברים על ההשערה
51 על העולמות כפי שזוה עדיין לפני הצמצום.

1 (הטלית ממש), דהכנף הוא ממש חלק מהטלית ואילו
2 החוטין של הציצית אינן מהכנף ממש, מכל-מקום הרי
3 הם קשורים ומאוחדים בכנף והם מין כנף. כך בנמשל
4 - ביחס של אור הממלא ואור הסובב, שאופן הקשר
5 ביניהם בשורשו (ההשערה על העולמות ביחס לאור
6 אין-סוף עצמו שלפני הצמצום), שאף שאור הממלא
7 הוא כמגמה וענין בפני עצמו, הרי הוא נמשך מהסובב,
8 אך לא באופן של המשכיות של הארה ישירה, אלא
9 הארה הכלולה בה.
10 מכל-מקום – למרות שהוא מאוחד עם האין-סוף - הרי
11 האור הזה של עשר ספירות הגנוזות הוא מה ששיעור
12 אור אין-סוף להאיר את העולמות, וזהו שהאור יש בו
13 עשר ספירות משום דכללות האור הוא להאיר את
14 העולמות כו', ולולא העולמות אינם שייכים בחינות
15 האלו בלל כו', - כל המציאות של עשר הספירות היא
16 לצורך העולמות.
17 כלומר, יש שתי מגמות אצל הבורא כביכול, מה
18 שהבורא מגלה את עצמו, וכיון שהבורא הוא בלי גבול
19 האמיתי, הרי גם בגילוי שלו יש ספירות אין קץ ולא
20 דוקא עשר, אבל יש מגמה נוספת אצל הבורא והיא
21 המחשבה על העולמות, וכיון שהעולמות שרוצה בהם
22 הם בבחינת גבול, הרי המחשבה להאיר את העולמות
23 יש בה גם גדר של עשר כוחות.
24 וכמו שכתוב בזהר ברעיא מהימנא פרשת פנחס דף רנ"ו
25 עמוד ב' וזה לשונו: דאיהו אתקרי חכם בכל מיני
26 חכמות כו' (הוא נקרא חכם בכל סוגי החכמה), ומעיר

שבת פרשת ואתחנן תער"ב

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים תש"י

1 עשר ספירות – אורות המתלבשים בכלים. ויש בהם דוגמת כחות וחושים. פנימיות
2 התענוג העליון נמשך דוקא בראיה ושמיעה שהם רק התפשטות הארה
3 (ה) וְהַדְגֵּמָא מְזָה יוֹכֵן לְמַעְלָה בְּבַחֲיַת אָדָם הָעֲלִיּוֹן
4 עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, שְׁהֵם בְּחִיַּת
5 אוֹרוֹת וְכָלִים, דְּהִנֵּה אֵיתָא בְּפִתַח אֲלֵי"ח: "אֲנֵתְּ הוּא
6 דְּאֲפִיקַת עֶשֶׂר תְּקוּיָן וְקָרִינָן לְהוֹן עֶשֶׂר סְפִירָן כו"ט וְכַמְּה
7 גּוֹפִין תְּקִינַת לִוָן כו' וְהִיא נְבִיעוּ אֵיהּ פְּנִשְׁמָתָא

ז. אלוקות מצטמצם בספירות. ח. בתיקוני זהר בהקדמה המתחילה במילים פתח אליהו. ט. אתה הוא שהוצאת (לידי גילוי) עשר "תכשיטין" שקוראים להם עשר ספירות. י. והנביעה ההיא היא כנשמה לגוף.

14 אחדות פשוטה כו' שהן בחינת התפשטות הארה לכו.
 15 ומפל-מקום הנה בנה דוקא הרי יש גלוי אור עליון
 16 יותר, דהנה בחינת האור המתלבש בהפלים הוא רק
 17 בחינת חיצוניות האור, דפנימיות האור אינו מאיר
 18 בהפלים והוא מסתר ונעלם מהפלים, ורק בחינת
 19 חיצוניות האור הוא המתלבש בהפלים, וכל-שכן
 20 דפנימיות הענג שאינו מאיר בהפלים ובהבלים דאין
 21 חטם פה הנה בנה דוקא נמשך בחינת פנימיות תענוג
 22 העליון, ועם היות דעצמות החכמה הוא תענוג, הנה זה
 23 בחינת חכמה עלאה סתימאה דעתיקא^א, אבל בבחינת
 24 הפלים אינו מאיר בחינת עצמות התענוג, ובחינת און
 25 חטם פה כמו בבחינת ראיה ושמיצה שנהו התפשטות
 26 הארה, הנה בנה דוקא נמשך מבחינת פנימיות התענוג.

קונטרס חג השבועות, תש"י

1 בעין ושמיצה באון והלוי ברגל, וכן בשאר כל הכחות
 2 הנה כל לח פטי מתלבש באבר פטי, עד כי כל תרנג
 3 לחות הנפש הנה יש להם תרנג פלים פטים, הנה כמו
 4 כן הוא בהאורות דאצילות, הן מתלבשים בבחינת פלים
 5 דאצילות ויש שם דגמת בחינת החושים דראיה שמיצה
 6 ריח ודבור, והינו דכשם שבנפש האדם הרי יש לחות
 7 וחושים, הנה כמו כן הוא באצילות שיש לחות
 8 וחושים, דבכלים דעשור ספירות דאצילות מאיר מהות
 9 האור, ועם היות דכללות האור דאצילות הוא רק בחינת
 10 הארת הקו, מפל-מקום הרי מהות ההארה מאיר
 11 בהפלים, מה שאין כן בחינת ראיה ושמיצה שהן
 12 בחינת החושים הן בחינת הפלים לכו, וכמו שכתוב
 13 ב'עין חיים' בענין הפלים ד'אדם קדמון' שהן בחינת

יא. חכמה עילאה שאינה מושגת, של עתיק.

ספר השיחות - ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

22 ברכה - אמר אבי - שורה במקום שישנה עבודה
 23 בפועל.
 24 היה זה בשנת תרל"ט, כשהחלו ל"ע הסתות
 25 הפוגרומים ברוסיה.
 26 אבי - אדמו"ר מהר"ש - נסע אז מספר פעמים
 27 לפטרבורג, ובחוגי מלוכה שונים הבטיחו לו שיפסיקו
 28 את ההסתות.
 29 לאחר שפרץ בשנת תר"מ הפוגרום בקיוב-ניעזין,
 30 וכשחזר אבי מביקורו הקצר בחוץ לארץ, נסע מיד
 31 לפטרבורג, ובאמצעות הפרופסור יאזעף ברטנסון
 32 נתקבל אצל שר הפנים.
 33 אבי היה ממורמר מאוד מהרוח הפוגרומית
 34 ששררה אז, והעיר לשר על הבטחתו שהממשלה
 35 תפסיק את ההסתות, והבהיר לשר שהנהגה כזו כלפי
 36 היהודים תעורר רעש גדול בחוץ לארץ.
 37 השר ענה, שהוא יודע היטב כוחם הרב של
 38 היהודים הקפיטליסטים בחוץ לארץ, אבל יחד עם כך
 39 הוא יודע יחסם הרחוק של יהודי חוץ לארץ כלפי
 40 יהודי רוסיה וביחוד כלפי הרבנים.
 41 אבי מחה נמרצות על דברי השר, וציון שלפי
 42 הבנתו את דברי השר, אין השר מכיר את
 43 הפסיכולוגיה היהודית ואהבת האחים שלהם.
 44 אלי - אמר אבי - מגיעים מכתבים רבים מאותם

1 ישלח השי"ת ישועה לכלל ישראל, וישמח
 2 לבותינו השבורים בגאולה שלימה על ידי גואל צדק,
 3 כפי שמאחלים לעצמם כל בני ישראל בכל המדינות
 4 ומחכים בכליון עינים לביאת משיח צדקנו.
 5 הברכה של בני ישראל, היא גדולה מאוד על פי
 6 התורה, ובפרט הברכה של כלל ישראל היא בודאי
 7 ובודאי גדולה ויקרה מאוד אצל השי"ת.
 8 אך, ברכה כשלעצמה עדיין לא מספיקה. יחד עם
 9 הברכה צריכה להיות עבודה בפועל ממש.

* * *

10 באחד מטיולי הקיץ במריענבאד, בחודש מנחם
 11 אב תרס"ח, כשטיילתי עם אבי, מסרתי לו דו"ח
 12 מעבודת הכלל שהוטלה עלי לבצע בפטרבורג בקשר
 13 לגזירות שתיכנן סטולפיין²⁵ לגרש משפחות יהודיות
 14 מ-212 עיירות ויישובים.
 15 כשסיימתי מסירת הדו"ח אמרתי לאבי: כעת אני
 16 מבקש ברכה, שיתן השי"ת שהכל יתבצע לטובת
 17 שתיים עשרה אלף הנפשות הנתונות בסכנת איבוד
 18 בתיהם וקיומם.
 19 עונה לי אבי: אחרי עבודה מאומצת כזו שעשית
 20 ב"ה לטובתם על ידי בעלי ההשפעה הגדולה בחוגי
 21 המלוכה, זקוקים לברכה, וברכה יכולה לעזור.

42 כשאדם עושה מה שצריך לטובת הכלל, עוזרת
43 הברכה שתהיה הצלחה בעבודה.
44 כלל ישראל - אמר אבי, אדמו"ר מוהר"ש -
45 במדינתנו נמצא בעת צרה, חקוקים אנו לרחמים,
46 שירחם השי"ת עלינו וישלח לנו את ישועתו.
47 בעזרת השי"ת עשיתי את כל הניתן לעשות
48 לטובת הכלל, חרשתי וזרעתי, כעת צריכים לגשם,
49 כלומר לברכת השי"ת שיהיה מצמיח ישועות.
50 למעשה, הצליחה ברוך השם השתדלותו של אבי
51 אז בעניי הכלל והביאה תועלת מרובה שלתקופה
52 מסוימת שקטו הרוחות לגמרי.

* * *

53 זה מה שרציתי לספר, שידעו מה גדולה היא
54 הברכה. אך, יחד עם כך מן ההכרח לדעת שלברכה
55 חקוקים לעבודה בפועל ממש.
56 יש כאלה שיוצאים בברכה בלבד, בסברם
57 שמפאת מצבם בגשם או ברוח, הם מאותם האנשים
58 שאינם יכולים לעשות בפועל ממש.
59 אך, זו טעות גדולה. כל אחד יכול לעשות וצריך
60 לעשות.
61 אמונה ובטחון הם יסודות מסויימים מיסודי הדת.
62 באמונה ובטחון יעברו בני ישראל את הגלות המרה
63 ואנחנו נקבל פני משיח גואל צדק.
64 אמונה ובטחון הם מהמצות הגדולות ביותר, אך
65 כל זה הוא באשר לאדם עצמו. ואילו את הזולת
66 מוכרחים לעזור בפועל ממש.
67 כשלמישהו לא טוב באחד משלושת הדברים: בני
68 חיי ומזוני, עליו להאמין בה' שזה מגיע לו ויחד עם
69 כך צריך להיות לו בטחון בה' שיעזור לו. ככל שיש
70 לאדם יותר אמונה ובטחון המצוה גדולה יותר.
71 ברם, כל זה אמור כלפי האדם לעצמו, ואילו
72 כשהזולת בא ומספר על מצבו הקשה והמר באחד
73 משלושת הדברים בני, חיי ומזוני, מן ההכרח לעזור
74 לו בדבר ממשי, במה שרק יכולים לעזור לו, ולנחם
75 ולחזק את אמונתו ובטחונו.
76 אך, כשלא עושים שום טוב ממשית לזולת, ועונים
77 לו שיהיה לו בטחון בה', יש באי מתן העזרה לו
78 משום עבירה גדולה.
79 על כל אחד, העשיר ואף העני, להתאמץ לעזור
80 לזולת לא רק בברכה, אלא גם בדבר ממשי, שתהיה
81 לברכה על מה לחול.

1 קפיטליסטים יהודים בעלי ההשפעה בחוץ לארץ
2 השואלים כיצד עליהם להתיחס לידיעות העצובות
3 המגיעות מרוסיה אודות מצב היהודים שם, ומה
4 עליהם לעשות כדי להבטיח את חייהם ורכושם של
5 היהודים ברוסיה.
6 השר (בקול מרוגז מאוד): ומה עניתם?
7 אבי: נמנע אני עדיין מלענות להם, עד שאשמע
8 תשובת הממשלה על השתדלותי בענין.
9 השר: הרבי מליובאוויטש! האם אתם מאיימים
10 על ממשלת רוסיה ביהודים הקפיטליסטים שבחוץ
11 לארץ?
12 אבי: אין השר צריך לקבל את הדברים כאיום,
13 אלא עליו להתחשב בכך כבעובדה רצינית ביותר,
14 שגם קפיטליסטים רבים לא יהודיים יתמכו בכך, שכן
15 האנושות הכללית מוכרחה להגיב בחריפות כלפי
16 מעשים ברבריים כאלה.
17 השר: האם הרבי מליובאוויטש בשיתוף עם
18 הקפיטליסטים מחוץ לארץ יעוררו מהפכה ברוסיה?
19 אבי: לכך תביא במשך הזמן המלוכה הרוסית
20 בהנהגתה הביורקרטית המוזנחת.
21 מאותו ערב ישב אבי כאסיר בבית המלון
22 סעראפינסקי שבזאבאלקאנסקי פרוספקט, למשך
23 יומיים. כששחררוהו ביום השלישי, ביקר אצל השר
24 כדי לקבל תשובה על השתדלותו, וענו לו שבמשך
25 שבועיים יקבל תשובה.
26 כשחזר אז אבי מפטרבורג, נולדת אתה בי"ב
27 תמוז. לסעודת ברית מילה היה אבי במצב רוח
28 מרומם מאוד ואמר חסידות, סיפר סיפורים והרבה
29 בניגונים.
30 בסוף הסעודה, התעמק אבי במחשבות ושר את
31 ניגונו של רבנו הזקן בן ארבע הבבות. כל הנוכחים
32 נחרדו מקול הגעגועים המרירי בו שר אבי את הניגון.
33 בסיימו לנגן, נשאר יושב שקוע במחשבות, ופניו
34 היו רציניות ביותר.
35 עבר זמן מה, ואבי החל לספר:
36 כשהתחלתי לעסוק בעניי הכלל שאבי אדמו"ר
37 ה"צמח צדק" עסק בהם, בקשתי את ברכתו להצלחה
38 בעבודתי.
39 אבי ענה לי: ברכה היא כמו גשם. שדה הנחרשת
40 וזורעת הנה לאחר הגשם מתחיל לצמוח. כדי שהגשם
41 יפעל פעולתו הטובה צריכים בתחילה לחרוש ולזרוע.

אגרות קודש

[כ"י אייר תרפ"ז]

16	הצועקים אליך, ואל כבוד חבריך, האדונים הנכבדים	
17	לאמר: הצילוני נא מתגרת יד אחינו שונאינו מנדינו	
18	הקמים עלינו להכחיד שם ישראל ולעקור גאון יעקב, ותנו	1
19	לנו יד עזרה בעוד נשמתנו בנו.	2
20	שלשה דברים אמרתי בהרצאתי השלוחה על ידי	3
21	מעלת האדון ד"ר ראזין יחי' אל אסיפת הדזון[נט]	4
22	בפיהלאדעלפיא, 18 סע[פ]ט[מ]בר 1925 אודות הדרוש	5
23	ללימוד התורה, אודות העזרה בהפצת אומנות ומלאכת יד	6
24	בין אחב"י פה ואודות מוסדות הדת בהקולוניות.	7
25	שלשת הדברים הללו אושרו באותה אסיפה וכבר	8
26	התחילה העבודה בעניינים אלו במידה מסוימת.	9
27	תקותי שביקורו של אדוני במדינתנו יביא את זירוז	10
28	העבודות האלו והרחבתם ושמו יהיה חרוט בזכרון	11
29	מדינתנו לעולם.	12
30	בכבוד ובברכה.	13
31	חתי"ק.	14
	אג"ק מוהרי"צ נרן יד	15

אגרות קודש

ב"ה, ג' תמוז, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ וכי' מו"ה שאול ישכר שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מר"ח תמוז.

ובעת רצון יזכירוהו ואת זוגתו תחי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע להמצטרך להם, ויהי רצון שיבשר טוב בזה.

ובפרט שהרי נמצאים אנו בחדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, וגופא בתר
רישא אזיל.

בברכה לבשו"ט בטוב הנראה והנגלה.

במש"כ עוה"פ בדעת זח"ב (ק"ח, א-ב) - כ"כ שמדחשיב שם כ"פ שאדם הוא רביעי (לאחרי
הבער) והוא "סיומא דלהון" - של השור והבור והמבעה וההבער - מוכח דלא זהו מבעה. אלא דקאי
על המשנה שלאחרי המשנה הנ"ל ד' אבות כו'. - דרך אגב כהנ"ל אינו שייך לענין כותב ס' הזהר כאן
שהוא מדברי רע"מ.

פרק ה משנה ה

עֲשֶׂה נְסִים נַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. לֹא הִפְלִיחַ אִשָּׁה מִרִיחַ בֶּשֶׂר הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא הִסְרִיחַ בֶּשֶׂר הַמִּקְדָּשׁ מֵעוֹלָם, וְלֹא נִרְאָה זָכוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים, וְלֹא אָרַע קָרִי לְכַהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִיִּים, וְלֹא כָּבוּ הַנְּשָׁמִים אֶשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, וְלֹא נֶצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הָעֶשֶׂן, וְלֹא נִמְצָא פְּסוּל בְּעֶמֶר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים, עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רִוְחִים, וְלֹא הוֹיָק נֶחֱשׁ וְעֶקְרָב בִּירוּשָׁלַם, וְלֹא אָמַר אָדָם לְחַבְרֹו צַר לִי הַמָּקוֹם: שְׂאֵלִין בִּירוּשָׁלַם:

נקודות משיחות קודש

בביאור דברי המשנה המציינת שני בעלי חיים אלה דוקא, אף שלבטח גם שאר החיות לא הזיקו - יש לומר (על-פי פנימיות הענינים):

בספר ערכי-הכנויים⁴ כתוב שהנחש ארסו חם [כנרמז בלשון הכתוב⁵ - "הנחשים השרפים"] ואילו העקרב ארסו קר⁶.

בעבודת האדם הנחש והעקרב מייצגים שני אופנים של התנגדות לקדושה:

"נחש שרף" - היינו החמימות וההתלהבות בעיני העולם ותאוותיו. ואולם לכך יש תקנה - להפוך את ההתלהבות לקדושה, אהבת ה' כרשפי אש.

"עקרב ארסו קר" - ענינו קרירות בעבודת ה'. הנהגה זו גרועה אף יותר משל הנחש, כי הקרירות היא סימן להפך החיים.

על-פי זה יובן מה שנאמר בגמרא⁷ על אדם העומד בתפילת שמונה-עשרה, "נחש כרוך על עקבו לא יפסיק; עקרב כרוך על עקבו - יפסיק". כאשר יהודי עומד בתפילה ולפתע אוחות בו חמימות לעיני העולם, אין לו להפסיק את תפילתו שכן סוף-סוף עם החיות והחמימות שבו, יכול הוא להפוך את ההתלהבות לעיני קדושה.

אבל כאשר עומד הוא בתפילה ולפתע אוחות בו קרירות, הנה גם אם זו נאחות ב"עקבו" בלבד, כלומר שעדיין לא השפיעה על מוחו ולבו - עליו להפסיק את תפילתו. כי קרירות היא (כאמור) סימן להפך החיים ואם זהו מצבו אות הוא שכל סדר עבודתו אינו כדבעי ועליו לשנותו ולהתחיל סדר עבודה אחר; עבודה מתוך חיות והתלהבות הבאה כתוצאה מלימוד פנימיות התורה - אילנא דחיי.

זהו אפוא הנס שהיה בירושלים, "שלימות היראה"⁸ - לא היה בה נתינת-מקום לחמימות בעיני עולם וכל-שכן לא לקרירות.

(שיחות קודש תשל"ו - פרשת חוקת-בלק, לקוטי-שיחות כרך ב, עמ' 372)

הגמרא¹ מקשה - "פתח במקדש וסיים בירושלים". ומתרצת "איכא תרתי אחרנייתא במקדש". ואולם מכך שהמשנה בכל-זאת כוללת את שני הנסים שאירעו בירושלים בתוך רשימת עשרת הנסים ש"נעשו לאבותינו בבית-מקדש", מוכרחים לומר שגם שני אלה ("לא הזיק נחש ועקרב", "ולא אמר אדם לחבירו צר לי המקום") החלו בבית-המקדש ומשם התפשטו לכל ירושלים:

הסיבה לכך שנחש ועקרב לא הזיקו היתה - שתהיה מנוחת הנפש לאדם המקריב קרבן. מסיבה זו צריך היה הנס להתרחש בכל רחבי ירושלים, שכן שם שהה האדם בזמן הקרבת הקרבן ובעת אכילתו.

כעין זה גם בנס "שלא אמר אדם לחבירו צר לי המקום". מכיון שהקרבת הקרבן מחייבת לינה בירושלים, שהרי אי-אפשר ללון בעזרה², צריך היה להתרחש נס מיוחד - שכל מי שהקריבו את קורבנותיהם יוכלו ללון בלא דוחק בירושלים³.

ובכל זאת היה הבדל בפרטי שני הנסים האלה, בין בית-המקדש לירושלים:

בירושלים היה הנס ש"לא הזיק נחש ועקרב", אף כי יתכן שהיו שם "נחש ועקרב"; ואילו בבית-המקדש כלל לא היו "נחש ועקרב", שהלא קל-יחומר הוא ממה שנאמר במשנתנו "ולא נראה זכוב בבית המטבחים" - ומה אם מציאותו של זכוב פוגמת בקדושת בית-המקדש, מציאותם של נחש ועקרב על-אחת-כמה-וכמה!

גם בנס השני ש"לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים" - יתכן לומר שבפועל היה המקום צר לכולם, אך הדבר לא היה מורגש, (וזאת מסיבת היותם עסוקים בענינים רוחניים) ולכן בפועל איש "לא אמר" זאת. לעומת זה בבית-המקדש עצמו הנס היה גדול עוד יותר: המקום עצמו אכן היה מרווח - "עומדים צפופים ומשתחווים רוחים".

(תורת-מנחם - התוועדות' תשמ"ג, כרך ד, עמ' 1914)

(1 יומא כא, א. 2) שהרי קל וחומר היא מהדין ש"אין ישיבה בעזרה" (יומא כה, א). (3) ויש לומר, שנס זה נפעל כתוצאה מהנס שאירע בבית-המקדש, "עומדים צפופים ומשתחווים רוחים". (4) מערכת נחש. (5) חוקת כא, ו. (6) ראה ברכות נח, ב "אלמלא חמה של כסיל וכו'". (7) ברכות ל, ב. (8) בראשית רבה נו, י.

פרשת חוקת

יט * וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: זאת חקת התורה אשר-צוה יהוה לאמר דבר | אל-בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין-בה מום אשר לא-עלה עליה על: ונתתם אתה אל-אלעזר הכהן והוציא אתה אל-מחויץ למחנה ושחט אתה לפניו: ולקח אלעזר מדמה באצבעו והזה אל-נכח פני אהל-מועד מדמה שבע פעמים: והשרף את-הפרה לעיניו את-ערה ואת-בשרה ואת-דמה על-פרשה ושרף: ולקח הכהן עץ ארוז ואזוב ושני תולעת והשליך אל-תוך שרפת הפרה: (כ) וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל-המחנה וטמא הכהן עד-הערב: והשרף אתה וכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עד-הערב: ואסף | איש טהור את אפר הפרה והניח מחויץ למחנה במקום טהור והייתה לעדת בני-ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא: (ישראל) וכבס האסף את-אפר הפרה את-בגדיו וטמא עד-הערב והייתה לבני ישראל ולגור הגר בתוכם לחקת עולם: הנגע במת לכל-נפש אדם וטמא שבעת ימים: הוא יתחטא-בו ביום השלישי וביום השביעי וטהר ואם-לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר: כל-הנגע במת בנפש האדם אשר-ימות ולא יתחטא את-משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא-זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו: זאת התורה אדם פיימות באהל כל-הנפא אל-האהל וכל-אשר באהל וטמא שבעת ימים: וכל פלי פתוח אשר

אין-צמיד פתיל עליו טמא הוא: וכל אשר-יגע על-פני השדה בחלל-הרב או במת או-בעצם אדם או בקבר וטמא שבעת ימים: ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל-כלי:

- נקודות משיחות קודש - (לקוטי שיחות לג עמ' 129)

ויקחו אליך (יט, כ)

בפרות שנעשו בכל הדורות נקדשו הפהנים מאפר פרתו של משה. ויש לבאר, דהנה משה, שהיה בטל בתכלית לה, עבד נאמן - מסמל מסירת נפש (האדם מוכן למסר את כל מציאיותו לה). לכן טהרת טמאת מת היא בכח אפר פרתו, כי טמאה זו מורה על פרוי מהקב"ה, שהרי הדבקות באלקים חיים מונעת מיתה וטמאתה; וכדי לבטל פרוי זה, יש לעורר את הכח של מסירת נפש לה.

שני | ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על-האהל ועל-כל-הכלים ועל-הנפשות אשר היו-שם ועל-הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: והזה הטהר על-הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב: ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את-מקדש יהוה טמא מי נדה לא-זרק עליו טמא הוא: והייתה להם לחקת עולם ומוה מיי-הנדה וכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד-הערב: וכל אשר-יוגע-בו הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עד-הערב: פ כ * ויבאו בני-ישראל כל-העדה מדבר-צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם: ולא-היה מים לעדה ויקהלו על-משה ועל-אהרן: וירב העם עם-משה ויאמרו לאמר ולו גוענו בגוע אחינו לפני יהוה: ולמה הבאתם את-קהל יהוה אל-המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו: ולמה העליתנו ממצרים להביא

כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצַּאתְנוּ: ^ט וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ
 מִצְרִימָה וּנְשַׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיִּרְעוּ לָנוּ
 מִצְרַיִם וּלְאֲבֹתֵינוּ: ^ט וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁמַע
 קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אַנְחָנוּ
 בְּקֶדֶשׁ עֵיר קִצְהַ גְבוּלָךְ: ^י נַעֲבְרָה־נָא בְּאֶרֶץ
 לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֵה וּבְכָרִם וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֶרֶץ
 דִּרְךְ הַמִּלְחָמָה גִּלְדָּה לֹא נִטָּה יָמִין וּשְׂמֹאל עַד
 אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלָּךְ: ^{יא} וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ אָדָם לֹא
 תַעֲבֹר בִּי פֶן־בְּחָרַב אֵיצֵא לְקִרְאָתְךָ: ^{יב} וַיֹּאמְרוּ
 אֱלֹהֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִסְלָה נַעֲלָה וְאִם־מִימִיךָ
 נִשְׁתָּה אֲנִי וּמְקִנֵי וּנְתִיתִי מִכָּרֶם רַק אִין־דְּבַר
 בְּרַגְלֵי אַעֲבֹרָה: ^{יג} וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיִּצַּא אָדָם
 לְקִרְאָתוֹ בַּעַם כְּבֹד וּבִיד חֻזְקָה: ^{יד} וַיִּמָּאֵן אָדָם
 נִתַּן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיִּט אֶת־יִשְׂרָאֵל
 מֵעֲלוֹ: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 468)

וישלח משה מלאכים (כ, יד)

ה'משה' שבכל אחד מישראל שולח מלאכים מ'קדש'
 שבכל אחד מישראל, אל מלך, אלה שהקב"ה מסר להם את
 ההנהגה בזמן הגלות - אדום, פה אמר אחיד ישראל - אף
 שגוף יהודי נדמה בחמריותו לגוף לא-יהודי, 'יאחים' הם,
 כי שניהם זקוקים לאכילה ושתייה וכדומה, הנה דרך המלך
 - מלכו של עולם, דרך ה', גלף - בכל הקשור לדתנו, למוד
 התורה קיום המצוות ומנהגי ישראל.

חמישי ^כ ויסעו מקדש ויבאו בני־ישראל כל־
 העדה ה'ר ה'הר: ^כ ויאמר יהוה אל־משה
 ואל־אהרן ב'הר ה'הר על־גבול ארץ־אדום
 לאמר: ^ב יאסף אהרן אל־עמיו פי לא יבא
 אל־הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר־
 מריתם את־פי למי מריבה: ^ג קח את־אהרן
 ואת־אלעזר בנו והעל אתם ה'ר ה'הר:
^ד והפשט את־אהרן את־בגדיו והלבשתם את־
 אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם: ^ה ויעש משה
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הָהָר הָהָר לְעֵינֵי

אֲתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַרְע הַזֶּה לֹא | מָקוֹם זָרַע
 וְתֹאנָה וְגִפְן וְרִמּוֹן וַיִּמִּים אֵין לְשִׁתּוֹת: ^ו וַיִּבְאֵ
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקֹּהֵל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּרְא כְבוֹד־יְהוָה אֲלֵיהֶם: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ חקת תשמ"ה)

לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון (כ, ה)

יש לשאל, בשלמא חטה ושעורה פלולים ב"זרע", אכל
 מדוע לא הזכירו זית שמן ודבש (דבש תמרים). ויש לומר,
 ששענתם היתה שהבטחו להם פרות חדשים שלא היו
 במצרים, ובפעל הביאום למקום שאין שם פרות הללו. ואלו
 שמן ודבש היו להם גם במדבר: שמן - הרי הדליקו גרות
 המנורה. דבש - כשבאו לאילים מצאו שם שבעים תמרים.

שלישי: ^ז וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^ח קח את־
 המטה והקהל את־העדה אתה ואהרן אחיד
 ודברתם אל־הסלע לעיניהם ונתן מימיו
 והוצאת להם מים מן־הסלע והשקית את־
 העדה ואת־בעירם: ^ט ויקח משה את־המטה
 מלפני יהוה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ: ^י ויקהלו משה ואהרן
 את־הקהל אל־פְּנֵי הַסֶּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׂמֹעִי־נָא
 הַמּוֹרִים הַמִּן־הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מַיִם:
^{יא} וירם משה את־ידו ויך את־הסלע במטהו
 פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה
 ובעירם: ^{יב} ויאמר יהוה אל־משה ואל־אהרן
 יען לא־האמתם בי להקדישני לעיני בני
 ישראל לכן לא תביאו את־הקהל הזה אל־
 הארץ אשר־נתתי להם: ^{יג} המה מי מריבה
 אשר־רכו בני־ישראל את־יהוה ויקדש בם: ^ד

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט א עמ' 398)

והשקית את העדה ואת בעירם (כ, ח)

"מבאן שחס הקב"ה על ממונם של ישראל" (רש"י).
 בטעם הדבר אומר הבעל־שם־טוב (כתר שם טוב סימן ריח),
 שנקסיו של אדם הם חלק מעבודתו, ויש בהם נצוצות של
 קדושה השיכים לשרש נשמתו.

רביעי ^{יד} וישלח משה מלאכים אל־מלך
 אדום פה אמר אחיד ישראל אתה ידעת את

ששי ויִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאַבְתָּח: * וַיִּסְעוּ
מְאֹבֶת וַיַּחֲנוּ בְּעֵינֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל-
פְּנֵי מִזְבֵּחַ מִזְבַּח הַשָּׁמַיִם: * מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ
בְּנַחַל זָרַד: * מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אַרְנוֹן
אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַיַּצָּא מִגְּבֹל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנוֹן גְּבֹל
מִזְבֵּחַ בֵּין מִזְבֵּחַ וּבֵין הָאֱמֹרִי: * עַל-פִּי יֹאמֹר
בְּסֵפֶר מִלְחָמָה יְהוָה אֶת-יְהוָה בְּסוּפָהּ וְאֶת-
הַנְּחָלִים אַרְנוֹן: * וְאֲשֶׁר הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה
לְשֶׁבֶת עַר וְנִשְׁעַן לְגְבֹל מִזְבֵּחַ: * וּמִשָּׁם בָּאָה
הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אֲסַף
אֶת-הָעָם וְאֶתְנָה לָּהֶם מַיִם: * הֲאִזְ יִשְׁיֹר
יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי בְּאֵר עֵנוּלָה:
* בְּאֵר חֲפְרוּהָ שְׂרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָק
בְּמִשְׁעָנָתָם וּמִמִּדְבַּר מַתָּנָה: * וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל
וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמֹת: * וּמִבְּמֹת הַגִּיאֵי אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה
מִזְבֵּחַ רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל-פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן: * פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 75)

והנה כל הנשוד וראה אותו וחי (כא, ח)

"בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את
לפס . . . היו מתרפאים" (רש"י). ומשעבדין את לפס - היינו
כל הלב, כולל הנצח הרע, ואתהפכא זו בנפש, הפיכת הנצח
הרע לטוב, פעלה אתהפכא גם בעולם: הנחש עצמו, שהמית
עם רב, הביא רפואה וחיים.

שביעי * וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מְלָאכִים אֶל-סִיחֹן מֶלֶךְ-
הָאֱמֹרִי לֵאמֹר: * אֲעַבְרָה בְּאַרְצְךָ לֹא נִפְחָה
בְּשָׂדֵה וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתָּה מִי כֹאֵר בְּדַרְךָ הַמֶּלֶךְ
גִּלְגָד עַד אֲשֶׁר-נִעְבֶּר גְּבֻלְךָ: * וְלֹא-נִתַּן סִיחֹן
אֶת-יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגְבֹלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת-כָּל-
עַמּוֹ וַיַּצֵּא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֵא יְהִצֵּה
וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל: * וַיִּבְּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי-חֶרֶב
וַיִּירֹשׁ אֶת-אַרְצוֹ מֵאַרְנוֹן עַד-יַבֵּק עַד-בְּנֵי עַמּוֹן
כִּי עָזוּ גְבֹל בְּנֵי עַמּוֹן: * כֹּה וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת
כָּל-הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל-עָרֵי
הָאֱמֹרִי בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל-בְּנֵי-יָהּ: * כִּי חֻשְׁבוֹן עִיר

כָּל-הָעֵדָה: * וַיִּפְשְׁטוּ מֹשֶׁה אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-בְּגָדָיו
וַיִּלְבַּשׁ אֹתָם אֶת-אַלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמַת אֶהֱרֹן שָׁם
בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרַד מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר מִן-הָהָר:
* וַיֵּרְאוּ כָּל-הָעֵדָה כִּי גָּע אֶהֱרֹן וַיִּכְּפוּ אֶת-
אֶהֱרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל: * ס
כא * וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ-עַדְרָל יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי
בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל
וַיִּשָּׁב * מִמֶּנּוּ שָׁבִי: * וַיֵּרַד יִשְׂרָאֵל נָדַר לַיהוָה
וַיֹּאמֶר אִם-נָתַן תִּתֵּן אֶת-הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי
וְהִחַרְמֹתִי אֶת-עָרֵיהֶם: * וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל
יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת-הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֵם אֹתָהֶם וְאֶת-
עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שְׁם-הַמְּקוֹם חֶרְמָה: * פ - וַיִּסְעוּ
מֵהָר הָהוּא דֶּרֶךְ יַם-סוּף לְסַבֵּב אֶת-אַרְצֵי אֲדוּם
וַתִּקְצַר נַפְשֵׁי-הָעָם בְּדַרְךָ: * ה וַיִּדְבַּר הָעָם
בְּאֵלֵהֶם וּבְמֹשֶׁה לְמַה הֵעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת
בְּמִדְבַּר כִּי אִין לָחֶם וְאִין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה
בְּלַחֵם הַקָּלָקָל: * וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים
הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת-הָעָם וַיָּמַת עַם-רַב
מִיִּשְׂרָאֵל: * וַיָּבֵא הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ
כִּי-דִבַּרְנוּ בַיהוָה וְכֹךְ הַתְּפַלֵּל אֶל-יְהוָה וַיִּסַּר
מֵעַלְנוּ אֶת-הַנֶּחֱשׁ וַיִּתְּפַלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם:
* וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים
אֹתוֹ עַל-גִּם וְהָיָה כָּל-הַנֶּשֶׁוֹד וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי:
* וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נַחֲשׁ נִחְשֵׁת וַיִּשְׁמְחוּ עַל-הֵנָם וְהָיָה
אִם-נִשְׁוֹד הַנֶּחֱשׁ אֶת-אִישׁ וְהַבֵּיט אֶל-נַחֲשׁ
הַנֶּחֱשֵׁת וְחָי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות מוצש"ק חקת תשל"ח)

דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים (כא, א)

"דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב, שֶׁהִלְכוּ בָּהּ הַמִּצְרַיִם" (רש"י). הגע בעצמך:
הַמִּצְרַיִם, שֶׁהוֹצִיאָו דְּבַת הָאֶרֶץ רְעָה וְהִבִּיאוּ אֶסוֹן עַל הָעָם,
הֵם גַּם אֵלוֹ שֶׁסָּלְלוּ אֶת הַדֶּרֶךְ לְכָל הָעָם! וְנִשׁ לֹמַר,
שֶׁהַמִּצְרַיִם זָכוּ לְכֹךְ בְּגִלְל פְּעֻלָּה טוֹבָה אַחַת - הַלִּיכָה לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְחוֹת ה' וְקִיּוּם הַצְּדוּקָה לְתוֹר אֶת הָאֶרֶץ. לֹמַר לְךָ,
שֶׁאִפְלוּ פְעֻלָּה טוֹבָה אַחַת גּוֹרְמַת עֲלוּי בְּאֶרֶץ הַגִּשְׁמִית
וְהַפִּיכָתָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּשֶׁ לומר, שְׁהֵם שֶׁעָרְוּ שְׁשִׁלְיָחוֹת זוֹ נִתְּנָה לָהֶם בְּאֶפְסָן שְׁעֲלִיָּהֶם לְהִבִּין שֶׁהַכּוֹנֵה אֵינָהּ רַק לְרַגַל, וְלָכֵן עָלִיָּהֶם לְמִלֵּא אוֹתָהּ יַחַד עִם פְּנִיָּתָהּ הַפְּנִימִית, בְּבַחֲנֵינָת תָּן לְחֻכְמָם וְיַחֲפֹס עוֹד (וַיֹּשֶׁ לומר, שֶׁלְאַחַר הַכְּשָׁלוֹן שֶׁל הַמְּרַגְלִים הִרְאֵשׁוּנֵיִם, הַתְּקִיִּם בָּהֶם מֵעִין "אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבָרֵי תוֹרָה עַד שֶׁנִּכְשַׁל בָּהֶם").

מפְטִיר † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־תִּירָא אֶתֹּו כִּי בִידֶךָ נָתַתִּי אֹתֹו וְאֶת־כָּל־עֲמֹו וְאֶת־אֶרְצֹו וְעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבּוֹן: † וַיִּכּוּ אֹתֹו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עֲמֹו עַד־בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֶרְצֹו: † וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יַרְחוֹ:

ססס

פ"ו פסוקים, למודב"א סימן.

חצי קדיש

וַתִּגְדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. אִמּוֹן בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. אִמּוֹן בְּחִיבּוֹן וּבְיוֹמִיבּוֹן וּבְחִיבּוֹ דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵלְא וּבְזִמּוֹן קְרִיב וְאִמְרוּ אִמּוֹן: אִמּוֹן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ: יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָה דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. אִמּוֹן לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא, דְאִמְרוּן בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אִמּוֹן: אִמּוֹן

סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הִרְאֵשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אֶרְצֹו מִיַּד עַד־אֶרְצוֹ: † עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמְּשָׁלִים בְּאוֹ חֻשְׁבּוֹן תִּבְנֶה וְתִבְנוֹן עִיר סִיחֹן: † כִּי־יֵאשׁוּ וַיֵּצֵא מִחֻשְׁבּוֹן לְהִבָּהּ מִקְרִיַת סִיחֹן אֲכַלְהָ עַר מוֹאָב בְּעַלְי בְּמֹות אֶרְצוֹ: † אִוִּי־לָךְ מוֹאָב אֲבָדְתָּ עִם־כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנָיו פְּלִיטִם וּבְנֵיתוֹ בְּשָׁבִית לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי סִיחֹן: † וַיִּנְרַם אֲבָד חֻשְׁבּוֹן עַד־דֵּיבֶן וַנְּשִׁים עַד־נִפְחָ אֲשֶׁר עַד־מִידְבָּא: † וַיִּשְׁבַּל יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי: † וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגַל אֶת־יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם: † וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לְקַרְאֲתָם הוּא וְכָל־עֲמֹו לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי: † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־תִּירָא אֹתֹו כִּי בִידֶךָ נָתַתִּי אֹתֹו וְאֶת־כָּל־עֲמֹו וְאֶת־אֶרְצֹו וְעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבּוֹן: † וַיִּכּוּ אֹתֹו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עֲמֹו עַד־בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֶרְצֹו: † וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יַרְחוֹ: † ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לא עמ' 127)

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגַל אֶת יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל (כא, לב) לְכַאוּרָה, הָרִי שֶׁלְחֹו אוֹתָם לְרַגַל אֶת יַעֲזָר, וּמִדּוּעַ לְכַדוּהָ.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַץ־חַיִּים הוּא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכְיָה דְרַכְיֵנַעַם, וְכָל־נִתְיַבְתִּיָּהּ שְׁלוֹם. אֲרֵךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְלָלָהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבַיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצַדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

א ויפתח הגלעדי ה'ה גבור חיל והוא בן־אשה זונה שיחדה אליו לפילגש לבד היה ברור לכל ויולד גלעד את־יפתח: ב אחרי זה ותלד אשת־גלעד הנשואה אליו בחופה וקדושו לו בנים ויגדלו בני־האשה ויגרשו את־יפתח ויאמרו לו לא־תנחל בבית־אבינו כי בן־אשה אחרת פילגש אתה:

א) ויפתח הגלעדי, מקום מגוריו היה בארץ הגלעד. (וגם שם אביו היה "גלעד"). והוא בן אשה זונה ויולד גלעד את יפתח, יפתח נולד מפילגשו של גלעד, כי בזמן שהוא עוד לא התרו השבטים להתחתן זה בזה, ועל פן מי שלקח אשה משבט אחר היה נושאה לפילגש, כלומר, בלא כהנה, ובני האשה של גלעד חשבו שגם אין לבן הפילגש זכות ברישת אביהם, וזהו שאמרו לו "לא תנחל בבית אבינו כי בן אשה אחרת אתה", כלומר, משבט אחר.

הפטרה לפרשת חוקת לשנים מקרא ואחד תרגום ולקריאה בציבור

בשופטים פרק יא

יֵא א ויפתח הגלעדי ה'ה גבור חיל והוא בן־אשה זונה ויולד גלעד את־יפתח: ב ותלד אשת־גלעד לו בנים ויגדלו בני־האשה ויגרשו את־יפתח ויאמרו לו לא־תנחל בבית־אבינו כי בן־אשה אחרת אתה: ג ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ איש ששמו טוב ויתלקמו אל־יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו בכל אשר יצא הוא: ד ויהי מימים אחר שנתגרש יפתח וילחמו בני־עמון עם־ישראל: ה ויהי כאשר נלחמו בני־עמון עם־ישראל וילכו זקני גלעד לקחת את־יפתח לחשיבו אל גלעד מארץ טוב: ו ויאמרו ליפתח לכה והיית לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: ז ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני ענתם לאחי לגרש אותי מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה ולא מקדם, רק כאשר צר לכם: ח ויאמרו זקני גלעד אל־יפתח לכן אמת פדדך עתה שכנו אליך לא לתראות הנקעה

אבל הם טעו בזה, ולכן אמר להם יפתח "הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי", כלומר, עשיתם עמדי שלא פדיו, כי בן הפילגש יורש. ג) בארץ טוב, כך היה שם המקום. פרוש אחר, ארון הארץ הריא היה שמו "טוב", כמו "אם וגלעד טוב" (רות ג:ג). ו) לקצין, לשר.

ג ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ איש ששמו טוב ויתלקמו אל־יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו בכל אשר יצא הוא: ד ויהי מימים אחר שנתגרש יפתח וילחמו בני־עמון עם־ישראל: ה ויהי כאשר נלחמו בני־עמון עם־ישראל וילכו זקני גלעד לקחת את־יפתח לחשיבו אל גלעד מארץ טוב: ו ויאמרו ליפתח לכה והיית לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: ז ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני ענתם לאחי לגרש אותי מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה ולא מקדם, רק כאשר צר לכם: ח ויאמרו זקני גלעד אל־יפתח לכן אמת פדדך עתה שכנו אליך לא לתראות הנקעה

מארץ טוב: ו ויאמרו ליפתח לכה והיית לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: ז ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם: ח ויאמרו זקני גלעד אל־יפתח לכן עתה שכנו אליך

עטרת מרים

שי למורא

וחכה ומירה, כי אם מפני הדחק, והלכת עִמּוֹנוּ וְנִלְחַמְתָּ בְּבָנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ לְנֹוֹ לְרֹאשׁ לְכָל יֹשְׁבֵי גִלְעָד: מ וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אֲסִי־מְשֻׁבִים אַתֶּם אוֹתִי אִם יִסָּבֵם הַדָּבָר וְאֵלֶּךְ לְהִלָּחֵם בְּבָנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אִו אֲנֹכִי מַעֲצְמֵי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ מַצֵּד

הדיו, לכן הפז אני שתשימו אותי תיכף לראש: וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח יְהוָה יְהוּה שְׁמַע וְיִהְיֶה הוּא לְעַד בִּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כַדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה לְחַמְשַׁל אוֹתְךָ מִד: יא וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיֵּשִׁימוּ הָעַם אוֹתוֹ מִד עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקַצִּין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו דְּבַר תְּפִלָּתוֹ וַתִּחַנְּנֵוּ לְפָנָי יְהוָה בַּמַּצְפָּה: יב וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי עֹד וְלָךְ עָלַי כִּי בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי מֵהוּ הִיא סַבַּת הַמִּלְחָמָה, וְהָיָה אַתָּה רֹצֵחַ מַמְצֵו: יג וַיֹּאמְרוּ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאָכָיו יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי בְּעֹלוֹתוֹ מִמַּצְרַיִם מֵאַרְגָּוֹן וְעַד־הַיַּבֵּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הִשִּׁיבָה אֶתְהוֹן אֵלַי בְּשָׁלוֹם מִכֹּל מַרְיָבָה וּמִלְחָמָה: יד וַיֹּסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן: טו וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצְךָ מִזֶּאֱבִי וְאֶת־אַרְצְךָ בְּנֵי עַמּוֹן: טז כִּי בְּעֹלוֹתָם מִמַּצְרַיִם בְּיָמַי שָׁלַח יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה עִדָּה שְׁלָקְחָה יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה עוֹד אַרְצָם: טז כִּי בְּעֹלוֹתָם מִמַּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־יַם־סוּף בְּדִרְמֵתָה שֶׁל אֶרֶץ אֲדוֹם וַיָּבֵא קְדָשָׁה: יז וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ אֲדוֹם לֵאמֹר אַעֲבְרָה־נָא בְּאַרְצְךָ לְבוֹא אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מִזְרַח־שְׁמֶשׁ בְּמִדְבָּרָה שֶׁל אֲדוֹם וְהָיָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁלַח וְלֹא אָבָה וְלֹא רָצָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשׁ: יח וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר יַם סוּף וַיָּסֵב אֶת־אַרְצְךָ

וְהִלַּכְתָּ עִמּוֹנוּ וְנִלְחַמְתָּ בְּבָנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ לְנֹוֹ לְרֹאשׁ לְכָל יֹשְׁבֵי גִלְעָד: מ וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אֲסִי־מְשֻׁבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בְּבָנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אִו אֲנֹכִי מַעֲצְמֵי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ מַצֵּד

יא) אֶת כָּל דְּבָרָיו, אֶת הַתְּנָאִי שֶׁבִּינֵיהֶם. טו) אֶת אֶרֶץ מִזְרַח, לְפִי שֶׁהָיָה מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן מִכְּקֵשׁ "מֵאַרְגָּוֹן וְעַד הַיַּבֵּק", לְפִיכָךְ הִשִּׁיב לוֹ שְׂאוֹתָהּ הָאֶרֶץ הַזֹּאת שֶׁל מִזְרַח בְּעֵבֶר הַרְחֹוק, וְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי לָקַחָה מִמִּזְרַח, וְיִשְׂרָאֵל לָקַחָה מִסִּיחוֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי. וְנִמְצָא שֶׁלֹּא לָקַחוּ יִשְׂרָאֵל לֹא מִמִּזְרַח וְלֹא מִעַמּוֹן. יז) וְלֹא אָבָה, וְלֹא רָצָה לְתַת לָהֶם לְעֵבֶר פְּאַרְצוֹ. יח) וַיִּחַנְּנֵוּ, כְּמוֹ "וַיִּחַנְּנוּ". וְהַגִּז' נִוסַפֶּת כְּמִנְהַג הַלְשׁוֹן בְּכַתּוּב מִקִּוּמוֹת. יט) עַד מִקִּוּמוֹ, עַד אֶרֶץ

מְשֻׁבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בְּבָנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אִו אֲנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ: י וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח יְהוָה יְהוּה שְׁמַע בִּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כַדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה: יא וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיֵּשִׁימוּ הָעַם עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקַצִּין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לְפָנָי יְהוָה בַּמַּצְפָּה: יב וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי עֹד וְלָךְ עָלַי כִּי בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי מֵהוּ הִיא סַבַּת הַמִּלְחָמָה, וְהָיָה אַתָּה רֹצֵחַ מַמְצֵו: יג וַיֹּאמְרוּ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאָכָיו יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי בְּעֹלוֹתוֹ מִמַּצְרַיִם מֵאַרְגָּוֹן וְעַד־הַיַּבֵּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הִשִּׁיבָה אֶתְהוֹן אֵלַי בְּשָׁלוֹם מִכֹּל מַרְיָבָה וּמִלְחָמָה: יד וַיֹּסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן: טו וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצְךָ מִזֶּאֱבִי וְאֶת־אַרְצְךָ בְּנֵי עַמּוֹן: טז כִּי בְּעֹלוֹתָם מִמַּצְרַיִם בְּיָמַי שָׁלַח יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה עִדָּה שְׁלָקְחָה יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה עוֹד אַרְצָם: טז כִּי בְּעֹלוֹתָם מִמַּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־יַם־סוּף בְּדִרְמֵתָה שֶׁל אֶרֶץ אֲדוֹם וַיָּבֵא קְדָשָׁה: יז וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ אֲדוֹם לֵאמֹר אַעֲבְרָה־נָא בְּאַרְצְךָ לְבוֹא אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מִזְרַח־שְׁמֶשׁ בְּמִדְבָּרָה שֶׁל אֲדוֹם וְהָיָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁלַח וְלֹא אָבָה וְלֹא רָצָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשׁ: יח וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר יַם סוּף וַיָּסֵב אֶת־אַרְצְךָ

אֲדוֹם וְאֶת־אַרְצְךָ מִזְרַח וַיָּבֵא מִמִּזְרַח־שְׁמֶשׁ בְּמִדְבָּרָה לְאֶרֶץ מִזְרַח בְּעֵבֶר אֶרֶץ אֲדוֹם הִיא הַתְּחִלָּה גְּבוּל מִזְרַח וְלֹא־בָאוּ בְּגְבוּל מִזְרַח כִּי חָטָא בְּעֵבֶר מִהַ כִּי אֶרֶץ גְּבוּל מִזְרַח: יט וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֲמֹרִי לֵאמֹר לֹא יִשְׂרָאֵל נִעֲבְרָה־נָא בְּאַרְצְךָ

שי למורא

עטרת מרים

בַּנְעַן אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' (כג) הוֹרִישׁ, לְשׁוֹן גְּרוּשִׁי. תִּירָשֶׁנּוּ, לְשׁוֹן יְרֻשָׁה. יוֹרִישֶׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ, כִּלְשׁוֹן לַעַג אָמַר לוֹ. נִירָשׁ, לְשׁוֹן יְרֻשָׁה. (כה) הַרְוֹב, וְכִי עֲשֶׂה הוּא מְרִיבָה. (כו) בָּעֵת הַהִיא, בְּמִשְׁךָ כֹּל הַזְּמַן הַזֶּה. (כז) רוּחַ ה', רוּחַ גְּבוּרָה מֵאֵת ה'. עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן, עָבַר אֶל אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן. (לא) וַתִּהְיֶה לְה', אִם אֵינוֹ רָאוּי לְעוֹלָה, וַתִּהְיֶה קֹדֶשׁ לְה'. שִׁיחָה תְּמִיד בְּקֹדֶשׁהּ. וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה, וְאִם יִהְיֶה רָאוּי לְעוֹלָה, יַעֲלֶהוּ לְקָרְבַּן עוֹלָה.

עַד־מְקוֹמִי אֶרֶץ בְּנֵעוּ, מְקוֹם אֲשֶׁר נָתַן לִי ה': כִּי וְלֹא־הָאֲמִיִּן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עָבַר בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בִּיהִצָּה וַיִּלְחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל: כֹּא וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־אֶרֶץ הָאֲמֹרִי יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַהִיא: כִּב וַיִּירֹשׁוּ

בְּאֶרְצֶךָ עַד־מְקוֹמִי: כִּי וְלֹא־הָאֲמִיִּן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עָבַר בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בִּיהִצָּה וַיִּלְחֶם עִם־

אֶת כָּל־גְּבוּל הָאֲמֹרִי מֵאֲרֵנוֹן וְעַד־תִּיבֶקֶ וּמִן־הַמְּדִבְרָה וְעַד־הַיַּרְדֵּן שָׁשׁם הָיוּ רַק מְדִבְרוֹת: כִּב וַעֲתָה יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁכַל הָאֶרֶץ שְׁלוֹ הוֹרִישׁ אֶת־הָאֲמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל שִׁירְשׁוּ הֵם, וְאִדָּךְ וְאִתָּה תִירָשֶׁנּוּ ? בְּתַמְחִיָּה: כִּד בְּדָרְדַּר לַעַג אָמַר הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יוֹרִישֶׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹא הִגִּילָה לְהַצִּיל הָאֶרֶץ מִיַּד מְלֶכֶת הָאֲמֹרִי אוֹתָהּ תִירָשׁ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתָהּ נִירָשׁ: כִּה וַעֲתָה הַטּוֹב טוֹב אִתָּה מִכָּלֶּךָ בְּנִצְפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב אֲשֶׁר מֶלֶךְ בָּעֵת הַהִיא וְהַחֲרִישׁ, וְכִן אֲחֵרָיו הָיוּ מְלָכִים רַבִּים וְכָבֵד עָבְרוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיִּשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵים וּמְחֻזְקִים בְּאֶרֶץ הַרְוֹב רַב וְכִי אֶחָד מֵהֶם עֲשֶׂה מְרִיבָה עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחָם נִלְחָם בָּם בַּעֲבוּר אֶרֶץ: כִּו בְּשִׁבְתִּי יִשְׂרָאֵל בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכַנּוּתֶיהָ וּבְעֲרֵעוֹר וּבְכַנּוּתֶיהָ וּבְכַל־הָעָרִים אֲשֶׁר עַל־יַדֵּי אֲרָנוֹן שְׁלֹשׁ קְרוֹב שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדּוּעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם מִיַּד יִשְׂרָאֵל הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה, בָּעֵת הַהִיא בְּמִשְׁךָ הַזְּמַן הַזֶּה: כִּז וְאֲנֹכִי לֹא־חָטָאתִי לָךְ כִּי לֹא עָשִׂיתִי לָךְ מֵאוֹמֶה רַע וְאִתָּה עֲשֶׂה אֶתִּי רָעָה לְהִלָּחֵם בִּי וְאִם אֵין בִּינֵינוּ וְשִׁפְטֵי יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: כִּח וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דְּבַרִּי וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר לִיהוָה יִצֵּא מִדְּלַתִּי בֵיתִי לְקִרְאָתִי בְּשׁוֹבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לִיהוָה וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה: לֵב וַיַּעֲבֵר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם

יִשְׂרָאֵל: כֹּא וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֹשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־אֶרֶץ הָאֲמֹרִי יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַהִיא: כִּב וַיִּירֹשׁוּ אֶת כָּל־גְּבוּל הָאֲמֹרִי מֵאֲרֵנוֹן וְעַד־תִּיבֶקֶ וּמִן־הַמְּדִבְרָה וְעַד־הַיַּרְדֵּן: כִּג וַעֲתָה יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֲמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִתָּה תִירָשֶׁנּוּ: כִּד הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יוֹרִישֶׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתָהּ תִירָשׁ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתָהּ נִירָשׁ: כִּה וַעֲתָה הַטּוֹב טוֹב אִתָּה מִכָּלֶּךָ בְּנִצְפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הַרְוֹב רַב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחָם נִלְחָם בָּם: כִּו בְּשִׁבְתִּי יִשְׂרָאֵל בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכַנּוּתֶיהָ וּבְעֲרֵעוֹר וּבְכַנּוּתֶיהָ וּבְכַל־הָעָרִים אֲשֶׁר עַל־יַדֵּי אֲרָנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדּוּעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם בָּעֵת הַהִיא: כִּז וְאֲנֹכִי לֹא־חָטָאתִי לָךְ וְאִתָּה עֲשֶׂה אֶתִּי רָעָה לְהִלָּחֵם בִּי יִשְׁפֹט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: כִּח וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דְּבַרִּי וְיִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו: כִּט וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֵר אֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־מִנְשֵׁה וַיַּעֲבֵר אֶת־מִצְפָּה גִלְעָד וּמִמִּצְפָּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן: ל וַיִּדַּר יִפְתָּח גִּדְרָ לִיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֵּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיַדִּי: לא וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יִצֵּא מִדְּלַתִּי בֵיתִי לְקִרְאָתִי בְּשׁוֹבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לִיהוָה וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה: לב וַיַּעֲבֵר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם

וְאִמִּי חֵלֶב מֵאֵת יְהוָה וַיַּעֲבֵר אֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־מִנְשֵׁה וַיַּעֲבֵר אֶת־מִצְפָּה גִלְעָד וּמִמִּצְפָּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם בָּהֶם בְּאֶרְצָם: ל וַיִּדַּר יִפְתָּח גִּדְרָ לִיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֵּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיַדִּי: לא וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יִצֵּא מִדְּלַתִּי בֵיתִי לְקִרְאָתִי בְּשׁוֹבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לִיהוָה אִם הוּא בִלְתִי רָאוּי לְקָרְבָן, אֲבָל אִם הוּא רָאוּי לְקָרְבָן וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה: לב וַיַּעֲבֵר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם בָּם וַתִּתֵּם יְהוָה

שי למורא

לג) ועד באך מניח, ועד המקום שתבוא בו אל מניח. אבל פרמים, קד היה שמו של מישור הפרמים "אבל הפרמים" (ראה פירוש רש"י בראשית יד, ו).

עטרת מרים

קידו: לג ויכם מערוער ועד באך מניח במרחק המקום שהוא היו עשרים עיר ועל אבל מישור פרמים מכה גדולה מאד ויפגעו בני עמון מפני בני ישראל:

בם ויתגם יהוה בידו: לג ויכם מערוער ועד באך מניח עשרים עיר ועל אבל פרמים מכה גדולה מאד ויפגעו בני עמון מפני בני ישראל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

תחילת זמן קידוש לבנה לכתחילה:
אור ליום חמישי, ח' תמוז

לוח זמנים לשבוע פרשת חוקת בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

שבת יציאת	שבת כניסת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמו"ר ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:31	19:29	20:19	20:18	19:49	19:48	10:22	10:21	9:09	9:08	8:28	8:27	5:39	5:37	באר שבע (ק)
20:35	19:25	20:23	20:22	19:55	19:55	10:20	10:19	9:06	9:05	8:24	8:23	5:34	5:32	חיפה (ק)
20:31	19:14	20:19	20:18	19:54	19:53	10:20	10:19	9:07	9:05	8:25	8:24	5:36	5:34	ירושלים (ק)
20:33	19:32	20:21	20:20	19:52	19:51	10:21	10:20	9:08	9:07	8:27	8:25	5:37	5:35	תל אביב (ק)
22:03	20:41	21:44	21:43	20:59	20:59	10:17	10:15	8:55	8:53	7:39	7:37	4:56	4:54	אוסטריה, וינה (ק)
17:53	16:53	17:41	17:39	17:11	17:09	10:48	10:46	9:58	9:57	9:18	9:17	7:36	7:36	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:54	20:36	21:36	21:36	20:54	20:54	10:22	10:21	9:01	8:59	7:54	7:52	5:06	5:04	אוקראינה, אודסה (ק)
21:36	20:15	21:17	21:16	20:33	20:32	9:51	9:50	8:29	8:28	7:15	7:13	4:31	4:29	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:50	20:28	21:30	21:30	20:46	20:45	10:02	10:00	8:39	8:38	7:23	7:20	4:40	4:38	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
22:30	21:02	22:08	22:08	21:20	21:20	10:24	10:23	9:00	8:59	7:25	7:22	4:57	4:55	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
22:24	20:56	22:02	22:02	21:14	21:13	10:17	10:15	8:52	8:51	7:13	7:08	4:48	4:46	אוקראינה, קייב (ק)
22:14	21:01	21:56	21:56	21:19	21:18	10:50	10:48	9:29	9:28	8:26	8:24	5:36	5:35	איטליה, מילאנו (ק)
18:54	18:02	18:44	18:43	18:20	18:19	10:16	10:15	9:13	9:12	8:42	8:41	6:14	6:12	אקוואדור, קיטו (ח)
18:33	17:35	18:22	18:20	17:53	17:52	11:18	11:17	10:27	10:26	9:49	9:48	8:01	8:00	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:11	18:07	18:58	18:56	18:25	18:23	12:16	12:15	11:28	11:27	10:46	10:45	9:12	9:11	ארגנטינה, ברילובה (ח)
21:26	20:19	21:12	21:11	20:37	20:36	10:40	10:39	9:24	9:22	8:34	8:32	5:42	5:40	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:21	20:13	21:06	21:06	20:31	20:30	10:28	10:27	9:11	9:09	8:19	8:17	5:27	5:25	ארה"ב, ברקלין (ק)
21:22	20:14	21:07	21:07	20:32	20:31	10:28	10:27	9:11	9:10	8:19	8:17	5:27	5:25	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
22:06	20:55	21:50	21:50	21:13	21:12	11:03	11:01	9:44	9:43	8:49	8:47	5:57	5:55	ארה"ב, דטרויט (ק)
21:07	20:09	20:55	20:54	20:27	20:26	11:04	11:02	9:52	9:50	9:12	9:10	6:23	6:21	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:51	19:49	20:38	20:37	20:07	20:06	10:31	10:30	9:17	9:16	8:34	8:32	5:43	5:41	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:55	19:58	20:44	20:43	20:16	20:15	11:06	11:05	9:56	9:54	9:18	9:17	6:32	6:30	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:20	20:11	21:05	21:05	20:29	20:28	10:23	10:22	9:05	9:04	8:12	8:11	5:20	5:19	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:22	20:12	21:06	21:06	20:30	20:29	10:21	10:20	9:03	9:02	8:09	8:07	5:17	5:15	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:45	17:52	18:35	18:34	18:10	18:09	10:44	10:43	9:46	9:45	9:14	9:13	7:01	7:00	בוליביה, לה-פס (ח)
23:15	21:44	22:52	22:52	22:02	22:02	11:00	10:58	9:35	9:33	7:45	7:44	5:28	5:26	בלגיה, אנטוורפן (ק)
23:12	21:42	22:50	22:50	22:00	22:00	11:01	10:59	9:36	9:34	7:46	7:44	5:31	5:29	בלגיה, בריסל (ק)
18:07	17:17	17:57	17:55	17:35	17:34	10:23	10:22	9:27	9:26	8:54	8:52	6:49	6:48	ברזיל, סאן פאולו (ח)
17:56	17:02	17:46	17:45	17:20	17:18	10:10	10:09	9:15	9:13	8:41	8:40	6:36	6:35	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
22:36	21:09	22:13	22:13	21:24	21:23	10:17	10:16	8:52	8:50	7:03	7:02	4:45	4:43	בריטניה, לונדון (ק)
23:06	21:27	22:38	22:39	21:42	21:42	10:22	10:20	8:55	8:53	7:12	7:11	4:42	4:40	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:52	21:17	22:27	22:27	21:35	21:35	10:21	10:20	8:55	8:54	7:10	7:08	4:45	4:43	גרמניה, ברלין (ק)
22:49	21:21	22:27	22:27	21:39	21:39	10:45	10:43	9:21	9:19	7:48	7:45	5:17	5:15	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:03	17:14	17:52	17:51	17:32	17:31	10:25	10:24	9:31	9:30	8:56	8:55	6:55	6:54	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:56	19:02	19:46	19:45	19:20	19:19	10:29	10:27	9:20	9:19	8:46	8:44	6:03	6:02	הודו, מומבאי (ח)
19:51	18:57	19:41	19:40	19:15	19:14	10:25	10:24	9:17	9:16	8:43	8:41	6:00	5:59	הודו, פונה (ח)
21:47	20:27	21:28	21:28	20:45	20:45	10:07	10:06	8:45	8:44	7:34	7:32	4:48	4:46	הונגריה, בודפשט (ק)
21:28	20:19	21:13	21:12	20:37	20:36	10:32	10:31	9:15	9:13	8:22	8:20	5:30	5:28	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:39	20:34	21:25	21:25	20:52	20:51	11:00	10:59	9:44	9:43	8:56	8:55	6:04	6:03	יוון, אתונה (ק)
22:05	20:46	21:47	21:46	21:04	21:03	10:29	10:27	9:07	9:06	7:58	7:56	5:11	5:09	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת חוקת בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:00	5:58	8:43	8:41	9:17	9:16	10:26	10:25	19:18	19:17	19:44	19:43	19:00	19:54
ניו-זילנד, קרייטצ'רין (ח)	8:11	8:10	9:34	9:32	10:20	10:19	11:05	11:04	16:54	16:52	17:30	17:28	16:35	17:44
נפאל, קטמנדו (ח)	5:10	5:08	7:58	7:56	8:36	8:35	9:48	9:46	19:03	19:02	19:32	19:31	18:45	19:43
סינגפור, סינגפור (ח)	7:02	7:00	9:31	9:30	10:03	10:01	11:06	11:04	19:13	19:12	19:37	19:36	18:55	19:47
פולין, ורשא (ק)	4:16	4:14	6:39	6:38	8:26	8:24	9:51	9:50	21:01	21:01	21:54	21:54	20:44	22:19
פרו, לימה (ח)	6:29	6:27	8:46	8:45	9:18	9:17	10:17	10:16	17:54	17:53	18:18	18:17	17:36	18:28
צרפת, ליאון (ק)	5:53	5:51	8:42	8:40	9:46	9:45	11:07	11:05	21:35	21:34	22:16	22:15	21:17	22:33
צרפת, פריז (ק)	5:49	5:47	8:30	8:27	9:49	9:48	11:12	11:11	22:00	22:00	22:44	22:44	21:42	23:04
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:48	5:46	8:20	8:19	8:51	8:50	9:55	9:54	18:11	18:10	18:36	18:34	17:53	18:45
קנדה, טורונטו (ק)	5:38	5:36	8:29	8:27	9:27	9:26	10:46	10:45	21:06	21:06	21:42	21:41	20:48	21:58
קנדה, מונטריאול (ק)	5:07	5:05	7:57	7:55	9:00	8:59	10:21	10:19	20:49	20:48	21:28	21:27	20:31	21:45
קפריסין, לרנקה (ק)	5:34	5:32	8:25	8:23	9:09	9:08	10:23	10:22	20:03	20:02	20:35	20:34	19:45	20:48
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	4:20	4:18	6:59	6:58	8:37	8:36	10:06	10:05	21:38	21:38	22:40	22:40	21:20	23:11
רוסיה, מוסקבה (ח)	3:47	3:44	6:33	6:31	8:08	8:06	9:37	9:36	21:23	21:23	22:24	22:25	21:05	23:00
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:27	4:25	7:13	7:11	8:23	8:22	9:45	9:44	20:21	20:21	21:04	21:04	20:03	21:23
שוויץ, ציריך (ק)	5:31	5:29	8:17	8:15	9:28	9:26	10:49	10:48	21:32	21:31	22:10	22:09	21:14	22:28
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:53	5:52	8:32	8:31	9:05	9:04	10:12	10:10	18:49	18:48	19:14	19:13	18:31	19:24

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוונדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאמרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף כל-אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00483
21/06/2015

P.P.
שולם
1949
תל אביב

